

សៀវភៅណែនាំអំពី អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ភាគ ២៖ យុត្តិសាស្ត្រ

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ
ក្នុងតុលាការកម្ពុជា

បោះពុម្ពលើកទី១ ឆ្នាំ២០២៥

ដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា (អ.វ.ត.ក.)

រក្សាសិទ្ធិគ្រប់យ៉ាង។ ការបោះពុម្ពផ្សាយនេះត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយ អ.វ.ត.ក. ស្របតាម អាណត្តិរបស់ខ្លួន ដើម្បីធ្វើការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានអំពី អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ និងដើម្បីធ្វើ យ៉ាងណាឱ្យបណ្តាសាររបស់ខ្លួនអាចចូលប្រើប្រាស់បានយ៉ាងទូលំទូលាយ ដូចដែលអាចធ្វើ ទៅបាន។

កំណត់ត្រាកាតាឡុកនៃសៀវភៅនេះមាននៅមជ្ឈមណ្ឌលធនធាន អ.វ.ត.ក. នៅអគារ លេខ ៤០ មហាវិថីសហព័ន្ធរុស្ស៊ី (១១០) សង្កាត់មិត្តភាព ខណ្ឌ៧មករា រាជធានីភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

resource.centre@eccc.gov.kh | archive.eccc.gov.kh

ចំណងជើង៖ សៀវភៅណែនាំ អំពីអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ភាគ២៖ យុត្តិសាស្ត្រ | អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ពណ៌នា៖ បោះពុម្ពលើកទីមួយ។ | ភ្នំពេញ [ខ្មែរ]៖ អ.វ.ត.ក., ២០២៥ | រួមបញ្ចូលឧបសម្ព័ន្ធ។

ISBN 978-9924-644-01-9 (ភាសាខ្មែរ)

ISBN 978-9924-644-02-2 (ភាសាអង់គ្លេស)

ប្រធានបទ៖ LCSH៖ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា | នីតិព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ | ការជំនុំជម្រះ (ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ)-កម្ពុជា | ការជំនុំជម្រះ (អំពើប្រល័យ ពូជសាសន៍) | កម្ពុជា។ | ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ |

ចំណាត់ថ្នាក់៖ DDC 345.014 8

សៀវភៅណែនាំអំពី អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ភាគ ២៖

យុត្តិសាស្ត្រ

អារម្ភកថា

សៀវភៅណែនាំអំពីអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ភាគ ២ នេះ ធ្វើឡើងតាមវិធីសាស្ត្រដូចគ្នានឹងសៀវភៅភាគ ១ ដែរ ដោយការចងក្រងឯកសារអំពីការរួមចំណែករបស់អ.វ.ត.ក. តាមរយៈជំនាញបែបសហការ និងការចូលរួមយ៉ាងទូលំទូលាយ។ នៅក្នុងសៀវភៅភាគ ២ នេះ យើងផ្ដោតសំខាន់ទៅលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. ដោយបន្តការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់យើងក្នុងការរក្សា និងចែករំលែកកេរដំណែលរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ។

សៀវភៅភាគ ២ នេះ តំណាងឱ្យព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់មួយក្នុងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានអំពីអ.វ.ត.ក. និងធានាថាបណ្ណសាររបស់ខ្លួនអាចចូលប្រើប្រាស់បានយ៉ាងទូលំទូលាយតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន។ នេះជាលើកទីមួយដែលកាតាឡុកពេញលេញនៃយុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. អាចរកបានជាសាធារណៈ ដោយឆ្លុះបញ្ចាំងពីផលជះរបស់វាទៅលើច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ។

ជំពូកទាំងប្រាំបីនៅក្នុងភាគនេះបង្ហាញពី កេរដំណែលផ្នែកយុត្តិសាស្ត្រសំខាន់ៗរបស់អ.វ.ត.ក. លើផ្នែកនានា រួមមាន៖ ដំណើរការវិវត្តន៍នៃច្បាប់ប្រល័យពូជសាសន៍ និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ប្រមុខរដ្ឋ។ ទ្រឹស្តីនៃសហឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការទទួលខុសត្រូវរបស់មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ ការពិចារណារបស់តុលាការជុំវិញយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល ការអនុវត្តច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ និង ១៩៧៩ បញ្ហាបោទស្មុគស្មាញជុំវិញការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោសចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ បទដ្ឋានច្បាប់ និងនីតិវិធីសម្រាប់សម្ភារក្នុងការចូលរួមការជំនុំជម្រះ ការទទួលស្គាល់ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងនីតិវិធីគ្រប់គ្រងការជំនុំជម្រះក្តីក្នុងសំណុំរឿងធំៗ រួមទាំងការបំបែកសំណុំរឿង និងវិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេត និងការជំនុំជម្រះ។

ការរៀបចំសៀវភៅភាគ ២ នេះ មានលក្ខណៈសហការតាមការតាក់តែង។ អ្នកជំនាញផ្នែកច្បាប់មកពីទូទាំងដំណើរការតុលាការ មានដូចជា តំណាងអយ្យការ មេធាវីការពារក្តី និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី បានចូលរួមចំណែកក្នុងការកំណត់អត្ថសញ្ញាណ និងបង្ហាញជាសត្យានុម័តអំពីការងារផ្លូវច្បាប់ដ៏ស្មុគស្មាញរបស់ អ.វ.ត.ក. ក្នុងរយៈពេល១៦ ឆ្នាំ។ ដើម្បីធានាបាននូវភាពត្រឹមត្រូវនៃព័ត៌មានទាំងអស់ យើងបានផ្សព្វផ្សាយសំណើមុនបោះពុម្ពនៃសៀវភៅនេះ នៅចន្លោះខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២៤ ដល់ខែមេសា ឆ្នាំ២០២៥ ដើម្បីសុំមតិកែលម្អពីសាធារណជន។ វិធីសាស្ត្រនេះបានអនុញ្ញាតឱ្យយើងដាក់បញ្ចូលអនុសាសន៍ប្រកបដោយអត្ថន័យ និងសម្រិតសម្រាំងខ្លីមសាររបស់យើងដើម្បីឱ្យមានភាពត្រឹមត្រូវ តុល្យភាព និងភាពស៊ីជម្រៅ។

យើងសូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងស្មោះអស់ពីដួងចិត្ត ដល់អ្នកទាំងអស់ដែលបានចូលរួម
ចំណែកក្នុងការបង្កើតសៀវភៅនេះ។ យើងសង្ឃឹមថា សៀវភៅនេះនឹងក្លាយជាធនធាន
យូរអង្វែងសម្រាប់អ្នកអនុវត្តច្បាប់ អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ សិស្ស និស្សិត និងអ្នកទាំងឡាយ
ណាដែលចង់ស្វែងយល់ពីការរួមចំណែករបស់ អ.វ.ត.ក. ចំពោះយុត្តិធម៌នៃការផ្សះផ្សា។
លើសពីនេះ យើងសង្ឃឹមថា **សៀវភៅណែនាំនេះ** នឹងក្លាយជាធនធានដ៏មានតម្លៃ ក្នុងការធ្វើ
ផែនការ និងប្រតិបត្តិការនៃយន្តការគណនេយ្យភាព និងយុត្តិធម៌អន្តរកាលនាពេលអនាគត។

ឯកឧត្តម ក្រាញ់ តូនី
ប្រធានរដ្ឋបាលស្តីទី

លោក Knut Roesandhaug
អនុប្រធានរដ្ឋបាល

មាតិកាសង្ខេប

អារម្ភកថា	i
ឯកសារយោងដែលត្រូវបានយោងជាញឹកញាប់ និងពាក្យកាត់	xvi
សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ	xix
១. យុត្តាធិការ	1
២. ឧក្រិដ្ឋកម្ម	39
៣. ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាលក្ខណៈបុគ្គល	111
៤. សិទ្ធិជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវ	147
៥. នីតិវិធី	177
៦. ការប្រកាសទោស	297
៧. សកម្មភាពដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី	321
៨. កិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ	357

មាតិកា

១. យុត្តាធិការ	2
១.១. យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល	2
១.១.១. គោលដៅសម្រាប់ការចោទប្រកាន់.....	3
១.១.២. បុគ្គលពីរប្រភេទ	4
១.១.៣. លក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការ ឬ គោលការណ៍នៃការចោទប្រកាន់ និងការស៊ើបអង្កេត?.....	6
១.១.៤. កត្តាសម្រាប់កំណត់ពាក្យពេចន៍ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់».....	10
១.១.៥. កត្តាសម្រាប់កំណត់ពាក្យពេចន៍ «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត».....	11
១.១.៦. បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញសម្រាប់ ការកំណត់យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល	18
១.២. យុត្តាធិការលើពេលវេលា	19
១.២.១. គោលការណ៍វិសាលភាពពេលវេលា	20
១.២.១.១. ការបកស្រាយយុត្តាធិការលើពេលវេលា.....	20
១.២.១.២. យុត្តាធិការផ្តាច់មុខលើរឿងក្តីសម័យខ្មែរក្រហម	22
១.២.១.៣. គោលការណ៍ស្តីពីការប្រើប្រាស់ភ័ស្តុតាង.....	23
១.២.១.៣.១. ភ័ស្តុតាង ឬអង្គហេតុនៅក្រៅយុត្តាធិការ ពេលវេលា ឬវិសាលភាពនៃរឿងក្តី.....	23
១.២.១.៣.២. ភ័ស្តុតាងក្រោយការកាត់បន្ថយវិសាលភាព នៃការស៊ើបអង្កេត.....	25
១.៣. ការរារាំងយុត្តាធិការ.....	26
១.៣.១. គោលការណ៍ស្តីពីគ្មានការកាត់ទោសពីរដង ចំពោះបទល្មើសតែមួយ.....	27
១.៣.១.១. ក្របខ័ណ្ឌ អ.វ.ត.ក.....	27
១.៣.១.២. ច្បាប់កម្ពុជា	28
១.៣.១.៣. កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ	28
១.៣.១.៤. វិធាននីតិវិធីដែលបានបង្កើត នៅកម្រិតអន្តរជាតិ.....	29

១.៣.១.៥. ការវាយតម្លៃអំពី «តុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍»	31
ឆ្នាំ១៩៧៩	31
១.៣.២. ការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោសយោង	
តាមព្រះរាជក្រឹត្យឆ្នាំ១៩៩៦	32
១.៣.២.១. ការអនុគ្រោះទោសចំពោះ «ការផ្ដន្ទាទោស»	
ដោយតុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍	33
១.៣.២.២. វិសាលភាពនៃការលើកលែងទោស	33
១.៣.២.៣. សុពលភាពនៃការលើកលែងទោស	34
១.៣.២.៤. ការលើកលែងទោសចំពោះបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ	36
២. ឧក្រិដ្ឋកម្ម	40
២.១. ឧក្រិដ្ឋកម្មស្ថិតក្រោមយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក.	40
២.២. ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦	40
២.២.១. យុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ	
(សំណុំរឿង ០០១ និង ០០២)	41
២.២.២. យុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង	
(សំណុំរឿង ០០១ និង ០០២)	43
២.២.៣. យុត្តិសាស្ត្ររបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត	
(សំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤)	46
២.២.៤. ធាតុផ្សំនៃបទឧក្រិដ្ឋដែលចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦	47
២.២.៤.១. មនុស្សឃាត	47
២.២.៤.២. ការធ្វើទារុណកម្ម	49
២.២.៤.៣. ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើសាសនា	51
២.៣. អំពើប្រល័យពូជសាសន៍	52
២.៣.១. ភាពអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.	53
២.៣.២. ធាតុផ្សំនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍	55
២.៣.២.១. ចេតនាប្រល័យពូជសាសន៍	56
២.៣.២.១.១. «បំផ្លិចបំផ្លាញ»	57
២.៣.២.១.២. «ទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក»	58
២.៣.២.១.៣. «ក្រុមជាតិ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍	
ឬសាសនាមួយ»	59
២.៣.២.១.៤. «ដោយមានចេតនាបែបនោះ»	62
២.៣.២.២. និយមន័យទូលំទូលាយនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍	64
២.៣.២.៣. អំពើជាមូលដ្ឋាននៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍	66
២.៣.២.៣.១. ការធ្វើមនុស្សឃាតទៅលើ	
សមាជិកនៃក្រុម	66

២.៣.២.៣.២. ការធ្វើឱ្យប្លែកយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់ រូបរាងកាយ ឬសតិបញ្ញា.....	68
២.៣.២.៣.៣. ការធ្វើដោយចេតនាឱ្យក្រុមទទួលរងនូវ ស្ថានភាពរស់នៅមួយ ដែលបានរៀបចំ ឡើង សម្រាប់បំផ្លិចបំផ្លាញ រាងកាយរបស់ក្រុម.....	69
២.៣.២.៣.៤. ការដាក់នូវវិធានការនានា ដែលមាន បំណងរារាំងមិនឱ្យមាន ការផ្តល់កំណើតទារក	70
២.៣.២.៣.៥. ការបញ្ជូនកុមារដោយបង្ខំ ពីក្រុមមួយទៅឱ្យក្រុមមួយផ្សេងទៀត	70
២.៤. ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ.....	70
២.៤.១. ភាពអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.....	71
២.៤.២. ធាតុផ្សំទូទៅ.....	74
២.៤.២.១. «ការវាយប្រហារជាទូទៅ និងមានការរៀបចំជាប្រព័ន្ធ».....	75
២.៤.២.២. «សំដៅប្រឆាំងទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល»	76
២.៤.២.៣. «ដោយមូលហេតុ ជាតិ នយោបាយ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា».....	78
២.៤.២.៤. ចំណងទាក់ទងរវាងអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ និងការវាយប្រហារ.....	79
២.៤.២.៥. ការដឹងពីការត្រូវការរបស់ជនជាប់ចោទ ទាក់ទងនឹងធាតុផ្សំទូទៅ.....	79
២.៤.២.៦. ចំណងទាក់ទងទៅនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ.....	80
២.៤.៣. ធាតុផ្សំនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាមូលដ្ឋាន	83
២.៤.៣.១. ការធ្វើមនុស្សឃាត.....	84
២.៤.៣.២. ការសម្លាប់រង្គាល.....	86
២.៤.៣.៣. ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ.....	87
២.៤.៣.៤. ការនិរទេស	87
២.៤.៣.៥. ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង.....	88
២.៤.៣.៦. ការធ្វើទារុណកម្ម.....	89
២.៤.៣.៧. ការរំលោភសេពសន្ថវៈ.....	90
២.៤.៣.៨. ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ	91
២.៤.៣.៩. អំពើមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត.....	93
២.៤.៣.៩.១. ការជម្លៀសដោយបង្ខំ និងការនិរទេស	94
២.៤.៣.៩.២. ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ.....	94
២.៤.៣.៩.៣. ការប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ	

របស់មនុស្ស.....	95
២.៤.៣.៩.៤. ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ និងការមានគភ៌ដោយបង្ខំ.....	95
២.៥. ការបំពានបំពានលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ឆ្នាំ១៩៤៩	96
២.៥.១. ភាពអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.....	97
២.៥.២. ធាតុផ្សំទូទៅនៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ	100
២.៥.២.១. អត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ	101
២.៥.២.២. លក្ខណៈអន្តរជាតិនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ	101
២.៥.២.៣. ចំណងទាក់ទងរវាងអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ និងជម្លោះ.....	101
២.៥.២.៤. បុគ្គលដែលត្រូវទទួលបានការការពារ.....	102
២.៥.២.៥. លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការដឹងឮ	103
២.៥.៣. ធាតុផ្សំនៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរជាមូលដ្ឋាន	104
២.៥.៣.១. ការធ្វើមនុស្សឃាតដោយចេតនា	104
២.៥.៣.២. ការធ្វើទារុណកម្ម ឬអំពើមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត	105
២.៥.៣.២.១. ការធ្វើទារុណកម្ម.....	105
២.៥.៣.២.២. ការធ្វើបាបដោយអមនុស្សធម៌.....	105
២.៥.៣.៣. ការបង្កដោយចេតនាឱ្យមានការឈឺចាប់យ៉ាងខ្លាំង ឬការធ្វើឱ្យមានរបួសធ្ងន់ធ្ងរដល់រាងកាយ ឬសុខភាព.....	107
២.៥.៣.៤. ការដកហូតដោយចេតនាពីឈ្លើយសឹកឬជនស៊ីវិល នូវសិទ្ធិទទួលបានការកាត់ទោសដោយយុត្តិធម៌និង ទៀងទាត់	108
២.៥.៣.៥. ការនិរទេសជនស៊ីវិលដោយខុសច្បាប់	109
២.៥.៣.៦. ការឃុំខ្លួនជនស៊ីវិលដោយខុសច្បាប់.....	110

៣. ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាលក្ខណៈបុគ្គល	112
៣.១. ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវក្រោមច្បាប់ អ.វ.ត.ក.....	112
៣.២. ការប្រព្រឹត្ត ការរៀបចំផែនការ ការញុះញង់ ការបញ្ជា ការជួយ និងការជំរុញ.....	114
៣.២.១. ការប្រព្រឹត្តតាមរយៈអំពើសកម្ម ឬអកម្ម.....	114
៣.២.២. ការរៀបចំផែនការ	114
៣.២.៣. ការញុះញង់.....	115
៣.២.៤. ការបញ្ជា	117
៣.២.៥. ការជួយ និងការជំរុញ.....	118

៤.៥. គោលការណ៍វិមតិសង្ស័យនឹងបានជាប្រយោជន៍ ដល់ជនជាប់ចោទ (in dubio pro reo).....	158
៤.៦. សិទ្ធិទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីការចោទប្រកាន់	159
៤.៦.១. លក្ខខណ្ឌតម្រូវដាក់លាក់នៃដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿង ឱ្យស៊ើបសួរ និងដីកាដោះស្រាយ	159
៤.៦.២. សិទ្ធិទទួលបានការបកប្រែភាសារបស់ភាគី	161
៤.៧. សិទ្ធិទទួលបានមេធាវី	162
៤.៧.១. សិទ្ធិរបស់ជនសង្ស័យក្នុងការមានមេធាវី ក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេត	162
៤.៧.២. សិទ្ធិទទួលបានមេធាវីនៅពេលសវនាការដេញដោល លើការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន.....	163
៤.៨. សិទ្ធិនៅស្ងៀម	163
៤.៩. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះយ៉ាងឆាប់រហ័ស	164
៤.១០. ផលប៉ះពាល់នៃការពន្យារពេលមិនសមស្រប ពីរឿងក្តីក្រៅ អ.វ.ត.ក.	166
៤.១១. សិទ្ធិថ្មីឯឧទ្ធរណ៍.....	168
៤.១២. សិទ្ធិក្នុងការជួយដល់ការការពាររបស់ខ្លួន សិទ្ធិក្នុងការមានវត្តមាន នៅសវនាការ និងសិទ្ធិមានសម្បទាចូលរួមក្នុងការជំនុំជម្រះ.....	168
៤.១២.១. សិទ្ធិទទួលបានការវាយតម្លៃផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ.....	168
៤.១២.២. ការវាយតម្លៃលើសម្បទាចូលរួមក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះ.....	169
៤.១២.៣. ផលវិបាកនៃការរកឃើញថាពុំមានសម្បទាចូលរួម ក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះ:	171
៤.១៣. សិទ្ធិទទួលបានការសួរសុខទុក្ខ.....	172
៤.១៤. សិទ្ធិអំណាចក្នុងការបង្គាប់ឱ្យផ្អាកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី នៅពេលដែលការជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌ មិនអាចធ្វើទៅបាន	173

៥. នីតិវិធី..... 178

៥.១. លក្ខណៈទូទៅ.....	178
៥.១.១. រចនាសម្ព័ន្ធនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី.....	178
៥.១.២. មូលដ្ឋានច្បាប់សម្រាប់វិធានផ្ទៃក្នុង.....	181
៥.១.៣. ទំនាក់ទំនងរវាងនីតិវិធីច្បាប់ជាតិ	182
៥.២. បទប្បញ្ញត្តិទូទៅនៃវិធានផ្ទៃក្នុង	184
៥.២.១. សក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯងរបស់សាក្សី.....	184
៥.២.២. វិធានការការពារ.....	186

៥.២.៣. សាក្សីជំនាញ.....	189
៥.២.៤. អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី និង អន្តរាគមន៍	191
៥.២.៥. ការដាក់ឯកសារ.....	194
៥.២.៦. ទម្រង់ ខ្លឹមសារ ភាសា និងការដាក់ឯកសារ.....	194
៥.២.៧. ពាក្យ និងទំព័រកំណត់ (កម្រាស់ឯកសារ).....	195
៥.២.៨. ការកំណត់ពេលវេលា.....	196
៥.៣. ការចោទប្រកាន់.....	198
៥.៣.១. ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ.....	202
៥.៣.២. កាតព្វកិច្ចដាក់បង្ហាញឯកសារ.....	203
៥.៣.៣. ការខ្វែងយោបល់គ្នារវាងសហព្រះរាជអាជ្ញា	205
៥.៤. ដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេត.....	207
៥.៤.១. វិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេត.....	207
៥.៤.២. អំណាចក្នុងការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យ.....	208
៥.៤.៣. នីតិវិធីនៃការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យ.....	208
៥.៤.៤. អំណាច និងការធ្វើការស៊ើបអង្កេត	210
៥.៤.៤.១. ការសួរចម្លើយជនត្រូវចោទ	213
៥.៤.៤.២. ការស្តាប់ចម្លើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី	214
៥.៤.៤.៣. ការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី	215
៥.៤.៤.៤. ការឆែកឆេរ និងការចាប់យកវត្ថុតាង	216
៥.៤.៤.៥. ដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួស	217
៥.៤.៥. ការចូលពិនិត្យសំណុំរឿង	218
៥.៤.៦. តួនាទីរបស់ភាគីក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេត	219
៥.៤.៧. ការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន.....	222
៥.៤.៨. ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និងការដោះលែងឱ្យនៅក្រៅឃុំ.....	223
៥.៤.៩. ការបិទបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេត	231
៥.៤.១០. ការកាត់បន្ថយវិសាលភាពកិច្ចស៊ើបសួរ.....	233
៥.៤.១១. ដីកាដោះស្រាយ	234
៥.៤.១២. ករណីខ្វែងយោបល់រវាងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត.....	238
៥.៥. ដំណាក់កាលមុនការជំនុំជម្រះ.....	240
៥.៥.១. យុត្តាធិការរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ និងវិធានស្តីពីសំឡេង ភាគច្រើនលើសលប់.....	240
៥.៥.២. យុត្តាធិការរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើពាក្យសុំមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ ..	241
៥.៥.២.១. តួនាទីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុង នីតិវិធីមោឃភាព.....	242

៥.៥.២.២. តួនាទីរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងនីតិវិធីមោឃភាព	243
៥.៥.២.២.១. ភាពអាចទទួលយកបាននៃ ពាក្យសុំមោឃភាព	243
៥.៥.២.២.២. ការវាយតម្លៃលើពាក្យសុំមោឃភាព.....	244
៥.៥.២.២.៣. អានុភាពនៃការមោឃភាព កិច្ចស៊ើបសួរ	246
៥.៥.៣. យុត្តាធិការរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំង នឹងដីកា និង សេចក្តីសម្រេចរបស់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត.....	246
៥.៥.៣.១. នីតិវិធីសម្រាប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំង នឹងដីកា និង សេចក្តីសម្រេច.....	247
៥.៥.៣.២. ដីកា និង សេចក្តីសម្រេចដែលជាកម្មវត្ថុ នៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍	249
៥.៥.៣.២.១. ការបញ្ជាក់ពីយុត្តាធិការ របស់ អ.វ.ត.ក.....	250
៥.៥.៣.២.២. ការបដិសេធសំណើសុំឱ្យ បំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ	252
៥.៥.៣.២.៣. ការបដិសេធពាក្យសុំបាយការណ៍ អ្នកជំនាញ ឬសុំការស៊ើបសួរបន្ថែម ដោយអ្នកជំនាញ	252
៥.៥.៣.២.៤. ការបដិសេធពាក្យសុំឱ្យប្តឹងទៅ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដើម្បីមោឃភាពកិច្ច ស៊ើបសួរណាមួយ	254
៥.៥.៣.២.៥. ទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និង ការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការ ត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ	254
៥.៥.៣.២.៦. ទាក់ទងនឹងពាក្យសុំតាំងខ្លួនជា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី	256
៥.៥.៣.៣. បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍អនុលោមតាមវិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង	256
៥.៥.៣.៤. បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញលើ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍	258
៥.៥.៤. យុត្តាធិការឥស្សរចិត្តរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ	261
៥.៥.៥. តួនាទីរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងនាមជាសាលាស៊ើបសួរ.....	262
៥.៦. ដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ	263
៥.៦.១. ការទទួលយកសំណុំរឿង	263

៥.៦.២. ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និងការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅ ក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ.....	265
៥.៦.៣. វិធាននៃភស្តុតាង.....	269
៥.៦.៤. អញ្ញត្រកម្ម.....	275
៥.៦.៥. ការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី.....	277
៥.៦.៦. ការស៊ើបអង្កេតបន្ថែមក្នុងអំឡុងពេលជំនុំជម្រះ.....	281
៥.៦.៧. ការកំណត់បទចោទឡើងវិញ.....	283
៥.៦.៨. បន្ទុកនៃភស្តុតាង និងបទដ្ឋាននៃភស្តុតាង.....	285
៥.៧. ដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ.....	286
៥.៧.១. យុត្តាធិការ និង ភាពអាចទទួលយកបាន.....	286
៥.៧.២. បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញ.....	289
៥.៧.៣. នីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខទៅអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល.....	292
៥.៧.៤. ការស៊ើបអង្កេតបន្ថែមលើបណ្តឹងសាទុក្ខ.....	294

៦. ការប្រកាសទោស 298

៦.១. ប្រភពនៃច្បាប់ស្តីពីការប្រកាសទោស.....	298
៦.២. គោលបំណងនៃការផ្ដន្ទាទោស.....	300
៦.៣. គោលការណ៍ និង កត្តានានានៃការផ្ដន្ទាទោស.....	301
៦.៣.១. គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព.....	302
៦.៣.២. គោលការណ៍ស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ គោលការណ៍សមាមាត្រ និងគោលការណ៍ឯកត្តកម្មទោស.....	302
៦.៣.៣. ស្ថានទម្ងន់នៃបទឧក្រិដ្ឋ និងការចូលរួមរបស់ជនជាប់ចោទ.....	304
៦.៣.៤. ស្ថានសម្រាលទោស.....	305
៦.៣.៥. ស្ថានទម្ងន់ទោស.....	308
៦.៤. អានុភាពនៃការផ្ដន្ទាទោសច្រើនដងនៅក្នុង កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដូចគ្នា.....	312
៦.៥. អានុភាពនៃការផ្ដន្ទាទោសច្រើននៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបន្តបន្ទាប់.....	313
៦.៦. ផលប៉ះពាល់នៃការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិពីមុន ទៅលើការផ្ដន្ទាទោស.....	314
៦.៧. ការគិតបញ្ចូលបរិវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន.....	316
៦.៨. ការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌ.....	317
៦.៩. បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យលើបណ្តឹងសាទុក្ខចំពោះការផ្ដន្ទាទោស.....	317

៧. សកម្មភាពដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី..... 322

៧.១. ភាពអាចទទួលយកបាននៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី.....	323

៧.១.១. ព្យសនកម្ម.....	324
៧.១.១.១. លក្ខណៈបុគ្គលនៃព្យសនកម្ម.....	324
៧.១.១.២. ព្យសនកម្មខាងរូបរាងកាយ ខាងសម្ភារៈ និងផ្លូវចិត្ត.....	326
៧.១.២. ចំណងទាក់ទងហេតុនិងបច្ច័យរវាងព្យសនកម្ម និងឧក្រិដ្ឋកម្មស្ថិតក្រោមការស៊ើបអង្កេត.....	328
៧.១.៣. បន្ទុកនៃការបង្ហាញភស្តុតាង	331
៧.១.៤. ការសន្មតទុកជាមុនតាមឆន្ទានុសិទ្ធិសម្រាប់ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់.....	333
៧.១.៥. ការបង្ហាញភស្តុតាងអំពីអត្តសញ្ញាណ	333
៧.២. តួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី.....	334
៧.២.១. សិទ្ធិក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាន.....	336
៧.២.២. សិទ្ធិក្នុងការចូលរួមដោយផ្ទាល់.....	337
៧.២.៣. សិទ្ធិក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបើក និងបិទ កិច្ចពិភាក្សាដេញដោល.....	339
៧.២.៤. វិសាលភាពនៃសក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី	340
៧.២.៥. តម្លៃជាភស្តុតាងនៃសក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី	342
៧.៣. សំណង.....	344
៧.៣.១. សិទ្ធិទទួលបានសំណង	344
៧.៣.១.១. គម្រោងសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព	345
៧.៣.១.២. មធ្យោបាយសំណងតាមផ្លូវតុលាការ និងក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ.....	346
៧.៣.១.៣. ការបង្កើត និងខ្លឹមសារនៃការទាមទារសំណង.....	347
៧.៣.១.៤. ការអនុវត្តគម្រោងសំណង	349
៧.៣.២. គោលការណ៍.....	350
៧.៣.២.១. វិសាលភាពនៃក្របខ័ណ្ឌសំណង.....	350
៧.៣.២.២. សមត្ថភាពក្នុងការចងកាតព្វកិច្ច ឬបង្កប់រដ្ឋ និងតតិយជនផ្សេងទៀត.....	350
៧.៣.២.៣. ការទាមទារសំណង	351
៧.៣.២.៣.១. លទ្ធភាពនៃវិធានការសំណង.....	351
៧.៣.២.៣.២. កម្រិតនៃភាពលម្អិត និងភាពជាក់លាក់	352
៧.៣.២.៣.៣. ទំនាក់ទំនងរវាងព្យសនកម្មដែល បណ្តាលមកពីឧក្រិដ្ឋកម្ម និងសំណងដែលស្នើសុំ.....	352
៧.៣.២.៣.៤. វិសាលភាពនៃអត្ថប្រយោជន៍.....	353
៧.៣.២.៤. ការអនុវត្តវិធានការសំណង	354

៨. កិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ.....	358
៨.១. គោលការណ៍ស្តីពីក្រមសីលធម៌ និងការទទួលខុសត្រូវផ្នែកតុលាការ	358
៨.២. ការដកខ្លួន និង បណ្តឹងដិតចិត្ត.....	359
៨.២.១. នីតិវិធីសម្រាប់ការដកខ្លួន ឬការប្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម.....	360
៨.២.២. បទដ្ឋានសម្រាប់ការដកខ្លួន ឬ បណ្តឹងដិតចិត្ត.....	361
៨.២.៣. សេចក្តីថ្លែងការណ៍ធ្វើឡើងដោយចៅក្រម.....	363
៨.២.៤. ការចោទប្រកាន់ពីអំពើពុករលួយ និងសម្បទា ក្នុងការបំពេញមុខងារ	364
៨.២.៥. ការចោទប្រកាន់ពីកង្វះឯករាជ្យភាព និងអនាគតភាព.....	364
៨.២.៦. ការប្រាស្រ័យទំនាក់ទំនងជាមួយភាគីតែម្ខាង.....	364
៨.២.៧. ការរកឃើញនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីតុលាការពីមុន	365
៨.២.៨. ការចោទប្រកាន់ពីភាពលម្អៀងរបស់បុគ្គលិក.....	367
៨.៣. ការចោទប្រកាន់ពីការជ្រៀតជ្រែកក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ.....	367
៨.៣.១. លក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកនីតិវិធីនៃការអនុវត្តតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង	368
៨.៣.២. អំពើដែលអាចរងទណ្ឌកម្មវិន័យ.....	369
៨.៣.៣. លក្ខខណ្ឌតម្រូវធាតុផ្សំអត្តនាម័ត	371
៨.៣.៤. វិធីសាស្ត្រសម្រាប់ដោះស្រាយអំពើដែលអាចរងទណ្ឌកម្មវិន័យ ជាសក្តានុពល	371
៨.៣.៥. បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងសម្រាប់ការស៊ើបអង្កេត និងការដាក់ទណ្ឌកម្ម.....	372
៨.៣.៦. ទណ្ឌកម្មដែលអាចអនុវត្តបាន	374
៨.៤. ភារកិច្ចផ្នែកសីលធម៌ និង ការទទួលខុសត្រូវផ្នែកវិជ្ជាជីវៈរបស់មេធាវី.....	375
៨.៤.១. កំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់មេធាវី.....	376
៨.៤.២. ការព្រមាន ទណ្ឌកម្ម និង ការបញ្ជូន.....	378
៨.៤.៣. ការតែងតាំងមេធាវីជំនួស	380

ឯកសារយោងដែលត្រូវបានយោងជាញឹកញាប់ និងពាក្យកាត់

ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់

អាគតដ្ឋានវែង	អាគតដ្ឋានបង្រួញ
កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសហប្រជាជាតិទាក់ទងនឹងការកាត់សេចក្តីនៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជានូវឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យចូលជាធរមានថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៥ 2329 U.N.T.S. 117	កិច្ចព្រមព្រៀង អ.ស.ប.-រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា
ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យបូកជាមួយច្បាប់វិសោធនកម្មដែលបានប្រកាសឱ្យប្រើចុះថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤ (នស/រកម/១០០៤/០០៦)	ច្បាប់ អ.វ.ត.ក.
វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី១០) វិសោធនកម្មនៅថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០២២	វិធានផ្ទៃក្នុង

សេចក្តីណែនាំអនុវត្ត

អាគតដ្ឋានវែង	អាគតដ្ឋានបង្រួញ
ការដាក់ឯកសារនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. សេចក្តីណែនាំអនុវត្ត អ.វ.ត.ក. /០១/២០០៧/វិ.លើកទី៨ ដែលត្រូវបានវិសោធនកម្មនៅថ្ងៃទី៧ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១២	សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារ
ការចូលរួមនៃជនរងគ្រោះ សេចក្តីណែនាំអនុវត្ត ០២/២០០៧/វ.០១ ដែលត្រូវបានវិសោធនកម្មនៅថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨	សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ

វិធានការការពារ សេចក្តីណែនាំអនុវត្ត អ.វ.ត.ក./ ០៣/២០០៧/វ.០១ ដែលត្រូវបានវិសោធនកម្ម ថ្ងៃទី២៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨

សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពី វិធានការការពារ

យុត្តិសាស្ត្រ

អាគតដ្ឋានវែង	អាគតដ្ឋានបំប្លែង
ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D99	ដីកាដោះស្រាយ សំណុំរឿង ០០១
សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ «ឌុច» ចុះថ្ងៃទី៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D99/3/22	សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ សំណុំរឿង ០០១
សាក្សៈ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ ឯកសារ E188	សាលក្រម សំណុំរឿង ០០១
សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ F28	សាលដីកា សំណុំរឿង ០០១
ដីកាដោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D427	ដីកាដោះស្រាយ សំណុំរឿង ០០២
សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D427/4/15	សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំង នឹងដីកាដោះស្រាយ (ខៀវ សំផន) សំណុំរឿង ០០២
សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ធ្វើឡើងដោយ នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ ចុះ ថ្ងៃទី១៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D427/2/15 & D427/3/15	សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹង ដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) សំណុំរឿង ០០២
សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី១១ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D427/1/30	សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំង នឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) សំណុំរឿង ០០២
សាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E313	សាលក្រម សំណុំរឿង ០០២/០១
សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F36	សាលដីកា សំណុំរឿង ០០២/០១
សាលក្រម សំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ E465	សាលក្រម សំណុំរឿង ០០២/០២

សាលដីកា ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២២ ឯកសារ F76	សាលដីកា សំណុំរឿង ០០២/០២
ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ មាស មុត ចុះ ថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D266 ដីកាដោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D267	ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅ ជំនុំជម្រះ) សំណុំរឿង ០០៣
សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកា ដោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ D266/27 & D267/35	សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំង នឹងដីកាដោះស្រាយ សំណុំរឿង ០០៣
ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ យឹម ទិត្យ ចុះ ថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D381 ដីកាដោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D382	ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅ ជំនុំជម្រះ) សំណុំរឿង ០០៤
សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកា ដោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ D381/45 & D382/43	សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំង នឹងដីកាដោះស្រាយ សំណុំរឿង ០០៤
ដីកាដោះស្រាយ (សំអាងហេតុ) ចុះថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D308/3	ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ សំណុំរឿង ០០៤/០១
សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហ ព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (សំអាងហេតុ) ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D308/3/1/20	សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំង នឹងដីកាដោះស្រាយ សំណុំរឿង ០០៤/០១
ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ អោ អាន ចុះ ថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D359	ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ សំណុំរឿង ០០៤/០២
ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D360	ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅ ជំនុំជម្រះ) សំណុំរឿង ០០៤/០២
សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹង ដីកាដោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D359/24 & D360/33	សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំង នឹងដីកាដោះស្រាយ សំណុំរឿង ០០៤/០២

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

សៀវភៅណែនាំអំពីអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ភាគ២ អាចធ្វើទៅបានដោយ មានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់អ្នកចូលរួមវិភាគទានជាច្រើន រួមមានក្រុមពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់ ក្រោមការសម្របសម្រួលរបស់លោក Michael G. Karnavas លោក Noah Al-Malt (ការិនិពន្ធ និងសរសេរ) លោកស្រី Suzana Tomanović (ការិនិពន្ធ និងសរសេរ) លោកស្រី Jennifer Seel លោកស្រី Y Manoka លោកស្រី Maddalena Cogorno លោក Tomas Hamilton លោកស្រី Anastasiia Tatarenko លោកស្រី Emma Poutney លោកស្រី Tanya Pettay លោក Andrew Boyle លោក Juliane Romy លោក Alan Yatvin លោក Antoine Brun-Buisson និងលោកស្រី Susan Lamb។

យើងខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះលោក Nicholas Lower អ្នកនាង Diana Kenealy អ្នកនាង Charlotte Imhof អ្នកនាង Olivia Wilson និងលោក Nathanael Thomas ចំពោះការរួមចំណែករបស់ពួកគាត់ក្នុងការបញ្ចប់អត្ថបទនេះ។

ការផលិត និងការបោះពុម្ពផ្សាយសៀវភៅណែនាំនេះ ទទួលបានការជួយជ្រោមជ្រែងពី ជំនួយ អង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់ការជំនុំជម្រះក្តីខ្មែរក្រហម (UNAKRT) និងក្រុមគម្រោងរបស់ ខ្លួន មានដូចជា លោក Milan Jovančević លោក Niccolò Pons លោក កើត សុខា លោក ឆាយ ណារឿន លោក ឌីត វ៉ាន់កេង និងលោកស្រី នូវ ពៅលក្ខិណា។ ខ្លឹមសារត្រូវបាន តម្លើងពុម្ពអក្សរ និងរចនាប្លង់ដោយ លោក សំ បញ្ញា។

យុត្តាធិការ

១. យុត្តាធិការ

១.១. យុត្តាធិការលើបុគ្គល

អ វ.ត.ក. ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ («អ.ស.ប.») និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដែលបានព្រមព្រៀងគ្នានៅថ្ងៃទី៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៣^១។ មាត្រា ២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា «ទទួលស្គាល់» ថា អ.វ.ត.ក. មាន «យុត្តាធិការលើបុគ្គលជាមេដឹកនាំ ជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលបានចែងក្នុងមាត្រា ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង» ពោលគឺ «ការរំលោភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើ ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ការរំលោភទៅលើច្បាប់មនុស្សធម៌ និងទម្លាប់អន្តរជាតិ ព្រមទាំង ការរំលោភលើអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ដែលប្រទេសកម្ពុជាទទួលស្គាល់ ហើយដែលបានប្រព្រឹត្ត ក្នុងអំឡុងថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី០៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩»។ កាន់តែច្បាស់ ជាងនេះទៀត មាត្រា ៥(៣) និង ៦(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង អ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ចែងថា «គេត្រូវយល់ថា» ការស៊ើបអង្កេតរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងការចោទប្រកាន់ របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវ «កំណត់ត្រឹមតែមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម» តែប៉ុណ្ណោះ។ ស្រដៀងគ្នា នេះដែរ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ជាច្បាប់ជាតិដែលបង្កើត អ.វ.ត.ក. បានចែងថា គោលបំណងរបស់ ច្បាប់នេះគឺដើម្បី «វិនិច្ឆ័យទោស មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ [...] និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវ ខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម»^២។

ឯកសារមូលដ្ឋានគោលទាំងអស់នេះ មិនបានកំណត់និយមន័យច្បាស់លាស់ថា តើ អ្នកណាជា «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ» ឬ «ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវ ខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម» នោះទេ។ ហេតុដូច្នេះ បញ្ហាចោទបានកើតមានឡើងអំពីអត្ថន័យនៃ ពាក្យពេចន៍ទាំងពីរនេះ និងថាតើអ្នកធ្វើសេចក្តីព្រាងក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្ត មានបំណងឱ្យពាក្យពេចន៍ នេះបង្កើតបានជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវគតិយុត្តដែលអាចវិនិច្ឆ័យបាន នៃយុត្តាធិការលើបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក. ឬយ៉ាងណា។ ទោះបីជាការកំណត់អត្ថន័យពាក្យ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» មិនសូវមាន ភាពចម្រូងចម្រាស អត្ថន័យនៃពាក្យ «ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ត្រូវបានដោះស្រាយយ៉ាងយូរ ដោយសារមន្ត្រីតុលាការមានទស្សនៈខុសៗគ្នា លើកត្តានានានៃការកំណត់និយមន័យពាក្យនេះ។

¹ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល។

² ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ត្រូវបានអនុម័តដោយរដ្ឋសភាជាតិកម្ពុជា នៅថ្ងៃទី២ ខែមករា ឆ្នាំ២០០១ ដោយវិសោធនកម្ម ត្រូវបានអនុម័តក្នុងឆ្នាំ២០០៤ ដើម្បីឱ្យស្របទៅនឹងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីការចេញ ការបង្កើត ប្រតិបត្តិការដំបូង និងអាណត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក. សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ជំពូក ២-៣។

១.១.១. គោលដៅសម្រាប់ការចោទប្រកាន់

គោលដៅផ្តាច់មុខសម្រាប់ការចោទប្រកាន់នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. គឺ «កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម»^៣។ ដូច្នេះ ពាក្យ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ [...] និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» បានដកអ្នកដែលមិនមែនជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម ចេញពីយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក.^៤។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិនិត្យមើលការចរចាបង្កើត អ.វ.ត.ក. ដើម្បីបញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់អំពី គោលដៅដែលជាគោលបំណងសម្រាប់ការចោទប្រកាន់^៥។ ក្នុងការសន្និដ្ឋានថា ពាក្យនេះ «បានឆ្លុះបញ្ចាំងនូវគោលបំណងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក្នុងការប្រមូលផ្តុំធនធានដែលមានកម្រិត ដើម្បីធ្វើការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋទៅលើកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមមួយចំនួន ដែលនៅរស់រានមានជីវិត» (ដូច្នេះមិនរាប់បញ្ចូលអ្នកដែលមិនមែនជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម)^៦ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាលើ៖

- i. លិខិតចុះថ្ងៃទី២១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៩៧ ពីសហនាយករដ្ឋមន្ត្រី ធ្វើជូនអគ្គលេខាធិការ អ.ស.ប. («អគ្គលេខាធិការ អ.ស.ប.») ស្នើសុំជំនួយរបស់ អ.ស.ប. ដើម្បី «កាត់សេចក្តីជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្នុងអំឡុងពេលគ្រប់គ្រងរបស់ខ្មែរក្រហមពីឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩» ហើយអគ្គលេខាធិការ អ.ស.ប. បានសង្ខេបសំណើនេះថាជា «សំណើលើកដំបូងរបស់កម្ពុជា ដើម្បីសុំជំនួយពីអង្គការសហប្រជាជាតិ ក្នុងការវិនិច្ឆ័យទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម»^៧។
- ii. សេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាត អ.ស.ប. លេខ ៥២/១៣៥ ដែលបានអនុម័តការណែនាំរបស់តំណាងពិសេសនៃអគ្គលេខាធិការ អ.ស.ប. និងបានស្នើសុំអគ្គលេខាធិការ អ.ស.ប. ឱ្យស្វែងរកលទ្ធភាពតែងតាំងអ្នកជំនាញមួយក្រុម «ដើម្បីវាយតម្លៃភស្តុតាងដែលមាន [អំពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្មែរក្រហមលើការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស] និងលើកសំណើវិធានការបន្ថែម»^៨។
- iii. សមត្ថកិច្ចរបស់ក្រុមអ្នកជំនាញក្នុងការ «ស្វែងរកជម្រើសនានា សម្រាប់កាត់សេចក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម នៅចំពោះមុខយុត្តាធិការអន្តរជាតិ ឬយុត្តាធិការជាតិ» និងការយល់ឃើញរបស់ខ្លួនថាសមត្ថកិច្ចនេះ «កំណត់ត្រឹមតែអំពើទាំងឡាយរបស់ខ្មែរក្រហមហើយមិនមែនអំពើរបស់ជនណាផ្សេងទៀត ឬជារដ្ឋណាមួយ ដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើរំលោភបំពានលើសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា»^៩។

³ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥១-៥២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម សម្គាល់ជើងទំព័រ ៣១។
⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥២។
⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤៦-៥៧។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីការចរចាដែលនាំឱ្យមានការបង្កើត អ.វ.ត.ក. សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ជំពូក ២។
⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥២។
⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៦។
⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៧។
⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៨-៤៩។

- iv. អនុសាសន៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញដែលស្នើឱ្យ អ.ស.ប. «បង្កើតតុលាការអន្តរជាតិ ពិសេសមួយ ដើម្បីជំនុំជម្រះកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ និងបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងពូជសាសន៍ ដែលបានប្រព្រឹត្តចាប់ពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី០៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩»¹⁰។ និង
- v. កិច្ចពិភាក្សាខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤ របស់សភាជាតិកម្ពុជាលើការអនុម័តកិច្ចព្រមព្រៀង រវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងវិសោធនកម្មច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ឆ្នាំ២០០១ ដែលឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី សុខ អាន បានពន្យល់ថា «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» សំដៅ ទៅលើមនុស្ស «មិនលើសពី ១០ នាក់ឡើយ» (ដោយមិនបញ្ជាក់ថា ពួកគេជា សមាជិកគណៈអចិន្ត្រៃយ៍នោះទេ) និងថា «មិនមានចំនួនមនុស្សជាក់លាក់ដែលត្រូវ ចោទប្រកាន់នៅក្នុងក្រុមទីពីរឡើយ» ចំពោះ «ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវ ខ្ពស់បំផុត» ហើយថា អ.វ.ត.ក. ត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការធ្វើការសម្រេចទាំងនេះ¹¹។

១.១.២. បុគ្គលពីរប្រភេទ

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដំបូងឡើយបានបកស្រាយ ពាក្យ «និង» នៅក្នុងពាក្យពេចន៍ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ [...] និង ជនទាំងឡាយដែល ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ដោយដាច់ចេញពីគ្នា ដោយសម្រេចថាពាក្យនេះ «សំដៅលើបុគ្គល ពីរប្រភេទដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ដែលមានន័យថា មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ឬជនទាំងឡាយដែល ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត»¹²។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានវិភាគដាច់ដោយឡែកពីគ្នា លើលក្ខខណ្ឌតម្រូវគតិយុត្តន៍យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក. (ឬ ថាតើវាសំដៅលើ ប្រភេទមួយ ឬច្រើន) មុនពេលសន្និដ្ឋានថា ឧប ទោះបីជាមិនមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ «ក៏ គាត់អាចត្រូវបានចាត់ទុកថាចូលក្នុងប្រភេទនៃអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និង ការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ»¹³។ ដោយកត់សម្គាល់ថា ទាំងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា មិនមាន «ចែងច្បាស់អំពី «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ» ឬ «ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត»» អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានបកស្រាយ ស្រដៀងគ្នានៅក្នុងសាលក្រមសំណុំរឿង ០០១ ចំពោះយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក. ថាសំដៅលើបុគ្គលពីរប្រភេទ¹⁴។

នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា ពាក្យ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ [...] និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» សំដៅលើ កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមពីរប្រភេទ ដែល «ខុសគ្នា ប៉ុន្តែប្រភេទទាំងពីរនេះមានទំនាក់ទំនងគ្នា» ឬមិនត្រួតគ្នា¹⁵។ បុគ្គលមួយប្រភេទដែលស្ថិតក្រោមយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក.

¹⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥០។

¹¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥១។

¹² សូមមើល ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១២៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៧-២៥។

¹³ សំណុំរឿង ០០១ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១២៩។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីការកឃើញរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៅក្នុងដីកា ដោះស្រាយបញ្ជូនខ្លួន ឧប ទៅជំនុំជម្រះ សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៥.១.៣.៤។

¹⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៩ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីការកឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីពី យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក. លើ ឧប សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៥.១.៥.៤។

¹⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦។

គឺ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម ដែលស្ថិតក្នុងចំណោមអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ប្រភេទមួយផ្សេងទៀតគឺ «អ្នកដែលមិនមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម ប៉ុន្តែជាអ្នកដែលស្ថិតក្នុងចំណោមអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត»¹⁶។ បុគ្គលទាំងពីរប្រភេទត្រូវតែជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម ហើយស្ថិតក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត¹⁷។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបដិសេធការសន្និដ្ឋានដែលថា ពាក្យ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ [...] និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» សំដៅលើតែបុគ្គលមួយប្រភេទ «គឺមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត»¹⁸។ ក្នុងការសន្និដ្ឋានថា ពាក្យពេចន៍នេះសំដៅលើកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមពីរប្រភេទ ដែល «ខុសគ្នាប៉ុន្តែប្រភេទទាំងពីរនេះមានទំនាក់ទំនងគ្នា» អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណា៖

- i. ការពន្យល់របស់ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី ក្នុងអំឡុងពេលប្រជុំពិភាក្សាលើកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងវិសោធនកម្មទៅលើច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ឆ្នាំ២០០១ ដែលការកំណត់គោលដៅរបស់ អ.វ.ត.ក. សម្រាប់ការចោទប្រកាន់គឺ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ដែលជាមុខសញ្ញាសំខាន់បំផុតរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ និងជនមួយចំនួនទៀតដែលអាចមិនមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ប៉ុន្តែ អំពើរបស់ពួកគេមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរខ្លាំងជាង ហើយមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់បង្ហាញថា ពួកគេពិតជាបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរខ្លាំងជាងអ្នកដទៃទៀត»¹⁹។
- ii. ក្រុមអ្នកជំនាញបានសន្និដ្ឋានថា អ.វ.ត.ក. គប្បីផ្ដោតលើ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ដែលមានការទទួលខុសត្រូវទៅលើការរំលោភបំពានទាំងឡាយ ព្រមទាំងជនទាំងឡាយនៅថ្នាក់ទាបជាង ដែលមានការជាប់ពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់ ទៅនឹងអំពើយ៉ាងយូងយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរបំផុត»²⁰។
- iii. ការកត់សម្គាល់របស់លោកសាស្ត្រាចារ្យ **David Scheffer** ដែលថា មិនមានត្រង់ណានៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការចរចា ដែលអ្នកចរចាពិតជាបានលើកឡើងថា

សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥២។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤២៣។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣៦។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៦៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣១។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់។

¹⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥២។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤២៣។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣៦។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៦៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣១។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦០១។

¹⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥២។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤២៣។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣៦។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៦៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣១។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦០១។

¹⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤៥, ៥៣-៥៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ ប្រតិចារិក ថ្ងៃទី២៨ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ F1/2.1 ទំព័រ ៥២-៦២ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

¹⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៣។

²⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៤-៥៥។

ជនសង្ស័យណាក៏ដោយត្រូវតែជា មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ផង និងជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ ខ្ពស់បំផុតផង ដើម្បីត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. នោះទេ²¹។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានប្រើការកំណត់ប្រភេទរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូល ចំពោះប្រភេទទាំងពីរនេះ នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយរបស់ខ្លួន ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤²²។

១.១.៣. លក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការ ឬ គោលការណ៍ នៃការចោទប្រកាន់ និងការស៊ើបអង្កេត?

យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក. គ្របដណ្តប់លើ «កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម»²³។ បញ្ហាចោទជាតើបុគ្គលម្នាក់ត្រូវបានចាត់ទុកថាជា កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមដែរឬយ៉ាងណា គឺជាបញ្ហាយុត្តាធិការដែលអាចវិនិច្ឆ័យបាននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង²⁴។ ផ្ទុយទៅវិញ បញ្ហាចោទជាតើបុគ្គលម្នាក់ត្រូវបានចាត់ទុកថាជា «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» ឬ «ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ឬយ៉ាងណា គឺមិនមែនជាបញ្ហាយុត្តាធិការដែលអាចវិនិច្ឆ័យបាន នោះទេ ប៉ុន្តែគឺជាបញ្ហាគោលការណ៍នៃការចោទប្រកាន់ និងការស៊ើបអង្កេត របស់សហ ព្រះរាជអាជ្ញា និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទៅវិញទេ ដែលស្ថិតក្រោមវិសាលភាពតិចតួច បំផុតនៃការពិនិត្យឡើងវិញលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះការរំលោភឆន្ទានុសិទ្ធិ²⁵។

ក្នុងការវាយតម្លៃថាតើទាំងអស់ ឬផ្នែកខ្លះនៃពាក្យពេចន៍ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ [...] និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» បង្កើតបានជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែក យុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ឬយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា មាត្រា ៣១ និង ៣២ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងវីយែន ស្តីពីច្បាប់សន្តិសញ្ញាអាចអនុវត្តបាន²⁶ និងថាអង្គ ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏អាច «ស្វែងរកបទដ្ឋានណែនាំនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ អន្តរជាតិ ដែលមានបទប្បញ្ញត្តិប្រហាក់ប្រហែលនៅក្នុងយុត្តាធិការផ្សេងៗទៀត» ក្នុងមាត្រា ២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា²⁷។ ដោយកត់សម្គាល់ថា ពាក្យ «យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល» ក្នុងមាត្រា ២(១) ក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បញ្ជាក់ថា ពាក្យនេះគឺជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលបានពិចារណាថា អង្គជំនុំជម្រះក៏ត្រូវតែពិនិត្យផងដែរថាតើ ការបកស្រាយ នេះមានសង្គតិភាពជាមួយនឹងកម្មវត្ថុ និងគោលបំណងនៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និង

²¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៦។
²² សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿង ទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥២។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤២៣។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកា ដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣៦។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៦៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣១។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦០១។
²³ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦១។
²⁴ ដូចខាងលើ។
²⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៩-៨០។
²⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៩។
²⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៩។ យោងតាមមាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល អាចស្វែងរកការណែនាំនៅក្នុង វិធាននីតិវិធី ដែលបានបង្កើតនៅកម្រិតអន្តរជាតិ «នៅពេលដែលច្បាប់កម្ពុជាពុំអាចដោះស្រាយបានចំពោះបញ្ហាពិសេសណាមួយ ឬមានភាព មិនច្បាស់លាស់ទាក់ទងទៅនឹងការបកស្រាយ ឬការអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិណាដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងច្បាប់កម្ពុជា ឬក៏មានបញ្ហាទាក់ទងទៅនឹងភាព សមស្របគ្នារវាងបទប្បញ្ញត្តិបែបនេះទៅនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ»។

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដែរ ឬយ៉ាងណា និងថា ការបកស្រាយនេះនឹងនាំឱ្យមានលទ្ធផល មួយដែល «មិនសមស្រប និងមិនសមហេតុផលយ៉ាងច្បាស់ក្រឡែត» ដែរ ឬយ៉ាងណា²⁸។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានវាយតម្លៃបុគ្គលចំនួនបីប្រភេទ - (១) «កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម» (២) «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» និង (៣) «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» - ដើម្បីសម្រេចថា តើ ពួកវាអាចត្រូវបានបកស្រាយយ៉ាងសមហេតុផលថាជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការ ដែរឬ យ៉ាងណា²⁹។

កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម៖ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានផ្តល់សំអាងហេតុថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគឺជាអ្នកដែលមានសមត្ថកិច្ចត្រឹមត្រូវជាងគេ នៅក្នុងការសម្រេចលើ បញ្ហាអង្គហេតុ ថាតើនរណាជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម ដោយសារវា «ពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងបញ្ហា អង្គហេតុប្រវត្តិសាស្ត្រ ដែលមានលក្ខណៈងាយយល់ និងច្បាស់លាស់ ហើយផ្តល់ឆន្ទានុសិទ្ធិ តិចតួច ឬមិនបានផ្តល់ឆន្ទានុសិទ្ធិទាល់តែសោះ»³⁰។

មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់៖ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានផ្តល់សំអាងហេតុថា ពាក្យ ពេចន៍ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» មិនមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការទេ ប៉ុន្តែជាគោល ការណ៍ណែនាំនៃការស៊ើបអង្កេត និងការចោទប្រកាន់ ពីព្រោះពាក្យពេចន៍នេះ «មាន លក្ខណៈបត់បែនយ៉ាងគ្រប់គ្រាន់» និងមិនមានភាពចាំបាច់កំហិតត្រឹមតែបុគ្គលនៅក្នុងគណៈ កម្មាធិការមជ្ឈឹម ឬគណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍នៃបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា («ប.ក.ក.») នោះ ឡើយ ដោយកត់សម្គាល់ថា ការពិភាក្សានៅក្នុងរដ្ឋសភាជាតិកម្ពុជាបញ្ជាក់ថា និយមន័យនេះ មិនត្រូវបានកំណត់ជាក់លាក់ទេ³¹។

នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនយល់ស្របទៅ នឹង «ការធ្វើចំណាត់ថ្នាក់របស់ អ.ជ.ត.ក. អំពី «យុត្តាធិការបុគ្គល» ថាជាលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ មិនមែនយុត្តាធិការ» នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយរបស់ខ្លួន³²។ សហចៅក្រមបានពន្យល់ ថា ពួកគាត់ចាត់ទុកប្រភេទ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» និង «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ជា លក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការពិតប្រាកដ ទោះបីជាស្ថិតក្នុងកម្រិតនៃការវិនិច្ឆ័យយ៉ាងទូលំ ទូលាយ (ផ្ទុយពីគោលការណ៍ណែនាំដែលមិនត្រូវបានកំហិត)³³។ ពួកគាត់បានផ្តល់សំអាង ហេតុថា «ការយោង [របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល] ទៅការបំពានឆន្ទានុសិទ្ធិ ដោយ ផ្អែកលើភាពពុំសុចរិត ឬការវិនិច្ឆ័យមិនត្រឹមត្រូវប្រកបដោយវិជ្ជាជីវៈ ជាការសន្មតជាមុន

²⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦០។
²⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦០-៧៩។
³⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦១។
³¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៥-៧៦។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា បើទោះជាលក្ខន្តិកៈបក្សបានផ្តល់ ឱ្យគណៈកម្មាធិការមជ្ឈឹមនូវ «អំណាចប្រតិបត្តិការខ្ពស់បំផុត» ក៏គណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍គឺជាគណៈកម្មាធិការតូចមួយ ដែលចុងក្រោយអនុវត្ត ការគ្រប់គ្រងយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាពលើបង្គោលនោះ។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២០២-២០៣។ សម្រាប់រចនាសម្ព័ន្ធ រដ្ឋបាលរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ជំពូក ១។
³² សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៩-១០។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានបញ្ជាក់ឡើងវិញយ៉ាង ច្បាស់អំពីការមិនយល់ព្រមនេះនៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣, និង ០០៤។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥៤។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣៧។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣២។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាតិ បានបញ្ជាក់ឡើងវិញអំពីការមិនឯកភាពនេះនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ និង ០០៤ ប៉ុន្តែមិនមាននៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ ទេ។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤៣០-៤៣២។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦០៤-៦០៥។ រៀបរាប់និង សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៦០-៤០៧។
³³ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៩-១០។

ថា មានរង្វាស់ដែលអាចវាស់វែង និងត្រូវតែវាស់វែងលើការអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិ» និងថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនអាចគិតថា «មានឆន្ទានុសិទ្ធិដោយគ្មានកំណត់» នោះទេ³⁴។ ពួកគាត់ក៏ជំទាស់ទៅនឹងសំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលដែលថា មិនមានវិធីសាស្ត្រសត្យានុម័តក្នុងការប្រៀបធៀប និងធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម³⁵។

នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចជាក្នុងកិច្ចសម្រេចជាធរមានថា សេចក្តីសម្រេចលើយុត្តាធិការលើរបបបុគ្គលរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អាចវិនិច្ឆ័យបាននៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះយោងទៅតាមបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញដែលអាចអនុវត្តបានចំពោះសេចក្តីសម្រេចផ្អែកតាមឆន្ទានុសិទ្ធិ³⁶។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា ទោះបីជាភាពបត់បែននៃពាក្យពេចន៍ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» និង «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» តម្រូវឱ្យមានការវាយតម្លៃខ្លះដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក៏ដោយ ក៏ឆន្ទានុសិទ្ធិនេះមិនមែនគ្មានដែនកំណត់នោះដែរ និងគប្បីត្រូវបានអនុវត្ត «ទៅតាមគោលការណ៍ច្បាប់ដែលមានច្បាស់លាស់»³⁷។ ការពិចារណាទាំងអស់នេះមិនត្រូវបានពិនិត្យឡើងវិញដោយអង្គជំនុំជម្រះថ្នាក់ខ្ពស់ជាងនេះទេ³⁸។

អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត៖ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានផ្តល់សំអាងហេតុថាលទ្ធផល «មិនសមស្រប» នឹងកើតមានឡើង ប្រសិនបើប្រភេទ «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ត្រូវបានបកស្រាយថាជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការ ពីព្រោះ៖

- i. «ពុំមានវិធីសាស្ត្រជាសត្យានុម័តសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្វើការសម្រេចធ្វើការប្រៀបធៀប និងធ្វើការកំណត់ចំណាត់ថ្នាក់ នៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមទាំងអស់បានឡើយ»³⁹។
- ii. ការសម្រេចដោយប្រៀបធៀបលើការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់បុគ្គលម្នាក់ នឹងមានន័យស្មើនឹង «ការបង្កើតឱ្យមានមធ្យោបាយការពារដោយប្រយោល ដោយមូលហេតុបញ្ជារបស់ថ្នាក់លើហើយផ្ទុយនឹង» គោលបំណងនៃមាត្រា ២៩ នៃច្បាប់អ.វ.ត.ក. ដែលចែងថា «តួនាទី ឬឋានៈរបស់ជនសង្ស័យមិនអាចជួយជននេះឱ្យរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋ ឬជួយបន្ថយទណ្ឌកម្មផលជននេះបានឡើយ»⁴⁰។
- iii. ការកំណត់ថាតើនរណាម្នាក់ «ទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» តម្រូវឱ្យមានឆន្ទានុសិទ្ធិជាច្រើន ផ្ទុយទៅនឹងយុត្តាធិការពេលវេលា និងយុត្តាធិការលើរឿងក្តី របស់ អ.វ.ត.ក.

³⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩។

³⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩។

³⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២០-២២។

³⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២០។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២៨។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៤៦។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៤។

³⁸ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៦(៧)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម សម្ភាសន៍ដើមទំព័រ ១១១។

³⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦២។

⁴⁰ ដូចខាងលើ។

ដែលចែងតាមរយៈ «និយមន័យច្បាស់លាស់» និងអាចផ្ទៀងផ្ទាត់បាន ដោយសារ យុត្តាធិការទាំងពីរនេះ «ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាអង្គហេតុ ឬអង្គច្បាប់សុទ្ធសាធ ដែល មានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ក្នុងការធ្វើការសម្រេចតាមផ្លូវច្បាប់បាន»⁴¹។

- iv. ក្របខ័ណ្ឌ អ.វ.ត.ក. ផ្តល់ឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងសហព្រះរាជអាជ្ញា នូវឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការកំណត់ថាតើ ការស៊ើបអង្កេត ឬការចោទប្រកាន់ ជាក់លាក់ ស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃពាក្យពេចន៍ «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ដែរ ឬ យ៉ាងណា⁴²។
- v. តួនាទីរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាខ្វែងយោបល់រវាងសហ ព្រះរាជអាជ្ញា និងរវាងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មិនផ្លាស់ប្តូរការសន្និដ្ឋានដែលថា ប្រភេទ «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» មិនមែនជាបញ្ហាយុត្តាធិការនោះទេ ដោយសារ «ដំណើរការស៊ើបអង្កេតត្រូវបន្តទៅមុខ» ប្រសិនបើអង្គបុរេជំនុំជម្រះ មិនអាចទទួលបានសំឡេងភាគច្រើនលើសលប់ ទៅលើវិវាទរវាងសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត លើបញ្ហាថាតើត្រូវចេញដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ឬដីកាសម្រេច លើកលែងចោទប្រកាន់ សម្រាប់មូលហេតុដែលថា ជនសង្ស័យគឺជា ឬមិនមែនជា អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត⁴³។
- vi. ក្រុមអ្នកជំនាញបានផ្តល់អនុសាសន៍ឱ្យបកស្រាយពាក្យពេចន៍ «អ្នកទទួលខុសត្រូវ ខ្ពស់បំផុត» ថាជា «គោលការណ៍ណែនាំនៃការចោទប្រកាន់» វិញ ហើយ របាយការណ៍របស់ពួកគេបង្កើតបានជា «ផ្នែកដ៏សំខាន់មួយនៃការងារត្រៀមរៀបចំ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងច្បាប់ស្តីពី ការបង្កើត អ.វ.ត.ក. ហើយរបាយការណ៍នេះ មានលក្ខណៈស៊ីជម្រកគ្នាជាមួយនឹង ពាក្យពេចន៍នៅក្នុងលិខិតុបករណ៍ទាំងនេះ»⁴⁴។
- vii. ដំណើរការពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ នៅសាលាក្តីឧក្រិដ្ឋកម្ម អន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយុទ្ធជន (ICTY) និងសាលាក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់ ភ្នំនាង (ICTR) មានតួនាទីជាគោលការណ៍ណែនាំដែលមានគោលបំណងជួយ តុលាការទាំងនេះ ឱ្យប្រមូលធនធានដែលមានតិចតួចរបស់ខ្លួន ទៅប្រើប្រាស់ក្នុង ការជំនុំជម្រះលើរឿងក្តី ដែលមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរបំផុត ដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការ

⁴¹ ដូចខាងលើ។
⁴² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៤។
⁴³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៥។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាលើលទ្ធភាពដែលថា សហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អាចមិនឯកភាពគ្នាលើបញ្ហាថាតើ ជនសង្ស័យ ឬជនត្រូវចោទ គឺជា «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» ឬ «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត»។ «តួនាទីរបស់ អង្គបុរេជំនុំជម្រះនឹងត្រូវសម្រេចពីបញ្ហាខ្វែងគំនិតគ្នារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ឬសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើអង្គបុរេ ជំនុំជម្រះសម្រេចថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតណាមួយមានកំហុសក្នុងការសម្រេចចេញ ឬក្នុងការស្នើឱ្យចេញដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ឬ ដីកាលើកលែងចោទប្រកាន់ដោយមូលហេតុ ជនត្រូវចោទគឺជា ឬមិនមែនជាជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ហើយប្រសិនបើ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនអាចទទួលបានសំឡេងភាគច្រើនលើសលប់ទៅលើផលវិបាកនៃសេណារីយ៉ូនេះទេ «ដំណើរការស៊ើបអង្កេតត្រូវបន្ត ទៅមុខ»។
⁴⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៦-៦៨។

របស់ខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ ដែលគាំទ្រការចាត់ទុកពាក្យពេចន៍ «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ក្នុងក្របខ័ណ្ឌ អ.វ.ត.ក. ថាជាគោលការណ៍ណែនាំនៃការស៊ើបអង្កេត និងការចោទប្រកាន់⁴⁵។

- viii. ប្រព័ន្ធបញ្ជូនរឿងក្តីនៅតុលាការ ICTY បានស្នើឡើងថា ពាក្យ «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» គឺជាគោលការណ៍ណែនាំនៃការស៊ើបអង្កេត និងការចោទប្រកាន់ ដោយមានលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យរបស់ក្រុមប្រឹក្សាកំណត់សមត្ថកិច្ច សម្រាប់កំណត់ថា តើនរណាម្នាក់គប្បីត្រូវជំនុំជម្រះនៅចំពោះមុខតុលាការ ICTY ឬនៅចំពោះមុខតុលាការជាតិ ពោលគឺ «ស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនជាប់ចោទ» ដែលជាគោលការណ៍នៃការចោទប្រកាន់ ជាជាងលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកយុត្តាធិការ⁴⁶ និង
- ix. សាលដីកាអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សៀវភៅឡេអូន («SCSL») ក្នុងរឿងក្តី Brima និងគូកន គាំទ្រការបកស្រាយនេះ សាលដីកានោះបានសម្រេចថា ពាក្យពេចន៍ «អ្នកដែលមានការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» នៅក្នុងលក្ខន្តិកៈ SCSL មិនមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការចោទប្រកាន់ទេ ប៉ុន្តែជាគោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់ការចោទប្រកាន់⁴⁷។

១.១.៤. កត្តាសម្រាប់កំណត់ពាក្យពេចន៍ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់»

យុត្តិសាស្ត្រ អ.វ.ត.ក. មិនបានដោះស្រាយកត្តាពាក់ព័ន្ធឱ្យបានច្បាស់លាស់ទាំងស្រុង សម្រាប់ការកំណត់ថាតើនរណាជា «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» នោះទេ។ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ថា ពាក្យពេចន៍ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» មិនបំបាច់កំណត់ត្រឹមសមាជិកគណៈកម្មាធិការមជ្ឈឹម ឬគណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍ ប.ក.ក. ក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនបានដាក់ចេញនូវកត្តាពាក់ព័ន្ធណាមួយ សម្រាប់កំណត់ថាតើនរណាម្នាក់ជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នោះដែរ⁴⁸។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានសន្និដ្ឋានថា នួន ជា, អៀង សារី, អៀង ធីរិទ្ធ និង ខៀវ សំផន គឺជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ «ដោយសារអំណាចឋានានុក្រមជាក់ស្តែង និងតាមច្បាប់ ដូចដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងផ្នែកស្តីពី «តួនាទីរបស់ជនជាប់ចោទ» នៃដីកាដោះស្រាយ»⁴⁹។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានបញ្ជាក់បន្ថែមលើសំអាងហេតុនេះទេ។ មិនមានជនត្រូវចោទណាម្នាក់បានជំទាស់ទៅនឹងការកំណត់នេះនៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះទេ ហើយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដោយដកស្រង់យុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទាក់ទងនឹងគោលការណ៍នៃការស៊ើបអង្កេត

⁴⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៩។

⁴⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧១។

⁴⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៣។

⁴⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៥-៧៦។

⁴⁹ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣២៧។

និងការចោទប្រកាន់ មិនបានវិភាគដាច់ពីគ្នាថាតើ ខៀវ សំផន ឬ នួន ជា គឺជា «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» ឬបន្ទាប់ពីបញ្ជាក់យុត្តាធិការលើពួកគេថាជា «កម្មាធិបាលខ្មែរក្រហម» នៅក្នុងសាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១⁵⁰។

នៅក្នុងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤/០២ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាតិបានជំទាស់ទៅនឹងអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល និងបានពិចារណាថា «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» សំដៅលើសមាជិកគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិម និងគណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍ ប.ក.ក. ដែល «បានចូលរួមក្នុងការរៀបចំគោលនយោបាយ ការអនុវត្ត និងតាមដានមើលការអនុវត្តគោលនយោបាយទាំងនោះ»⁵¹។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាតិបានយោងទៅដីកាដោះស្រាយសំណុំរឿង ០០២ និងអត្ថបទដែលវិភាគអំពីការចរចាបង្កើត អ.វ.ត.ក.⁵²។

១.១.៥. កត្តាសម្រាប់កំណត់ពាក្យពេចន៍ «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត»

ទោះបីជាប្រភេទ «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ត្រូវបានពិភាក្សានៅក្នុងរឿងក្តីជាច្រើនក៏ដោយ ក៏យុត្តិសាស្ត្រ អ.វ.ត.ក. មិនបានឈានដល់ការកំណត់និយមន័យច្បាស់លាស់អំពីពាក្យពេចន៍នេះទេ។ ក្រោយពីផ្តល់ទិដ្ឋភាពសង្ខេបអំពីយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលនៅក្នុងរឿងក្តីនីមួយៗរួចមក ផ្នែកនេះនឹងបង្ហាញកត្តាជាច្រើនដែលបានពិនិត្យដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះ។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ខុច មិនបានជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក. លើរូបគាត់ នៅចំពោះមុខការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គបុរេជំនុំជម្រះនោះឡើយ។ នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយរបស់ពួកគេដែលបានចោទប្រកាន់បញ្ជូនខ្លួន ខុចទៅជំនុំជម្រះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានសន្និដ្ឋានថា បើទោះជា ខុច មិនមែនជា «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់» ក៏គាត់ «អាចត្រូវបានចាត់ទុកថាចូលក្នុងប្រភេទនៃអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរនានា ដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងចន្លោះថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី០៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ដោយផ្អែកលើអំណាចឋានានុក្រមជាផ្លូវការ និងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពរបស់ខ្លួន ក្នុងឋានៈជាអនុលេខា បន្ទាប់មកជាលេខាធិន្ទីរស-២១» ដែលស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងផ្ទាល់របស់គណៈកម្មាធិការមជ្ឈិម⁵³។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានវិភាគដាច់ដោយឡែកពីគ្នាលើយុត្តាធិការបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក. ដើម្បីកំណត់អត្ថន័យពាក្យពេចន៍ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ [...] និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» នោះទេ ហើយក៏មិនបានដាក់ចេញនូវលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យណាមួយសម្រាប់កំណត់ថាតើ នរណាម្នាក់ស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទណាមួយក្នុងចំណោមប្រភេទទាំងនេះ ឬយ៉ាងណានោះទេ។ ខុច និង សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងការកំណត់យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទៅកាន់អង្គបុរេជំនុំជម្រះឡើយ។ នៅដំណាក់ជំនុំជម្រះអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យចំនួនពីរ ពីយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ

⁵⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៧-១៩។
⁵¹ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤២៤។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៦៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣២៧។
⁵² សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤២៤។
⁵³ សំណុំរឿង ០០១ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១២៩។

ICTY និងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ («ICC») - ស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និង កម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់បុគ្គល - នៅក្នុងការសន្និដ្ឋានថា ខុច ស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក. «ក្នុងឋានៈជាអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង» ក្នុងអំឡុងពេលរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ⁵⁴។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា បញ្ហាចោទថាតើនរណាម្នាក់គឺជា «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ឬយ៉ាងណា គឺមិនអាចវិនិច្ឆ័យបាននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដោយមិនមានការពិនិត្យមើលលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនោះទេ⁵⁵។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានសន្និដ្ឋានថា នួន ជា, អៀង សារី, អៀង ធីរិទ្ធ និង ខៀវ សំផន អាចត្រូវបានពិចារណាម្យ៉ាងទៀតថាស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទ «ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ដោយយោងទៅលើ «ការចូលរួមជាបុគ្គលរបស់បុគ្គលទាំងនេះនៅក្នុងការអនុវត្តផែនការរួមរបស់ ប.ក.ក. តាមមធ្យោបាយឧក្រិដ្ឋ» របស់ពួកគេ⁵⁶។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានពន្យល់លើសំអាងហេតុរបស់ពួកគេទេ។ ដោយហេតុថាមិនមានជនត្រូវចោទណាម្នាក់បានជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការ នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ខ្លួនជំទាស់នឹងដីកាដោះស្រាយនោះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនបានពិភាក្សាថា តើជនត្រូវចោទគឺជា «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ឬយ៉ាងណានោះទេ⁵⁷។ ដោយពិចារណាលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ទាក់ទងនឹងគោលការណ៍នៃការចោទប្រកាន់ និងការស៊ើបអង្កេត អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០២ មិនបានវិភាគដាច់ដោយឡែកពីគ្នាថាតើ ជនជាប់ចោទគឺជា «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ឬយ៉ាងណាទេ បន្ទាប់ពីបញ្ជាក់យុត្តាធិការលើពួកគេថាជា «កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម» នៅក្នុងសាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១⁵⁸។ ខៀវ សំផន និង នួន ជា មិនបានជំទាស់ទៅនឹងការកំណត់យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួនជំទាស់នឹងសាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១ នោះទេ។ ដោយសារបញ្ហាយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលត្រូវបានដោះស្រាយដាច់ស្រេចរួចហើយក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ដូច្នេះបញ្ហានេះមិនត្រូវបានលើកឡើងវិញនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ នោះទេ។

យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលគឺជាបញ្ហាចម្រង់ចម្រាសក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ ដោយមន្ត្រីតុលាការមានការបកស្រាយផ្សេងគ្នាលើបញ្ហាចោទថាតើ ជនត្រូវចោទស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក. ដែរ ឬយ៉ាងណា។ នៅពេលចាប់ផ្តើមការស៊ើបអង្កេតបឋម សហព្រះរាជអាជ្ញាមានការខ្វែងយោបល់គ្នាលើបញ្ហាថាតើត្រូវបើកការស៊ើបអង្កេតក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ ដែរ ឬយ៉ាងណា⁵⁹។ ដោយសារតែអង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនអាចរកសំឡេងគាំទ្រភាគច្រើនលើសលប់ដែលត្រូវការពីចៅក្រមចំនួនបួនរូប ដើម្បីសម្រេចលើបញ្ហាខ្វែងយោបល់គ្នារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ដូច្នេះសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិស្តីទីបានបន្តដាក់

⁵⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៥។
⁵⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤៥-៤៦។
⁵⁶ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣២៨។
⁵⁷ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (ខៀវ សំផន)។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ)។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) ។
⁵⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៧-១៩។
⁵⁹ សូមមើល ការពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះពាក់ព័ន្ធនឹងករណីខ្វែងយោបល់គ្នារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអនុលោមតាមវិធាន៧១នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D1/1.3។

ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរថ្មីចំនួនពីរ ដែលបើកកិច្ចស៊ើបសួរទៅលើអ្វីដែលក្រោយ មកបានក្លាយជាសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤^{៦០}។

បើទោះបីជាចុងបញ្ចប់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបដិសេធជ្រុមគ្នា ទៅនឹងការចោទ ប្រកាន់ប្រឆាំងនឹង អ៊ឹម ចែម យ៉ាងណាក្តី ក៏ពួកគាត់បានធ្វើកំណត់ហេតុនៃការខ្វែងយោបល់ ផ្ទៃក្នុងជាច្រើន ក្នុងអំឡុងពេលនៃការស៊ើបអង្កេតរបស់ខ្លួនលើបញ្ហាចោទថាតើ មាស មុត, អោ អាន និង យឹម ទិត្យ ស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការលើបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក. ដែរ ឬ យ៉ាងណា^{៦១}។ ជាលទ្ធផលនៃការខ្វែងយោបល់គ្នារបស់ពួកគាត់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានជូនដំណឹងភាគីក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ ថា ពួកគេពិចារណាចេញ ដីកាដោះស្រាយដាច់ដោយឡែកពីគ្នា និងផ្ទុយគ្នា ដោយសំអាងលើការខ្វែងយោបល់គ្នា រវាងពួកគាត់ ដូចដែលអាចអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើទៅបានតាមក្របខ័ណ្ឌច្បាប់របស់ អ.វ.ត.ក.^{៦២}។ ជាលទ្ធផលនៅក្នុងសំណុំរឿងទាំងបីនេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាតិបានចេញដីកាសម្រេច លើកលែងចោទប្រកាន់^{៦៣} ក្នុងពេលដំណាលគ្នាជាមួយនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះរបស់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ^{៦៤}។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះក៏មិនឯកភាពគ្នាផងដែរនៅក្នុងរឿងក្តីទាំងអស់នេះ និងមិនអាចរក សំឡេងគាំទ្រភាគច្រើនលើសលប់ដែលត្រូវការ ដើម្បីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹង ដីកាដោះស្រាយបានទេ^{៦៥}។ ទោះបីជាមានការប្រកាសជាឯកច្ឆន្ទនៅក្នុងរឿងក្តីនីមួយៗថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបំពេញកិច្ចខុសច្បាប់ នៅក្នុងការចេញដីកាដោះស្រាយពីរ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនបានធ្វើការសម្រេចច្បាស់លាស់ ឬដាច់ស្រេច ថាតើដីកាដោះស្រាយ មួយណា (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ឬដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់) មាន សុពលភាពនោះទេ^{៦៦}។ ចុងបញ្ចប់ សំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ បានបន្ត

^{៦០} ការពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះពាក់ព័ន្ធនឹងករណីខ្វែងយោបល់គ្នារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអនុលោមតាមវិធាន៧១នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះ ថ្ងៃទី១៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D1/1.3 កថាខណ្ឌ ៤៥។ សូមមើលផងដែរ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧១(៤)(គ)។ សំណុំរឿង ០០៤ ក្នុងក្រោយត្រូវបានបំបែកទៅជាសំណុំរឿង ០០៤/០១ ទាក់ទងនឹង អោ អាន ហើយសំណុំរឿង ០០៤ នៃតែជាសំណុំរឿងទាក់ទងនឹង យឹម ទិត្យ។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ សូមមើលសៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៥.៣។

^{៦១} ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានដាក់ករណីខ្វែងយោបល់នៅថ្ងៃទី៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣, ទី២២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣, ទី១៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៤, ទី១៦ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៧ និងទី១៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៨។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥, ៧, ១៥, ២៧។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានដាក់ករណីខ្វែងយោបល់ នៅថ្ងៃទី២២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣, ទី៤ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៣, ទី១៦ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៧ និងទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៨។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបាន ដាក់ករណីខ្វែងយោបល់នៅថ្ងៃទី២២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣, ទី៤ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៣, ទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៥, ទី១៦ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៧ និងទី២១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៩។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣, ៧, ២១។ ករណីខ្វែងយោបល់ទាំងអស់នេះត្រូវបានធ្វើកំណត់ហេតុផ្ទៃក្នុងអនុលោមតាមវិធាន ៧២(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងនៅតែជាការសម្ងាត់។

^{៦២} សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើសំណើបន្ទាន់របស់ អោ អាន សុំដាក់បង្ហាញឯកសារដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការខ្វែងយោបល់ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D355/1 កថាខណ្ឌ ១៣-១៦។

^{៦៣} សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់។

^{៦៤} សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅ ជំនុំជម្រះ)។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ)។

^{៦៥} សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ។

^{៦៦} ចំពោះមូលហេតុផ្សេងគ្នា សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៨៤-២២៤ (ដែលបានសន្និដ្ឋានជាឯកច្ឆន្ទថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបំពេញកិច្ចខុសច្បាប់ក្នុងការចេញដីកាដោះស្រាយពីរក្នុងពេល ដំណាលគ្នា) កថាខណ្ឌ ២៧៧-៣០២ (ចៅក្រមជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះដែលបានតម្កល់ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់)។ កថាខណ្ឌ ៣០៤-៦៨៧ (ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះដែលបានតម្កល់ ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ)។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១១១-១១៨ (ចៅក្រមជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះដែលបានសន្និដ្ឋានថា សំណុំរឿង ០០៣ «គួរតែត្រូវតម្កល់ទុកក្នុងបណ្ណសារ») កថាខណ្ឌ ១១៩-៣៥៨ (ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះដែលបានសន្និដ្ឋានថា សំណុំរឿង

ទៅដល់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ដែលបានបង្កាប់ឱ្យបញ្ចប់រឿងក្តីទាំងបីនេះ ដោយមូលហេតុមិនមាន «ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះដែលជាក់លាក់ និងអាចអនុវត្តបាន» ដោយផ្អែកលើសេចក្តីពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដែលខ្លួនពិចារណាថាបានបដិសេធ ឬបានមោឃភាពអានុភាពដីកាដោះស្រាយ⁶⁷។ ខាងក្រោមនេះគឺជាសេចក្តីសង្ខេបកត្តាផ្សេងៗ ដែលបានប្រើដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះ ក្នុងការសម្រេចថាតើនរណាម្នាក់ជា «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត»។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះ និង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ (បម្រុង) បានពិចារណាលើកត្តាខាងក្រោម ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រក្រុមប្រឹក្សាកំណត់សមត្ថកិច្ច និងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICC លើដីកាបង្គាប់ឱ្យនាំខ្លួន ក្នុងការកំណត់ថាតើនរណាម្នាក់ជា «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត»⁶⁸៖

- i. ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់⁶⁹ រួមមាន៖
 - ចំនួនជនរងគ្រោះ
 - វិសាលភាពភូមិសាស្ត្រនិងពេលវេលានៃឧក្រិដ្ឋកម្ម
 - របៀបដែលឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តឡើង និង
 - ចំនួនហេតុការណ៍នីមួយៗដែលកើតមានឡើង និង

០០៣ ត្រូវតែបន្តទៅជំនុំជម្រះ ដោយសារតែ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់មានវិការ)។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១១៧-១៣១ (ចៅក្រមជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះដែលបានសន្និដ្ឋានថា បុគ្គលដែលជាគោលដៅនៃការចោទប្រកាន់នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. នោះគឺ ឌុច, ខៀវ សំផន, នួន ជា, អៀង សារី និង អៀង ធីរិទ្ធ និងថាសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិបានបំពេញកិច្ចជាសម្ងាត់ និងខុសច្បាប់ ក្នុងការដាក់ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤) កថាខណ្ឌ ១៣២-៥៣៩ (ដែលបានសន្និដ្ឋានថា ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ មានសុពលភាព និងថារឿងក្តីបន្តទៅជំនុំជម្រះ)។

⁶⁷ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងនឹងការបញ្ចប់អាណត្តិ សំណុំរឿង ០០៤/២ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ E004/2/1/1/2 កថាខណ្ឌ ៥៣, ៦៧, ៦៩។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ អំពីការខកខានរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងការបញ្ជូនសំណុំរឿង ០០៣ ទៅជំនុំជម្រះដូចបានតម្រូវដោយក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក. ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ 3/1/1/1 កថាខណ្ឌ ៤២, ៤៤។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការខកខានរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងការបញ្ជូនសំណុំរឿង ០០៤ ទៅជំនុំជម្រះដូចបានតម្រូវដោយក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក. ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ 2/1/1/1 កថាខណ្ឌ ៣១។

⁶⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣២១។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៥២។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២៨៦។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើយុត្តាធិការលើបុគ្គល និងគោលការណ៍ស៊ើបអង្កេតទាក់ទងនឹងជនសង្ស័យ ចុះថ្ងៃទី២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ D48 កថាខណ្ឌ ១៥ (ត្រូវបានបដិសេធដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ដីកាសម្រេចរួមលើសំណើរបស់ មាស មុត ស្តីពីយុត្តាធិការបុគ្គលក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ ចុះថ្ងៃទី១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D181 ដោយមិនបានសន្និដ្ឋានថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបម្រុងមានកំហុសក្នុងការផ្អែកលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នៅក្នុងការធ្វើការសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួនទេ)។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើយុត្តាធិការលើបុគ្គល និងគោលការណ៍ស៊ើបអង្កេតទាក់ទងនឹងជនសង្ស័យ ចុះថ្ងៃទី២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ D49 កថាខណ្ឌ១៥។

⁶⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២២។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣២៧។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២៨៧។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើយុត្តាធិការលើបុគ្គល និងគោលការណ៍នៃការស៊ើបអង្កេតទាក់ទងនឹងជនសង្ស័យ ចុះថ្ងៃទី២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ D48 កថាខណ្ឌ ១៦។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើយុត្តាធិការលើបុគ្គល និងគោលការណ៍នៃការស៊ើបអង្កេតទាក់ទងនឹងជនសង្ស័យ ចុះថ្ងៃទី២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ D49 កថាខណ្ឌ១៦។

- ii. កម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់បុគ្គល⁷⁰ រួមមាន៖
- កម្រិតនៃការចូលរួមក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម
 - ឋានានុក្រម ឬមុខតំណែងតាមព្រឹត្តិស័យ និងតាមនីតិវិធីរបស់ជនជាប់ចោទ
 - ចំនួននៃអ្នកក្រោមបង្គាប់ និងថ្នាក់លើរបស់គាត់ និង
 - ភាពអចិន្ត្រៃយ៍នៃមុខតំណែង/រយៈពេលកាន់កាប់អំណាចរបស់គាត់

បន្ថែមលើកត្តាទាំងអស់នេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ(បម្រុង) បានពិចារណាលើកត្តាខាងក្រោម ពីយុត្តិសាស្ត្រតុលាការ ICTY ដើម្បីវាយតម្លៃកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនសង្ស័យក្នុងសំណុំរឿង ០០៣⁷¹៖

- i. នីតិវិធីដែលបានអនុវត្តសម្រាប់ការតែងតាំងកាន់មុខតំណែង
- ii. សមត្ថកិច្ចក្នុងការចេញបញ្ជា
- iii. ថាតើបញ្ជាទាំងនោះតាមពិតត្រូវបានអនុវត្តដោយថ្នាក់ក្រោមឬទេ
- iv. ការដឹងព្រឹត្តិប្រាកដថា ថ្នាក់ក្រោមកំពុងប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម «រួមទាំងចំនួន ប្រភេទ និងទំហំនៃឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ ពេលវេលាក្នុងអំឡុងពេលឧក្រិដ្ឋកម្មត្រូវបានប្រព្រឹត្ត ទីតាំងភូមិសាស្ត្ររបស់ឧក្រិដ្ឋកម្ម ក៏ដូចជាលក្ខណៈរីករាលដាលចុងក្រោយនៃអំពើទាំងនោះ»។
- v. សិទ្ធិអំណាចក្នុងការចរចា ចុះហត្ថលេខា ឬ អនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀង
- vi. ការគ្រប់គ្រងលើការចូលមកកាន់ទីកង
- vii. តួនាទីពិតប្រាកដនៅក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម និង
- viii. ថាតើអ្នកដែលមានឋានៈខ្ពស់ជាងនេះត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសហើយឬនៅ។

នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយរបស់ខ្លួនក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនកម្រិតខ្លួនឯងទៅនឹងការអនុវត្តយ៉ាងតឹងរឹងនៃលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យទាំងពីរ គឺភាពធ្ងន់ធ្ងរ និងកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវ ដើម្បីកំណត់ថាតើជនត្រូវចោទគឺជា «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ឬយ៉ាងណានោះទេ។ នៅក្នុងការសម្រេចរួមគ្នាលើកលែងការចោទប្រកាន់ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ ប្រឆាំងនឹង អ៊ឹម ថែម សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានពន្យល់ថា

⁷⁰ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២២។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៣២។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៥៣។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣០០។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើយុត្តាធិការលើបុគ្គល និងគោលការណ៍នៃការស៊ើបអង្កេតទាក់ទងនឹងជនសង្ស័យ ចុះថ្ងៃទី២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ D48 កថាខណ្ឌ ២៤។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើយុត្តាធិការលើបុគ្គល និងគោលការណ៍នៃការស៊ើបអង្កេតទាក់ទងនឹងជនសង្ស័យ ចុះថ្ងៃទី២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ D49 កថាខណ្ឌ ២១។

⁷¹ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើយុត្តាធិការលើបុគ្គល និងគោលការណ៍នៃការស៊ើបអង្កេតទាក់ទងនឹងជនសង្ស័យ ចុះថ្ងៃទី២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ D48 កថាខណ្ឌ ២៤។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើយុត្តាធិការលើបុគ្គល និងគោលការណ៍នៃការស៊ើបអង្កេតទាក់ទងនឹងជនសង្ស័យ ចុះថ្ងៃទី២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ D49 កថាខណ្ឌ ២១។

ពួកគាត់បានពិចារណាលើកត្តាខាងក្រោមនេះថាពាក់ព័ន្ធ៖

- i. គោលជំហររបស់ អ.វ.ត.ក. នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជា - យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល យុត្តាធិការលើពេលវេលា និងយុត្តាធិការលើរឿងក្តី⁷²
- ii. គោលការណ៍វិមតិសង្ស័យបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ និងការបកស្រាយ ក្នុងន័យចង្អៀតនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ⁷³
- iii. ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និងកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនជាប់ចោទ ដែល អ្នកតាក់តែងច្បាប់បានដឹងឮយ៉ាងច្បាស់អំពីចំនួនសរុបនៃការស្លាប់ និងចំនួនបារី ជាច្រើន⁷⁴ និង
- iv. ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងកម្រិតដែលជន ត្រូវចោទអាចចូលរួមចំណែក ឬកំណត់គោលនយោបាយ ប.ក.ក. និង/ឬ ការ បកស្រាយគោលនយោបាយទាំងនោះ⁷⁵។

គោលជំហររបស់ អ.វ.ត.ក.៖ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបដិសេធអំណះអំណាច បែបទ្រឹស្តីថា ពួកគាត់គប្បីអនុវត្តនូវសិទ្ធិរបស់ខ្លួនឱ្យបានទូលាយតាមដែលអាចធ្វើទៅ បាន ដើម្បីជាប្រយោជន៍នៃការសន្និដ្ឋានអំពីយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល ដើម្បីបញ្ចៀសនូវគម្លាត នៃនិទណ្ឌភាព⁷⁶ ដោយសន្និដ្ឋានថា ការប្រៀបធៀបមិនត្រឹមត្រូវទៅនឹងច្បាប់យុត្តិសាស្ត្រ របស់ក្រុមប្រឹក្សាកំណត់សមត្ថកិច្ចនៃតុលាការ ICTY គឺជាចុងក្រោយ «ពុំមានប្រយោជន៍ទេ ដោយសារបរិបទនៃការចរចា នៅក្នុងករណី អ.វ.ត.ក. មានភាពខុសគ្នាទាំងស្រុង»⁷⁷។ ពួកគាត់ ផ្តល់ទំនៀតករណីថា អ្នកតាក់តែងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ អ.វ.ត.ក. «ចង់កំហិតយុត្តាធិការបុគ្គលចំពោះ អ្នកដែលមានការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ជាងគេបំផុតនៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយ ពួកគេបានដឹងយ៉ាងច្បាស់ពីចំនួនសរុបនៃការស្លាប់ ដែលត្រូវបានស្មានយ៉ាងតិចមានចំនួន ១,៧ លាននាក់»⁷⁸។

គោលការណ៍វិមតិសង្ស័យបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ និងការបកស្រាយ ក្នុងន័យចង្អៀតនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ៖ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានពិចារណាថា គោលការណ៍ វិមតិសង្ស័យបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ «មានតួនាទីនៅក្នុងការបកស្រាយបទប្បញ្ញត្តិ ច្បាប់ ហើយការអនុវត្តគោលការណ៍នេះកំហិតត្រឹមតែវិមតិសង្ស័យដែលនៅមាន ក្រោយពេល អនុវត្តវិធានបទដ្ឋាននៃការបកស្រាយ»⁷⁹។ សហចៅក្រមក៏យោងទៅគោលការណ៍នៃការបក ស្រាយក្នុងន័យចង្អៀតនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦⁸⁰ និងលក្ខន្តិកៈទី ក្រុងវ្យូមផងដែរ⁸¹ ដោយពិចារណាថា «ការអនុវត្តគោលការណ៍វិមតិសង្ស័យបានជាប្រយោជន៍

⁷² សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ១១-២៥។

⁷³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៦-៣៦។

⁷⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៧-៣៩។

⁷⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤០-៤១។

⁷⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១២។

⁷⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៨ (គូសបញ្ជាក់ក្នុងច្បាប់ដើម)។

⁷⁸ ដូចខាងលើ។

⁷⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៦។

⁸⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៦ សម្គាល់ជើងទំព័រ ២៣។

⁸¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៦ សម្គាល់ជើងទំព័រ ២៤។

ដល់ជនជាប់ចោទ/ការបកស្រាយក្នុងន័យចង្អៀត មានសារៈសំខាន់ជាងគេ នៅក្នុងប្រព័ន្ធ ដែលច្បាប់មិនបានចែងពេញលេញ ហើយដែលនៅតែកើតមាននៅក្នុងវិស័យច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ (ដែលមានលក្ខណៈ)អន្តរជាតិ»⁸²។

ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម៖ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានពិចារណាថា ចំណុចត្រូវ ពិនិត្យមើលដ៏ត្រឹមត្រូវគឺ ភាពធ្ងន់ធ្ងរដែលពាក់ព័ន្ធនៃសកម្មភាពផ្ទាល់របស់ជនត្រូវចោទ និង ផលវិបាកនៃអំពើទាំងនោះ ដែល «ពុំមែនខុសគ្នាទាំងស្រុងនឹងការពិចារណាសម្រាប់គោល បំណងដាក់ទោស»។ ទោះជាយ៉ាងណា ពួកគាត់បានពិចារណាថា ចំណុចនេះអ្នកតាក់តែង ច្បាប់ត្រូវតែដឹងពីចំនួនសរុបនៃការស្លាប់ និងថាមានបុគ្គលអាចជាចារីច្រើន ដែលចារី ម្នាក់ៗអាចទទួលខុសត្រូវចំពោះការសម្លាប់មនុស្សរាប់រយ ឬរាប់ពាន់នាក់⁸³។

កម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវ៖ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានពិចារណាថា ទោះបីជា «លក្ខខណ្ឌដំបូងជាក់ស្តែង» ប៉ុន្តែមិនមែនសំខាន់ខ្លាំងដាច់ខាត គឺជាគោលដៅហេតុការ នៅក្នុងឋានានុក្រមយ៉ាងណាក្តី ក៏ការពិចារណាដ៏សំខាន់ក្នុងការកំណត់ថាតើនរណាម្នាក់ គឺជា «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» គឺកម្រិតដែលជនជាប់ចោទអាចចូលរួមចំណែកក្នុង ការសម្រេចលើគោលនយោបាយ និង/ឬ ការអនុវត្តគោលនយោបាយ⁸⁴។

ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ៖ ដោយពិចារណា លើភស្តុតាងក្នុងសំណុំរឿង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានសន្និដ្ឋានថា ករណីបុគ្គលម្នាក់ បានបង្កើត ឬត្រូវបង្កើតគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួនគឺពុំមែនជាលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យមួយ ដែលអាច នឹងឱ្យលក្ខណៈបុគ្គលនោះស្ថិតក្នុងប្រភេទអ្នកទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតនោះ ទេ ដោយសារតែ «សេចក្តីសម្រេចត្រូវបានធ្វើឡើងនៅថ្នាក់កំពូល និងបន្ទាប់មកត្រូវបាន អនុវត្តដោយថ្នាក់ក្រោមៗ ដោយមិនខ្វល់ពីផលវិបាកក្នុងលក្ខណៈបុគ្គលទោះនៅថ្នាក់ណាក៏ ដោយ ប៉ុន្តែផលវិបាកកើតមានកាន់តែច្រើននៅថ្នាក់ក្រោម តាមរយៈខ្សែចង្វាក់នៃការបញ្ជា ដែលគេអាចមើលឃើញ ប្រសិនបើបញ្ហាទាំងនោះពុំត្រូវបានគោរពតាម»⁸⁵។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានដាក់បញ្ចូលគ្នានូវការវិភាគរួមនេះ នៃពាក្យពេចន៍ «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ទៅក្នុងដីកាដោះស្រាយទាំងអស់ជាបន្តបន្ទាប់របស់ខ្លួន ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤⁸⁶។

ទោះបីជាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាតិបានដាក់បញ្ចូលភាគច្រើននៃការវិភាគរួម អំពីច្បាប់ របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតពីសំណុំរឿង ០០៤/០១ នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ បន្តបន្ទាប់របស់គាត់ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏គាត់ បានប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រផ្សេងក្នុងការបកស្រាយប្រវត្តិនៃការចរចា។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣

⁸² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៧។
⁸³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៨ (សូមមើលផងដែរ កថាខណ្ឌ ១៨)។
⁸⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៨-៣៩។
⁸⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤០។
⁸⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៩-៥៦, ៦៩៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកា ដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣៨-៣៩។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣២-៣៤។

គាត់បានពន្យល់ថា ឃ្លា «ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលយ៉ាងជាក់លាក់ក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ដោយសំដៅទៅលើ ឧប និងថាការដាក់បញ្ចូលឧប ក្នុងន័យ «ថាជាជនដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតនេះ ជាបុគ្គលដែលដើរតួនាទីសំខាន់ក្នុងការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ កៀកកិតនឹងការប្រព្រឹត្ត មានស្វ័យភាពក្នុងការងារ និងអំណាចតាមការអនុវត្តជាក់ស្តែង»⁸⁷។ ផ្អែកលើសំអាងហេតុដូចគ្នានេះដែរ ចៅក្រមបានសន្និដ្ឋាននៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ និង ០០៤ ថា ឧប គឺជា «បុគ្គលតែម្នាក់ប៉ុណ្ណោះ ដែលជាជនទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត»⁸⁸។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ និង សំណុំរឿង ០០៤ ចៅក្រមជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា គោលដៅដែលជាគោលបំណងសម្រាប់ការចោទប្រកាន់ មានមិនលើសពីបុគ្គលចំនួនប្រាំនាក់ឡើយ ពោលគឺ អ្នកដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ និងសំណុំរឿង ០០២៖ នួន ជា, ខៀវ សំផន, អៀង សារី និង អៀង ធីរិទ្ធ និង ឧប⁸⁹។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ ពួកគេបានពន្យល់ថា (១) មានតែបុគ្គលចំនួនប្រាំពីរនាក់ប៉ុណ្ណោះដែលជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ពោលគឺអ្នកដែលស្ថិតនៅក្នុងគណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍ ឬគណៈកម្មាធិការមជ្ឈិមរបស់ ប.ក.ក. (ប៉ុល ពត, នួន ជា, អៀង សារី, សោ ភឹម, តាម៉ុក, វន វ៉េត និង សុន សេន)⁹⁰ (២) ឧប បើទោះជាមិនមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ដូច្នេះ «ប្រាកដជាប្រភេទ «ជនដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម»⁹¹ (៣) «ភ័ស្តុតាងច្បាស់ក្រឡែត» ត្រូវបានផ្តល់ជូនក្នុងអំឡុងពេលកិច្ចប្រជុំរដ្ឋសភាកម្ពុជានាខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤ ថា «ជនដែលត្រូវនាំយកមកកាត់ទោសនៅ អ.វ.ត.ក. មានចំនួនតែ ៣ ឬ ៤ នាក់ប៉ុណ្ណោះ»⁹² និង (៤) មិនមានបុគ្គលណានៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរទីពីរ និងទីបី ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ គឺជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ឬអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតនោះទេ⁹³។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ ចៅក្រមជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះ បានពិចារណាបន្ថែមទៀតថា ចំនួនមនុស្សនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១ និង ០០២ មានភាពស្របគ្នាទៅនឹងការលើកឡើងរបស់ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំពិភាក្សាដេញដោលរបស់រដ្ឋសភាជាតិនាខែតុលា ឆ្នាំ២០០៤⁹⁴។

១.១.៦. បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញសម្រាប់ការកំណត់យុត្តាធិការលើបុគ្គល

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចជាឯកច្ឆន្ទថា ការកំណត់យុត្តាធិការលើបុគ្គលរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត គឺធ្វើឡើងតាមឆន្ទានុសិទ្ធិ និងអាចត្រូវបានបដិសេធចោលប្រសិនបើសេចក្តីសម្រេចនោះ (១) ផ្អែកលើការបកស្រាយច្បាប់ជាមូលដ្ឋានមិនត្រឹមត្រូវ ដែលនាំឱ្យសេចក្តីសម្រេចនោះគ្មានសុពលភាព (២) ផ្អែកលើការសន្និដ្ឋានលើអង្គហេតុមិនត្រឹមត្រូវច្បាស់ក្រឡែត ដែលបណ្តាលឱ្យមានភាពអយុត្តិធម៌ និង /ឬ (៣) មានភាពអយុត្តិធម៌ ឬមិន

⁸⁷ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៩៦-៣៩៧។

⁸⁸ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៥៤២។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦៣៨។

⁸⁹ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២៥០។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១២៨-១២៩។

⁹⁰ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២២២-២២៤។

⁹¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២២៣។

⁹² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៤៩។

⁹³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២២៥។

⁹⁴ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១២៣, ១២៥។

សមហេតុសមផល ដែលជាការបំពានលើឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងបង្ខំឱ្យធ្វើការសន្និដ្ឋានដោយពួកគាត់មិនបានអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនឱ្យបានប្រយ័ត្នប្រយោជន៍⁹⁵។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពន្យល់ថា ប្រសិនបើខ្លួនបដិសេធសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អង្គបុរេ «នឹងបញ្ជូនសេចក្តីសម្រេច» ទៅឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតធ្វើការពិចារណាសាជាថ្មី ប៉ុន្តែអង្គបុរេក៏អាចចេញសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនជំនួសបានដែរ ក្នុងករណីពិសេស និងចេញដីកាដោះស្រាយថ្មីមួយ ឬចេញដីកាដោះស្រាយដែលបានកែប្រែរួច⁹⁶។ សេចក្តីពិចារណាទាំងអស់នេះ មិនត្រូវបានពិនិត្យឡើងវិញបន្ថែមទៀតនៅចំពោះមុខអ.វ.ត.ក. ទេ⁹⁷។

១.២. យុត្តាធិការលើពេលវេលា

យុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក. ត្រូវបានកំណត់និយមន័យថារយៈពេលចន្លោះពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី១៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩⁹⁸។ កាលបរិច្ឆេទនេះចំពេលដែលទីក្រុងភ្នំពេញធ្លាក់ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្មែរក្រហមក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥ និងការមកដល់របស់កងកម្លាំងដែលគាំទ្រដោយវៀតណាម ចូលកាន់កាប់រដ្ឋធានីក្នុងខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩⁹⁹។

យោងតាមបទប្បញ្ញត្តិទាំងអស់នេះ អ.វ.ត.ក. មានយុត្តាធិការក្នុងការសម្រេចលើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងរយៈពេលនេះ។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ និង ០០២/០២ ជនជាប់ចោទត្រូវបានដាក់ឱ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះការចូលរួមក្នុងសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម («JCE») ដែលរួមមាន គោលបំណង(ឧក្រិដ្ឋ)រួម តាំងពីមុនថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដូច្នេះតម្រូវឱ្យអង្គជំនុំជម្រះបកស្រាយបទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះ¹⁰⁰។ ជាងនេះទៀត ការបង្កើតអ.វ.ត.ក. ដោយមានយុត្តាធិការលើពេលវេលាជាក់លាក់ និងយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល បាននាំឱ្យមានបញ្ហាចោទថាតើ យុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. មានលក្ខណៈដាច់ខាត ឬយ៉ាងណានៅក្នុងអំឡុងរយៈពេលនេះ ឬថាតើ (និងក្នុងទំហំណា) ដែលតុលាការទូទៅនឹងបន្តមានយុត្តាធិការ¹⁰¹ និងថាតើអង្គជំនុំជម្រះអាចពឹងផ្អែកលើភស្តុតាង ពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គហេតុនៅក្រៅរយៈពេលខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁰²។

⁹⁵ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២១។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២៩។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៤៧។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៥។

⁹⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២២។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣០។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៤៨។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៦។

⁹⁷ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៦(៧)។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម សម្គាល់ជើងទំព័រ ១១១។

⁹⁸ កិច្ចព្រមព្រៀង អ.ស.ប.-រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា មាត្រា ១។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១, ២ (ថ្មី)។

⁹⁹ សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ជំពូក ១។

¹⁰⁰ សូមមើល ផ្នែក ១.២.១.១។

¹⁰¹ សូមមើល ផ្នែក ១.២.១.២។

¹⁰² សូមមើល ផ្នែក ១.២.១.៣។

១.២.១. គោលការណ៍វិសាលភាពពេលវេលា

មាត្រា ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងមាត្រា ១ និង ២(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បានចែងថា អ.វ.ត.ក. ត្រូវបានបង្កើតឡើងសម្រាប់អំពើជាក់លាក់ «ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងអំឡុងថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩»។ ជាងនេះទៀត មាត្រា ៥(៣) និង ៦(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានចែងថា វិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេត និងការចោទប្រកាន់ (ដោយ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងសហព្រះរាជអាជ្ញា) កម្រិតត្រឹមតែ «ឧក្រិដ្ឋកម្មនិងការរំលោភ យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងទម្លាប់អន្តរជាតិ និង អនុសញ្ញាអន្តរជាតិដែលប្រទេសកម្ពុជាទទួលស្គាល់ និងដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩»។

១.២.១.១. ការបកស្រាយយុត្តាធិការលើពេលវេលា

អ.វ.ត.ក. មិនមានយុត្តាធិការលើពេលវេលាក្នុងករណីដែលអំពើសត្យានុម័តនៃបទ ឧក្រិដ្ឋ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តនៅក្រៅអំឡុងពេលថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ឡើយ¹⁰³។ ទោះជាយ៉ាងណា ក្នុងករណីដែលជនជាប់ចោទមិនបានអនុវត្តអំពើ សត្យានុម័តដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ទេនោះ អ.វ.ត.ក. មានយុត្តាធិការលើអំពើប្រព្រឹត្តិ ដែលបង្កើត ឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាបុគ្គល ផ្អែកលើការចូលរួមក្នុងសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម មុន ថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥។ អំពើប្រព្រឹត្តិទាំងនេះត្រូវតែ «ជាផ្នែកនៃការរួមចំណែកយ៉ាង ទូលំទូលាយនៅក្នុងការអនុវត្តគោលបំណងរួមដែលបានបន្តនៅក្រោយថ្ងៃទី១៦ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥»។ ជនជាប់ចោទនៅតែទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើទាំងអស់នេះ ក្រៅយុត្តាធិការ ពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក. លុះត្រាតែពួកគេបានដកខ្លួនចេញពីសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួមតាំងពី ដំបូង¹⁰⁴។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិនិត្យយុត្តាធិការ របស់ អ.វ.ត.ក. លើអំពើប្រព្រឹត្តិដែលមានកាលបរិច្ឆេទមុនយុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់ ខ្លួន ប៉ុន្តែបានបង្កើតឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាបុគ្គល ផ្អែកលើការចូលរួមក្នុង សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា៖ (១) នៅពេលដែល ឧក្រិដ្ឋកម្មត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងរួមគ្នាដោយបុគ្គលជាច្រើននាក់ក្នុងគោលបំណងល្មើសរួម និង អ្នកដែលរួមចំណែកតាមវិធីសាស្ត្រពាក់ព័ន្ធក្នុងការអនុវត្តគោលបំណងនេះ បង្កើតបានជាបណ្តុំ នៃការអនុវត្តផែនការយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយនឹងអ្នកដែលប្រព្រឹត្តអំពើសត្យានុម័តដោយផ្ទាល់ ហើយ(២) អ្នកចូលរួមទាំងអស់នេះត្រូវបានចាត់ទុកថាជាសហចៅក្រម ដែលជាធាតុផ្សំសំខាន់ នៅក្នុងការព្រមព្រៀងគ្នាជំរុញគោលបំណងរួម¹⁰⁵។

ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានផ្តល់សំអាងហេតុ ថា ផ្អែកតាមទស្សនៈនៃច្បាប់សារធាតុ ជាការ «ពុំសមស្របក្នុងការបំបែកចេញនូវការបំពេញ

¹⁰³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២១៣។
¹⁰⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៨២៣-១៨៣៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២២១។
¹⁰⁵ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២១៥។

កិច្ចការនេះដែលមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញ និងអូសបន្លាយពេលយូរ ដែលអាចយល់បានតែ ក្នុងករណីដែលសមាសភាពទាំងអស់នៃសហឧក្រិដ្ឋកម្មត្រូវបានពិចារណារួមគ្នា»¹⁰⁶។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាថា ពេលវេលានៃការអនុវត្តផែនការនេះ គិតចាប់ពី ពេលរួមចំណែកដំបូងក្នុងគោលបំណងរួម ដែលជាការបង្ហាញឱ្យឃើញច្បាស់អំពីចេតនា ល្មើសរួម និងបញ្ចប់ «នៅពេលសកម្មភាពល្មើសបន្ថែមទៀតណាមួយរបស់សហឧក្រិដ្ឋកម្ម នេះឈប់បន្ត ឬពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបុគ្គលដែលបានរួមចំណែកនៅក្នុងការអនុវត្តនោះដកខ្លួន ចេញពីសហឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលការដកខ្លួននេះតម្រូវឱ្យមានការបញ្ឈប់នូវការរួមចំណែកណាមួយ បន្តទៀត ព្រមទាំងការបោះបង់ចេតនាល្មើសរួមផងដែរ»។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យល់ឃើញថា វិធីសាស្ត្រនេះនៅតែមានសុពលភាព «បើទោះបីជាអាចមានភាពចាំបាច់ក្នុង ការកាត់បង្រួមដើម្បីប្រកាសពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម តាមរយៈការកំណត់ផែន យុត្តាធិការ ដូចជា អាជ្ញាយុកាល អាយុរបស់ចារី ការកម្រិតផែនកំណត់ពេលវេលា ជាដើម»¹⁰⁷។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានកត់សម្គាល់បន្ថែមទៀតថា បញ្ហាចោទថា តើ បុគ្គលដែលសហការដោយមានចេតនាឧក្រិដ្ឋ រួមបញ្ចូលទាំងអ្នកដែលបង្កើតគោលបំណង ឧក្រិដ្ឋរួម និងចូលរួមចំណែកក្នុងផែនការនោះ គប្បីត្រូវបានចាត់ទុកថាជាសហចារី រួមគ្នា ជាមួយនឹងអ្នកដែលអនុវត្តបទល្មើសនោះ ឬយ៉ាងណានោះ «ទំនងជាពុំបានកើតមាន» នៅក្នុងបរិបទច្បាប់អន្តរជាតិនោះទេ¹⁰⁸។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះបានរកឃើញការ គាំទ្រក្នុងយុត្តាធិការក្នុងស្រុក «ដែលប្រើប្រាស់ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវសម្រាប់ការចូលរួម នៅក្នុងសកម្មភាពដែលមានចារីផ្ទាល់ច្រើន ដែលប្រហាក់ប្រហែលគ្នាទៅនឹងសហឧក្រិដ្ឋកម្ម រួមផងដែរ» ពោលគឺនៅក្នុងប្រទេសអង់គ្លេស និង វ៉ែល ទៅនឹងសហរដ្ឋអាមេរិក៖

- i. យោងតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង់គ្លេស និងវ៉ែល សមាជិកណាមួយនៃសហឧក្រិដ្ឋកម្ម រួមទទួលខុសត្រូវចំពោះរាល់អំពើទាំងអស់របស់ក្រុម លើកលែងតែពួកគេដកខ្លួន ចេញជាផ្លូវការពីសហឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងលក្ខណៈច្បាស់លាស់ និងទាន់ពេលវេលា។ ចំណុចផ្ដោតត្រង់នេះគឺលើការបន្តចូលរួម នៅអំឡុងពេលនៃការប្រព្រឹត្តអំពើ សត្យានុម័ត មិនមែនផ្ដោតលើការចូលរួមជាលក្ខណៈបុគ្គលទេ។ ស្រដៀងគ្នាទៅនឹង បទឧក្រិដ្ឋនៃការសមគំនិតដែរ សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួមសង្កត់ធ្ងន់លើការព្រមព្រៀងបន្ត ដែលធ្វើឱ្យយុត្តិសាស្ត្រស្តីពីយុត្តាធិការពេលវេលានៃការសមគំនិតមានភាពពាក់ព័ន្ធ ផងដែរ។ នៅក្នុងប្រទេសអង់គ្លេស និងវ៉ែល ទោះបីជាបទឧក្រិដ្ឋនៃការសមគំនិតត្រូវ បានចាត់ទុកថា បានប្រព្រឹត្តនៅពេលណាមានការព្រមព្រៀងរវាងអ្នកសមគំនិតត្រូវ បានធ្វើឡើងក៏ដោយ ក៏បទឧក្រិដ្ឋនេះបន្តរហូតដរាបណាផែនការនៃការសមគំនិត នេះនៅតែបន្តអនុវត្ត¹⁰⁹។
- ii. នៅក្នុងច្បាប់សហរដ្ឋអាមេរិក ការសមគំនិតត្រូវបានចាត់ទុកថាជាបទឧក្រិដ្ឋដែល កំពុងបន្ត ដូច្នេះអាជ្ញាយុកាលមិនចាប់ផ្ដើមគិតឡើយ រហូតទាល់តែការព្រមព្រៀង

¹⁰⁶ ដូចខាងលើ។
¹⁰⁷ ដូចខាងលើ។
¹⁰⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២១៦។
¹⁰⁹ ដូចខាងលើ។

លើបទល្មើសបានបញ្ចប់ បានបោះបង់ចោល ឬបន្ទាប់ពីសកម្មភាពឥតលាក់លៀម ចុងក្រោយក្នុងការជំរុញការព្រមព្រៀងត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយមិនគិតពីពេលវេលានៃ ការចូលរួមជាបុគ្គលទេ¹¹⁰។

ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសន្និដ្ឋានថា បទល្មើសក្នុង សំណុំរឿង ០០២/០១ «ត្រូវបានប្រព្រឹត្ត» នៅក្នុងយុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក. ដោយយល់ឃើញថា ការចូលរួមចំណែករបស់ជនជាប់ចោទដែលកើតមានឡើងមុនថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ គឺជាផ្នែកមួយនៃបណ្តុំរបស់សហឧក្រិដ្ឋកម្មដែល «បានបន្តអស់ មួយរយៈពេល និងបានចេញជាផ្ទៃផ្ទាំងនោះ អំពើសត្យានុម័តពាក់ព័ន្ធត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក.»¹¹¹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបាន ផ្តល់សំអាងហេតុថា អំពើប្រព្រឹត្តិដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់មិនមែនជាអំពើតែមួយ (ដូចជា ការរៀបចំផែនការ ឬការញុះញង់) ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងក្រៅវិសាលភាពពេលវេលានៃ យុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ដែលចុងក្រោយក្លាយជាបទល្មើសនៅក្នុងយុត្តាធិការពេលវេលា ផ្ទុយទៅវិញគឺជាផ្នែកនៃការរួមចំណែកយ៉ាងទូលំទូលាយក្នុងការអនុវត្តគោលបំណងរួម ដែល បានបន្តក្នុងអំឡុងពេលក្រោយថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានបញ្ជាក់ថា ជនជាប់ចោទនៅតែទទួលខុសត្រូវ ពីព្រោះពុំមានការបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទ បានដកខ្លួនចេញពីគោលបំណងរួមនៅពេលណាមួយនោះឡើយ¹¹²។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានរំលឹកឡើងវិញនូវការ សម្រេចរបស់ខ្លួនក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំត្រូវបានរារាំងក្នុង ការពិចារណាលើភស្តុតាងនៃអំពើ ឬសកម្មភាពមុនៗដែលមានតម្លៃជាភស្តុតាងសក្តានុពល និងជាប់ពាក់ព័ន្ធ «ក្នុងការបង្ហាញថា តើ លំនាំដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការចោទប្រកាន់ក្នុង ពេលជំនុំជម្រះនេះ បានស្តែងឱ្យឃើញជាក់លាក់ ដែរឬយ៉ាងណា និងសំខាន់ជាងនេះទៀត ថា តើលំនាំនោះត្រូវបានអនុវត្តតាមក្នុងអំឡុងពេលយុត្តាធិការពេលវេលាចាប់ពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ រហូតមកក្នុងបរិបទនៃការអនុវត្តគោលបំណងរួមដែរ ឬយ៉ាងណា»¹¹³។

១.២.១.២. យុត្តាធិការផ្តាច់មុខលើរឿងក្តីសម័យខ្មែរក្រហម

យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. មិនដាច់ស្រេចលើបញ្ហាថា តើ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមាន យុត្តាធិការផ្តាច់មុខលើបទល្មើសនៅក្នុងយុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់ខ្លួនដែរ ឬយ៉ាងណា ឡើយ។

នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានពិចារណាឃើញថា អ.វ.ត.ក. មានយុត្តាធិការផ្តាច់មុខលើរឿងក្តីនានានៅក្នុងវិសាលភាពរបស់ខ្លួន ដូច្នេះដាក់ កម្រិតយុត្តាធិការរបស់តុលាការធម្មតាលើរឿងក្តីនានាស្ថិតក្រោមយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល

¹¹⁰ ដូចខាងលើ។

¹¹¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២១៧។

¹¹² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២១៧, ២២១។

¹¹³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៨២៣។

និងលើពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក.¹¹⁴។ នៅពេលសម្រេចបដិសេធការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹង អ៊ឹម ថែម សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានពិចារណាលើព្រឹត្តិការណ៍ ប្រសិនបើយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលត្រូវបានបដិសេធ ពុំមានតុលាការជាតិណាមានអយុត្តាធិការលើរឿងក្តីទាំងអស់នេះឡើយ ដោយសារតែលក្ខណៈពិសេសរបស់ អ.វ.ត.ក. ដែលគ្មានការបញ្ជូនរឿងក្តី ជៀបទៅនឹងសាលាក្តីផ្សេងទៀត¹¹⁵។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានផ្តល់សំអាងហេតុថា វិធីសាស្ត្របែបជ្រើសរើសនេះ និង «គម្លាតនិទណ្ឌភាពជាខ្លាំង» ដែលកើតចេញពីវា នឹង «ទំនងជាពុំពេញចិត្តនិងអយុត្តិធម៌សម្រាប់មនុស្សភាគច្រើន» ប៉ុន្តែគឺជា «ជម្រើសមិនសំខាន់ណាមួយ» ហើយក៏ជា «លក្ខណៈទូទៅនៃប្រព័ន្ធយុត្តាធិការ (ដែលមានលក្ខណៈ) អន្តរជាតិ ដែលបានបង្កើតឡើងដើម្បីបញ្ចប់ស៊ីណារីយ៉ូក្រោយជម្លោះតាមផ្លូវតុលាការ» ផងដែរ¹¹⁶។

ផ្ទុយទៅវិញ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា អ.វ.ត.ក. ពុំមានយុត្តាធិការផ្តាច់មុខលើបទល្មើសដែលស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់ខ្លួននោះទេ¹¹⁷។ អង្គបុរេបានពិចារណាលើព្រឹត្តិការណ៍ រឿងក្តីដែល អ.វ.ត.ក. បានទទួលមិនអាចត្រូវបានបញ្ជូនទៅតុលាការក្នុងស្រុកទេ ដោយសារតែច្បាប់ជាធរមានមិនបានប្រមើលអំពីនីតិវិធីបញ្ជូនរឿងក្តីទេ¹¹⁸ និងថា តុលាការកម្ពុជាមានយុត្តាធិការពេញលេញជាប់មកជាមួយលើបញ្ហាយុត្តិធម៌ព្រហ្មទណ្ឌ ដែលរួមបញ្ចូលទាំងយុត្តាធិការលើរឿងក្តីសម័យខ្មែរក្រហម ដែល អ.វ.ត.ក. មិនបានទទួល¹¹⁹។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានគូសបញ្ជាក់ថា ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ជាធរមាន មិនរារាំងយុត្តាធិការរបស់តុលាការធម្មតានោះទេ ដោយសារមិនមានត្រង់ណានៅក្នុងច្បាប់ជាធរមានបានបញ្ជាក់ថា អ.វ.ត.ក. មានយុត្តាធិការផ្តាច់មុខលើរឿងក្តីសម័យខ្មែរក្រហមនោះឡើយ¹²⁰។ អង្គបុរេក៏បានសន្និដ្ឋានផងដែរថា ប្រវត្តិនៃការចរចាគាំទ្រការសន្និដ្ឋានថា អ.វ.ត.ក. ពុំបានរារាំងយុត្តាធិការរបស់តុលាការធម្មតាទេ¹²¹។

ភាពផ្តាច់មុខនៃយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. លើរឿងក្តីសម័យខ្មែរក្រហម មិនត្រូវបានពិនិត្យបន្ថែមទៀតនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឬអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនោះឡើយ។

១.២.១.៣. គោលការណ៍ស្តីពីការប្រើប្រាស់ភ័ស្តុតាង

១.២.១.៣.១. ភ័ស្តុតាង ឬអង្គហេតុនៅក្រៅយុត្តាធិការពេលវេលា ឬវិសាលភាពនៃរឿងក្តី

ពីដើមដំបូងនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះបានឯកភាពថា ខ្លួនអាចពឹងផ្អែកលើភ័ស្តុតាងដែលស្ថិតក្រៅវិសាលភាពនៃយុត្តាធិការពេល

¹¹⁴ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ២៣។
¹¹⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៤-២៥។ នៅក្នុងសំអាងហេតុរបស់ពួកគេ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានបែងចែករវាងសំណុំរឿង ដែល អ.វ.ត.ក. បានទទួល និងសំណុំរឿងដែល អ.វ.ត.ក. មិនបានទទួលនោះទេ។
¹¹⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ២៥, ៣២, ៣៥។
¹¹⁷ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៥៥-៥៩។
¹¹⁸ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៧៤។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៥៦។
¹¹⁹ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៥៧។
¹²⁰ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៧២-៨០។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៥៨-៥៩។
¹²¹ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៥៨។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៧៧។

វេលារបស់ អ.វ.ត.ក.៖ «(១) ដើម្បីបំភ្លឺបរិបទ (២) ដើម្បីធ្វើការសន្និដ្ឋានជាតុផ្សំ [...] នៃអំពើល្មើសដែលបានកើតឡើងក្នុងអំឡុងពេលពាក់ព័ន្ធនោះ ឬ (៣) ដើម្បីបង្ហាញលំនាំនៃអំពើគិតទុកជាមុន»¹²²។ ភស្តុតាងនេះពិតជាអាចបង្ហាញបានថា ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហានៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. និងវិសាលភាពនៃការជំនុំជម្រះ¹²³។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវធ្វើការប្តឹងថ្លែងសំណើសុំឱ្យទទួលយកភស្តុតាង ទាក់ទងនឹងព្រឹត្តិការណ៍នៅក្រៅយុត្តាធិការពេលវេលា ជាមួយនឹងភារកិច្ចរបស់ខ្លួន ក្នុងការការពារសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទដែលត្រូវទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីដោយឆាប់រហ័ស¹²⁴។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្អែកការសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួនលើការសន្មតថា ក្នុងកាលៈទេសៈជាក់លាក់ អង្គជំនុំជម្រះអាចផ្អែកលើភស្តុតាងទាក់ទងនឹងអំពើមុនឆ្នាំ១៩៧៥ ឬក្រោយឆ្នាំ១៩៧៥¹²⁵។ មិនមានភាគីណាបានប្តឹងសាទុក្ខជំទាស់ទៅនឹងការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង លើបញ្ហាប្រើប្រាស់ភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធនឹងព្រឹត្តិការណ៍នៅក្រៅយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក. នោះទេ ហើយជាលទ្ធផលបញ្ហានេះមិនត្រូវបានពិភាក្សានៅក្នុងសាលដីកាបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលទេ។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ព័ត៌មានណាដែលមានជាតុផ្សំបរិបទ ក៏អាចមានជាតុផ្សំបរិបទជាក់លាក់ពិតប្រាកដតិចតួច ដែលស្ថិតនៅក្រៅយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក. ផងដែរ។ អង្គបុរេបានបញ្ជាក់ថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានយោងយ៉ាងត្រឹមត្រូវទៅបទដ្ឋានដែលបានកំណត់ដោយសាលដីកាបស់តុលាការ ICTR ក្នុងរឿងក្តី Nahimana¹²⁶។

ក្នុងអំឡុងពេលដំណាក់កាលរៀបចំ ការជំនុំជម្រះក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្តល់ «ការលើកលែងខ្លះដែលមានកម្រិតដល់ភាគី ដើម្បីបង្ហាញភស្តុតាងដែលពុំស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក. នៅពេលដែលភស្តុតាងទាំងនោះមានភាពពាក់ព័ន្ធដើម្បីបញ្ជាក់អំពីព័ត៌មាន ឬបរិបទសាវតារ»¹²⁷។ អង្គជំនុំជម្រះ

¹²² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៦៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម សម្គាល់ជើងទំព័រ ១៩៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីណែនាំនៅមុនពេលសវនាការបឋមពាក់ព័ន្ធនឹងសាក្សីដែលភាគីស្នើសុំកោះហៅ ចុះថ្ងៃទី៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E93 ទំព័រ ២។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចលើពាក្យសុំ ចុះថ្ងៃទី១២ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D300 កថាខណ្ឌ ៩-១០។

¹²³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីណែនាំនៅមុនពេលសវនាការបឋមពាក់ព័ន្ធនឹងសាក្សីដែលភាគីស្នើសុំកោះហៅ ចុះថ្ងៃទី៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E93 ទំព័រ ២។

¹²⁴ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ជនជាប់ចោទ នួន ជា ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E116 កថាខណ្ឌ ២០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សំណើរក្តីលើកទី១ សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបអង្កេតបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E88 កថាខណ្ឌ ១២។

¹²⁵ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១៥។ នៅក្នុងផ្នែកសំអាងហេតុ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់លើតួនាទីរបស់ជនជាប់ចោទ នៅក្នុងគុក ម១៣ និងបានកម្រិតថា «នៅខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៧១ ជនជាប់ចោទបានទទួលភារកិច្ចគ្រប់គ្រងមន្ទីរម១៣ ដែលជាមន្ទីរសន្តិសុខសម្រាប់ស្រូវមើលជនទាំងឡាយណាដែលត្រូវបានគេសង្ស័យថាជា «គឺញ» ឬខ្មាំងរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា»។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកត់សម្គាល់ក្នុងជើងទំព័រ ១៩២ ចំពោះសំអាងហេតុទាំងអស់នេះថា៖ «ព្រឹត្តិហេតុដែលទាក់ទងនឹងមន្ទីរម១៣ មិនស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការក្នុងពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក. ទេ»។ សូមមើល មាត្រា ២(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. (ដែលបានកំណត់យុត្តាធិការ អ.វ.ត.ក. ត្រឹមឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង (ក្នុងអំឡុងថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី១២ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩)។ ដោយសារតែ ម១៣ ជាមន្ទីរឃុំឃាំងដែលមានលក្ខណៈដូចគ្នាច្រើនមុន ស-២១ ហេតុដូច្នេះអង្គជំនុំជម្រះបានស្តាប់សក្ខីកម្មទាក់ទងនឹងមុខងាររបស់ ម១៣ និងតួនាទីរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងមន្ទីរនោះ។

¹²⁶ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចលើពាក្យសុំ ចុះថ្ងៃទី១២ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D300 កថាខណ្ឌ ៩-១០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាស្តីពីការពិចារណាឡើងវិញ ទៅលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទៅលើសំណើសុំដាក់បញ្ចូលឯកសារភស្តុតាងបន្ថែមទៅក្នុងសំណុំរឿង ដែលនឹងជួយដល់ការបញ្ជាក់ពីការដឹងព្រលប់សំដីជនត្រូវចោទ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D365/2/17 កថាខណ្ឌ ៤៩ សម្គាល់ជើងទំព័រ ១២៩។

¹²⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើការជំទាស់ទៅនឹងឯកសារដែលបានស្នើដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ នៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ A1-A5

សាលាដំបូងក្រោយមកបានបញ្ជាក់គោលជំហររបស់ខ្លួនឡើងវិញ ដោយសម្រេចថា បញ្ហាបរិបទប្រវត្តិសាស្ត្រ និងព្រឹត្តិការណ៍នៅក្រៅយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក. អាចត្រូវបានពិចារណា «តែនៅពេលណាដែលមានការបង្ហាញឱ្យឃើញថាមានភាពពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. និងនៅក្នុងវិសាលភាពនៃការជំនុំជម្រះដូចដែលបានកំណត់ដោយអង្គជំនុំជម្រះតែប៉ុណ្ណោះ»¹²⁸។ សាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១ និង ០០២/០២ បានអនុម័តវិធីសាស្ត្រនេះ និងបានយោងជាពិសេសនូវបទដ្ឋានដែលបានកំណត់ដោយសាលដីកាបស់តុលាការ ICTR ក្នុងរឿងក្តី Nahimana¹²⁹។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបញ្ជាក់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចពឹងផ្អែកយ៉ាងត្រឹមត្រូវ លើភស្តុតាងនៅក្រៅវិសាលភាពនៃយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក. ដើម្បី៖ (១) បំភ្លឺបរិបទ (២) ធ្វើការសន្និដ្ឋានជាតុល្យនៃអំពើល្មើស ឬ (៣) ដើម្បីបង្ហាញលំនាំនៃអំពើគិតទុកជាមុន¹³⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយោងយ៉ាងត្រឹមត្រូវទៅលើសាលដីកាបស់តុលាការ ICTR ក្នុងរឿងក្តី Nahimana នៅពេលធ្វើការវាយតម្លៃភស្តុតាងឯកសារ បន្ទាប់ពីបំបែកសំណុំរឿង និងបានអនុវត្តយ៉ាងត្រឹមត្រូវនូវគោលការណ៍ស្តីពី «ភស្តុតាងជាប់ពាក់ព័ន្ធនៅក្រៅវិសាលភាព»¹³¹។ ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាថា អនុលោមតាមវិធាន ៨៩ស្ទួនបី (៣) ភស្តុតាងទាក់ទងនឹងអង្គហេតុដែលត្រូវបានដកចេញ នៅតែអាចត្រូវបានពិចារណា ប្រសិនបើមានការជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងអង្គហេតុដែលនៅសេសសល់នោះ¹³²។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏បានកត់សម្គាល់ផងដែរថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់យ៉ាងត្រឹមត្រូវថា ភស្តុតាងក្រៅវិសាលភាព អាចត្រូវបានពិចារណា តែនៅពេលណាដែលវាស្ថិតក្នុងខ្នាតទៅនឹងភស្តុតាងផ្សេងទៀតប៉ុណ្ណោះ¹³³។ អាស្រ័យហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបញ្ជាក់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាច «សំអាងសមស្របទៅលើភស្តុតាងក្រៅវិសាលភាពនៃពេលវេលា ឬភូមិសាស្ត្រនៃរឿងក្តីដើម្បីបង្ហាញតាមរយៈការយោងនូវជាតុល្យនៃអំពើល្មើស»¹³⁴។

១.២.១.៣.២. ភស្តុតាងក្រោយការកាត់បន្ថយវិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេត

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានសម្រេចថា បន្ទាប់ពីកំណត់វិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេតក្នុងអំឡុងពេលដំណាក់កាល

របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងចំពោះឯកសារដែលបានដកស្រង់នៅក្នុងកថាខណ្ឌនានានៃដីកាដោះស្រាយដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសវនាការពីដំណាក់កាលដំបូង នៃសំណុំរឿង ០០២/០១ ចុះថ្ងៃទី៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E185 កថាខណ្ឌ ២៩។ សូមមើលផងដែរសំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីណែនាំនាំមុនពេលសវនាការបឋមពាក់ព័ន្ធនឹងសាក្សីដែលភាគីស្នើសុំកោះហៅ ចុះថ្ងៃទី៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E93 ទំព័រ ២។

¹²⁸ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើបស់ជនជាប់ចោទ នួន ជា ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E116 កថាខណ្ឌ ២០។

¹²⁹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម សម្គាល់ជើងទំព័រ ១៩៥។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៦៤១។

¹³⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៦៦។

¹³¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៦៥-៦៦៨, ៩៧០ សម្គាល់ជើងទំព័រ ២៧៥៤, ២៣៣២, ១៨២៣។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦០។ ការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក្នុងសំណុំរឿង ០០២ បណ្តាលឱ្យមានភាពចាំបាច់ក្នុងការពិចារណាឡើងវិញលើភស្តុតាងឯកសារដែលអាចទទួលយកបាន នៅក្នុងសំណុំរឿង។ ហេតុដូច្នេះ ភាពពាក់ព័ន្ធនៃរាល់ឯកសារទាំងអស់ត្រូវបានវាយតម្លៃដោយអង្គជំនុំជម្រះ បន្ទាប់ពីសវនាការលើឯកសារ ដែលភាគីបានដាក់គោលជំហររបស់ខ្លួនលើភាពពាក់ព័ន្ធ តម្លៃជាភស្តុតាង និងភាពអាចទទួលយកបានរបស់ឯកសារ។

¹³² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៦៥។

¹³³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៦៦។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦០។

¹³⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៩៧០។

ស៊ើបសួរ ភស្តុតាងដែលទាក់ទងទៅនឹងអង្គហេតុដែលបានដកចេញ នៅតែអាចពឹងផ្អែកលើ អនុលោមតាមវិធាន ៦៦ស្ទួនពីរ (៥) ក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលថាទាក់ទងទៅនឹងអង្គហេតុដែល នៅសល់¹³⁵។

ជាងនេះទៀត សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានពិចារណាថា បទប្បញ្ញត្តិនេះ អនុវត្ត បើមានការចាំបាច់ ចំពោះភស្តុតាងអង្គហេតុជាមូលដ្ឋាន ដែលអាចត្រូវបានបដិសេធដោយ ផ្នែក អនុលោមតាមវិធាន ៦៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹³⁶។ យោងតាមសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អន្តរជាតិ ក្នុងការស៊ើបអង្កេតសុគតស្មាញ វាមានភាពជាក់ស្តែងជាងក្នុងការជៀសវាងការ ជូនដំណឹងផ្លូវការ និងការបដិសេធដោយផ្នែក។ វិធានការបែបទាំងនេះនឹងនាំឱ្យមាននីតិវិធី និងបណ្តឹងរារាំងមិនចាំបាច់ ដែលប៉ះពាល់ដល់ប្រសិទ្ធភាព។ ផ្ទុយទៅវិញ វិធីសាស្ត្រជាក់ស្តែង ដែលផ្តោតលើការបែងចែកធនធាន សម្រាប់ការស៊ើបអង្កេតដែលនៅសល់គឺល្អជាង¹³⁷។

១.៣. ការរារាំងយុត្តាធិការ

ការរារាំងយុត្តាធិការសំដៅលើគោលការណ៍ ឬកាលៈទេសៈគតិយុត្ត ដែលរារាំង តុលាការមិនឱ្យបើកសវនាការរឿងក្តីមួយ ឬអនុវត្តសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួនលើបញ្ហាជាក់លាក់ មួយ។ ឧទាហរណ៍ គោលការណ៍ស្តីពីគ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ ដែល ត្រូវបានស្គាល់នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាច្រើន មានន័យថា បុគ្គលម្នាក់មិនអាចត្រូវបានកាត់ក្តី ឬផ្ដន្ទាទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយនោះឡើយ។ ស្រដៀងគ្នានេះ ការលើកលែង ទោស និងការអនុគ្រោះទោស គឺជាយន្តការគតិយុត្ត ដែលប្រើដើម្បីផ្តល់ការលើកលែងចំពោះ បទល្មើស ឬអត្ថប្រយោជន៍សម្រាប់បទល្មើស។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះបានដោះស្រាយម្តងហើយម្តងទៀត ជាមួយនឹងកាលៈទេសៈទាំងឡាយ ដែលគោលការណ៍ស្តីពីគ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះ បទល្មើសតែមួយអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក. និងវិសាលភាពដែលការលើកលែងទោស និងការ អនុគ្រោះទោសដែលបានផ្តល់ឱ្យ រារាំងយុត្តាធិការ នៅពេលដែលធ្វើការសម្រេចលើអានុភាព នៃការផ្ដន្ទាទោសក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ របស់ អៀង សារី ដោយតុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍ និង ព្រះរាជក្រឹត្យលើកលែងទោស និងអនុគ្រោះទោសគាត់ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៦។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អៀង សារី បានតវ៉ាថា យុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ក្នុង ការចោទប្រកាន់គាត់ត្រូវបានរារាំងដោយគោលការណ៍ស្តីពីគ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះ បទល្មើសតែមួយ ដោយសារតែត្រូវបានកាត់ទោស និងផ្ដន្ទាទោសដោយកំបាំងមុខ

¹³⁵ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចកាត់បន្ថយវិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរយោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ស្ទួន ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D226 កថាខណ្ឌ ១១។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការផ្អាកកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទងនឹងការចោទប្រកាន់នីមួយៗ ចុះ ថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D302/3 កថាខណ្ឌ ១០-១១។

¹³⁶ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការផ្អាកកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទងនឹងការចោទប្រកាន់នីមួយៗ ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៦ D302/3 កថាខណ្ឌ ១១។

¹³⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១២។

ចំពោះការប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងដោយសារព្រះរាជក្រឹត្យដែលបានផ្តល់ឱ្យគាត់ ដែលលើកឡើងបញ្ហាចោទអំពើភាពអាចអនុវត្តបាននៃការរារាំងយុត្តាធិការទាំងអស់នេះនៅ អ.វ.ត.ក។ បញ្ហាទាំងអស់នេះត្រូវបានពិភាក្សាក្នុងផ្នែកខាងក្រោម។

១.៣.១. គោលការណ៍ស្តីពីគ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ

គោលការណ៍ស្តីពីគ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ ចែងថា ពុំមាន នរណាម្នាក់ត្រូវបានកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយនោះឡើយ¹³⁸។ គោលការណ៍ នេះចេញមកពីប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិល និងស្រដៀងគ្នាទៅនឹងវិធានប្រឆាំងនឹងការកាត់ទោសពីរដង ដែលជាផ្នែកមួយនៃប្រព័ន្ធគតិយុត្តទូទាំងសាកលលោក¹³⁹។ គេអាចមើលឃើញថាមានភាព ពាក់ព័ន្ធគិតតួចទៅនឹងគោលការណ៍អាជ្ញាអស់ជំនុំ ដែលចែងថា តុលាការពុំគួរដោះស្រាយ ជាថ្មីម្តងទៀតនូវរឿងក្តីដែលត្រូវបានវិនិច្ឆ័យរួចហើយនោះទេ¹⁴⁰។ គោលការណ៍គ្មានការកាត់ ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ ត្រូវបានពិភាក្សាយ៉ាងទូលំទូលាយនៅ អ.វ.ត.ក ក្នុង សំណុំរឿង ០០២/០១ ប្រឆាំងនឹង អៀង សារី ដោយសារតែគាត់ត្រូវបាន «កាត់ទោស» ដោយកំបាំងមុខ ដោយតុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩។

១.៣.១.១. ក្របខ័ណ្ឌ អ.វ.ត.ក.

កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. និង វិធាន ផ្ទៃក្នុង មិនបានផ្តល់ការការពារប្រឆាំងនឹងការកាត់ទោសពីរដងនោះទេ ហើយក៏ពុំលើកឡើង អំពីអាទិភាពនៃការផ្ដន្ទាទោសពីមុនលើកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. នោះដែរ ដោយសារតែមិនមានឯកសារណាក្នុងចំណោមឯកសារទាំងអស់នេះបានចែងដោយផ្ទាល់ អំពីគោលការណ៍គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ នោះឡើយ¹⁴¹។ ដូច្នេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ និងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា អនុលោមតាមមាត្រា ១២ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងមាត្រា ៣៣ថ្មី នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ពួកគេត្រូវស្វែងរកការណែនាំនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ¹⁴²។

បទប្បញ្ញត្តិដែលចែងអំពី គោលការណ៍គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើស តែមួយនៅកម្រិតជាតិ និងអន្តរជាតិ បង្ហាញទស្សនៈខុសគ្នាគិតតួចទៅលើវិសាលភាពនៃ ការការពារនេះ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ថា គោលការណ៍គ្មានការកាត់ទោស

¹³⁸ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) សម្គាល់ជើងទំព័រ ២៩។
¹³⁹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចយុទ្ធនីតិវិធីត្រូវបានចោទ អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/I/74 កថាខណ្ឌ ៤១។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) សម្គាល់ជើងទំព័រ ២៩។
¹⁴⁰ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចយុទ្ធនីតិវិធីត្រូវបានចោទ អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/I/74 កថាខណ្ឌ ៤៧។
¹⁴¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១១៨។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចយុទ្ធនីតិវិធីត្រូវបានចោទ អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/I/74 កថាខណ្ឌ ៤២។
¹⁴² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១១៨ និងកថាខណ្ឌបន្តបន្ទាប់។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចយុទ្ធនីតិវិធីត្រូវបានចោទ អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/I/74 កថាខណ្ឌ ៤១-៤៧។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអង្គត្រកូលតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និងការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ២៣ និងកថាខណ្ឌបន្តបន្ទាប់។

ពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយត្រូវបានកំណត់និយមន័យផ្សេងគ្នានៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និង ច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងទៅលើការពិចារណាថាតើអ្វីទៅដែលបង្កើតជា «បទល្មើស តែមួយ»¹⁴³។ យោងតាមច្បាប់ជាតិ «បទល្មើសតែមួយ» ដូចគ្នាទៅនឹង «អង្គហេតុ តែមួយ» ចំណែកកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ («ICCPR») ហាមឃាត់ការកាត់ទោសលើកក្រោយចំពោះ «បទល្មើសតែមួយ»¹⁴⁴។ ដោយកត់សម្គាល់ថា អៀង សារី មិនត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាក់លាក់ចំពោះបទប្រល័យពូជសាសន៍ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ បានសម្រេចថា ការកំណត់បទចោទរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានលក្ខណៈមិនច្បាស់ លាស់ខ្លាំង ដែលមិនអាចអនុញ្ញាតឱ្យមានការកំណត់ច្បាស់លាស់លើបញ្ហាចោទថាតើការ ចោទប្រកាន់បច្ចុប្បន្នគឺសម្រាប់ «អង្គហេតុតែមួយ» ដែលដូចគ្នាទៅនឹងអង្គហេតុដែល ការចោទប្រកាន់ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ បានផ្អែកលើឬ យ៉ាងណា។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋាន ថា វិសាលភាពនៃការការពារដែលផ្តល់ឱ្យដោយគោលការណ៍គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះ បទល្មើសតែមួយបានប្រែប្រួលអាស្រ័យលើវិធីដែលវាត្រូវបានអនុវត្ត¹⁴⁵។

១.៣.១.២. ច្បាប់កម្ពុជា

គោលការណ៍គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំង នៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា នៅក្នុងគោលការណ៍អាជ្ញាអស់ជំនុំ ក្នុងមាត្រា ៧ និង ១២ នៃក្រមនីតិវិធី ព្រហ្មទណ្ឌ («CCP») និងបានអនុវត្តទៅលើរាល់សេចក្តីសម្រេចទាំងអស់ មិនថាសាលក្រម សម្រេចឱ្យរួចទោស ឬផ្តន្ទាទោសនោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា មាត្រា ១២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌគ្រាន់តែលើកឧទាហរណ៍មួយអំពីអាជ្ញាអស់ជំនុំប៉ុណ្ណោះ និងថាមាត្រា ៧ ដាក់បញ្ចូល «អាជ្ញាអស់ជំនុំ» ជាមូលហេតុមួយក្នុងចំណោម «មូលហេតុ នៃការលត់បណ្តឹងអាជ្ញា» ដែលលទ្ធផលនោះគឺ «ការចោទប្រកាន់ខាងបទព្រហ្មទណ្ឌមិន អាចចាប់ផ្តើមបានទៀតទេ ឬត្រូវតែបញ្ចប់»¹⁴⁶។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានគូសបញ្ជាក់ ថា គោលការណ៍នេះអនុវត្តតែករណីដែលរឿងក្តីដំបូងត្រូវបានឈានទៅដល់សេចក្តីសម្រេច ស្ថាពរពាក់ព័ន្ធនឹងភាគី និងអង្គហេតុដូចគ្នាប៉ុណ្ណោះ និងថាអនុលោមតាមមាត្រា ១២ នៃ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ គោលការណ៍នេះអនុវត្តបានតែចំពោះអំពើតែមួយ គឺពុំមែនបទល្មើស តែមួយឡើយ¹⁴⁷។

១.៣.១.៣. កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ

យោងតាម ICCPR មិនមានការការពារជាអន្តរជាតិដោយគោលការណ៍គ្មានការ

¹⁴³ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទ អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/I/74 កថាខណ្ឌ ៤៣។

¹⁴⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៣។

¹⁴⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៣។

¹⁴⁶ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និង ការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ១៩ សម្គាល់ជើងទំព័រ ៤៣។ សូម មើល ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ៧ («មូលហេតុនៃការលត់បណ្តឹងអាជ្ញាមានដូចតទៅ៖ [...] ៥. អាជ្ញាអស់ជំនុំ។ កាលណាបណ្តឹងអាជ្ញាត្រូវ ផុតរលត់ហើយ ការចោទប្រកាន់ខាងបទព្រហ្មទណ្ឌមិនអាចចាប់ផ្តើមបានទៀតទេ ឬត្រូវតែបញ្ចប់»)។

¹⁴⁷ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១២ («ដោយអនុវត្តគោលការណ៍អាជ្ញាអស់ជំនុំ ជនណាដែលត្រូវបានតុលាការសម្រេចឱ្យរួចខ្លួនជាស្ថាពរហើយ ជននោះមិនអាចត្រូវចោទប្រកាន់ទៀតទេចំពោះអំពើដែល ទោះបីជាក្រោមការកំណត់ឈ្មោះបទល្មើសថ្មីផ្សេងក៏ដោយ»)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និង ការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ 27.

កាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយនោះទេ¹⁴⁸។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា មាត្រា ១៤ នៃ ICCPR អនុវត្តតែទៅលើកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិប៉ុណ្ណោះ និង «មិនមែនអនុវត្តចំពោះ អ.វ.ត.ក. ដែលជាតុលាការអន្តរជាតិបន្ថែមកម្មឡើយ»¹⁴⁹។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសង្កត់ធ្ងន់ថា មូលហេតុនៃការកំណត់គោលការណ៍គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយនេះកើតចេញពី «លក្ខណៈពិសេសនៃអន្តរជាតិទំនាក់ទំនងរវាងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីតុលាការជាតិ និងអន្តរជាតិនៅក្នុងស្ថានភាពប្រភេទនេះ»¹⁵⁰។ អង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា «ក្នុងករណីដែលតុលាការអន្តរជាតិមានយុត្តាធិការលើបទល្មើស ដែលតុលាការជាតិធ្លាប់បានកាត់សេចក្តីម្តងហើយដែលមានវិការជាក់ស្តែងគោលការណ៍គ្មាន ការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយត្រូវបានបង្កើតឡើងជាមួយផលប្រយោជន៍របស់សកម្មភាពអន្តរជាតិ និងជនរងគ្រោះ ដើម្បីធានាបានថាអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ពិតជាត្រូវបានជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវ»¹⁵¹។

១.៣.១.៤. វិធាននីតិវិធីដែលបានបង្កើតនៅកម្រិតអន្តរជាតិ

វិធាននីតិវិធីដែលបានបង្កើតនៅកម្រិតអន្តរជាតិចែងថា តុលាការអន្តរជាតិមិនត្រូវអនុវត្តយុត្តាធិការពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបុគ្គលដែលត្រូវបានកាត់សេចក្តីរួចហើយ ចំពោះអំពើតែមួយដោយអាជ្ញាធរជាតិនោះទេ «លើកលែងតែត្រូវបានរកឃើញថា ដំណើរការនីតិវិធីដោយតុលាការជាតិមិនត្រូវបានដំណើរការដោយឯករាជ្យ ឬអនាគតិ ស្របតាមបទដ្ឋាននីតិវិធីទេនោះ»។ មានតែកំហុសជាសាវ័ន្តនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជាតិប៉ុណ្ណោះ ដែលអាចធ្វើយុត្តិកម្មការអនុវត្តយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ចំណែកឯ «ការគ្រាន់តែពិចារណាថាការស៊ើបអង្កេត [...] «មិនបានធ្វើឡើងឱ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងធ្វើឡើងតែទៅលើភាគីម្ខាង» ឬនាំឱ្យមាន «ការសម្រេចច្បាប់ផុតពីការចោទប្រកាន់ ទាំងកំហុស» គឺមិនគ្រប់គ្រាន់នោះឡើយ¹⁵²។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានវិភាគសនិទានភាព ពីក្រោយគោលការណ៍គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និងបានវាយតម្លៃច្បាប់ និងយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិ មតិយោបល់របស់អ្នកស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់ និងមតិយោបល់ដែលបានលើកឡើងក្នុងអំឡុងពេលចរចាស្តីពីលក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យែរ របស់តុលាការ ICC។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានយល់ឃើញថា គោលការណ៍គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ ត្រូវបានចែងដោយផ្ទាល់នៅក្នុងមាត្រា ១០(២)(ខ) នៃលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTY ដែលចែងថា បុគ្គលដែលត្រូវបានកាត់សេចក្តី

¹⁴⁸ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និងការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ៣២។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១២៨-១៣១។
¹⁴⁹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និងការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ៣២។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១២៨-១៣១។
¹⁵⁰ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និងការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ៣៣។
¹⁵¹ ដូចខាងលើ។
¹⁵² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១៥៧, ១៦០។

រួចហើយដោយតុលាការជាតិ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ អាចត្រូវបានកាត់សេចក្តីដោយ តុលាការ លុះត្រាតែ «ដំណើរការនីតិវិធីដោយតុលាការជាតិមិនមានអនាគត ឬឯករាជ្យ ដែលត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បីការពារជនជាប់ចោទឱ្យរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ អន្តរជាតិ ឬរឿងក្តីនោះមិនត្រូវបានចោទប្រកាន់ប្រកបដោយវិធានការតែប៉ុណ្ណោះ»¹⁵³។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាបន្ថែមទៀតថា វិធានសមាមាត្រ ឬស្រដៀងគ្នា ទាំងនេះ មាននៅក្នុងលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTR, SCSL តុលាការពិសេសសម្រាប់ ប្រទេសឡេប៉ាណូន និងលក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ៉ូម¹⁵⁴។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ថា បើ ទោះជាបទប្បញ្ញត្តិទាំងអស់នេះខុសគ្នាក្នុងទិដ្ឋភាពខ្លះក្តី ក៏ពួកវាទាំងអស់បង្ហាញថា តុលាការ អន្តរជាតិបានបដិសេធមិនអនុវត្តយុត្តាធិការលើបុគ្គល ដែលត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសរួចហើយនៅ ចំពោះមុខតុលាការជាតិ ប្រសិនបើកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជាតិបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌជាក់លាក់។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានរកឃើញថា បើទោះជាការលើកលែងនេះត្រូវបានរៀបរាប់ដោយពាក្យ ពេចន៍ផ្សេងគ្នា ក៏បទប្បញ្ញត្តិទាំងអស់មានការលើកលែងចំនួនពីរចំពោះការអនុវត្តគោលការណ៍ គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ ៖ (១) ការពារបុគ្គល ឬ (២) ដំណើរការ នីតិវិធីមិនបានធ្វើឡើងដោយឯករាជ្យ ឬអនាគត¹⁵⁵។ អង្គបុរេបានពិចារណាថា ការអនុម័ត ប្រើបទប្បញ្ញត្តិគ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ នៅក្នុងលក្ខន្តិកៈតុលាការ អន្តរជាតិ និងតុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ មានគោលបំណងថ្លឹងថ្លែងសិទ្ធិជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវ យុត្តិធម៌របស់ជនជាប់ចោទ និងសក្ខីភាពគតិយុត្ត ជាមួយនឹងផលប្រយោជន៍របស់សហគមន៍ អន្តរជាតិ ក្នុងការកាត់ទោសបារីនៃឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ និងការផ្តល់យុត្តិធម៌ដល់ជនរងគ្រោះ¹⁵⁶។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា ការយល់ឃើញនេះក៏ត្រូវបានគាំទ្រដោយ យុត្តិសាស្ត្ររបស់ស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សជាច្រើនផងដែរ¹⁵⁷។ ឧទាហរណ៍ យុត្តិសាស្ត្ររបស់ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិកាំង ផ្តល់ការណែនាំជាទូទៅ ក្នុងករណីដែលការផ្ដន្ទាទោស ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិធ្ងន់ធ្ងរ ដែលជាលទ្ធផលមិនមានការដាក់ទោស ថាតើដោយ ការសម្រេចឱ្យរួចផុតពីការចោទប្រកាន់ ឬការខកខានក្នុងការអនុវត្តទោស¹⁵⁸។ អង្គបុរេ ជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា «ការមិនឱ្យមានការកាត់សេចក្តី២ដងលើបទល្មើសតែមួយ ពុំផ្ទុយ ទៅនឹងកាតព្វកិច្ចទទួលខុសត្រូវជាអន្តរជាតិរបស់រដ្ឋពាក់ព័ន្ធនឹងបារីនៃបទល្មើសប្រល័យ ពូជសាសន៍ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមឡើយ»¹⁵⁹។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញថា យុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិបានផ្តល់ការ ណែនាំជាទូទៅនៅក្នុងករណី «ការផ្ដន្ទាទោសចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិធ្ងន់ធ្ងរ ដែលជា លទ្ធផលមិនមានការដាក់ទោស ថាតើដោយការសម្រេចឱ្យរួចផុតពីការចោទប្រកាន់ ឬការ

¹⁵³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣២, ១៤៨-១៥៣។
¹⁵⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣៣-១៣៤។
¹⁵⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣៨។
¹⁵⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៤២ និងកថាខណ្ឌបន្តបន្ទាប់។
¹⁵⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៥៤ និងកថាខណ្ឌបន្តបន្ទាប់។
¹⁵⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៥៤-១៥៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និងការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ៣៥។
¹⁵⁹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និង ការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ៣៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១៥៤។

ខកខានក្នុងការអនុវត្តទោស»។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា នៅក្នុងរឿង ក្តីទាំងអស់នេះ គោលការណ៍គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ មិនបាន បដិសេធការចោទប្រកាន់ទេ ដោយសារវាមិនអាច «ផ្ទុយទៅនឹងកាតព្វកិច្ចទទួលខុសត្រូវ ជាអន្តរជាតិរបស់រដ្ឋពាក់ព័ន្ធនឹងការបទល្មើសប្រល័យពូជសាសន៍ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមឡើយ»¹⁶⁰។

១.៣.១.៥. ការវាយតម្លៃអំពី «តុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍» ឆ្នាំ១៩៧៩

តុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍ក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញ ត្រូវបានរៀបចំឡើងនៅថ្ងៃទី១៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៧៩ ដើម្បី «ជំនុំជម្រះអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែលបានប្រព្រឹត្តដោយ បន ប៉ុល ពត-អៀង សារី» ពោលគឺ អំពើសម្លាប់រង្គាលដែលមានគម្រោងផែនការ ការបណ្តេញ ប្រជាជនចេញពីទីក្រុង ការបង្ខំឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់ ការលុបបំបាត់សាសនា និងការបំផ្លិចបំផ្លាញ រចនាសម្ព័ន្ធនយោបាយ វប្បធម៌ និងសង្គម និងទំនាក់ទំនងគ្រួសារ និងសង្គម¹⁶¹។ មិនយូរ ប៉ុន្មានបន្ទាប់ពីការបង្កើតរបស់ខ្លួន ពីថ្ងៃទី១៥ ដល់ទី១៩ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៧៩ តុលាការ ប្រជាជនបដិវត្តន៍បានធ្វើការជំនុំជម្រះក្តីដោយកំបាំងមុខ ប្រឆាំងនឹង ប៉ុល ពត និង អៀង សារី ចំពោះការចូលរួមរបស់ពួកគេក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តដោយខ្មែរក្រហម។ នៅថ្ងៃទី១៩ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៧៩ ជនជាប់ចោទទាំងពីររូបត្រូវបានរកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាពចំពោះបទ ប្រល័យពូជសាសន៍ និងត្រូវបានកាត់ទោសប្រហារជីវិត និងរឹបអូសទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ពួកគេ ទាំងអស់¹⁶²។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ភាពខ្វះចន្លោះនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីឆ្នាំ១៩៧៩ របស់តុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍ មាន សារៈសំខាន់ខ្លាំងដែលថា ការផ្ដន្ទាទោសមិនអាចត្រូវបានពិចារណាថាជា «សេចក្តីសម្រេច មួយត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់» នោះទេ¹⁶³។ ហេតុដូច្នេះ មិនមានការចោទប្រកាន់ ការផ្ដន្ទាទោស ជាក់ស្តែង ឬការកាត់ទោសណាមួយរបស់ អៀង សារី ដោយតុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍បានរារាំង យុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. លើរូបគាត់ឡើយ¹⁶⁴។

¹⁶⁰ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និង ការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ៣៥។

¹⁶¹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទ អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/1/74 កថាខណ្ឌ ២៤។ សូមមើលផងដែរ ក្រឹត្យច្បាប់លេខ ១៖ ស្តីពីការបង្កើតតុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍នៅទីក្រុង ភ្នំពេញ ដើម្បីកាត់ទោសបន ប៉ុល ពត-អៀង សារី ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ឯកសារ E9/9.3 មាត្រា ១។

¹⁶² សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទ អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/1/74 កថាខណ្ឌ ២៥។ ឯកសារតុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍ត្រូវបានទទួលយកធ្វើជាភស្តុតាងនៅពេលជំនុំជម្រះ ជាវត្ថុ តាងលេខ E3/2144។

¹⁶³ ការវាយតម្លៃរបស់ការជំនុំជម្រះឆ្នាំ១៩៧៩ ជាដំបូងត្រូវបានធ្វើឡើងដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងសំណុំរឿង ០០២ និងអង្គបុរេ ជំនុំជម្រះ ក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេតប្រឆាំងនឹង អៀង សារី។ វាត្រូវបានបញ្ជាក់ឡើងវិញដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះ និងត្រូវបានអនុម័តដោយ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅពេលធ្វើការសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្ម ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការជាផ្លូវការក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និង ការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ២៣, ៣០។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១២១-១២៥។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣៣២-១៣៣៣។

¹⁶⁴ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និង ការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ៣១។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១៧៥។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានវាយតម្លៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដែលបានធ្វើឡើងដោយ តុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍ជាលម្អិត និងបានសន្និដ្ឋានថា «មិនបានប្រព្រឹត្តទៅដោយឯករាជ្យ និងអនាគតិ ស្របតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃបទដ្ឋាននីតិវិធីនោះទេ»¹⁶⁵។ អង្គបុរេផ្នែកការ សន្និដ្ឋាននេះលើ៖ (១) មូលដ្ឋានគតិយុត្តដែលអាចចោទជាបញ្ហាសម្រាប់ការបង្កើតតុលាការ ប្រជាជនបដិវត្តន៍ (២) ភាពខ្វះចន្លោះការធានាដើម្បីធានាថាចៅក្រមមិនទទួលរងសម្ពាធនិង ការជ្រៀតជ្រែកពីខាងក្រៅ (៣) ភាពអនាគតិរបស់សមាជិកតុលាការ (៤) ការការពារខ្លួន និង ការការពារផ្នែកតស៊ូតាងមិនសមស្រប និង (៥) លក្ខណៈសង្ខេបជាមួយនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និងកាលវិភាគការងាររបស់តុលាការ ដែល «គេអាចសន្និដ្ឋានថា ជនជាប់ចោទត្រូវបានគេ ពិចារណាថាមានពិរុទ្ធភាពជាមុនរួចទៅហើយ»¹⁶⁶។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុម័តយ៉ាងទូលំទូលាយ នូវការសន្និដ្ឋានរបស់ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ទាក់ទងនឹងភាពខ្វះចន្លោះរបស់ការជំនុំជម្រះឆ្នាំ១៩៧៩ និងបាន កំណត់ការសម្រេចរបស់ខ្លួនត្រឹមការវិភាគលើផលវិបាកនៃភាពខ្វះចន្លោះទាំងអស់នេះ ដោយ សន្និដ្ឋានថា សេចក្តីសម្រេចដែលកើតចេញពី «ការជំនុំជម្រះ» នេះ មិនអាចត្រូវបានកំណត់ ប្រភេទថាជាសេចក្តីសម្រេចត្រឹមត្រូវរបស់តុលាការនោះទេ¹⁶⁷។

១.៣.២. ការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោសយោង តាមព្រះរាជក្រឹត្យឆ្នាំ១៩៩៦

នៅថ្ងៃទី១៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៤ បន្ទាប់ពីក្រុម «កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ» ត្រូវបានចោទថា ខកខានក្នុងការគោរពតាមកិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងប៉ារីសឆ្នាំ១៩៩១ ដែល មានគោលបំណងនាំយកសន្តិភាព និងការផ្សះផ្សាជាតិមកកាន់ប្រទេស¹⁶⁸ រដ្ឋសភាជាតិនៃ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានអនុម័តច្បាប់ ស្តីពីការដាក់ក្រុមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យឱ្យនៅក្រៅ ច្បាប់¹⁶⁹។ នៅថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៦ សម្តេច សីហនុ បានចេញព្រះរាជក្រឹត្យ ទៅកាន់ អៀង សារី ដែលមានពីរផ្នែក៖ (១) ការអនុគ្រោះទោសទាក់ទងនឹងកិច្ចដំណើរការ នីតិវិធីរបស់តុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍ឆ្នាំ១៩៧៩ និង (២) ការលើកលែងទោសយោងតាម ច្បាប់ឆ្នាំ១៩៩៤ ស្តីពីការដាក់ក្រុមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យឱ្យនៅក្រៅច្បាប់¹⁷⁰។ ជាលទ្ធផល អៀង សារី និងសមាជិកយុទ្ធជនមួយចំនួនធំត្រូវបានធ្វើសមាហរណកម្មទៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល និង សង្គមកម្ពុជា¹⁷¹។

¹⁶⁵ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១៦៣-១៧៥។
¹⁶⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៦៥-១៧៣។
¹⁶⁷ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ជូតកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និង ការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ២៣, ៣០។
¹⁶⁸ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១៩៦។
¹⁶⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៨៤។ ច្បាប់ស្តីពីការដាក់ក្រុមកម្ពុជាឱ្យនៅក្រៅច្បាប់ ព្រះរាជក្រមលេខ ០១.នស.៩៤ (១៩៩៤)។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចយុទ្ធជនជនត្រូវចោទ អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/I/74 កថាខណ្ឌ ២៦។
¹⁷⁰ ព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៩៩៦/៧២ ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៦។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹង ដីកាសម្រេចយុទ្ធជនជនត្រូវចោទ អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/I/74 កថាខណ្ឌ ២៧, ៥៥។ ដោយសារតែមានការបកប្រែក្រៅផ្លូវការខុសគ្នាចំពោះព្រះរាជក្រឹត្យដែលមានស្រាប់នេះ ការបកប្រែឱ្យត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអង្គភាពបកប្រែ ភាសារបស់ អ.វ.ត.ក. ត្រូវបានបង្ហាញជូនតាមសំណើរបស់អង្គជំនុំជម្រះ។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ជូតកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និងការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ១១។
¹⁷¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ជូតកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និង

យោងតាមច្បាប់កម្ពុជា មានភាពខុសគ្នារវាងការអនុគ្រោះទោសដែលផ្តល់ដោយ ព្រះមហាក្សត្រ និងការលើកលែងទោសដែលអនុម័តដោយរដ្ឋសភាជាតិ៖ ការអនុគ្រោះ ទោសដែលផ្តល់ដោយព្រះមហាក្សត្រ យោងតាមមាត្រា ២៧ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ធ្វើឱ្យទណ្ឌិត រួចផុតពីការអនុវត្តទោសដែលអាចអនុវត្តបាន ចំណែកផលវិបាកផ្សេងទៀតនៃការផ្តន្ទាទោស ព្រហ្មទណ្ឌនៅមានបន្ត¹⁷²។ ការលើកលែងទោសដែលផ្តល់ឱ្យដោយរដ្ឋសភាជាតិអនុលោម តាមមាត្រា ៩០ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ បញ្ឈប់ការចោទប្រកាន់ និងបង្កើតអភ័យឯកសិទ្ធិតាមព្រឹត្តិស័យ សម្រាប់បទល្មើសទាំងឡាយដែលបានប្រព្រឹត្តមុនការលើកលែងទោសចូលជាធរមាន¹⁷³។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ការវាយតម្លៃថាតើព្រះមហាក្សត្រមាន អំណាចតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ក្នុងការផ្តល់ការលើកលែងទោសតាមរយៈព្រះរាជក្រឹត្យដែរ ឬ យ៉ាងណានោះគឺ «ជាបុព្វសិទ្ធិរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ»¹⁷⁴។

១.៣.២.១. ការអនុគ្រោះទោសចំពោះ «ការផ្តន្ទាទោស» ដោយតុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍

នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយបញ្ជូន អៀង សារី ទៅជំនុំជម្រះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានសន្និដ្ឋានថា អាស្រ័យនៃការអនុគ្រោះទោសត្រូវបានកម្រិត ត្រឹមតែការមោឃភាព ការកាត់ទោស ដែលបានប្រកាសក្រោយ «ការផ្តន្ទាទោស» ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ «ដោយមិនបាន លើកឡើងនូវបញ្ហាណាមួយ ទាក់ទងនឹងសាលក្រមផ្តន្ទាទោសផ្ទាល់នោះឡើយ»¹⁷⁵។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា ព្រះរាជក្រឹត្យឆ្នាំ១៩៩៦ មិនបានរារាំង យុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ប្រឆាំងនឹង អៀង សារី ឡើយ ដោយហេតុថា ការជំនុំជម្រះ ឆ្នាំ១៩៧៩ «ពុំមានអាស្រ័យគតិយុត្ត»។ ការអនុគ្រោះទោសចំពោះការកាត់ទោសដែលមិន មានសុពលភាពតាមច្បាប់ មិនមានអាស្រ័យទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋាន ថា ភាពខ្វះចន្លោះដែលប៉ះពាល់ដល់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីតុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍ ប្រឆាំង នឹង អៀង សារី មានសារៈសំខាន់ខ្លាំង ដែលសេចក្តីសម្រេចចេញពីការជំនុំជម្រះនេះមិនអាច កំណត់ប្រភេទថាជា «សេចក្តីសម្រេចតុលាការដែលត្រឹមត្រូវ អាចអនុវត្តបាន និងស្ថាពរ» ឡើយ ដូច្នេះមិនអាចស្ថិតក្រោមការអនុគ្រោះទោសនោះទេ¹⁷⁶។

១.៣.២.២. វិសាលភាពនៃការលើកលែងទោស

មានការបកស្រាយ និងភាពមិនច្បាស់លាស់ជាច្រើននៅក្នុងព្រះរាជក្រឹត្យឆ្នាំ១៩៩៦ រួមបញ្ចូលទាំងបញ្ហាចោទថា ការលើកលែងទោសយោងតាមច្បាប់ឆ្នាំ១៩៩៤ គ្របដណ្តប់ លើបទចោទណាមួយ ឬបទចោទទាំងអស់ នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយដែរ ឬយ៉ាងណា។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ និងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា ផ្នែកទីពីរនៃព្រះរាជក្រឹត្យ

ការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ២, ៥៤។

¹⁷² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៥។

¹⁷³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៦។

¹⁷⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៩។

¹⁷⁵ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣២៩-១៣៣១ (បញ្ជាក់ឡើងវិញលើការវាយតម្លៃដែលបានធ្វើឡើងក្នុង សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចយុទ្ធបណ្តោះអាសន្ន អៀង សារី ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ C22 កថាខណ្ឌ ១២)។

¹⁷⁶ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និង ការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ៣០។

ឆ្នាំ១៩៩៦ នេះ មិនបានរារាំងការចោទប្រកាន់របស់ អ.វ.ត.ក. លើ អៀង សារី ឡើយ បើ ទោះជាមានសំអាងហេតុខុសគ្នាទាក់ទងនឹងវិសាលភាព និងសុពលភាពនៃការលើកលែង ទោសក៏ដោយ¹⁷⁷។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ផ្នែកទីពីរនៃការលើកលែងទោសនេះ សំដៅទៅលើ តែបទល្មើសដែលមានរៀបរាប់ក្នុងច្បាប់ឆ្នាំ១៩៩៤ ស្តីពីការដាក់ក្រមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យឱ្យ នៅក្រៅច្បាប់ ដែលមិនស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. នោះទេ¹⁷⁸។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបាន ផ្តល់សំអាងហេតុថា ច្បាប់នេះបានបង្កើតបទល្មើសថ្មីៗ និងការផ្ដន្ទាទោសនានា ដែលត្រូវបាន ពិចារណាលើបទប្បញ្ញត្តិស្តង់ដារនៅពេលនោះ ទោះជាយ៉ាងណាច្បាប់នេះមិនមានបំណងបង្កើត នូវរបបក្រមព្រហ្មទណ្ឌស្វ័យតម្លៃ ដើម្បីចោទប្រកាន់លើសមាជិកក្រុមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋណាមួយដែលស្ថិតក្រោមក្រមព្រហ្មទណ្ឌដែលនៅជាធរមាននោះទេ¹⁷⁹។ អង្គបុរេយល់ឃើញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់ក្នុងដីកាដោះស្រាយ ខុសគ្នា ពីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានកំណត់ក្នុងច្បាប់ឆ្នាំ១៩៩៤ ស្តីពីការដាក់ក្រមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ឱ្យនៅក្រៅច្បាប់ ហេតុដូច្នេះ ការលើកលែងទោសមិនមានអានុភាពលើយុត្តាធិការឡើយ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានគូសបញ្ជាក់ថា ការពង្រីកវិសាលភាពនៃការលើកលែងទោសលើសពី វិសាលភាពតាមវេយ្យាករណ៍ នឹងមិនត្រឹមតែផ្ទុយទៅនឹងភាសានៃព្រះរាជក្រឹត្យប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងរំលោភលើកាតព្វកិច្ចអន្តរជាតិរបស់ប្រទេសកម្ពុជាក្រោម ICCPR ក្នុងការផ្ដន្ទាទោស អ្នករំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ដោយពិចារណាថា «មិនមានចំណុចណាមួយដែលបង្ហាញ» ថា ព្រះមហាក្សត្រ ឬបុគ្គលផ្សេងទៀត មានព្រះរាជបំណង/បំណង ធ្វើដូច្នេះឡើយ¹⁸⁰។

ផ្ទុយទៅវិញ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ខ្លួនមិនអាចបដិសេធសុពលភាព ដែលថា ព្រះរាជក្រឹត្យមានបំណង «លើកលែងទោស [អៀង សារី] ពីការអនុវត្តទោស និង ការចោទប្រកាន់បទល្មើសទាំងឡាយដែលបានប្រព្រឹត្តមុនឆ្នាំ១៩៩៦ និងក្នុងអំឡុងរបប កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ»។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំចាំបាច់កោះហៅសាក្សីណា ម្នាក់ មកបញ្ជាក់បំភ្លឺអំពីគោលបំណងនៃព្រះរាជក្រឹត្យនេះឡើយ¹⁸¹។

១.៣.២.៣. សុពលភាពនៃការលើកលែងទោស

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសន្និដ្ឋានថា កាតព្វកិច្ចរបស់កម្ពុជាទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្ម នៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ឬការ ធ្វើទារុណកម្ម បានរារាំង អ.វ.ត.ក. ក្នុងការ «ធ្វើការបកស្រាយព្រះរាជក្រឹត្យឆ្នាំ១៩៩៦ ថា

¹⁷⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៨ និងកថាខណ្ឌបន្តបន្ទាប់។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១៩៥ និងកថាខណ្ឌបន្តបន្ទាប់។

¹⁷⁸ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១៩៥ និងកថាខណ្ឌបន្តបន្ទាប់។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទ អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/1/74 កថាខណ្ឌ ៦១។ គោលជំហរស្រដៀងគ្នានេះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងដីកា ដោះស្រាយ និងក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើការឃុំខ្លួន អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣៣១។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន អៀង សារី ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ C22 កថាខណ្ឌ ១២។

¹⁷⁹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១៩៥។

¹⁸⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២០០-២០១។

¹⁸¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មតាមវិធាន ៨៩ របស់ អៀង សារី (គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និង ការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15 កថាខណ្ឌ ២៩។

ជាការផ្តល់អត្ថបទសិទ្ធិរួចពីការកាត់ទោសជនជាប់ចោទ»¹⁸²។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង យល់ឃើញថា សន្និសញ្ញាមួយចំនួនដែលកម្ពុជាជាភាគីហត្ថលេខី ដូចជាអនុសញ្ញាទីក្រុង ហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៤៩ ចំនួនបួន អនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងអនុសញ្ញា ប្រឆាំងការធ្វើទារុណកម្ម បានដាក់កាតព្វកិច្ចជាប់ខាត ក្នុងការផ្ដន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ មួយចំនួន និងថា «តុលាការអន្តរជាតិ និងស្ថាប័នសន្និសញ្ញា បានធ្វើការពិចារណាជាច្រើន ដងអំពីការអនុគ្រោះទោសចំពោះបារីនៃអំពើការធ្វើទារុណកម្ម ដែលមានវិសមិតភាពទៅនឹង កាតព្វកិច្ចក្នុងការស៊ើបអង្កេត និងក្នុងការចោទប្រកាន់អំពើទាំងអស់នោះ» ហើយដូច្នេះ ទុកជាមោឃៈ¹⁸³។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា បើទោះជាច្បាប់អន្តរជាតិជាទូទៅមិនបាន ហាមឃាត់ការលើកលែងទោស ទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិផ្សេងទៀតយ៉ាងណាក្តី ក៏ តុលាការអន្តរជាតិមានសិទ្ធិជាប្រតិសកម្ម «ក្នុងការវាយតម្លៃទៅលើការអនុគ្រោះទោស និង ទុកការលើកលែងទោសដោយឡែក ឬកំហិតវិសាលភាពនៃការអនុគ្រោះទោស ប្រសិនបើ ការអនុគ្រោះទោសនោះពុំស្របទៅនឹងនិយាមអន្តរជាតិ»¹⁸⁴។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន សិក្សាអំពីសច្ចាធិការណ៍ធម្មនុប (opinion juris) និងការអនុវត្តរបស់រដ្ឋ ដើម្បីបញ្ជាក់ថា តើ និយាមទំនៀមទម្លាប់តម្រូវឱ្យមានការចោទប្រកាន់ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិដែលនៅសល់ ឬ ហាមឃាត់ការអនុវត្តបែបប្រតិសកម្មចំពោះការអនុគ្រោះទោស ឬយ៉ាងណា ដោយសារ មិនមានសន្និសញ្ញាអន្តរជាតិដែលចែងច្បាស់អំពីការហាមឃាត់ការអនុគ្រោះទោស¹⁸⁵។ ដើមឡើយ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា និយមន័យពីមុននៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ ដាក់ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាលក្ខណៈបុគ្គល ដោយមិនគិតអំពីច្បាប់ជាតិ ដូចដែលបានបញ្ជាក់ឡើងវិញនៅក្នុងលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម ដែលកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័ន¹⁸⁶។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកត់សម្គាល់បន្ថែមទៀតថា ស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សតំបន់ និងអន្តរជាតិបានលើកឡើងយ៉ាងស៊ីជម្រៅ ប្រឆាំងនឹងការលើកលែងទោសរបស់តុលាការ ជាតិ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិធ្ងន់ធ្ងរ សំដៅទៅលើការរំលោភបំពានសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ ក្នុងការទទួលបានដំណោះស្រាយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព¹⁸⁷។ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអន្តរ- អាមេរិកាំង បានសម្រេចយ៉ាងច្បាស់ថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមិនអាចស្ថិត ក្រោមការលើកលែងទោសនោះទេ ដូច្នេះច្បាប់ស្តីពីការលើកលែងទោសនៅក្នុងប្រទេសក្នុង ទ្វីបអាមេរិកមួយចំនួនមានវិសមិតភាពជាមួយនឹងអនុសញ្ញាអាមេរិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស¹⁸⁸។ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុបបានសម្រេចថា ការលើកលែងទោស មិនត្រូវអនុញ្ញាតចំពោះ បទល្មើស ដូចជា ការធ្វើមនុស្សឃាត និងការធ្វើទារុណកម្ម ឡើយ និងថា តតិយប្រទេស មិនជាប់កាតព្វកិច្ចចំពោះបញ្ញត្តិស្តីពីការលើកលែងទោស ដែលរំលោភកាតព្វកិច្ចក្នុងការចោទ ប្រកាន់បទល្មើសវិធានអាជ្ញាបញ្ជា¹⁸⁹។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ គណៈកម្មការអាហ្វ្រិកស្តីពី សិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិប្រជាជន បានប្រកាសថា ការលើកលែងទោសដែលធ្វើឱ្យបារម្ភចំពោះ

¹⁸² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៩។
¹⁸³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៨។
¹⁸⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ៤០, ៥៣។
¹⁸⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤០។
¹⁸⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤១។
¹⁸⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤២។
¹⁸⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៣។
¹⁸⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៤។

ការទទួលខុសត្រូវលើឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរ គឺជាការរំលោភសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ និងកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋ ក្នុងការការពារអនុលោមតាមធម្មនុញ្ញអាហ្វ្រិកស្ទីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិប្រជាជន¹⁹⁰។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីអន្តរជាតិដូចជា តុលាការ ICTY និង SCSL បញ្ជាក់កាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋក្នុងការចោទប្រកាន់បទល្មើសវិធានអាជ្ញាបញ្ជា ដោយបដិសេធការលើកលែងទោសទាំងស្រុង¹⁹¹។ អង្គជំនុំជម្រះបានធ្វើការវិភាគបន្ថែមទៀតទៅលើ ការអនុម័ត វិសាលភាព និងការអនុវត្តការលើកលែងទោសនៅក្នុងប្រទេសមានជម្លោះ ឬប្រទេសក្រោយជម្លោះមួយចំនួន និងបានកំណត់និន្នាការអន្តរជាតិឆ្ពោះទៅការកំណត់វិសាលភាពនៃការលើកលែងទោស ដែលបានបង្ហាញតាមរយៈឧទាហរណ៍នានាពីប្រទេស ស៊េរីណាម ឆីកាហ្គា កូឡុំប៊ី ហ្វីលីពីន សាធារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យកុងហ្គោ ទុយនេស៊ី និង ប៉ូឡូញ ដែលបច្ចុប្បន្នការលើកលែងទោសមិនរាប់បញ្ចូលបទល្មើសអន្តរជាតិធ្ងន់ធ្ងរមួយចំនួន¹⁹²។

ផ្អែកលើការវិភាគនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា ខណៈដែលការលើកលែងទោសទាំងអស់ពុំត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈ ជាវិធានការមួយនៅក្នុងដំណើរការផ្សះផ្សា ប្រសិនបើការលើកលែងទោសផ្តល់នូវការទទួលខុសត្រូវក្នុងកម្រិតណាមួយ និងឱកាសសម្រាប់ជនរងគ្រោះដើម្បីលាតត្រដាងការពិត ការលើកលែងទោសគប្បីត្រូវបានអនុវត្តទៅតាមករណីនីមួយៗ ដោយផ្អែកលើកត្តាមួយចំនួន ដូចជា ដំណើរការដែលអនុវត្តការអនុវត្តការលើកលែងទោសនោះ ខ្លឹមសារ និងវិសាលភាពរបស់វា និងថាតើការលើកលែងទោសនោះមានចែងពីការទទួលខុសត្រូវក្នុងទម្រង់ផ្សេងណាមួយដែរឬទេ¹⁹³។

នៅពេលវាយតម្លៃការលើកលែងទោសដែលផ្តល់ឱ្យ អៀង សារី យោងតាមបទដ្ឋានទាំងនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ការលើកលែងទោសនេះអមទៅដោយទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ឬដំណោះស្រាយណាមួយ សម្រាប់ជនរងគ្រោះ ហើយដូច្នេះ «មិនពិចារណាទៅលើការលើកលែងទោសនេះ ដែលខ្លួនយល់ថាផ្ទុយទៅនឹងដំណើរការវិវត្តន៍នៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ»¹⁹⁴។

១.៣.២.៤. ការលើកលែងទោសចំពោះបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា បញ្ហាចោទអំពីវិសាលភាពនៃការលើកលែងទោស ទាក់ទងនឹងបទល្មើសដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ពុំយកមកពិភាក្សាទេ ដោយសារអង្គជំនុំជម្រះមិនបានទទួលសំណុំរឿងដែលមានសុពលភាពពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសទាំងអស់នេះទេ¹⁹⁵។ ពីមុនអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្លាប់សម្រេចថា ដោយសារ

¹⁹⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៥។

¹⁹¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៦-៤៧។

¹⁹² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៩-៥១។

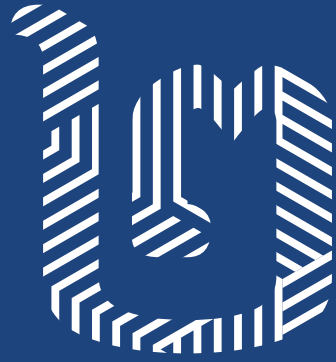
¹⁹³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥២។

¹⁹⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៤។

¹⁹⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៧។

តែវិការៈនៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ បទចោទដែលទាក់ទងទៅនឹងបទល្មើសនានាក្នុងក្រម
ព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ មិនអាចបង្កើតបានជាមូលដ្ឋាននៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះនៅ
ចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. បានទេ¹⁹⁶។

¹⁹⁶ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកូមនានាបស់មេធាវីការពារក្តី (អាជ្ញាយុកាលនៃបទឧក្រិដ្ឋតាមច្បាប់ជាតិ) ចុះថ្ងៃទី២២ ខែកញ្ញា
ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E122 កថាខណ្ឌ ២៣។

ឧក្រិដ្ឋកម្ម

២. ឧក្រិដ្ឋកម្ម

២.១. ឧក្រិដ្ឋកម្មស្ថិតក្រោមយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក.

យុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់ អ.វ.ត.ក. មានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១, ២ និង ៩ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងមាត្រា ១ ដល់ ៨ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក.¹⁹⁷ ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រាទាំងអស់នេះគឺ៖

- i. មនុស្សឃាត ទារុណកម្ម និងការវាយប្រហារលើសាសនា ដូចដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦
- ii. ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍
- iii. ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ¹⁹⁸
- iv. ការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ
- v. ការបំផ្លិចបំផ្លាញទៅលើទ្រព្យសម្បត្តិវប្បធម៌ ដែលមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាទីក្រុងឡាអេ ស្តីពីការការពារសម្បត្តិវប្បធម៌ក្នុងព្រឹត្តិការណ៍ជម្លោះប្រដាប់អាវុធ និង
- vi. ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងបុគ្គលដែលទទួលបានការការពារជាអន្តរជាតិ យោងតាមអនុសញ្ញាទីក្រុងវីយែន ស្តីពីទំនាក់ទំនងការទូត។

ឧក្រិដ្ឋកម្មពីរប្រភេទចុងក្រោយនេះ មិនត្រូវបានដោះស្រាយនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. ទេ។

២.២. ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦

មាត្រា ៣(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ចែងថា៖

¹⁹⁷ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ១-២, ១០។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១-៨។

¹⁹⁸ ទោះបីជាមាត្រា ២ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ចែងថា អ.វ.ត.ក. មានយុត្តាធិការលើរឿងក្តីស្របជាមួយនឹងយុត្តាធិការលើរឿងក្តីដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ក៏មាត្រា ៩ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ចែងថា «ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ» គឺដូចបានកំណត់និយមន័យក្នុងលក្ខន្តិកៈទីក្រុងរ៉ូម នៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ។

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានអំណាចវិនិច្ឆ័យទោសជនសង្ស័យ ដែលបានប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ហើយដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងថ្ងៃ ១៧ មេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី ៦ មករា ឆ្នាំ១៩៧៩៖

- មនុស្សឃាត មាត្រា ៥០១, ៥០៣, ៥០៤, ៥០៥, ៥០៦, ៥០៧ និងមាត្រា ៥០៨
- ទារុណកម្ម មាត្រា ៥០០
- ការរាយប្រហារលើសាសនា មាត្រា ២០៩ និងមាត្រា ២១០។

អាជ្ញាយុកាលនៃបណ្តឹងអាជ្ញានៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ ១៩៥៦ ដែលទាក់ទងដល់បទល្មើសខាងលើ ត្រូវបានពន្យារពេលបន្ថែម ៣០ ឆ្នាំទៀត ទៅលើអាជ្ញាយុកាលនៃបណ្តឹងអាជ្ញាសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយខាងលើ ដែលស្ថិតក្នុងសមត្ថកិច្ចនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ។

ទោសបញ្ញត្តិចែងក្នុងមាត្រា ២០៩, ៥០០, ៥០៦ និងមាត្រា ៥០៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦ ត្រូវកំណត់ជាអតិបរិមាត្រឹមទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត អនុលោមតាមមាត្រា ៣២ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងបញ្ជាក់បន្ថែមដោយមាត្រា ៣៨ និងមាត្រា ៣៩ ថ្មី នៃច្បាប់នេះ។

២.២.១. យុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ (សំណុំរឿង ០០១ និង ០០២)

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានយ៉ាងស៊ីជម្រៅថា បទល្មើសដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦ អាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.¹⁹⁹។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិនិត្យមើលភាពខុសគ្នា រវាងការធ្វើទារុណកម្ម និងការធ្វើមនុស្សឃាត ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ ដោយបានធ្វើការប្រៀបធៀបធាតុផ្សំបង្កើតរបស់ឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្នុងរបបគតិយុត្តទាំងពីរ។ បន្ទាប់ពីធ្វើការវាយតម្លៃនិយមន័យនៃការធ្វើទារុណកម្មដែលមានចែងក្នុងសេចក្តីប្រកាស អ.ស.ប. ស្តីពីទារុណកម្ម អនុសញ្ញាប្រឆាំងទារុណកម្ម និងយុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី («ICTY») និងនិយមន័យនៃការធ្វើមនុស្សឃាតដែលមានចែងក្នុងសាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសប្រ៊ុយណេ («ICTR») អង្គបុរេបានសន្និដ្ឋានថា បទល្មើសដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ មានធាតុផ្សំបង្កើត ដែលមិនមាននៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ដូច្នេះបទល្មើសស្ថិតក្រោមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ មិនត្រូវបានស្របបញ្ចូលដោយឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិទេ²⁰⁰។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិនិត្យលើបញ្ហាជាតិ៖ (១) ការអនុវត្តមាត្រា ៣(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បានរំលោភលើគោលការណ៍អប្បធម៌សកម្មនៃច្បាប់ដែរ ឬយ៉ាងណា (២) ឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ត្រូវបានរារាំងដោយសារពេលវេលា

¹⁹⁹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ២៨៧, ២៩២។
²⁰⁰ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៦០-៧២, ៧៣-៨៤, ១០៧។

កន្លងផុត នៅពេលដែលអាជ្ញាយុកាលត្រូវបានពន្យារក្នុងឆ្នាំ២០០១ ដោយការអនុម័តច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ដែរ ឬយ៉ាងណា និង (៣) ការអនុវត្តមាត្រា ៣(ថ្មី) បានរំលោភលើសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវ ចោទក្នុងការទទួលបានការប្រព្រឹត្តិស្មើភាពគ្នានៅចំពោះមុខច្បាប់ដែរ ឬយ៉ាងណា²⁰¹។

i. ថាតើការអនុវត្តមាត្រា ៣(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បានរំលោភលើគោលការណ៍ អប្បធម៌សកម្មនៃច្បាប់ដែរ ឬយ៉ាងណា។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ការ ពន្យារអាជ្ញាយុកាលក្នុងមាត្រា ៣(ថ្មី) មិនបង្កើតឱ្យមានបញ្ហាណាមួយទាក់ទងនឹង គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពនោះទេ ដោយពិចារណាលើការពន្យារអាជ្ញាយុកាល មុនពេលផុតកំណត់របស់វាថាជា «បញ្ហាគោលនយោបាយថ្នាក់ជាតិ»។ អង្គបុរេបាន កត់សម្គាល់ថា មាត្រា ១៥(១) នៃ ICCPR មិនសំដៅដោយផ្ទាល់ចំពោះថិរវេលា កំណត់ ឬ «ពុំបានបកស្រាយច្បាស់លាស់អំពីដែនកំណត់នៃគោលការណ៍ នៃ ការជំនុំជម្រះប្រកបដោយយុត្តិធម៌ជាអន្តរជាតិ ដែលទាក់ទងនឹងការពិចារណាអំពី ប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ ឬការលុបចោលអាជ្ញាយុកាលនោះទេ»។ អង្គបុរេក៏បានពិចារណា លើយុត្តិសាស្ត្រតុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុបផងដែរ ដែលសម្រេចថា ការដំណើរការ ឡើងវិញ នៃបណ្តឹងអាជ្ញាដែលបានក្លាយជាកម្មវត្ថុនៃអាជ្ញាយុកាលនោះ អាចនឹង រំលោភដល់គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ប៉ុន្តែយល់ឃើញថាការណែនាំនេះមិនពាក់ព័ន្ធ ទៅនឹងការពន្យារថិរវេលាអាជ្ញាយុកាលមុនពេលផុតកំណត់របស់វានោះទេ²⁰²។

ii. ថាតើឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ត្រូវបានរារាំងដោយពេលវេលាដែរ ឬយ៉ាងណា។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា ការពន្យារពេលអាជ្ញាយុកាល មិនបានរំលោភលើគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពទេ ដោយសារតែរយៈពេល អាជ្ញាយុកាល ១០ ឆ្នាំ ក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ដែលចាប់ផ្តើមដំណើរការនៅ ថ្ងៃទី២៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៣ មិនបានផុតរយៈពេលកំណត់ក្នុងឆ្នាំ២០០១ នោះ ទេ²⁰³។ អង្គបុរេបានពិចារណាថា ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៧៩ រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៨២ ប្រព័ន្ធ តុលាការកម្ពុជាមិនមានដំណើរការទេ និងថាព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាត្រូវបានបង្កើត ឡើងនៅថ្ងៃទី២៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៣ «បញ្ហាប្រវត្តិសាស្ត្រ និងបរិការណ៍បានរារាំង យ៉ាងខ្លាំងដល់លទ្ធភាពក្នុងការចោទប្រកាន់ និងការស៊ើបសួរ»²⁰⁴។ ជាពិសេស អង្គបុរេបានយោងទៅលើសង្គ្រាមស៊ីវិល ដែលបង្កឡើងដោយខ្មែរក្រហម ដែល កំពុងគ្រប់គ្រងទឹកដីកម្ពុជាមួយផ្នែក ហើយសហគមន៍អន្តរជាតិនៅចាត់ទុកក្រុមនេះ ជាតំណាងមួយរបស់ខ្លួន²⁰⁵។ អង្គបុរេបន្ថែមទៀតថា ជនជាប់ចោទមិនអាចទទួល បានផលប្រយោជន៍ពីការកន្លងផុតនៃថិរវេលាទេ «ដែលនៅពេលនោះគាត់ត្រូវបាន ចោទប្រកាន់ថាទទួលខុសត្រូវមួយផ្នែក ចំពោះការមិនមានដំណើរការរបស់តុលាការ ក្នុងការស៊ើបអង្កេត និងជំនុំជម្រះ»។

²⁰¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ២៧៨-២៩២។
²⁰² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៨២។
²⁰³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៨២។
²⁰⁴ ដូចខាងលើ (ដកស្រង់ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីអញ្ញត្រកម្ម ទាក់ទងនឹងថិរវេលានៃអាជ្ញាយុកាលចំពោះបទល្មើសជាតិ ដែល លើកឡើងដោយមេដឹកនាំការពារក្តី ចុះថ្ងៃទី២២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ E187 យោបល់របស់ចៅក្រម និល ណុន, យ៉ា សុខន និង ធុ មុនី កថាខណ្ឌ ១៩-២០)។
²⁰⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៨២។

iii. ថា ការអនុវត្តមាត្រា ៣(ថ្មី) បានរំលោភលើសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទ ក្នុងការទទួលបានការប្រព្រឹត្តិ ស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ដែរ ឬយ៉ាងណា៖ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនយល់ឃើញថា សេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងការបញ្ជាក់យុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលបានចោទប្រកាន់តាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ បានរំលោភលើសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទ ក្នុងការទទួលបានការប្រព្រឹត្តិស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខច្បាប់នោះទេ ដោយសារតែការពន្យារអាជ្ញាយុកាលរបស់មាត្រា ៣(ថ្មី) អនុវត្តតែនៅ អ.វ.ត.ក. ប៉ុណ្ណោះ ហើយមិនអនុវត្តចំពោះតុលាការជាតិទេ²⁰⁶។ ក្នុងការបដិសេធអំណះអំណាចដែលថាការអនុវត្តមាត្រា ៣(ថ្មី) នេះ បង្កើតបានជាការប្រព្រឹត្តិមិនស្មើភាពគ្នា អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ថា គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស មិនយល់ឃើញថា តុលាការ «វិសាមញ្ញ» ឬ តុលាការ «ពិសេស» ដែលមានយុត្តាធិការមានកំណត់ ជាធម្មតា នឹងរំលោភមាត្រា ១៤(១) នៃ ICCPR²⁰⁷នោះឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សបានលើកឡើងថា «មូលដ្ឋានដែលមានភាពសត្យានុម័ត និងសមស្របត្រូវតែផ្តល់ជូនដើម្បីពន្យល់អំពីភាពដាច់ដោយឡែកពីគ្នានេះ» នៅពេលដែលនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌពិសេសត្រូវបានអនុវត្តទៅលើការសម្រេចលើរឿងក្តីប្រភេទមួយចំនួន។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា សេចក្តីសម្រេចកំណត់យុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. មិនត្រូវបានធ្វើឡើងដោយបំពាននោះឡើយ និងថាមានភាពសមហេតុផលក្នុងការរៀបចំតុលាការដែលបានបង្កើតឡើងយ៉ាងពិសេស ដើម្បីវិនិច្ឆ័យចារិកជាន់ខ្ពស់ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រភេទនេះ ដែលប្រព័ន្ធតុលាការធម្មតាមិនមានសមត្ថភាព និងដោយពិបាកណាស់ធនធានដ៏មានកម្រិតផងដែរ²⁰⁸។

២.២.២. យុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង (សំណុំរឿង ០០១ និង ០០២)

ផ្ទុយទៅនឹងអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដោយសារតែអសមត្ថភាពរបស់ខ្លួនក្នុងការទទួលបានសំឡេងគាំទ្រភាគច្រើនលើសលប់ ទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា ការចោទប្រកាន់ជនជាប់ចោទចំពោះបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ ត្រូវបានរារាំងក្នុងសំណុំរឿង ០០១²⁰⁹។

បើទោះជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចជាកម្រិតថា មិនមានប្រព័ន្ធច្បាប់ឬប្រព័ន្ធតុលាការក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងថាពុំមានការស៊ើបអង្កេតនិងការចោទប្រកាន់ព្រហ្មទណ្ឌអាចធ្វើទៅបានចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ និងឆ្នាំ១៩៧៩ យ៉ាងណាក្តី ក៏អង្គជំនុំជម្រះមិនអាចឯកភាពគ្នាលើបញ្ហាចោទថា តើបរិវេណអាជ្ញាយុកាលដែលអាចអនុវត្តបាន ត្រូវបានកាត់ផ្តាច់ឬព្យួរចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៩ និងឆ្នាំ១៩៩៣ ឬយ៉ាងណា ហើយដូច្នេះថា តើបរិវេណនេះត្រូវបានផុតរលត់មុនពេលដែលមាត្រា ៣ និង មាត្រា ៣(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើដែរ ឬយ៉ាងណា²¹⁰។

²⁰⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៨៨-២៨៩។
²⁰⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៩០។
²⁰⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៩១។
²⁰⁹ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីអញ្ញត្រកម្ម ទាក់ទងនឹងបរិវេណនៃអាជ្ញាយុកាលចំពោះបទល្មើសជាតិ ដែលលើកឡើងដោយមេធាវីការពារក្តី ចុះថ្ងៃទី២២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ E187 កថាខណ្ឌ ១៤, ៥៦។
²¹⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៤។

i. មតិយោបល់របស់ចៅក្រមជាតិ៖ ចៅក្រមជាតិបានពិចារណាថា បិរវលា អាជ្ញាយុកាលបានចាប់ផ្តើមរាប់ពីថ្ងៃទី២៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៣ នៅពេលដែល ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាត្រូវបានបង្កើតឡើង²¹¹។ ពួកគាត់ផ្តល់សំអាងហេតុថា «បញ្ហា ប្រវត្តិសាស្ត្រ និងបរិការណ៍បានរារាំងយ៉ាងខ្លាំងដល់លទ្ធភាពក្នុងការចោទប្រកាន់ និងការស៊ើបសួរ» ពោលគឺ៖ (១) សង្គ្រាមស៊ីវិលដែលកំពុងកើតមាន ដែលក្នុង អំឡុងពេលនោះ ពួកខ្មែរក្រហមបានគ្រប់គ្រងផ្នែកខ្លះនៃទឹកដីរបស់ប្រទេសកម្ពុជា (២) ការទទួលស្គាល់របស់សហគមន៍អន្តរជាតិចំពោះរបបខ្មែរក្រហម និងសម្ព័ន្ធមិត្ត កម្ពុជារបស់ពួកគេ ថាជាអង្គាភិបាលកម្ពុជា (៣) ភាពទន់ខ្សោយ និងកង្វះឯករាជ ភាពនៃប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជា (៤) ការពិតដែលថាជនជាប់ចោទបន្តបម្រើក្នុងរបប កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ រហូតដល់គាត់បាត់ទំនាក់ទំនងជាមួយមេបញ្ជាការរបស់គាត់ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣²¹²។ ចៅក្រមជាតិយល់ឃើញថាមិនមានភាពចាំបាច់ក្នុងការសម្រេច ថា អាជ្ញាយុកាលត្រូវបានកាត់ផ្តាច់ ឬព្យួរនោះទេ «ដោយហេតុថា អានុភាព គតិយុត្តិធម៌សម្រាប់ទាំងពីរនេះនាំឱ្យមានលទ្ធភាពដូចគ្នា៖ បិរវលានៃអាជ្ញាយុកាល បានចាប់ផ្តើមរាប់ពីឆ្នាំ១៩៩៣»²¹³។

ii. មតិយោបល់របស់ចៅក្រមអន្តរជាតិ៖ ចៅក្រមអន្តរជាតិមិនអាចសន្និដ្ឋានថា បិរវលា អាជ្ញាយុកាលត្រូវបានព្យួរ ចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៩ និងឆ្នាំ១៩៩៣ នោះបានទេ²¹⁴។ ពួកគាត់យល់ឃើញថា បើទោះជាភស្តុតាងបង្ហាញប្រព័ន្ធតុលាការទន់ខ្សោយខ្លាំង និងដំណើរការដោយមិនមានលក្ខណៈពេញលេញ ផ្នែកតាមអង្គហេតុជាក់ស្តែង វា មិនបានបង្ហាញថា ការចោទប្រកាន់ ឬការស៊ើបអង្កេតណាមួយមិនអាចនឹងធ្វើទៅ បាននៅក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់ឆ្នាំ១៩៩៣ នោះទេ។ ពួកគាត់បានកត់សម្គាល់ ថា ពីឆ្នាំ១៩៧៩ ឡើងមក ច្បាប់ និង ក្រឹត្យ-ច្បាប់នានា ត្រូវបានអនុម័តជាបន្តបន្ទាប់ ឧទាហរណ៍ ស្តីពីការរៀបចំតុលាការ ការបង្កើតតុលាការកំពូល និងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ពាក់ព័ន្ធ²¹⁵។ ទោះបីជាកត់សម្គាល់ថាសង្គ្រាមស៊ីវិល និងការគ្រប់គ្រងដ៏មាន ប្រសិទ្ធភាពរបស់ខ្មែរក្រហមទៅលើតំបន់មួយចំនួនក្នុងប្រទេស បង្ហាញនូវឧបសគ្គ យ៉ាងពិតប្រាកដនៅក្នុងការផ្ដួចផ្ដើមការចោទប្រកាន់ ឬការស៊ើបអង្កេតយ៉ាងណា ក៏ដោយ ក៏ចៅក្រមអន្តរជាតិបានសន្និដ្ឋានថា ការចោទប្រកាន់ និងការស៊ើបសួរមិន អាចបង្អាក់គ្រប់កន្លែងនៅក្នុងប្រទេសនោះទេ ដោយកត់សម្គាល់ថាសម្ភារៈឯកសារ ជាច្រើនដែលត្រូវបានរកឃើញនៅមន្ទីរ ស-២១ ត្រូវបានប្រមូល និងរក្សាទុកនៅ មន្ទីរ ស-២១ និងក្រោយមកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ហើយដូច្នេះសម្ភារៈឯកសារ ទាំងនេះអាចយកមកប្រើប្រាស់ជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការស៊ើបអង្កេត និងជំនុំជម្រះ ក្នុងអំឡុងពេលនោះ²¹⁶។ ចុងក្រោយ ចៅក្រមអន្តរជាតិយល់ឃើញថា ទោះបីជាការ អនុម័តរដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៩៣ គឺជាចំណុចរបត់ដ៏សំខាន់សម្រាប់កម្ពុជាក៏ដោយ ក៏វា

²¹¹ ដូចខាងលើ យោបល់របស់ចៅក្រម និល ណុន, យ៉ា សុខន និង ធួ មុន្នី កថាខណ្ឌ ២៥។
²¹² ដូចខាងលើ យោបល់របស់ចៅក្រម និល ណុន, យ៉ា សុខន និង ធួ មុន្នី កថាខណ្ឌ ២០។
²¹³ ដូចខាងលើ យោបល់របស់ចៅក្រម និល ណុន, យ៉ា សុខន និង ធួ មុន្នី កថាខណ្ឌ ២៥។
²¹⁴ ដូចខាងលើ យោបល់របស់ចៅក្រម Silvia Cartwright និង Jean-Marc Lavergne កថាខណ្ឌ ២៧។
²¹⁵ ដូចខាងលើ យោបល់របស់ចៅក្រម Silvia Cartwright និង Jean-Marc Lavergne កថាខណ្ឌ ៣២។
²¹⁶ ដូចខាងលើ យោបល់របស់ចៅក្រម Silvia Cartwright និង Jean-Marc Lavergne កថាខណ្ឌ ៣៣។

មិនបានស្តារសមត្ថភាពប្រកបដោយសត្យានុម័ត ក្នុងការស៊ើបសួរ ឬចោទប្រកាន់ នោះទេ ឬបានលុបបំបាត់នូវភាពទន់ខ្សោយ ដែលគាត់ច្រើនបញ្ហាទាំងនោះ បន្តមាន ហួសឆ្នាំ១៩៩៣ ទៅទៀត²¹⁷។

អវត្តមានសំឡេងភាគច្រើនលើសលប់ បានរារាំងការបន្តការចោទប្រកាន់ជនជាប់ចោទ ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ (ពោល គឺ មនុស្សឃាត និងទារុណកម្ម) ខណៈដែលការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងរូបគាត់ចំពោះអំពើដូចគ្នា ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិបានបន្ត (ក្នុងរូបភាពជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ)²¹⁸។

ផ្នែកលើការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ទុកបញ្ហានេះឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងជាអ្នក សម្រេច ថាតើត្រូវចាត់វិធានការនីតិវិធីណា ទាក់ទងនឹងបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ បន្ទាប់ពី ពួកគាត់ជាប់គាំងក្នុងការសម្រេចថាតើ បទឧក្រិដ្ឋដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ អាចត្រូវបានអនុវត្តដែរ ឬយ៉ាងណា²¹⁹។ ទោះជាយ៉ាងណា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបាន ចេញដីកាដោះស្រាយ បញ្ជូនជនត្រូវចោទទៅជំនុំជម្រះចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដែលមានចែងក្នុង ច្បាប់ជាតិនៃការធ្វើមនុស្សឃាត ការធ្វើទារុណកម្ម និងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើសាសនា²²⁰។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ផ្នែកមួយចំនួននៃដីកាដោះស្រាយ របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទាក់ទងទៅនឹងបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិ «មិនមានរៀបរាប់ ពីអង្គហេតុពាក់ព័ន្ធសំខាន់ៗ ដែលនាំទៅដល់ការចោទប្រកាន់ទាំងអស់នោះឡើយ ហើយក៏ មិនបានបង្ហាញប្រភេទនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់ជនជាប់ចោទដែលត្រូវបាន ចោទប្រកាន់ពាក់ព័ន្ធនឹងបទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់នោះទៀតផង»²²¹។ ដោយយល់ឃើញថា ទាំង ដីកាដោះស្រាយ និងទាំងអង្គបុរេជំនុំជម្រះសុទ្ធតែមិនបានពន្យល់ថាតើជនជាប់ចោទ អាចត្រូវបានដាក់ឱ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់នេះ ក្នុងនាមជាសមាជិកនៃ សហឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬក្នុងនាមជាថ្នាក់លើដោយរបៀបណានោះ ទើបអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានពិចារណាថា វិការៈទាំងអស់នេះធ្វើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះមិនអាចធ្វើការកំណត់ខ្លឹមសារនៃ ការចោទប្រកាន់ទាំងអស់នេះ មូលដ្ឋានសំអាងហេតុរបស់ពួកវា និងមូលដ្ឋានគតិយុត្តិនៃ ការកំណត់បទចោទរបស់វាបានឡើយ²²²។ ដោយសង្កេតឃើញថា ក្របខ័ណ្ឌ អ.វ.ត.ក. មិនបានអនុញ្ញាតឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្វើការកែប្រែដីកាដោះស្រាយ ឬបញ្ជូន ដីកាដោះស្រាយទៅឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតវិញនោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង យល់ឃើញថា ខ្លួន «គ្មានជម្រើសអ្វីក្រៅពីប្រកាសថា អង្គជំនុំជម្រះបានទទួលសំណុំរឿង ដែលពុំមានសុពលភាព ពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់លើបទល្មើសនានាដែលមាននៅក្នុងក្រម ព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ដូចមានរៀបរាប់ក្នុងដីកាដោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០២»²²³។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានដោយប្រកាសថា ខ្លួនបាន «ទទួលសំណុំរឿង

²¹⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៤។
²¹⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៦។
²¹⁹ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៧៤។
²²⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៥៧៦។
²²¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកូសនារបស់មេធាវីការពារក្តី (អាជ្ញាយុកាលនៃបទឧក្រិដ្ឋតាមច្បាប់ជាតិ) ចុះថ្ងៃទី២២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E122 កថាខណ្ឌ ១៥។
²²² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២១-២២។
²²³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២២។

ដែលពុំមានសុពលភាពពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់លើបទល្មើសនានាតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦» ហើយសម្រេចថា «អង្គជំនុំជម្រះពុំមានមូលដ្ឋានក្នុងការជំនុំជម្រះជនជាប់ចោទពី បទឧក្រិដ្ឋតាមច្បាប់ជាតិ ហើយការជំនុំជម្រះលើបទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់នេះពុំអាចប្រព្រឹត្តទៅបាន ឡើយ»²²⁴។

២.២.៣. យុត្តិសាស្ត្ររបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត (សំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤)

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានរៀបរាប់ឡើងវិញអំពី យុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ លើធាតុផ្សំនៃបទឧក្រិដ្ឋតាមច្បាប់ជាតិ ដោយពុំបាន លើកឡើងច្បាស់ថា បទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់នេះអាចត្រូវបានអនុវត្តចំពោះ អ៊ឹម ថែម ដែរ ឬ យ៉ាងណា។ យ៉ាងណាមិញ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានចេញដីកាសម្រេចលើកលែង ចោទប្រកាន់ ក្នុងរឿងក្តីរបស់ អ៊ឹម ថែម ដោយបានបដិសេធជាមិនបានការចោទប្រកាន់ទាំងអស់ ប្រឆាំងនឹងគាត់²²⁵។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣, និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាតិ មិនបានវិភាគភាពអាចអនុវត្តបាននៃបទឧក្រិដ្ឋតាមច្បាប់ជាតិ នៅក្នុងដីកាសម្រេចលើកលែង ចោទប្រកាន់របស់ខ្លួនទេ²²⁶។ ផ្ទុយទៅវិញ នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣, និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានពិចារណាថា «បញ្ហា អាជ្ញាយុកាលត្រូវបាន [អង្គបុរេជំនុំជម្រះ] ដោះស្រាយយ៉ាងច្បាស់ និងដោយឯកច្ឆន្ទ៍ហើយ ហេតុនេះ ច្បាស់លាស់ណាស់គឺថា ឧក្រិដ្ឋកម្មជាតិ» ដែល អា អាន, មាស មុត និង យឹម ទិត្យ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ «មិនមានផុតរលត់អាជ្ញាយុកាលទេ»²²⁷។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អន្តរជាតិបានចោទប្រកាន់ អា អាន, មាស មុត និង យឹម ទិត្យ ចំពោះបទមនុស្សឃាត គិតទុកជាមុន យោងតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦²²⁸។ យ៉ាងណាមិញ ដោយសារតែមិន មានដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះដែលអាចអនុវត្តបាន អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបាន បញ្ចប់សំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤²²⁹។

ជាលទ្ធផលនៃការខ្វែងយោបល់គ្នារបស់ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុង សំណុំរឿង ០០១ ការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអំពីកង្វះភាពច្បាស់លាស់

²²⁴ ដូចខាងលើ ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។

²²⁵ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់។

²²⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់។

²²⁷ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥៩។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៩។

²²⁸ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី (បទចោទទី៣)។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី (បទចោទទី៤)។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី (បទចោទទី៤)។

²²⁹ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងនឹងការបញ្ចប់អានុភាព សំណុំរឿង ០០៤/០២ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ E004/2/1/1/2 កថាខណ្ឌ ៧១ ផ្នែកសម្រេច សេចក្តី។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ អំពីការខកខានរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុង ការបញ្ជូនសំណុំរឿង ០០៣ ទៅជំនុំជម្រះដូចបានតម្រូវដោយក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក. ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ 3/1/1/1 កថាខណ្ឌ ៤៤។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិអំពីការខកខានរបស់អង្គបុរេ ជំនុំជម្រះក្នុងការបញ្ជូនសំណុំរឿង ០០៤ ទៅជំនុំជម្រះដូចបានតម្រូវដោយក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក. ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ 2/1/1/1 កថាខណ្ឌ ៣២។

នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០២ និងការបញ្ចប់សំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ដូច្នេះមិនមានបទឧក្រិដ្ឋដែលចែងក្នុង ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ត្រូវបានអនុវត្តដោយ អ.វ.ត.ក. នោះទេ²³⁰។

២.២.៤. ធាតុផ្សំនៃបទឧក្រិដ្ឋដែលចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦

២.២.៤.១. មនុស្សឃាត

មាត្រា ៥០១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ចែងថា៖

ជនណាធ្វើឱ្យគេស្លាប់, ជននោះ មានពិរុទ្ធក្នុងបទមនុស្សឃាត។ បើ ស្លាប់នោះ បណ្តាលមកពីអំពើឥតចេតនាទេ, អំពើនោះឈ្មោះថា មនុស្សឃាត ដោយអចេតនា។ បើស្លាប់បណ្តាលមកពីអំពើប្រកប ដោយចេតនា ចង់សម្លាប់គេ, អំពើនោះឈ្មោះថា មនុស្សឃាត ដោយចេតនា។²³¹

យោងតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ មនុស្សឃាតមានពីរប្រភេទគឺ៖ (១) មនុស្ស ឃាតគ្មានមរណចេតនា និង (២) មនុស្សឃាតគិតទុកជាមុន²³²។

មនុស្សឃាតគ្មានមរណចេតនា៖ មាត្រា ៥០៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ចែងថា៖

កាលបើមនុស្សឃាត បណ្តាលមកពីអំពើដែលប្រព្រឹត្តដោយចេតនា ត្រឹមចង់តែឱ្យឈឺរូបកាយបុគ្គលណាម្នាក់ប៉ុណ្ណោះទេ មិនចង់ឱ្យ បុគ្គលនោះស្លាប់ទេ, ប៉ុន្តែអំពើនោះបណ្តាលឱ្យស្លាប់បុគ្គលនោះវិញ, មនុស្សឃាតនេះត្រូវចាត់ទុកជាបទមនុស្សឃាតគ្មានមរណចេតនា ទេ។ អ្នកមានពិរុទ្ធ ក្នុងបទនេះ ត្រូវមានទោសឧក្រិដ្ឋ ថ្នាក់ទីមួយ²³³។

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ បារីត្រូវជាអ្នកដែលបណ្តាលឱ្យបុគ្គលម្នាក់ទៀតស្លាប់²³⁴។
- ii. ធាតុផ្សំអត្ថនាម័ត៖ បារីត្រូវតែបានធ្វើសកម្មភាព «ក្នុងគោលបំណងបង្កគ្រោះថ្នាក់ ដល់បុគ្គលម្នាក់» ប៉ុន្តែពុំមាន «ចេតនាបណ្តាលឱ្យស្លាប់នោះទេ»²³⁵។ ប្រសិនបើ អំពើប្រព្រឹត្តរបស់បុគ្គលម្នាក់ ដែលបានបណ្តាលឱ្យជនរងគ្រោះស្លាប់នោះ ត្រូវ

²³⁰ សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៣.៣.១.១.១។

²³¹ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦ មាត្រា ៥០១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៧៤។

²³² សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤៤។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿង ទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦០។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩២។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩០។

²³³ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦ មាត្រា ៥០៣។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៧៥។

²³⁴ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤៥(ក)។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅ ជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦១(ក)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៧៤។

²³⁵ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤៥(ខ)(i)។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦១(ខ)(i)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៧៥។

បានធ្វើឡើងដោយពុំមានចេតនាសម្លាប់ទេ ប៉ុន្តែមានចេតនាធ្វើឱ្យបុគ្គលម្នាក់នោះ ឈឺចាប់ គឺគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរកពិរុទ្ធភាពរបស់បុគ្គលម្នាក់ ចំពោះបទមនុស្សឃាដ ដោយអចេតនា អនុលោមតាមមាត្រា ៥០៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦²³⁶។

មនុស្សឃាតគិតទុកជាមុន៖ មាត្រា ៥០៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ចែងថា៖

កាលណាបើមនុស្សឃាដ បណ្តាលមកពី ឬអាចបណ្តាលមកពីអំពើ ដោយចេតនា ឬពីបំណងដោយចេតនា ហើយចេតនានោះបានសម្រេច ជាដាច់ខាតជាមុនផង, មនុស្សឃាដនេះ ឱ្យឈ្មោះថា ហានកម្ម ឬ បំណងនៃហានកម្ម។ អ្នកមានពិរុទ្ធ ក្នុងបទនេះ ត្រូវមានទោសឧក្រិដ្ឋ ថ្នាក់ទីបី²³⁷។

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ បារីត្រូវជាអ្នកដែលបណ្តាលឱ្យបុគ្គលម្នាក់ទៀតស្លាប់²³⁸។
- ii. ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត៖ បារីបានធ្វើសកម្មភាព «ដោយគិតទុកជាមុន» និង «មានចេតនាបណ្តាលឱ្យស្លាប់»²³⁹។ ការគិតទុកជាមុនត្រូវបានកំណត់និយមន័យថា «ការតាំងចិត្តជាស្រេចថា នឹងប្រព្រឹត្តនូវអំពើណាមួយ មុនពេលដែលប្រព្រឹត្តនូវអំពើនោះ គឺថា ពេលសម្រេចចិត្តនិងពេលដែលប្រព្រឹត្តមានចន្លោះឃ្លាតពីគ្នាលម្អិតឱ្យបារីរៀបចំដំណើរការនោះបាន»²⁴⁰។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា បទមនុស្សឃាតដែលមិនមានចេតនាសម្លាប់ ត្រូវបានស្របបញ្ចូលដោយឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិនៃការធ្វើមនុស្សឃាត ក្នុងរូបភាពជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយសារតែនិយមន័យក្នុងច្បាប់ជាតិនៃបទឧក្រិដ្ឋនេះ ទាមទារឱ្យមានធាតុផ្សំអត្តនោម័ត ដែលមានទម្រង់ចេតនាស្រាលជាងលក្ខខណ្ឌដែលតម្រូវនៅក្នុងបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ²⁴¹។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា បទមនុស្សឃាតគិតទុកជាមុន មិនត្រូវបានស្របបញ្ចូលក្រោម ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិនៃការធ្វើមនុស្សឃាតនោះទេ ដោយហេតុថាបទមនុស្សឃាតគិតទុកជាមុន ទាមទារធាតុផ្សំជាក់លាក់នៃការគិតទុកជាមុន ដែលធាតុផ្សំនេះមិនទាមទារនៅក្នុងបទល្មើសក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ។ អង្គបុរេយល់ឃើញថា បទមនុស្សឃាតគិតទុកជាមុនទាមទារ «ចេតនាធ្វើឱ្យស្លាប់» ចំណែក

²³⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៨៣។
²³⁷ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦ មាត្រា ៥០៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៧៦។
²³⁸ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤៥(ក)។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦១(ក)។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩២(ក)។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩០(ក)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៧៤។
²³⁹ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤៥(ខ)(ii)។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦១(ខ)(ii)។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩២(ខ)។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩០(ខ)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៧៦។
²⁴⁰ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤៥(ខ)(ii)។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦១(ខ)(ii)។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩២(ខ)។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩០(ខ)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៧៤។
²⁴¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៨៣។

ចេតនា «ធ្វើឱ្យខូចខាតធ្ងន់ធ្ងរលើរូបរាងកាយ ឬបង្កព្យាបាទកម្មធ្ងន់ធ្ងរដោយដឹងច្បាស់ ថា ការវាយប្រហារនោះនឹងនាំដល់ស្លាប់» គ្រប់គ្រាន់ អនុលោមតាមច្បាប់អន្តរជាតិចំពោះ បទល្មើសនៃការធ្វើមនុស្សឃាត²⁴²។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា ហេតុដូច្នេះខ្លួនមិនចាំបាច់ បញ្ចូលបទមនុស្សឃាតដោយមិនមានចេតនាធ្វើឱ្យស្លាប់ ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៥០៣ នៃ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនោះទេ²⁴³។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានរំលឹក ឡើងវិញនូវយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះថា បទមនុស្សឃាតគឺជាទុកជាមុន មិនត្រូវបាន ស្រូបបញ្ចូលក្នុងនិយមន័យអន្តរជាតិនៃបទមនុស្សឃាតនោះទេ ដោយសារវាទាមទារធាតុផ្សំ អត្តនាមកខ្ពស់ជាងនោះ ពោលគឺ ចេតនាសម្លាប់ ជាជាងចេតនាក្រើមតែបង្កការខូចខាត ធ្ងន់ធ្ងរលើរូបរាងកាយ²⁴⁴។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាតិមិនបានធ្វើការវិភាគធាតុផ្សំនៃឧក្រិដ្ឋ កម្មជាតិ នៅក្នុងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់របស់គាត់ទេ²⁴⁵។

២.២.៤.២. ការធ្វើទារុណកម្ម

មាត្រា ៥០០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ចែងថា៖

ជនណាធ្វើទារុណកម្មអ្នកដទៃ ដើម្បីឱ្យអ្នកនោះឈឺជាខ្លាំង ហើយឆ្ងាយ ប្រាប់ពីតំណែងផ្សេងៗ ដែលមានប្រយោជន៍ដល់ការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬ មជ្ឈឹមកម្មណាមួយក្តី, ដើម្បីសងសឹក ឬដោយអំពើចិត្តព្រៃរបស់ខ្លួនក្តី, ជននោះត្រូវមានទោសឧក្រិដ្ឋថ្នាក់ទី៣²⁴⁶។

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ ចារីត្រូវតែបានប្រព្រឹត្ត «អំពើទារុណកម្មលើបុគ្គលម្នាក់ ទៀត»²⁴⁷។ ទោះបីជាក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ មិនបានបញ្ជាក់ច្បាស់នូវអ្វីដែល បង្កើតបានជា «ទារុណកម្ម»²⁴⁸ ក៏អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងសំណុំរឿង ០០១ បាន សន្និដ្ឋានថា មិនឃើញមានចំណុចបញ្ជាក់ថា ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត ខុសពីបទឧក្រិដ្ឋ អន្តរជាតិនៃការធ្វើទារុណកម្មនោះទេ²⁴⁹។

²⁴² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨៤។

²⁴³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨៣។

²⁴⁴ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤៦។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿង ទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦២។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៣។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩១។

²⁴⁵ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់។

²⁴⁶ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦ មាត្រា ៥០០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៦១។

²⁴⁷ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤៧(ក)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹង ឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៦១-៦២។

²⁴⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៦៨។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេច លើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤៨។

²⁴⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៦៨។

- ii. ធាតុផ្សំអត្ថនាម័ត៖ ចារីបានប្រព្រឹត្តអំពើបែបនេះ៖ (១) ក្នុងគោលបំណងទទួលបានព័ត៌មាន «មានប្រយោជន៍សម្រាប់ការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិម» (២) «ដើម្បីសងសឹក» ឬ (៣) «ដោយសារអំពើព្រៃផ្សៃ»²⁵⁰។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានធ្វើការប្រៀបធៀបទម្រង់ធាតុផ្សំអត្ថនាម័តដែលជាជម្រើសចំនួនបី យោងតាមមាត្រា ៥០០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ទៅនឹងនិយមន័យអន្តរជាតិនៃបទឧទ្យាណកម្ម ដើម្បីកំណត់ថាតើ ទម្រង់ណាមួយត្រូវបានស្រូបបញ្ចូលដោយឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ។ អង្គបុរេបានសន្និដ្ឋានថា មានធាតុផ្សំអត្ថនាម័តចំនួនពីរដែលមិនបានបញ្ចូលនៅក្នុងនិយមន័យអន្តរជាតិ ពោលគឺ គោលបំណងនៃ «ការធ្វើទាហ្យាណកម្មដើម្បីឱ្យឈឺជាខ្លាំងហើយ ឆ្ងាយប្រាប់ព័ត៌មានផ្សេងៗ ដែលមានប្រយោជន៍ដល់ការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬមជ្ឈិមកម្មណាមួយក្តី» និង «ការធ្វើទាហ្យាណកម្មដោយអំពើចិត្តព្រៃផ្សៃ»²⁵¹។ អង្គបុរេបានផ្តល់សំអាងហេតុថា៖

- i. «ដើម្បីឱ្យអ្នកនោះឈឺជាខ្លាំង ហើយឆ្ងាយប្រាប់ព័ត៌មានផ្សេងៗ ដែលមានប្រយោជន៍ដល់ការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬមជ្ឈិមកម្មណាមួយក្តី» គឺខុសពីនិយមន័យក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ [នៃការធ្វើទាហ្យាណកម្ម] ដោយសារតែ និយមន័យក្រោមច្បាប់ជាតិមិនត្រឹមតែ ទាមទារឱ្យមានការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ក្នុងគោលបំណងយកព័ត៌មានប៉ុណ្ណោះទេ វាថែមទាំងទាមទារលក្ខខណ្ឌថា ព័ត៌មាននោះចាំបាច់ដល់ការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬមជ្ឈិមកម្ម។ វានឹងមិនគ្រប់គ្រាន់ឡើយក្នុងការផ្ដន្ទាទោសអនុលោមតាមមាត្រា ៥០០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ដើម្បីបញ្ជាក់ថាជនជាប់ចោទ «បានធ្វើទាហ្យាណកម្ម ក្នុងគោលបំណងយកព័ត៌មាន ឬចម្លើយសារភាព ដោយសារធាតុផ្សំនេះគឺជាលក្ខខណ្ឌកំណត់នៅក្នុងនិយមន័យក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ»²⁵²។
- ii. «[ការ]ធ្វើទាហ្យាណកម្មដើម្បីសងសឹក» គឺមានស្រដៀងគ្នាទៅនឹងគោលបំណងនៃ «ការដាក់ទណ្ឌកម្ម» នៅក្នុងនិយមន័យក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ។ នៅពេលដែលយកតែគោលបំណងដាក់លាក់មួយនេះមកពិចារណា ធាតុផ្សំនៃបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិនិងអន្តរជាតិ គឺដូចតែគ្នា²⁵³។
- iii. «[ការ]ធ្វើទាហ្យាណកម្មដោយអំពើចិត្តព្រៃផ្សៃ» មិនមានលក្ខខណ្ឌស្មើគ្នាទៅនឹងនិយមន័យក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិឡើយ ដោយធាតុផ្សំនេះហាក់ដូចជាមានលក្ខណៈទូលាយជាងធាតុផ្សំទាំងឡាយដែលមាននៅក្នុងនិយមន័យអន្តរជាតិ²⁵⁴។ ទោះបីជាអង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនបានពិនិត្យដាក់លាក់លើអត្ថន័យនៃពាក្យ «ដោយអំពើចិត្តព្រៃផ្សៃ» ក៏អង្គ

²⁵⁰ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៦២។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤៧(ខ)។

²⁵¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៧២។

²⁵² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៩។

²⁵³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧០។

²⁵⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧១។

បុរេបានសន្និដ្ឋានថា មិនមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយនៃ សំណុំរឿង ០០១ ដើម្បីបញ្ជាក់ថា ការធ្វើទារុណកម្មនៅមន្ទីរ ស-២១ ត្រូវបាន ប្រព្រឹត្តឡើងដោយសារអំពើព្រៃផ្សៃនោះទេ²⁵⁵។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានរំលឹកឡើងវិញអំពី យុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះថា ទម្រង់ទីពីរនៃធាតុផ្សំអត្តនាម័ត (ការសងសឹក) «ត្រូវ បានស្រូបបញ្ចូលនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការធ្វើទារុណកម្មក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ ចំណែក ចំណុច ទីមួយ (ការទទួលបានព័ត៌មានដែលមានប្រយោជន៍សម្រាប់ការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មមួយ» និង ចំណុចទីបី (អំពើព្រៃផ្សៃ) ពុំត្រូវបានស្រូបបញ្ចូលនោះទេ²⁵⁶។ ដូច្នេះពួកគេពុំបានទុកបទឧក្រិដ្ឋ នៃការធ្វើទារុណកម្ម ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៥០០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ថា «ត្រូវ បានស្រូបបញ្ចូលក្រោមបទទារុណកម្ម ថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ» ឡើយ²⁵⁷។ បទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិនៃការធ្វើទារុណកម្មមិនត្រូវបានចោទប្រកាន់ នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣, ឬ ០០៤ នោះទេ ដូច្នេះមិនត្រូវបានវិភាគដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយរបស់ពួកគេនោះទេ²⁵⁸។

២.២.៤.៣. ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើសាសនា

មាត្រា ២០៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ចែងថា៖

ការព្យាបាទដល់ជីវិតរបស់បុគ្គលក្នុងសាសនារបស់រដ្ឋ នៅវេលាដែល លោកកំពុងធ្វើវត្តប្រតិបត្តិ ឬ នៅឱកាសដែលលោកធ្វើវត្តប្រតិបត្តិតាម ច្បាប់សាសនា ត្រូវមានទោសឧក្រិដ្ឋថ្នាក់ទីបី²⁵⁹។

ជាងនេះទៀត មាត្រា ១០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ចែងថា៖

ការព្យាបាទដល់រូបកាយរបស់បុគ្គលក្នុងសាសនារបស់រដ្ឋ នៅវេលា ដែលលោកកំពុងធ្វើវត្តប្រតិបត្តិ ឬនៅឱកាសដែលលោកធ្វើវត្តប្រតិបត្តិ តាមច្បាប់សាសនា ត្រូវមានទោសឧក្រិដ្ឋថ្នាក់ទីពីរ²⁶⁰។

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ បារីត្រូវប្រព្រឹត្តការវាយប្រហារប្រឆាំងនឹងជីវិត ឬបុគ្គលនៃ «គ្រូប្រតិបត្តិសាសនាដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក្នុងពេល ប្រតិបត្តិ ឬក្នុងបរិបទជុំវិញការបំពេញមុខងារសាសនារបស់គាត់»²⁶¹។

²⁵⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦០-៧២, ១០១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៥០។
²⁵⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤៩។
²⁵⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៩។
²⁵⁸ សូមមើលសំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤។ សំណុំរឿង ០០៣ កំណត់ហេតុនៃការ បង្ហាញខ្លួនលើកដំបូង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D174។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩-១១។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤។
²⁵⁹ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦ មាត្រា ២០៩។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៥២។
²⁶⁰ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦ មាត្រា ២១០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៥៤។
²⁶¹ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៥៥(ក)។

- ii. ធាតុផ្សំអត្ថនាម័ត៖ ទោះបីជាក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ពុំចែងជាក់លាក់នូវធាតុផ្សំអត្ថនាម័តចាំបាច់ក៏ដោយ ក៏គោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាកំណត់ថា បារីត្រូវមានចេតនាប្រព្រឹត្តធាតុផ្សំសត្វានុម័តនោះ²⁶²។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានយល់ឃើញថា ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើសាសនា ដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ កំណត់ត្រឹមតែព្រះសង្ឃពុទ្ធសាសនាប៉ុណ្ណោះ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានផ្តល់សំអាងហេតុថា ក្រមព្រហ្មទណ្ឌបានបញ្ជាក់ច្បាស់ថា «ព្រះពុទ្ធសាសនាជាសាសនារបស់រដ្ឋ» ហើយបានសង្កេតឃើញថា កំណត់សម្គាល់នៅក្រោមមាត្រា ២០៩ និង ២១០ ប្រាប់អ្នកអានឱ្យយោងទៅមាត្រា ៤៩៥ (ការវាយប្រហារលើបុគ្គល) និង មាត្រា ៥០១ (អំពើមនុស្សឃាត) ចំពោះការវាយប្រហារលើជីវិតបុគ្គលដែលពុំមែនជាអ្នកប្រតិបត្តិពុទ្ធសាសនានោះ²⁶³។ បទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើសាសនាមិនត្រូវបានចោទប្រកាន់ នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣, ឬ ០០៤ នោះទេ ដូច្នេះមិនត្រូវបានវិភាគដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយរបស់ពួកគេនោះទេ²⁶⁴។

២.៣. អំពើប្រល័យពូជសាសន៍

មាត្រា ៤ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. កំណត់និយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ថា ជា «អំពើមួយក្នុងចំណោមអំពើដូចខាងក្រោម ហើយដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងគោលបំណងបំផ្លិចបំផ្លាញទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែកនៃក្រុមជាតិ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនាណាមួយ ដូចជា»៖

- i. ការធ្វើមនុស្សឃាតទៅលើសមាជិកនៃក្រុម
- ii. ការធ្វើឱ្យរូសយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ ឬសតិបញ្ញាសមាជិកនៃក្រុម
- iii. ការធ្វើដោយចេតនាឱ្យក្រុមនេះ ទទួលរងនូវស្ថានភាពរស់នៅមួយដែលបានរៀបចំឡើង សម្រាប់បំផ្លិចបំផ្លាញរាងកាយទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក
- iv. ការដាក់នូវវិធានការនានា ដែលមានបំណងរារាំងមិនឱ្យមានការផ្តល់កំណើតទារក
- v. ការបញ្ជូនកុមារដោយបង្ខំ ពីក្រុមមួយទៅឱ្យក្រុមមួយផ្សេងទៀត។

បន្ថែមលើការប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ មាត្រា ៤ ក៏ដាក់ទណ្ឌកម្មផងដែរចំពោះ «ការប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ការសមគំនិតប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និង ការចូលរួមប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍»។ និយមន័យនៃបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ក្នុងមាត្រា ៤ បានឆ្លុះបញ្ចាំងយ៉ាងច្បាស់ពីនិយមន័យដែលមានចែងក្នុង

²⁶² សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៥៥(ខ)។

²⁶³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៦។

²⁶⁴ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩-១១។ សំណុំរឿង ០០៣ កំណត់ហេតុនៃការបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D174។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤។

អនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៤៨ ស្តីពីការបង្ការ និងផ្ដន្ទាទោសបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ («អនុសញ្ញា ស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍») លើកលែងតែចំណុចខុសគ្នាមួយចំនួន (សូមមើល ផ្នែក ២.៣.២.១.៤)។

២.៣.១. ភាពអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញស្របគ្នាថា អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ត្រូវបានបង្ហាញថាជាបទឧក្រិដ្ឋដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥²⁶⁵។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបដិសេធអំណះអំណាចដែលថា កង្វះការអនុវត្តអនុសញ្ញាស្តីពី អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ នៅក្នុងច្បាប់ជាតិ មានន័យថា លក្ខណៈឧក្រិដ្ឋនៃអំពើប្រព្រឹត្តមិន ត្រូវបានជនត្រូវចោទដឹងមុនថាជាបទល្មើស និងមិនអាចដឹងជាមុនថាជាបទឧក្រិដ្ឋ។ អង្គ បុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា អំណះអំណាងនេះ «បានចោលការពិតដែលថា ទោះបីជា ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍មិនអាចដឹងថា លក្ខណៈព្រហ្មទណ្ឌនៃអំពើដែលបានចោទប្រកាន់ មាន ចែងនៅក្នុងច្បាប់ក្នុងស្រុករបស់ខ្លួនក៏ដោយ សូម្បីនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥ ក៏ដើមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ អាចដឹងអំពីករណីនេះ តាមរយៈស្ថាវត្ថិនៃសន្ធិសញ្ញាទាំងឡាយ ដែលប្រទេសកម្ពុជាបានចុះ ហត្ថលេខា»²⁶⁶។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានផ្តល់សំអាងហេតុបន្ថែមទៀតថា ទោះបីជាពាក្យពេចន៍ ច្បាស់លាស់នៃសន្ធិសញ្ញាទាំងអស់នេះអាចបង្ហាញថា ការហាមឃាត់នៅក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពី អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ អនុវត្តចំពោះរដ្ឋ ជាជាងទៅលើបុគ្គលយ៉ាងណាក្តី ក៏អនុសញ្ញាស្តី ពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ចែងយ៉ាងច្បាស់ថា «ជនទាំងឡាយណាដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើ ប្រល័យពូជសាសន៍ ឬអំពើណាមួយដទៃទៀត ដូចបានរៀបរាប់ក្នុងមាត្រា III ត្រូវទទួលទោស មិនថាជនទាំងនោះ តាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ជាមេដឹកនាំដែលមានការទទួលខុសត្រូវ មន្ត្រីសាធារណៈ ឬបុគ្គលឯកជនឡើយ»។ ច្បាប់ស្តីពីសន្ធិសញ្ញា «បញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា បុគ្គលម្នាក់ៗអាច ទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ នៅពេលប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍»²⁶⁷។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏បានបដិសេធអំណះអំណាចថា ប្រព័ន្ធច្បាប់ទ្វិកនិយម របស់កម្ពុជា បានរារាំងការអនុវត្តបទដ្ឋានអន្តរជាតិផ្ទាល់ទៅលើច្បាប់ក្នុងស្រុក អាស្រ័យហេតុ នេះ ប្រជាជនកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ១៩៧០ គ្រាន់តែអាចរំពឹងនូវការអនុវត្តក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ប៉ុណ្ណោះ ដែលពុំបានរួមបញ្ចូលបទប្បញ្ញត្តិសម្រាប់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ទេ²⁶⁸។ អង្គ ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានផ្តល់សំអាងហេតុថា ការទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការរបស់កម្ពុជានូវ អនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ឆ្នាំ១៩៤៨ នៅថ្ងៃទី១៤ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៥០ «បាន ធ្វើឱ្យមានការហាមឃាត់នូវអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែលអាចអនុវត្តបាន និងចងកាតព្វកិច្ច លើកម្ពុជា»²⁶⁹។ អង្គជំនុំជម្រះក៏បានដកស្រង់សាលក្រមសំណុំរឿង ០០១ និងយុត្តិសាស្ត្រ

²⁶⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៨៨។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៥។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៣។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥៩។
²⁶⁶ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីត្រី) កថាខណ្ឌ ១០៨-១១០។
²⁶⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១១១។
²⁶⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៨៨, ៩២-៩៣។
²⁶⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩៣។

ពីអង្គជំនុំជម្រះពិសេសសនៃតុលាការកូសូវ៉ូ ស្តីពីគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ក្នុងការពិចារណាថា «ច្បាប់» មានច្បាប់ជាតិ ឬអន្តរជាតិ និងពន្លាតដល់ច្បាប់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងគ្មានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ»²⁷⁰។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ អង្គជំនុំជម្រះក៏ផ្អែកលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY ដែលថាច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ផ្តល់នូវការណែនាំគ្រប់គ្រាន់ដល់បុគ្គលណាមួយ ចំពោះបទដ្ឋាននៃការរំលោភបំពាន ដែលអាចដាក់ឱ្យទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌជាពិសេសនៅពេលដែលបទឧក្រិដ្ឋដែលរងការចោទនោះមានលក្ខណៈគួរឱ្យរន្ធត់។ ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា បទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ និងធាតុផ្សំរបស់វាមានអត្ថិភាពដែលជនជាប់ចោទ អាចដឹងជាមុនបានគ្រប់គ្រាន់ថាមានច្បាប់ចែង និងជាបទល្មើស ក្នុងនាមជាសមាជិកនៃរដ្ឋអំណាចគ្រប់គ្រងកម្ពុជាចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៧៥²⁷¹។

អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវបានបង្ហាញថាជាបទឧក្រិដ្ឋមួយ ស្ថិតក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ហើយជនជាប់ចោទអាចដឹងជាមុនថាមានច្បាប់ចែង និងជាបទល្មើសគិតត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥។ ក្នុងការសន្និដ្ឋានថា «ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់នៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ និងភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ការផ្តល់សច្ចាប័នរបស់កម្ពុជាលើអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៥០ ដោយមិនមានការដាក់លក្ខខណ្ឌ និងតួនាទីរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងនាមជាសមាជិកនៃអាជ្ញាធរគ្រប់គ្រងប្រទេសកម្ពុជា»²⁷² អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា៖

- i. ក្នុងឆ្នាំ១៩៤៦ មហាសន្និបាត អ.ស.ប. បានអនុម័តជាឯកច្ឆន្ទនូវសេចក្តីសម្រេចមួយដែលបញ្ជាក់ថា «អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ»²⁷³។
- ii. ប្រទេសកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័នអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ក្នុងឆ្នាំ១៩៥០ ដោយមិនមានដាក់លក្ខខណ្ឌ ដែលបានចូលជាធរមានក្នុងឆ្នាំ១៩៥១ ហេតុដូច្នេះ បានទទួលស្គាល់ថា «អំពើប្រល័យពូជសាសន៍មិនត្រូវបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងពេលមានសន្តិភាព ឬនៅក្នុងពេលសង្គ្រាមនោះទេ គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ»²⁷⁴។
- iii. អនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍តម្រូវឱ្យភាគីហត្ថលេខា បង្កើតច្បាប់ដើម្បីអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយនៃអនុសញ្ញាឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព និងដើម្បីផ្ដន្ទាទោសជនដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍។ ជាលទ្ធផល មុនថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ «ការអនុវត្តរបស់រដ្ឋមួយចំនួនធំបានទទួលស្គាល់ថា អំពើប្រល័យពូជសាសន៍គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ដោយផ្អែកដូចគ្នាស្ទើរតែទាំងស្រុងលើនិយមន័យនៃអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍»²⁷⁵។
- iv. ក្នុងឆ្នាំ១៩៥១ តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ (“ICJ”) បានសម្រេចថា អ.ស.ប. មានគោលបំណងថ្កោលទោស និងដាក់ទណ្ឌកម្មអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ជាឧក្រិដ្ឋកម្ម

²⁷⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩២។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១។

²⁷¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៩២-៩៣។

²⁷² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៨៩។

²⁷³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៨៥។

²⁷⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៨៥។

²⁷⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៨៦។

ក្រោមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ «ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការបដិសេធនូវអត្ថិភាពសិទ្ធិរបស់ក្រុមមនុស្សនានា»²⁷⁶។ ហេតុដូច្នេះ តុលាការ ICJ បានសម្រេចថា គោលបំណងនៃអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ «ពិតណាស់មានវិសាលភាពគ្របដណ្តប់ជាសាកល» និងថាគោលការណ៍របស់វា «ត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយបណ្តាអរិយប្រទេសថា បានចងកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋ បើទោះបីជាមិនមានកាតព្វកិច្ចចងដោយអនុសញ្ញាក៏ដោយ»²⁷⁷។

- v. ជាលទ្ធផល ក្នុងឆ្នាំ១៩៧០ តុលាការ ICJ បានបញ្ជាក់ថា «គ្រប់រដ្ឋមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ (erga omnes) ហើយកាតព្វកិច្ចនេះ «បានក្លាយទៅជាផ្នែកនៃច្បាប់អន្តរជាតិទូទៅ»»²⁷⁸។
- vi. ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៨ មហាសន្និបាត អ.ស.ប. បានអនុម័តអនុសញ្ញាស្តីពីការមិនអនុវត្តអាជ្ញាយុកាលទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលចែងថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍មិនមានអាជ្ញាយុកាលទេ «បើទោះបីជាអំពើទាំងនេះមិនមែនជាការរំលោភបំពាននៃច្បាប់នៅក្នុងប្រទេសដែលអំពើទាំងនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្តក៏ដោយ»²⁷⁹។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានចោទប្រកាន់ជនត្រូវចោទពីបទប្រល័យពូជសាសន៍ ដោយដកស្រង់សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះថា អំពើប្រល័យពូជសាសន៍គឺជា «ផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិរវាងឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩»²⁸⁰។

២.៣.២. ធាតុផ្សំនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍

មាត្រា ៤ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ចែងអំពីធាតុផ្សំនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែលត្រូវការខាងក្រោម៖

- i. លក្ខខណ្ឌតម្រូវចេតនាប្រល័យពូជសាសន៍ (ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត) ដែលមាន «គោលបំណង»៖
 - បំផ្លិចបំផ្លាញ
 - ទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក
 - ក្រុមជាតិ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនាមួយ

²⁷⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៨៧-៧៨៨។
²⁷⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៨៨។
²⁷⁸ ដូចខាងលើ។
²⁷⁹ ដូចខាងលើ។
²⁸⁰ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៥។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៣។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥៩។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីតា) កថាខណ្ឌ ១០៨។

- «ដោយមានចេតនាបែបនោះ»²⁸¹ និង
- ii. អំពើជាមូលដ្ឋាននៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ (ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត) រាប់បញ្ចូលយ៉ាងស្មើគ្នា៖
 - ការធ្វើមនុស្សឃាតទៅលើសមាជិកនៃក្រុម
 - ការធ្វើឱ្យរូសយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ ឬសតិបញ្ញាសមាជិកនៃក្រុម
 - ការធ្វើដោយចេតនាឱ្យក្រុមនេះ ទទួលរងនូវស្ថានភាពរស់នៅមួយដែលបានរៀបចំឡើង សម្រាប់បំផ្លិចបំផ្លាញរាងកាយទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក
 - ការដាក់នូវវិធានការនានា ដែលមានបំណងរារាំងមិនឱ្យមានការផ្តល់កំណើតទារក
 - ការបញ្ជូនកុមារដោយបង្ខំ ពីក្រុមមួយទៅឱ្យក្រុមមួយផ្សេងទៀត។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានគូសបញ្ជាក់ធាតុផ្សំនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២²⁸²។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានអនុវត្តធាតុផ្សំដូចគ្នានេះនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ ដោយគូសបញ្ជាក់ថា ផ្ទុយទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិផ្សេងទៀត មិនមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវ (១) ថាអំពើដែលបានចោទនោះបានកើតឡើងក្នុងបរិបទដែលបង្ហាញឱ្យឃើញច្បាស់អំពីលំនាំអំពើស្រដៀងគ្នា (២) អំពើដែលបានចោទនោះបានបង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃការវាយប្រហារជាទូទៅ ឬជាប្រព័ន្ធ មកលើប្រជាជនស៊ីវិល ឬ (៣) ជាផែនការ ឬជាគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋ²⁸³។

២.៣.២.១. ចេតនាប្រល័យពូជសាសន៍

ធាតុផ្សំអត្ថនាម័តនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ គឺ «ចេតនាក្នុងការបំផ្លាញទាំងមូល ឬផ្នែកខ្លះនៃក្រុមសាសនា ពូជសាសន៍ ឬជាតិពន្ធនោះ»²⁸⁴។ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ «មិនត្រឹមតែតម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងនៃចេតនាក្នុងការប្រព្រឹត្តអំពើមូលដ្ឋានប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងភស្តុតាងនៃចេតនាជាក់លាក់ក្នុងការបំផ្លាញក្រុមនោះទាំងមូល ឬផ្នែកខ្លះ»។ យុត្តិសាស្ត្រអ.វ.ត.ក. បានសំដៅទៅលើលក្ខខណ្ឌតម្រូវធាតុផ្សំអត្ថនាម័ត នេះថាជា «ចេតនាប្រល័យពូជសាសន៍» «ចេតនាពិសេស» «dolus specialis» ឬ ចេតនាជាក់លាក់²⁸⁵។

²⁸¹ ចំពោះការបកស្រាយធាតុផ្សំនេះ និងភាពខុសគ្នារវាងអត្ថបទជាភាសាអង់គ្លេស បារាំង និងខ្មែរ នៃមាត្រា ៤ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. សូមមើលផ្នែក ២.៣.២.១.៤។

²⁸² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៩០-៨០៤។

²⁸³ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៦-៩៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៤-៧៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦០-៧២។

²⁸⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៧១០។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៩៧។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៤។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧០។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៨។

²⁸⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៦០៧។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៩៧។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៤។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧០។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៨។

ដើម្បីធ្វើការសន្និដ្ឋានពាក់ព័ន្ធនឹងចេតនាប្រល័យពូជសាសន៍ជាក់លាក់ អង្គជំនុំជម្រះ ត្រូវពិចារណា «ថាតើភស្តុតាងទាំងអស់រួមគ្នាអាចបង្ហាញពីស្ថានភាពផ្លូវចិត្តនៅក្នុងការប្រព្រឹត្ត អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែរឬទេ»។ ទោះបីជាមានការធ្វើការសន្និដ្ឋានពាក់ព័ន្ធនឹងចេតនា ជាក់លាក់ក្តី វាត្រូវតែជាការសន្និដ្ឋានមួយដែលធ្វើឡើងដោយមានហេតុផលសមរម្យនិងផ្នែក លើភស្តុតាង។ កត្តាពាក់ព័ន្ធនានារួមមាន បរិបទទូទៅ ការប្រព្រឹត្តបទល្មើសផ្សេងៗដែលបាន ប្រព្រឹត្តឡើងជាប្រព័ន្ធសំដៅប្រឆាំងនឹងក្រុមតែមួយ ទំហំនៃអំពើឃោរឃៅដែលបានប្រព្រឹត្ត ការកំណត់ជនរងគ្រោះធ្វើជាគោលដៅជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធដោយសារសមាជិកភាពរបស់ពួកគេ នៅក្នុងក្រុមណាមួយ ឬការប្រព្រឹត្តជាបន្តបន្ទាប់នូវសកម្មភាពបំផ្លាញនិងរើសអើង។ ជាង នេះទៀត អង្គជំនុំជម្រះក៏អាចពិចារណាលើសន្ទុកថានានា ដែលបានធ្វើឡើងជាសាធារណៈ ឬនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំ ដើម្បីគាំទ្រដល់ការយល់ឃើញពាក់ព័ន្ធនឹងចេតនាជាក់លាក់។ ទោះបីជា ពុំមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អត្ថិភាពនៃ ផែនការ ឬគោលនយោបាយនេះ អាចគាំទ្រដល់សេចក្តីសន្និដ្ឋានដែលថា បារីមានចេតនា ជាក់លាក់²⁸⁶។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា លក្ខខណ្ឌតម្រូវចេតនាជាក់លាក់មាន សង្គតិភាពជាមួយនឹងនិយមន័យស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ដែលចែងថា បារីត្រូវតែ មានចេតនាបំផ្លាញក្រុមដែលត្រូវបានការពារ «បែបនោះ»²⁸⁷។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣, និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានសម្រេចស្រដៀងគ្នាថា បារីត្រូវតែ មានចេតនាជាក់លាក់ដើម្បីបំផ្លាញ ទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក មកលើក្រុមដែលត្រូវបានការ ពារនោះ បន្ថែមលើការមានធាតុផ្សំអត្តនាម័តដែលត្រូវការ ទាក់ទងទៅនឹងអំពើពាក់ព័ន្ធជា មូលដ្ឋាន²⁸⁸។

បារីផ្ទាល់មិនចាំបាច់មានចេតនាជាក់លាក់ នៅក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យ ពូជសាសន៍ ដើម្បីគាំទ្រការដាក់ពិរុទ្ធភាពលើសមាជិកផ្សេងទៀតនៃសហឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ ទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសង្កេតឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃ តុលាការ ICTY ក្នុងរឿងក្តី Karadžić បានបញ្ជាក់ថា ចំណុចសំខាន់ដែលគួរផ្ដោតនោះគឺ ទៅលើស្ថានភាពផ្លូវចិត្តរបស់ជនជាប់ចោទ និងសមាជិកផ្សេងទៀតនៃសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម និង បានសម្រេចថា មិនមែនចេតនារបស់ «បារីផ្ទាល់នៃអំពើទាំងឡាយណាដែលអាចចាត់ទុកជា អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ គឺជាមូលដ្ឋានកំណត់នោះទេ»²⁸⁹។

២.៣.២.១.១. «បំផ្លាញបំផ្លាញ»

អំពើប្រល័យពូជសាសន៍មានវិសាលភាពកម្រិតត្រឹម អំពើដែលមានបំណងបង្កើត បានជាការបំផ្លាញផ្នែករូបរាងកាយ ឬជីវសាស្ត្ររបស់ក្រុម ដែលត្រូវបានការពារទាំងស្រុង

²⁸⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៨០៣, ៣៣៤៤-៣៣៤៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៦។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦០។
²⁸⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៦០៧។
²⁸⁸ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៤។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧០។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៨។
²⁸⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៨០៤។

ឬមួយផ្នែក²⁹⁰។ ទោះបីជាអំពើជាមូលដ្ឋាននៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍មិនមែនធ្វើឡើង «សំដៅ ចំពោះការបំផ្លិចបំផ្លាញផ្នែករូបរាងកាយឬជីវសាស្ត្ររបស់សមាជិកក្រុមណាមួយ» ប៉ុន្តែអំពើទាំង នោះត្រូវតែប្រព្រឹត្តឡើង «ដោយចេតនានៅក្នុងការសម្រេចឱ្យបាននូវការបំផ្លិចបំផ្លាញផ្នែករូប រាងកាយ ឬជីវសាស្ត្ររបស់ក្រុមណាមួយដោយផ្នែក ឬទាំងស្រុង»។ ហេតុដូច្នេះ អំពើដែល វាយប្រហារតែទៅលើលក្ខណៈវប្បធម៌ ឬសង្គមរបស់ក្រុមត្រូវការពារ ដើម្បីកុំឱ្យក្រុមនោះ មានអត្តសញ្ញាណផ្ទាល់ខ្លួន (ឧទាហរណ៍ ការបំផ្លាញអគារសាសនា ឬផ្ទះរបស់សមាជិកក្រុម នោះ) មិនស្ថិតក្នុងនិយមន័យនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ទេ។ «ប៉ុន្តែ អំពើបែបនេះអាចជា ភស្តុតាង ដែលអាចទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ជាក់ពីចេតនាបំផ្លិចបំផ្លាញផ្នែកជីវសាស្ត្រ និង រូបរាងកាយ»²⁹¹។

ទាក់ទងនឹងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេច ថា «ការបំផ្លិចបំផ្លាញផ្នែករូបរាងកាយឬជីវសាស្ត្ររបស់ក្រុមមួយ មិនចាំបាច់ត្រូវតែជាការស្លាប់ របស់សមាជិកក្រុមនោះទេ» ហើយ «ការបំផ្លិចបំផ្លាញផ្នែករូបរាងកាយឬជីវសាស្ត្ររបស់ក្រុម គឺជាលទ្ធផលដែលអាចមាននៃការផ្លាស់ទីប្រជាជនដោយបង្ខំ ដែលការផ្លាស់ទីនោះត្រូវបាន ធ្វើឡើងនៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌមួយដែលធ្វើឱ្យក្រុមនោះមិនអាចមានឡើងវិញបាន» ជាពិសេស នៅពេលដែលវាពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការបំបែកសមាជិករបស់ក្រុម។ អង្គជំនុំជម្រះបានផ្តល់សំអាង ហេតុថា «ការផ្លាស់ទីមនុស្សដោយបង្ខំអាចបណ្តាលឱ្យមានការបំផ្លិចបំផ្លាញផ្នែកសង្គមរបស់ ក្រុម ព្រោះថាក្រុមនោះមិនមានអត្ថិភាពជាក្រុម ឬយ៉ាងហោចណាស់វាមិនមានអត្ថិភាពជា ក្រុមដូចមុនទៀត»²⁹²។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានពិចារណាថា អំពើដែលផ្តោតគោលដៅ តែទៅលើលក្ខណៈវប្បធម៌ និងសង្គមរបស់ក្រុមត្រូវការពារ អាចត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បី ទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ជាក់ពីចេតនាបំផ្លិចបំផ្លាញផ្នែកជីវសាស្ត្រ និងរូបរាងកាយរបស់ក្រុម នោះ²⁹³។

២.៣.២.១.២. «ទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក»

ឃ្លា «ទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក» សំដៅលើចេតនាបំផ្លិចបំផ្លាញទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក មកលើក្រុមត្រូវការពារ៖ ការបំផ្លិចបំផ្លាញក្រុមមួយផ្នែក មិនចាំបាច់ទាល់តែមានចេតនាបំផ្លិច បំផ្លាញក្រុមទាំងស្រុងទេ²⁹⁴។ អនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ មិនកំណត់ចំនួនតួលេខ

²⁹⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨០០។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៥។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧១។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៩។

²⁹¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៨០០។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៥។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧១។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៩។

²⁹² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៨០១។

²⁹³ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៥។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧១។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៩។

²⁹⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៦៣៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿង ទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៦។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧២។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧០។

ពិតប្រាកដដែលត្រូវតែបំពេញនោះទេ²⁹⁵។ ក្នុងករណីដែលការផ្ដន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យ ពូជសាសន៍ផ្នែកលើចេតនាក្នុងការបំផ្លិចបំផ្លាញ «មួយផ្នែក» នៃក្រុមត្រូវការពារ ផ្នែកដែលត្រូវ បានបំផ្លិចបំផ្លាញនោះ ត្រូវតែជា «ផ្នែកសំខាន់មួយរបស់ក្រុមដែលត្រូវទទួលបានការការពារ ហើយផ្នែកដែលត្រូវបានកំណត់គោលដៅនោះ ត្រូវមានសារៈសំខាន់គ្រប់គ្រាន់ ដែលអាចមាន ឥទ្ធិពលទៅលើក្រុមនោះទាំងមូល»²⁹⁶។

ការបំផ្លិចបំផ្លាញក្រុមមួយពុំតម្រូវឱ្យបទល្មើសត្រូវតែមានលក្ខណៈដូចអំពើប្រល័យ ពូជសាសន៍នោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបញ្ជាក់ថា ក្នុងការវាយតម្លៃលើធាតុផ្សំ អត្ថនាមីត សម្រាប់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ឃ្លា «ទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក» សំដៅទៅលើ ចេតនារបស់ចារីក្នុងការបំផ្លាញក្រុមមួយ ជាជាងលទ្ធផលដែលទទួលបានជាក់ស្ដែងនៃអំពើ របស់ពួកវា។ អង្គជំនុំជម្រះពុំជឿជាក់លើការអះអាងដែលថា ចំនួនសរុបជនជាតិវៀតណាម ដែលត្រូវបានសម្លាប់ក្នុងប្រទេសកម្ពុជានោះ ពុំគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបង្ហាញថា «ផ្នែកសំខាន់នៃ ក្រុមជនជាតិពន្ធុវៀតណាមត្រូវបានកំណត់គោលដៅ»។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញ ថា ជនរងគ្រោះក្នុងចំនួនដ៏ច្រើនអាចបង្ហាញចេតនាតម្រូវនោះ ទោះបីជាពុំមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវ ស្តីពីចំនួនតួលេខពិតប្រាកដដែលត្រូវតែបំពេញក៏ដោយ²⁹⁷។

«មួយផ្នែក» មានន័យថា «ផ្នែកសំខាន់មួយរបស់ក្រុម ដែលត្រូវទទួលបានការ ការពារ» ដែល «ត្រូវមានសារៈសំខាន់គ្រប់គ្រាន់ដែលអាចមានឥទ្ធិពលទៅលើក្រុមនោះ ទាំងមូល»²⁹⁸។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ យោងទៅយុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍ ដែល «ដោយសារមិនមានសេចក្តីណែនាំ នៅក្នុងអនុសញ្ញាប្រឆាំងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ [...] បានបង្កើតនិយមន័យថា ចេតនាបំផ្លិច បំផ្លាញក្រុមមួយផ្នែក គឺជាចេតនាបំផ្លិចបំផ្លាញក្រុមយ៉ាងហោចណាស់មួយផ្នែក «ធំ» ល្មម អាចមានផលប៉ះពាល់មកលើក្រុមទាំងមូល ដោយគិតពីបរិបទដែលអំពើដែលបានចោទនោះ បានប្រព្រឹត្តឡើង»²⁹⁹។

២.៣.២.១.៣. «ក្រុមជាតិ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនាមួយ»

អ.វ.ត.ក. មានយុត្តាធិការទាក់ទងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែលសំដៅប្រឆាំងនឹង ក្រុមជាតិ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនាមួយ³⁰⁰។ មានតែក្រុមទាំងបួនដែលបានបញ្ជាក់

²⁹⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៦៣៦។
²⁹⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៨០២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅ ជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៦។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧២។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧០។
²⁹⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៦៣៦។
²⁹⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៨០២។
²⁹⁹ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៦។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧២។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧០។
³⁰⁰ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៤។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៩០។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៧។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៥។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦១។

យ៉ាងច្បាស់នេះទេ ដែលជាក្រុមត្រូវការការពារ³⁰¹។ ក្រុមត្រូវតែមានអត្តសញ្ញាណជាក់លាក់ខុសពីគេ និងត្រូវបានកំណត់ «ដោយមានចេតនាបែបនោះ» ដោយផ្អែកទៅលើលក្ខណៈវិជ្ជមានទូទៅរបស់ក្រុមនោះ³⁰²។ យ៉ាងណាមិញ អនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ឆ្នាំ១៩៤៨ មិនបានកំណត់និយមន័យជាក់លាក់នៃក្រុមដែលត្រូវទទួលបានការការពារទាំងបួននេះនោះទេ³⁰³។

នៅពេលដែលមិនមាននិយមន័យច្បាស់លាស់ និងត្រូវបានទទួលយកជាទូទៅ ការវាយតម្លៃទៅតាមករណីនីមួយៗថា តើក្រុមជាក់លាក់មួយត្រូវបានចាត់ទុកថាជាក្រុមដែលត្រូវទទួលបានការការពារដែរឬយ៉ាងណានោះ ចាំបាច់ត្រូវធ្វើឡើងដោយផ្អែកលើបរិបទជាក់លាក់នៃនយោបាយ សង្គម និងវប្បធម៌³⁰⁴។ ដោយផ្អែកលើយុត្តិសាស្ត្រសាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា វិធីសាស្ត្រនេះស្របជាមួយនឹងគោលដៅ និងគោលបំណងនៃអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ទាក់ទងនឹង «ការបំផ្លិចបំផ្លាញពូជសាសន៍ កុលសម្ព័ន្ធ ជាតិ ឬក្រុមដទៃទៀត ដែលមានអត្តសញ្ញាណវិជ្ជមានជាក់លាក់» និង «ការបដិសេធអត្តិភាពសិទ្ធិរបស់ក្រុមមនុស្សទាំងមូល»³⁰⁵។

ធាតុផ្សំអត្តនាម័តតែម្យ៉ាងមិនគ្រប់គ្រាន់ នៅក្នុងការកំណត់និយមន័យក្រុមនោះទេ។ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសត្យានុម័ត ក៏ត្រូវតែពិចារណាផងដែរ ដែលស្របតាមគោលបំណងនៃអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ដើម្បីការពារក្រុមដែលស្ថិតស្ថេរនិងអចិន្ត្រៃយ៍។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកត់សម្គាល់ថា ក្នុងការកំណត់ថា អ្វីទៅជាក្រុមដែលទទួលបានការការពារ តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍បានពិចារណាលើធាតុផ្សំអត្តនាម័តនានា រួមមានវិធីដែលចារិកឱ្យសមាជិកនៃក្រុមនោះក្លាយទៅជាជនរងគ្រោះ ឬវិធីដែលជនរងគ្រោះយល់ឃើញចំពោះខ្លួនឯង³⁰⁶។ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះសម្រេចថា វិធីសាស្ត្រនេះស្របជាមួយនឹងគោលដៅ និងគោលបំណងនៃអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍យ៉ាងណាក្តី ក៏អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា «ធាតុផ្សំអត្តនាម័តតែម្យ៉ាងមិនគ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងការកំណត់សមាជិកភាពនៃក្រុមដែលត្រូវទទួលបានការការពារនោះឡើយ»³⁰⁷។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលស្គាល់ថា ជនជាតិវៀតណាមក្នុងប្រទេសកម្ពុជាគឺជាក្រុមជាតិពន្ធុ ក្រុមជាតិសាសន៍ និងក្រុមពូជសាសន៍ ផ្អែកលើអត្តិភាពនៃភាសាវៀតណាម ម្ហូបអាហារ ការប្រតិបត្តិវប្បធម៌និងសម្លៀកបំពាក់ប្រពៃណី និងបេតិកភណ្ឌប្រវត្តិសាស្ត្រដោយឡែក។ ជាងនេះទៀត ជនជាតិវៀតណាមដែលរស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា «ត្រូវបានកំណត់អត្តសញ្ញាណ និងកំណត់ខ្លួនឯងបែបនោះ ដោយសារតែសាច់ញាតិចាស់ៗមួយឬច្រើន

³⁰¹ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៧។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៥។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦១។ រៀបរាប់ទៅនឹង សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម យោបល់ដាច់ដោយឡែករបស់ចៅក្រម យូ ឧត្តា ស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍។ សូមមើល ផ្នែក ២.៣.២.២។

³⁰² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៩៣។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៩។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៧។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៣។

³⁰³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៩២។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦២។

³⁰⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៩២។

³⁰⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៩២។

³⁰⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៩៥។

³⁰⁷ ដូចខាងលើ។

ក្នុងគ្រួសាររបស់ពួកគេជាជនជាតិវៀតណាម»³⁰⁸។ អង្គជំនុំជម្រះក៏បានទទួលស្គាល់ជនជាតិ បាមថាជាក្រុមសាសនា និងជាក្រុមជាតិពន្ធមួយដាច់ដោយឡែកក្នុងប្រទេសកម្ពុជាផងដែរ ដោយសារតែពួកគេមានភាសា វប្បធម៌មួយ ហើយប្រតិបត្តិសាសនាអឺស្ទាមបែបហិនឌូ និង មានប្រពៃណី ខុសពីប្រពៃណីរបស់ប្រជាជនខ្មែរដែលជាជនជាតិភាគច្រើន³⁰⁹។

អង្គហេតុដែលថា មានតែសមាជិកនៃក្រុមដែលទទួលបានការការពារដែលស្ថិត ក្នុងតំបន់ឬប្រទេសជាក់លាក់មួយប៉ុណ្ណោះ ត្រូវបានកំណត់គោលដៅនោះ ពុំបានកម្រិត វិសាលភាពនៃក្រុមដែលត្រូវទទួលបានការការពារនោះឡើយ ប៉ុន្តែអាចមានផលប៉ះពាល់លើ បញ្ហាថា តើ បារមានចេតនាបំផ្លាញក្រុមនោះ «ទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក»³¹⁰ ដែរ ឬយ៉ាងណា³¹¹។ ឧទាហរណ៍ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានបញ្ជាក់ថា ក្រុមដែលទទួលបានការការពារ រួមបញ្ចូល ជនជាតិវៀតណាមទាំងអស់ ដោយពុំគិតពីការតាំងទីលំនៅអចិន្ត្រៃយ៍ របស់ ពួកគេ ឡើយ³¹²។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបដិសេធអំណះអំណាចដែលថា ជនជាតិ វៀតណាមដែលត្រូវបានសម្លាប់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ប៉ុន្តែមានទីលំនៅក្នុងប្រទេសវៀតណាម ពុំស្ថិតក្នុងក្រុមដែលទទួលបានការការពារ ដោយសារតែអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន កំណត់និយមន័យក្រុមដែលទទួលបានការការពារថាជា «ជនជាតិវៀតណាមដែលរស់នៅ ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា»³¹³។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការលើកឡើងរបស់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថា ជនជាតិវៀតណាម «ដែលរស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា» គឺស្ថិត ក្នុងក្រុមដែលទទួលបានការការពារនោះ តាមការដាក់ស្នែងពុំបានកម្រិតវិសាលភាពនៃក្រុម ដែលទទួលបានការការពារនោះឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញ ថា មានការបង្ហាញដោយប្រយោលនៅក្នុងការសន្និដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចាត់ទុកជនជាតិវៀតណាមទាំងអស់ដែលស្ថិតក្នុង ប្រទេសកម្ពុជា ដោយពុំគិតថាមានទីលំនៅអចិន្ត្រៃយ៍ ថាជាសមាជិកនៃក្រុមដែលទទួលបាន ការការពារ ដោយផ្អែកលើលក្ខណៈពូជសាសន៍ ជាតិសាសន៍ និងជាតិពន្ធរបស់ពួកគេ។ អង្គ ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានផ្តល់សំអាងហេតុទៀតថា ការដែលក្រុមដែលទទួលបានការ ការពារត្រូវបានកំណត់តាមរយៈលក្ខណៈពូជសាសន៍ ជាតិសាសន៍ និងជាតិពន្ធនៃសមាជិក នោះ «អាចមានផលវិបាក ពីព្រោះអាចបង្ហាញថា ក្រុមដែលទទួលបានការការពារនេះអាច រួមបញ្ចូលជនជាតិវៀតណាមទាំងអស់ រួមទាំងជនជាតិវៀតណាមដែលរស់នៅក្រៅប្រទេស កម្ពុជាផងដែរ»³¹⁴។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣, និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានផ្អែកលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ នៅក្នុងការសម្រេចថា ទាំងធាតុផ្សំ អត្តនាម័ត និងទាំងធាតុផ្សំសត្យានុម័ត គប្បីត្រូវបានពិចារណាក្នុងការកំណត់អត្តសញ្ញាណ ក្រុមដែលទទួលបានការការពារ³¹⁵។ យុត្តិសាស្ត្រនេះបានបង្កើត «លក្ខខណ្ឌចម្រុះតាមករណី

³⁰⁸ដូចខាងលើ។
³⁰⁹ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៤១៩។
³¹⁰ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣២០៣-៣២០៤។
³¹¹សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៥៩៧។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៤១៦។
³¹²សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៦១៦។
³¹³ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៥៩៦។
³¹⁴ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៥៩៧។
³¹⁵សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦២។

នីមួយៗ» ដើម្បីកំណត់ថាតើ ជនរងគ្រោះ (ឬក្រុមគោលដៅ) ស្ថិតក្នុងចំណោមក្រុមណាមួយ ក្នុងចំណោមក្រុមដែលទទួលបានការការពារដែរឬអត់។ យោងតាមតេស្តនេះ៖ (១) «គួរ យោងលើលក្ខណៈសត្វានុម័តនៃបរិបទនយោបាយ សង្គម ប្រវត្តិសាស្ត្រ និងវប្បធម៌ដែល ជាប់ពាក់ព័ន្ធ» (២) «គួរពិចារណាផងដែរទៅលើការយល់ឃើញអត្តនាម័តរបស់ជនរងគ្រោះ និងបារី» ដោយសារតែក្រុមនោះអាចមិនត្រូវបានកំណត់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ ឬអាចត្រូវបាន ធ្វើការកំណត់ចរិតលក្ខណៈក្នុងរបៀបផ្សេងខុសពីការយល់ឃើញរបស់អនុស្សាវរីយ៍ទាំងឡាយនៅ ក្នុងក្រុមជាទូទៅ³¹⁶។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិសម្រេចផងដែរនៅក្នុងរឿងក្តីទាំងបីនេះថា ក្រុម ដែលត្រូវបានកំណត់គោលដៅត្រូវតែមានអត្តសញ្ញាណវិជ្ជមានជាក់លាក់ ហេតុនេះមិនអាច ត្រូវបានកំណត់និយមន័យដោយអវិជ្ជមានបានឡើយ។ ប្រសិនបើមានក្រុមលើសពីមួយត្រូវ បានដាក់ជាគោលដៅដែលត្រូវបំផ្លាញ នោះជាតុល្យនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវតែបាន បំពេញចំពោះក្រុមនីមួយៗ³¹⁷។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានពិចារណាបន្ថែមទៀត ថា ក្រុមដែលជាគោលដៅនោះអាចរួមបញ្ចូលបុគ្គលិកយោធា ដរាបណាបុគ្គលិកយោធានោះ ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាគោលដៅ ដោយសារពួកគេជាសមាជិកក្នុងក្រុមដែលទទួលបានការ ការពារ³¹⁸។

២.៣.២.១.៤. «ដោយមានចេតនាបែបនោះ»

និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ របស់អនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជ សាសន៍តម្រូវថា បារីមានចេតនាបំផ្លិចបំផ្លាញក្រុមដែលទទួលបានការការពារ «[ដោយ មានចេតនា] បែបនោះ»³¹⁹។ អត្ថបទច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ហាក់ដូចជាបន្ទាបធាតុផ្សំអត្តនាម័តសម្រាប់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ដោយសារតែមាត្រា ៤ នៃអត្ថបទជាភាសាអង់គ្លេស ចែងថា អំពើប្រល័យពូជសាសន៍គឺជា «អំពើ [...] ដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងគោលបំណងបំផ្លិច បំផ្លាញទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែកនៃក្រុមជាតិ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនាណាមួយដូចជា៖» ពោលគឺបង្ហាញពីបញ្ជីអំពើប្រព្រឹត្តដែលពុំមានលក្ខណៈលម្អិត³²⁰។ ផ្ទុយទៅវិញអនុសញ្ញាស្តីពី អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ផ្តល់នូវពាក្យពេចន៍មានលក្ខណៈវិត្យុតជាងនេះ៖ «ដោយមាន ចេតនាបែបនោះ»។ ទោះជាយ៉ាងណា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះបាន អនុវត្តយ៉ាងស៊ីបង្វាក់គ្នានូវនិយមន័យ នៅក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ដោយ បានគូសបញ្ជាក់ថា «ជនរងគ្រោះនៃបទប្រល័យពូជសាសន៍ពុំមែនត្រឹមតែជាបុគ្គលប៉ុណ្ណោះ

³¹⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦២។
³¹⁷ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៩។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៧។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៣។
³¹⁸ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៧។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៣។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧១។
³¹⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៦០៧។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៩៨។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧២។
³²⁰ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៩ ជើងទំព័រ ១៨៧។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៣ ជើងទំព័រ ១២៣។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿង ទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៩ ជើងទំព័រ ១៤៣។

ទេ ថែមទាំងជាក្រុមនោះផ្ទាល់ផងដែរ»³²¹។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបកស្រាយឃ្លា «ដោយមានចេតនាបែបនោះ» ដើម្បីតម្រូវថា ក្រុមនោះត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញ គឺជាក្រុមអង្គភាពមួយផ្សេងដោយឡែកនិងខុសប្លែកពីគេ និងថាបើទោះបីជាសមាជិកមួយចំនួននៅក្នុងក្រុមនោះអាចនៅរស់រានមានជីវិតក៏ដោយ ក៏ប៉ុន្តែ «អត្តសញ្ញាណរបស់ក្រុមនោះ» ត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញ³²²។ អង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ការបកស្រាយនេះស្របទៅនឹងគោលដៅនិងគោលបំណងនៃអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ដែលក្នុងនោះឃ្លា «ដោយមានចេតនាបែបនោះ» សង្កត់ធ្ងន់ថា ជនរងគ្រោះនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍មិនមែនតែបុគ្គលនោះទេ ប៉ុន្តែអត្តសញ្ញាណក្រុមនោះក៏ជាជនរងគ្រោះដោយអំពើនេះផងដែរ ហើយយុត្តិសាស្ត្រកន្លងមកបានលើកឡើងថា ចេតនាដែលពាក់ព័ន្ធគឺដើម្បី «បំផ្លិចបំផ្លាញបណ្តុំនៃមនុស្សដែលមានអត្តសញ្ញាណក្រុមជាក់លាក់»³²³។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបញ្ជាក់ថា ទោះបីជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍អាចត្រូវបានកំណត់និយមន័យ ថាជាចេតនាក្នុងការបំផ្លិចបំផ្លាញក្រុមដែលទទួលបានការការពារ ទោះទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែកក៏ដោយ ក៏ជាតុផ្សំទៅនោះគឺ ចេតនាបំផ្លិចបំផ្លាញត្រូវតែសំដៅផ្ទាល់ទៅលើក្រុម «ដោយមានចេតនាបែបនោះ»³²⁴។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានកត់សម្គាល់ថា អត្ថបទជាភាសាអង់គ្លេសនៃមាត្រា ៤ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. អាចត្រូវបានបកស្រាយជារៀបរាប់មិនចេះអស់អំពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិយល់ឃើញថា បើទោះបីជាឃ្លា «ដោយមានចេតនាបែបនោះ» មានលក្ខណៈដាច់ស្រេចជាង - គឺការសង្កត់ធ្ងន់លើចេតនាក្នុងការបំផ្លិចបំផ្លាញត្រូវតែផ្តោតលើក្រុមនោះជាពិសេស ដោយសារតែអត្តសញ្ញាណរបស់ក្រុមនោះជាក្រុមជាតិ ក្រុមជាតិពន្ធុ ក្រុមពូជសាសន៍ ឬក្រុមសាសនា - ឃ្លា «ដូចជា» បង្ហាញពីបញ្ជីអំពើប្រព្រឹត្តដែលពុំមានលក្ខណៈលម្អិត ដែលបើកចំហឱ្យនិយមន័យនេះមានអំពើប្រព្រឹត្តទូលំទូលាយច្រើន។ យ៉ាងណាមិញដោយកត់សម្គាល់ថា មាត្រា ៩ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាចែងថា អ.វ.ត.ក. មានយុត្តាធិការលើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ «ដូចដែលបានកំណត់» ក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នោះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានសម្រេចអនុវត្តនិយមន័យដែលមានលក្ខណៈដាច់ស្រេចជាងរបស់អនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយរបស់ខ្លួន³²⁵។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិក៏ពិចារណាផងដែរថា អំពើជាមូលដ្ឋាននៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ត្រូវតែបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយមានចេតនាបំផ្លិចបំផ្លាញក្រុមដែលជាគោលដៅ គឺជាក្រុមអង្គភាពមួយដាច់ដោយឡែក និងខុសគេរបស់បុគ្គលជាជនរងគ្រោះ៖ ជនរងគ្រោះចុងក្រោយបំផុត ដោយសារឧក្រិដ្ឋកម្មនេះគឺជាក្រុម។ គាត់បានផ្តល់សំអាងហេតុថា បុគ្គលជាជនរងគ្រោះត្រូវតែជាគោលដៅ ដោយសារថាពួកគេជាសមាជិកនៅក្នុងក្រុម

³²¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៦០៧។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៨៤-៧៨៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៥, ៩៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៣, ៧៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥៩, ៧២។

³²² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៩៨។

³²³ ដូចខាងលើ។

³²⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៦០៩។

³²⁵ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៥ ជើងទំព័រ ១៨៧។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៣ ជើងទំព័រ ១២៣។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥៩ សម្គាល់ជើងទំព័រ ១៤៣។

(ប៉ុន្តែ មិនចាំបាច់ទាល់តែថា ពួកគេជាសមាជិកបែបនេះទេ) ហេតុនេះ ការគ្រាន់តែដឹងអំពីសមាជិកភាពបែបនេះតែមួយមុខនោះ គឺមិនគ្រប់គ្រាន់នោះទេ³²⁶។

២.៣.២.២. និយមន័យទូលំទូលាយនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ចៅក្រម យូរ ឧត្តរា បានភ្ជាប់មតិយោបល់ដាច់ដោយឡែកស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ដោយលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានអនុម័តយកវិធីសាស្ត្រ «ចង្អៀត» ចំពោះនិយមន័យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍³²⁷។ ចៅក្រម យូរ ឧត្តរា យល់ឃើញថា ការបកស្រាយនិយមន័យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ យោងតាមមាត្រា ២ នៃអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ផ្សេងពីនេះ និងផ្តល់នូវមូលដ្ឋានរឹងមាំក្នុងការពិនិត្យមើលកាលៈទេសៈទូលំទូលាយ ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ពីឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩ ជាពិសេសក្នុងការកំណត់ថា តើមានចេតនាក្នុងការបំផ្លាញផ្នែកសំខាន់មួយនៃក្រុមជនជាតិខ្មែរដែលមានអត្តសញ្ញាណពេលនោះដែរ ឬយ៉ាងណា³²⁸។ គាត់បានបង្កើតការបកស្រាយផ្សេង និងមានលក្ខណៈទូលំទូលាយជាងចំពោះនិយមន័យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ជាពិសេសទាក់ទងនឹងធាតុផ្សំអត្តសញ្ញាណ ដែលយោងតាមនិយមន័យនេះ៖

- i. មិនមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យចារី និងជនរងគ្រោះ នៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវតែចេញមកពីក្រុមផ្សេងគ្នាទាំងស្រុងនោះទេ។ ក្នុងករណីបកស្រាយមាត្រា ២ ផ្ទុយពីនេះ នោះគឺជាការបកស្រាយក្នុងលក្ខខណ្ឌចង្អៀត ដែលជាការមិនសមស្របទេ។
- ii. មានក្រុមដែលត្រូវបានការពារតែប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែការកំណត់អត្តសញ្ញាណរបស់ពួកគេអាស្រ័យលើកត្តា (សត្យានុម័ត និងអត្តនាម័ត) ជាច្រើន ហើយការពិចារណាត្រូវផ្តោតលើបរិបទនយោបាយ សង្គម និងវប្បធម៌។
- iii. អំពើមួយចំនួនអាចមិនត្រូវបានហាមឃាត់ដោយអនុសញ្ញាស្តីពី អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ប៉ុន្តែវាអាចពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការវាយតម្លៃបានអំពីចេតនានៃការបំផ្លាញក្រុមដែលត្រូវបានការពារទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក។
- iv. យើងពុំចាំបាច់បង្ហាញចេតនាបំផ្លិចបំផ្លាញទាំងស្រុង ចំពោះក្រុមដែលត្រូវបានការពារនោះទេ។
- v. ចេតនាអាចសំដៅលើផ្នែកមួយនៃក្រុម ប្រសិនបើផ្នែកនោះមានលក្ខណៈសំខាន់ ហើយការវាយតម្លៃលើចំណុចនេះពាក់ព័ន្ធនឹងកត្តាបរិមាណ និងគុណវិស័យ។
- vi. ត្រូវតែបង្ហាញថា គឺក្រុមទាំងមូល ឬមួយផ្នែកដែលជាកម្មវត្ថុនៃការបំផ្លិចបំផ្លាញពុំមែនបុគ្គលម្នាក់ៗនោះឡើយ³²⁹។

³²⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧២។

³²⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤៦៨-៤៤៦៩។

³²⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៥១៧។

³²⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៥១៦។

ចៅក្រម យូរ ឧត្តរា បានផ្តល់សំអាងហេតុខាងក្រោមចំពោះការលើកឡើងនេះ៖

- i. លក្ខខណ្ឌតម្រូវថាបារី និងជនរងគ្រោះនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ត្រូវតែមកពីក្រុមខុសគ្នាទាំងស្រុង គឺជា «ការកម្រិតបែបសិប្បនិម្មិត»។ ដើម្បីបកស្រាយមាត្រា ២ នៃអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ជាអនុវត្តបានចំពោះតែអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៃក្រុមកំណត់មួយ ដែលប្រព្រឹត្តដោយក្រុមមួយផ្សេងទៀត គឺជាការមិនបានពិចារណាទៅលើភាពស្មុគស្មាញរបស់មនុស្សជាតិ។ វាក៏ជាការមិនគិតគូរដល់លទ្ធភាពដែលថា បារីអាចមានជំនឿខុស ឬជីវិតអធិបតេយ្យ ចំពោះភាពបរិសុទ្ធនៃក្រុមខ្លួនឯង ធៀបជាមួយនឹងជនរងគ្រោះរបស់ខ្លួន³³⁰។
- ii. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានភាពត្រឹមត្រូវ ក្នុងការពិនិត្យមើលទាំងធាតុផ្សំសត្យានុម័ត និងធាតុផ្សំអត្តនោម័តក្នុងការកំណត់និយមន័យក្រុមដែលត្រូវការការពារ។ ទោះបីជាមាត្រា ២ នៃអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ មិនការពារក្រុមដែលមានអត្តិភាពបណ្តោះអាសន្ន ការពិនិត្យមើលទាំងលក្ខណៈសត្យានុម័ត និងអត្តនោម័ត - ក៏ដូចជាការមើលទៅលើបរិបទនយោបាយ សង្គម និងវប្បធម៌ នៅពេលកំណត់អត្តសញ្ញាណក្រុមត្រូវការការពារ - ស្របគ្នាទៅនឹងគោលដៅ និងគោលបំណងរបស់អនុសញ្ញា និងចៀសវាងបាននូវវិធីសាស្ត្រមួយដែលមានលក្ខណៈតឹងរឹង និងចង្អៀតពេក³³¹។
- iii. វាមិនជាការចាំបាច់ និងមិនសមស្របក្នុងការព្យាយាមកំណត់ជាមុននូវអំពើប្រព្រឹត្តដែលពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីសម្រេចលើ «ភស្តុតាងនៃចេតនាបំផ្លិចបំផ្លាញទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក លើក្រុមដែលត្រូវបានការពារ» នោះទេ។ នៅពេលធ្វើការវាយតម្លៃលើចេតនាប្រល័យពូជសាសន៍ គេគួរពិចារណាទៅលើកាលៈទេសៈទូលំទូលាយ រួមទាំងការប្រព្រឹត្តដែលមិនចាំបាច់ថាជាការបំផ្លិចបំផ្លាញរូបកាយ ឬជីវិតសាស្ត្ររបស់បុគ្គលម្នាក់ៗទេ³³²។
- iv. ទោះបីជាចំនួនមនុស្សចូលរួមគឺជាអង្គហេតុដែលពាក់ព័ន្ធខ្លាំង នៅពេលវាយតម្លៃលើចេតនាប្រល័យពូជសាសន៍យ៉ាងណាក្តី ក៏វិធីសាស្ត្ររបស់ចៅក្រមភាគច្រើនក្នុងការវាយតម្លៃតែទៅលើកត្តាគុណវិស័យ បានកម្រិតលក្ខខណ្ឌដោយមិនសមហេតុផលសម្រាប់អត្ថន័យនៃពាក្យ «មួយផ្នែក»³³³។ នៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រតុលាការ ICTY និង តុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ("ECtHR") មាត្រា ២ នៃអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ មិនរួមបញ្ចូលធាតុផ្សំគុណវិស័យសម្រាប់ការវាយតម្លៃអត្ថន័យនៃឃ្លា «មួយផ្នែក» ទេ³³⁴។
- v. ចៅក្រមភាគច្រើនបានបកស្រាយយ៉ាងត្រឹមត្រូវនូវឃ្លា «បែបនេះ [ដោយមានចេតនាបែបនោះ]» ដែលបានបញ្ជាក់ថា ជនរងគ្រោះនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ មិនគ្រាន់

³³⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៤៧៨។
³³¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៤៧៩-៤៤៨២។
³³² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៤៩១។
³³³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៥០៤។
³³⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៤៩២-៤៥០៣។

តែជាបុគ្គលនោះទេ តែត្រូវតែជាក្រុមមួយ។ ទោះបីជាផ្នែកមួយនៃក្រុមនេះត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញ «បែបនេះ» ហើយអាចមានហេតុផលផ្សេងៗទៀត ដូចជា ចេតនាប្រល័យពូជសាសន៍ ក៏នៅតែមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវជាជនរងគ្រោះត្រូវតែជាក្រុមមួយ។ នៅក្នុងបរិបទបច្ចុប្បន្ននេះ ក្រុមរងគ្រោះរួមបញ្ចូល (ផ្នែកសំខាន់នៃ) ក្រុមជាតិសាសន៍ខ្មែរ «ដែលត្រូវបានកំណត់គោលដៅដោយសារហេតុផលរាបមិនអស់ ដើម្បីបោសសម្អាតអ្វីដែលនៅសល់នៅក្នុងក្រុមនោះ»³³⁵។

បន្ថែមលើនេះទៀត ចៅក្រម យូរ ឧត្តរា បានយល់ស្របជាមួយនឹងយុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. ICTY និង ICJ ថា ក្រុមជាគោលដៅត្រូវតែកំណត់អត្តសញ្ញាណដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានវិជ្ជមានមួយចំនួន។ ទោះជាយ៉ាងណា គាត់យល់ឃើញថា យោបល់ជំទាស់របស់ចៅក្រម Shahabuddeen នៅក្នុងសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Stakić នៃតុលាការ ICTY មានភាពស៊ីជម្រាក់គ្នា និងប្រាកដនិយមជាង ក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលថាវាសម្រេចថា ក្រុមដែលទទួលបានការការពារក៏អាចត្រូវបានកំណត់អត្តសញ្ញាណផ្អែកលើលក្ខណៈរបស់ខ្លួនតាមលក្ខណៈអវិជ្ជមានផងដែរ³³⁶។

២.៣.២.៣. អំពើជាមូលដ្ឋាននៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍

មាត្រា ៤ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ចែងអំពីអំពើជាមូលដ្ឋាននៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ទាក់ទងទៅនឹងចំណុចដែលថា ទាំងធាតុផ្សំអត្តនោម័ត និងធាតុផ្សំសត្វានុម័ត ត្រូវតែធ្វើការបញ្ជាក់ (បន្ថែមលើចេតនាជាក់លាក់ដើម្បីប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍) ដែលរួមមានដូចខាងក្រោម³³⁷៖

- i. ការធ្វើមនុស្សឃាតទៅលើសមាជិកនៃក្រុម
- ii. ការធ្វើឱ្យរងគ្រោះយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ ឬសតិបញ្ញាសមាជិកនៃក្រុម
- iii. ការធ្វើដោយចេតនាឱ្យក្រុមនេះ ទទួលរងនូវស្ថានភាពរស់នៅមួយដែលបានរៀបចំឡើង សម្រាប់បំផ្លិចបំផ្លាញរាងកាយទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក
- iv. ការដាក់នូវវិធានការនានា ដែលមានបំណងរារាំងមិនឱ្យមានការផ្តល់កំណើតទារក
- v. ការបញ្ជូនកុមារដោយបង្ខំ ពីក្រុមមួយទៅឱ្យក្រុមមួយផ្សេងទៀត។

២.៣.២.៣.១. ការធ្វើមនុស្សឃាតទៅលើសមាជិកនៃក្រុម

យុត្តិសាស្ត្រ អ.វ.ត.ក. បានសម្រេចថា ធាតុផ្សំអំពើជាមូលដ្ឋាននៃការធ្វើមនុស្សឃាតទៅលើសមាជិកនៃក្រុម មានលក្ខណៈដូចគ្នាទៅនឹងធាតុផ្សំនៃការធ្វើមនុស្សឃាតដែលជាអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀតដែរ³³⁸។

³³⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៥១២។

³³⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៥១៣-៤៥១៥។

³³⁷ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩០។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៤។

³³⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៩៦។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩១។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៩។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៥។

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ បារីត្រូវតែបានបណ្តាលឱ្យបាត់បង់ជីវិតជនរងគ្រោះតាមរយៈអំពើសកម្មឬអាកម្ម ពោលគឺដោយ «រួមចំណែកយ៉ាងពិតប្រាកដក្នុងការធ្វើឱ្យបាត់បង់ជីវិតជនរងគ្រោះ»³³⁹។ ការស្វែងរកសាកសពរបស់ជនរងគ្រោះមិនចាំបាច់បញ្ជាក់ធាតុផ្សំនៃការធ្វើមនុស្សឃាតនោះទេ។ ការស្លាប់របស់ជនរងគ្រោះអាចត្រូវបានសន្និដ្ឋានតាមកាលៈទេសៈ ពីភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញ³⁴⁰។ អ្វីដែលតម្រូវឱ្យបង្ហាញនោះ «គឺការទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានដ៏សមហេតុផលតែមួយគត់ដែលថា ជនរងគ្រោះស្លាប់ដោយសារអំពើសកម្មឬអាកម្មរបស់ជនជាប់ចោទ ឬ របស់ជនណាម្នាក់ឬច្រើននាក់ ដែលជនជាប់ចោទជាអ្នកទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើនោះ»³⁴¹។ មិនមាន «ចំនួនកំណត់» សម្រាប់ចំនួនមនុស្សដែលត្រូវបានសម្លាប់នោះឡើយ ដើម្បីកំណត់ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត³⁴²។ យ៉ាងណាមិញ ជាក់ស្តែង វាត្រូវតែសំដៅលើសមាជិកម្នាក់ ឬច្រើននាក់នៃក្រុមមួយ ដោយផ្អែកលើសមាជិកភាពនៃក្រុមនោះ³⁴³។
- ii. ធាតុផ្សំអត្ថនោម័ត៖ បារីត្រូវតែមានចេតនា «ចំពោះការសម្លាប់ ឬការបង្កឱ្យមានព្យសនកម្មលើរូបកាយធ្ងន់ធ្ងរ ដោយមានហេតុផលសមស្របដែលនាំឱ្យដឹងថា អំពើសកម្មឬអាកម្មនោះ អាចធ្វើឱ្យមានការបាត់បង់ជីវិតមនុស្ស»³⁴⁴។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចយ៉ាងត្រឹមត្រូវថា មានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់គាំទ្រការសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួនថា សមាជិកនៃក្រុមជនជាតិវៀតណាមដែលទទួលបានការការពារត្រូវបានសម្លាប់នៅក្នុងបរិបទនៃបទចោទប្រល័យពូជសាសន៍³⁴⁵។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានចោលអំណះអំណាងដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានមិនត្រឹមត្រូវថា ធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវបានបង្ហាញ ដោយសារអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកំណត់និយមន័យក្រុមដែលទទួលបានការការពារថាជា «ជនជាតិវៀតណាមដែលរស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា» ប៉ុន្តែបានពិចារណាលើការស្លាប់របស់ជនជាតិវៀតណាម ដែលរស់នៅក្នុងប្រទេសវៀតណាម។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការលើកឡើងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថា ជនជាតិវៀតណាម «ដែលរស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា» គឺជាក្រុមដែលទទួលបានការការពារនោះ តាមការជាក់ស្តែងមិនបានកម្រិតវិសាលភាពនៃក្រុមដែលទទួលបានការការពារនោះទេ³⁴⁶។

³³⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦២៧។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥១(ក)។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៣(ក)។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៦(ក)។

³⁴⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦២៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩១។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៥។

³⁴¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦២៨។

³⁴² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៩៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩១។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៥។

³⁴³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៩៦។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧២។

³⁴⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៣០។

³⁴⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៦០៣-១៦០៥។

³⁴⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៥៩៧។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ បានសម្រេចថា ការស្លាប់របស់ជនរងគ្រោះអាចត្រូវបានបញ្ជាក់ តាមរយៈភស្តុតាងតាម កាលៈទេសៈដែលផ្តល់ឱ្យ ដរាបណាមានតែសេចក្តីសន្និដ្ឋានសមហេតុផលតែមួយគត់ ដែល អាចទាញចេញបានពីភស្តុតាងបែបនោះ គឺសេចក្តីសន្និដ្ឋានដែលថា ជនរងគ្រោះបានស្លាប់ ហើយ³⁴⁷។

២.៣.២.៣.២. ការធ្វើឱ្យរបួសយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ ឬសតិបញ្ញា

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានបកស្រាយអំពីជាមូលដ្ឋាននៃការធ្វើឱ្យ របួសយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ ឬសតិបញ្ញា ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ និង ០០៤ ថាជា៖

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ ចារីត្រូវតែបានបង្កព្យសនកម្មដែលលើសពីការបាត់បង់ សមត្ថភាពរាងកាយ ឬសតិបញ្ញាតិចតួច ឬជាបណ្តោះអាសន្ន ហើយនាំឱ្យមាន ការខូចខាតរយៈពេលវែង និងធ្ងន់ធ្ងរ ចំពោះសមត្ថភាពរបស់ក្រុមដែលទទួលបានការ ការពារ ក្នុងការរស់នៅ និង ប្រកបកិច្ចការក្នុងជីវិតធម្មតា។ ការណ៍នេះត្រូវបាន វាយតម្លៃតាមករណីជាក់ស្តែងទាក់ទងនឹងកាលៈទេសៈនានា។ តម្រូវឱ្យមានភស្តុតាង បញ្ជាក់លទ្ធផល។ ព្យសនកម្មធ្ងន់ធ្ងរមិនចាំបាច់មានលក្ខណៈអចិន្ត្រៃយ៍ ឬមិនអាច ជួសជុលបាននោះឡើយ ប៉ុន្តែត្រូវតែលើសពីការបាត់បង់សមត្ថភាពរាងកាយ ឬ សតិបញ្ញាតិចតួច ឬជាបណ្តោះអាសន្ន ហើយនាំឱ្យមានការខូចខាតរយៈពេលវែង និងធ្ងន់ធ្ងរ ចំពោះសមត្ថភាពរបស់បុគ្គលក្នុងការរស់នៅ និង ប្រកបកិច្ចការក្នុងជីវិត ធម្មតា។ មិនមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវថា ព្យសនកម្មដែលបានបង្កឡើងនោះត្រូវតែមាន លក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរល្មម អាចបណ្តាលឱ្យមានការបំផ្លិចបំផ្លាញទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក ដល់ក្រុមដែលទទួលបានការការពារនោះទេ ប៉ុន្តែកម្រិតនៃការគំរាមកំហែងទៅលើ ការបំផ្លិចបំផ្លាញរបស់ក្រុម អាចចាត់ទុកថាជារង្វាស់ដើម្បីវាស់វែងភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃ ព្យសនកម្មដែលបានបង្កឡើង។ ការប្រព្រឹត្តដោយអមនុស្សធម៌ ឬដោយបន្ទោក បន្ទាប ទារុណកម្មផ្លូវចិត្ត ឬរាងកាយ ការរំលោភសេពសន្ថវៈ ការបំពានបំពានផ្លូវភេទ ការនិរទេស ការសួរចម្លើយ ឬក្បួននិងការវាយដំ និង/ឬការគំរាមសម្លាប់ អំពើហិង្សា លើរាងកាយមិនដល់ស្លាប់ដែលធ្វើឱ្យខូចសុខភាព ឬបណ្តាលឱ្យខូចរូបរាង ឬរបួស ធ្ងន់ធ្ងរដល់សមាជិកក្រុមត្រូវការពារ និងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ គឺជាអំពើដែលអាចធ្វើ ឱ្យមានព្យសនកម្មយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ ឬសតិបញ្ញា។ ការប៉ះទង្គិចផ្លូវចិត្ត និងរបួសរបស់ជនរងគ្រោះដែលនៅមានជីវិត ក្រោយពីការសម្លាប់រង្គាល គឺជារបួស ធ្ងន់ធ្ងរខាងសតិបញ្ញា (និងរាងកាយ)។ ការផ្លាស់ទីលំនៅដោយបង្ខំ មិនមែនជាអំពើ ប្រល័យពូជសាសន៍ទេ។ យ៉ាងណាមិញ វាអាចជាអំពើមួយ ដែលអាចធ្វើឱ្យរបួស ធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ និងសតិបញ្ញា ជាពិសេសប្រសិនបើកាលៈទេសៈនៃការ ផ្លាស់ទីលំនៅនោះ នាំឱ្យអ្នកផ្លាស់ទីលំនៅស្លាប់ទាំងអស់ ឬស្លាប់មួយចំនួន³⁴⁸។

³⁴⁷ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩១។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៩។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៥។
³⁴⁸ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩២(ក)។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៦(ក)។

ធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃការធ្វើឱ្យប្លែកយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ តម្រូវថា បុគ្គល ជាជនរងគ្រោះត្រូវតែមានជីវិត និងមិនអាចអនុវត្តត្រួតលើគ្នា នៅពេលដែល ជនរងគ្រោះត្រូវបានសម្លាប់ឡើយ³⁴⁹។

- ii. ធាតុផ្សំអត្ថនាម័ត៖ បារីត្រូវតែបានប្រព្រឹត្តដោយចេតនានូវអំពើសកម្ម ឬ អកម្ម ដោយមានបំណងធ្វើឱ្យប្លែកយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ ឬសតិបញ្ញា³⁵⁰។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានពិចារណាបន្ថែមទៀតថា អំពើដែលធ្វើឱ្យ ប្លែកយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ មិនមែនជាអំពើល្មើសដែលមិនសូវធ្ងន់ធ្ងរ ក្នុងការ «សម្លាប់ សមាជិកនៃក្រុម» ទេ។ គាត់បានកត់សម្គាល់ថា សាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍បានបកស្រាយអំពើ ជាមូលដ្ឋាននៃការធ្វើឱ្យប្លែកយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ ថាជាការខូចខាតរយៈពេលវែង និង ធ្ងន់ធ្ងរ ចំពោះសមត្ថភាពរបស់បុគ្គលក្នុងការរស់នៅ និង ប្រកបកិច្ចការក្នុងជីវិតធម្មតា។ គាត់ បានពិចារណាថា ការណ៍នេះមិនស្របជាមួយនឹងករណីទាំងឡាយ ដែលលទ្ធផលដែលមាន ចេតនានិងសម្រេចបាន គឺត្រូវសម្លាប់សមាជិកក្រុមត្រូវការពារឱ្យបានឆាប់រហ័ស ទោះបីជាថា ពួកគេអាចទទួលបានការរំលោភបំពានផ្នែករាងកាយ និងផ្លូវចិត្ត មុនពេលអំពើសម្លាប់កើតឡើង ក៏ដោយ។ ដោយសារតែការប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ មិនត្រូវបានចោទប្រកាន់ នៅក្នុងសំណុំរឿងទាំងអស់នេះ គាត់បានសម្រេចថា មិនមានហេតុផលណាត្រូវពិភាក្សា អំពីទំនាក់ទំនងរវាងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ប្រភេទនេះ ជាមួយនឹងការប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តអំពើ ប្រល័យពូជសាសន៍ទេ³⁵¹។

២.៣.២.៣. ការធ្វើដោយចេតនាឱ្យក្រុមទទួលរងនូវស្ថានភាពរស់នៅមួយដែលបានរៀបចំឡើង សម្រាប់បំផ្លិចបំផ្លាញរាងកាយរបស់ក្រុម

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានបកស្រាយអំពើជាមូលដ្ឋាននៃការធ្វើដោយ ចេតនាឱ្យក្រុមទទួលរងនូវស្ថានភាពរស់នៅមួយដែលបានរៀបចំឡើង សម្រាប់បំផ្លិចបំផ្លាញ រាងកាយរបស់ក្រុមដូចខាងក្រោម៖

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ បារីត្រូវតែចូលរួមក្នុងអំពើប្រព្រឹត្ត ដែលមិនសម្លាប់សមាជិក នៃក្រុមដែលទទួលបានការការពារភ្លាមៗទេ ប៉ុន្តែ ជាចុងក្រោយ ព្យាយាមបំផ្លិច បំផ្លាញរូបរាងកាយរបស់ពួកគេ។ ភស្តុតាងបញ្ជាក់ពីលទ្ធផលមិនតម្រូវឱ្យមានទេ។ ឧទាហរណ៍រួមមានការរំលោភសេពសន្ថវៈ ការបដិសេធមិនផ្តល់សេវាសុខភាព ការ ផ្តល់របបអាហារសម្រាប់តែរស់រាន ការបង្កើតកាលៈទេសៈដែលនាំឱ្យជនរងគ្រោះ ស្លាប់បន្តិចម្តងៗ ដូចជាកង្វះអាហារ ទឹក កន្លែងស្នាក់នៅ សម្លៀកបំពាក់ អនាម័យ ការដាក់ឱ្យមនុស្សធ្វើការហួសហេតុ ឬប្រើកម្លាំងហួសហេតុ និងការបណ្តេញចេញជា ប្រព័ន្ធឱ្យមនុស្សចេញពីផ្ទះរបស់ខ្លួន។ ស្ថានភាពនានាត្រូវតែបានរៀបចំឡើង ដើម្បី បំផ្លិចបំផ្លាញរាងកាយក្រុមនោះទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក មិនមែនរៀបចំឡើង ដើម្បី

³⁴⁹ ដូចខាងលើ។
³⁵⁰ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩២(ខ)។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៦(ខ)។
³⁵¹ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩២។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៦។

រំលាយក្រុមនោះទេ។ ប្រសិនបើមិនមានភស្តុតាងផ្ទាល់បញ្ជាក់ថា ស្ថានភាពនានា ត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បីបំផ្លាញក្រុមនោះទេ នោះត្រូវផ្ដោតលើ «ភរនីយភាព សត្យានុម័ត»នៃស្ថានភាពបែបនោះដែលនាំឱ្យបំផ្លាញរាងកាយក្រុមនោះហើយ កត្តាពាក់ព័ន្ធ រួមមានលក្ខណៈនៃស្ថានភាពបែបនោះ រយៈពេលដែលជនរងគ្រោះ ទទួលរងស្ថានភាពបែបនោះនិងលក្ខណៈនៃសមាជិកក្រុមគោលដៅនោះឧទាហរណ៍ ភាពងាយរងគ្រោះរបស់សមាជិកនោះ។ ស្ថានភាពដែលមិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ ទោះជាតាមបទដ្ឋានណាក៏ដោយប៉ុន្តែនៅតែមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់អាចឱ្យក្រុមនោះ រស់រានបាន ហើយមិនបានចូលរួមបំណែកបំផ្លាញក្រុមនោះទេ គឺជាស្ថានភាព ដែលមិនបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃធាតុផ្សំសត្យានុម័ត នេះទេ³⁵²។

- ii. ធាតុផ្សំអត្តនាម័តៈ បារីត្រូវតែបានបង្កនូវស្ថានភាពនានា ដោយចេតនាធ្វើឱ្យមាន ការបំផ្លាញរាងកាយរបស់ក្រុមទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក³⁵³។

២.៣.២.៣.៤. ការដាក់នូវវិធានការនានា ដែលមានបំណងរារាំងមិនឱ្យមានការផ្តល់កំណើតទារក

ការដាក់នូវវិធានការនានា ដែលមានបំណងរារាំងមិនឱ្យមានការផ្តល់កំណើតទារក នៅក្នុងក្រុម មិនត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងសំណុំរឿងណាមួយ នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. នោះទេ។ ហេតុដូច្នេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះមិនបានវិភាគអំពើជា មូលដ្ឋាននៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នេះទេ។

២.៣.២.៣.៥. ការបញ្ជូនកុមារដោយបង្ខំ ពីក្រុមមួយទៅឱ្យក្រុមមួយផ្សេងទៀត

ការបញ្ជូនកុមារដោយបង្ខំ ពីក្រុមមួយទៅឱ្យក្រុមមួយផ្សេងទៀត មិនត្រូវបាន ចោទប្រកាន់នៅក្នុងសំណុំរឿងណាមួយ នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. នោះទេ។ ហេតុដូច្នេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះមិនបានវិភាគអំពើជាមូលដ្ឋាននៃអំពើប្រល័យ ពូជសាសន៍នេះទេ។

២.៤. ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ

ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិត្រូវបានកំណត់និយមន័យនៅក្នុងមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ជា «អំពើណាមួយដូចខាងក្រោម ដែលវាយប្រហារជាទូទៅ ឬ ដោយមានការរៀបចំ ប្រឆាំងទៅលើប្រជាជនស៊ីវិលដោយមូលហេតុ ជាតិ នយោបាយ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬ សាសនា ណាមួយដូចជា៖ ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការ និរទេស ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ការធ្វើទារុណកម្ម ការរំលោភលើផ្លូវភេទ ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬ សាសនា [និង] អំពើមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត»³⁵⁴។

³⁵² សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៣(ក)។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៧(ក)។

³⁵³ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៣(ខ)។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៧(ខ)។

ទោះបីជាមាត្រា ២ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ចែងថា យុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់ អ.វ.ត.ក. មានភាពស្របគ្នាទៅនឹងច្បាប់ អ.វ.ត.ក. យ៉ាងណាក្តី³⁵⁵ ក៏មានលក្ខណៈខុសគ្នាសំខាន់ៗមួយចំនួនរវាងនិយមន័យ នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងច្បាប់ អ.វ.ត.ក.។ ជាពិសេស ខណៈដែលមាត្រា ៩ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា កំណត់និយមន័យ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតាមរយៈការយោងទៅលក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យូម នៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ អន្តរជាតិ (“ICC”) មាត្រា ៥ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មិនបានយោងបែបនោះទេ។ ភាពមិនស្របគ្នា រវាងមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. និងមាត្រា ៩ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល កម្ពុជាបានបន្តមានបន្ទាប់ពីវិសោធនកម្មក្នុងឆ្នាំ២០០៤។ ធាតុផ្សំទូទៅនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិនៅក្នុងមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ក៏មានលក្ខណៈតឹងរឹងជាងមាត្រា ៧ នៃ លក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យូមផងដែរ ដែលតម្រូវថា ការវាយប្រហារជីវិតរាលដាល ឬជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធ ត្រូវធ្វើឡើងប្រឆាំងផ្ទាល់ទៅនឹងប្រជាជនស៊ីវិល «ដោយមូលហេតុ ជាតិ នយោបាយ ជាតិពន្ធ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា»³⁵⁶។

បន្ថែមលើធាតុផ្សំទូទៅ លក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យូមមានចែងអំពីអំពើជាមូលដ្ឋាន ដែលមិន ត្រូវបានរួមបញ្ចូលក្នុងច្បាប់ អ.វ.ត.ក. - ជាពិសេស ការផ្លាស់ទីលំនៅប្រជាជនដោយបង្ខំ ការ ដកហូតសេរីភាពខាងរូបរាងកាយ ដែលជាការបំពានលើវិធានជាមូលដ្ឋាននៃច្បាប់អន្តរជាតិ ការចាប់រំលោភ ទាសកម្មផ្លូវភេទ ពេស្យាកម្មដោយបង្ខំ ការមានគភ៌ដោយបង្ខំ វឌ្ឍកម្ម ដោយបង្ខំ ឬការបំពានផ្លូវភេទក្នុងទ្រង់ទ្រាយផ្សេងទៀត ដែលមានភាពធ្ងន់ធ្ងរប្រហែលគ្នា នេះ ការបាត់ខ្លួនមនុស្សដោយបង្ខំ បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌអាប៉ាចេង³⁵⁷។ យ៉ាងណាមិញ អង្គ ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. លើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ ត្រូវបានកំហិតដោយនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ នៅពេលដែលអំពើល្មើសត្រូវបានចោទប្រកាន់បានប្រព្រឹត្តឡើង³⁵⁸។

២.៤.១. ភាពអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះបានធ្វើការសន្និដ្ឋានយ៉ាងស៊ីចង្វាក់គ្នា ថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវបានកំណត់ថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ដែលអាចអនុវត្ត បាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ចន្លោះថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩³⁵⁹។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានវាយតម្លៃបញ្ហាចោទនៃភាព អាចអនុវត្តបាននេះ ដោយអង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ បង្កើត បានជាទម្រង់មួយយ៉ាងស៊ីចង្វាក់គ្នានៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ចាប់តាំងពីធម្មនុញ្ញរបស់

³⁵⁴ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៥។
³⁵⁵ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ២។
³⁵⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១០៦។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣១៥។
³⁵⁷ លក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យូម មាត្រា ៧។
³⁵⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៩៩-១០០។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៩។
³⁵⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៩៨-១១៣។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០០។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៧៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៨៣, ២៩៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកា ដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣៧-៣៨។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣១៣។

តុលាការ Nuremberg ឆ្នាំ១៩៤៥ មកម្ល៉េះ³⁶⁰។ ដោយកត់សម្គាល់ថា ប្រទេសកម្ពុជាមិនមែនជាភាគីហត្ថលេខានៅនឹងអនុសញ្ញាណាមួយ ស្តីពីការទប់ស្កាត់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩ នឹងថាមិនមានបទប្បញ្ញត្តិណានៅក្នុងច្បាប់ជាតិកម្ពុជា ដែលដោះស្រាយចំពោះបទល្មើសទាំងអស់នេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវធ្វើការសម្រេចថា តើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិស្ថិតក្នុងវិសាលភាព នៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងរយៈពេលនោះដែរឬយ៉ាងណា³⁶¹។ ក្នុងការសន្និដ្ឋានថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ បង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិត្រឹមឆ្នាំ១៩៤៥ និងថា ជាតុល្យតិយុត្តិ ត្រូវបានកែលម្អ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិនិត្យការវិវត្តន៍ផ្នែក ប្រវត្តិសាស្ត្រនៃទស្សនៈតុលាការចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តាមរយៈ៖

- i. ធម្មនុញ្ញ Nuremberg ឆ្នាំ១៩៤៥
- ii. ធម្មនុញ្ញតូក្យូ ឆ្នាំ១៩៤៦
- iii. សេចក្តីបញ្ជាក់របស់មហាសន្និបាតឆ្នាំ១៩៤៦
- iv. អនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ឆ្នាំ១៩៤៨
- v. គោលការណ៍ Nuremberg ឆ្នាំ១៩៥០ របស់គណៈកម្មការច្បាប់អន្តរជាតិ (“ILC”)
- vi. អនុសញ្ញាអាប៉ាចេដឆ្នាំ១៩៧៣
- vii. ការចោទប្រកាន់ព្រហ្មទណ្ឌក្នុងប្រទេស ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និង
- viii. លក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTY, ICTR តុលាការពិសេសសម្រាប់សេរ៉ាឡេអូន (“SCSL”) និង តុលាការ ICC³⁶²។

នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានវិភាគ ភាពអាចអនុវត្តបាននៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅ អ.វ.ត.ក. ដោយមាន ការយោងទៅគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព ដែលបានបញ្ជាក់ថាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវបានកំណត់ថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ដែលអាចអនុវត្តបាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ចន្លោះ ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩³⁶³។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាថា បើទោះជា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវបានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ដែលផ្តល់ ឱ្យ អ.វ.ត.ក. នូវយុត្តាធិការដែលសន្មតទុកជាមុនយ៉ាងណាក្តី ក៏ការណ៍នេះមិនគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារនោះដែរ³⁶⁴។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា ចាំបាច់ត្រូវសម្រេចលើនិយមន័យ ដែលអាចអនុវត្តបានរបស់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ «នៅពេលដែលមានការប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋត្រូវបានចោទប្រកាន់» ដោយបានផ្តល់សំអាង ហេតុប៉ុណ្ណោះការដែលសន្មតទុកជាមុនរបស់ អ.វ.ត.ក. អាចមិនត្រូវបានបកស្រាយ

³⁶⁰សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៨៣-២៩៦ (ជាពិសេស កថាខណ្ឌ ២៩០)។
³⁶¹ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៨៤។
³⁶²សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៨៥-២៨៩។
³⁶³សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៩៨-១១៦។ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ចំពោះជនជាប់ចោទក្នុងការដឹងថា ជាបទល្មើស និងមានច្បាប់ចែង ដែលពួកគេអាចត្រូវបានចោទប្រកាន់ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋបែបនោះ ។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តី សម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ៣ និង អៀង ធីន្ទ) កថាខណ្ឌ ១៣១-១៣៣។
³⁶⁴សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៩៩។

ថាជាវិសោធនកម្មច្បាប់ ដែលមានអានុភាពប្រតិសកម្មចំពោះនិយមន័យនៅក្នុងមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. នោះឡើយ³⁶⁵។ ដោយបន្ថែមទៅលើឯកសារសំអាងផ្លូវច្បាប់ ដែលត្រូវបាន ពិចារណាដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងសំណុំរឿង ០០១ បានពិចារណាលើ៖

- i. ប្រភពទាក់ទងនឹងសេចក្តីប្រកាសទីក្រុង St. Petersburg ឆ្នាំ១៨៦៨
- ii. សៀវភៅនិពន្ធដោយ Hugo Grotius
- iii. អនុសញ្ញាទីក្រុងឡាអេ ឆ្នាំ១៨៩៩ និង ១៩០៧
- iv. សេចក្តីប្រកាស ឆ្នាំ១៩១៥ របស់បារាំង អង់គ្លេស និងរុស្ស៊ី ទាក់ទងនឹងការសម្លាប់ រង្គាលលើជនជាតិអាមេនី
- v. គណៈកម្មការទទួលបន្ទុកដោះស្រាយការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកបង្កសង្គ្រាម និង ការដាក់ទណ្ឌកម្ម ឆ្នាំ១៩១៩
- vi. រឿងក្តីរបស់តុលាការយោធា Nuremberg ដែលបានបង្កើតឡើងក្រោមច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង
- vii. អនុសញ្ញាសន្តិភាពក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ និង
- viii. ការជ្រើសរើសបន្ថែមទៀត នៃការដាក់ពន្ធនាគារចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅក្នុងតុលាការជាតិ³⁶⁶។

នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិត្រូវបានកំណត់ថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ដែលអាចអនុវត្តបាននៅប្រទេសកម្ពុជា ក្នុងអំឡុងរយៈពេលដែលពាក់ព័ន្ធ ត្រូវបានជនជាប់ចោទ អាចដឹងជាមុនបានគ្រប់គ្រាន់ថា មានច្បាប់ចែង និងជាបទល្មើស ដែលពួកគេអាចត្រូវបានចោទប្រកាន់ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម បែបអស់ទាំងនោះ³⁶⁷។ ចំពោះគោលបំណងនៃភាពអាចដឹងជាមុនថាមានច្បាប់ចែង និងជា បទល្មើស អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែល មាននៅក្នុងគោលការណ៍ Nuremberg គឺមានលក្ខណៈជាក់លាក់គ្រប់គ្រាន់ ក្នុងរយៈកាល ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ ១៩៧៩ នៅក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ³⁶⁸។ ក្នុងការសម្រេចលើ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានទទួលស្គាល់ថា គណៈកម្មការ ច្បាប់អន្តរជាតិ មិនអាចអនុម័តព្រមព្រៀងលើនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្នុងអំឡុងរយៈពេលពីឆ្នាំ១៩៥៤ ដល់ ១៩៩៦ បានទេ³⁶⁹។ យ៉ាងណាមិញ ការណ៍នេះមិន មានន័យថា និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មិនទាន់មានអត្ថិភាពនៅក្នុងច្បាប់ ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅពេលដែលពាក់ព័ន្ធនោះឡើយ³⁷⁰។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណា ថា បើទោះបីជាយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ «បានដើរតួនាទីយ៉ាងច្បាស់ ក្នុង

³⁶⁵ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១០០។
³⁶⁶ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១០១-១០៣។
³⁶⁷ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១២៥-១៣៣។
³⁶⁸ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣៣។
³⁶⁹ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣១។
³⁷⁰ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣១-១៣២។

ការកំណត់ពីធាតុផ្សំនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងគោលការណ៍ Nuremberg» យ៉ាងណាក្តី ក៏ការណ៍នេះមិនមានន័យថា និយមន័យក្រោយសង្គ្រាមលោក លើកទី២ មិនច្បាស់លាស់គ្រប់គ្រាន់នោះដែរ³⁷¹។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានធ្វើការកត់សម្គាល់ជាពិសេស ទៅលើ ការជំនុំជម្រះក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ ដែលបានធ្វើឡើងក្នុងទីក្រុង Nuremberg និង តូក្យូ នៅក្នុងការសម្រេចរបស់ខ្លួន ទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលជា ជនត្រូវចោទមានលទ្ធភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការដឹងជាមុនថា មានការហាមឃាត់របស់ឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ³⁷²។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទាំងពីររូប បានសម្រេច ថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ លើកលែងតែការរំលោភសេពសន្ថវៈ គឺជាផ្នែកមួយនៃ ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានកត់សម្គាល់ថា ទោះបីជាយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ដែលបានបង្កើតតាំងពី ទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៩០ មិនកំណត់កាតព្វកិច្ចនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់ អ.វ.ត.ក. យ៉ាងណាក្តី ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានទទួលយកការពឹងផ្អែកលើសេចក្តីសម្រេចទាំងអស់ នោះ ក្នុងកម្រិតដែលសេចក្តីសម្រេចរបស់ពួកគាត់លើធាតុផ្សំឧក្រិដ្ឋកម្ម និងទម្រង់នៃការទទួល ខុសត្រូវ ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីច្បាប់ ដែលវាមានអត្ថិភាពក្នុងអំឡុងពេលយុត្តាធិការលើពេលវេលា របស់ អ.វ.ត.ក.³⁷³។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានអនុម័តសំអាងហេតុដូចគ្នានេះដែរ នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤³⁷⁴។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាតិមិនបាន លើកអំពីភាពអាចអនុវត្តបាន ឬធាតុផ្សំនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៅក្នុងដីកាសម្រេច លើកលែងចោទប្រកាន់របស់ខ្លួន នៅក្នុងរឿងក្តីទាំងអស់នេះទេ³⁷⁵។

២.៤.២. ធាតុផ្សំទូទៅ

ធាតុផ្សំ «ទូទៅ» នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវបានបញ្ជាក់នៅក្នុង លិខិតុបករណ៍ច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិក្រោយសង្គ្រាមលោកជាច្រើន ដូច្នេះត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥ ពួកវាបង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ³⁷⁶។ ដើម្បីបង្កើតបានជាបទល្មើស មួយក្នុងចំណោមបទល្មើសនានា ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ធាតុផ្សំទូទៅ ខាងក្រោមត្រូវបានបង្ហាញ៖

- i. ការវាយប្រហារជាទូទៅ និងមានការរៀបចំជាប្រព័ន្ធ
- ii. សំដៅប្រឆាំងទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល
- iii. ដោយមូលហេតុ ជាតិ នយោបាយ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា

³⁷¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣២-១៣៣។

³⁷² សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣០៦។

³⁷³ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៥៧។

³⁷⁴ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៥។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៣។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣៨។

³⁷⁵ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមស្តីពីដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាតិ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ សូមមើលផងដែរ សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៥.៣.២.៧, ៥.៣.៣.៦.២, ៥.៣.៣.៧.៣.

³⁷⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៩៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៦៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១០៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៧៦-១៩២។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៨១-៣១៩។

- iv. ចំណងទាក់ទងរវាងអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ និងការវាយប្រហារ និង
- v. ការដឹងឮដែលត្រូវការរបស់ជនជាប់ចោទ ទាក់ទងនឹងធាតុផ្សំទូទៅ³⁷⁷។

នៅ អ.វ.ត.ក. មិនមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវទូទៅដើម្បីបញ្ជាក់ពី «ផែនការ ឬ គោលនយោបាយ» របស់រដ្ឋ ឬអង្គការនោះទេ³⁷⁸។ យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. បានសន្និដ្ឋាន យ៉ាងស៊ីចង្វាក់គ្នាថា ពុំមានធាតុផ្សំបែបនេះបង្ហាញនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះទេ គិតត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥³⁷⁹។ ទោះជាយ៉ាងណា អត្ថិភាពនៃផែនការ ឬគោលនយោបាយបែបនេះ អាចពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការបង្ហាញអំពីលក្ខណៈនៃការវាយប្រហារជាទូទៅ និងមានការរៀបចំជា ប្រព័ន្ធ³⁸⁰។

២.៤.២.១. «ការវាយប្រហារជាទូទៅ និងមានការរៀបចំជាប្រព័ន្ធ»

យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. បានបកស្រាយធាតុផ្សំ «ការវាយប្រហារ» មានន័យ ថាជា «ដំណើរការនៃអំពើ» ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រព្រឹត្តនូវអំពើហិង្សាច្រើន³⁸¹។ ទោះបីជា ការប្រើកម្លាំងប្រដាប់អាវុធអាចបង្ហាញពីអត្ថិភាពនៃការវាយប្រហារដែលមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ទម្រង់នៃការធ្វើបាបផ្សេងទៀតលើប្រជាជនស៊ីវិល អាចមានលក្ខណៈ គ្រប់គ្រាន់ រួមទាំងអំពើទាំងឡាយដែលមាននៅក្នុងបទល្មើសជាមូលដ្ឋានក្នុងមាត្រា ៥ នៃ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក.³⁸²។

គឺការវាយប្រហារ ដែលត្រូវតែមានលក្ខណៈទូទៅ និងជាប្រព័ន្ធ (មិនមែនអំពើ ដាច់ដោយឡែក ដែលជនជាប់ចោទទទួលខុសត្រូវនោះទេ)³⁸³។ លក្ខណៈទូទៅឬជាប្រព័ន្ធ គឺជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវបែបជ្រើសរើសនៅ អ.វ.ត.ក. គឺ ការវាយប្រហារត្រូវតែមានលក្ខណៈ ទូទៅ ឬ ជាប្រព័ន្ធ³⁸⁴។ ជាគោលការណ៍ អំពើតែមួយអាចមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ជាឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ³⁸⁵។

³⁷⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១០៦។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០១។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៧៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦០-៦៦។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៦-៧២។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿង ទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៤-៥០។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣៩-៤៥។

³⁷⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៣២។

³⁷⁹ ដូចខាងលើ។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៨១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦០-៦៦។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៦-៧២។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៤-៥០។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣៩-៤៥។

³⁸⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៣២។

³⁸¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៧៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៩៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣៩។

³⁸² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៧៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៩៨។

³⁸³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៧៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦១។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៧។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៥។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤០។

³⁸⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៧៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០១។

³⁸⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៧៩។

ការវាយប្រហារមួយអាចត្រូវបានចាត់ទុកថា «មានលក្ខណៈទូទៅ» ផ្អែកលើលក្ខណៈទូលំទូលាយនិងមានចំនួនជនរងគ្រោះច្រើន³⁸⁶។ ការវាយប្រហារជាទូទៅអាចសំដៅទៅលើទាំង «អានុភាពត្រួតគ្នានៃអំពើអមនុស្សធម៌ជាច្រើន ទាំងអានុភាពនៃអំពើអមនុស្សធម៌តែមួយដែលមានទ្រង់ទ្រាយធំ»³⁸⁷។ ការវាយប្រហារ «ជាប្រព័ន្ធ» ត្រូវបានកំណត់លក្ខណៈដោយអំពើហិង្សាដែលមានការរៀបចំ ហើយអំពើនោះមិនមែនកើតឡើងដោយចៃដន្យនោះទេ³⁸⁸។

សញ្ញាណនៃ «ការវាយប្រហារលើប្រជាជនស៊ីវិល» សម្រាប់គោលបំណងនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រូវតែចែកឱ្យដាច់ពីសញ្ញាណដាច់ដោយឡែកនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ³⁸⁹។ «ការវាយប្រហារ» សំដៅទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល «អាចកើតឡើងមុន អាចអូសបន្លាយពេលយូរឬបន្តកើតមានរហូតនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ដោយមិនចាំបាច់ថា ការវាយប្រហារនេះជាផ្នែកមួយនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធនោះឡើយ»³⁹⁰។

២.៤.២.២. «សំដៅប្រឆាំងទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល»

លក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលថា ការវាយប្រហារត្រូវបានសំដៅប្រឆាំងទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល មានន័យថា ប្រជាជនស៊ីវិលនោះត្រូវតែជាគោលដៅចម្បង មិនមែនជាគោលដៅនៃការវាយប្រហារដោយចៃដន្យនោះទេ³⁹¹។ មិនចាំបាច់មានការបង្ហាញថា ទាល់តែមានប្រជាជនទាំងអស់នៅក្នុងទីតាំងភូមិសាស្ត្រពាក់ព័ន្ធណាមួយ ដែលមានការវាយប្រហារ ទើបចាត់ទុកថាជាគោលដៅនៃការវាយប្រហារនោះឡើយ³⁹²។ វាមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ ដោយគ្រាន់តែបង្ហាញថា «បុគ្គលមួយចំនួន» ត្រូវបានកំណត់ថាជាគោលដៅនៃការវាយប្រហារឬបុគ្គលទាំងឡាយត្រូវបានកំណត់តាមវិធីដែលការវាយប្រហារមានគោលដៅប្រឆាំងទៅលើ «ប្រជាជនស៊ីវិល» មិនមែនមានគោលដៅប្រឆាំងទៅលើបុគ្គលមួយចំនួនដែលបានកំណត់និងត្រូវបានជ្រើសរើសខ្លះៗនោះទេ³⁹³។ ជនរងគ្រោះមិនចាំបាច់ជាប់ទាក់ទងជាមួយក្រុមជាក់លាក់ណាមួយទេ³⁹⁴។

«ប្រជាជនស៊ីវិល» នៅក្នុងបរិបទនេះ រួមបញ្ចូលបុគ្គលទាំងអស់ ដែលមិនមែនជាសមាជិកនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ឬម្យ៉ាងវិញទៀត ត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាយុទ្ធជន³⁹⁵។ ទាហានដែលបាត់បង់សមត្ថភាពប្រយុទ្ធ មិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ជា «ជនស៊ីវិល» សម្រាប់

³⁸⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៧៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០០។

³⁸⁷ ដូចខាងលើ។

³⁸⁸ ដូចខាងលើ។

³⁸⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៧៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៩៩។

³⁹⁰ ដូចខាងលើ។

³⁹¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៨២។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០៥-៣១១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦២។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤១។

³⁹² សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៨២។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០៣។

³⁹³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៨២។

³⁹⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៨៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១២។

³⁹⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០៧។

គោលបំណងនៃមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. នោះទេ³⁹⁶។ ទោះបីជាមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវ ទូទៅ ក្នុងការបញ្ជាក់ថា ការវាយប្រហារ គឺប្រឆាំងទៅលើ «ប្រជាជនស៊ីវិល» ក៏ដោយ ក៏ លក្ខខណ្ឌនេះមិនចាំបាច់តម្រូវឱ្យមានការបញ្ជាក់ភស្តុតាងថា ជនរងគ្រោះម្នាក់ៗនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ជាមូលដ្ឋាននោះ គឺជាជនស៊ីវិលនោះដែរ³⁹⁷។ ដូច្នេះ ទាហានដែលបោះបង់សមត្ថភាពប្រយុទ្ធ អាចជាជនរងគ្រោះពិតប្រាកដ នៃអំពើដែលអាចជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ³⁹⁸។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា គិតត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥ ការវាយប្រហារដោយ រដ្ឋ ឬអង្គការទៅលើកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធរបស់ខ្លួន មិនអាចចាត់ទុកជា «ការវាយប្រហារ ទៅលើប្រជាជនស៊ីវិលនោះទេ» យោងតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ។ អង្គជំនុំជម្រះបាន ផ្តល់សំអាងហេតុថា សមាជិកនៃអង្គភាពប្រដាប់អាវុធមិនត្រូវបានទទួលឋានៈជាជនស៊ីវិល នោះទេ ដោយផ្អែកលើអង្គហេតុដែលថាពួកគេ «មិនកាន់អាវុធ ឬមិនបានចូលរួមនៅក្នុងការ ប្រយុទ្ធ នៅពេលដែលមានការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ»។ អង្គជំនុំជម្រះបដិសេធអំណះអំណាច ដែលថា ការការពារដែលផ្តល់ឱ្យដោយឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ រួមបញ្ចូលកងកម្លាំង ប្រដាប់អាវុធក្នុងស្រុក។ ទោះបីជាការបកស្រាយបែបនេះ «អាចចាត់ទុកថាជាការប្រសើរ ក្តី» អង្គជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា វាមិនត្រូវបានគាំទ្រដោយច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្នុង ឆ្នាំ១៩៧៥ នោះទេ³⁹⁹។

យ៉ាងណាមិញ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបាន សម្រេចថា ចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់១៩៧៩ ការវាយប្រហារដោយរដ្ឋ ឬអង្គការប្រឆាំង នឹងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធផ្ទាល់របស់ខ្លួន គឺជាការវាយប្រហារប្រឆាំងលើប្រជាជនស៊ីវិល ក្នុង ករណីដែលកងកម្លាំងទាំងអស់នោះតាមពិតមិនមានសម្ព័ន្ធភាព ឬផ្តល់ការគាំទ្រពាក់ព័ន្ធទៅ ខាងកងទ័ពប្រឆាំង⁴⁰⁰។ គាត់ពិចារណាថា គោលបំណងនៃច្បាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មិនអាចត្រូវបានកំណត់ថាជា ការការពារប្រឆាំងនឹងការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ដែលបានប្រព្រឹត្ត ជាទ្រង់ទ្រាយធំ ប្រឆាំងនឹងបុគ្គលនានា រួមបញ្ចូលទាំងប្រជាជនរបស់រដ្ឋខ្លួនឯងផ្ទាល់ ដែលពុំ ត្រូវបានការពារដោយច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់សង្គ្រាមដែលមានស្រាប់នោះទេ⁴⁰¹។ ហេតុដូច្នេះ គាត់យល់ឃើញថា «ប្រជាជនស៊ីវិល» នៅក្នុងលក្ខខណ្ឌតម្រូវទូទៅ នៃមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ត្រូវតែកំណត់ថាជាប្រជាជនទាំងមូលនៃប្រទេសណាមួយជាក់លាក់⁴⁰²។

ដូច្នេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានផ្តល់សំអាងហេតុថា វាត្រូវបាន ប្រមើលមើលយ៉ាងគ្រប់គ្រាន់បានថា នៅឆ្នាំ១៩៧៥ ការប្រព្រឹត្តអំពើរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្ស ជាទ្រង់ទ្រាយធំដោយរដ្ឋ ប្រឆាំងនឹងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធរបស់ខ្លួន អាចបណ្តាលឱ្យមានការ ទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌបាន⁴⁰³។ ការដកកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធរបស់រដ្ឋខ្លួនឯងផ្ទាល់

³⁹⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៣៨។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០៤។
³⁹⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៨០។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៨៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១១
³⁹⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៨៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១១។
³⁹⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០៩។
⁴⁰⁰ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការបកស្រាយអំពី «ការវាយប្រហារសំដៅលើប្រជាជនស៊ីវិល» ក្នុងបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ទាក់ទងទៅនឹងកងកម្លាំងផ្ទាល់របស់រដ្ឋ ប្របប ចុះថ្ងៃទី៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D191/18 កថាខណ្ឌ ៦៩។
⁴⁰¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៥។
⁴⁰² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៥-៥៦, ៥៩។

ចេញពីការការពារប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នឹងរារាំងដល់គោលបំណងរបស់ ច្បាប់ និងបណ្តាលឱ្យមានលទ្ធផលមិនសមហេតុផល⁴⁰⁴។ ជាងនេះទៀត គោលការណ៍ វិមតិសង្ស័យបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ និងការបកស្រាយតាមន័យចង្អៀត មិន រារាំងការបកស្រាយថា ការវាយប្រហារដោយរដ្ឋ ឬអង្គការ ទៅលើកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ផ្ទាល់របស់ខ្លួន គឺជាការវាយប្រហារទៅលើប្រជាជនស៊ីវិលនោះទេ ក្នុងករណីដែលកងកម្លាំង ទាំងអស់នោះ តាមពិត មិនមានសម្ព័ន្ធភាព ឬផ្តល់ការគាំទ្រពាក់ព័ន្ធទៅខាងកងទ័ព បដិបក្ខ⁴⁰⁵។

២.៤.២.៣. «ដោយមូលហេតុ ជាតិ នយោបាយ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា»

ការវាយប្រហារត្រូវតែប្រព្រឹត្តឡើង ដោយផ្អែកលើមូលហេតុ ជាតិ នយោបាយ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា⁴⁰⁶។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា បើ ទោះបីជាការវាយប្រហារត្រូវតែផ្អែកលើមូលដ្ឋានមួយ ឬច្រើន ក្នុងចំណោមមូលដ្ឋាននានា ដែលរៀបរាប់យ៉ាងណាក្តី ក៏ជាតុល្យនេះមិនចាំមានលក្ខណៈ «រើសអើង» នោះទេ⁴⁰⁷។ «លើ មូលហេតុ ជាតិ នយោបាយ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា» ដែលជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវ ទូទៅ នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មិនមានតម្លៃស្មើគ្នាទៅនឹងពាក្យពេចន៍ដែលប្រើក្នុង ការកំណត់និយមន័យលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការរើសអើង នៅក្នុងនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការធ្វើ ទុក្ខបុកម្នេញនោះទេ⁴⁰⁸។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យមានមូលហេតុ ជាតិ នយោបាយ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា គឺជាផ្នែកមួយនៃជាតុល្យទូទៅ នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និង មិនតម្រូវឱ្យមានសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មជាមូលដ្ឋាននីមួយៗនោះទេ⁴⁰⁹។

អំពើមួយត្រូវបានចាត់ទុកថាជាការរើសអើង នៅពេលដែលជនរងគ្រោះត្រូវបាន កំណត់ជាគោលដៅ ដោយសារតែសមាជិកភាពរបស់ខ្លួន ឬសមាជិកភាពតាមការសន្មត នៅក្នុងក្រុមនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនាណាមួយ⁴¹⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលបានបញ្ជាក់ថា ក្រុមដែលត្រូវបានកំណត់ជាគោលដៅនោះ «អាចត្រូវបានចាត់ទុកថា យ៉ាងទូលំទូលាយ ដូច្នេះ ក្រុមនេះអាចត្រូវបានកំណត់ក្នុងន័យអវិជ្ជមាន និងរួមបញ្ចូលអ្នក ជាប់ពាក់ព័ន្ធជិតស្និទ្ធ ឬអ្នកគាំទ្រ»⁴¹¹។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា វិធីសាស្ត្រ របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ក្នុងការកំណត់និយមន័យក្រុមគោលដៅនេះ គឺ «អាចយក មកអនុវត្តបានដូចគ្នានៅក្នុងការកំណត់និយមន័យនៃក្រុមជាក់លាក់ណាមួយ ដែលជាគោល ដៅនៃការវាយប្រហារ»⁴¹²។

⁴⁰³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦០-៦២។

⁴⁰⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៣។

⁴⁰⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៧-៦៨។

⁴⁰⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៤៤-៧៤៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៨៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១៣៣១៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦៣។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៩។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៧។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤២។

⁴⁰⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៤៤-៧៤៥។

⁴⁰⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៤៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៨៨។

⁴⁰⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៨៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤២។

⁴¹⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៨៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១៦-៣១៧

⁴¹¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៧២។

⁴¹² សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៨៩។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានអនុវត្តតាមសំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ដែលសម្រេចថា វាមិនចាំបាច់បង្ហាញភស្តុតាងអំពីចេតនាវិសេសសម្រាប់គ្រប់ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់ប្រឆាំងមនុស្សជាតិឡើយ។ ចេតនាវិសេសនេះគឺគ្រាន់តែជាលក្ខខណ្ឌទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញប៉ុណ្ណោះ។⁴¹³ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានបន្តអនុវត្តសំអាងហេតុនេះ នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤⁴¹⁴។

២.៤.២.៤. ចំណងទាក់ទងរវាងអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ និងការវាយប្រហារ

ចំណងទាក់ទងរវាងអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ និងការវាយប្រហារជាទូទៅ និងជាប្រព័ន្ធ សំដៅទៅលើប្រជាជនស៊ីវិលគឺជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវ⁴¹⁵។ អំពើរបស់ចៅក្រមត្រូវតែជាផ្នែកមួយនៃការវាយប្រហារ មានន័យថា តាមលក្ខណៈ ឬផលវិបាករបស់ពួកវា អំពើដែលជាបញ្ហាចោទនោះ ជាសត្យានុម័តត្រូវតែជាផ្នែកមួយនៃការវាយប្រហារ⁴¹⁶។ ជាងនេះទៀត ក្នុងករណីដែលជនជាប់ចោទមិនមែនជាចៅក្រម អំពើរបស់ពួកគេត្រូវតែបង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃការវាយប្រហារ⁴¹⁷។

សូម្បីតែឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងមុន ក្រោយ ឬនៅឆ្ងាយពីការវាយប្រហារជាចម្បងលើប្រជាជនស៊ីវិលនោះ ក៏អាចនៅតែត្រូវបានពិចារណាថាគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបញ្ជាក់ជាតុល្យនេះដែរ ប្រសិនបើឧក្រិដ្ឋកម្មនោះមានទំនាក់ទំនងគ្នាគ្រប់គ្រាន់ទៅនឹងការវាយប្រហារនោះ⁴¹⁸។ យ៉ាងណាមិញ ឧក្រិដ្ឋកម្មមិនអាចជាអំពើដាច់ដោយឡែកនោះទេ ពោលគឺឧក្រិដ្ឋកម្មមួយអាច «បាត់ទុកថាជាអំពើដាច់ដោយឡែកបាន នៅពេលដែលឧក្រិដ្ឋកម្មនោះនៅដាច់ឆ្ងាយពីការវាយប្រហារណាមួយ អាចនិយាយបានថា ឧក្រិដ្ឋកម្មនោះគឺជាផ្នែកមួយនៃការវាយប្រហារ ក្រោយពីបានពិចារណាលើបរិបទ និងកាលៈទេសៈដែលអំពើទាំងនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង»⁴¹⁹។

២.៤.២.៥. ការដឹងឮដែលត្រូវការរបស់ជនជាប់ចោទ ទាក់ទងនឹងជាតុល្យទូទៅ

ជនជាប់ចោទត្រូវតែបានដឹងថា មានការវាយប្រហារលើប្រជាជនស៊ីវិល និងដឹងថាអំពើរបស់ខ្លួនបង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃការវាយប្រហារនោះ⁴²⁰។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការដឹងឮ

⁴¹³ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦៣។
⁴¹⁴ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៦៩។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៧។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤២។
⁴¹⁵ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៥៣-៧៥៤។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៩០, ១៩៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦៤។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧០។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៣។
⁴¹⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៥៣។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៩០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៣។
⁴¹⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៥៤។
⁴¹⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១៥។
⁴¹⁹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៩០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១៨។
⁴²⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៩១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦៥។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧១។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៩។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ

នេះផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់លើការដឹងពីរបស់ជនជាប់ចោទ បើទោះជាក្នុងកាលៈទេសៈ នានាដែលពួកគេមិនមែនជាចាវីផ្ទាល់ក៏ដោយ⁴²¹។

ជនជាប់ចោទមិនចាំបាច់បានដឹងលម្អិតអំពីការវាយប្រហារ ឬរួមចំណែកដឹងអំពី គោលបំណង ឬគោលដៅនៃការវាយប្រហារនោះទេ⁴²²។ ភ័ស្តុតាងអំពីការដឹងនេះអាស្រ័យ លើអង្គហេតុនៃករណីជាក់លាក់នីមួយៗ។ លក្ខណៈដែលលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការដឹងពួននោះអាច ត្រូវបានបញ្ជាក់ភ័ស្តុតាងយ៉ាងណានោះ អាចប្រែប្រួលតាមកាលៈទេសៈជាក់ស្តែង⁴²³។

២.៤.២.៦. ចំណងទាក់ទងទៅនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បានសម្រេចយ៉ាងស៊ីជម្រាក់គ្នាថា និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្រោមច្បាប់ អន្តរជាតិ ចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ ១៩៧៩ មិនតម្រូវឱ្យមានចំណងទាក់ទងទៅនឹងជម្លោះ ប្រដាប់អាវុធនោះទេ⁴²⁴។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេច ថា ចំណងទាក់ទងរវាងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងជម្លោះប្រដាប់អាវុធមិនទាមទារ ឱ្យមាននោះទេ (ទោះបីជាជម្រក Nuremberg ឆ្នាំ១៩៤៥ តម្រូវឱ្យមានចំណងទាក់ទង នេះក៏ដោយ)⁴²⁵។ អង្គជំនុំជម្រះបានទទួលស្គាល់ថា តុលាការ ICTY បានយល់ឃើញថា សញ្ញាណនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មានអត្ថិភាពដាច់ដោយឡែកពីសញ្ញាណនៃជម្លោះ ប្រដាប់អាវុធ ក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ មុនឆ្នាំ១៩៧៥ ហើយលក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTY, ICTR, SCSL និង ICC មិនតម្រូវឱ្យមានចំណងទាក់ទងនេះទេ⁴²⁶។ ជាងនេះទៀត ការ សន្និដ្ឋានរបស់ ECtHR និងក្រុមអ្នកជំនាញសម្រាប់កម្ពុជា បានបង្ហាញថា មិនមានលក្ខខណ្ឌ តម្រូវចំណងទាក់ទងនោះទេគិតត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥⁴²⁷។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូល បានបញ្ជាក់គាំទ្រការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា គិត ត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥ និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ លែងដាក់បញ្ចូលលក្ខខណ្ឌតម្រូវ ចំណងទាក់ទងទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ឬឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងសន្តិភាពទៀតហើយ⁴²⁸។

ទោះជាយ៉ាងណា អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានអនុម័តយកគោលជំហរផ្ទុយពីនេះ ដោយ សម្រេចថា ចំណងទាក់ទងបែបនេះត្រូវការនៅ អ.វ.ត.ក.។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានវិភាគភ័ស្តុតាង

(ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៤។

⁴²¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១៦ សង្គ្រោះជើងទំព័រ ៨៥៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៤។

⁴²² សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៩១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១៩។

⁴²³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៩១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១៩។

⁴²⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧២១។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០១។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៧៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៩២។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើបស់សហ ព្រះរាជអាជ្ញា សុំដកលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ចេញពីនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១១ ឯកសារ E95/8 កថាខណ្ឌ ៣៣។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦៦។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧២។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកា ដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥០។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើសំណើបស់ មាស មុត សុំការបញ្ជាក់បំពេញទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិនិងចំណងទាក់ទងជាមួយនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ចុះថ្ងៃទី៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D87/2/1.7/1 កថាខណ្ឌ ៧៨។

⁴²⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៩១។

⁴²⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៩២។

⁴²⁷ ដូចខាងលើ។

⁴²⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧២១។

នៃការអនុវត្តរបស់រដ្ឋមុន ក្នុងអំឡុងពេល និងក្រោយរយៈពេលយុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក. ទស្សនៈច្បាប់ យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY និងអនុសាសន៍របស់ ICL លើបញ្ហា នេះ និងប្រភពនានាទាក់ទងនឹងប្រភពដើមនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម សង្គ្រាម⁴²⁹។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ជាបឋម បានធ្វើការវិភាគបញ្ញត្តិនានាមុនឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ ដូចជា បុព្វកថានៃសេចក្តីប្រកាសនៅទីក្រុង St. Petersburg នាឆ្នាំ១៨៦៨ និង Martens Clause នៅក្នុងអនុសញ្ញាទីក្រុងឡាអេឆ្នាំ១៨៩៩ និងឆ្នាំ១៩០៧ «ដែល បានអំពាវនាវឱ្យមាន «ច្បាប់មនុស្សធម៌» ជាការការពារបន្ទាប់បន្សំបន្ថែមទៀត ប្រឆាំងនឹង អំពើដែលមិនត្រូវបានហាមឃាត់ជាក់លាក់ នៅក្នុងអត្ថបទនៃអនុសញ្ញាទីក្រុងឡាអេ នីមួយៗ ដែលផ្អែកជាសំខាន់ទៅលើច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់នៃសង្គ្រាម»⁴³⁰។

នៅក្នុងការវិភាគរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ អ្នករៀបរៀងសេចក្តីព្រាងធម្មនុញ្ញនៃ តុលាការយោធាអន្តរជាតិ (“IMT”) «បានធានាឱ្យមានទំនាក់ទំនងទៅនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ដើម្បីបញ្ចៀសការចោទប្រកាន់ដែលបណ្តាលឱ្យការផ្ដន្ទាទោសចេញហួសឆ្ងាយពីអ្វីដែលមាន ចែងនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ និងច្បាប់អនុសញ្ញា។ អាស្រ័យហេតុនេះ ចាប់ពី ពេលដែលបង្កើតបញ្ញត្តិនេះមក ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតម្រូវឱ្យមានចំណងពាក់ព័ន្ធ នឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ»⁴³¹។ ច្បាប់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងបានលុបចោលចំណងទាក់ទងនេះ។ យ៉ាងណាមិញ «ករណីបន្តបន្ទាប់ដែលត្រូវបានយកមកជំនុំជម្រះ និងសម្រេចតាមច្បាប់ របស់ក្រុមប្រឹក្សាចាប់ពីខែតុលា ឆ្នាំ១៩៤៦ រហូតដល់ខែ មេសា ឆ្នាំ១៩៤៩ មុនពេលមាន យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការយោធា Nuremberg [...] នៅបន្តយកមកអនុវត្តដដែល»⁴³²។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ថា បើទោះបីជាអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យ ពូជសាសន៍ ឆ្នាំ១៩៤៨ ត្រូវបានមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិអនុម័តជាកិច្ចសន្យា យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏និយមន័យនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែលមាននៅក្នុងនោះ ដែល មិនបានបញ្ចូលលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃចំណងទាក់ទងទៅនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ «ចេញឆ្ងាយ ពីលំនាំដើមរបស់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ដោយតម្រូវ ឱ្យមានចេតនាយ៉ាងពិសេសមួយ ដែលមិនមានចែងនៅក្នុងធម្មនុញ្ញតុលាការ IMT»⁴³³។ សេចក្តីព្រាងនិយមន័យរបស់ ILC អំពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលពុំមានលក្ខខណ្ឌ តម្រូវនៃចំណងទាក់ទងទៅនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ នៅក្នុងសេចក្តីព្រាងក្រមស្តីពីបទល្មើស ប្រឆាំងសន្តិភាព និងសន្តិសុខរបស់មនុស្សជាតិឆ្នាំ១៩៥៤ មិនត្រូវបានទទួលយកដោយ មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិទេ⁴³⁴។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា លក្ខន្តិកៈនៃអនុសញ្ញាស្តីពីអាជ្ញាយុកាលឆ្នាំ១៩៦៨ មិនបានឈានដល់កម្រិតនៃការទទួលយកមួយដើម្បីមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ជាការអនុវត្ត

⁴²⁹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (រៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១៣២-១៤៣, ៣០៣, ៣០៦។
⁴³⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣៩។
⁴³¹ ដូចខាងលើ។
⁴³² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៤០។
⁴³³ ដូចខាងលើ។
⁴³⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៤១។

ទូទៅឡើយ។ ជាងនេះទៀត ក្នុងឆ្នាំ១៩៦៨ «អ្នកតំណាងដែលបានចូលរួមអនុម័តអនុសញ្ញា ស្តីពីអាជ្ញាយុកាលឆ្នាំ១៩៦៨ ត្រូវបានបែងចែកស្ទើរតែស្មើគ្នា រវាងអ្នកគាំទ្រមិនឱ្យបញ្ចូល ចំណងពាក់ព័ន្ធនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ និងអ្នកប្រឆាំងនឹងទង្វើបែបនេះ»។ អនុសញ្ញាស្តីពី អាជ្ញាយុកាលឆ្នាំ១៩៦៨ ដែលមិនបានយោងលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃចំណងទាក់ទងទៅនឹងជម្លោះ ត្រូវបានចុះហត្ថលេខា ផ្តល់សច្ចាប័ន ឬចូលជាភាគី ដោយប្រទេសចំនួនតែ ១៨ ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងចំណោមរដ្ឋសមាជិកចំនួន ១៣៤ របស់ អ.ស.ប. គិតត្រឹមថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ និងដោយរដ្ឋចំនួនមួយបន្ថែមទៀតប៉ុណ្ណោះ ក្នុងអំឡុងពេលយុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក. សរុបគឺមានរដ្ឋសមាជិកចំនួន ១៩ ក្នុងចំណោមរដ្ឋសមាជិកចំនួន ១៤៨⁴³⁵។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់បន្ថែមទៀតថា អនុសញ្ញាអាប៉ាបេដ ឆ្នាំ១៩៧៤ កំណត់និយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៃអាប៉ាបេដ ដោយពុំមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃ ចំណងទាក់ទងនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ។ វាត្រូវបានចុះហត្ថលេខា ផ្តល់សច្ចាប័ន ឬចូលជា ភាគីដោយរដ្ឋសមាជិកអង្គការសហប្រជាជាតិចំនួនតែ ២៥ ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងចំណោមរដ្ឋ សមាជិកចំនួន ១៣៤ គិតត្រឹមថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ និងដោយរដ្ឋសមាជិកចំនួន ៥៧ ក្នុងចំណោមរដ្ឋសមាជិកអង្គការសហប្រជាជាតិចំនួន ១៤៨ គិតត្រឹមពេលវេលាបញ្ចប់ យុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក.។ បើតាមអ្វីដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះអាចស្វែងរកបាន គឺថា «មានឧទាហរណ៍មួយចំនួនតូចនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ ដែលកំណត់និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយពុំបាច់មានលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃចំណងពាក់ព័ន្ធនេះ»⁴³⁶។ អង្គបុរេ ជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា នៅពេលដែល ILC ជាថ្មីម្តងទៀតបានផ្តល់អនុសាសន៍ឱ្យអនុម័ត និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយមិនមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃចំណងពាក់ព័ន្ធ នឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ក្នុងឆ្នាំ១៩៨៤ នោះមក «ការពិភាក្សាដេញដោលក្នុងចំណោម អ្នកតំណាងរដ្ឋសមាជិកបង្ហាញឱ្យឃើញថា ទំនងជានឹងមានចរន្តនៃទស្សនៈរបស់រដ្ឋជា សមាជិកឱ្យដកចេញនូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃចំណងពាក់ព័ន្ធ»។ ទោះជាយ៉ាងណា មហា សន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិមិនបានអនុម័តយកសេចក្តីព្រាងនិយមន័យនេះទេ⁴³⁷។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ទោះបីជាក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ បានលុបចោលលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃចំណងពាក់ព័ន្ធនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធក្នុងលក្ខន្តិកៈ តុលាការ ICTR ឆ្នាំ១៩៩៤ ក៏ដោយ ក៏ «ក្រុមប្រឹក្សានេះបានបញ្ចូលចំណុចនេះនៅ ក្នុងនិយមន័យដំបូងនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលបានចងក្រងជាបញ្ហាមួយនៃច្បាប់ អន្តរជាតិនៅក្នុងលក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTY ឆ្នាំ១៩៩៣»។ ការខ្វែងយោបល់គ្នាទៅលើ លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃចំណងពាក់ព័ន្ធនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធនៅមាន រហូតដល់មានសន្តិសុខ ដើម្បីបង្កើតតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨⁴³⁸។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះ «មិនអាចកំណត់បានពីដំណាក់កាលដែលមានបញ្ហាចន្លោះពី ឆ្នាំ១៩៦៨ រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៨៤ នៅពេលដែលដំណាក់កាលអន្តរកាល [ការដកលក្ខខណ្ឌ តម្រូវនៃចំណងទាក់ទងចេញ] បានកើតឡើង» នោះទេ។ អង្គបុរេបានសន្និដ្ឋានថា យោងតាម

⁴³⁵ ដូចខាងលើ។
⁴³⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៤២។
⁴³⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៤៣។
⁴³⁸ ដូចខាងលើ។

គោលការណ៍ វិមតិសង្ស័យនឹងបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ (in dubio pro reo) ភាគមិនច្បាស់លាស់នេះ នឹងត្រូវដោះស្រាយជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ⁴³⁹។ ហេតុដូច្នេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថាមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃចំណងទាក់ទង។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានសន្និដ្ឋានថា គាត់មិនជាប់កាតព្វកិច្ចតាម ករណីយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ត្រង់ចំណុចនេះនោះទេ ក្រោយពីបានធ្វើការវិភាគ ឯករាជ្យលើច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិរួចមក⁴⁴⁰។

ទោះបីជាគោលជំហរពីមុនរបស់ខ្លួន អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្រោយមកបានអនុម័តយក ទស្សនៈថា មិនចាំបាច់មានចំណងទាក់ទងនោះឡើយ⁴⁴¹។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានគាំទ្រ ការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលដែលថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់ ECtHR ក៏ដូចជា ច្បាប់ជាតិដែលបានអនុម័តមុនឆ្នាំ១៩៧៥ និងសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការជាតិមួយចំនួន បានកំណត់និយមន័យឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិទាក់ទងជាមួយនឹងអំពើប្រព្រឹត្តិដែល កើតឡើងមុនឆ្នាំ១៩៧៥ ដោយមិនមានចំណងទាក់ទង⁴⁴²។ នៅក្នុងសំណងហេតុរបស់ ខ្លួន អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានយោងការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលដែលថា ការ ដកចេញនូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃចំណងទាក់ទងក្រោយឆ្នាំ១៩៤៥ «ស្របតាមទស្សនៈវិវត្តន៍ថ្មីៗ ដែលលើកឡើងថា ការហាមឃាត់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ គឺក្នុងគោលបំណងដើម្បី ការពារមនុស្សជាតិពីការប្រព្រឹត្តិអំពើឃោរឃៅ»⁴⁴³។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ បានឯកភាពតាមសំណង ហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលដែលថា និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩ មិនតម្រូវ ឱ្យមានចំណងទាក់ទងទៅនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ⁴⁴⁴។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានបន្តអនុវត្តតាមសំណងហេតុនេះ នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះរបស់ខ្លួន ក្នុង សំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣, និង ០០៤⁴⁴⁵។

២.៤.៣. ធាតុផ្សំនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាមូលដ្ឋាន

ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិយោងតាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. តម្រូវឱ្យ «អំពើ» ជាមូលដ្ឋាន បានប្រព្រឹត្តក្នុងបរិបទនៃការវាយប្រហារសំដៅលើប្រជាជនស៊ីវិល⁴⁴⁶។ អំពើ នីមួយៗក្នុងចំណោមអំពើជាមូលដ្ឋានទាំងអស់នេះ កើតឡើងពីធាតុផ្សំសត្វានុម័ត និងធាតុផ្សំ

⁴³⁹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៣១០។
⁴⁴⁰ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ មាស មុត សុំការបញ្ជាក់បំភ្លឺទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនិងចំណងទាក់ទង ជាមួយនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ចុះថ្ងៃទី៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D87/2/1.7/1 កថាខណ្ឌ ៧៨។
⁴⁴¹ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ជំទាស់ដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិលើសំណើរបស់ មាស មុត សុំការបញ្ជាក់បំភ្លឺទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និង ចំណងទាក់ទងជាមួយនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D87/2/1.7/1/1/7 កថាខណ្ឌ ៦៣-៦៥។
⁴⁴² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៨។
⁴⁴³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៥។
⁴⁴⁴ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦៦។
⁴⁴⁵ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧២។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥០។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៥។
⁴⁴⁶ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៥។

អត្ថនោម័ត ហើយធាតុផ្សំទាំងអស់នេះ ត្រូវបានបកស្រាយ និងអនុវត្តដោយសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះ។ ផ្នែកខាងក្រោមនេះបង្ហាញពីនិយមន័យដែលបានបង្កើតឡើង នៃធាតុផ្សំគតិយុត្តិរបស់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដាច់ដោយឡែកពីគ្នានីមួយៗ។

២.៤.៣.១. ការធ្វើមនុស្សឃាត

ការធ្វើមនុស្សឃាតគឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាមូលដ្ឋាន ដែលអាចអនុវត្ត បាននៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក.⁴⁴⁷ ដែលបានកំណត់និយមន័យដូចខាងក្រោម៖

- i. ធាតុផ្សំសត្វានុម័ត៖ ចារីត្រូវតែបានបណ្តាលឱ្យមានការបាត់បង់ជីវិតជនរងគ្រោះ ដោយអំពើសកម្មឬអកម្ម។ អំពើសកម្មឬអកម្មត្រូវតែបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយជន ជាប់ចោទ ឬដោយបុគ្គលម្នាក់ ឬច្រើននាក់ ដែលជនជាប់ចោទជាអ្នកទទួល ខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើសកម្មឬអកម្មនោះ⁴⁴⁸។ បន្ថែមលើនេះ ការរួមចំណែក នេះត្រូវមានលក្ខណៈពិតប្រាកដ⁴⁴⁹។ មិនមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យធ្វើការរកឱ្យឃើញ សាកសពរបស់ជនរងគ្រោះដើម្បីបញ្ជាក់ពីការធ្វើមនុស្សឃាតនោះទេ⁴⁵⁰។ អង្គជំនុំ ជម្រះអាចពឹងផ្អែកលើភស្តុតាងកាលៈទេសៈក្នុងការធ្វើការសម្រេច ប្រសិនបើការ ទាញការសន្និដ្ឋានដ៏សមហេតុផលតែមួយគត់នោះគឺថា ការបាត់បង់ជីវិតជនរងគ្រោះ បណ្តាលមកពីអំពើសកម្មឬអកម្មរបស់ជនជាប់ចោទ ឬបុគ្គលម្នាក់(ច្រើន) ដែល ជនជាប់ចោទទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ⁴⁵¹។ ទោះបីជាវាមិនចាំបាច់បញ្ជាក់ច្បាស់លាស់ នូវចំនួនមនុស្សស្លាប់សរុប ឬពុំចាំបាច់បញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណចារីផ្ទាល់ និងជនរងគ្រោះ របស់ពួកគេសម្រាប់ការសម្លាប់នីមួយៗយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ហេតុការណ៍ជាក់លាក់ នៃការសម្លាប់ត្រូវតែបង្ហាញឱ្យឃើញពីវិមតិសង្ស័យ⁴⁵²។
- ii. ធាតុផ្សំអត្ថនោម័ត៖ ចារីត្រូវតែមានចេតនាសម្លាប់ ឬបង្កព្យសនកម្មឆ្លងឆ្វេងលើ រូបរាងកាយដោយមានការដឹងសមស្របថា អំពើសកម្មឬអកម្មនោះទំនងជាបណ្តាល ឱ្យមានការស្លាប់⁴⁵³។ ធាតុផ្សំអត្ថនោម័តសម្រាប់ការធ្វើមនុស្សឃាតអាចត្រូវបាន បំពេញតាមរយៈការបង្ហាញពីចេតនារបស់ជនជាប់ចោទ (ឬចេតនារបស់បុគ្គលដែល ជនជាប់ចោទទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ) ក្នុងការសម្លាប់ ឬចេតនាបង្កព្យសនកម្ម

⁴⁴⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៩៣។
⁴⁴⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦២៧។
⁴⁴⁹ ដូចខាងលើ។
⁴⁵⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤២០។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦២៨។
⁴⁵¹ ដូចខាងលើ។
⁴⁵² សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤២០-៤២១។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦២៨។
⁴⁵³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៨៧-៦៨៨, ៧១៨។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៦៥។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦២៦-៦២៧។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១១-៤១២។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៣៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៨១។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦៧។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៣។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥១។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៦។

ធ្ងន់ធ្ងរលើរូបរាងកាយដោយមានការដឹងសមស្របថា អំពើសកម្មឬអកម្មនោះទំនងជាបណ្តាលឱ្យមានការស្លាប់ (ចេតនាប្រយោល)⁴⁵⁴។ អំពើមនុស្សឃាតគិតទុកជាមុនពុំតម្រូវនោះទេ⁴⁵⁵។

ការប្រព្រឹត្តអំពើមនុស្សឃាតដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តាមរយៈអំពើអកម្ម គឺជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥⁴⁵⁶។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា ចំណុចនេះផ្អែកលើការអនុវត្តគោលការណ៍ទូទៅ ដែលដាក់ទោសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើអកម្មដែលនាំឱ្យមានពិរុទ្ធ ក្នុងស្ថានភាពដែលមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការចាត់វិធានការ⁴⁵⁷។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពង្រីកការអនុវត្តគោលការណ៍នេះ ចាប់ពីការទទួលខុសត្រូវជាលក្ខណៈបុគ្គលរហូតដល់ជាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃការធ្វើមនុស្សឃាតដោយលើកឡើងថា គោលការណ៍នេះអនុវត្តបានចំពោះអំពើអកម្មទាំងអស់ដែលនាំឱ្យមានពិរុទ្ធ⁴⁵⁸។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានធ្វើការវាយតម្លៃដោយខ្លួនឯង លើស្ថានភាពនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥ ហើយបានសន្និដ្ឋានថាវាមូលដ្ឋានសញ្ញាណនៃចេតនាប្រយោល សម្រាប់ការធ្វើមនុស្សឃាត⁴⁵⁹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលផ្អែកលើនិយមន័យរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY ក្នុងរឿងក្តី Stakić អំពីចេតនាប្រយោល ដូចខាងក្រោម៖

ប្រសិនបើបារីបង្ហាញពីអាកប្បកិរិយា ដែលបង្កឱ្យបាត់បង់ជីវិត បារីមានចេតនាសម្លាប់ ដោយសារបារី «សម្របសម្រួលខ្លួនទទួលយក» ឬ «ស្រុះស្រួលទទួលយក» បើទោះបីទំនងជានឹងមានការស្លាប់ក៏ដោយ។ ដូច្នេះ ប្រសិនបើការសម្លាប់ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយ «មិនអើពើអំពីតម្លៃជីវិតរបស់មនុស្ស» បើទោះបីអំពើនោះមានហានិភ័យតិចតួចយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អាចកំណត់បានជាការសម្លាប់មនុស្សដោយចេតនា។ ការសម្លាប់ក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ ដែលត្រូវបានចាត់ចំណាត់ថ្នាក់ជាការធ្វើមនុស្សឃាតដោយប្រយោលនៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិក អាចបំពេញតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិលស្តីពីចេតនាប្រយោល (dolus eventualis) ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បញ្ជាក់ថាគោលគំនិតនៃចេតនាប្រយោល (dolus eventualis) ពុំបានរួមបញ្ចូលនូវបទដ្ឋាននៃការធ្វេសប្រហែស ឬធ្វេសប្រហែសទាំងស្រុងឡើយ⁴⁶⁰។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបែងចែកគោលការណ៍នៃចេតនាប្រយោល (dolus eventualis) ដែលរួមបញ្ចូលសញ្ញាណនៃ «ការបង្ហាញពីភាពមិនអើពើ» ដាច់ដោយឡែកពីគោលការណ៍នៃការធ្វេសប្រហែស (Recklessness) ដែលពាក់ព័ន្ធ

⁴⁵⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤១០។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៣០។
⁴⁵⁵ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤២០-៤២១។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៣០។
⁴⁵⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦២៧។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៣ សម្គាល់ដើមទំព័រ ២១៥៩។
⁴⁵⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦២៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៣ សម្គាល់ដើមទំព័រ ២១៥៩។
⁴⁵⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦២៧។
⁴⁵⁹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៨៧-៤១០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៣៥-៦៥០។
⁴⁶⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៩០។

ជាមួយនឹង «ការសន្និដ្ឋានអំពីចេតនា»⁴⁶¹។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ឯកភាពថា លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យភាពស្ថិតស្ថេរសម្រាប់គោលការណ៍ទាំងពីរនេះទំនងជាមានលក្ខណៈ ដូចគ្នា⁴⁶²។ អង្គជំនុំជម្រះបន្តពិចារណាលើវិធីសាស្ត្រមួយចំនួនចំពោះចេតនាប្រយោល នៅ ក្នុងយុត្តិសាស្ត្រផ្សេងៗ មុនពេលសន្និដ្ឋានថា ធាតុផ្សំអត្ថនោម័ត នៃការធ្វើមនុស្សឃាតដែល ជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលវាមានអត្ថិភាពក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥ នោះ ត្រូវតែកំណត់ និយមន័យក្នុងន័យទូលាយដើម្បីរួមបញ្ចូលចេតនាប្រយោល⁴⁶³។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានបញ្ជាក់យុត្តាធិការ នេះ⁴⁶⁴។ អង្គជំនុំជម្រះបានបដិសេធនិយមន័យធាតុផ្សំអត្ថនោម័តរបស់លក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យូម សម្រាប់ការធ្វើមនុស្សឃាតដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ (ដែលនៅក្នុងនោះ «ការ ដឹងឮ» មានន័យថា «ការដឹងថាព្រឹត្តិការណ៍កើតមានឡើង ឬផលវិបាកនឹងកើតមាននៅ ក្នុងពេលវេលាធម្មតានៃព្រឹត្តិការណ៍»)។ អង្គជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា លក្ខន្តិកៈទីក្រុង វ្យូម ពុំចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចចំពោះច្បាប់នៅ អ.វ.ត.ក. ទេ ហើយដូច្នេះគោលការណ៍ នៃច្បាប់ស្រាលជាង ពុំអាចអនុវត្តដើម្បីឱ្យជនជាប់ចោទទទួលបានប្រយោជន៍ ពីការ អនុវត្តលក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យូមបានឡើយ⁴⁶⁵។ អង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា បទដ្ឋាននេះត្រូវបាន បំពេញ នៅពេលដែលអាជ្ញាធរកំណត់លក្ខខណ្ឌរស់នៅ និងលក្ខខណ្ឌការងារនៅក្នុងការដ្ឋាន «ដោយមានការដឹងថា ប្រជាជនទំនងជាឈានទៅរកការស្លាប់ ឬ ដោយទទួលយកនូវ ភរិយភាពនៃផលវិបាកនៃការស្លាប់នោះ»⁴⁶⁶។

២.៤.៣.២. ការសម្លាប់រង្គាល

បទសម្លាប់រង្គាលគឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាមូលដ្ឋានដែលអាចអនុវត្តបាន នៅ អ.វ.ត.ក.⁴⁶⁷ ដែលបានកំណត់និយមន័យដូចខាងក្រោម៖

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ ចារីត្រូវតែបានបណ្តាលឱ្យមានការបាត់បង់ជីវិតមនុស្សក្នុង ទ្រង់ទ្រាយធំ តាមរយៈអំពើសកម្ម អំពើអាក្រក់ ឬការរួមបញ្ចូលគ្នានៃអំពើទាំងពីរ នេះ⁴⁶⁸។ ពុំតម្រូវឱ្យមានចំនួនជនរងគ្រោះក្នុងកម្រិតអប្បបរមានោះទេ ហើយកត្តា មួយចំនួនមានភាពពាក់ព័ន្ធក្នុងការបង្ហាញអំពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃទំហំនោះ រួមមាន ពេលវេលា ទីកន្លែងនៃការសម្លាប់ និងការជ្រើសរើសជនរងគ្រោះ⁴⁶⁹។ បន្ថែមលើ នេះ ការសម្លាប់នៅក្នុងហេតុការណ៍ដាច់ដោយឡែកពីគ្នា អាចត្រូវបានបង្ហាញដើម្បី បំពេញធាតុផ្សំទំហំ ប៉ុន្តែហេតុការណ៍ទាំងនោះចាំបាច់ត្រូវតែជាផ្នែកមួយនៃប្រតិបត្តិ ការតែមួយ⁴⁷⁰។

⁴⁶¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៩១។
⁴⁶² ដូចខាងលើ។
⁴⁶³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៩២-៤១០។
⁴⁶⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៨៧-៦៨៨។
⁴⁶⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៨៩-៦៩០។
⁴⁶⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧១៨។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១៤៥។
⁴⁶⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៦៥។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៥៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៣៤។
⁴⁶⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៥៥។
⁴⁶⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៧៧។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៥៥។
⁴⁷⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៥៦។

ii. ធាតុផ្សំអត្ថនោម័ត៖ បារីត្រូវតែមានចេតនាដើម្បីសម្លាប់មនុស្សក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ⁴⁷¹។ ធាតុផ្សំអត្ថនោម័ត មានចេតនាផ្ទាល់ក្នុងការសម្លាប់មនុស្សក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ⁴⁷²។ ផ្ទុយពីឧក្រិដ្ឋកម្មនៃការធ្វើមនុស្សឃាត សញ្ញាណនៃចេតនាប្រយោលមិនបំពេញធាតុផ្សំអត្ថនោម័តសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មនេះទេ⁴⁷³។ ចេតនាក្នុងការបង្កើតលក្ខខណ្ឌនៃការរស់នៅ ដែលនាំឱ្យមានការបាត់បង់ជីវិតមនុស្សជាទ្រង់ទ្រាយធំមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ មិនមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវក្នុងការបង្ហាញថា លក្ខខណ្ឌទាំងអស់នេះនឹងនាំឱ្យមានការស្លាប់មនុស្សទាំងអស់មិនអាចចៀសផុតបាននោះឡើយ⁴⁷⁴។

២.៤.៣.៣. ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ

បទឧក្រិដ្ឋនៃការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករគឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាមូលដ្ឋានដែលអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.⁴⁷⁵ ដែលបានកំណត់និយមន័យដូចខាងក្រោម៖

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ បារីត្រូវតែបានប្រើអំណាចណាមួយ ឬទាំងអស់ក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្ស⁴⁷⁶។ តម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងសត្យានុម័តក្នុងការបង្ហាញអវត្តមាននៃជម្រើស និងការព្រមព្រៀង⁴⁷⁷។
- ii. ធាតុផ្សំអត្ថនោម័ត៖ បារីត្រូវតែមានចេតនាប្រើអំណាចនោះលើមនុស្ស⁴⁷⁸។

ទោះបីជាមានស្ថានភាពតិចតួចនៃករណីមានអាសន្ន ឬគ្រោះមហន្តរាយ ដែលមនុស្សអាចត្រូវបានបង្ខំឱ្យធ្វើការយ៉ាងណាក៏ដោយ យោងតាមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង «ប្រសិនបើលក្ខខណ្ឌនានាហួសពីការងារត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ និងរួមបញ្ចូលនូវការប្រើប្រាស់អំណាចណាមួយឬទាំងអស់ ក្នុងនាមជាម្ចាស់លើមនុស្ស អំពើបែបនេះបង្កើតបានជាការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ដូច្នេះមិនមានយុត្តិកម្មឡើយ ទោះបីជាក្នុងកាលៈទេសៈណាក៏ដោយ»⁴⁷⁹។

២.៤.៣.៤. ការនិរទេស

បទឧក្រិដ្ឋនៃការនិរទេសគឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាមូលដ្ឋាន ដែលអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.⁴⁸⁰ ដែលបានកំណត់និយមន័យដូចខាងក្រោម៖

⁴⁷¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៧៧-៧៧៨។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥២២។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៥៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៣៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦៨។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៤។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥២។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៧។

⁴⁷² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៥៧។

⁴⁷³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥២០។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៥៧។

⁴⁷⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥២០។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៥៨។

⁴⁷⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៦១-១៦២។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦១។

⁴⁷⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៥២-១៥៣។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦២។

⁴⁷⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦៦។

⁴⁷⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៥២។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៧០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៤៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៦៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៥។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥៣។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៨។

⁴⁷⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦៩។

⁴⁸⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៧២។

i. ធាតុផ្សំសន្យានុម័ត៖ មានលក្ខខណ្ឌតម្រូវចំនួនបួន៖

- ការផ្លាស់ទីលំនៅមនុស្សដោយបង្ខំតាមរយៈការបណ្តេញចេញ ឬអំពើបង្ខិតបង្ខំផ្សេងៗទៀត
- ព័ត៌មានដែលពួកគេកំពុងមានវត្តមានដោយស្របច្បាប់
- ឱ្យឆ្លងកាត់ព្រំដែន
- ដោយមិនមានមូលដ្ឋានអនុញ្ញាតក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ⁴⁸¹។

ii. ធាតុផ្សំអត្ថនោម័ត៖ បារីត្រូវតែមានចេតនាក្នុងការផ្លាស់ទីលំនៅជនរងគ្រោះដោយបង្ខំឱ្យឆ្លងកាត់ព្រំដែនប្រទេសមួយ⁴⁸²។ ចេតនាក្នុងការផ្លាស់ទីលំនៅបុគ្គលឆ្លងកាត់ព្រំដែន មិនចាំបាច់ជាអចិន្ត្រៃយ៍ទេ⁴⁸³។ ភស្តុតាងបង្ហាញពីចេតនាក្នុងការនិរទេសមនុស្សនៃក្រុមជាតិសាសន៍ណាមួយ អាចបង្ហាញអំពីចេតនាក្នុងការនិរទេសមនុស្សពីក្រុមនេះតាមតំបន់⁴⁸⁴។

មានកាលៈទេសៈតិចតួចនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការផ្លាស់ទីមនុស្សដោយពុំស្ម័គ្រចិត្ត ដូចជា ការផ្លាស់ទីមនុស្សដើម្បីសន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ ឬដោយសារហេតុផលយោធាចាំបាច់⁴⁸⁵។ មិនមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវចាំបាច់ត្រូវបង្ហាញឋានៈផ្លូវច្បាប់របស់ជនរងគ្រោះឡើយ⁴⁸⁶។ ការបង្ហាញពីអវត្តមានជម្រើសពិតប្រាកដអាចត្រូវបានធ្វើឡើងតាមរយៈ ការបង្ខំខាងរាងកាយ ការគំរាម ការភ័យខ្លាចដោយអំពើហិង្សា ការបង្ខិតបង្ខំ ការឃុំខ្លួន ការគាបសង្កត់ផ្លូវចិត្ត⁴⁸⁷។ មិនមានការកំណត់ចំនួនតួលេខដើម្បីបំពេញធាតុផ្សំនៃការនិរទេសឡើយ⁴⁸⁸។

ការនិរទេសតម្រូវឱ្យមានការផ្លាស់ទីឆ្លងកាត់ព្រំដែនប្រទេសមួយ⁴⁸⁹។ ចំពោះភាពខុសគ្នារវាងប្រភេទទាំងពីរនៃការផ្លាស់ទីដោយបង្ខំ ពោលគឺ ការនិរទេស និងការផ្លាស់ទីលំនៅដោយបង្ខំ អ.វ.ត.ក. អនុវត្តតាមនិយមន័យគោលនៃការនិរទេស នៅសាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតុបន័យកម្ម គឺជាការផ្លាស់ទីលំនៅដោយបង្ខំនៃមនុស្សដែលទទួលបានការការពារចេញពីទីកន្លែងមួយដែលពួកគេកំពុងរស់នៅដោយស្របច្បាប់ ឆ្លងកាត់ព្រំដែនអន្តរជាតិតាមព្រឹត្តិហេតុ ឬតាមផ្លូវច្បាប់⁴⁹⁰។

២.៤.៣.៥. ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង

បទឧក្រិដ្ឋនៃការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងគឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាមូលដ្ឋាន

⁴⁸¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៧៤។

⁴⁸² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៨៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៤៩។

⁴⁸³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៨៦។

⁴⁸⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៨៦១។

⁴⁸⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៨៣។

⁴⁸⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៧៧។

⁴⁸⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៩៥។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៨២។

⁴⁸⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៨៥២។

⁴⁸⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៨១។

⁴⁹⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៨១។

ដែលអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.⁴⁹¹ ដែលបានកំណត់និយមន័យដូចខាងក្រោម៖

- i. ធាតុផ្សំសន្យានុម័ត៖ បារីត្រូវតែបានដកហូតសេរីភាពបុគ្គលតាមទំនើងចិត្ត ដោយពុំមានដំណើរការច្បាប់ត្រឹមត្រូវ⁴⁹²។ ប្រសិនបើការដកហូតសេរីភាពដំបូង ត្រូវបានផ្តល់យុត្តិកម្មដោយមូលដ្ឋានគតិយុត្តិ វាអាចក្លាយជាអំពើតាមទំនើងចិត្ត ប្រសិនបើមូលដ្ឋានស្របច្បាប់លែងមានអត្ថិភាព⁴⁹³។
- ii. ធាតុផ្សំអត្ថនោម័ត៖ បារីត្រូវតែមានចេតនាដកហូតសេរីភាពបុគ្គលតាមទំនើងចិត្ត ឬបារីបានប្រព្រឹត្តដោយដឹងយ៉ាងសមហេតុផលថា សកម្មភាពរបស់ខ្លួនមុខជាបង្កឱ្យមានការដកហូតតាមទំនើងចិត្តនូវសេរីភាពរបស់បុគ្គល⁴⁹⁴។

២.៤.៣.៦. ការធ្វើទារុណកម្ម

បទឧក្រិដ្ឋនៃការធ្វើទារុណកម្មគឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាមូលដ្ឋាន ដែលអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.⁴⁹⁵ ដែលបានកំណត់និយមន័យដូចខាងក្រោម៖

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ បារីត្រូវតែបានបណ្តាលឱ្យមានការឈឺចាប់ឬការរងទុក្ខយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ មិនចំពោះថាតើផ្នែករាងកាយឬស្មារតីនោះទេ ដោយឬតាមការញុះញង់ពីមន្ត្រីសាធារណៈ ក្នុងគោលបំណងដើម្បីទទួលបានព័ត៌មាន ឬចម្លើយសារភាព ឬការដាក់ទណ្ឌកម្ម ឬការបំភិតបំភ័យ។ ធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃការបណ្តាលឱ្យមានការរងទុក្ខ ឬការឈឺចាប់ធ្ងន់ធ្ងរត្រូវបានបង្ហាញដោយលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសត្យានុម័ត ដូចជាភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃព្យសនកម្ម ដែលបានបង្កឡើង លក្ខណៈនិងគោលបំណងនៃព្យសនកម្ម និងដោយលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យអត្ថនោម័ត ដែលរួមមានលក្ខណៈរូបរាងកាយ ឬផ្លូវចិត្តរបស់ជនរងគ្រោះ និងផលប៉ះពាល់នៃការប្រព្រឹត្ត⁴⁹⁶។ ទោះបីជាការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិមួយចំនួន រួមបញ្ចូលការឈឺចាប់ធ្ងន់ធ្ងរ ដល់រាងកាយ ឬស្មារតី បទល្មើសនៃការធ្វើទារុណកម្មទាមទារឱ្យមានការឈឺចាប់ធ្ងន់ធ្ងរ ដល់រាងកាយ និងស្មារតី⁴⁹⁷។ ធាតុផ្សំសត្យានុម័តអាចត្រូវបានបង្ហាញតាមរយៈអំពើអកម្មដែលនាំឱ្យមានពិរុទ្ធភាព⁴⁹⁸។
- ii. ធាតុផ្សំអត្ថនោម័ត៖ បារីត្រូវតែមានចេតនាប្រព្រឹត្តអំពើលើបុគ្គលណាមួយ⁴⁹⁹។

⁴⁹¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៨៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៩៣-២៩៦, ៣៤៧។
⁴⁹² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៨៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៤៨។
⁴⁹³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៧៤ ff។
⁴⁹⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៩៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៥០។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់កថាខណ្ឌ ៧០។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៦។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥០។
⁴⁹⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៦៣-៦៧។
⁴⁹⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០៣។
⁴⁹⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧០៥។
⁴⁹⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧០៨។
⁴⁹⁹ សំណុំរឿង ០០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៧១។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៧។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥៥-៥៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥១។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា និយមន័យការធ្វើទារុណកម្មដែលមាននៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ១៩៧៥ ស្តីពីទារុណកម្ម គឺជាសេចក្តីប្រកាសនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩⁵⁰⁰។ បន្ថែមលើនេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា មិនមានការបង្ហាញណាមួយថាជាតុលាការស្ថាប័ន នៃឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិនៃការធ្វើទារុណកម្មខុសពីច្បាប់ជាតិកម្ពុជានៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ នោះទេ⁵⁰¹។

លក្ខខណ្ឌតម្រូវថាការធ្វើទារុណកម្ម «ដោយឬតាមការញុះញង់ពីមន្ត្រីសាធារណៈ» នៅតែជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល និងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបញ្ជាក់ថា បើទោះជាតុលាការ ICTY និង ICTR បានបដិសេធជាតុល្យនេះ សម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែលបានកើតឡើងក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៩០ យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏វាគឺជាច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្នុងអំឡុងរយៈពេលឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩⁵⁰²។

ទោះបីជាសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ១៩៧៥ ស្តីពីទារុណកម្ម មិនបានរួមបញ្ចូលដោយផ្ទាល់នូវ «អំពើអាក្រក់» ដែលបណ្តាលឱ្យមានទុក្ខសោក និងការឈឺចាប់ធ្ងន់ធ្ងរយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលយក «គោលការណ៍ទូទៅដែលត្រូវបានអនុវត្តយ៉ាងស្មើគ្នាគ្នាដោយតុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ផ្សេងៗថា «បទឧក្រិដ្ឋមួយអាចប្រព្រឹត្តឡើងដោយអំពើអាក្រក់ដែលអាចនាំឱ្យមានពិរុទ្ធភាព ក្នុងស្ថានភាពដែលមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការចាត់វិធានការ»»⁵⁰³។

២.៤.៣.៧. ការរំលោភសេពសន្ថវៈ

ការរំលោភសេពសន្ថវៈមិនមែនជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាមូលដ្ឋាន ដែលអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក. នោះទេ⁵⁰⁴។ អ.វ.ត.ក. មានយុត្តាធិការលើការរំលោភសេពសន្ថវៈក្នុងនាមជាអំពើទារុណកម្ម នៅពេលដែលជាតុល្យទាំងអស់ផ្សេងទៀតនៃការធ្វើទារុណកម្មត្រូវបានបំពេញ⁵⁰⁵។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដើមឡើយបានសម្រេចថា ការរំលោភសេពសន្ថវៈ គឺជាបទឧក្រិដ្ឋដាច់ដោយឡែក ប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ នៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ដោយកត់សម្គាល់ថា វាត្រូវបានដាក់បញ្ចូលយ៉ាងច្បាស់លាស់ទៅក្នុងច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង⁵⁰⁶។ នៅក្នុងការវាយតម្លៃរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ជាតុល្យស្ថានភាព

⁵⁰⁰ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២០៥
⁵⁰¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៦៨។
⁵⁰² សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៩៥-២០១។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០៩។
⁵⁰³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០៨។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៣ សម្គាល់ដើមទំព័រ ២១៥៩។
⁵⁰⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៨០-១៨៣។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (រៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៣៧១-៣៧២។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង រៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ១៥៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៧២។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥២។
⁵⁰⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២០៧-២០៨, ២១៣។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៣៨, ៥២។
⁵⁰⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៩៣, ៣៦១-៣៦៦។

គឺជាការបញ្ចូលអង្គជាតិ ទោះបីជាមិនបានស្មើជម្រកដោយ ទៅក្នុងរន្ធយោនី ឬរន្ធកូទរបស់ ជនរងគ្រោះដោយអង្គជាតិរបស់បារី ឬវត្ថុផ្សេងៗទៀតដែលប្រើប្រាស់ដោយបារី ឬការបញ្ចូល តាមមាត់របស់ជនរងគ្រោះដោយអង្គជាតិរបស់បារី នៅពេលដែលការបញ្ចូលអង្គជាតិនោះ កើតឡើងដោយគ្មានការយល់ព្រមពីជនរងគ្រោះ⁵⁰⁷។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញ ថាជាតុផ្សំអត្ថនាម័ត នៃការរំលោភសេពសន្ថវៈនោះគឺថា បារីបានប្រព្រឹត្តដោយមានចេតនា ក្នុងការបញ្ចូលអង្គជាតិ និងដឹងថាការបញ្ចូលអង្គជាតិ កើតឡើងដោយគ្មានការយល់ព្រមពី ជនរងគ្រោះ⁵⁰⁸។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបដិសេធ ការបកស្រាយរបស់អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង និងបានសម្រេចថា ការរំលោភសេពសន្ថវៈមិនមែនជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិដាច់ដោយឡែក នៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះទេ ចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩⁵⁰⁹។ នៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបាន ធ្វើការវិភាគច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ និងច្បាប់សន្ធិសញ្ញា នៅមុន និងក្នុងអំឡុងពេល យុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក.⁵¹⁰។ អង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ការហាម ឃាត់ប្រឆាំងនឹងការរំលោភសេពសន្ថវៈនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ មិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ក្នុង ការបង្ហាញពីការលេចឡើងនូវការរំលោភសេពសន្ថវៈ ដែលជាប្រភេទនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ ក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះឡើយ⁵¹¹។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះក៏បាន អនុម័តគាំទ្រទស្សនៈដែលថា ការរំលោភសេពសន្ថវៈ មិនមែនជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដាច់ដោយឡែក ក្នុងអំឡុងរយៈពេលដែលពាក់ព័ន្ធ⁵¹²។

២.៤.៣.៨. ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ

ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញគឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាមូលដ្ឋាន ដែលអាចអនុវត្ត បាននៅ អ.វ.ត.ក.⁵¹³ ដែលបានកំណត់និយមន័យដូចខាងក្រោម៖

- i. ជាតុផ្សំសត្វានុម័ត៖ បារីត្រូវតែបានប្រព្រឹត្តអំពើសកម្មឬអាកម្ម ដែលជាការរើសអើង ជាក់ស្តែង និងដែលបដិសេធ ឬជកហូតសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ឬច្បាប់សន្ធិសញ្ញា។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់ ការរើសអើង ពិតប្រាកដ («ជាក់ស្តែង») មានន័យថា វាត្រូវតែបង្ហាញថា ជនរងគ្រោះត្រូវគេកំណត់ ជាគោលដៅ ដោយសារតែ ជនរងគ្រោះជាសមាជិកនៃក្រុមណាមួយ ដែលត្រូវបាន កំណត់ ដោយបារី ផ្អែកលើមូលហេតុជាក់លាក់ (ពោលគឺ មូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា)។ ទោះបីជាបារីគឺជាអ្នកកំណត់ក្រុមនោះក៏ដោយ ក៏ ជនរងគ្រោះជាសត្វានុម័តត្រូវតែស្ថិតក្នុងក្រុម នយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា

⁵⁰⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៦២។

⁵⁰⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៦៥។

⁵⁰⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៨០។

⁵¹⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៧៤-១៨០។

⁵¹¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៨២។

⁵¹² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៣៧១។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តី សម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ១៥៤។

⁵¹³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤២៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧៤-៣៧៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៩៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៥៧។

ណាមួយដែល «ស្តែងឱ្យឃើញគ្រប់គ្រាន់» ថា ផលវិបាកនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលត្រូវការ កើតឡើងចំពោះក្រុមនោះ⁵¹⁴។ ជាពិសេស អំពើជាក់លាក់ដែលបង្កើតបានជាការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ត្រូវតែធ្វើការចោទប្រកាន់ឱ្យបានច្បាស់លាស់។ ដូច្នេះ វាមិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការចោទប្រកាន់មួយ ក្នុងការកំណត់ឧក្រិដ្ឋកម្មតែមួយនោះថាជា «ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ» នោះទេ⁵¹⁵។ អំពើធ្វើទុក្ខបុកម្នេញអាចរួមបញ្ចូលបទល្មើសជាមូលដ្ឋានផ្សេងទៀត នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ឧទាហរណ៍ ការធ្វើមនុស្សឃាត ការសម្លាប់រង្គាល ការធ្វើឱ្យទៅជាទាសករ ការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង និងការធ្វើទារុណកម្ម ឬពួកវាអាចរួមបញ្ចូល «អំពើផ្សេងទៀតដែលមានកម្រិតស្ថានទម្ងន់ឬភាពធ្ងន់ធ្ងរស្មើគ្នា រួមបញ្ចូលទាំងអំពើនានាដែលមិនត្រូវបានចាត់ទុកជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះផងដែរ»⁵¹⁶។

ii. ធាតុផ្សំអត្តនាម័តៈ បារីត្រូវតែមានចេតនាជាក់លាក់ក្នុងការរើសអើងដោយមូលហេតុនយោបាយ ពូជសាសន៍ ឬសាសនា និងត្រូវមានចេតនាប្រព្រឹត្តិអំពើសកម្ម ឬអាកម្មដែលបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ⁵¹⁷។ គេត្រូវបង្ហាញថា ជនជាប់ចោទខ្លួនឯងផ្ទាល់មានចេតនារើសអើងជាក់លាក់ លើកលែងតែការចោទប្រកាន់អំពីការជួយ និងជម្រុញ និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ដែលជនជាប់ចោទមិនចាំបាច់មានចេតនាជាក់លាក់⁵¹⁸។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវចេតនាជាក់លាក់នៃធាតុផ្សំអត្តនាម័តៈ មិនអាចត្រូវបានសន្និដ្ឋានតែតាមរយៈការយោងទៅលក្ខណៈរើសអើងជាទូទៅនៃការវាយប្រហារនោះទេ⁵¹⁹។ ទោះជាយ៉ាងណា ចេតនាជាក់លាក់អាចត្រូវបានទាញចេញពីបរិបទ ដែលនៅក្នុងនោះឧក្រិដ្ឋកម្មកើតឡើង ដោយពិចារណាលើកាលៈទេសៈនានា ដូចជា លក្ខណៈជាប្រព័ន្ធនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលបានប្រព្រឹត្តប្រឆាំងនឹងក្រុមមួយ ឬចរិតលក្ខណៈទូទៅរបស់បារី ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ដែលស្តែងឡើងតាមរយៈអាកប្បកិរិយារបស់បារី⁵²⁰។ អាកប្បកិរិយាភ្លាមៗ នៅមុនពេលនឹងក្រោយពេលអំពើប្រព្រឹត្ត គប្បីត្រូវបានយកមកពិចារណាដោយសារតែវាអាចបង្ហាញឱ្យឃើញពីស្ថានភាពផ្លូវចិត្តរបស់បារី នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃអង្គហេតុដែលបានកើតឡើង⁵²¹។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានវាយតម្លៃលើភាពប្រមើលឃើញជាមុន ថាជាបទល្មើស និងភាពអាចដឹងថាមានច្បាប់ចែង ជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយពិចារណាលើក្របខ័ណ្ឌនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និងតួនាទី

⁵¹⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៦៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៧២, ២៧៤។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៣-៧១៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤២៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧៧។ ផ្ទុយទៅវិញ ឧក្រិដ្ឋកម្មក្រោមច្បាប់ជាតិនៃការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើសាសនា យោងតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ៣១៩៩៦ មានធាតុផ្សំសត្វានុម័ត តឹងរឹងជាងអំពីការវាយប្រហារលើជីវិត ឬលើបុគ្គលនៃ «បញ្ជីជិតដែលប្រតិបត្តិសាសនាដែលទទួលស្គាល់ដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា»។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៥៥។

⁵¹⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣១។

⁵¹⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៥៦-២៥៩, ២៦១។

⁵¹⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៣៦។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧៩។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៩៤-៦៩៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤២៧។

⁵¹⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៥។

⁵¹⁹ ដូចខាងលើ។

⁵²⁰ ដូចខាងលើ។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤២៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៨០។

⁵²¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៩៤។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៥។

របស់ជនជាប់ចោទក្នុងនាមជាសមាជិកនៃអាជ្ញាធរគ្រប់គ្រងប្រទេសកម្ពុជា⁵²²។ បន្ទាប់ពីបាន ប្តឹងថ្លែងកត្តាទាំងអស់នេះជាសត្យានុម័ត អង្គជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា «ជនជាប់ចោទអាច ប្រមើលឃើញ និងដឹងជាទូទៅថា ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញអាចត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសជាឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥»⁵²³។

២.៤.៣.៩. អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត

ប្រភេទសេសសល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ គឺអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗ ទៀត គឺជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥⁵²⁴។ ប្រភេទនោះជា ប្រភេទសេសសល់ក្នុងន័យដែល អំពើប្រព្រឹត្តមិនស្ថិតក្រោមបទល្មើសជាមូលដ្ឋានមួយ ក្នុង ចំណោមបទល្មើសជាមូលដ្ឋានទាំងឡាយ ប៉ុន្តែបំពេញតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិ⁵²⁵។ យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. បានកំណត់លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃធាតុផ្សំ សត្យានុម័ត និងធាតុផ្សំអត្តនោម័ត ទាក់ទងទៅនឹងប្រភេទទូទៅនៃ «អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេង ៗទៀត» ហើយធាតុផ្សំទាំងអស់នេះ ក្រោយមកត្រូវបានអនុវត្តទៅលើទម្រង់ជាក់លាក់នៃ អំពើអមនុស្សធម៌ (ដូចជា ការផ្លាស់ទីលំនៅដោយបង្ខំ ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ ការ រួមភេទដោយបង្ខំក្នុងបរិបទនៃការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ ។ល។)⁵²⁶៖

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ ចារីត្រូវតែប្រព្រឹត្តអំពើសកម្ម ឬអកម្ម ដែលបណ្តាលឱ្យមានការ ឈឺចាប់ ឬព្យសនកម្មធ្ងន់ធ្ងរលើរូបកាយ ឬផ្លូវចិត្ត ឬជាការធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរដល់ សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្សជាតិ។
- ii. ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត៖ ចារីត្រូវតែប្រព្រឹត្តអំពើសកម្ម ឬអកម្ម ដោយចេតនា⁵²⁷។

ដើម្បីគោរពតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃសច្ចភាពគតិយុត្តិ អំពើប្រព្រឹត្តត្រូវតែមានលក្ខណៈ ធ្ងន់ធ្ងរប្រហាក់ប្រហែលគ្នាទៅនឹងអំពើជាក់លាក់ដែលមានចែងក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង មនុស្សជាតិ ដែលតម្រូវឱ្យមានការវិភាគដោយផ្អែកតាមករណីជាក់ស្តែងនីមួយៗ នៃផល ប៉ះពាល់លើជនរងគ្រោះ និងការកំណត់ថាតើ អំពើនេះអាចប្រហាក់ប្រហែលគ្នាទៅនឹង បទឧក្រិដ្ឋជាក់លាក់នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែរ ឬយ៉ាងណា⁵²⁸។ ក្នុងការវាយ តម្លៃថាតើ អំពើនេះអាចមានភាពធ្ងន់ធ្ងរប្រហាក់ប្រហែលគ្នា នឹងបទឧក្រិដ្ឋជាក់លាក់នៅក្នុង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អង្គជំនុំជម្រះអាចពិចារណាថាតើ អំពើប្រព្រឹត្តរំលោភបំពានលើ

⁵²² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១២។

⁵²³ ដូចខាងលើ។

⁵²⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៧៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៦៧។

⁵²⁵ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៧៦-៥៧៨។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៧។

⁵²⁶ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២២-៧២៧។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១២៤៦។

⁵²⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៨០។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៦៨, ៣៧១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែង ចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៧៤-៧៥។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨០។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅ ជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥៤។

⁵²⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៨៦។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៦៧, ៣៦៩។

«សិទ្ធិជាសារវន្តរបស់មនុស្សជាតិ ដូចបានបញ្ជាក់នៅក្នុងលិខិតុបករណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិ» ដែលជាវិធីមួយផងដែរក្នុងការណែនាំអំពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃ អនិច្ចាទក្ខលភាពអន្តរជាតិផ្លូវការ⁵²⁹។ ពុំមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវថា អំពើប្រព្រឹត្តជាមូលដ្ឋាន ត្រូវតែជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌច្បាស់លាស់តាមច្បាប់អន្តរជាតិនោះទេ⁵³⁰។

២.៤.៣.៩.១. ការជម្លៀសដោយបង្ខំ និងការនិរទេស

ធាតុផ្សំនៃការនិរទេស និងការជម្លៀសដោយបង្ខំ ដែលជា «អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត» មានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាច្រើន គឺជាធាតុផ្សំទាំងពីរនេះតម្រូវឱ្យមានការផ្លាស់ទីមនុស្សដោយបង្ខំតាមរយៈការបណ្តេញចេញ ឬអំពើបង្ខំតបង្ខំផ្សេងៗទៀត ពីតំបន់ដែលពួកគេកំពុងមានវត្តមានដោយស្របច្បាប់ ឱ្យឆ្លងកាត់ព្រំដែន ដោយមិនមានមូលដ្ឋានអនុញ្ញាតក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ⁵³¹។ ទាំងការជម្លៀសដោយបង្ខំ និងការនិរទេស អាចត្រូវបានកំណត់បទឧក្រិដ្ឋជា «អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត» ប៉ុន្តែការនិរទេសក៏ជាឧក្រិដ្ឋកម្មដាច់ដោយឡែកនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិផងដែរ⁵³²។

ភាពខុសគ្នាតែមួយគត់រវាងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងពីរនេះ គឺថាការជម្លៀសដោយបង្ខំអាចកើតឡើងនៅក្នុងទឹកដីនៃប្រទេសមួយ ដោយមិនមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យឆ្លងកាត់ព្រំដែនអន្តរជាតិនោះទេ⁵³³។ នៅក្នុងការវាយតម្លៃអង្គហេតុនៃបទចោទនៅចំពោះមុខ អវ.ត.ក. ទាក់ទងនឹងអំពើដែលមានតម្លៃស្មើទៅនឹងការជម្លៀសដោយបង្ខំ និងការនិរទេស អំពើប្រព្រឹត្តត្រូវតែមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៃអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត។ ដីកាដោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០២ បានកំណត់ប្រភេទការផ្លាស់ទីលំនៅប្រជាជននៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ថាជាអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀតតាមរយៈការជម្លៀសដោយបង្ខំ⁵³⁴។

២.៤.៣.៩.២. ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ

ការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំអាចជា «អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត» ប៉ុន្តែអំពើជាមូលដ្ឋានមិនបង្កើតបានជាប្រភេទបទឧក្រិដ្ឋដាច់ដោយឡែក នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនោះទេ គិតត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥⁵³⁵។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា វា «ពុំសមស្របតាមកាលកំណត់ និងពុំត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់» ក្នុងការកំណត់ពីធាតុផ្សំនៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំថាជាប្រភេទបទឧក្រិដ្ឋដាច់ដោយឡែក⁵³⁶។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបដិសេធធាតុផ្សំជាក់លាក់ នៃអំពើប្រព្រឹត្តដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ ដែលត្រូវបានអនុវត្តដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពោលគឺ (១) ការដកហូតសេរីភាព (២) ការបដិសេធមិនបង្ហាញព័ត៌មានទាក់ទងនឹងជោគវាសនាឬទីកន្លែងដែលបុគ្គលពាក់ព័ន្ធនោះស្ថិតនៅ ឬមិន

⁵²⁹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៨៤។
⁵³⁰ ដូចខាងលើ។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៦។
⁵³¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៥១។
⁵³² សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៨៩។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៥១។
⁵³³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៥១។
⁵³⁴ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៤៨-១៤៩។
⁵³⁵ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៨៩, ៦៨៧-៦៨៨។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៥៣-៧៥៥។
⁵³⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៨៩

ទទួលស្គាល់ការដកហូតសេរីភាពនេះ ដោយបដិសេធចំពោះដំណោះស្រាយតាមផ្លូវច្បាប់ និងការធានាផ្នែកនីតិវិធីចំពោះបុគ្គលនោះ និង (៣) ធាតុផ្សំទាំងពីរខាងលើនេះត្រូវបាន អនុវត្តដោយអាជ្ញាធររដ្ឋ ឬដោយមានការអនុញ្ញាត ការគាំទ្រ ឬការយល់ព្រមពីរដ្ឋ ឬអង្គការ នយោបាយណាមួយ⁵³⁷។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះ បានអនុវត្តតាមវិធីសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ដោយបានផ្តល់ជាយោបល់ថា បទល្មើសជាមូលដ្ឋាននៃការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ មិនមានធាតុផ្សំជាក់លាក់ណាមួយ និងថា វា ត្រូវបានបង្ហាញភស្តុតាងដោយលក្ខខណ្ឌតម្រូវទូទៅនៃអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត⁵³⁸។

២.៤.៣.៩.៣. ការប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស

អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត អាចរួមបញ្ចូលការប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់ មនុស្ស ដែលបណ្តាលមកពីការមិនផ្តល់ឱ្យប្រជាជននូវអាហារគ្រប់គ្រាន់ ទីជម្រក ជំនួយ វេជ្ជសាស្ត្រ លក្ខខណ្ឌអនាម័យ អប្បបរមា⁵³⁹។ ដើម្បីកំណត់ថាតើការមិនផ្តល់ឱ្យនោះ មានតម្លៃ ស្មើទៅនឹងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀតដែរ ឬយ៉ាងណា ចាំបាច់ត្រូវវាយតម្លៃថាតើការមិន ផ្តល់ឱ្យនោះមានកម្រិតធ្ងន់ធ្ងរប្រហាក់ប្រហែលគ្នាទៅនឹងបទល្មើសជាក់លាក់ដែលមានចែង ក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ថាតើការមិនផ្តល់ឱ្យនោះបានបណ្តាលឱ្យមានការប៉ះពាល់ ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស និងថាតើការមិនផ្តល់ឱ្យនោះធ្វើឡើងដោយចេតនាឬទេ⁵⁴⁰។

ទាក់ទងទៅនឹងអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត ដែលកើតចេញពីលក្ខខណ្ឌនៃការ ឃុំឃាំង អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បន្ទាប់ពីធ្វើការវាយតម្លៃករណីយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY បានសន្និដ្ឋានថា មានបទដ្ឋាននៃការប្រព្រឹត្តអប្បបរមាចំពោះបុគ្គលដែលត្រូវបានឃុំខ្លួន ដែលគប្បីត្រូវបានធានាក្នុងកាលៈទេសៈណាក៏ដោយ⁵⁴¹។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន យល់ឃើញថា បើទោះបីជាកាលៈទេសៈ «លំបាកដោយសារខ្វះមធ្យោបាយនានា» គេចាំបាច់ ត្រូវផ្តល់ឱ្យអ្នកជាប់ឃុំនូវមធ្យោបាយដែលមានទាំងអស់នោះ និងត្រូវចាត់វិធានការឆ្លើយតប ចាំបាច់ ដើម្បីសម្រាលផលប៉ះពាល់នៃកាលៈទេសៈនោះ ទៅលើអ្នកជាប់ឃុំ⁵⁴²។

២.៤.៣.៩.៤. ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ និងការមានគភ៌ដោយបង្ខំ

ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ និងការមានគភ៌ដោយបង្ខំ គឺជាទម្រង់នៃអំពើ ប្រព្រឹត្តជាមូលដ្ឋានដែលអាចបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នៃអំពើអមនុស្សធម៌ ផ្សេងៗទៀត⁵⁴³។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចថា មិនមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវថា ការរៀប អាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាប្រភេទជាក់លាក់មួយនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំង

⁵³⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៥៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៨៨-៥៨៩។
⁵³⁸ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២៧២-២៧៤។
⁵³⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៣៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៥៧-៤៥៨។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៤៣៥។
⁵⁴⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៣៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៥៧-៤៥៨។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៤៣៥, ១៤៣៩។
⁵⁴¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៣៥។
⁵⁴² ដូចខាងលើ។
⁵⁴³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១១៣៨។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៤១។

មនុស្សជាតិ ឬសូម្បីតែជាប្រភេទជាក់លាក់មួយនៃអំពើប្រព្រឹត្តិជាមូលដ្ឋាននោះទេ⁵⁴⁴។ អង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា មិនមានការយល់ឃើញជាមួយពាក់ព័ន្ធនឹងពាក្យ ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ នៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិ ដូច្នេះតម្រូវឱ្យមានការវាយតម្លៃទៅតាមករណីនីមួយៗ⁵⁴⁵។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិមិនយល់ឃើញថា ការមានគភ៌ដោយបង្ខំបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៃ «អំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត» នោះទេ ពីឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩។ គាត់យល់ឃើញថា «ត្រូវតែមានបទដ្ឋានដែលទទួលស្គាល់ជាទំនៀមទម្លាប់មួយ ដែលភ្ជាប់ទៅនឹងសិទ្ធិសមស្របរបស់មនុស្សជាតិ ដែលភាព «អមនុស្សធម៌» នៃអំពើនោះនឹងត្រូវវិនិច្ឆ័យ»⁵⁴⁶។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិអនុវត្តតាមអង្គបុរេជំនុំជម្រះ និងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងការប្រើវិធីសាស្ត្រដ៏ប្រុងប្រយ័ត្នមួយ ក្នុងការវាយតម្លៃអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត ដើម្បីធានាថាគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព មិនត្រូវបានរំលោភបំពាន⁵⁴⁷។

២.៥. ការបំពានបំពានលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ឆ្នាំ១៩៤៩

មាត្រា ៦ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បានផ្តល់ឱ្យ អ.វ.ត.ក. មានយុត្តាធិការលើការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ថ្ងៃទី១២ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៤៩ («អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ») «ដូចជាអំពើប្រឆាំងមនុស្ស ឬទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលត្រូវការការពារដោយបទប្បញ្ញត្តិនៃអនុសញ្ញានេះ ហើយដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងថ្ងៃ១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩»៖

- i. ការធ្វើមនុស្សឃាតដោយចេតនា
- ii. ការធ្វើទារុណកម្ម ឬការធ្វើបាបដោយអមនុស្សធម៌
- iii. ការបង្កដោយចេតនាឱ្យមានរបួសធ្ងន់ធ្ងរ ឬឱ្យមានការឈឺចាប់ដល់រាងកាយ ឬសុខភាព
- iv. ការបំផ្លាញ ឬធ្វើឱ្យខូចខាតធ្ងន់ធ្ងរទៅលើទ្រព្យសម្បត្តិ ដោយមានហេតុផលចាំបាច់ខាងយោធាដែល ធ្វើឡើងដោយខុសច្បាប់ និងគ្មានត្រាប្រណី
- v. ការបង្ខំឱ្យឈ្លើយសឹក ឬជនស៊ីវិល បម្រើការនៅក្នុងកងកម្លាំងរបស់គូបដិបក្ខ
- vi. ការដកហូតដោយចេតនាលើឈ្លើយសឹក ឬជនស៊ីវិលនូវសិទ្ធិទទួលបានការកាត់ទោសដោយយុត្តិធម៌ និងទៀតទាត់
- vii. ការនិរទេស ការជម្លៀស ឬការឃុំខ្លួនជនស៊ីវិលដោយខុសច្បាប់ និង

⁵⁴⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៤១។

⁵⁴⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៤៣, ៧៤៩។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា ផ្នែក VII(ឆ)(៣)(ក)(i)។

⁵⁴⁶ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចរួមលើសំណើសុំកិច្ចស៊ើបសួរពាក់ព័ន្ធនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មមានផ្ទៃពោះដោយបង្ខំ និង បង្កឱ្យមានផ្ទៃពោះដោយបង្ខំ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D301/5 កថាខណ្ឌ ៦៤។

⁵⁴⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៧-៦៥។

viii. ការយកជនស៊ីវិលជាចំណាប់ខ្មាំង⁵⁴⁸។

មាត្រា ៦ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បានឆ្លុះបញ្ចាំងជាពិសេសពីបទប្បញ្ញត្តិនៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ លើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ដោយមានការលើកលែងពីករណីដោយសារបទប្បញ្ញត្តិនៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវចែងថា៖ (១) «រួមបញ្ចូលយ៉ាងច្បាស់អំពី «ការពិសោធន៍ជីវសាស្ត្រ» ថាជាទម្រង់នៃការធ្វើទារុណកម្ម ឬការប្រព្រឹត្តអមនុស្សធម៌» និង (២) «តម្រូវថា ការបំផ្លិចបំផ្លាញ និងការដកហូតទ្រព្យសម្បត្តិ «ត្រូវបានគ្របដណ្តប់ផងដែរ»⁵⁴⁹។ ដោយសារតែប្រទេសកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័នអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៥៨ ទាំងបួន បទប្បញ្ញត្តិនៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ព្រមទាំងការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាលក្ខណៈបុគ្គលដែលមានចែងក្នុងនោះ ក៏ចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចលើប្រទេសកម្ពុជាផងដែរ⁵⁵⁰។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេចយ៉ាងស៊ីចង្វាក់ថាការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរគឺជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ចន្លោះថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩⁵⁵¹។

បទល្មើសទាំងឡាយដែលមានរៀបរាប់ក្នុងមាត្រា ៦ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បង្កើតបានជាការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ដរាបណាជាតុផ្សំទូទៅ ត្រូវបានបង្ហាញ៖ (១) អត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ (២) លក្ខណៈអន្តរជាតិនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ (៣) ចំណងទាក់ទងរវាងអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ និងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ (៤) «ឋានៈជាបុគ្គលដែលទទួលបានការការពារ» របស់ជនរងគ្រោះ ដែលមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ និង (៥) ជនជាប់ចោទមានការដឹងឮគ្រប់គ្រាន់ថាជម្លោះប្រដាប់អាវុធមានលក្ខណៈជាអន្តរជាតិ និងថាជនរងគ្រោះមានឋានៈជាបុគ្គលដែលទទួលបានការការពារ ដែលមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ⁵⁵²។

២.៥.១. ភាពអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះ បានសម្រេចយ៉ាងស៊ីចង្វាក់ថា ការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ត្រូវបានបង្ហាញថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិដែលចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចលើប្រទេសកម្ពុជា ចន្លោះថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩⁵⁵³។ បទប្បញ្ញត្តិនៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរចងភ្ជាប់កាតព្វកិច្ចលើប្រទេសកម្ពុជា ដោយសារតែប្រទេសកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័នអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ

⁵⁴⁸ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣២៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤០០។
⁵⁴⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤០០ សម្គាល់ដើងទំព័រ ៧៣២។
⁵⁵⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣២៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤០៥។
⁵⁵¹ ដូចខាងលើ។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ២៥៦-២៥៨។ សំណុំរឿង ០០២ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ១១៧-១១៨។ សំណុំរឿង ០០២ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣១៦។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៤។
⁵⁵² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣២៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤០១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៤៨០-១៤៩០។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៨-៨៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៧-៨៣។
⁵⁵³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣២៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤០៣។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ២៥៦-២៥៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣១៦។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ១១៧-១១៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៤។

ឆ្នាំ១៩៤៩ ទាំងបួន នៅថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៥៨⁵⁵⁴។ ជាងនេះទៀត បទប្បញ្ញត្តិទាំងអស់នេះបានចងក្រងនូវគោលការណ៍សំខាន់ៗនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ។ ហេតុដូច្នេះ ការកំណត់អាជ្ញាយុកាលជាធរមាន និងនិយមន័យការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ គឺផ្អែកទាំងស្រុងលើច្បាប់អន្តរជាតិ⁵⁵⁵។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានធ្វើការវិភាគលើភាពអាចអនុវត្តបាននៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន ដោយបានសម្រេចថា អ.វ.ត.ក. មានយុត្តាធិការលើរឿងក្តីចំពោះអំពើបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ អនុលោមតាមមាត្រា ៦ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក.⁵⁵⁶ អង្គជំនុំជម្រះបានផ្តល់សំអាងហេតុថា ប្រទេសកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័នលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវទាំងបួន នៅថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៥៨ និងថា អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវចងក្រងគោលការណ៍សំខាន់ៗនៃច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ⁵⁵⁷។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏យល់ឃើញទៀតថា គេអាចប្រមើលដឹងនៅក្នុងអំឡុងពេលដែលពាក់ព័ន្ធនោះថា ជនជាប់ចោទអាចនឹងត្រូវដាក់ឱ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើទាំងឡាយដែលជាការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ដោយយោងទៅលើមូលដ្ឋាននៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ និងទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិរបស់វា⁵⁵⁸។ អង្គជំនុំជម្រះក៏បានពិចារណាថា «លក្ខណៈយោធានៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលជាការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ [...] អាចបដិសេធចំពោះការអះអាងរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលថាខ្លួនមិនបានដឹងអំពីប្រភេទនៃបទឧក្រិដ្ឋទាំងនោះ»⁵⁵⁹។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ក៏បានដោះស្រាយភាពអាចអនុវត្តបាននៃអំពើបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ នៅពេលធ្វើការសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ។ ទោះបីជាអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបដិសេធការជំទាស់របស់អៀង សារី ផ្អែកលើរយៈពេលអាជ្ញាយុកាលតាមច្បាប់ជាតិយ៉ាងណាក្តី ក៏អង្គបុរេបានពិនិត្យប្រភពនានារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដើម្បីគាំទ្រការសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួន និងបានសន្និដ្ឋានថាការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ មានអត្ថិភាពនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅពេលចេញដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ⁵⁶⁰។ អង្គបុរេបានពិចារណាឃើញថា អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវពិតជា «ចងកាតព្វកិច្ចចំពោះកម្ពុជា» និងថា អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវទាំងបួន មានចែងនូវបទប្បញ្ញត្តិយ៉ាងច្បាស់ដែលថា ការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើអនុសញ្ញា បង្កើតជាយុត្តាធិការព្រហ្មទណ្ឌជាសកល និងចាំបាច់ ក្នុងចំណោមរដ្ឋសមាជិក។ បន្ថែមលើនេះទៀត អង្គបុរេបានយល់ឃើញថា លក្ខណៈអាជ្ញាបញ្ជា នៃបទឧក្រិដ្ឋលើការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ គឺមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការធ្វើយុត្តិកម្មការជំនុំជម្រះ ដោយមិនចាំបាច់គិតដល់បទប្បញ្ញត្តិជាក់លាក់ណាមួយនៃច្បាប់ក្នុងស្រុករបស់កម្ពុជានោះឡើយ⁵⁶¹។

⁵⁵⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣២៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤០៣។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៤។

⁵⁵⁵ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មរបស់មេធាវីការពារក្តី ទាក់ទងនឹងអាជ្ញាយុកាលនៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវថ្ងៃទី១២ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៤៩ ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E306/6 កថាខណ្ឌ ៨។

⁵⁵⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤០១។

⁵⁵⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤០៣-៤០៥។

⁵⁵⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤០៦។

⁵⁵⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤០៧។

⁵⁶⁰ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៧៣, ២៥៦។

⁵⁶¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៥៦។

ស្រដៀងគ្នានេះដែរ នៅក្នុងការសម្រេចលើការជំទាស់របស់ អៀង ធីរិទ្ធ និង នួន ជា ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តអំពើបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបង្ហាញថា ការទទួលខុសត្រូវយោងតាមការបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ត្រូវបានជនជាប់ចោទអាចដឹងជាមុនថាមានច្បាប់ចែង និងជាបទល្មើស «ដោយហេតុថា មានសន្ធិសញ្ញាទាំងឡាយដែលប្រទេសកម្ពុជាចូលជាភាគី លក្ខណៈនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ដែលមានតាំងពីមុនរួមក្នុងហើយ ដែលបានយកមកដាក់បញ្ចូលនៅក្នុងសន្ធិសញ្ញាទាំងនោះ និងលក្ខណៈនៃសិទ្ធិនីមួយៗដែលត្រូវបានគេចោទប្រកាន់ថាបានរំលោភបំពាន»⁵⁶²។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិនិត្យភាពអាចអនុវត្តបាន នៃអំពើបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទាំងនេះ នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ នៅពេលធ្វើការសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលថាការអនុវត្តបទល្មើសនៃការបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ត្រូវបានហាមឃាត់ដោយអាជ្ញាយុកាលក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ហើយនឹងរំលោភលើគោលការណ៍គ្មានការផ្ដន្ទាទោសបើគ្មានច្បាប់ចែង⁵⁶³។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា មិនមានអាជ្ញាយុកាលដែលអាចអនុវត្តបាន ចំពោះបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ នៅក្នុងច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ឡើយ⁵⁶⁴។ អង្គជំនុំជម្រះបានផ្តល់សំអាងហេតុថា មាត្រា ៦ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មិនបានបង្កើតបទឧក្រិដ្ឋថ្មីនោះទេ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែបានផ្តល់យុត្តាធិការលើឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ អ.វ.ត.ក. តែប៉ុណ្ណោះ⁵⁶⁵។ ដោយរំលឹកថា អ.វ.ត.ក. អាចអនុវត្តតែបទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ដែលមានចែងជាក់លាក់ក្នុងច្បាប់ អ.វ.ត.ក. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា ការយោងតែមួយគត់ទៅក្រមព្រហ្មទណ្ឌដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៣(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មិនអនុញ្ញាតឱ្យអនុវត្តដោយផ្ទាល់នូវក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ទាំងស្រុងនោះឡើយ ប៉ុន្តែបានដាក់បញ្ចូលបទល្មើសជាតិជាក់លាក់មួយចំនួនទៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក.។ យោងតាមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ «មិនបានកម្រិត ឬមិនបានអះអាងថាបានកម្រិត» ការចោទប្រកាន់ចំពោះការបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ឆ្នាំ១៩៤៩ នោះទេ⁵⁶⁶។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានដាក់បញ្ចូលភាគច្រើននៃការវិភាគទាំងអស់នេះ ទៅក្នុងសាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០២⁵⁶⁷។ ដោយសារតែភាគីមិនបានប្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលថាការបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ អាចអនុវត្តបាននៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនបានពិនិត្យ ឬពិភាក្សាបញ្ហានេះបន្ថែមទៀតឡើយ។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានយោងយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងអង្គបុរេជំនុំជម្រះ នៅក្នុងការសម្រេចថា «ការបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ គឺជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់

⁵⁶² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ១០៩-១១១។
⁵⁶³ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មរបស់មេធាវីការពារក្តី ទាក់ទងនឹងអាជ្ញាយុកាលនៃការបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវថ្ងៃទី១២ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៤៩ ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E306/6 កថាខណ្ឌ ១។
⁵⁶⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១២។
⁵⁶⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧។
⁵⁶⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨។
⁵⁶⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣២៥-៣២៦។

អន្តរជាតិរវាងឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩»⁵⁶⁸។ ការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញា ទីក្រុងហ្សឺណែវ មិនត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១, ០០៤/០១ ឬ ០០៤/០២ នោះទេ។

២.៥.២. ធាតុផ្សំទូទៅនៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ

មាត្រា៦ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. រួមបញ្ចូលលក្ខខណ្ឌនានានៃភាពអាចអនុវត្តបាន ដែល មានចែងក្នុងអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ។ បទល្មើសដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៦ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បង្កើតបានជាការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ដរាបណាលក្ខខណ្ឌតម្រូវទូទៅ ខាងក្រោម ត្រូវបានបង្ហាញ៖

- i. អត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ⁵⁶⁹
- ii. លក្ខណៈអន្តរជាតិនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ⁵⁷⁰
- iii. ចំណងទាក់ទងរវាងអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ និងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ⁵⁷¹
- iv. «ឋានៈជាបុគ្គលដែលទទួលបានការការពារ» របស់ជនរងគ្រោះ ដែលមានចែងក្នុង អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ⁵⁷²
- v. ជនជាប់ចោទមានការដឹងឮគ្រប់គ្រាន់ថា ជម្លោះប្រដាប់អាវុធមានលក្ខណៈជា អន្តរជាតិ និងថាជនរងគ្រោះមានឋានៈជាបុគ្គលដែលទទួលបានការការពារ ដែល មានចែងក្នុងអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ⁵⁷³។

ក្នុងការបង្ហាញធាតុផ្សំនៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានផ្អែកលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យចំនួនប្រាំ ដែលអនុវត្តដោយតុលាការ ICTY «ដែលលក្ខន្តិកៈ របស់តុលាការនេះ[បាន]ផ្តល់យុត្តាធិការស្រដៀងគ្នាទៅលើការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ លើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ»⁵⁷⁴។ អង្គជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់ តុលាការ ICTY «មានលក្ខណៈទូលាយជាងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិមិនអចិន្ត្រៃយ៍ ផ្សេងទៀត ស្តីពីបញ្ហានៅពេលដែលលក្ខន្តិកៈរបស់តុលាការ ICTR និងតុលាការ SCSL មិនបានផ្តល់ដល់តុលាការទាំងអស់នោះនូវយុត្តាធិការលើបទល្មើសនានា ដែលជាការបំពាន

⁵⁶⁸សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿង ទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៤។

⁵⁶⁹សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣២៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១១-៤១២។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកា ដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៧។

⁵⁷⁰សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣២៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១៣-៤១៤។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកា ដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៧។

⁵⁷¹សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៣០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១៦។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨០។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៩។

⁵⁷²សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៣១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១៧។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨១។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨០។

⁵⁷³សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៣៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤២១-៤២២។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកា ដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៣។

⁵⁷⁴សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១០។

បំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវដែលបានផ្តល់នូវលក្ខណៈមិនមែនអន្តរជាតិ នៃជម្លោះនានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងជម្លោះទាំងនោះ»⁵⁷⁵។

២.៥.២.១. អត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ

មាត្រា ២ រួម នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវចែងថា បទប្បញ្ញត្តិរបស់អនុសញ្ញា (រួមបញ្ចូលទាំងបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ) អនុវត្តចំពោះ «គ្រប់ករណីដែល សង្គ្រាមត្រូវបានប្រកាស ឬក្នុងករណីជម្លោះប្រដាប់អាវុធផ្សេងទៀតដែលអាចកើតមានឡើង រវាងរដ្ឋជាភាគីចំនួនពីរឬច្រើន ទោះបីជាស្ថានភាពនៃសង្គ្រាមមិនត្រូវបានទទួលស្គាល់ដោយ រដ្ឋជាភាគីទាំងនោះក៏ដោយ»⁵⁷⁶។ ជម្លោះប្រដាប់អាវុធមានអត្ថិភាពនៅពេលណាក៏ដោយដែល មាន៖

- i. ការដោះស្រាយដោយប្រើកម្លាំងប្រដាប់អាវុធរវាងរដ្ឋនានា (នៅពេលដែលជម្លោះ ប្រដាប់អាវុធមានលក្ខណៈជាអន្តរជាតិ) ឬ
- ii. អំពើហិង្សាប្រដាប់អាវុធសប្បាយរវាងអាជ្ញាធររដ្ឋាភិបាល និងអង្គការចាត់តាំង ក្រុមជនប្រដាប់អាវុធ ឬរវាងអង្គការចាត់តាំងក្រុមជនប្រដាប់អាវុធទាំងនោះនៅក្នុង រដ្ឋមួយ (នៅពេលដែលជម្លោះប្រដាប់អាវុធជាជម្លោះផ្ទៃក្នុង)⁵⁷⁷។

២.៥.២.២. លក្ខណៈអន្តរជាតិនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ

មាត្រា ៦ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. អនុវត្តតែទៅលើជម្លោះប្រដាប់អាវុធមានលក្ខណៈ ជាអន្តរជាតិតែប៉ុណ្ណោះ។ ជម្លោះប្រដាប់អាវុធមួយមានលក្ខណៈអន្តរជាតិ ប្រសិនបើវា កើតឡើងរវាងរដ្ឋចំនួនពីរ ឬច្រើន⁵⁷⁸។ ដើម្បីអនុវត្តការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញា ទីក្រុងហ្សឺណែវ ការទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការពីរដ្ឋដែលមានសង្គ្រាមមិនមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវ នោះទេ⁵⁷⁹។ ការប្រយុទ្ធដែលកើតមានឡើងតាមព្រឹត្តិហេតុ (de facto) រវាងរដ្ឋអាចមាន លក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌជាអន្តរជាតិ ក្នុងករណីដែលការប្រយុទ្ធគ្នានោះ កើតមានឡើងរវាងកងកម្លាំងរបស់រដ្ឋរៀងៗខ្លួន។ បទប្បញ្ញត្តិអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ អនុវត្ត នៅលើដែនដីទាំងមូលរបស់រដ្ឋដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធ ទោះបីជាការប្រយុទ្ធគ្នានោះកើតមានឡើង នៅទីនោះឬ មិនមានក៏ដោយ ហើយច្បាប់នេះបន្តអនុវត្តក្រោយពេលនៃការឈប់បាញ់គ្នា រហូតទទួលបានសន្តិភាពជាទូទៅ⁵⁸⁰។

២.៥.២.៣. ចំណងទាក់ទងរវាងអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ និងជម្លោះ

ត្រូវតែមានចំណងទាក់ទងជិតស្និទ្ធរវាងអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ និងជម្លោះប្រដាប់

⁵⁷⁵ ដូចខាងលើ សម្គាល់ដើងទំព័រ ៧៤៨។

⁵⁷⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣២៨។

⁵⁷⁷ ដូចខាងលើ។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៧។

⁵⁷⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣២៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១៤។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៧។

⁵⁷⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣២៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១៤។

⁵⁸⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣២៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១៥។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៩។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៨។

អាវុធ ដែលនាំឱ្យមានការអនុវត្តការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ⁵⁸¹។ ដើម្បីបំពេញចំណងទាក់ទងនេះ អំពើរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវតែមាន «ភាពពាក់ព័ន្ធយ៉ាងជិតស្និទ្ធ» ទៅនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធទាំងមូល⁵⁸²។ «បទល្មើសអាច «ស្ថិតនៅឆ្ងាយពីការវាយប្រយុទ្ធគ្នាជាក់ស្តែង បើគិតទាំងពេលវេលានិងទីតាំងភូមិសាស្ត្រ» ហើយវានឹងមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងករណីដែលបទល្មើសនោះពាក់ព័ន្ធយ៉ាងជិតស្និទ្ធទៅនឹងការប្រយុទ្ធគ្នាដែលកើតឡើងនៅកន្លែងផ្សេងៗទៀតនៃទឹកដី ដែលត្រួតត្រាដោយភាគីនៃជម្លោះ»⁵⁸³។ ទោះបីជាចំណងទាក់ទងនោះ ពុំចាំបាច់ជាទំនាក់ទំនងហេតុនិងបច្ច័យក៏ដោយ យ៉ាងហោចណាស់អត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធត្រូវរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងសមត្ថភាពរបស់ចារី ក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស នៅក្នុងការសម្រេចចិត្តរបស់ខ្លួនក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស របៀបដែលបទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្ត ឬគោលបំណងដែលបទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង⁵⁸⁴។ ក្នុងករណីដែលការប្រព្រឹត្តបានកើតឡើងនៅក្នុងជម្លោះសង្គ្រាមដោយគ្មានការអំពើ ឬការអនុញ្ញាតពីអាជ្ញាធរដែលគ្រប់គ្រងជម្លោះ ហើយការប្រព្រឹត្តនោះគឺជាផ្នែកមួយនៃគោលនយោបាយដែលគេបានទទួលស្គាល់យកមកអនុវត្តចំពោះអ្នកទោស «អំពើទាំងនោះនឹងត្រូវមើលឃើញថាមានទំនាក់ទំនង «យ៉ាងជិតស្និទ្ធ» ទៅនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ»⁵⁸⁵។

២.៥.២.៤. បុគ្គលដែលត្រូវទទួលបានការការពារ

«បុគ្គលដែលត្រូវទទួលបានការការពារ» មានចែងក្នុងមាត្រា ៤ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ III (ពាក់ព័ន្ធនឹងឈ្លីយស៊ីក) និងអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV (ពាក់ព័ន្ធនឹងជនស៊ីវិល)៖

- i. ឈ្លីយស៊ីក (ពេលគឺ «សមាជិកនានានៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធរបស់ភាគីដែលមានជម្លោះ ព្រមទាំងសមាជិកនៃកងដីពលឬទាហានស្ម័គ្រចិត្តដែលជាផ្នែកនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធនោះ ដែលបានធ្លាក់ចូលក្នុងកណ្តាប់ដៃរបស់ខ្មាំងសត្រូវ») និង
- ii. ប្រជាជនស៊ីវិលដែល «ស្ថិតនៅក្នុងកណ្តាប់ដៃរបស់ភាគីដែលមានជម្លោះឬដែលកាន់កាប់អំណាចដែលពួកគេមិនមែនជាប្រជាជាតិដូចគ្នា»⁵⁸⁶។

ប្រជាជនស៊ីវិលអាចត្រូវបានចាត់ទុកថាជា «បុគ្គលដែលត្រូវទទួលបានការការពារ» ដោយអនុសញ្ញានៃទីក្រុងហ្សឺណែវ IV ក្នុងករណីដែលពួកគេត្រូវបានយល់ឃើញពីសំណាក់រដ្ឋដែលពួកគេស្ថិតនៅក្នុងកណ្តាប់ដៃ «ថាជាកម្មសិទ្ធិរបស់ភាគីប្រឆាំងនៅក្នុងជម្លោះប្រដាប់អាវុធ និងដែលបានដាក់ការគំរាមកំហែងដល់រដ្ឋនោះ»⁵⁸⁷។ ដោយអនុម័តតាម «ការបកស្រាយដែលមានលក្ខណៈទន់ភ្លន់» របស់តុលាការ ICTY អំពីលក្ខខណ្ឌកំណត់សញ្ញាដែលមាន

⁵⁸¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១៦។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៣០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨០។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៧៩។

⁵⁸² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៣០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១៦។

⁵⁸³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៣០។

⁵⁸⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១៦។

⁵⁸⁵ ដូចខាងលើ។

⁵⁸⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៣១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨១-៨៣។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨០-៨២។

⁵⁸⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១៩។

ចែងក្នុងមាត្រា ៤ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា បុគ្គលម្នាក់អាចត្រូវបានចាត់ទុកថាជាជនដែលត្រូវទទួលបានការការពារ ទោះបីជាគាត់មាន សញ្ញាតិដូចគ្នានឹងភាគីដែលមានជម្លោះក៏ដោយ។ យោងតាមវិធីសាស្ត្រនេះ «ការពិចារណាដ៏ សំខាន់» គឺភស្តុតាង ឬការខ្វះភស្តុតាង ដែលបុគ្គលមានចំពោះភាគីដែលមានជម្លោះ⁵⁸⁸។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធអំណះអំណាចដែលថា បុគ្គលដែលត្រូវ ទទួលបានការការពារ មិនរាប់បញ្ចូល ពួកចារកម្ម ពោលគឺ សមាជិកនៃកងកម្លាំងប្រដាប់ អាវុធរបស់ភាគីនៃជម្លោះ ដែលស្ថិតក្នុងអំណាចរបស់ភាគីបដិបក្ខ ខណៈពេលកំពុង ឈ្លបយកការណ៍⁵⁸⁹។ អង្គជំនុំជម្រះបានផ្តល់សំអាងហេតុថា ពិធីសារបន្ថែមទី១ មិនបានដក ពួកចារកម្មចេញពីការការពាររបស់អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវទេ។ បុគ្គលដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុង ការស៊ើបការណ៍ ដែលបាត់បង់ឋានៈជាឈ្មើយសិក នៅតែទទួលបានការធានាជាមូលដ្ឋាន ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៧៥ នៃពិធីសារបន្ថែមទី ១។ ក្នុងន័យនេះ សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយ របស់ ICRC ទៅលើពិធីសារបន្ថែមទី១ កត់សម្គាល់ថា «ការដកហូតឋានៈជាឈ្មើយសិក គឺជា ការដាក់ទណ្ឌកម្មច្រើនហើយ ដូច្នេះហើយ ការដកហូតនេះអាចកើតមានឡើងតែក្រោយពី មានសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការប៉ុណ្ណោះ» និងថា «សច្ចធារណ៍នៃឋានៈជាឈ្មើយសិក គួរតែមានលើសលប់ នៅគ្រប់ករណីទាំងអស់ នៅពេលដែលបុគ្គលពាក់ព័ន្ធមិនទាន់ត្រូវបាន ចោទប្រកាន់ដោយផ្អែកលើភស្តុតាងបឋម»⁵⁹⁰។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបដិសេធបន្ថែមទៀត ទៅនឹងការអះអាងថា និយមន័យនៃជនដែលត្រូវទទួលបានការការពារគ្របដណ្តប់លើជនជាតិវៀតណាម ដែលមាន សញ្ញាតិកម្ពុជា ប៉ុន្តែត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាខ្មាំងដែលមានសម្ព័ន្ធភាពជាមួយវៀតណាម។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្តល់សំអាងហេតុថា ដីកាដោះស្រាយបានកម្រិតយ៉ាង ច្បាស់លាស់ នូវប្រភេទបុគ្គលដែលត្រូវទទួលបានការការពារ ត្រឹមតែសមាជិកនៃកងកម្លាំង ប្រដាប់អាវុធរបស់សាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាម និងជនស៊ីវិលដែលជាពលរដ្ឋនៃ សាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាម ដែលធ្លាក់ចូលក្នុងកណ្តាប់ដៃរបស់កងទ័ពកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ។ យោងតាមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង «មិនត្រូវមានការពិចារណាលើថា តើជនជាតិវៀតណាមដែលជាពលរដ្ឋខ្មែរ ប៉ុន្តែមានភស្តុតាងចំពោះវៀតណាមអាចត្រូវបាន ចាត់ទុកថាជាបុគ្គលដែលត្រូវទទួលបានការការពារដែរ ឬទេនោះឡើយ»⁵⁹¹។

២.៥.២.៥. លក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការដឹងឮ

ជនជាប់ចោទត្រូវមានការដឹងឮគ្រប់គ្រាន់អំពីលក្ខណៈជាអន្តរជាតិនៃជម្លោះប្រដាប់ អាវុធ និងអំពីឋានៈដែលត្រូវទទួលបានការការពាររបស់ជនរងគ្រោះ ស្របតាមអនុសញ្ញា ទីក្រុងហ្សឺណែវ⁵⁹²។ ការដឹងឮរបស់ជនជាប់ចោទថា រដ្ឋបរទេសជាប់ពាក់ព័ន្ធក្នុងជម្លោះ ប្រដាប់អាវុធ និងដឹងថាជនរងគ្រោះត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយភាគីបដិបក្ខក្នុងជម្លោះប្រដាប់

⁵⁸⁸ ដូចខាងលើ។
⁵⁸⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៣៣-៣៣៤។
⁵⁹⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៣៤ (អក្សរទ្រេតត្រូវបានលុប) ។
⁵⁹¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៣២។
⁵⁹² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៣៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤២០-៤២២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៣។

អាវុធ និងមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់បំពេញនូវលក្ខខណ្ឌនៃការដឹងពុំនេះ⁵⁹³។ ការដឹងពុំរបស់ជនជាប់ចោទចំពោះហេតុការណ៍ទាំងពីរនេះ កើតចេញពីការអនុវត្តនៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ដូច្នេះត្រូវតែអនុវត្តដូចគ្នាចំពោះរយៈពេលចន្លោះថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩⁵⁹⁴។ អត្ថិភាពនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិមិនគ្រាន់តែជាបុរេលក្ខខណ្ឌតែមួយនៃយុត្តាធិការនោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងជាធាតុផ្សំដ៏សំខាន់នៃបទល្មើសនានាដែលបានចោទប្រកាន់ផងដែរ⁵⁹⁵។ ដូច្នេះ ជនជាប់ចោទត្រូវតែដឹងថា អំពើប្រព្រឹត្តរបស់ខ្លួនមានចំណងទាក់ទងទៅនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធលក្ខណៈជាអន្តរជាតិ ឬយ៉ាងហោចណាស់ «ខ្លួនបានដឹងអំពីកាលៈទេសៈជាក់ស្តែងដែលនឹងនាំឱ្យចៅក្រមធ្វើការសន្និដ្ឋានថា ជម្លោះប្រដាប់អាវុធនោះ គឺជាជម្លោះអន្តរជាតិ»⁵⁹⁶។

២.៥.៣. ធាតុផ្សំនៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរជាមូលដ្ឋាន

២.៥.៣.១. ការធ្វើមនុស្សឃាតដោយចេតនា

ធាតុផ្សំនៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរនៃការធ្វើមនុស្សឃាតដោយចេតនាគឺ «ដូចគ្នាទៅនឹងធាតុផ្សំនៃការធ្វើមនុស្សឃាតដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ»៖

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ បារីត្រូវតែបានបណ្តាលឱ្យមានការបាត់បង់ជីវិតជនរងគ្រោះតាមរយៈអំពើសកម្ម ឬអកម្មដែលខុសច្បាប់។
- ii. ធាតុផ្សំអត្ថនោម័ត៖ បារីត្រូវតែមានចេតនា «សម្លាប់ ឬបង្កឱ្យមានព្យសនកម្មលើរូបរាងកាយធ្ងន់ធ្ងរ ដោយមានហេតុផលដឹងថា អំពើសកម្ម ឬអកម្មនេះមុខជានាំឱ្យមានការបាត់បង់ជីវិតមនុស្ស»⁵⁹⁷។

អង្គហេតុនៃការស្លាប់អាចទាញសន្និដ្ឋានតាមកាលៈទេសៈ រួមមានពីភស្តុតាងខាងក្រោម៖

- i. ហេតុការណ៍នៃការធ្វើបាបសំដៅទៅលើជនរងគ្រោះ
- ii. លំនាំនៃការធ្វើបាប និងការបាត់ខ្លួននៃបុគ្គលផ្សេងទៀត
- iii. បរិយាកាសទូទៅនៃភាពគ្មានច្បាប់នៅទីកន្លែងដែលអំពើត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តឡើង
- iv. រយៈពេលដែលកន្លងទៅ ចាប់តាំងពីបុគ្គលនោះបានបាត់ខ្លួន និង
- v. អង្គហេតុដែលថា ជនរងគ្រោះខកខានមិនបានទាក់ទងមកបុគ្គលផ្សេងទៀត ដែលគាត់អាចត្រូវបានរំពឹងថាមានទំនាក់ទំនង ដូចជាសមាជិកគ្រួសារ⁵⁹⁸។

⁵⁹³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៣៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤២០-៤២២។

⁵⁹⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤២១។

⁵⁹⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤២០។

⁵⁹⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៣៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤២០។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៣។

⁵⁹⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៥៧ និងផ្នែក ៩.១.១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣១។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៥។

⁵⁹⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦២៨, ៧៥៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣១។

ការបាត់បង់ជីវិតរបស់ជនរងគ្រោះ ដែលបណ្តាលមកពីអំពើសកម្ម ឬអាកម្មរបស់បាវី ត្រូវតែជាការទាញការសន្និដ្ឋានដ៏សមហេតុផលតែមួយគត់ពីភ័ស្តុតាង⁵⁹⁹។

២.៥.៣.២. ការធ្វើទារុណកម្ម ឬអំពើអមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត

២.៥.៣.២.១. ការធ្វើទារុណកម្ម

ធាតុផ្សំនៃការបំពារបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរនៃការធ្វើទារុណកម្មគឺ «ដូចគ្នាទៅនឹងធាតុផ្សំ នៃការធ្វើទារុណកម្មដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ»៖

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ បាវីត្រូវតែបាន «ប្រព្រឹត្តអំពើដែលបណ្តាលឱ្យមានការឈឺចាប់ ឬទុក្ខវេទនាធ្ងន់ធ្ងរ ទោះជាខាងផ្លូវកាយក្តី ឬផ្លូវចិត្តក្តី»។
- ii. ធាតុផ្សំអត្តនោម័ត៖ បាវីត្រូវតែបានប្រព្រឹត្ត «ដោយចេតនា» ឬ «ដោយឫតាមការ ញុះញង់ពីមន្ត្រីសាធារណៈ ក្នុងគោលបំណងដើម្បីទទួលបានព័ត៌មាន ឬចម្លើយ សារភាព ឬការដាក់ទណ្ឌកម្ម ឬការបំភិតបំភ័យ»⁶⁰⁰។

ក្នុងការវាយតម្លៃការឈឺចាប់ ឬទុក្ខវេទនា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណា លើកត្តាសត្យានុម័ត និងកត្តាអត្តនោម័ត។ កត្តាសត្យានុម័តរួមមានភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃព្យសនកម្ម ដែលបានបង្កឡើង លក្ខណៈ គោលបំណង និងសង្គតិភាពនៃអំពើដែលបានប្រព្រឹត្ត។ កត្តា អត្តនោម័តរួមមានលក្ខខណ្ឌរាងកាយ ឬផ្លូវចិត្តរបស់ជនរងគ្រោះ ផលប៉ះពាល់នៃការប្រព្រឹត្ត និងក្នុងករណីខ្លះ កត្តានានាដូចជា អាយុរបស់ជនរងគ្រោះ ភេទ ស្ថានភាពសុខភាព និងតួនាទី ក្នុងនាមជាថ្នាក់ក្រោម⁶⁰¹។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានពិចារណាផងដែរលើលក្ខណៈ និង បរិបទនៃការបង្កឱ្យមានការឈឺចាប់ ការគិតទុកជាមុន និងការបង្កើតនូវការធ្វើបាប លក្ខណៈ រាងកាយរបស់ជនរងគ្រោះ របៀប និងវិធីសាស្ត្រដែលត្រូវបានប្រើ និងភាពទន់ខ្សោយរបស់ ជនរងគ្រោះ⁶⁰²។

២.៥.៣.២.២. ការធ្វើបាបដោយអមនុស្សធម៌

ការធ្វើបាបដោយអមនុស្សធម៌គឺជាបទល្មើសដាច់ដោយឡែកពីការធ្វើទារុណកម្ម⁶⁰³

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ បាវីត្រូវតែបាន «ប្រព្រឹត្តដោយចេតនានូវអំពើសកម្ម ឬអាកម្ម ប្រឆាំងនឹងបុគ្គលដែលទទួលបានការការពារដោយអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ដែល អំពើនេះអាចបណ្តាលឱ្យមានព្យសនកម្ម ផ្លូវចិត្ត ការឈឺចាប់ ឬការរងរបួសរាងកាយ ឬជាអំពើដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្សជាតិ»⁶⁰⁴។

⁵⁹⁹ ដូចខាងលើ។

⁶⁰⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៥៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៩។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៧។

⁶⁰¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៥៥។

⁶⁰² សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៥៥។

⁶⁰³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៦៤-៧៦៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៨។

⁶⁰⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៦៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤០។

- ii. ធាតុផ្សំអត្ថនោម័ត៖ បារីត្រូវតែមានចេតនា «ប្រព្រឹត្តនូវអំពើសកម្ម ឬអាកម្ម ដោយធ្វើឱ្យមានការឈឺចាប់ដល់រាងកាយ ឬផ្លូវចិត្តធ្ងន់ធ្ងរ ឬធ្វើឱ្យប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់ជនរងគ្រោះ»⁶⁰⁵។

ការធ្វើបាបដោយអមនុស្សធម៌មានលក្ខណៈខុសពីការធ្វើទារុណកម្ម ក្នុងន័យដែលថាការធ្វើបាបដោយអមនុស្សធម៌ មិនចាំបាច់ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយមានគោលបំណងណាមួយជាក់លាក់ឡើយ ហើយកម្រិតនៃភាពធ្ងន់ធ្ងរមិនចាំបាច់ស្មើនឹងកម្រិតធ្ងន់ធ្ងរនៃបទល្មើសការធ្វើទារុណកម្មឡើយ⁶⁰⁶។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានសន្និដ្ឋានថា សេចក្តីអត្ថាធិប្បាយរបស់គណៈកម្មាធិការអន្តរជាតិនៃកាកបាទក្រហម (“ICRC”) ទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV ជួយសម្រួលដល់ការបកស្រាយបទល្មើសនេះ៖

[ការធ្វើបាបដោយអមនុស្សធម៌] មិនមែនមានន័យត្រឹមតែជាការប្រព្រឹត្តដែលបង្កើតជាការវាយប្រហារ ដែលកំណត់តែទៅលើរាងកាយ ឬសុខភាពប៉ុណ្ណោះនោះឡើយ។ ពិតណាស់ គោលបំណងនៃអនុសញ្ញានេះគឺដើម្បីផ្តល់ឱ្យជនស្ថិតក្នុងការការពារមួយ ដែលនឹងការពារសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ ភាពជាមនុស្សជាតិរបស់ពួកគេ និងការពារពួកគេមិនឱ្យទទួលនូវការប្រមាថ ដូចសត្វធាតុ នៅពេលដែលស្ថិតនៅក្នុងកណ្តាប់ដៃរបស់សត្រូវនោះ។ គោលបំណងនេះនាំឱ្យមានការសន្និដ្ឋានថា តាមរយៈ «ការធ្វើបាបដោយអមនុស្សធម៌» អនុសញ្ញានេះមិនមែនកំណត់អត្ថន័យត្រឹមតែការងាររបស់រាងកាយ ឬដល់សុខភាពប៉ុណ្ណោះទេ។ ឧទាហរណ៍ វិធានការមួយចំនួនដែលអាចកាត់ផ្តាច់ទាំងស្រុងរវាងអ្នកជាប់ឃុំយ៉ាងជនស្ថិតក្នុងពិភពខាងក្រៅ និងជាពិសេសពីក្រុមគ្រួសាររបស់ពួកគេ ឬដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ អាចត្រូវបានចាត់ទុកថាជាការធ្វើបាបដោយអមនុស្សធម៌⁶⁰⁷។

អំពើដែលត្រូវបានចាត់ទុកជាការធ្វើទារុណកម្ម ឬការបង្កដោយចេតនាឱ្យមានរបួសធ្ងន់ធ្ងរ ឬឱ្យមានការឈឺចាប់ដល់រាងកាយឬសុខភាព នឹងត្រូវចាត់ទុកជាការធ្វើបាបដោយអមនុស្សធម៌ផងដែរក្នុងពេលពេលតែមួយ⁶⁰⁸។ បទល្មើសនេះក៏មានវិសាលភាពគ្របដណ្តប់លើអំពើដទៃទៀតផងដែរ ដែលរំលោភលើគោលការណ៍នៃការប្រព្រឹត្តដោយអមនុស្សធម៌ជាពិសេស ការគោរពដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្សជាតិ។ ការវាយតម្លៃនេះគឺជាបញ្ហាអង្គហេតុ ដែលត្រូវយកមកពិចារណានូវកាលៈទេសៈទាំងអស់តាមករណីនីមួយៗ។ អំពើទាំងឡាយ ដូចជា កាយរិកលកម្ម និងប្រភេទផ្សេងទៀតនៃព្យាបាទកម្មដល់រាងកាយយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាអំពើអមនុស្សធម៌⁶⁰⁹។

⁶⁰⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៦៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤៤។
⁶⁰⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៦៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤៣។
⁶⁰⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤១។
⁶⁰⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៦៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤២។
⁶⁰⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤២។

២.៥.៣.៣. ការបង្កដោយចេតនាឱ្យមានការឈឺចាប់យ៉ាងខ្លាំង
ឬការធ្វើឱ្យមានរបួសធ្ងន់ធ្ងរដល់រាងកាយឬសុខភាព

ការបង្កដោយចេតនាឱ្យមានការឈឺចាប់យ៉ាងខ្លាំង ឬការធ្វើឱ្យមានរបួសធ្ងន់ធ្ងរដល់
រាងកាយឬសុខភាព ផ្ដោតលើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃការឈឺចាប់ ឬការរងរបួស ហើយមិនរួមបញ្ចូល
អំពើដែលនាំឱ្យមានព្យសនកម្មដែលគ្រាន់តែទាក់ទងទៅនឹងសេចក្ដីថ្លៃថ្នូរជាមនុស្សជាតិរបស់
បុគ្គលនោះឡើយ^{៦១០}។

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ ចារីត្រូវតែបានប្រព្រឹត្ត «ដោយចេតនានូវអំពើសកម្ម ឬអាកម្ម
ដែលបង្កឱ្យមានរបួសធ្ងន់ធ្ងរ ឬឱ្យមានការឈឺចាប់ដល់រាងកាយ ឬសុខភាព ដែល
នេះរួមបញ្ចូលទាំងសុខភាពផ្លូវចិត្តផងដែរ»^{៦១១}។
- ii. ធាតុផ្សំអត្ថនាម័ត៖ ចារីត្រូវតែបានប្រព្រឹត្ត «ដោយចេតនានូវអំពើសកម្ម ឬអាកម្ម» ឬ
«ការធ្វេសប្រហែស»^{៦១២}។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្តតាមការវិភាគនៃសេចក្ដីអធិប្បាយរបស់ ICRC
ទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV នៅក្នុងការបកស្រាយបទល្មើសនេះ៖

ការបង្កដោយចេតនាឱ្យមានការឈឺចាប់យ៉ាងខ្លាំង សំដៅទៅលើការ
ឈឺចាប់ ដែលបានបង្កឡើងដោយគ្មានទីបញ្ចប់ ដែលក្នុងន័យនេះការ
ធ្វើទារុណកម្មត្រូវបានបង្កឱ្យមានឡើង ការពិសោធដីវសាស្ត្រក៏ត្រូវបាន
គេអនុវត្តផងដែរ។ ដូច្នេះ អំពើនោះអាចនឹងត្រូវបានធ្វើឡើង ជាការ
ដាក់ទណ្ឌកម្ម ជាការសងសឹក ឬដោយសារហេតុផលផ្សេងទៀត ដូចជា
ភាពសប្បាយរីករាយពេលឃើញអ្នកដទៃឈឺចាប់។ ដោយយល់ឃើញ
ថា ការឈឺចាប់នៅក្នុងករណីនេះ បើតាមការប្រើប្រាស់ពាក្យពេចន៍
ហាក់បីដូចជាមិនសំដៅទៅលើការរងរបួសដល់រាងកាយ ឬ សុខភាព
នោះទេ វាអាចជាការមន្ទិលសង្ស័យប្រសិនបើបទល្មើសនេះ មិនមែន
ជាបទល្មើសពិសេស ដែលមិនត្រូវបានដោះស្រាយតាមច្បាប់ជាតិ។
ដោយសារតែអនុសញ្ញានេះមិនបានបញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់ថា ចង់សំដៅតែ
ទៅលើការឈឺចាប់ដល់រាងកាយតែប៉ុណ្ណោះនោះ ដូចនេះអនុសញ្ញា
នេះត្រូវបានគេយល់ឃើញថាអាចគ្របដណ្ដប់លើការឈឺចាប់ផ្លូវចិត្ត
ផងដែរ។ ការបង្កឱ្យមានរបួសធ្ងន់ធ្ងរដល់រាងកាយ ឬសុខភាព គឺជា
ទស្សនទានមួយ ដែលធម្មតាមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ដែល
ជាទូទៅប្រើជាលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យមួយអំពីភាពធ្ងន់ធ្ងរ ដែលជនរងគ្រោះ
បាត់បង់សមត្ថភាពបំពេញការងាររយៈពេលយូរ^{៦១៣}។

ការបង្កដោយចេតនាឱ្យមានការឈឺចាប់យ៉ាងខ្លាំង ឬការធ្វើឱ្យមានរបួសធ្ងន់ធ្ងរដល់

^{៦១០} សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៦១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៥៣។
^{៦១១} សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៦១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៥១។
^{៦១២} សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៦២-៧៦៣។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៥៥។
សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៨។
^{៦១៣} សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៥២ (អក្សរលេងទ្រូត)។

រាងកាយឬសុខភាពមានលក្ខណៈខុសគ្នាពីការធ្វើទារុណកម្ម ដោយសារតែអំពើសកម្ម ឬអាកម្ម ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ មិនចាំបាច់ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយមានគោលបំណងដាក់លាក់ ណាមួយនោះឡើយ^{៦១៤}។ ភាគីខុសគ្នាពីការប្រព្រឹត្តដោយអមនុស្សធម៌ ដែលតម្រូវឱ្យមាន ព្យសនកម្មដល់រាងកាយ ឬសុខភាពធ្ងន់ធ្ងរ។ ព្យសនកម្មដែលកើតមានលើជនរងគ្រោះនៃការ បង្កដោយចេតនាឱ្យមានការឈឺចាប់យ៉ាងខ្លាំង ឬការធ្វើឱ្យមានរបួសធ្ងន់ធ្ងរដល់រាងកាយឬ សុខភាព មិនចាំបាច់តែជាផលប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរ ដែលមិនអាចព្យាបាលបានឬជាផលប៉ះពាល់ ជាអចិន្ត្រៃយ៍នោះទេ ប៉ុន្តែព្យសនកម្មនេះបានធ្វើឱ្យជនរងគ្រោះមានការពិបាកចិត្តរយៈពេល យូរ មានភាពអាម៉ាស់ ឬមានការអាបខ្លួន ហើយត្រូវបណ្តាលឱ្យមានផលវិបាករយៈពេលយូរ និងធ្ងន់ធ្ងរដល់លទ្ធភាពរបស់មនុស្សក្នុងជីវភាពធម្មតា^{៦១៥}។

២.៥.៣.៤. ការដកហូតដោយចេតនាពីឈ្មើសកម្មជនស៊ីវិលនូវសិទ្ធិ ទទួលបានការកាត់ទោសដោយយុត្តិធម៌និងទៀងទាត់

ធាតុផ្សំនៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរនៃការដកហូតដោយចេតនាពីឈ្មើសកម្មជន ស៊ីវិលនូវសិទ្ធិទទួលបានការកាត់ទោសដោយយុត្តិធម៌និងទៀងទាត់ គឺ៖

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ ចារីតាមរយៈអំពើសកម្ម ឬអាកម្ម «ដែលដកហូតសិទ្ធិទទួល បានការកាត់ទោសដោយយុត្តិធម៌និងទៀងទាត់ពីឈ្មើសកម្មឬប្រជាជនស៊ីវិល ដោយមិនផ្តល់នូវការធានាតាមផ្លូវតុលាការ ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញា ទីក្រុងហ្សឺណែវ III»^{៦១៦} ដែលរួមមាន^{៦១៧}៖
 - ទទួលបានការកាត់ទោសដោយយុត្តិធម៌ ដោយតុលាការឯករាជ្យ និងអនាគតិ
 - ទទួលបានការជូនដំណឹងយ៉ាងឆាប់រហ័សអំពីបទចោទប្រកាន់
 - ការការពារប្រឆាំងនឹងការផ្តន្ទាទោសជាសមូហភាព
 - ការការពារអនុលោមតាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព
 - មិនត្រូវទទួលបានការផ្តន្ទាទោសលើសពីម្តងចំពោះអំពើដែល ឬបទចោទដដែល
 - ទទួលបានព័ត៌មានអំពីសិទ្ធិឧបាស្រ័យ
 - មិនត្រូវបានផ្តន្ទាទោស ឬប្រហារជីវិតដោយគ្មានសាលក្រមជាមុន ដែល ប្រកាសដោយតុលាការដែលបានបង្កើតឡើងតាមច្បាប់។
- ii. ធាតុផ្សំអត្ថនោម័ត៖ ចារីត្រូវតែបានប្រព្រឹត្តដោយ «ចេតនានូវអំពើសកម្ម ឬអាកម្ម» ឬ «ការធ្វេសប្រហែស»^{៦១៨}។

^{៦១៤} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៥៣។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៨(c)។
^{៦១៥} សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៦១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៥៤។
^{៦១៦} សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៥៩។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៧០។ សម្រាប់ព័ត៌មាន បន្ថែមអំពីសិទ្ធិជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌របស់ជនជាប់ចោទ សូមមើល ជំពូក ៤។
^{៦១៧} សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៧០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៥៩។
^{៦១៨} សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៧១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៦០។

ទោះបីជាជននៅក្នុងកាលៈទេសៈមួយចំនួន ដូចជា ក្នុងអំឡុងពេលប្រទេសមាន អាសន្ន អាចធ្វើបដិប្បញ្ញត្តិចំពោះកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនមួយចំនួនពាក់ព័ន្ធនឹងការជំនុំជម្រះដោយ យុត្តិធម៌ បទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV បញ្ជាក់ថា ការដកហូតសេរីភាព អាចអនុញ្ញាតធ្វើទៅបានតែក្នុងករណីដែលមានមូលដ្ឋានសមហេតុផលជឿជាក់ថា សន្តិសុខ របស់ប្រទេសមានហានិភ័យ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានប្រើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះ នៅ ពេលធ្វើការវាយតម្លៃថាតើ ផ្នែកលើអង្គហេតុនៃរឿងក្តី ការធ្វើបដិប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសិទ្ធិ ទទួលបានការកាត់ទោសដោយយុត្តិធម៌និងទៀងទាត់ ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយស្របច្បាប់និង ស្របតាមកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋ ក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ នៅក្នុងអំឡុងពេលពាក់ព័ន្ធដែរ ឬ យ៉ាងណា⁶¹⁹។

២.៥.៣.៥. ការនិរទេសជនស៊ីវិលដោយខុសច្បាប់

ធាតុផ្សំនៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរនៃការនិរទេសគឺ «ភាគច្រើនដូចគ្នាជាមួយនឹង ធាតុផ្សំនៃការនិរទេសដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ»៖

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ ចារីត្រូវតែបានផ្លាស់ទីមនុស្សដោយបង្ខំ «តាមរយៈការ បណ្តេញចេញ ឬអំពើបង្ខិតបង្ខំផ្សេងៗទៀត ពីតំបន់ដែលពួកគេកំពុងមានវត្តមាន ដោយស្របច្បាប់ ឱ្យឆ្លងកាត់ព្រំដែន ដោយមិនមានមូលដ្ឋានអនុញ្ញាតក្រោម ច្បាប់អន្តរជាតិ»។
- ii. ធាតុផ្សំអត្តនាម័ត៖ ចារីត្រូវតែមានចេតនា «ផ្លាស់ទីជនរងគ្រោះដោយបង្ខំ ឱ្យ ឆ្លងកាត់ព្រំដែនប្រទេស»⁶²⁰។

ចំណុចខុសគ្នាតែមួយគត់ជាមួយនឹងការនិរទេស ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្ស ជាតិ គឺថា បទប្បញ្ញត្តិនៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV និងជាពិសេសគឺមាត្រា ៤៩(១) ដែលចែងថា «ការនិរទេសបុគ្គលដែលត្រូវទទួលបានការការពារចេញពីទឹកដីដែលស្ថិត ក្រោមការកាន់កាប់ ទៅកាន់ទឹកដីនៃប្រទេសកាន់កាប់សិទ្ធិអំណាចប្រទៅកាន់ទឹកដីប្រទេស ផ្សេងទៀត»⁶²¹។ ទោះបីជាអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវមិនបានកំណត់និយមន័យ «ទឹកដីដែល ស្ថិតក្រោមការកាន់កាប់» ក៏ដោយ ក៏មាត្រា ៤២ នៃបទបញ្ជាទីក្រុងឡាអេ ចែងថា «ទឹកដីដែល ត្រូវបានចាត់ទុកថាស្ថិតនៅក្រោមការកាន់កាប់ គឺនៅពេលដែលទឹកដីនោះត្រូវបានស្ថិតក្រោម ការគ្រប់គ្រងជាក់ស្តែងរបស់កងទ័ពដែលកំពុងប្រយុទ្ធ។ ការកាន់កាប់ទឹកដីត្រូវបានធ្វើឡើង នៅលើទឹកដីដែលសិទ្ធិអំណាចនៅក្នុងការកាន់កាប់បានបង្កើតឡើងនឹងត្រូវបានអនុវត្ត»⁶²²។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ស្របជាមួយនឹងវិធីសាស្ត្រដែលប្រើដោយ អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Naletilić និង Martinović នៅតុលាការ ICTY ដែលបាន សន្និដ្ឋានថា «ដោយសារវាជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹង «បុគ្គលនានា» ជាជនស៊ីវិលដែលត្រូវបានការ ពារដោយអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV ច្បាប់នៃការកាន់កាប់ត្រូវបានអនុវត្តដោយមិនតម្រូវ

⁶¹⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ៧៧៦។
⁶²⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៧៥។
⁶²¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៧៥ (អក្សរទ្រេតក្នុងច្បាប់ដើម)។
⁶²² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៧៦។

ឱ្យប្រទេសកាន់កាប់ទឹកដីនោះ មានសិទ្ធិអំណាចគ្រប់គ្រងជាក់ស្តែងនោះឡើយ»។ នៅពេលដោះស្រាយជាមួយនឹងឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលប៉ះពាល់ដល់ជនស៊ីវិល ការប្រព្រឹត្តិបែបនោះ «ត្រូវបានហាមឃាត់ចាប់តាំងពីពេលដែលពួកគេត្រូវធ្លាក់ចូលទៅក្នុងដែនរបស់ភាគីជម្លោះ ដោយមិនគិតពីដំណាក់កាលនៃការប្រយុទ្ធគ្នានោះទេ»⁶²³។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា មិនចាំបាច់មានការបង្ហាញបន្ថែមថា ស្ថានភាពជាក់ស្តែងនៃការកាន់កាប់ទឹកដីដូចដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ៤២ នៃបទបញ្ជាទីក្រុងឡាអេ មានអត្ថិភាពនោះឡើយ។

២.៥.៣.៦. ការឃុំខ្លួនជនស៊ីវិលដោយខុសច្បាប់

ធាតុផ្សំនៃការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរនៃការឃុំខ្លួនជនស៊ីវិលដោយខុសច្បាប់គឺ «ដូចគ្នាជាមួយនឹងធាតុផ្សំនៃការដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិដែរ»៖

- i. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត៖ បារីត្រូវតែបានដកហូតសេរីភាពបុគ្គលតាមទំនើងចិត្ត ដោយពុំមានដំណើរការច្បាប់ត្រឹមត្រូវ។
- ii. ធាតុផ្សំអត្ថនាម័ត៖ បារីត្រូវតែ «មានចេតនាដកហូតសេរីភាពបុគ្គលតាមទំនើងចិត្ត» ឬ «បានប្រព្រឹត្តដោយដឹងយ៉ាងសមហេតុផលថា សកម្មភាពរបស់ខ្លួនមុខជាបង្កឱ្យមានការដកហូតតាមទំនើងចិត្តនូវសេរីភាពរបស់បុគ្គល»⁶²⁴។

ការដកហូតសេរីភាពមានលក្ខណៈតាមទំនើងចិត្ត ប្រសិនបើពុំមានមូលដ្ឋានច្បាប់ផ្តល់យុត្តិកម្មដល់ការធ្វើបែបនោះ⁶²⁵។ ច្បាប់ជាតិដែលមានបំណងផ្តល់យុត្តិកម្មការដកហូតសេរីភាព មិនត្រូវរំលោភលើច្បាប់អន្តរជាតិនោះទេ។ ប្រសិនបើមូលដ្ឋានច្បាប់សម្រាប់ការដកហូតដំបូងមានអត្ថិភាព មូលដ្ឋានច្បាប់នេះត្រូវតែមាននៅទូទាំងរយៈពេលទាំងមូលនៃការឃុំខ្លួនខុសច្បាប់។ ប្រសិនបើមូលដ្ឋានច្បាប់នោះលែងមានអត្ថិភាពហើយ ការឃុំខ្លួនត្រូវចាត់ទុកថាជាការឃុំខ្លួនខុសច្បាប់។ ការឃុំខ្លួនត្រឹមត្រូវដោយស្របច្បាប់ពីដំបូង ក្លាយទៅជាការឃុំខ្លួនដោយខុសច្បាប់ ប្រសិនបើភាគីឃុំខ្លួននោះខកខាន ក្នុងការគោរពសិទ្ធិនីតិវិធីជាមូលដ្ឋានរបស់អ្នកជាប់ឃុំ ឬក្នុងការបង្កើតតុលាការ ឬក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋបាលសមស្រប ដូចដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៤៣ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV⁶²⁶។

ទោះបីជាការឃុំខ្លួនជនស៊ីវិលដោយខុសច្បាប់ ក្នុងពេលជម្លោះប្រដាប់អាវុធ អាចអនុញ្ញាតទៅបាន ក្នុងករណីមានកម្រិតក៏ដោយ ក៏បទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV បញ្ជាក់ថា ការដកហូតសេរីភាពអាចត្រូវបានអនុញ្ញាតធ្វើទៅបាន តែក្នុងករណីដែលមានមូលហេតុសមស្របគួរឱ្យជឿជាក់ថា ស្ថានភាពសន្តិសុខរបស់ប្រទេសកំពុងតែប្រឈមនឹងបញ្ហា⁶²⁷។

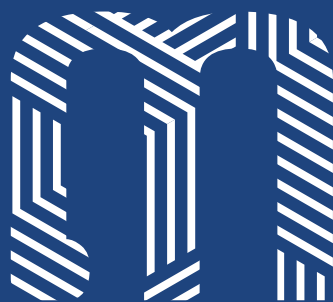
⁶²³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៧៧។

⁶²⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៨០-៧៨១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៤៧-៣៥០។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៨៩។

⁶²⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៨១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៤៨។

⁶²⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៦៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៨១។

⁶²⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៨១។

ការទទួលខុសត្រូវ
ព្រហ្មទណ្ឌជា
សក្ខីណា: បុគ្គល

៣. ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាលក្ខណៈបុគ្គល

៣.១. ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវក្រោមច្បាប់ អ.វ.ត.ក.

មាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ចែងអំពីទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ដែលជនជាប់ចោទអាចត្រូវបានដាក់ឱ្យទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាលក្ខណៈបុគ្គល ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតក្រោមយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក.។ មាត្រា ២៩(ថ្មី) បានផ្អែកលើបទប្បញ្ញត្តិនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់សាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិមិនអចិន្ត្រៃយ៍ និងមានប្រភពនៅក្នុងគោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិ។ មាត្រានេះចែងថា៖

ជនសង្ស័យណាមួយ ដែលមានផែនការញុះញង់ បញ្ជា ប្រព្រឹត្ត ឬជួយ និងជំរុញក្នុងការរៀបចំផែនការ ឬការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងមាត្រា ៣ថ្មី, ៤, ៥, ៦, ៧ និងមាត្រា ៨ នៃច្បាប់នេះ ត្រូវទទួលខុសត្រូវជាបុគ្គល ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនេះ ។

តួនាទី ឬឋានៈរបស់ជនសង្ស័យ មិនអាចជួយជននេះឱ្យរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋ ឬជួយបន្ថយទណ្ឌកម្មដល់ជននេះបានឡើយ។

ប្រការដែលថាសកម្មភាពណាមួយ ក្នុងចំណោមសកម្មភាពដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៣ថ្មី, ៤, ៥, ៦, ៧ និងមាត្រា ៨ នៃច្បាប់នេះ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តដោយអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់នោះមិនអាចជួយឱ្យថ្នាក់លើរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនោះបានទេ ប្រសិនបើថ្នាក់លើមានបញ្ជា និងមានការគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាព ឬមានអំណាច និងការត្រួតពិនិត្យទៅលើអ្នក នៅក្រោមបង្គាប់ ហើយថ្នាក់លើបានដឹង និងមានហេតុផលដឹងថាអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់ប្រព្រឹត្ត ឬបានប្រព្រឹត្តនូវសកម្មភាព បែបនេះ ហើយខ្លួនមិនបានចាត់វិធានការចាំបាច់និងសមស្រប ដើម្បីបង្ការអំពើបែបនេះ ឬដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋនេះ។

ប្រការដែលថាជនសង្ស័យបានប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋទៅតាមបញ្ជារបស់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ឬរបស់ថ្នាក់លើណាមួយ មិនអាចជួយជនសង្ស័យនេះ ឱ្យរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋនេះបានឡើយ។

អនុលោមតាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០១ បានពិនិត្យថា ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ត្រូវបានទទួលស្គាល់ក្រោមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ ដែរឬទេ ចន្លោះថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩^{៦២៨}។ អង្គជំនុំជម្រះសម្រេចថា ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មានមូលដ្ឋានទាំងក្នុងច្បាប់ជាតិកម្ពុជា និងទាំងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥^{៦២៩}។

ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាននេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវក្នុងមាត្រា ២៩(ថ្មី) «ក៏មានចែងដែរនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ [របស់កម្ពុជា] ក្នុងអំឡុងពេលនោះ លើកលែងតែការទទួលខុសត្រូវចំពោះការរៀបចំផែនការ និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ»^{៦៣០}។ យ៉ាងណាមិញ អង្គជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ថា ការរៀបចំផែនការត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសដោយមាត្រា ២២៣, ២៣៩ និង ២៩០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ហេតុដូច្នេះ ធ្វើឱ្យការផ្ដន្ទាទោសអំពើប្រព្រឹត្តិបែបនេះ អាចប្រមើលដឹងជាមុនបាន ថា តើជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ឬជាបទឧក្រិដ្ឋ។ អង្គជំនុំជម្រះបានបន្តសន្និដ្ឋានថា ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវក្នុងមាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ក៏មានមូលដ្ឋាននៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិផងដែរ ចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩។ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា៖ (១) សាលក្រមក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ បានបញ្ជាក់ថា ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាលក្ខណៈបុគ្គល លាតសន្ធឹងហួសពីអ្នកទាំងឡាយដែលបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មទៅទៀត ដោយរួមបញ្ចូលទាំងអ្នកដែលបានបញ្ជា ឬបានជួយក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម និង (២) យុត្តិសាស្ត្រជាបន្តបន្ទាប់ និងកម្រងច្បាប់នៅកម្រិតអន្តរជាតិ «បានបញ្ជាក់ជាច្រើនអំពីប្រភេទទំនៀមទម្លាប់» នៃទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនីមួយៗ ក្នុងមាត្រា ២៩(ថ្មី) «ព្រមទាំងការអនុវត្តទម្រង់នេះទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិជាច្រើន» រួមមានឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ^{៦៣១}។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ បានបញ្ជាក់ជាថ្មីថា ទម្រង់ទាំងអស់នៃការទទួលខុសត្រូវដែលមានរៀបរាប់ក្នុងមាត្រា ២៩ (ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មានមូលដ្ឋានក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩^{៦៣២}។ អង្គជំនុំជម្រះ និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក៏បានបញ្ជាក់ផងដែរថា ការចូលរួមក្នុងសហឧក្រិដ្ឋកម្ម គឺជាទម្រង់មួយនៃ «ការប្រព្រឹត្តិ» ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ២៩(ថ្មី)^{៦៣៣} ដែលត្រូវបានពិភាក្សាខាងក្រោម ក្នុងផ្នែក ៣.៤។

^{៦២៨} សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៣។

^{៦២៩} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៧៤, ៤៧៨។

^{៦៣០} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៧៤។

^{៦៣១} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៧៥-៤៧៨។

^{៦៣២} សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៧, ៦៩៩, ៧០១, ៧០៣, ៧១៤។

^{៦៣៣} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៩០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥១១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយកថាខណ្ឌ ១៥២១។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៧៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០០។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៥។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៣។

៣.២. ការប្រព្រឹត្ត ការរៀបចំផែនការ ការញុះញង់ ការបញ្ជា ការជួយ និងការជំរុញ

ធាតុផ្សំទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ នៃការប្រព្រឹត្ត ការរៀបចំផែនការ ការញុះញង់ ការបញ្ជា ការជួយ និងការជំរុញ ត្រូវបានកំណត់ជាដំបូងដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ដែលក្រោយមកត្រូវបានបញ្ជាក់ជាថ្មីដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ និង ០០២/០២។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល មិនបាន ពិនិត្យធាតុផ្សំនៃទម្រង់ទទួលខុសត្រូវទាំងអស់នេះទេ។ ទាំងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុង សំណុំរឿង ០០៤/០១ និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ បានអនុវត្តតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ អង្គបុរេ ជំនុំជម្រះមិនបានពិនិត្យទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវទាំងអស់នេះទេ។

៣.២.១. ការប្រព្រឹត្តតាមរយៈអំពើសកម្ម ឬអកម្ម

ការប្រព្រឹត្តរួមបញ្ចូលការប្រព្រឹត្តតាមរយៈអំពើសកម្ម ឬអកម្ម។ ជនជាប់ចោទត្រូវតែ មានចេតនា ឬបានដឹងពីភរនិយភាពសំខាន់ ក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលកើតមានឡើង ដោយសារតែផលវិបាកនៃអំពើដែលបានចោទប្រកាន់^{៦៣៤}។ ការប្រព្រឹត្តក៏រួមបញ្ចូល ការចូលរួម ក្នុងសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួមផងដែរ ដែលមានពិភាក្សាខាងក្រោម ក្នុងផ្នែក ៣.៤។

៣.២.២. ការរៀបចំផែនការ

ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិបានទទួលស្គាល់ការរៀបចំផែនការថាជា ទម្រង់មួយ នៃការទទួលខុសត្រូវត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥^{៦៣៥}។ លិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិមួយចំនួនបានចងក្រងការ ទទួលខុសត្រូវតាមរយៈការរៀបចំផែនការ ដែលរួមមាន៖ (១) មាត្រា ៦ នៃធម្មនុញ្ញ Nurem- berg (២) មាត្រា ៥ នៃធម្មនុញ្ញតូក្យូ (៣) មាត្រា II(២)(ឃ) នៃច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សា គ្រប់គ្រង (៤) គោលការណ៍ VI នៃគោលការណ៍ Nuremberg និង (៥) មាត្រា ៤(ក) នៃ អនុសញ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងនឹងការបាប់ជាចំណាប់ខ្លាំង («អនុសញ្ញាស្តីពីចំណាប់ខ្លាំង»)^{៦៣៦}។ តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ បានធ្វើការដាក់ពន្ធនាព្វប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ ដែលត្រូវបានរកឃើញថាបានរៀបចំផែនការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ^{៦៣៧}។ ការរៀបចំផែនការក៏ត្រូវ បានផ្ដន្ទាទោសជាបទល្មើសផងដែរតាមមាត្រា ២២៣, ២៣៩ និង ២៩០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦^{៦៣៨}។

^{៦៣៤} សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៩-៤៨១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅ ជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០០។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៥។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកា ដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៣។

^{៦៣៥} សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៥, ៤៧៨។

^{៦៣៦} សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម សម្គាល់ដើងទំព័រ ២១៧៣។

^{៦៣៧} ដូចខាងលើ។

^{៦៣៨} ដូចខាងលើ សម្គាល់ដើងទំព័រ ២១៧៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៤ សម្គាល់ដើងទំព័រ ៨៣៧។

ចំពោះទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវតាមរយៈការរៀបចំផែនការ បុគ្គលម្នាក់ ឬច្រើន បានរៀបចំការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ដែលបង្កើតបានជាឧក្រិដ្ឋកម្មមួយ ឬច្រើន ដែលក្រោយមក ត្រូវបានប្រព្រឹត្ត។ ការរៀបចំផែនការត្រូវតែកើតឡើងមុន និងចូលរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ដល់ ការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម⁶³⁹។

ជនជាប់ចោទត្រូវតែមានចេតនា ឬបានដឹងអំពីភរនីយភាពសំខាន់ ក្នុងការប្រព្រឹត្ត ឧក្រិដ្ឋកម្ម បន្ទាប់ពីការអនុវត្តផែនការ⁶⁴⁰។ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានចេតនាជាក់លាក់ ដូចជា ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ជនជាប់ចោទត្រូវតែមានចេតនាពិសេស ដែលតម្រូវ⁶⁴¹។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានសម្រេចថា ការរៀបចំ ផែនការ ដែលជាទម្រង់មួយនៃការទទួលខុសត្រូវ ត្រូវបានជនជាប់ចោទអាចប្រមើលឃើញ ដោយសារតែតួនាទីជាន់ខ្ពស់របស់ពួកគេ និងថាការរៀបចំផែនការត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជា ទម្រង់មួយនៃការទទួលខុសត្រូវ ទាំងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងទាំងនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ អន្តរជាតិ ត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥⁶⁴²។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានសម្រេចថា ការរៀបចំ ផែនការគឺជាទម្រង់មួយនៃការទទួលខុសត្រូវ ដែលទាមទារឱ្យមានអំពើសកម្មមួយកើតមាន ឡើងជាក់ស្តែង⁶⁴³។ ដូច្នេះ ការទទួលខុសត្រូវចំពោះការរៀបចំផែនការ មិនអាចកើតមានឡើង តាមរយៈអំពើអកម្មនោះឡើយ។

៣.២.៣. ការញុះញង់

ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ បានទទួលស្គាល់ការញុះញង់ថាជាទម្រង់មួយនៃការ ទទួលខុសត្រូវត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥⁶⁴⁴។ ខណៈដែលសំណើជាភាសាខ្មែរ និងបារាំងនៃមាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បានសំដៅទៅការញុះញង់ («inciter») ក៏ដោយ សញ្ញាណនៃ ពាក្យថា ការជំរុញ និងការញុះញង់ ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាពាក្យមានន័យដូចគ្នា⁶⁴⁵។ ការជំរុញ និងការញុះញង់ត្រូវបានចងក្រងនៅក្នុងលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិជាច្រើន ដែលរួមមាន៖ (១) មាត្រា ៦ នៃធម្មនុញ្ញ Nuremberg (២) មាត្រា ៣ នៃអនុសញ្ញាស្តីពីការបង្ការនិងផ្ដន្ទាទោស

⁶³⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១៧។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥១៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៤៤។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេច លើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨០។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០១។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៤។

⁶⁴⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១៧។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥១៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៤៤។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេច លើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨០។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០១។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿង ទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៤។

⁶⁴¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១៧។

⁶⁴² សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៧។

⁶⁴³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១៧។

⁶⁴⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៥។

⁶⁴⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១៨។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៩។

ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ («អនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍») (៣) មាត្រា ៦ នៃអនុសញ្ញាបន្ថែមស្តីពីការលុបបំបាត់អំពើពុករលួយ ពាណិជ្ជកម្មទាសករ និងស្ថាប័ននិងការអនុវត្តស្រដៀងគ្នាទៅនឹងទាសភាព («អនុសញ្ញាបន្ថែមស្តីពីទាសភាព») (៤) មាត្រា ២០ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ («ICCPR») (៥) មាត្រា ៤ នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការលុបបំបាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងពូជសាសន៍ (៦) មាត្រា II នៃអនុសញ្ញាស្តីពីការមិនអនុវត្តអាជ្ញាយុកាលចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ («អនុសញ្ញាស្តីពីអាជ្ញាយុកាល») (៧) មាត្រា III(ក) នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការទប់ស្កាត់ និងការដាក់ទណ្ឌកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មអាប៉ាចេដ («អនុសញ្ញាអាប៉ាចេដ») និង (៨) មាត្រា ៤(ក) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីចំណាប់ខ្មាំង។ តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ ក៏បានធ្វើការដាក់ពន្ធនាគារជនជាប់ចោទ ដែលបានញុះញង់ និងជំរុញឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិផងដែរ^{៦៤៦}។ ការជំរុញក៏ត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសដោយមាត្រា ៨៣ និង ៨៤ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ផងដែរ^{៦៤៧}។

ចំពោះការទទួលខុសត្រូវតាមរយៈការញុះញង់ បុគ្គលម្នាក់ តាមរយៈអំពើសកម្ម ឬអាកម្ម ត្រូវតែបានជំរុញបុគ្គលផ្សេងទៀតឱ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ។ ការទទួលខុសត្រូវអាចកើតឡើងតាមរយៈការជំរុញជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬការជំរុញដោយផ្ទាល់មាត់ផ្សេងទៀតនិងអាចស្ដែងឱ្យឃើញ ឬជាទម្រង់ស្ងៀមស្ងាត់ផ្សេងទៀត។ ផ្ទុយទៅនឹងការបញ្ជា និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ការញុះញង់មិនតម្រូវថា ជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិអំណាចណាមួយលើចារនោះឡើយ។ ការញុះញង់ក៏តម្រូវឱ្យមានមិនត្រឹមតែការជួយសម្រួលដល់ការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋប៉ុណ្ណោះនោះទេ ដែលម្យ៉ាងវិញទៀតនោះ អាចគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការជួយនិងការជំរុញរបស់វា។ អំពើសកម្ម ឬអាកម្ម ត្រូវតែកើតឡើងមុន ហើយបានរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការឈានទៅប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម មិនមែនត្រឹមតែការជួយសម្រួលដល់ការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋប៉ុណ្ណោះនោះទេ^{៦៤៨}។

ជនជាប់ចោទត្រូវតែមានចេតនា ឬបានដឹងពីភរនីយភាពសំខាន់ ក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលជាលទ្ធផលនៃការញុះញង់^{៦៤៩}។ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានចេតនាជាក់លាក់ដូចជា ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ជនជាប់ចោទត្រូវតែមានចេតនាពិសេសដែលតម្រូវ^{៦៥០}។

^{៦៤៦} សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម សម្គាល់ដើមទំព័រ ២១៧៨។

^{៦៤៧} ដូចខាងលើ សម្គាល់ដើមទំព័រ ២១៨០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៤ សម្គាល់ដើមទំព័រ ៨៣៦។

^{៦៤៨} សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១៩។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥២២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៤៧។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨១។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០២។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៥។

^{៦៤៩} សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១៩។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥២២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៤៧។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨១។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០២។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៥។

^{៦៥០} សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១៩។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិចារណាថា ការខកខានជាដដែលៗ របស់ថ្នាក់លើ ក្នុងការទប់ស្កាត់ ឬដាក់ទណ្ឌកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់បាវី ក្នុងកាលៈទេសៈខ្លះ អាច ជាការញុះញង់បាវីឱ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋបន្ថែមទៀត⁶⁵¹។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា ការញុះញង់ ដែលជាទម្រង់មួយនៃការទទួលខុសត្រូវ ត្រូវបានប្រមើលដឹងដោយជនជាប់ចោទ ដោយ យោងទៅលើតួនាទីជាន់ខ្ពស់របស់ពួកគេ និងថាវាត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាទម្រង់មួយនៃ ការទទួលខុសត្រូវ ទាំងនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ និងច្បាប់ជាតិកម្ពុជា ត្រឹម ឆ្នាំ១៩៧៥⁶⁵²។

៣.២.៤. ការបញ្ជា

ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិបានទទួលស្គាល់ ការបញ្ជាជាទម្រង់មួយនៃការ ទទួលខុសត្រូវ ត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥⁶⁵³។ ការបញ្ជាត្រូវបានចងក្រងនៅក្នុងលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិ មុនឆ្នាំ១៩៧៥ ដែលមានមាត្រា ៤៩ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ IV និង មាត្រា II(២) (ខ) នៃច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង។ តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ ក៏បានដាក់ពន្ធនាគារជនជាប់ចោទចំពោះការបញ្ជាឱ្យមានឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រឆាំងមនុស្សជាតិផងដែរ⁶⁵⁴។ ការបញ្ជាក៏ត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសដោយមាត្រា ៨៣ និង ៨៥ នៃ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ផងដែរ⁶⁵⁵។

ចំពោះការទទួលខុសត្រូវតាមរយៈការបញ្ជា ជនជាប់ចោទ ដែលស្ថិតក្នុងឋានៈជា អ្នកមានអំណាច តាមព្រឹត្តិហេតុ (អំណាចដាក់ស្នែង) ឬ តាមផ្លូវច្បាប់ (នៅក្នុងច្បាប់) ត្រូវតែ បានបង្គាប់បុគ្គលផ្សេងទៀតឱ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ។ មិនតម្រូវឱ្យមានទំនាក់ទំនងថ្នាក់លើ និង ថ្នាក់ក្រោមបង្គាប់ រវាងបុគ្គលទាំងពីរនោះទេ។ ការទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មអាច កើតមាន នៅពេលដែលជនជាប់ចោទចេញបញ្ជា ឬផ្ទេរការបញ្ជា ដែលរួមទាំងតាមរយៈ អន្តរការី។ ពុំមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវថា ការបញ្ជានោះត្រូវតែចេញក្នុងទម្រង់ជាលាយលក្ខណ៍ អក្សរ ឬក្នុងទម្រង់ពិសេសណាមួយនោះទេ ហើយអត្ថិភាពនៃបញ្ជាអាចត្រូវបានបញ្ជាក់ តាមរយៈភស្តុតាងតាមស្ថានភាព។ ការបញ្ជាត្រូវតែធ្វើឡើងមុន ហើយចូលរួមចំណែកយ៉ាង សំខាន់មួយដល់ការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ⁶⁵⁶។

⁶⁵¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥២៣។

⁶⁵² សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៩។

⁶⁵³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧០១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៥។

⁶⁵⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម សម្គាល់ជើងទំព័រ ២១៨៦។

⁶⁵⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧០១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៤ សម្គាល់ជើងទំព័រ ៨៣៦។

⁶⁵⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២០។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០២។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥២៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៥៣។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេច លើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨២។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៣។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៧។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៦។

ជនជាប់ចោទត្រូវតែមានចេតនា ឬបានដឹងអំពីលទ្ធភាពខ្ពស់ថា ការអនុវត្តតាមការបញ្ជានេះ នឹងបណ្តាលឱ្យមានការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ^{៦៥៧}។ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានចេតនាជាក់លាក់ ដូចជា ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ និងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ជនជាប់ចោទត្រូវតែមានចេតនាពិសេសដែលតម្រូវ^{៦៥៨}។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា ការបញ្ជាដែលជាទម្រង់មួយនៃការទទួលខុសត្រូវ ត្រូវបានប្រមើលដឹងដោយជនជាប់ចោទ ដោយយោងទៅលើតួនាទីជាន់ខ្ពស់របស់ពួកគេ និងថាវាត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាទម្រង់មួយនៃការទទួលខុសត្រូវ ទាំងនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ និងច្បាប់ជាតិកម្ពុជា ត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥^{៦៥៩}។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានសម្រេចថា ការបញ្ជាគឺជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ដែលទាមទារឱ្យមានអំពើសកម្មមួយកើតមានឡើងជាក់ស្តែង។ ដូច្នេះ ការទទួលខុសត្រូវចំពោះការបញ្ជា មិនអាចកើតមានឡើងតាមរយៈអំពើអកម្មនោះឡើយ^{៦៦០}។

៣.២.៥. ការជួយ និងការជំរុញ

ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិបានទទួលស្គាល់ថា ការជួយ និងការជំរុញ គឺជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥^{៦៦១}។ ការទទួលខុសត្រូវលើបទសមគំនិត រួមទាំងការជួយ និងការជំរុញ ត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាគោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិ ហើយត្រូវបានចងក្រងនៅក្នុងលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិមួយចំនួន ដែលរួមមាន៖ (១) មាត្រា ៦ នៃធម្មនុញ្ញ Nuremberg (២) មាត្រា (II)(២)(ខ) នៃច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង (៣) គោលការណ៍ VII នៃគោលការណ៍ Nuremberg (៤) មាត្រា ៣, ៥ និង ៦ នៃអនុសញ្ញាបន្ថែមស្តីពីទាសភាព (៥) មាត្រា II នៃអនុសញ្ញាស្តីពីអាជ្ញាយុកាល (៦) មាត្រា III(ខ) នៃអនុសញ្ញាអាប៉ាចេដ (៧) មាត្រា ១(២)(ខ) និង (៤)(ក) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីចំណាប់ខ្មាំង និង (៨) មាត្រា ២(១)(ង) នៃអនុសញ្ញាស្តីពីការទប់ស្កាត់ និងការដាក់ទោសទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយណាប្រឆាំងនឹងបុគ្គលដែលទទួលបានការការពារជាអន្តរជាតិ រួមទាំងភ្នាក់ងារការទូត។ តុលាការក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ ក៏បានដាក់ពិទ្ធភាពចំពោះការជួយ និងការជំរុញឱ្យមានឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិផងដែរ^{៦៦២}។ ការជួយ និងការជំរុញក៏ត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសដោយមាត្រា ៨៣ និង ៨៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ផងដែរ^{៦៦៣}។

^{៦៥៧} សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២០។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០២។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥២៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៥៣។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨២។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៣។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៦។

^{៦៥៨} សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២០។

^{៦៥៩} សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០១។

^{៦៦០} សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២០។

^{៦៦១} សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៥។

^{៦៦២} សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម សម្គាល់ជើងទំព័រ ២១៩៣។

^{៦៦៣} ដូចខាងលើ សម្គាល់ជើងទំព័រ ២១៩៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៤ សម្គាល់ជើងទំព័រ ៨៣៦។

ការជួយ និងការជំរុញ រួមមានការជួយជាក់ស្តែង ការលើកទឹកចិត្ត ឬការគាំទ្រខាងស្មារតី ដែលមានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងចំពោះការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយបារី⁶⁶⁴។ ទោះបីជា ជាញឹកញាប់ត្រូវបានពិចារណារួមគ្នា នៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីអន្តរជាតិយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ពាក្យ «ការជួយ» និង «ការជំរុញ» មិនមានន័យដូចគ្នាទេ៖ «ការជួយ» រួមមានការផ្តល់ជំនួយ ចំណែកឯ «ការជំរុញ» វិញ រួមមាន «ការជួយសម្រួលឱ្យការប្រព្រឹត្តអំពើណាមួយដោយសារតែការលើកទឹកចិត្ត»⁶⁶⁵។ អំពើសកម្មនិងអកម្មទាំងពីរអាចបង្កើតបានជាការជួយ និងការជំរុញ⁶⁶⁶។

ពុំតម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងអំពីផែនការ ឬការព្រមព្រៀងរវាងអ្នកជួយ និងអ្នកជំរុញជាមួយនឹងបារីនោះឡើយ។ ជនជាប់ចោទមិនអាចត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសចំពោះការជួយនិងការជំរុញ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលមិនបានប្រព្រឹត្តឡើងនោះទេ⁶⁶⁷។ បារីនៃបទឧក្រិដ្ឋមួយមិនចាំបាច់ត្រូវបានជំនុំជម្រះ ឬកំណត់អត្តសញ្ញាណនោះទេ⁶⁶⁸។

ជាតុល្យសត្យានុម័តនៃការជួយ និងការជំរុញដល់ការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម អាចកើតឡើងមុន នៅក្នុងអំឡុងពេល ឬក្រោយពេល ឧក្រិដ្ឋកម្មសំខាន់ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង⁶⁶⁹។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវសំខាន់បំផុតគឺថា ការជួយជ្រោមជ្រែង ការលើកទឹកចិត្ត ឬការគាំទ្រខាងផ្នែកស្មារតីត្រូវតែមានអានុភាពធំធេងលើការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋណាមួយ។ ហេតុដូច្នេះ នៅពេលមិនមានទម្រង់នៃការជួយជ្រោមជ្រែង ការលើកទឹកចិត្តឬការគាំទ្រខាងផ្នែកស្មារតីជាមុនណាមួយនោះ ការជួយជ្រោមជ្រែងដែលផ្តល់ឱ្យក្រោយពេលប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ មិនអាចបំពេញលក្ខខណ្ឌតម្រូវនេះឡើយ។ ទំនាក់ទំនងហេតុនិងផលមានអត្ថិភាពតែនៅពេលដែលអានុភាពនៃការលើកទឹកចិត្ត ឬការគាំទ្រផ្នែកស្មារតីកើតមានឡើងតែប៉ុណ្ណោះ។ អង្គជំនុំជម្រះមិនចាំបាច់កំណត់អត្តសញ្ញាណតាមទ្រឹស្តីចំពោះការប្រព្រឹត្តទាំងអស់ ដែលអាចមានអានុភាពយ៉ាងខ្លាំងលើការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋនោះទេ។ ប៉ុន្តែចំណុចនេះអាស្រ័យទៅលើការវាយតម្លៃលើភស្តុតាងទៅតាមករណីនីមួយៗតែប៉ុណ្ណោះ⁶⁷⁰។

ដើម្បីផ្ដន្ទាទោសលើការទទួលខុសត្រូវចំពោះការជួយនិងការជំរុញ ជនជាប់ចោទត្រូវតែបានដឹងថា បទឧក្រិដ្ឋមួយអាចនឹងត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង ហើយអំពើរបស់ខ្លួនបានជួយឬបានសម្រួលដល់ការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋនោះ។ ជនជាប់ចោទក៏ត្រូវដឹងអំពីជាតុល្យសំខាន់ៗនៃបទល្មើស ដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយបារី។ យ៉ាងណាមិញ ជនជាប់ចោទមិនចាំបាច់មានចេតនាក្នុងការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋដូចបារីទេ រួមទាំងចេតនាជាក់លាក់ក្នុងការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ

⁶⁶⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៣៣។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៥០។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៣។

⁶⁶⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៣៣។

⁶⁶⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៥០។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៣។

⁶⁶⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៣៤។

⁶⁶⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៣៤។

⁶⁶⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៣។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៥០។

⁶⁷⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៣។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៣។

នានា ដូចជា ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ⁶⁷¹។ ការដឹងពួនេះអាច ទាញការសន្និដ្ឋានចេញពីកាលៈទេសៈនានា។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១, ០០២/០១ និង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន កត់សម្គាល់ថា សំណៅជាភាសាបារាំង នៃមាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បានប្រដូច «ការជួយ និងការជំរុញ» ទៅនឹងសញ្ញាណនៃពាក្យ «complicité» (ការសមគំនិត)⁶⁷²។ ផ្ទុយទៅវិញ សំណៅជាភាសាបារាំងនៃលក្ខន្តិកៈរបស់សាលាក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់ រ៉ាន់ដា («ICTR») បានប្រដូចឃ្លា «ការជួយ និងការជំរុញ» ទៅនឹងឃ្លា «aidé et encouragé» (ជួយនិងលើកទឹកចិត្ត)។ ដោយសារតែមាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. យកគំរូតាម បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការទទួលខុសត្រូវរបស់សាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិមិនអចិន្ត្រៃយ៍ ហើយត្រូវ បានទាញចេញពីសញ្ញាណរបស់ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិនោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង យល់ឃើញថា ឃ្លា «aidé et encouragé» ឆ្លុះបញ្ចាំងកាន់តែច្បាស់អំពីលក្ខណៈទម្រង់ នៃការទទួលខុសត្រូវ ជាងសញ្ញាណនៃពាក្យ «complicité» ដែលអាចគ្របដណ្តប់លើ អំពើប្រព្រឹត្តកាន់តែទូលំទូលាយ។ អង្គជំនុំជម្រះក៏បានផ្តល់សំអាងហេតុដែរថា សំណៅជា ភាសាខ្មែរនៃមាត្រា ២៩(ថ្មី) បានគាំទ្រការបកស្រាយនេះ⁶⁷³។

ការជួយ និងការជំរុញពុំតម្រូវឱ្យមានអំពើវិជ្ជមានណាមួយទេ។ អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ បានកត់សម្គាល់ថា យុត្តិសាស្ត្រក្រោយសង្គ្រាមលោក លើកទី២ បានទទួលស្គាល់ថា ជនជាប់ចោទអាចត្រូវបានដាក់ឱ្យទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ចំពោះអំពើអាក្រក់ ដែលជួយ និងជំរុញដល់ការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ។ អង្គជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋាន បន្ថែមទៀតថា ថាតើអំពើអាក្រក់បាន ឬមិនបានជួយ ឬជំរុញឱ្យមានបទឧក្រិដ្ឋនោះ ត្រូវយកមក កំណត់ទៅតាមករណីនីមួយៗ ហើយទំនងជាត្រូវពិនិត្យទៅលើតួនាទី និងសិទ្ធិអំណាចរបស់ ជនជាប់ចោទ⁶⁷⁴។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ បានបញ្ជាក់ជាថ្មីលើ វិធីសាស្ត្រនេះ⁶⁷⁵។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ បានបដិសេធថា ការផ្ដន្ទាទោស ចំពោះការជួយ និងការជំរុញអាចធ្វើទៅបាន ដរាបណាជំនួយ ឬការគាំទ្ររបស់ជនជាប់ចោទ «មានគោលដៅជាក់លាក់» ដើម្បីជួយសម្រួលដល់ការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ (ដែលហៅជាទូទៅ ថា «គោលដៅជាក់លាក់» ដូចដែលត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុងសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Perišić នៃ តុលាការ ICTY)⁶⁷⁶។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកត់សម្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលក្នុងរឿងក្តី Šainović នៃតុលាការ ICTY បានបដិសេធទាំងស្រុងនូវវិធីសាស្ត្រ ដែលបានអនុវត្តក្នុងរឿងក្តី Perišić ដោយបានធ្វើ «សេចក្តីសន្និដ្ឋានគួរឱ្យជឿជាក់» មួយ

⁶⁷¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៣២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៥០។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេច លើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៤។

⁶⁷² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២១។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៣២។

⁶⁷³ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៣២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០៣។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២១។

⁶⁷⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០៦។

⁶⁷⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៤។

⁶⁷⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧០៧-៧១០។

ថា «គោលដៅជាក់លាក់» មិនមែនជាធាតុផ្សំសំខាន់នៃធាតុផ្សំសត្វានុម័តនៃការជួយ និងការជំរុញនោះទេ⁶⁷⁷។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ យល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងរឿងក្តី Sainović បានធ្វើការវិភាគដ៏ទូលំទូលាយមួយលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍ និងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ។ អង្គជំនុំជម្រះក៏បានពិចារណាទៀតថា សាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Taylor នៃតុលាការពិសេសសម្រាប់សៀវភៅអូស្ត្រូ (SCSL) ក៏បានធ្វើការពិនិត្យដ៏គួរឱ្យជឿជាក់ស្រដៀងគ្នានេះលើយុត្តិសាស្ត្រនិងលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិ រួមទាំងយុត្តិសាស្ត្រ និងលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិដែលបានបញ្ចប់មុនឆ្នាំ១៩៧៥ ហើយបានសម្រេចថា បញ្ហាគន្លឹះនោះគឺ ថាតើអំពើរបស់ជនជាប់ចោទមានអានុភាពធំធេងទៅលើបទឧក្រិដ្ឋដែរ ឬទេ⁶⁷⁸។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ បានបញ្ជាក់ជាថ្មីលើវិធីសាស្ត្រនេះ⁶⁷⁹ ក៏ដូចគ្នានឹងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ ដែរ⁶⁸⁰។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ក៏បានបដិសេធអំណះអំណាចដែលថា អ្នកដែលជួយក្រោយអង្គហេតុ មិនអាចទទួលខុសត្រូវចំពោះការជួយ និងការជំរុញទេ⁶⁸¹។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកត់សម្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ICTY បានសន្និដ្ឋានយ៉ាងច្បាស់ថា ធាតុផ្សំសត្វានុម័តនៃការជួយ និងការជំរុញ «អាចកើតឡើងនៅមុន នៅក្នុងអំឡុងពេល ឬក្រោយ បទឧក្រិដ្ឋសំខាន់ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង»។ អង្គជំនុំជម្រះបានពិចារណាឃើញថា វិធីសាស្ត្រនេះឆ្លុះបញ្ចាំងពីការយល់ឃើញមួយថា ការផ្តល់ការសន្យាដែលធ្វើឡើងនៅមុន ឬនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋដែលនឹងជួយជ្រោមជ្រែងក្រោយពីការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ អាចជំរុញឱ្យ ឬផ្តល់ការគាំទ្រខាងស្មារតីដល់ចារី ហេតុដូច្នេះហើយ មានអានុភាពធំធេងលើការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ហើយវិធីសាស្ត្រនេះក៏ត្រូវបានទទួលយកច្រើននៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រនាសម័យក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ ផងដែរ⁶⁸²។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់សាជាថ្មីលើវិធីសាស្ត្រនេះនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២⁶⁸³។

៣.៣. ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ

ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើគឺជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ដែលក្នុងនោះជនជាប់ចោទអាចត្រូវទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌចំពោះការខកខានក្នុងការទប់ស្កាត់ និង/ឬ ដាក់ទណ្ឌកម្ម បទឧក្រិដ្ឋដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយអ្នកក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួន។ ហេតុដូច្នេះការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើគឺជា «ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌដោយអំពើអកម្មដែលមានពិរុទ្ធភាព»⁶⁸⁴។

⁶⁷⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧០៩។

⁶⁷⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧១០។

⁶⁷⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៣។

⁶⁸⁰ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៣។

⁶⁸¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១១-៧១៣។

⁶⁸² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧១២។

⁶⁸³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៣។

⁶⁸⁴ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៥។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៧។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៤។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៨។

ទ្រឹស្តីនេះត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងរឿងក្តីនានានៃតុលាការយោធាក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរ^{៦៨៥} និងក្រោយមកត្រូវបានចែងជាបន្តបន្ទាប់នៅក្នុងលក្ខន្តិកៈ និងច្បាប់យុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីអន្តរជាតិ(អន្តរជាតិបន្ទាប់ពីយកម្ម) និងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ («ICC»)^{៦៨៦}។ ទស្សនៈនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ត្រូវបានបញ្ចូលក្នុងការពិភាក្សាដំបូងបង្អស់អំពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក.។ របាយការណ៍ឆ្នាំ១៩៩៩ របស់ក្រុមអ្នកជំនាញ បានលើកឡើងថា «ច្បាប់អន្តរជាតិបានទទួលស្គាល់យូរមកហើយថា បុគ្គលត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើ បើទោះបីជាពួកគេមិនបានប្រព្រឹត្តអំពើទាំងនោះដោយផ្ទាល់ក៏ដោយ»^{៦៨៧}។

មាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ចែងអំពីមូលដ្ឋានគតិយុត្តិសម្រាប់ការចោទប្រកាន់បុគ្គលនានាតាមទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ។ មាត្រានេះចែងថា ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើអនុវត្តក្នុងករណីដែល៖

- i. មានទំនាក់ទំនងរវាងអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់និងថ្នាក់លើ ដែលថ្នាក់លើមានបញ្ជា និងមានការគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាព ឬមានអំណាច និងការត្រួតពិនិត្យទៅលើអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់
- ii. ថ្នាក់លើបានដឹង និងមានហេតុផលដឹងថាអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់ ប្រព្រឹត្ត ឬបានប្រព្រឹត្តនូវសកម្មភាព[ឧក្រិដ្ឋ] ហើយ
- iii. [ថ្នាក់លើ]មិនបានចាត់វិធានការចាំបាច់និងសមស្រប ដើម្បីបង្ការអំពើបែបនេះ ឬដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋនេះ។

ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០១, ០០២, ០០៣ និង ០០៤^{៦៨៨}។ ភាពអាចអនុវត្តបាននៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ត្រូវបានដោះស្រាយសង្ខេបដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងសំណុំរឿង ០០១, ០០២/០១

^{៦៨៥} សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរុទ្ធ) កថាខណ្ឌ ១៩៦-២៣០ (យោងទៅអង្គហេតុ និងសំអាងហេតុរបស់ការជំនុំជម្រះក្តីនៃតុលាការយោធានៅក្នុងរឿងក្តី Yamashita, High Command, Hostage, Medical, Ministries, Roehling និង Toyoda ក៏ដូចជាសាលាក្រុមរបស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ា)។

^{៦៨៦} សូមមើល ឧទាហរណ៍ លក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យូមរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ចូលជាធរមាន ថ្ងៃទី១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០២ មាត្រា។ លក្ខន្តិកៈរបស់សាលាក្តីអន្តរជាតិសម្រាប់រ៉ូនដា អនុម័ត ថ្ងៃទី៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩៨ មាត្រា ៦(៣)។ លក្ខន្តិកៈរបស់សាលាក្តីអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី អនុម័ត ថ្ងៃទី២២ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៣ មាត្រា ៧(៣)។ សូមមើលផងដែរ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Bemba អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង II (ICC), ICC-01/05-01/08, សេចក្តីសម្រេចអនុលោមតាមមាត្រា ៦១(៧)(ក) និង (ខ) នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យូម ស្តីពីការចោទប្រកាន់របស់រដ្ឋអាជ្ញាប្រឆាំងនឹង Jean-Pierre Bemba Gombo ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ កថាខណ្ឌ ៤០៣-៤៤៣។ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Sesayនិងគូកន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង I (SCSL), SCSL-04-15-T, សាលាក្រុម ចុះថ្ងៃទី២ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ កថាខណ្ឌ ២៨១-៣០៧។ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Aleksovski, អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង (ICTY), IT-95/1-T, ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៩៩ កថាខណ្ឌ ៦៦-៨១។ រឿងក្តី រដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Mucic និងគូកន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង (ICTY), IT-96-21-T, សាលាក្រុម ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩៨ កថាខណ្ឌ ៣៤៤-៤០១។

^{៦៨៧} UNGA/UNSC, លិខិតដូចគ្នា ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៩៩ ពីអគ្គលេខាធិការទៅកាន់ប្រធានមហាសន្និបាត និងក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៩៩, UN Doc. No. A/53/850-S/1999/231, ឧបសម្ព័ន្ធ របាយការណ៍របស់ក្រុមអ្នកជំនាញសម្រាប់កម្ពុជា ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងអនុលោមតាមសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់មហាសន្និបាត លេខ ៥២/១៣៥ កថាខណ្ឌ ៨០។

^{៦៨៨} សំណុំរឿង ០០១ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៧-១៥៨។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៥៧-១៥៦៣។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៧៨, ៨៥-៨៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៩។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៥៧៤-៥៧៥។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៣៣-១០៣៤។

និង ០០២/០២^{៦៨៩} និងត្រូវបានពិចារណាកាន់តែទូលំទូលាយដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២^{៦៩០}។ ដោយផ្អែកជាចម្បងលើច្បាប់យុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីយោជាក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ ការសម្រេចទាំងអស់នេះបានបង្ហាញថា ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើត្រូវបានទទួលស្គាល់យ៉ាងច្បាស់លាស់ នៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់១៩៧៩^{៦៩១}។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានគូសបញ្ជាក់ជាតុល្យនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ក្នុងសំណុំរឿង ០០១, ០០២/០១, និង ០០២/០០២^{៦៩២} បន្ទាប់ពីបទប្បញ្ញត្តិដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក.^{៦៩៣}។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានអនុម័តយកជាតុល្យដូចគ្នានេះ^{៦៩៤}។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ (ឌុច) និង ០០២/០១ (នួន ជា) ជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថា ទទួលខុសត្រូវតាមទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ដោយការសន្និដ្ឋានទាំងនេះ ត្រូវបានពិចារណាក្នុងការកំណត់ទោស ដោយសារតែជនជាប់ចោទត្រូវបានដាក់ពិរុទ្ធភាពតាមគោលការណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវផ្ទាល់^{៦៩៥}។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ បានសន្និដ្ឋានថា ខៀវ សំផន មិនបានអនុវត្តការគ្រប់គ្រងយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាពលើបារីនោះទេ ហេតុដូច្នេះ មិនទទួលខុសត្រូវតាមទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើនោះឡើយ^{៦៩៦}។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពុំបានធ្វើការសន្និដ្ឋានសំខាន់ណា លើការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ នៅក្នុងរឿងក្តីណាមួយនោះឡើយ។ ការសន្និដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០១ លើការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ មិនត្រូវបានប្តឹងសាទុក្ខទេ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបដិសេធការជំទាស់ភស្តុតាងអំពីការសន្និដ្ឋានលើការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ដែលបានលើកឡើងដោយ នួន ជា (សំណុំរឿង ០០២/០១) និង ខៀវ សំផន (សំណុំរឿង ០០២/០២) ផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា ជនជាប់ចោទមិនត្រូវបានដាក់ពិរុទ្ធភាព ផ្អែកតាមការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើនោះទេ^{៦៩៧}។

^{៦៨៩}សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧០៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៤, ៧១៨-៧១៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៣៤៧៨។

^{៦៩០}សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីត្យ) កថាខណ្ឌ ១៨៥-២៣២។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៣៩៩-៤៦០។

^{៦៩១}សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧០៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៤, ៧១៨-៧១៩។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីត្យ) កថាខណ្ឌ ១៨៥-២៣២។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៣៩៩-៤៦០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៣-៤៧៨។

^{៦៩២}សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៥-៣៧២៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៥-៧១៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៣៨, ៥៤០-៥៤៧។

^{៦៩៣}ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ២៩ (ថ្មី)។

^{៦៩៤}សំណុំរឿង ០០១ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៧-១៥៨ (សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានចោទប្រកាន់ ឌុច ចំពោះការធ្វើការគ្រប់គ្រងយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាពតាមច្បាប់ ឬតាមដាក់ស្តែង លើបុគ្គលិកមន្ទីរ ស-២១ ក្នុងចំណងជើងថា «ការទទួលខុសត្រូវរបស់មេបញ្ជាការ» ប៉ុន្តែដីកាដោះស្រាយមិនបានរៀបរាប់លម្អិត ឬស្វែងយល់អំពីជាតុល្យនៃទ្រឹស្តីនេះទេ)។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣១៩, ១៥៥៧-១៥៥៨។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៥-៨៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ)។ កថាខណ្ឌ ១០៤-១០៩។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៨-១០៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៧-១០២។

^{៦៩៥}សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧០២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៨៥២-៨៩៨, ៩៣២-៩៣៩, ៩៤០-៩៤១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤៨-៥៤៩។

^{៦៩៦}សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០១៦-១០២២។

^{៦៩៧}សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៧៤៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤១-៤២, ៤៩។

៣.៣.១. ភាពអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.

អ.វ.ត.ក. បានសម្រេចយ៉ាងស៊ីចង្វាក់គ្នាថា ត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥ ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើត្រូវបានបង្ហាញថាជាទ្រឹស្តីដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ^{៦៩៨}។

ទោះបីជាភាពអាចអនុវត្តបាននៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ បានអនុវត្តដោយមិនមានការជំទាស់ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ យ៉ាងណាក្តី ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាដោយសង្ខេប ថាតើការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ ឬទេ ក្នុងអំឡុងពេលឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ ១៩៧៩ ដោយគោរពទៅតាមគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព^{៦៩៩}។ ដោយយោងរឿងក្តី Yamashita, High Command និង Pohl អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា រឿងក្តីក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ បានបង្ហាញថា ការខកខានរបស់ថ្នាក់លើក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចត្រួតពិនិត្យអំពើឧក្រិដ្ឋរបស់ថ្នាក់ក្រោមបង្គាប់ខ្លួន អាចនាំឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ^{៧០០}។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានឯកភាពផងដែរជាមួយនឹងការសម្រេចរបស់ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ICTY ក្នុងរឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា ទល់នឹង Hadžihasanović និងគូកន ដែលថា មាត្រា ៨៦ និង ៨៧ នៃពិធីសារបន្ថែម I ឆ្នាំ១៩៧៧ ទៅលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ១៩៤៩ បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីការព្រមព្រៀងបុរេអត្ថិភាព ទាក់ទងនឹងទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ^{៧០១}។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងជឿជាក់ថា ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើមានមូលដ្ឋានរឹងមាំនៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩^{៧០២}។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ និង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់វិធីសាស្ត្រនេះ ដោយសម្រេចថា ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើត្រូវបានជនជាប់ចោទដឹងថាជាបទល្មើស និងមានច្បាប់ចែង នៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ និង/ឬច្បាប់ជាតិកម្ពុជា^{៧០៣}។ ដោយពិចារណាលើអំណះអំណាងរបស់ នួន ជា ថាមានភាពខុសគ្នានៅក្នុងបទដ្ឋានធាតុផ្សំអត្ថនោម័តរវាងតុលាការកំពូលសហរដ្ឋអាមេរិក (Yamashita) និងការសម្រេចដោយចៅក្រមសាលាដំបូងនៃតុលាការយោធាសហរដ្ឋ (Medina) ដែលបង្ហាញពី «ការខ្វះភាពច្បាស់លាស់នៅក្នុងនិយមន័យនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ» នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ បានបញ្ជាក់ថា «ភាពមិនស៊ីចង្វាក់គ្នារវាងរឿងក្តីទាំងពីរនៅក្នុងរដ្ឋតែមួយនេះ មិនអាចត្រូវបានយកមកធ្វើជាសំអាងថា ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ មិនមែនជាច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះបានឡើយ»^{៧០៤}។

^{៦៩៨} សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧០៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៤។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីត្ម) កថាខណ្ឌ ១៩៦-២៣០។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៤២១-៤៦០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៣-៤៧៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៧៨។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣០៧, ១៣១៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩២។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៤។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៩។

^{៦៩៩} សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៣។

^{៧០០} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៧៥-៤៧៦។

^{៧០១} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៧៦។

^{៧០២} ដូចខាងលើ។

^{៧០៣} សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧០៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៤។

^{៧០៤} សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៩។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានចោលការជំទាស់របស់ នួន ជា ភ្លាមៗ ទៅនឹងការអនុវត្ត

អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងសំណុំរឿង ០០២ បានធ្វើការវាយតម្លៃយ៉ាងម៉ត់ចត់បំផុតលើ ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ នៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់១៩៧៩ នៅពេលធ្វើការសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ និង អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០២⁷⁰⁵។ ការវិវត្តន៍នៃការទទួលខុសត្រូវ ព្រហ្មទណ្ឌជាលក្ខណៈបុគ្គល ចំពោះការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ «មានភាពអវិជ្ជមាន» ដោយសារព្រឹត្តិការណ៍នានាក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទីមួយ ជាពិសេស គណៈកម្មការ ទីក្រុងប៉ារីស និងការជំនុំជម្រះក្តីបុគ្គល ១២ រូប នៅចំពោះមុខតុលាការកំពូល Reich របស់ អាឡឺម៉ង់⁷⁰⁶។ ទោះជាយ៉ាងណា វា «មានតែក្រោយពេលសង្គ្រាមលោកលើកទី២រួចប៉ុណ្ណោះ ទើបការកាត់សេចក្តីជាអន្តរជាតិដែលផ្អែកលើទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ត្រូវ បានធ្វើឡើងពិតប្រាកដ»⁷⁰⁷។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិនិត្យអង្គហេតុ និងការរកឃើញនានា របស់ការជំនុំជម្រះក្នុងរឿងក្តី Yamashita រឿងក្តីនៅចំពោះមុខសាលាក្តីយោធា Nuremberg (រឿងក្តី High Command, Hostage, Medical, Ministries និង Roechling) សាលក្រម នៃសាលាក្តីយោធាអន្តរជាតិសម្រាប់ចុងបូព៌ា ("IMTFE") និងការសម្រេចរបស់សាលាក្តី យោធាអូស្ត្រាលី/ស.រ.អ ក្នុងរឿងក្តី Toyoda⁷⁰⁸។ ជារួម អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា ទោះបីជា «ការបញ្ជាក់អំពីទម្រង់នៃធាតុផ្សំជាមូលដ្ឋាននៃទ្រឹស្តីនេះ មិនតែងតែមានលក្ខណៈ ច្បាស់លាស់ ឬពេញលេញ» ក៏គោលការណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ រួមជាមួយនឹង ធាតុផ្សំសំខាន់របស់វា ត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយរឿងក្តីក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២⁷⁰⁹។

នៅក្នុងការប្រានចោលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា រឿងក្តីពីសាលាក្តីយោធាក្រោយ សង្គ្រាមលោកលើកទី២ បានបង្ហាញពីការអនុវត្តទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ក៏ដូចជាឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម⁷¹⁰។ នៅក្នុងការប្រានចោល បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបញ្ជាក់បន្ថែមទៀតថា ទម្រង់នៃ ការទទួលខុសត្រូវ «តាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ» ពោលគឺ សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ការទទួលខុសត្រូវ របស់ថ្នាក់លើ និងការញុះញង់ អនុវត្តតែចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិប៉ុណ្ណោះ⁷¹¹។

ជារួមនៃទ្រឹស្តីនេះ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា រូបភាពធ្វើតាមអំណះអំណាញ់ពីមុនរបស់ អៀង សារី និង អៀង ធីរិទ្ធ ដែលត្រូវបានពិចារណា និង ប្រានចោលរួចហើយដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះ។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៨។

⁷⁰⁵ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានសង្កេតឃើញថា មាត្រា ២៩ (ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បានបង្កើតបទប្បញ្ញត្តិនានាអំពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ ថ្នាក់លើ ដោយបានយោងទៅធាតុផ្សំនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ដូចដែលបានគូសបញ្ជាក់ក្នុងសាលក្រមនៃសំណុំរឿង។ បន្ថែមលើ ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវដែលមិនមានបង្ហាញច្បាស់លាស់នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ (ពោលគឺ សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ការញុះញង់ និង ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ) ដីកាដោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០២ បានសន្និដ្ឋានថា ទ្រឹស្តីទាំងអស់នេះ «ត្រូវបានទទួលស្គាល់ផង ដែរដោយច្បាប់អន្តរជាតិ ឆ្លងតាមរយៈការជំនុំជម្រះនានា ដែលត្រូវបានរៀបចំឡើងបន្ទាប់ពីសង្គ្រាមលោកលើកទី២បានបញ្ចប់។ ដូច្នេះ ទម្រង់ នៃការទទួលខុសត្រូវទាំងនេះត្រូវបានចាត់ទុកថា បានផ្សព្វផ្សាយទូលំទូលាយ និងគ្រប់គ្រាន់ដល់ជនត្រូវចោទ»។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣០៧, ១៣១៨។ ទោះបីជាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយោងទៅលើការជំនុំជម្រះក្រោយសង្គ្រាមលោកលើក ទីពីរ នៅក្នុងការសម្រេចផ្អែកតាមអត្ថបទយ៉ាងណាក្តី ក៏ការយោងសំអាងមិនបានសំដៅទៅលើច្បាប់យុត្តិសាស្ត្រក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរ នោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានយោងទៅសាលក្រមសំណុំរឿង ០០១ និង ការសម្រេចរបស់តុលាការ ICTY ដែលបាន បង្ហាញគោលការណ៍ដែល «អំពើដែលគ្មានសីលធម៌ ឬហោរយោ» អាចដើរតួនាទីក្នុងការបង្កើតឧក្រិដ្ឋភាព។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ ដីកា ដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣០៥, ១៣០៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣២, ២៩៥, ៤០៧។

⁷⁰⁶ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ១៩៣-១៩៤។

⁷⁰⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៥។

⁷⁰⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៦-២៣០។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៤២១-៤៦០។

⁷⁰⁹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ២៣០។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៤៥៨, ៤៦០។

⁷¹⁰ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ២៣១។

⁷¹¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ២៩៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១២១។

ក្នុងដីកាដោះស្រាយនៃសំណុំរឿង ០០៤/០១ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានលើកឡើងយ៉ាងសង្ខេបអំពីនីត្យានុកូលភាពនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ដោយអនុវត្តតាមវិធីសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងបានសម្រេចថា ទ្រឹស្តីនេះត្រូវបានបង្កើតឡើងយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ នៅក្នុងអំឡុងពេលយុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក.⁷¹²។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានអនុម័តយកវិធីសាស្ត្រដូចគ្នា ក្នុងដីកាដោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤⁷¹³។ ក្នុងការច្រានចោលអំណះអំណាងរបស់ មាស មុត សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានសន្និដ្ឋានថា មាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បានចែងយ៉ាងច្បាស់ថា ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ បានអនុវត្តទៅលើអំពើប្រល័យពូជសាសន៍⁷¹⁴ ហើយបានសន្និដ្ឋានទៀតថា ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើអនុវត្តយ៉ាងច្បាស់លាស់ចំពោះជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ និងជម្លោះប្រដាប់អាវុធមិនមានលក្ខណៈអន្តរជាតិ⁷¹⁵។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាតិ មិនបានធ្វើការប្រកាសណាមួយទាក់ទងនឹងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនេះទេ។

៣.៣.២. ធាតុផ្សំ

មាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. គូសបញ្ជាក់ធាតុផ្សំសំខាន់ចំនួនបី នៃទ្រឹស្តីអំពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ដែលត្រូវបានអភិវឌ្ឍបន្ថែមទៀតដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងសំណុំរឿង ០០១, ០០២/០១ និង ០០២/០២។ ធាតុផ្សំសំខាន់ៗទាំងនេះមាន៖

- i. ទំនាក់ទំនងរវាងអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់និងថ្នាក់លើ ដោយមានបញ្ហា និងមានការគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាព ឬមានអំណាច និងការត្រួតពិនិត្យ
- ii. ថ្នាក់លើបានដឹង និងមានហេតុផលដឹងថា ឧក្រិដ្ឋកម្មនឹងត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង ឬបានប្រព្រឹត្តឡើងហើយ និង
- iii. ថ្នាក់លើមិនបានចាត់វិធានការចាំបាច់ និងសមស្រប ដើម្បីបង្ការអំពើបែបនេះ ឬដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះ⁷¹⁶។

⁷¹² សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៧៨។

⁷¹³ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៣។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៣។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៩។

⁷¹⁴ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៣។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិយោងទៅ «មាត្រា ២៩» ជាជាងមាត្រា ២៩(ថ្មី) ដែលហាក់ដូចជាការធ្វើសម្រួលប្រហែល។

⁷¹⁵ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣១៩ ដែលមិនមានការបែងចែកដាច់ពីគ្នាត្រូវបានធ្វើឡើងរវាងជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ និងអន្តរជាតិ។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៤។

⁷¹⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៥-៣៧២៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៣៨, ៥៤០-៥៤៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៧៨។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣០៧, ១៣១៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៧-១០៣។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៨-១០៣។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៤-១០៥។

៣.៣.២.១. ទំនាក់ទំនងរវាងអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់និងថ្នាក់លើ ដោយមានបញ្ជា និងមានការគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាព ឬមានអំណាច និងការត្រួតពិនិត្យ

ខុសពីលក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTY, ICTR និង SCSL មាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. រួមបញ្ចូលសញ្ញាណនៃការត្រួតពិនិត្យដ៏មានប្រសិទ្ធភាពនៅក្នុងទម្រង់លក្ខន្តិកៈ ដោយចែងថា ថ្នាក់លើត្រូវតែ «មានបញ្ជា និងមានការគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាព ឬមានអំណាច និងការត្រួតពិនិត្យទៅលើអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់»។ ម្យ៉ាងវិញទៀត អ.វ.ត.ក. បានអនុវត្តយ៉ាងម៉ត់ចត់តាមវិធីសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍ ក្នុងការអនុវត្ត និងការបកស្រាយ ជាតុល្យនៃការគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាព នៅក្នុងទំនាក់ទំនងរវាងថ្នាក់លើ និងថ្នាក់ក្រោម⁷¹⁷។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មិនបានលើកឡើងច្បាស់លាស់ថា ការគ្រប់គ្រងរបស់ថ្នាក់លើអាចតាមព្រឹត្តិហេតុ និងតាមផ្លូវច្បាប់ នោះទេ នៅក្នុងសាលក្រមនៃសំណុំរឿង ០០២/០១ ឬសំណុំរឿង ០០២/០២ បើទោះបីជាការសន្និដ្ឋាននេះមាននៅក្នុងការសម្រេច ក្នុងសាលក្រមទាំងពីរដែលថា «ការគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាព» ដែលមានន័យថា ការមានលទ្ធភាពជាក់ស្តែងក្នុងការទប់ស្កាត់ ឬដាក់ទណ្ឌកម្មបទឧក្រិដ្ឋ ត្រូវតែបញ្ជាក់ភ័ស្តុតាង⁷¹⁸។

មិនមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យមានការចាត់តាំងផ្លូវការ ជាមេបញ្ជាការ ឬជាថ្នាក់លើដើម្បីឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ដែលកើតឡើងដោយសារអំណាចរបស់ថ្នាក់លើតាមច្បាប់ ឬតាមជាក់ស្តែង ទៅលើអ្នកដែលបានប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋនោះឡើយ⁷¹⁹។ ថា តើថ្នាក់លើមានការគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាពឬយ៉ាងណានោះ គឺជាបញ្ហាភ័ស្តុតាង មិនមែនជាបញ្ហាអង្គច្បាប់នោះទេ ហើយដូច្នេះ បញ្ហានេះត្រូវតែវាយតម្លៃដោយផ្អែកលើករណីជាក់ស្តែងនីមួយៗ⁷²⁰។ គោលការណ៍សំខាន់នៃវិធីសាស្ត្រនេះគឺលទ្ធភាពជាក់ស្តែងក្នុងការទប់ស្កាត់ និងដាក់ទណ្ឌកម្មការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ថ្នាក់ក្រោម⁷²¹។ កត្តានានាដែលបង្ហាញពីការគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាព រួមមាន ប្រភេទនៃតួនាទីរបស់ជនជាប់ចោទ សមត្ថភាពក្នុងការចេញ

⁷¹⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៥, ៧២០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៦។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣១៩។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៥។

⁷¹⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៥។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៥។

⁷¹⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៦។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៥៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៥។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (រៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៤៥៩។

⁷²⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៥, ៧២០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (រៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៤៥៩។

⁷²¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៥។

បញ្ហា អំណាចក្នុងការប្រើប្រាស់វិធានការវិន័យ និងអំណាចដោះលែង ឬផ្ទេរអ្នកទោស⁷²²។ ផ្ទុយទៅវិញ «ឥទ្ធិពលជាសារធាតុតែមួយមុខ គឺមិនបង្កើតឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពនៃការគ្រប់គ្រង នៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធនៃការបញ្ជាឡើយ»⁷²³។

ពាក្យ «ថ្នាក់លើ» សម្រាប់គោលបំណងនេះ រួមបញ្ចូល ថ្នាក់លើជាស៊ីវិល ព្រមទាំង ថ្នាក់លើជាយោធា⁷²⁴។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ នៅពេលធ្វើការ ដោះស្រាយការជំទាស់ដាច់ដោយឡែករបស់ អៀង ធីរិទ្ធ និង អៀង សារី បានសង្កេត ថា សាលក្រម IMTFE និងសាលក្រមក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ បានអនុម័តប្រើស ញ្ញាណនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ដែល «ពុំមានការវិវត្តន៍» ដូចនិយមន័យបច្ចុប្បន្ន ដោយយោងទៅលើការវិភាគពីការគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាព⁷²⁵។ ជាពិសេស សាលក្រម IMTFE «ពុំបានបញ្ជាក់នូវសំអាងហេតុឱ្យបានច្បាស់ ដែលបង្ហាញអំពីទំនាក់ទំនងបែបនោះ ប៉ុន្តែទំនងជាធ្វើការសន្មត ដោយផ្អែកលើតួនាទីរបស់ជនជាប់ចោទ»⁷²⁶។ ជាលទ្ធផលសាលា ក្តី IMTFE មិនមានភាពដាច់ស្រេចចំពោះបញ្ហាចោទថា តើ ទ្រឹស្តីនេះពង្រីកវិសាលភាព ទៅដល់ថ្នាក់លើដែលពុំមែនជាយោធា ឬយ៉ាងណា ពីព្រោះតុលាការនេះពុំបានបញ្ជាក់សំអាង ហេតុ ថាមានទំនាក់ទំនងថ្នាក់លើនិងថ្នាក់ក្រោមបង្គាប់ តាមច្បាប់ ឬតាមដាក់ស្នែង ដែរឬទេ រវាងមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល និងបុគ្គលិកយោធាដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងបទឧក្រិដ្ឋ⁷²⁷។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា ទ្រឹស្តីនេះពង្រីកវិសាលភាពទៅដល់ថ្នាក់លើដែល ជាយោធា និងថ្នាក់លើដែលមិនមែនជាយោធា⁷²⁸។

បទដ្ឋានដូចគ្នានៃការគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាពអនុវត្ត មិនចំពោះថាថ្នាក់លើមាន សារៈសំខាន់ជាស៊ីវិល ឬជាយោធានោះទេ។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបដិសេធការលើកឡើងរបស់ នួន ជា ដែលថា ថ្នាក់លើជាស៊ីវិលអាចទទួលខុសត្រូវ តែក្នុងកម្រិតដែលថា ការគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាពរបស់ខ្លួនលើថ្នាក់ក្រោមបង្គាប់ មាន

⁷²² សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកា ដំណោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៤៥៩ («បញ្ហានេះគឺសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងការកំណត់អំពីតួនាទីពិតប្រាកដ និងអំពី កម្រិតនៃការគ្រប់គ្រងលើអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់របស់ជនជាប់ចោទម្នាក់ៗ នៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធនៃរបបខ្មែរក្រហមស្របតាមអង្គហេតុនៃរឿងក្តីនេះ ហើយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននេះ ថាតើទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ អនុវត្តចំពោះជនជាប់ចោទទាំងនោះ ឬមិនអនុវត្ត»)។

⁷²³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០២១។

⁷²⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៦។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកា ដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣១៩, ១៥៥៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដំណោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៧-៩៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដំណោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដំណោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូន រឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៥។

⁷²⁵ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៤៥៤។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តី សម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ២២៥។

⁷²⁶ ដូចខាងលើ។

⁷²⁷ ដូចខាងលើ។

⁷²⁸ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៤៥៩។ នៅក្នុងការពិចារណា លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរិទ្ធ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបដិសេធមិនពិចារណាលើបញ្ហាថា តើ ទ្រឹស្តីនេះអនុវត្តលើថ្នាក់លើផ្នែកស៊ីវិល ឬទេ ដោយសារបញ្ហានេះមិនត្រូវបានលើកឡើងច្បាស់លាស់ដោយ អៀង ធីរិទ្ធ។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ១៩២, ២៣០។

លក្ខណៈស្រដៀងគ្នាទៅនឹងការគ្រប់គ្រងដែលធ្វើឡើងដោយថ្នាក់លើជាយោធាតែប៉ុណ្ណោះ⁷²⁹។ កាតព្វកិច្ចក្នុងការចាត់វិធានការកើតចេញពីសញ្ញាណនៃការគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាព ដោយមិនគិតថាតើ ជនជាប់ចោទជាថ្នាក់លើនៅក្នុងជួរស៊ីវិល ឬថ្នាក់លើនៅក្នុងជួរយោធានោះទេ⁷³⁰។

ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ អនុវត្តទៅលើទាំងទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ និងទំនាក់ទំនងដោយប្រយោលរបស់ថ្នាក់ក្រោមបង្គាប់⁷³¹។ បុគ្គលម្នាក់ៗ នៅក្នុងខ្សែចង្វាក់នៃការបញ្ជាដែលបានអនុវត្តការគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាពលើថ្នាក់ក្រោមបង្គាប់ អាចត្រូវបានចាត់ទុកថាទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ថ្នាក់ក្រោមបង្គាប់ ក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលជាធាតុផ្សំផ្សេងទៀត នៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើត្រូវបានបង្ហាញ⁷³²។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធអំណះអំណាចរបស់ នួន ជា ដែលថា យោងតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩ ថ្នាក់លើអាចទទួលខុសត្រូវចំពោះតែអំពើរបស់ថ្នាក់ក្រោមបង្គាប់ផ្ទាល់ប៉ុណ្ណោះ ផ្ទុយទៅវិញយុត្តិសាស្ត្រក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ បានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ «មិនកម្រិតត្រឹមការគ្រប់គ្រងលើអង្គភាពនៅក្រោមការបញ្ជាផ្ទាល់របស់ថ្នាក់លើនោះឡើយ»⁷³³។

៣.៣.២.២. ថ្នាក់លើបានដឹង ឬមានហេតុដឹងថាបទឧក្រិដ្ឋបម្រុងនឹងត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង ឬត្រូវបានប្រព្រឹត្តដោយអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួន

លក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលថា ថ្នាក់លើត្រូវតែបានដឹង ឬមានហេតុដឹងថាបទឧក្រិដ្ឋបម្រុងនឹងត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង ឬត្រូវបានប្រព្រឹត្តដោយអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួន គឺជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវជាធាតុផ្សំអត្ថនាមិត សម្រាប់ទ្រឹស្តីនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ⁷³⁴។

មានសេណារីយ៉ូពីរដែលអាចបំពេញធាតុផ្សំនេះ៖ ស្ថានភាពដែលបទឧក្រិដ្ឋបានកើតឡើងរួចហើយ និងស្ថានភាពដែលបទឧក្រិដ្ឋមិនទាន់បានកើតឡើង ហើយអាចទប់ស្កាត់បាន។ ការដឹងអំពីបទឧក្រិដ្ឋ ដែលបានកើតឡើងហើយនោះ មិនអាចសន្មតជាមុននោះទេ ហើយអាចបង្ហាញតាមរយៈភស្តុតាងផ្ទាល់ ឬភស្តុតាងប្រយោល⁷³⁵។ ថ្នាក់លើត្រូវតែ

⁷²⁹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២០។

⁷³⁰ ដូចខាងលើ។

⁷³¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៩។ សំណុំរឿង០០២ដីកាដោះស្រាយកថាខណ្ឌ១៥៥៨។សំណុំរឿង០០៤ដីកាដោះស្រាយ(ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ)កថាខណ្ឌ១០១។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០២។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៨។

⁷³² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៩។ សំណុំរឿង០០២ដីកាដោះស្រាយកថាខណ្ឌ១៥៥៨។សំណុំរឿង០០៤ដីកាដោះស្រាយ(ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ)កថាខណ្ឌ១០១។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០២។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៨។

⁷³³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២១ (ដកស្រង់ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤២)។

⁷³⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤៣។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៧។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣១៩។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៩។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០១។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៦, ១០៩។

⁷³⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤៣។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២១។

បានដឹងអំពីអំពើឧក្រិដ្ឋរបស់អ្នកនៅក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួន និងមិនមែនគ្រាន់តែដឹងអំពីការកើតមានឡើងនូវឧក្រិដ្ឋកម្មប៉ុណ្ណោះទេ⁷³⁶។

បទដ្ឋាននៃ «ការខកខានក្នុងការដឹង» នឹងអនុវត្តនៅពេលដែល នៅក្នុងកាលៈទេសៈនៃសំណុំរឿង ថ្នាក់លើមានព័ត៌មាន «គ្រប់គ្រាន់» ដែលតម្រូវឱ្យធ្វើការស៊ើបអង្កេតបែបទៀត⁷³⁷។ ព័ត៌មានអាចមានលក្ខណៈទូទៅ ហើយមិនចាំបាច់មានព័ត៌មានលម្អិតជាក់លាក់អំពីបទឧក្រិដ្ឋនោះទេ⁷³⁸។ ថ្នាក់លើពុំចាំបាច់ដឹងអំពីអត្តសញ្ញាណច្បាស់លាស់របស់បាវដែលជាអ្នកក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួនឡើយ ប៉ុន្តែអត្ថិភាពនៃអត្តសញ្ញាណនេះត្រូវតែបញ្ជាក់⁷³⁹។ ថ្នាក់លើមិនទទួលខុសត្រូវ ចំពោះការខកខានមិនបានស្វែងរកព័ត៌មានតាំងពីដំបូងនោះទេ ប៉ុន្តែមិនអាចមានចេតនាមិនព្រមទទួលព័ត៌មាននោះទេ នៅពេលដែលមានមធ្យោបាយក្នុងការទទួលព័ត៌មាននោះ⁷⁴⁰។

៣.៣.២.៣. ការខកខានក្នុងការចាត់វិធានការទប់ស្កាត់ ឬដាក់ទណ្ឌកម្ម

យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. តម្រូវឱ្យថ្នាក់លើខកខានមិនបានចាត់វិធានការចាំបាច់ និងសមស្របក្នុងការទប់ស្កាត់បទឧក្រិដ្ឋ ឬ ដាក់ទណ្ឌកម្មបាវ⁷⁴¹។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវក្នុងការទប់ស្កាត់ ឬដាក់ទណ្ឌកម្មនេះឆ្លុះបញ្ចាំងពី «កាតព្វកិច្ច»⁷⁴²។ មិនមានកាតព្វកិច្ចនៅក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥ ដើម្បីឱ្យមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការចាត់វិធានការដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងច្បាប់ជាតិឡើយ⁷⁴³។

ការខកខានក្នុងការទប់ស្កាត់ ឬដាក់ទណ្ឌកម្មមានភាពដាច់ដោយឡែកពីគ្នាខាងអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ ទាក់ទងនឹងប្រភេទនៃការដឹងដែលមាន៖ កាតព្វកិច្ចក្នុងការទប់ស្កាត់កើតឡើងនៅមុនពេលបទឧក្រិដ្ឋត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង ចំណែកឯកាតព្វកិច្ចក្នុងការដាក់ទណ្ឌកម្មវិញ កើតឡើងក្រោយពេលប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់ខ្លួន⁷⁴⁴។ ថ្នាក់លើអាចត្រូវ

⁷³⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤៣។

⁷³⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៧។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៩។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០០។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៦។

⁷³⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤៤។

⁷³⁹ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៩។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០០។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៦។

⁷⁴⁰ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤៤។

⁷⁴¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៧។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣១៩, ១៥៥៧។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៨។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៥។

⁷⁴² សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤៧។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៥៥៧-១៥៥៨។

⁷⁴³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧៧។

⁷⁴⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤៦-៥៤៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៨។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៧។

ទទួលខុសត្រូវចំពោះការខកខានទាំងពីរនេះ⁷⁴⁵។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបដិសេធអំណះអំណាចរបស់ ខៀវ សំផន ដែលថា ជាតុល្យសត្យានុម័តនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ត្រូវតែកើតមុនបទឧក្រិដ្ឋ ដោយផ្អែកលើការសន្និដ្ឋានថាការទទួលខុសត្រូវក្នុងការដាក់ទណ្ឌកម្មចារី អាចកើតឡើងក្រោយបទឧក្រិដ្ឋ⁷⁴⁶។ មិនចាំបាច់បង្ហាញពីចំណងទាក់ទងហេតុនិងបច្ច័យ រវាងការខកខានរបស់ថ្នាក់លើ ក្នុងការទប់ស្កាត់បទឧក្រិដ្ឋរបស់ថ្នាក់ក្រោម និង ការកើតឡើងនៃបទឧក្រិដ្ឋនោះទេ⁷⁴⁷។

បញ្ហាចោទដែលថាអ្វីទៅជាវិធានការចាំបាច់ និងសមហេតុផលនោះ ត្រូវតែពិចារណាតាមករណីជាក់ស្តែងនីមួយៗ⁷⁴⁸។ បញ្ហានេះមិនមែនជាបញ្ហាអង្គច្បាប់ទេ ប៉ុន្តែគឺជាបញ្ហាភស្តុតាង⁷⁴⁹។ វិធានការចាំបាច់គឺជាវិធានការទាំងឡាយណាដែលសមស្រប នៅក្នុងកាលៈទេសៈនានា ដើម្បីឱ្យថ្នាក់លើអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ដែលបង្ហាញនូវការខិតខំប្រឹងប្រែងពិតប្រាកដក្នុងការទប់ស្កាត់ ឬដាក់ទណ្ឌកម្ម⁷⁵⁰។ វិធានការសមស្របគឺជាវិធានការណ៍ទាំងឡាយណា ដែលស្ថិតក្នុងអំណាចជាក់ស្តែងរបស់ថ្នាក់លើ⁷⁵¹។

៣.៤. សហឧក្រិដ្ឋកម្ម

សហឧក្រិដ្ឋកម្ម («JCE») គឺជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាលក្ខណៈបុគ្គល ដែលត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បីដោះស្រាយស្ថានភាពនៃការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋជាសមូហភាព ដែលបុគ្គលពីរប្រើនូវនាវកម្មភាពរួមគ្នា ដើម្បីសម្រេចបានគោលបំណងឧក្រិដ្ឋរួម។ យោងតាមទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនេះ បុគ្គលទាំងឡាយអាចត្រូវបានដាក់ឱ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលពួកគេបានចូលរួម និងបានរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ជាមួយនឹងបុគ្គលផ្សេងទៀត ទោះបីជាក្នុងករណីដែលពួកគេស្ថិតនៅឆ្ងាយពីការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មដោយផ្ទាល់ក៏ដោយ⁷⁵²។

JCE មិនមែនជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិកម្ពុជានោះទេ ហើយក៏មិនមានចែងច្បាស់នៅក្នុងច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ដែរ។ ទោះជាយ៉ាងណា វាត្រូវបាន

⁷⁴⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០០។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០១។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៧។

⁷⁴⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៦។

⁷⁴⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៦ សម្គាល់ដើមទំព័រ ១២៤៣៨ (យោងទៅ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៦ (នៅពេលដកស្រង់រឿងក្តីតុលាការ ICTY អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយោងទៅ ការខកខានក្នុងការដាក់ទណ្ឌកម្ម ជាដាច់ការទប់ស្កាត់បទឧក្រិដ្ឋ ដែលទំនងជាការធ្វេសប្រហែស) ។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៨៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៥។

⁷⁴⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤៥។

⁷⁴⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤៥។

⁷⁵⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧២៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៤៥។

⁷⁵¹ ដូចខាងលើ។

⁷⁵² សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ១០១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១១៤។

ចាត់ទុកថាជាទម្រង់មួយនៃ «ការប្រព្រឹត្ត» ដែលស្ថិតនៅក្នុងវិសាលភាពនៃមាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក.⁷⁵³។

ទោះបីជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនេះ ត្រូវបានចាត់ទុកថាបានមានអត្ថិភាព នៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ តាំងពីពេលជំនុំជម្រះក្តីរបស់តុលាការ Nuremberg យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏វាត្រូវបានប្រកាសជាលើកដំបូងថា ជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ព្រហ្មទណ្ឌមួយដាច់ដោយឡែក ដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY ក្នុង រឿងក្តី Tadić ក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៩ ដែលបានរៀបរាប់ថាវាមានបីទម្រង់គឺ៖ JCE I, JCE II និង JCE III⁷⁵⁴។ ជាតុល្យសត្យានុម័តសម្រាប់ទម្រង់នីមួយៗគឺដូចគ្នា ពោលគឺត្រូវមាន មនុស្សច្រើន គោលបំណងរួម (ពេលខ្លះត្រូវបានហៅផងដែរថាផែនការរួម) និង ការចូលរួម ចំណែកជាលក្ខណៈបុគ្គលរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការអនុវត្តគោលបំណងរួម⁷⁵⁵។ គឺជាតុល្យ អត្ថនោម័តដែលព្រឹត្តិប្រភេទទាំងអស់នេះឱ្យដាច់ពីគ្នា។ JCE I ដែលត្រូវបានស្គាល់ថាជា «ទម្រង់មូលដ្ឋាន» តម្រូវឱ្យមានចេតនាចូលរួមក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលបង្កើតបាន ជាផ្នែកមួយនៃគោលបំណងរួម។ JCE II ដែលត្រូវបានស្គាល់ថាជា «ទម្រង់ជាប្រព័ន្ធ» ត្រូវ បានចាត់ទុកថាជាទម្រង់មួយនៃ JCE I⁷⁵⁶។ វាតម្រូវឱ្យមានការដឹងឮជាបុគ្គលអំពីប្រព័ន្ធនៃ ការធ្វើបាប និងចេតនាក្នុងការជំរុញវា⁷⁵⁷។ JCE III ដែលត្រូវបានគេស្គាល់ថាជា «ទម្រង់ ទូលាយ» តម្រូវឱ្យមានចេតនាចូលរួមក្នុងគោលបំណងរួម និងបានរួមចំណែកក្នុងការអនុវត្ត គោលបំណងរួមនោះ ដោយមានការទទួលខុសត្រូវកើតឡើងចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មផ្សេងៗ ដែល ស្ថិតនៅក្រៅគោលបំណងរួម ដែលជនជាប់ចោទបានប្រមើលដឹងជាមុនអំពីការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋ កម្មទាំងនោះ ហើយមានចេតនាទទួលយកហានិភ័យនោះ⁷⁵⁸។

ទោះបីជា JCE ត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុងរឿងក្តីជាច្រើននៅសាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍នៅ មុនការចាប់ផ្តើមប្រតិបត្តិការរបស់ អ.វ.ត.ក. គឺនៅពេលដែលច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ត្រូវបានអនុម័ត លើកដំបូងដោយសភាជាតិ នៅថ្ងៃទី១១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០១ យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ JCE ត្រូវបានអនុវត្តដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងរឿងក្តី Tadić ប៉ុណ្ណោះ។ ហេតុដូច្នេះ មានបញ្ហាចោទមួយចំនួន មិនត្រឹមតែពាក់ព័ន្ធនឹងឋានៈរបស់ JCE នៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់

⁷⁵³ សូមមើល ឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥១១។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៤៩។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ៩៥, ១១៦។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣១៨, ១៥២១។

⁷⁵⁴ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៧៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០៤-៥០៧។

⁷⁵⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧០៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០៨។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១០។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមស្តីពីធាតុផ្សំសត្យានុម័តរបស់ JCE សូមមើល ផ្នែក ៣.៤.២.១។

⁷⁵⁶ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៧៥ សម្គាល់ជើងទំព័រ ២០៣០។

⁷⁵⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៩។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការអនុវត្តន៍នៅ អ.វ.ត.ក. នូវទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌដែលគេហៅថា សហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D97/13 កថាខណ្ឌ ១៥។

⁷⁵⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៩។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការអនុវត្តន៍នៅ អ.វ.ត.ក. នូវទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌដែលគេហៅថា សហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D97/13 កថាខណ្ឌ ១៦។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមស្តីពីធាតុផ្សំអត្ថនោម័តរបស់ JCE III សូមមើល ផ្នែក ៣.៤.២.២។

អន្តរជាតិចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ ១៩៧៩ ប៉ុន្តែការទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងថាតើគេមានបំណង ដាក់បញ្ចូលទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនេះក្នុងច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ដែរឬទេ ដែលច្បាប់នេះមិន មានចែងច្បាស់លាស់អំពីទម្រង់នេះឡើយ។

៣.៤.១. ភាពអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.

JCE I និង JCE II ត្រូវបានសម្រេចថាអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក. ជាពិសេសចំពោះ ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ⁷⁵⁹។ JCE III ត្រូវបានពិចារណាថាមិនអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក. ទេ⁷⁶⁰។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យល់ឃើញថា JCE គឺជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ដែលអាចអនុវត្តបាន ក្នុងការដោះស្រាយឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតក្នុងគោលបំណងរួម (JCE I និង II)⁷⁶¹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា JCE មិនអាចត្រូវបានអនុវត្តទៅលើ បុគ្គលដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋទាំងឡាយ ដែលស្ថិតនៅក្រៅគោលបំណងរួម (JCE III) នោះឡើយ⁷⁶²។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនចង់ប្រើឈ្មោះ JCE I, II និង III ទេ ដោយសារតែឈ្មោះទាំងនេះមិនត្រូវបានប្រើនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រក្រោយសង្គ្រាមលោក លើកទី២ទេ និងពុំមានការកំណត់និយមន័យច្បាស់លាស់ផ្នែកច្បាប់ដាច់ដោយឡែក ពុំត្រួត គ្នានោះឡើយ⁷⁶³។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាមូលដ្ឋានរបស់ JCE យ៉ាង ទូលំទូលាយនៅក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដោយធ្វើការពិនិត្យមើលយុត្តិសាស្ត្រក្រោយ សង្គ្រាមលោកលើកទី២ ដែលបានយោងដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងរឿងក្តី Ta- dić និងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា ក៏ដូចជារឿងក្តីមួយចំនួនទៀត⁷⁶⁴។ រឿងក្តីផ្សេងទៀត ដែល ត្រូវបានពិចារណាគឺ Rüsselsheim គណៈកម្មការយោធា ស.វ.អា. ក្នុងរឿងក្តីអាជ្ញាប័ណ្ណ Tashiro គណៈកម្មការយោធា ស.វ.អា. ក្នុងរឿងក្តីជប៉ុន និងរឿងក្តីយោធាអូស្ត្រាលីចំនួនបី គឺ៖ Hatakeyama, Matsumoto និង Ishiyama និង Yasusaka។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលមិនអាចសន្និដ្ឋានបានថា ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវដែលត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុងរឿងក្តី ទាំងអស់នោះ គឺជាទម្រង់ JCE III នោះឡើយ⁷⁶⁵។ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា រឿងក្តី និងបណ្តឹងវិវាទមួយចំនួនធំ ដែលត្រូវបានលើកឡើងថាគាំទ្រ JCE III មិនមានធាតុផ្សំ អន្តរជាតិទេ ហេតុដូច្នេះមិនអាចជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការបង្កើតច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ

⁷⁵⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០៤-៥១៣។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៥៣-៦៩។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក. នូវទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្ម ទណ្ឌដែលគេហៅថា សហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D97/13 អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបញ្ជាក់ច្បាស់ថា JCE I និង II អាចអនុវត្តបាន តែ JCE III មិនអាចអនុវត្តបានទេ ដោយបានតម្កល់ការផ្ដន្ទាទោស នួន ជា និង ខៀវ សំផន ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តតាមរយៈ JCE I ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ហើយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏បានធ្វើការកំណត់ឡើងវិញនូវបទល្មើសការជួយ និងការជំរុញរបស់ ខៀវ សំផន ទៅជាការទទួលខុសត្រូវតាមរយៈ JCE វិញ នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៩៤៦- ១៩៧៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា ផ្នែក VI។

⁷⁶⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៨០៧។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើភាពអាចអនុវត្តបាននូវសហឧក្រិដ្ឋកម្ម ចុះ ថ្ងៃទី១២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E100/6 កថាខណ្ឌ ៣៨។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៨៧-៨៨។

⁷⁶¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៨០៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៩៦១។

⁷⁶² សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៨០៧។

⁷⁶³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៧៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៩៤៧។

⁷⁶⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៨០-៨០៤។

⁷⁶⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៩៩-៨០៤។

នោះទេ⁷⁶⁶។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏បានពន្យល់ផងដែរថា ឧទាហរណ៍នានាអំពីច្បាប់ ក្នុងស្រុក មិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបង្ហាញពីអត្ថិភាពនៃគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ ដែលបទឧក្រិដ្ឋរបស់អ្នកដទៃអាចត្រូវបានដាក់ការទទួលខុសត្រូវទៅលើជនជាប់ចោទ ដែល មិនបានអនុវត្តតាមស្ថានភាពជាក់លាក់ ដោយផ្ទាល់នោះឡើយ នៅពេលដែលបទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់ នេះមិនមានគ្របដណ្តប់នៅក្នុងគោលបំណងរួម⁷⁶⁷។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានធ្វើការវិភាគយ៉ាងស៊ីជម្រៅបំផុតលើ JCE I និង II នៅពេល ធ្វើការសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរិទ្ធ, អៀង សារី, ខៀវ សំផន និងមេធាវីតំណាង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមួយចំនួន ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែល ថា JCE នៅក្នុងទម្រង់នីមួយៗរបស់ខ្លួន អាចត្រូវបានអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក.⁷⁶⁸។ អង្គបុរេ ជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា JCE I និង II អាចអនុវត្តបាន ប៉ុន្តែថា JCE III មិនអាចត្រូវបាន អនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក. ទេ⁷⁶⁹។ អង្គបុរេបានពិនិត្យមើលយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិ និងអនុសញ្ញា និងការប្រកាសដ៏គួរឱ្យជឿជាក់មួយចំនួន ហើយបានសន្និដ្ឋានថា JCE I និង II ត្រូវបាន ទទួលស្គាល់ក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥⁷⁷⁰។ អង្គបុរេមិនបានកំហិត ខ្លួនឯងត្រឹមការវិភាគរឿងក្តីនានា ដែលត្រូវបានសំអាងដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុង រឿងក្តី Tadić នោះទេ (ដូចគ្នានឹងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងការប្រកាសថាទម្រង់ទាំងអស់ របស់ JCE អាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.)។ អង្គបុរេបានសន្និដ្ឋានថា បន្ថែមលើយុត្តិសាស្ត្រ នោះ ការអនុវត្ត «សញ្ញាណនៃគោលបំណងរួម» ត្រូវបានគាំទ្រដោយមាត្រា ៦ នៃធម្មនុញ្ញ London របស់តុលាការយោធាអន្តរជាតិ និងច្បាប់លេខ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង⁷⁷¹ និង រឿងក្តី Justice និង RuSHA ⁷⁷²។

យ៉ាងណាមិញ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនអាចសន្និដ្ឋានបានថា JCE III បង្កើតបានជាផ្នែក មួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅពេលវេលាដែលពាក់ព័ន្ធនោះទេ⁷⁷³។ អង្គបុរេមិនយល់ ឃើញថាឯកសារសំអាងផ្លូវច្បាប់ដែលបានផ្អែកលើដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុង រឿងក្តី Tadić ផ្តល់ភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់អំពីការអនុវត្តដ៏ស៊ីជម្រៅគ្នារបស់រដ្ឋ ឬទស្សនៈច្បាប់ នៅក្នុងពេលវេលាដែលពាក់ព័ន្ធឡើយ ហើយបានកត់សម្គាល់ថា ធម្មនុញ្ញ Nuremberg និង ច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង ពុំផ្តល់ការគាំទ្រជាក់លាក់ចំពោះ JCE III នោះ ទេ⁷⁷⁴។ អង្គបុរេក៏បានសន្និដ្ឋានទៀតថា ទោះបីជាអង្គហេតុនៃរឿងក្តីចំនួនពីរត្រូវបានផ្អែកលើ ដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល គឺរឿងក្តី Essen Lynching និង Borkum Island អាច ពាក់ព័ន្ធទៅនឹង JCE III យ៉ាងណាក្តី ក៏កង្វះសាលក្រមមានសំអាងហេតុនៅក្នុងរឿងក្តី ទាំងអស់នេះ បានធ្វើឱ្យមានភាពមិនច្បាស់លាស់ចំពោះទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវដែលត្រូវ

⁷⁶⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨០៥។
⁷⁶⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨០៦។
⁷⁶⁸ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក. នូវទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌដែលគេហៅថា សហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D97/13។
⁷⁶⁹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៧២-៧៣, ៨៧-៨៨។
⁷⁷⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៩។
⁷⁷¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៧-៥៨។
⁷⁷² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៥-៦៨។
⁷⁷³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨៣។
⁷⁷⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៧-៨៣។

អនុវត្ត⁷⁷⁵។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងរឿងក្តី Tadić បានផ្អែកលើរឿងក្តីប្រទេសអ៊ីតាលីមួយចំនួន ប៉ុន្តែមិនបានសន្និដ្ឋានថា យុត្តិសាស្ត្រជាតិ អាចជាករណីយុត្តិសាស្ត្រសមស្រប សម្រាប់ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនោះទេ⁷⁷⁶។ អង្គបុរេ បានពិភាក្សាថា តើ JCE III អាចចាត់ទុកជាគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ដែរ ឬទេ ប៉ុន្តែ អង្គបុរេបានសម្រេចថា ខ្លួនមិនចាំបាច់ធ្វើការសម្រេចលើបញ្ហានេះទេ ដោយសារតែអង្គបុរេ មិនជឿជាក់ថា ការទទួលខុសត្រូវបែបនេះអាចត្រូវបានប្រមើលដឹងជាមុនដោយជនត្រូវចោទ នោះឡើយ ព្រោះថាវាមិនមានមូលដ្ឋាននៅក្នុងច្បាប់ជាតិកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥ នោះទេ⁷⁷⁷។ នៅក្នុងកាលៈទេសៈបែបនេះ អង្គបុរេយល់ឃើញថា គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពតម្រូវឱ្យ អ.វ.ត.ក. មិនផ្អែកទៅលើ JCE III នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់ខ្លួន។

បន្ទាប់ពីសេចក្តីសម្រេចនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ក៏បាន សន្និដ្ឋានផងដែរថា JCE I និង II អាចអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក.។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មិនបានពិចារណាលើភាពអាចអនុវត្តបាននៃ JCE III នោះទេ ដោយសារតែទម្រង់នោះ ត្រូវបានស្នើសុំឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញាឱ្យអនុវត្តជាជម្រើសតែប៉ុណ្ណោះ⁷⁷⁸។ ទាក់ទងនឹង បញ្ហាថា តើ JCE I និង II អាចអនុវត្តបានតាមមាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃលក្ខន្តិកៈ អ.វ.ត.ក. ដែរ ឬ យ៉ាងណានោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកត់សម្គាល់ថា បទប្បញ្ញត្តិនេះបានឆ្លុះបញ្ចាំង ពីលក្ខន្តិកៈតុលាការ ICTY និងថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់ ICTY បានសម្រេចថា ពាក្យ «បាន ប្រព្រឹត្ត» រួមបញ្ចូលការចូលរួមក្នុង JCE។ ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា សញ្ញាណនៃ JCE ត្រូវបានរួមបញ្ចូលក្នុងមាត្រា ២៩(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក.⁷⁷⁹ ដោយផ្អែកលើធម្មនុញ្ញ Nuremberg ច្បាប់លេខ ១០ របស់ក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រង និងយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិដែលត្រូវ បានកំណត់ដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ក្នុងរឿងក្តី Tadić អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏ សម្រេចផងដែរថា JCE I និង II គឺជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្នុងអំឡុងពេល ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ ១៩៧៩⁷⁸⁰។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបដិសេធសំណើរបស់ សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំឱ្យសម្រេចថា JCE III អាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក. ដោយបានធ្វើការ បញ្ជាក់ជាថ្មីលើសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ថា JCE I និង II គឺជាផ្នែក មួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ ១៩៧៩ និងការសម្រេចថា JCE III មិនមែនជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅពេលនោះ ហើយក៏មិនមែនជាគោល ការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់នោះដែរ⁷⁸¹។ ដោយកត់សម្គាល់ថា អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានធ្វើការពិនិត្យ យ៉ាងទូលំទូលាយរួចហើយលើលិខិតុបករណ៍ច្បាប់មុនឆ្នាំ១៩៧៥ និងយុត្តិសាស្ត្រក្រោយ សង្គ្រាមលោកលើកទី២ ដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងរឿងក្តី Tadić បានផ្អែកលើ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះនឹងមិន «ចេញសេចក្តីសម្រេច ដែលរឹងនោះទេ ក្នុងកាលៈទេសៈទាំងឡាយដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនអាចរកឃើញ

⁷⁷⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៩។

⁷⁷⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨២។

⁷⁷⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨៤-៨៧។

⁷⁷⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥១៣។

⁷⁷⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥១១។

⁷⁸⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥០៥-៥០៦, ៥១២។

⁷⁸¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើភាពអាចអនុវត្តបាននូវសហឧក្រិដ្ឋកម្ម ចុះថ្ងៃទី១២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E100/6។

មូលហេតុរឹងមាំ ដើម្បីដាក់ចេញពីការវិភាគរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ និងក្នុងករណីដែល អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ស្របជាមួយនឹងលទ្ធផលរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ»⁷⁸²។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាលើរឿងក្តីក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ ដែលបានយោងនៅក្នុងសាលដីកាក្នុងរឿងក្តី Tadić ក៏ដូចជា រឿងក្តីពីរបន្ថែមទៀតក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ គឺ រឿងក្តី ស.វ.អា. ទល់នឹង Ulrich និង Merkle និង ស.វ.អា. ទល់នឹង Wuelfert ដែលបានយោងនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចថ្មីៗលើ JCE ដែលធ្វើឡើងដោយសាលាក្តីពិសេសសម្រាប់លីបង់ («STL») ⁷⁸³។ ទាំងរឿងក្តី ស.វ.អា. ទល់នឹង Ulrich និង Merkle និង រឿងក្តី ស.វ.អា. ទល់នឹង Wuelfert ពាក់ព័ន្ធនឹងអ្នកជំនួញ ដែលត្រូវដាក់ឱ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះការធ្វើបាបអ្នកទោសនៅតាមរោងចក្ររបស់ខ្លួន និងជំរុំប្រមូលផ្តុំ Dachau។ ផ្នែកលើការពិនិត្យឡើងវិញលើសាលក្រមទាំងនោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញថា រឿងក្តីទាំងនេះទំនងជាគាំទ្រ JCE I និង II ដោយសារតែជនជាប់ចោទគឺជាផ្នែកមួយនៃរចនាសម្ព័ន្ធជំរុំប្រមូលផ្តុំ និងបានចូលរួមដោយផ្ទាល់ក្នុងការធ្វើបាបអ្នកទោស ប៉ុន្តែមិនបានគាំទ្រចំពោះសំអាងហេតុនៃពិរុទ្ធភាពដែលផ្អែកលើ JCE III នោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសង្កេតឃើញថា សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ STL «សម្បាំងលើការពិនិត្យសាលក្រមឡើងវិញដែលមិនផ្តល់មូលដ្ឋានគតិយុត្តិ ចំពោះការផ្ដន្ទាទោសដែលបានបញ្ជាក់រួចហើយនោះទេ»⁷⁸⁴។ ដោយសារតែមូលដ្ឋានគតិយុត្តិសម្រាប់ការផ្ដន្ទាទោស មិនច្បាស់លាស់នៅក្នុងរឿងក្តីណាមួយទាំងអស់នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសន្និដ្ឋានថា រឿងក្តីទាំងនោះមិនអាចគាំទ្រការសន្និដ្ឋានថា JCE III មានអត្ថិភាពជាគោលការណ៍ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់១៩៧៩ នោះឡើយ⁷⁸⁵។ ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានធ្វើការស្រាវជ្រាវទៅលើប្រព័ន្ធច្បាប់របស់ចក្រភពអង់គ្លេស អាឡឺម៉ង់ សហភាពសូវៀត ហូឡង់ បារាំង និង កម្ពុជា ហើយបានសន្និដ្ឋានថា មាន «ភាពខុសពីគ្នាជាច្រើន អំពីវិធីសាស្ត្រក្នុងចំណោមយុត្តាធិការជាតិផ្សេងៗគ្នា»។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនអាចសន្និដ្ឋានថា JCE III គឺជាគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់នោះទេ⁷⁸⁶។

៣.៤.១.១. ភាពអាចអនុវត្តបានដែលកម្រិតត្រឹមតែឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ

JCE I និង JCE II អាចអនុវត្តបានតែចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិប៉ុណ្ណោះ ហើយក៏មិនអាចអនុវត្តចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងច្បាប់កម្ពុជាដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៣(ថ្មី) នៃច្បាប់អ.វ.ត.ក. នោះដែរ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានពន្យល់ថា អនុលោមតាមគោលការណ៍នៃការបកស្រាយរបបគតិយុត្តិពិសេស ក្នុងច្បាប់បារាំង - ដែលនៅក្នុងនោះឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិស្ថិតក្រោមរបប គតិយុត្តិពិសេស ដែលខុសពីនីតិព្រហ្មទណ្ឌក្នុងស្រុក - ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវជាអន្តរជាតិ អាចអនុវត្តបានតែទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិប៉ុណ្ណោះ ⁷⁸⁷។ មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមួយចំនួន បានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ជំទាស់ទៅនឹងការដាក់កម្រិត

⁷⁸² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៦។
⁷⁸³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣០៣៤។
⁷⁸⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៤។
⁷⁸⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៥។
⁷⁸⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៧។
⁷⁸⁷ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក. នូវទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌដែលគេហៅថា សហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D97/13 កថាខណ្ឌ ២២-២៣។

នេះ ហើយសហព្រះរាជអាជ្ញាវិញនៅក្នុងចម្លើយតបរបស់ខ្លួនទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ពាក់ព័ន្ធ ទៅនឹងភាពអាចអនុវត្តបាននៃ JCE ក៏បានតវ៉ាថា ការដាក់កម្រិតបែបនេះមិនមានអត្ថិភាព ឡើយ ប៉ុន្តែអង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ដោយមិនគិតថាតើ ការយោងទៅទស្សនៈបារាំងស្តី ពីរបបគតិយុត្តិពិសេសមានការគាន់ប្រឡំដែរ ឬទេនោះ «គ្មានទង្វើករណីណាមួយក្នុងចំណោម ទង្វើករណីដែលបានលើកឡើងដោយភាគីនានា [...] បង្ហាញថា ដីកាដែលត្រូវបានជំទាស់ គាន់ប្រឡំក្នុងការពិចារណាថា ទម្រង់ JCE ដែលជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវមួយ ដែល ត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ត្រូវអនុវត្តចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ ទាំងឡាយ ជាជាងអនុវត្តចំពោះបទល្មើសជាតិនោះទេ»⁷⁸⁸។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និង អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ពុំដែលបានពិចារណាលើបញ្ហានេះទេ ដោយសារតែពុំមាន ជនជាប់ចោទណាម្នាក់ ត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មជាតិតាមមាត្រា ៣ (ថ្មី) ទេ។

៣.៤.២. ធាតុផ្សំ

យុត្តិសាស្ត្រ អ.វ.ត.ក. បានសម្រេចថា ធាតុផ្សំសត្យានុម័តសម្រាប់ទម្រង់នីមួយៗ នៃ JCE គឺមានលក្ខណៈដូចគ្នា៖ ត្រូវមានមនុស្សច្រើន គោលបំណងរួម និង ការចូលរួម ចំណែកជាលក្ខណៈបុគ្គលរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការអនុវត្តគោលបំណងរួម⁷⁸⁹។ គឺធាតុផ្សំ អត្ថនាម័តដែលព្រឹត្តិប្រភេទទាំងអស់នេះឱ្យដាច់ពីគ្នា។ JCE I តម្រូវឱ្យមានចេតនាចូលរួម ក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលបង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃគោលបំណងរួម⁷⁹⁰។ JCE II តម្រូវឱ្យ មានការដឹងឮជាបុគ្គលអំពីប្រព័ន្ធនៃការធ្វើបាប និងចេតនាក្នុងការជំរុញ⁷⁹¹។ JCE III តម្រូវ ឱ្យមានចេតនាចូលរួមក្នុងគោលបំណងរួម និងបានរួមចំណែកក្នុងការអនុវត្តគោលបំណងរួម នោះ ដោយមានការទទួលខុសត្រូវកើតឡើងចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មផ្សេងៗ ដែលស្ថិតនៅក្រៅ គោលបំណងរួម ដែលជនជាប់ចោទបានប្រមើលដឹងជាមុនអំពីការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ ហើយមានចេតនាទទួលយកហានិភ័យនោះ⁷⁹²។

៣.៤.២.១. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត

៣.៤.២.១.១. មានមនុស្សច្រើន

យុត្តិសាស្ត្រ អ.វ.ត.ក. តម្រូវឱ្យមានមនុស្សច្រើន ប៉ុន្តែបុគ្គលទាំងនេះពុំចាំបាច់ត្រូវ បានរៀបចំនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធយោធា នយោបាយ ឬរដ្ឋបាលនោះទេ⁷⁹³។ មនុស្សច្រើនដែល ស្ថិតក្នុងទម្រង់ JCE ចាំបាច់ត្រូវតែកំណត់អត្តសញ្ញាណ ប៉ុន្តែពុំចាំបាច់កំណត់អត្តសញ្ញាណ

⁷⁸⁸ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ១០២។

⁷⁸⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧០៨។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩២។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកា លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៨។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក. នូវទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ខាងព្រហ្មទណ្ឌដែលគេហៅថា សហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D97/13 កថាខណ្ឌ ១៤។

⁷⁹⁰ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០៧, ៥០៩។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៩។

⁷⁹¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០៧។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៩។

⁷⁹² ដូចខាងលើ។

⁷⁹³ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១០។

ឈ្មោះបុគ្គលម្នាក់ៗដែលចូលរួមនោះទេ⁷⁹⁴។ វាអាចមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការសំដៅលើប្រភេទ ឬក្រុមមនុស្ស⁷⁹⁵។ សមាជិក JCE អាចប្រែប្រួល ឬផ្លាស់ប្តូរទៅតាមពេលវេលា⁷⁹⁶។

អ្នកចូលរួមក្នុង JCE អាចមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលបានប្រព្រឹត្តដោយចារិផ្ទាល់ ដែលមិនមែនជាសមាជិក JCE ប្រសិនបើត្រូវបានរកឃើញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ អាចត្រូវបានដាក់ឱ្យទទួលខុសត្រូវ យ៉ាងហោចណាស់ទៅលើអ្នកចូលរួមណាម្នាក់នៃ JCE ហើយអ្នកចូលរួមនេះ នៅពេលប្រើប្រាស់ចារិផ្ទាល់ បានធ្វើសកម្មភាពដើម្បីជំរុញគោលបំណងរួម⁷⁹⁷។ ការបង្ហាញចំណងទាក់ទងរវាងសមាជិក JCE និងចារិផ្ទាល់ គឺជាបញ្ហាត្រូវវាយតម្លៃទៅតាមករណីជាក់ស្តែងនីមួយៗ⁷⁹⁸។ វាមិនត្រូវបានកំណត់ថាតើ ចារិផ្ទាល់មានធាតុផ្សំអត្តនោម័តរបស់សមាជិក JCE ឬបានដឹងពីអត្ថិភាពនៃ JCE ឬយ៉ាងណានោះទេ អ្វីដែលជាបញ្ហាចោទនោះត្រង់ថាតើ សមាជិក JCE បានប្រើប្រាស់ចារិផ្ទាល់ឱ្យប្រព្រឹត្តអំពើដែលជាធាតុផ្សំសត្យានុម័តនៃបទឧក្រិដ្ឋ ដែលជាផ្នែកនៃគោលបំណងរួមដែរ ឬទេ⁷⁹⁹។ ទោះបីជាអត្ថិភាពនៃការព្រមព្រៀងច្បាស់លាស់រវាងសមាជិក JCE និងចារិ អាចយកមកប្រើប្រាស់ក្នុងការបង្ហាញថា ឧក្រិដ្ឋកម្មជាក់លាក់ណាមួយបង្កើតបានជាផ្នែកនៃគោលបំណងរួមក៏ដោយ ក៏អត្ថិភាពនៃការព្រមព្រៀងច្បាស់លាស់នេះមិនមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវនោះទេ⁸⁰⁰។ វាក៏មិនមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលថា សមាជិក JCE បានគ្រប់គ្រងដ៏មានប្រសិទ្ធភាពលើចារិនោះឡើយ⁸⁰¹។

៣.៤.២.១.២. គោលបំណងរួម

យុត្តិសាស្ត្រ អ.វ.ត.ក. តម្រូវឱ្យមានអត្ថិភាពនៃគោលបំណងរួម ដែលជាបទឧក្រិដ្ឋ ឬពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ដែលអង្គជំនុំជម្រះមានយុត្តាធិការ⁸⁰²។ គោលបំណងរួមគឺជាចំណុចស្នូលនៃទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនេះ ដោយសារតែវាគឺជាធាតុផ្សំដែលចងក្លាប់សមាជិក JCE រួមគ្នា និងផ្តល់យុត្តិកម្មសម្រាប់ការដាក់ឱ្យទទួលខុសត្រូវរួមចំពោះអំពើរបស់សមាជិកទាំងនេះ ដែលនាំឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ⁸⁰³។ គោលបំណងរួមត្រូវតែមានលក្ខណៈឧក្រិដ្ឋ⁸⁰⁴។

⁷⁹⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧០៨។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩២។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០៨។
⁷⁹⁵ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១០។
⁷⁹⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៩៥។
⁷⁹⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៧៤។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១១។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៣។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១៥។
⁷⁹⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១១។
⁷⁹⁹ ដូចខាងលើ។
⁸⁰⁰ ដូចខាងលើ។
⁸⁰¹ ដូចខាងលើ។
⁸⁰² សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០៨។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៩។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៧។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៩២។
⁸⁰³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧៨៩។
⁸⁰⁴ ដូចខាងលើ។

គោលបំណងរួម «គឺជា» ការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រសិនបើ ការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មគឺជា ឬក្នុងចំណោម គោលដៅចម្បងមួយ(ច្រើន) នៃគោលបំណងរួម⁸⁰⁵។ ឧទាហរណ៍ដូចជាក្នុង ស្ថានភាពមួយដែលគោលបំណងរួមនោះ គឺត្រូវសម្លាប់ក្រុមសត្រូវនយោបាយមួយ។ «ក្នុង កាលៈទេសៈនោះ បង្ហាញច្បាស់ថា សមាជិកនៃសហគមន៍ឧក្រិដ្ឋកម្មមានប្រព្រឹត្តដោយចេតនា ផ្ទាល់ក្នុងការសម្លាប់នោះ»⁸⁰⁶។

គោលបំណងរួម «ជាប់ពាក់ព័ន្ធ» ទៅនឹងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ប្រសិនបើឧក្រិដ្ឋកម្ម នោះគឺជាមធ្យោបាយក្នុងការសម្រេចបានគោលដៅចុងក្រោយមួយ ដែលគោលដៅនេះអាច ពុំមែនជាបទល្មើស៖

នៅក្នុងកាលៈទេសៈបែបនេះ ពុំចាំបាច់ថា អ្នកដែលយល់ស្រប ជាមួយគោលបំណងរួមជាក់ស្តែងត្រូវតែមានចេតនាចង់ឱ្យមានការ ប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋនោះទេ ដរាបណាអ្នកទាំងនោះបានទទួលស្គាល់ថា បទឧក្រិដ្ឋនឹងត្រូវប្រព្រឹត្តដើម្បីសម្រេចគោលបំណងចុងក្រោយនេះ អាចរួមបញ្ចូលបទឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវបានគិតទុកជាមុនធ្វើជាមធ្យោបាយ ក្នុងការសម្រេចគោលបំណងរួមណាមួយនោះ បើទោះបីជាការប្រព្រឹត្ត ពុំមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ក៏ដោយ។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើក្រុម មួយបានព្រមព្រៀងគ្នាចូលលួចក្នុងផ្ទះមួយ ហើយក្នុងករណីចាំបាច់ ត្រូវសម្លាប់មនុស្សប្រសិនបើចែងនូវមានការតដៃ។ នេះជាការពុំសម ស្របទាំងស្រុងក្នុងការសន្និដ្ឋានថា ការធ្វើមនុស្សឃាតជាយថាហេតុ នោះពុំមែនរួមបញ្ចូលនៅក្នុងគោលបំណងរួម ដោយសារពុំមានភាព ច្បាស់លាស់ ថា មានការសម្លាប់មនុស្សនឹងកើតជាក់ស្តែង នៅក្នុង អំឡុងពេលនៃការចូលលួចនោះ។ ផ្ទុយទៅវិញ ក្នុងកាលៈទេសៈ នេះ បទមនុស្សឃាត គឺជាធាតុផ្សំនៃផែនការដែលបានគ្រោងទុក បើ ទោះបីជាសមាជិកនៃក្រុមនោះពុំបានដឹងថា មានការសម្លាប់មនុស្ស ជាក់ស្តែងដែរ ឬយ៉ាងណានោះក៏ដោយ⁸⁰⁷។

ដោយសារតែការទទួលខុសត្រូវក្រោមទម្រង់ JCE អាចកើតឡើងចំពោះតែបទ ឧក្រិដ្ឋដែលស្ថិតក្នុងគោលបំណងរួមនោះ ដូច្នេះលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសម្រាប់ការសម្រេចថា តើ បទឧក្រិដ្ឋមួយណាត្រូវបានរួមបញ្ចូលនៅក្នុងគោលបំណងរួមនោះ មានការជាប់ពាក់ព័ន្ធយ៉ាង ខ្លាំង⁸⁰⁸។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពន្យល់ថា ប្រសិនបើការសម្រេចបានគោលដៅ នៃគោលបំណងរួម អាចនាំឱ្យមានការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ (ពោលគឺ «ជាប់ពាក់ព័ន្ធ» ការប្រព្រឹត្ត បទឧក្រិដ្ឋ) ប៉ុន្តែបានព្រមព្រៀងគ្នាបន្តសម្រេចគោលដៅនេះដោយពុំគិតពីបញ្ហាពាក់ព័ន្ធនោះ បទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះមានរួមបញ្ចូលនៅក្នុងគោលបំណងរួម ព្រោះ បើទោះបីជាពុំមានចេតនា ផ្ទាល់ក៏ដោយ ក៏បទឧក្រិដ្ឋនេះត្រូវបានគ្រោងទុកដោយគោលបំណងរួម⁸⁰⁹។

⁸⁰⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨០៧។
⁸⁰⁶ ដូចខាងលើ។
⁸⁰⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨០៨។
⁸⁰⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨០៧។
⁸⁰⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨០៨។

ការព្រមព្រៀងច្បាស់លាស់ពុំតម្រូវទេ⁸¹⁰។ គោលបំណងរួមអាចកើតឡើងដោយឥតព្រងទុកជាមុន និងអាចត្រូវបានទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋាន⁸¹¹។ វាក៏អាចប្រែប្រួល និងផ្លាស់ប្តូរទៅតាមពេលវេលា ដើម្បីរួមបញ្ចូលបទឧក្រិដ្ឋបន្ថែម⁸¹²។ «ការទទួលខុសត្រូវកើតឡើង នៅពេលដែលសមាជិកនៃសហគមន៍កម្ពុជាមិនបានចាត់វិធានការទប់ស្កាត់ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពចំពោះការកើតឡើងនៃបទឧក្រិដ្ឋថ្មី ហើយពួកគេនៅតែបន្តអនុវត្តគោលបំណងរួមនេះ បើទោះបីជាពួកគេបានដឹងហើយថា បទឧក្រិដ្ឋថ្មីត្រូវបានដាក់បញ្ចូលបន្ថែមនៅក្នុងការអនុវត្តផែនការរួមក៏ដោយ»⁸¹³។

៣.៤.២.១.៣. ការចូលរួមក្នុងគោលបំណងរួម

យុត្តិសាស្ត្រ អ.វ.ត.ក. តម្រូវឱ្យមានការចូលរួម ឬការជ្រោមជ្រែងជាលក្ខណៈបុគ្គលរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងគោលបំណងរួម⁸¹⁴។ ការចូលរួមក្នុងគោលបំណងរួមអាចជាអំពើសកម្ម ឬអាកម្ម⁸¹⁵។

ការចូលរួមនេះ មិនចាំបាច់ពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋជាក់លាក់ណាមួយទេ ប៉ុន្តែអាចជាទម្រង់នៃការជួយ ឬការជ្រោមជ្រែង ដល់ការអនុវត្តគោលបំណងរួម⁸¹⁶។ ម្យ៉ាងវិញទៀត វាត្រូវតែជំរុញគោលបំណងរួមត្រង់ចំណុចស្នូលនៃ JCE⁸¹⁷។ ការចូលរួមចំណែកពុំចាំបាច់ (មានលក្ខណៈចាំបាច់) ឬ សំខាន់នោះទេ ប៉ុន្តែគួរតែយ៉ាងហោចណាស់ជាការចូលរួមចំណែកដ៏មានសារៈសំខាន់មួយក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថាទទួលខុសត្រូវ⁸¹⁸។ ការជាប់ពាក់ព័ន្ធរបស់សមាជិក JCE ក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មត្រូវតែបង្កើតឡើងនូវទំនាក់ទំនងនៅក្នុងចំណងនៃហេតុនិងផល⁸¹⁹។ សារៈសំខាន់នៃការរួមចំណែកក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្នុងគោលបំណងរួម នឹងត្រូវកំណត់ទៅតាមករណីជាក់ស្តែងនីមួយៗ ដោយពិចារណាទៅលើកត្តាផ្សេងៗ រួមទាំងតួនាទីរបស់ជនជាប់ចោទ កម្រិត និងប្រសិទ្ធភាពនៃការចូលរួម ព្រមទាំងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការទប់ស្កាត់បទឧក្រិដ្ឋ⁸²⁰។ សារៈសំខាន់នេះគឺពាក់ព័ន្ធនឹងការកំណត់ថាតើ ទំនាក់ទំនងនៅក្នុងចំណងនៃហេតុនិងផលមានអត្ថិភាពដែរ ឬទេ⁸²¹។ វាក៏ពាក់ព័ន្ធផងដែរក្នុងការកំណត់ថាតើ ជនជាប់ចោទមានធាតុផ្សំអត្តនាម័ត

⁸¹⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧០៩។
⁸¹¹ ដូចខាងលើ។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១០៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៩៤។
⁸¹² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧០៩។
⁸¹³ ដូចខាងលើ។
⁸¹⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧០៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០៨។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហគមន៍កម្ពុជា (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៨។
⁸¹⁵ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៣។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១១។
⁸¹⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១០។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១២។
⁸¹⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហគមន៍កម្ពុជា (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៨។
⁸¹⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០៨។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហគមន៍កម្ពុជា (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១២។
⁸¹⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១០។
⁸²⁰ ដូចខាងលើ។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១២។
⁸²¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១០។

ដែលត្រូវការ ឬទេ⁸²²។ សកម្មភាពរបស់ជនជាប់ចោទគួរត្រូវបានវាយតម្លៃជាមួយ ហើយការ រួមចំណែកជាក់លាក់ ពុំគួរត្រូវបានវាយតម្លៃដាច់ដោយឡែកពីគ្នានោះទេ⁸²³។

៣.៤.២.២. ធាតុផ្សំសត្យានុម័ត

ចំពោះ JCE I ជនជាប់ចោទត្រូវតែមានចេតនាចូលរួមក្នុងគោលបំណងរួម ហើយ អ្នកចូលរួមផ្សេងទៀតត្រូវតែមានចេតនានេះផងដែរ⁸²⁴។

JCE II ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាទម្រង់មួយនៃ JCE I⁸²⁵។ ចំពោះ JCE II ជនជាប់ចោទ ត្រូវដឹងពីប្រព័ន្ធនៃការធ្វើបាប និងចេតនាក្នុងការជំរុញប្រព័ន្ធរួមនៃការធ្វើបាបបែបនោះ⁸²⁶។

ចំពោះ JCE III ដែលមិនត្រូវបានអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក.⁸²⁷ ជនជាប់ចោទត្រូវដឹងថា ឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្រៅគោលបំណងរួមគឺជាផលវិបាកជាធម្មជាតិ និងដែលអាចប្រមើលដឹងជាមុន អំពីគោលបំណងរួម ហើយមានចេតនាទទួលយកហានិភ័យដែលថាឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះនឹង ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង⁸²⁸។

អ្នកចូលរួមក្នុង JCE I ឬ II ត្រូវតែបង្ហាញថាមានចេតនាដែលតម្រូវដូចគ្នានឹងបារី ដែរ ដែលរួមបញ្ចូលចេតនាជាក់លាក់ សម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវការ រួមមានការធ្វើទុក្ខ បុកម្នេញ ឬអំពើប្រល័យពូជសាសន៍⁸²⁹។ ដូច្នេះ ចេតនាក្នុងទម្រង់ JCE ត្រូវតែរួមបញ្ចូលទាំង គោលបំណងរួម និងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលវាគ្របដណ្តប់⁸³⁰។

⁸²² សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៤។

⁸²³ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១២.

⁸²⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកា លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៩។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក. នូវទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ខាងព្រហ្មទណ្ឌដែលគេហៅថា សហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D97/13 កថាខណ្ឌ ១៥។

⁸²⁵ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៧។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក. នូវទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌដែលគេហៅថា សហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D97/13 កថាខណ្ឌ ១៥, ១៧។

⁸²⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៩។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក. នូវទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌដែលគេហៅថា សហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D97/13 កថាខណ្ឌ ១៥។

⁸²⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៨០៧។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើភាពអាចអនុវត្តបាននូវសហឧក្រិដ្ឋកម្ម ចុះ ថ្ងៃទី១២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E100/6។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៨៧-៨៨។ សម្រាប់ ព័ត៌មានបន្ថែមស្តីពីភាពអាចអនុវត្តបានរបស់ JCE III នៅ អ.វ.ត.ក. សូមមើល ផ្នែក ៣.៤.១។

⁸²⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៩។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក. នូវទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌដែលគេហៅថា សហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D97/13 កថាខណ្ឌ ១៦។

⁸²⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកា ដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១២។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១៣។

⁸³⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១២។

កម្រិតចេតនាដែលត្រូវការសម្រាប់ JCE I បានក្លាយជាបញ្ហាចោទបន្ទាប់ពីសាលដីកាសំណុំរឿង ០០២/០១។ នៅក្នុងសាលដីកានេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៅពេលពិភាក្សាថាតើខ្លួនមានន័យដូចម្តេចចំពោះគោលបំណងរួមក្នុងការ «ជាប់ពាក់ព័ន្ធ» ជាជាង «គឺជា» ឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ បានពន្យល់ថា៖

គោលបំណងរួមមានការ «ជាប់ពាក់ព័ន្ធ» ទៅនឹងការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋប្រសិនបើបទឧក្រិដ្ឋនោះ គឺជាមធ្យោបាយដើម្បីសម្រេចគោលដៅចុងក្រោយ (ដែលគោលដៅនេះអាចពុំមែនជាបទល្មើស)។ នៅក្នុងកាលៈទេសៈបែបនេះ ពុំចាំបាច់ថា អ្នកដែលយល់ស្របជាមួយគោលបំណងរួមជាក់ស្តែងត្រូវតែមាន ចេតនាចង់ឱ្យមានការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋនោះទេ ដរាបណាអ្នកទាំងនោះបានទទួលស្គាល់ថាបទឧក្រិដ្ឋនឹងត្រូវប្រព្រឹត្តដើម្បីសម្រេចគោលបំណងចុងក្រោយនេះ អាចរួមបញ្ចូលបទឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវបានគិតទុកជាមុនធ្វើជាមធ្យោបាយក្នុងការសម្រេចគោលបំណងរួមណាមួយនោះ បើទោះបីជាការប្រព្រឹត្តពុំមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ក៏ដោយ⁸³¹។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏បានធ្វើការកំណត់ឡើងវិញ នូវអង្គហេតុមួយចំនួនពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៃការសម្លាប់រង្គាល់ ឱ្យទៅជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៃការធ្វើមនុស្សឃាត ដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តដោយមានចេតនាប្រយោល។ ចេតនាប្រយោលសំដៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលពុំមានគោលបំណងផ្ទាល់ ប៉ុន្តែជនសង្ស័យដឹងអំពីហានិភ័យដែលថាជាតុល្យសត្យានុម័តនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម អាចបណ្តាលមកពីអំពើសកម្ម ឬអំពើអកម្មរបស់ខ្លួន ហើយទទួលយកលទ្ធផលបែបនោះ ដោយសម្របខ្លួនទៅនឹងវា ឬព្រមព្រៀងជាមួយនឹងវា⁸³²។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសន្និដ្ឋានថា ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះត្រូវបានគ្របដណ្តប់ដោយគោលបំណងរួម និងថា ជនជាប់ចោទមានការទទួលខុសត្រូវតាម JCE ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះ⁸³³។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពន្យល់ថា៖

ប្រសិនបើបទមនុស្សឃាតត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង តាមរយៈសហឧក្រិដ្ឋកម្ម ចាំបាច់ត្រូវបង្ហាញឱ្យឃើញថា ជនជាប់ចោទមានគោលដៅអនុវត្តគោលបំណងរួមនាំឱ្យជនរងគ្រោះស្លាប់ ឬបានដឹងថាការស្លាប់មនុស្សប្រាកដជាកើតមានជាក់លាក់ ដោយសារការអនុវត្តគោលបំណងរួមនោះ (ចេតនាផ្ទាល់) ឬថា ជនជាប់ចោទបានដឹងថាការស្លាប់ជនរងគ្រោះ គឺជាផលវិបាកដែលអាចកើតមាន ដោយសារការអនុវត្តគោលបំណងរួមនោះ ប៉ុន្តែនៅតែបន្តអនុវត្តបើទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី ដោយទទួលយកលទ្ធភាពនៃការស្លាប់ដែលអាចកើតឡើង (ចេតនាប្រយោល)⁸³⁴។

⁸³¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៨០៨។

⁸³² សូមមើល ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៩០-៣៩១។

⁸³³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៦១-៥៦២, ៨៦៨, ១០៨៨-១០៨៩។

⁸³⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១០៨៨ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានពន្យល់ការបកស្រាយរបស់ខ្លួន ចំពោះយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រង់ចំណុចនេះថា៖

[អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល] បានបញ្ជាក់បំភ្លឺនាពេលថ្មីៗនេះថា នៅក្នុងករណីដែលគោលបំណងរួមពាក់ព័ន្ធ ទៅនឹងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋ កម្មមួយ ឬច្រើននោះ មិនចាំបាច់ជាអ្នកដែលឯកភាពលើគោលបំណង រួម ពិតជាមានបំណងចង់ឱ្យប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មនោះទេ ដរាបណាអ្នក ទាំងនោះបានទទួលស្គាល់ថា បទឧក្រិដ្ឋនឹងត្រូវប្រព្រឹត្តដើម្បីសម្រេច គោលដៅចុងក្រោយ។ [អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល] បានបន្ថែម ថា ករណីនេះអាចរួមបញ្ចូលនូវឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលត្រូវបានគិតទុកជាមុន ធ្វើជាមធ្យោបាយ ដើម្បីសម្រេចនូវគោលបំណងរួមណាមួយនោះ បើ ទោះបីជាការប្រព្រឹត្តពុំមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ក៏ដោយ។ ប្រសិនបើ គោលដៅនៃគោលបំណងរួម អាចសម្រេចបាន លុះត្រាតែមានការ ប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម និងមានការព្រមព្រៀងគ្នាបន្តសម្រេចគោលដៅនេះ ដោយពុំគិតពីបញ្ហាពាក់ព័ន្ធនោះ ទើបកំណត់ថា ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ មានរួមបញ្ចូលនៅក្នុងគោលបំណងរួម ព្រោះបើទោះបីជាពុំមានចេតនា ផ្ទាល់ក៏ដោយ ក៏ឧក្រិដ្ឋកម្មនេះត្រូវបានគ្រោងទុកក្នុងគោលបំណងរួម។ យើងបកស្រាយការសម្រេចនាពេលថ្មីៗ របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលនេះ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃការប្រើប្រាស់ ពាក្យ «បំណង» ដែលជាការបញ្ជាក់បំភ្លឺថា ការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មមិនចាំបាច់ត្រូវតែជា គោលដៅចម្បងរបស់សមាជិកសហឧក្រិដ្ឋកម្មឡើយ។ ទោះជា យ៉ាងនេះក្តី វាចាំបាច់ត្រូវតែបង្ហាញពីចេតនាក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ដោយសមាជិករបស់សហឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវ មូលដ្ឋាននៃសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួមប្រភេទទីមួយ⁸³⁵។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានធ្វើតាមការលើកឡើងនេះ នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤⁸³⁶។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមានឱកាសដោះស្រាយបញ្ហានេះជាថ្មីម្តងទៀត នៅក្នុង សំណុំរឿង ០០២/០២។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅក្នុង ចម្លើយតបទៅនឹងអំណះអំណាងរបស់ ខៀវ សំផន ថា JCE I តម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងបញ្ជាក់ពី ចេតនាផ្ទាល់ ទាក់ទងនឹងទាំងគោលបំណងរួម និងទាំងឧក្រិដ្ឋកម្មជាមូលដ្ឋាននោះ បានសន្និដ្ឋាន ថា «កម្រិតនៃធាតុផ្សំចេតនាដែលតម្រូវនៅក្នុងសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួមទម្រង់ទី I គឺជាចេតនា ដោយចំពោះ»⁸³⁷។ ករណីនេះបាននាំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្វើការសន្និដ្ឋានថា ឧក្រិដ្ឋ កម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៃការធ្វើមនុស្សឃាត ដោយមានចេតនាដោយប្រយោល ស្ថិតនៅ

⁸³⁵ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៩៩។
⁸³⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១៩។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១៣។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១៤។
⁸³⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧១៥។

ក្រៅគោលបំណងរួមនៃ JCE។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះពិចារណាលើការទទួលខុសត្រូវរបស់ ខៀវ សំផន ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនេះ ក្រោមការជួយ និងការជំរុញវិញ ជាជាងក្រោមទម្រង់ JCE⁸³⁸។

នៅក្នុងសាលដីកានៃសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន បានសម្រេចដោះស្រាយចំណុចនេះ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសន្និដ្ឋានថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានមើលរំលងយុត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួន ហើយបែរជាផ្អែកលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY ទៅវិញ ក្នុងការសម្រេចថា ដោយសារតែឧក្រិដ្ឋកម្មបែបនោះមិនមានចេតនាផ្ទាល់ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែប្រមើលដឹងជាមុន ពួកវាត្រូវតែស្ថិតនៅក្រៅគោលបំណងរួម⁸³⁹។ យោងតាមអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ការណ៍នេះមើលរំលងស្ថានភាពដែលភរិយាភាពនៃការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ត្រូវបានយល់ព្រមជាមួយ និងដោយចេតនាពីសំណាក់អ្នកចូលរួមក្នុង JCE ទាំងអស់ ដូចបានលើកឡើងក្នុងឧទាហរណ៍ដែលខ្លួនបានផ្តល់ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អំពីក្រុមមួយដែលបានចូលរួមក្នុងផ្ទះមួយ និងបានយល់ព្រមប្រើប្រាស់អំពើគ្រោះថ្នាក់ដល់អាយុជីវិតក្នុងករណីចាំបាច់⁸⁴⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានពន្យល់ថា ក្នុងស្ថានភាពនេះ ដោយសារតែអ្នកចូលរួមក្នុង JCE ទាំងអស់បានរួមចំណែកការឯកភាពរបស់ខ្លួន ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មជាសក្តានុពលដោយចេតនាប្រយោលក្នុងការជំរុញគោលបំណងរួម ឧក្រិដ្ឋកម្មនោះត្រូវបានរួមបញ្ចូលតាមរយៈគោលបំណងរួម ហើយជនជាប់ចោទអាចត្រូវបានដាក់ឱ្យទទួលខុសត្រូវតាមរយៈ JCE⁸⁴¹។

យោងតាមអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ជាការពុំត្រឹមត្រូវក្នុងការតម្រូវឱ្យមានកម្រិតជាតុល្យភាពនាមតសម្រាប់ទម្រង់នៃការចូលរួម ខ្ពស់ជាងឧក្រិដ្ឋកម្មមូលដ្ឋាន ដូច្នេះប្រសិនបើបុគ្គលម្នាក់ទទួលខុសត្រូវជាលក្ខណៈបុគ្គលសម្រាប់ការប្រព្រឹត្តដោយចេតនាប្រយោល នូវឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៃការធ្វើមនុស្សឃាត បុគ្គលនោះគប្បីត្រូវដាក់ឱ្យទទួលខុសត្រូវដូចគ្នាសម្រាប់ការចូលរួមក្នុងសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែលបានប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋតែមួយដូចគ្នានោះ⁸⁴²។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពុំបានចាត់ទុកវិធីសាស្ត្រនេះថាជា «ការកែប្រែគោលគំនិតនៃការទទួលខុសត្រូវជាលក្ខណៈបុគ្គលសម្រាប់អំពើល្មើសជាមួយ» នោះទេ ហើយបានកត់សម្គាល់ថា លក្ខខណ្ឌសម្រាប់ការទទួលខុសត្រូវពុំត្រូវបានបន្ទាបចុះតាមរយៈការពិចារណាថា បុគ្គលម្នាក់អាចទទួលខុសត្រូវសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយ ក្នុងផែនការរួមដរាបណាការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មនោះគ្រាន់តែត្រូវបានប្រមើលដឹងជាមុននោះឡើយ⁸⁴³។

⁸³⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៣១១។
⁸³⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៩៥០-១៩៥២។
⁸⁴⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៥២។
⁸⁴¹ ដូចខាងលើ។
⁸⁴² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៥៩។
⁸⁴³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៦០។

៣.៥. ការការពារខ្លួនចំពោះការទទួលខុសត្រូវលើឧក្រិដ្ឋកម្មជាលក្ខណៈបុគ្គល

ការការពារខ្លួនចំពោះការទទួលខុសត្រូវលើឧក្រិដ្ឋកម្មជាលក្ខណៈបុគ្គល ត្រូវបានពិនិត្យនៅក្នុងសំណុំរឿង០០១។ នៅទូទាំងការជំនុំជម្រះ ខុច បានជំទាស់ថា សកម្មភាពរបស់គាត់នៅ ស-២១ ត្រូវបានធ្វើឡើងអនុលោមតាមបញ្ជាថ្នាក់លើ និងស្ថិតក្រោមការបង្ខិតបង្ខំ។ គាត់បានអះអាងថា គាត់គ្មានជម្រើសណាក្រៅពីធ្វើតាមបញ្ជាពីថ្នាក់លើរបស់គាត់ប៉ុណ្ណោះ និងថាគាត់បានប្រព្រឹត្តក្រោមការគំរាមកំហែងដល់អាយុជីវិត និងសុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួនគាត់ដោយអះអាងថាចំណុចនេះគប្បីត្រូវបានដកចេញពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់គាត់ ហើយជាលទ្ធផលគួរសម្រេចឱ្យគាត់រួចខ្លួនពីបទចោទទាំងស្រុង ឬជាជម្រើសម្យ៉ាងទៀត គឺជាស្ថានសម្រាលទោស សម្រាប់គោលបំណងនៃការផ្ដន្ទាទោស^{៨៤៤}។

៣.៥.១. បញ្ជាថ្នាក់លើ

បញ្ជាថ្នាក់លើមិនមែនជាការការពារពេញលេញ ចំពោះការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាលក្ខណៈបុគ្គលនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. ឡើយ។ យ៉ាងណាមិញ យុត្តិសាស្ត្រ អ.វ.ត.ក. មិនបានដោះស្រាយថាតើ បញ្ជាថ្នាក់លើអាចសម្រាលទណ្ឌកម្ម ឬទេ ក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៣៣ នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យូម ពោលគឺ ប្រសិនបើ «(ក) ជននោះមានកាតព្វកិច្ចផ្លូវច្បាប់ត្រូវគោរពបញ្ជារបស់រដ្ឋាភិបាល ឬរបស់ថ្នាក់លើនោះ (ខ) ជននោះមិនដឹងថាបញ្ជានោះខុសច្បាប់ និង (គ) បញ្ជានោះមិនបានបង្ហាញជាក់ស្ដែងថាខុសច្បាប់»^{៨៤៥}។

ក្នុងការពិនិត្យលើការការពារខ្លួនដោយផ្អែកលើបញ្ជាថ្នាក់លើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០១ បានយោងមាត្រា ២៩(ថ្មី)(៤) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ដែលចែងថា អង្គហេតុដែលថា ជនសង្ស័យបានប្រព្រឹត្តតាមបញ្ជាពីរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ឬពីថ្នាក់លើណាម្នាក់ មិនធ្វើឱ្យពួកគេរួចខ្លួនពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាលក្ខណៈបុគ្គលនោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានកត់សម្គាល់ផងដែរថា លិខិតុបករណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិ ដូចជា ធម្មនុញ្ញ Nuremberg និងលក្ខន្តិកៈសាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍ ក៏ចែងផងដែរថា ការប្រព្រឹត្តអនុលោមតាមបញ្ជាថ្នាក់លើ មិនបង្កើតបានជាការការពារខ្លួនស្របច្បាប់ចំពោះការចោទប្រកាន់អំពីឧក្រិដ្ឋកម្មស្រដៀងមនុស្សជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមឡើយ។ ក្រោយមកអង្គជំនុំជម្រះបានបង្ហាញថា មាត្រា ៣៣ នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យូម «ប្រានចោលការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមជាលក្ខណៈបុគ្គល ប្រសិនបើ ជនជាប់ចោទមិនបានដឹងថាបញ្ជានោះខុសច្បាប់ ហើយមិនមានអ្វីមកបង្ហាញថាបញ្ជានោះគឺជាបញ្ជាខុសច្បាប់នោះទេ»^{៨៤៦}។ យ៉ាងណាមិញ អង្គជំនុំជម្រះបានយល់ឃើញថា ខុច បានដឹងថា បទបញ្ជារបស់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ជាអំពើខុសច្បាប់ ដែលធ្វើឱ្យមានភាពមិនច្បាស់លាស់ថាតើគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាននៃមាត្រា ៣៣ នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យូម អាចអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក. ដែរ ឬយ៉ាងណា។

^{៨៤៤}សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៥០។
^{៨៤៥}សូមមើល ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៥១-៥៥២ សម្គាល់ជើងទំព័រ ៩៦៤។
^{៨៤៦}ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៥២។

៣.៥.២. ការបង្ខិតបង្ខំ

ការបង្ខិតបង្ខំមិនមែនជាការការពារពេញលេញ ចំពោះការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ជាលក្ខណៈបុគ្គលនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. ឡើយ។ យ៉ាងណាមិញ វាអាចត្រូវបានពិចារណា ជាស្ថានសម្រាលនៃការផ្ដន្ទាទោស^{៨៤៧}។

ពុំមានបទប្បញ្ញត្តិ អ.វ.ត.ក. ណាមួយឡើងច្បាស់លាស់ថា ការបង្ខិតបង្ខំអាចឱ្យ រួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌជាលក្ខណៈបុគ្គល ឬទេ^{៨៤៨}។ មាត្រា ៩៧(២) នៃក្រម ព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦ ចែងថា «គ្រោះថ្នាក់យ៉ាងធំបំផុត នឹងត្រូវធ្លាក់មកលើអ្នកណាម្នាក់ ក្នុងពេលជាបន្ទាន់ក្រៃពេក មិនអាចនឹងចៀសបានដោយងាយ ហើយអ្នកមានគ្រោះនោះ នឹង ដោះខ្លួនឱ្យរួចពីគ្រោះនេះបាន ក៏លុះត្រាតែបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសណាមួយ ទើបរួច ម្យ៉ាងទៀត គ្រោះថ្នាក់នោះកាលកើតមក ក៏មិនមែនកើតមានឡើងមកពីឆន្ទៈផ្ទាល់របស់ចារិនៃបទល្មើស នោះដែរ នឹងមិនមែនខ្លួនចារិនោះជាអ្នកបង្កបង្កើត បណ្តាលឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់នោះដែរ»។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ បានកត់សម្គាល់ថា សាលាក្តី អន្តរជាតិបានសម្រេចថា ការបង្ខិតបង្ខំមិនផ្តល់ការការពារខ្លួនពេញលេញទៅនឹងការចោទ ប្រកាន់អំពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ឬឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមនោះទេ បើទោះបីជាវាត្រូវ បានទទួលយកនៅក្នុងស្ថានសម្រាលនៃការផ្ដន្ទាទោសក៏ដោយ^{៨៤៩}។ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះ ទទួលយកថា មកទល់ចុងបញ្ចប់នៃអត្ថិភាពមន្ទីរសន្តិសុខ ស-២១ ឌុច អាចមានការ ភ័យខ្លាចចំពោះការបាត់បង់ជីវិតរបស់គាត់ (ក៏ដូចជាសាច់ញាតិជិតស្និទ្ធរបស់គាត់) ប្រសិនបើ ថ្នាក់លើគាត់មិនពេញចិត្តនឹងអំពើរបស់គាត់ អង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ការបង្ខិតបង្ខំមិនអា ចត្រូវបានយកមកសំអាងបានទេ នៅពេលដែលការគំរាមកំហែងនោះកើតចេញមកពីការអនុវត្ត គោលនយោបាយដែលធ្វើឱ្យមានភាពភ័យរន្ធត់ ដែលជនជាប់ចោទខ្លួនឯងបានចូលរួមយ៉ាង សកម្មនិងដោយស្ម័គ្រចិត្ត^{៨៥០}។ ហេតុដូច្នេះអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថាឌុចមិនបាន ប្រព្រឹត្តក្រោមការបង្ខិតបង្ខំ ក្នុងនាមគាត់ជាអនុប្រធាន និងក្រោយមកជាប្រធានមន្ទីរ ស-២១ ឡើយ ដែលនាំឱ្យការបង្ខិតបង្ខំមិនមានការពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់ ជនជាប់ចោទនិងស្ថានសម្រាលនៃការផ្ដន្ទាទោសនោះទេ^{៨៥១}។

^{៨៤៧} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៥៣-៥៥៨។

^{៨៤៨} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៥៣។

^{៨៤៩} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៥៤។

^{៨៥០} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៥៧។

^{៨៥១} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៥៨។

សិទ្ធិជំនុំជម្រះ
ដោយត្រឹមត្រូវ

៤. សិទ្ធិជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវ

៤.១. ប្រភពនៃសិទ្ធិជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវ

ច្បា បំ អ.វ.ត.ក. មិនត្រឹមតែផ្តល់សិទ្ធិដល់ អ.វ.ត.ក. ឱ្យអនុវត្តនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ក្នុងស្រុកប៉ុណ្ណោះទេ តែក៏បាន «តម្រូវឱ្យ អ.វ.ត.ក. បកស្រាយវិធានទាំងនេះ និងកំណត់អំពីភាពស្របគ្នានៃវិធានទាំងអស់នោះទៅនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ដែលមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងត្រូវបានអនុវត្តដោយតុលាការព្រហ្មទណ្ឌ អន្តរជាតិ»⁸⁵²។ ជាងនេះទៀត អ.វ.ត.ក. ត្រូវពិចារណាលើមាត្រា ៣១ ក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា («រដ្ឋធម្មនុញ្ញ») ដែលចែងថា «ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទទួល ស្គាល់និងគោរពសិទ្ធិមនុស្សដូចមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីប្រកាស ជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញា ព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងទៅនឹង សិទ្ធិមនុស្ស»⁸⁵³។ មាត្រា ៣៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញចែងដូចខាងក្រោមអំពីសិទ្ធិជំនុំជម្រះដោយ ត្រឹមត្រូវ៖

- i. ច្បាប់រ៉ាប់រងមិនឱ្យមានការរំលោភបំពានលើរាងកាយបុគ្គលណាមួយឡើយ។
- ii. ច្បាប់ការពារជីវិត កិត្តិយស និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។
- iii. ការចោទប្រកាន់ ការចាប់ខ្លួន ការឃាត់ខ្លួន ឬការឃុំខ្លួនជនណាមួយនឹងអាចធ្វើទៅ កើត លុះត្រាតែអនុវត្តត្រឹមត្រូវតាមបញ្ញត្តិច្បាប់។
- iv. ការបង្ខិតបង្ខំ ការធ្វើបាបលើរូបរាងកាយ ឬប្រព្រឹត្តិកម្មណាមួយដែលបន្ថែមទម្ងន់ ទណ្ឌកម្ម អនុវត្តចំពោះជនជាប់ឃុំឃាំង ឬជាប់ពន្ធនាគារ ត្រូវហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើ ឡើយ [...]។
- v. ការទទួលសារភាពដែលកើតឡើងពីការបង្ខិតបង្ខំតាមផ្លូវកាយក្តី តាមផ្លូវចិត្តក្តី មិន ត្រូវទុកជាភស្តុតាងនៃពិរុទ្ធភាពទេ។
- vi. វិមតិសង្ស័យ ត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ។

⁸⁵²សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែងជនជាប់ចោទអោយនៅក្រៅឃុំ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E39/5 កថាខណ្ឌ ១៥។

⁸⁵³រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី២១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៣ មាត្រា ៣១។

- vii. ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយ ត្រូវទុកជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ។
- viii. ជនគ្រប់រូប មានសិទ្ធិការពារខ្លួនតាមផ្លូវតុលាការ⁸⁵⁴។

អនុលោមតាមមាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ១២(២) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ចែងថា អ.វ.ត.ក. អនុវត្តយុត្តាធិការ «ស្របតាមបទដ្ឋាន យុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ភាពត្រឹមត្រូវ និងដំណើរការសមស្របនៃច្បាប់» ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ១៤ និង ១៥ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ (“ICCPR”)⁸⁵⁵។ កម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័ន ICCPR នៅថ្ងៃទី២៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩២⁸⁵⁶។

ដើម្បីធានាបានថាបុគ្គលគ្រប់រូបមានសមភាពចំពោះមុខតុលាការ និងសាលាជម្រះក្តី មាត្រា ១៤(១) នៃ ICCPR ចែងថា «ជនគ្រប់រូបត្រូវមានសិទ្ធិឱ្យសាលាក្តីមានសមត្ថកិច្ច ឯករាជ្យ និងមិនលំអៀង ដែលបង្កើតឡើងដោយច្បាប់ជំនុំជម្រះរឿងក្តីរបស់ខ្លួន ដោយ សមធម៌ និងជាសាធារណៈ»។ មាត្រា ១៤(២) ចែងថា ជនគ្រប់រូបដែលជាប់ចោទពីបទ ព្រហ្មទណ្ឌ «ត្រូវបានសន្មតជាមុនថាជាជនគ្មានទោស រហូតដល់ពិរុទ្ធភាពរបស់ខ្លួនត្រូវបាន កំណត់ស្របតាមច្បាប់»។ មាត្រា ១៤(៣) រៀបរាប់អំពីការធានាជាក់លាក់ដែលត្រូវអនុវត្តតាម នៅក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌប្រឆាំងមកលើបុគ្គលណាម្នាក់៖

- i. ត្រូវបានព័ត៌មានភ្លាមៗ និងដោយលម្អិតអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ មកលើខ្លួនជាភាសាដែលជននោះចេះ។
- ii. ត្រូវមានពេលវេលា និងសម្ភារៈរូបវន្តគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់រៀបចំការពារខ្លួន និង ឆ្លើយឆ្លងជាមួយមេធាវីដែលជ្រើសរើសដោយខ្លួនឯង។
- iii. ត្រូវបានជំនុំជម្រះដោយឥតពន្យារពេលយូរហួស។
- iv. ត្រូវបានជំនុំជម្រះដោយមានវត្តមានរបស់ខ្លួន និងការពារខ្លួនដោយផ្ទាល់ខ្លួនឯង ឬ តាមរយៈជំនួយការច្បាប់តាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន ដោយឥតបង់ថ្លៃ ក្នុងករណី ដែលផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌តម្រូវឱ្យធ្វើដូច្នេះ។
- v. ត្រូវមានការសួរចម្លើយ ឬសុំឱ្យសួរចម្លើយទៅលើសាក្សីដាក់បន្ទុក និងសុំឱ្យសាក្សី ដោះបន្ទុកចូលខ្លួន ដើម្បីសួរចម្លើយក្នុងនាមខ្លួន ក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចគ្នានឹងសាក្សី ដាក់បន្ទុក។
- vi. ត្រូវទទួលបានអ្នកបកប្រែភាសាដោយឥតគិតថ្លៃ បើជនជាប់ចោទមិនយល់ មិន ចេះភាសាដែលប្រើប្រាស់ក្នុងសវនាការ។ និង

⁸⁵⁴ដូចខាងលើ មាត្រា ៣៨។

⁸⁵⁵កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ១២(២)។

⁸⁵⁶សូមមើលសំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មរបស់ អៀង សារី តាមវិធាន ៨៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (គោលការណ៍គ្មានការកាត់ទោសពី ដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និង ការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស ចុះថ្ងៃទី៣ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ E51/15 សម្គាល់ជើងទំព័រ ១៣។

vii. មិនត្រូវបានបង្ខិតបង្ខំឱ្យឆ្លើយដាក់កំហុសលើខ្លួនឯង ឬសារភាពថាមានពិរុទ្ធ។

ដើម្បីគោរពតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ១២ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា មាត្រា ៣៥(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ឆ្លុះបញ្ចាំងមាត្រា ១៤(៣) នៃ ICCPR។ វិធាន ២១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ក៏តម្រូវឱ្យក្របខ័ណ្ឌ អ.វ.ត.ក. ត្រូវតែបកស្រាយ «ក្នុងន័យការពារជានិច្ចដល់ប្រយោជន៍របស់ជនសង្ស័យ ជនត្រូវចោទ ជនជាប់ចោទ និងជនរងគ្រោះ ដើម្បីធានាអំពីសិទ្ធិភាពផ្លូវច្បាប់ និង កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីប្រកបដោយតម្លាភាព»។ ជាពិសេស វិធាន ២១ ចែងថា៖

- i. ដំណើរការនីតិវិធីនៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ត្រូវតែមានយុត្តិធម៌ និងត្រូវគោរពគោលការណ៍ចំពោះមុខ ហើយត្រូវរក្សាបាននូវតុល្យភាពរវាងសិទ្ធិរបស់ភាគីទាំងឡាយ នីតិវិធីត្រូវធានាឱ្យបាននូវភាពដាច់ដោយឡែកពីគ្នា រវាងអាជ្ញាធរដែលទទួលបន្ទុកការចោទប្រកាន់ និង អាជ្ញាធរដែលទទួលបន្ទុកការវិនិច្ឆ័យទោស។
- ii. បុគ្គលទាំងឡាយដែលរកឃើញថា ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពស្រដៀងគ្នា និង ត្រូវបានចោទប្រកាន់ចំពោះបទល្មើសដូចគ្នា ត្រូវយកវិធានដូចគ្នាមកអនុវត្ត។
- iii. អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវធានាថា ជនរងគ្រោះត្រូវទទួលបានការជូនព័ត៌មាន ហើយសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ ត្រូវបានការពារក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការនីតិវិធីរឿងក្តី។ នឹងជនណាដែលត្រូវបានសង្ស័យ ឬត្រូវបានចោទប្រកាន់ ត្រូវចាត់ទុកថាគ្មានទោសដរាបណាពិរុទ្ធភាព របស់គេមិនទាន់ត្រូវបានរកឃើញ។ ជនទាំងនេះមានសិទ្ធិទទួលដំណឹងអំពីបទល្មើសដែលចោទប្រកាន់ចំពោះខ្លួន និងមានមេធាវីការពារតាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន ហើយនិងនៅក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ត្រូវផ្តល់ព័ត៌មានដល់គេអំពីសិទ្ធិនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតប។

យុត្តិសាស្ត្រភាគច្រើនដែលទាក់ទងទៅនឹងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះត្រឹមត្រូវ ត្រូវបានចេញក្រោមវិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលជាចំណុចផ្តោតនៃផ្នែកខាងក្រោមនេះ។

៤.២. សិទ្ធិទទួលបានសមភាពរវាងគូក្តី

សិទ្ធិទទួលបានសមភាពរវាងគូក្តីនៅក្នុងវិធាន ២១(១)(ក) តម្រូវឱ្យកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី «ត្រូវតែមានយុត្តិធម៌ និងត្រូវគោរពគោលការណ៍ចំពោះមុខ ហើយត្រូវរក្សាបាននូវតុល្យភាពរវាងសិទ្ធិរបស់ភាគីទាំងឡាយ»⁸⁵⁷។ សិទ្ធិនេះត្រូវបានពិចារណាទាក់ទងទៅនឹង ការបែងចែកពេលវេលាសម្រាប់ការសួរដេញដោលសាក្សី ការធានាសិទ្ធិចូលរួមក្នុងការស៊ើបអង្កេត និងការចូលពិនិត្យមើលសំណុំរឿង និងការផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ និងពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ក្រុមការពារក្តីត្រៀមរៀបចំសម្រាប់ការជំនុំជម្រះ។

⁸⁵⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធានទី២១ (១)(ក)។

៤.២.១. ការបែងចែកពេលវេលាសម្រាប់ការសួរដេញដោលសាក្សី

គោលការណ៍នៃសមភាពរវាងគូក្តី មិនតម្រូវថា ត្រូវតែផ្តល់ពេលវេលាស្មើគ្នាជានិច្ចទៅឱ្យក្រុមការពារក្តីផង និងទៅឱ្យសហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផងដែរនោះទេ⁸⁵⁸។ ឧទាហរណ៍ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបដិសេធមិនផ្តល់ពេលវេលាបន្ថែម ទៅឱ្យសហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដើម្បីធ្វើការសួរដេញដោលសាក្សី។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានគូសបញ្ជាក់ពីភាពផ្សេងគ្នារវាង ជនជាប់ចោទនៅក្នុងការជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌ ដែលសេរីភាពរបស់ខ្លួនស្ថិតក្នុងហានិភ័យ ហើយដែលទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវ អនុលោមតាមមាត្រា ១៤(២) និង (៣) នៃ ICCPR ហើយនឹងតំណាងអយ្យការ ដែលតំណាងឱ្យផលប្រយោជន៍សាធារណៈក្នុងការធានាយុត្តិធម៌ស្របតាមច្បាប់។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាបន្ថែមទៀតថា ទោះបីជាភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទទួលបានសិទ្ធិជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវក្រោមមាត្រា ១៤(១) នៃ ICCPR យ៉ាងណាក្តី ក៏ពួកគេមាន «តួនាទីជាក់លាក់ និងមានកម្រិតនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដូចដែលមានចែងក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក.» ដែលស្របតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ⁸⁵⁹។

៤.២.២. សិទ្ធិចូលរួមក្នុងការស៊ើបអង្កេត និងចូលពិនិត្យសំណុំរឿង

យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. មិនបានដោះស្រាយឱ្យបានច្បាស់លាស់ ថាតើនៅពេលណាដែលជនសង្ស័យ ឬជនត្រូវចោទមានសិទ្ធិចូលរួមក្នុងការស៊ើបអង្កេត និងចូលពិនិត្យសំណុំរឿងនោះទេ។

ក្នុងសំណុំរឿង០០២ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានសម្រេចថា បុគ្គលណាដែលមានឈ្មោះនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ទទួលបានឋានៈជា «ជនត្រូវចោទ» ដោយផ្អែកលើសន្ទានុក្រមនៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងយុត្តិសាស្ត្ររបស់ប្រទេសបារាំង⁸⁶⁰។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបញ្ជាក់ពីឋានៈរបស់ «ជនត្រូវចោទ» ដោយលើកឡើងថា បុគ្គលនោះត្រូវមានសិទ្ធិចូលពិនិត្យសំណុំរឿង និងចូលរួមក្នុងការស៊ើបអង្កេត ប៉ុន្តែសិទ្ធិនេះអនុវត្តបានតែនៅពេលដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ផ្លូវការនៅពេលបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូងប៉ុណ្ណោះ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបែងចែករវាង «ជនសង្ស័យ» និង «ជនត្រូវចោទ» ផ្អែកតាមដំណើរការចោទប្រកាន់ជាផ្លូវការដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៥៥(៤) និង ៥៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង⁸⁶¹។

⁸⁵⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំបន្ថែមពេលវេលារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសម្រាប់សួរដេញដោលសាក្សី SCW-5 ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ F26/2/2 កថាខណ្ឌ ៦-៧។

⁸⁵⁹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំបន្ថែមពេលវេលារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសម្រាប់សួរដេញដោលសាក្សី SCW-5 ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ F26/2/2 កថាខណ្ឌ ៦-៧។

⁸⁶⁰ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចបដិសេធការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១០ D298/2 សម្គាល់ជើងទំព័រ ៦។ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង សន្ទានុក្រម («ជនត្រូវចោទសំដៅទៅលើបុគ្គលណាម្នាក់ ដែលត្រូវចោទប្រកាន់ចំពោះរឿងក្តីណាមួយ ក្នុងចន្លោះពេលដែលមានដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ រហូតដល់ដីកាដោះស្រាយ») ។

⁸⁶¹ សូមមើលសំណុំរឿង ០០៤ ការពិចារណារបស់អង្គប្រជុំជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ តា អាន ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចបដិសេធលើសំណើសុំពិនិត្យមើលឯកសារសំណុំរឿង និងចូលរួមក្នុងកិច្ចស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៤ D121/4/1/4 យោបល់ចៅក្រម Chang-Ho Chung និង Rowan Downing កថាខណ្ឌ ១៦ (យោងសំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើបស់ក្រុមការពារក្តី តា អាន សុំចូលពិនិត្យមើលសំណុំរឿង និងចូលរួមការស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ D121/4 កថាខណ្ឌ ៣៦-៣៧ និងកថាខណ្ឌ ៤០-៤៤)។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ អង្គបុរេជំនុំជម្រះខកខានក្នុងការទទួលបានសំឡេងគាំទ្រ ដែលត្រូវការ ដើម្បីធ្វើសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អា អាន ប្រឆាំងនឹងសេចក្តី សម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បដិសេធសំណើរបស់គាត់ស្នើសុំចូលពិនិត្យ សំណុំរឿង និងចូលរួមក្នុងកិច្ចស៊ើបសួរ⁸⁶²។ ចៅក្រមនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះមានការខ្វែងយោបល់ គ្នាវាង «ការបកស្រាយផ្ទុយគ្នា» នៃពាក្យ «ជនត្រូវចោទ» ដែលបានអនុម័តយកដោយសហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ និងបន្ទាប់មកក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤⁸⁶³។

ចៅក្រមជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ បានទទួលយកការបកស្រាយ ពីមុនរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៃពាក្យ «ជនត្រូវចោទ» ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ ដោយសង្កេតឃើញថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត «ពុំទាន់បានធ្វើការចោទប្រកាន់ ឬដាក់ឱ្យ ស្ថិតក្រោមការពិនិត្យជនណាម្នាក់ជាផ្លូវការនៅឡើយ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤»⁸⁶⁴។ ចៅក្រម ជាតិបានសន្និដ្ឋានថា អា អាន មិនមែនជាភាគីមួយនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីឡើយ ហើយ មិនមែនជាជនត្រូវចោទទេ ដូច្នេះ «មិនមែនជាភាគីណាមួយឡើយ នៅក្នុងដំណាក់កាលនេះ នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី»⁸⁶⁵។

ផ្ទុយទៅវិញ ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះ យល់ឃើញថា បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ របស់ អា អាន អាចទទួលយកបាន និងបានទទួលយកការបកស្រាយរបស់សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតនៃពាក្យ «ជនត្រូវចោទ» ក្នុងសំណុំរឿង ០០២⁸⁶⁶។ ចៅក្រមអន្តរជាតិបាន សង្កេតឃើញថា អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ពីមុនមកថា គោលការណ៍ជាសារវន្តដែល ចែងក្នុងវិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យមានការជំនុំជម្រះ ប្រកបដោយយុត្តិធម៌ក្រោមក្របខ័ណ្ឌ អ.វ.ត.ក. និង ICCPR អាចតម្រូវឱ្យធ្វើការបកស្រាយ លើសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍។ ចៅក្រមអន្តរជាតិបានពិចារណាថា ការបកស្រាយទូលំទូលាយបែបនេះ ចាំបាច់ក្នុងរឿងក្តី អា អាន «ដើម្បីធានាថាកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីមានភាពយុត្តិធម៌ និងអាច តទល់គ្នាក្នុងរឿងក្តី ហើយត្រូវរក្សាតុល្យភាពរវាងសិទ្ធិរបស់ភាគី»⁸⁶⁷។

ផ្នែកអង្គសេចក្តី ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ដោយសារតែ ពួកគេជាកម្មវត្ថុនៃការចោទប្រកាន់ បុគ្គលទាំងឡាយដែលមានឈ្មោះនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋាន បញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ គប្បីទទួលបានសិទ្ធិដែលជនត្រូវចោទទទួលបាន «ដោយមិនគិតថា ពួកគេមិនទាន់ត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាផ្លូវការ ពីសំណាក់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និង មិនទាន់ត្រូវបានកោះហៅឱ្យចូលមកបង្ហាញខ្លួនជាលើកដំបូងនោះទេ»⁸⁶⁸។ ដូច្នេះ ចៅក្រម អន្តរជាតិបានសន្និដ្ឋានថា អា អាន គប្បីទទួលបានការអនុញ្ញាតឱ្យអនុវត្តសិទ្ធិនានាដែលជន ត្រូវចោទមានក្រោមវិធានផ្ទៃក្នុង ដើម្បីការពារសិទ្ធិរបស់គាត់ក្នុងការត្រៀមរៀបចំការការពារក្តី និងដើម្បីធានាបាននូវការប្រកាន់ខ្ជាប់នូវគោលការណ៍សមភាពរវាងគូក្តី⁸⁶⁹។

⁸⁶²សំណុំរឿង ០០៤ ការពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ តា អាន ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចបដិសេធសំណើសុំពិនិត្យ មើលឯកសារសំណុំរឿង និងចូលរួមក្នុងកិច្ចស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៤ D121/4/1/4 កថាខណ្ឌ ១ ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។

⁸⁶³ដូចខាងលើ យោបល់ចៅក្រម Chang-Ho Chung និង Rowan Downing កថាខណ្ឌ ១៥។

⁸⁶⁴ដូចខាងលើ យោបល់ចៅក្រម ប្រាក់ គឹមសាន, នីយ ថុល និង ហួត វុទ្ធី កថាខណ្ឌ ៧។

⁸⁶⁵ដូចខាងលើ យោបល់ចៅក្រម ប្រាក់ គឹមសាន, នីយ ថុល និង ហួត វុទ្ធី កថាខណ្ឌ ៧-៨។

⁸⁶⁶ដូចខាងលើ យោបល់ចៅក្រម Chang-Ho Chung និង Rowan Downing កថាខណ្ឌ ៦។

⁸⁶⁷ដូចខាងលើ យោបល់ចៅក្រម Chang-Ho Chung និង Rowan Downing កថាខណ្ឌ ៤-៥។

⁸⁶⁸ដូចខាងលើ យោបល់ចៅក្រម Chang-Ho Chung និង Rowan Downing កថាខណ្ឌ ២១។

⁸⁶⁹ដូចខាងលើ យោបល់ចៅក្រម Chang-Ho Chung និង Rowan Downing កថាខណ្ឌ ២៧។

ក្រោយមកនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានដាក់ចេញពីសេចក្តីសម្រេចពីមុនរបស់ខ្លួន ហើយបានបង្គាប់ជាឯកច្ឆន្ទឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អនុញ្ញាតឱ្យសហមេធាវីរបស់ មាស មុត ចូលពិនិត្យសំណុំរឿង ក្នុងគោលបំណងដើម្បីប្តឹងឧទ្ធរណ៍សេចក្តីសម្រេចស្តីពីតំណាងផ្នែកច្បាប់⁸⁷⁰។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា សហមេធាវី «មិនអាចធ្វើការតតាំងប្រកបដោយអត្ថន័យលើសេចក្តីសន្និដ្ឋាននានា» នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចដែលរងការជំទាស់បានទេ «បើមិនមានសិទ្ធិចូលមើលឯកសារភ័ស្តុតាងនានា ដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានប្រើជាមូលដ្ឋានសំអាង»⁸⁷¹។ ជាពិសេស សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានសន្និដ្ឋានថា ទំនាស់ផលប្រយោជន៍មួយបានកើតមាន ផ្នែកលើការពិនិត្យរបស់គាត់លើឯកសារក្នុងសំណុំរឿង ០០២ និង ០០៣ ពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់អំពីទំនាក់ទំនងថ្នាក់លើ-ថ្នាក់ក្រោម រវាង មាស មុត និង អៀង សារី។ អាស្រ័យហេតុដូច្នេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ការផ្តល់ការអនុញ្ញាតឱ្យសហមេធាវីចូលពិនិត្យសំណុំរឿង ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ មានសារៈសំខាន់ណាស់ ដើម្បីជៀសវាងស្ថានភាពមួយ ដែលសិទ្ធិក្នុងការប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចដែលរងការជំទាស់ ក្លាយទៅជាឥតន័យ និងដើម្បីធានាភាពត្រឹមត្រូវក្នុងដំណើរការឧទ្ធរណ៍ តាមរយៈសមភាពរវាងគូក្តី⁸⁷²។

៤.២.៣. ការបែងចែកជំនួយផ្នែកច្បាប់ និងពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការការពារក្តី

សិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា និងសម្ភារៈរូបវន្តគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីរៀបចំការការពារក្តីនៅ អ.វ.ត.ក. តម្រូវថា «ភាគីនីមួយៗត្រូវទទួលបានឱកាសសមស្រប ដើម្បីបង្ហាញសំណុំរឿងរបស់ខ្លួន ក្រោមលក្ខខណ្ឌនានាដែលពុំដាក់ឱ្យខ្លួនបាញ់ប្រៀបគូប្រជែងរបស់ខ្លួន»⁸⁷³។ អ្វីដែលបង្កើតបានជា «ពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់» អាស្រ័យលើកាលៈទេសៈនៃរឿងក្តី⁸⁷⁴។ ទាក់ទងនឹងសម្ភារៈរូបវន្តគ្រប់គ្រាន់ គោលការណ៍នៃសមភាពរវាងគូក្តីមិនតម្រូវឱ្យមាន «សមភាពផ្នែកសម្ភារៈ» ក្នុងចំនួនមន្ត្រីបុគ្គលិក ឬធនធានសម្រាប់ផ្នែកការពារក្តី និងសហព្រះរាជអាជ្ញាឡើយ⁸⁷⁵។ ទោះជាយ៉ាងណា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថា សំណើសុំធនធានធ្វើឡើងដោយមេធាវីការពារក្តី ដែលមិនធ្វើឱ្យ អ.វ.ត.ក. ខាតបង់ គប្បីបដិសេធតែក្នុង «ករណីដែលវាមានការរំលោភបំពានវិធានជាក់លាក់ណាមួយ ដែលសំខាន់ស្មើនឹងសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានដែលត្រូវគាំទ្រ និងការពារដោយបញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនឹងធនធានដែលបានដោយឥតចំណាយប្រាក់» ប៉ុណ្ណោះ⁸⁷⁶។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានបដិសេធសំណើបន្ទាន់របស់មេធាវីការពារក្តី នួន ជា ស្មើសុំឱ្យរក្សាសមាជិកក្រុមមេធាវីការពារក្តីទាំងអស់ បន្ទាប់ពី

⁸⁷⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៥-១៦។

⁸⁷¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៥។

⁸⁷² សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចទីពីរលើសំណើសុំវិធានការបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៤ D56/19/16 កថាខណ្ឌ ១៥។

⁸⁷³ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើសំណើបន្ទាន់របស់ មាស មុត សុំជួលទីប្រឹក្សាផ្នែកច្បាប់អន្តរជាតិចំនួន២រូបបន្ថែមទៀត ចុះថ្ងៃទី៤ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៦ D200/1 កថាខណ្ឌ ២២។

⁸⁷⁴ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ អោ អាន សុំបង្គាប់ឱ្យអង្គភាពគាំពារការពារក្តីផ្តល់ធនធានបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៦ D304/1 កថាខណ្ឌ ៨។

⁸⁷⁵ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើសំណើបន្ទាន់របស់ មាស មុត សុំជួលទីប្រឹក្សាផ្នែកច្បាប់អន្តរជាតិចំនួន២រូបបន្ថែមទៀត ចុះថ្ងៃទី៤ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៦ D200/1 កថាខណ្ឌ ២២។

⁸⁷⁶ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើសំណើបន្ទាន់របស់ យឹម ទិត្យ ពាក់ព័ន្ធនឹងធនធានរបស់មេធាវីការពារក្តី ចុះថ្ងៃទី៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៦ D321/1 កថាខណ្ឌ ៧។

បញ្ចប់រឿងក្តីក្រោយមរណភាពរបស់ នួន ជា។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា ការគ្រប់គ្រងជំនួយផ្នែកច្បាប់នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. គឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់ផ្នែកគាំពារ ការពារក្តី អនុលោមតាមវិធាន ១១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដូច្នេះហើយ អង្គជំនុំជម្រះ «មិនមាន យុត្តាធិការធ្វើអន្តរាគមន៍ក្នុងការបែងចែកប្រាក់សាធារណៈ បន្ទាប់ពីការស្លាប់របស់បុគ្គលណា ម្នាក់ ដែលម្យ៉ាងទៀតនោះ មានសិទ្ធិទទួលជំនួយផ្នែកច្បាប់នោះទេ»⁸⁷⁷។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ដោយយោងទៅ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នៃសាលាក្តីអន្តរជាតិសម្រាប់រ៉ាន់ដា (“ICTR”) ក្នុងរឿង ក្តី Kayishema និង Ruzindana បានសម្រេចថា គោលការណ៍នៃសមភាពរវាងគូក្តី «ពុំ តម្រូវជាចាំបាច់ឱ្យមានសមភាពក្នុងចំនួនមន្ត្រីបុគ្គលិករបស់មេធាវីការពារក្តី និងភាគីអយ្យការ ឡើយ»។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានកត់សម្គាល់ថា «ក្នុងយុត្តាធិការទាំងអស់ អយ្យការជាទូទៅមានការិយាល័យធំជាងមេធាវីការពារក្តី ពីព្រោះអយ្យការត្រូវតែមានលទ្ធភាព ធ្វើកិច្ចការជាមួយការទទួលខុសត្រូវធំជាងមេធាវីការពារក្តី» និងមានចំនួនសំណុំរឿងច្រើន ជាង⁸⁷⁸។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានស្នើសុំឱ្យផ្អែក គាំពារការពារក្តី «ចាត់វិធានការចាំបាច់ទាំងអស់ដើម្បីតែងតាំង [...] ឱ្យបានឆាប់បំផុតតាម ការដាក់ស្នើ» នូវបុគ្គលិកបន្ថែម ដែលក្រុមមេធាវីការពារក្តី អេ អាន បានស្នើសុំ⁸⁷⁹។ នៅក្នុង សេចក្តីសម្រេចពីមុនលើបញ្ហានេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានសម្រេចថា សិទ្ធិ ទទួលបានពេលវេលា និងសម្ភារៈរូបវន្តគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការការពារក្តីរបស់ខ្លួន «គឺជា ធាតុផ្សំមួយជាសារវន្តនៃការធានាឱ្យមានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងជាផ្នែកមួយចាំបាច់ នៃគោលការណ៍សមភាពនៃមធ្យោបាយតទល់ក្តី» ហើយបានរំលឹកថា វាត្រូវបានបញ្ជាក់ យ៉ាងច្បាស់លាស់នៅកម្រិតអន្តរជាតិថា ស្ថាប័នតុលាការមានអំណាចជាប់មកជាមួយក្នុង ការពិនិត្យសើសើរសេចក្តីសម្រេចរដ្ឋបាល ដែលអាចប៉ះពាល់សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយ យុត្តិធម៌⁸⁸⁰។ ទោះជាយ៉ាងណា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានស្នើសុំព័ត៌មានលម្អិត បន្ថែមទៀត ទាក់ទងទៅនឹងមូលហេតុដែលចាំបាច់ត្រូវការសមាជិកក្រុមមេធាវីការពារក្តីបន្ថែម ទៀត ដោយយល់ឃើញថាសំណើនោះពុំមានការគាំទ្រគ្រប់គ្រាន់⁸⁸¹។ ក្រោយពីបានទទួល ព័ត៌មានលម្អិតបន្ថែមទៀត គាត់បានទទួលយកសំណើនោះ ដោយកត់សម្គាល់ថា «មេធាវី ការពារក្តីស្ថិតក្នុងតួនាទីល្អបំផុត ដើម្បីសម្រេចលើរបៀបបែងចែកធនធានរបស់ខ្លួនដើម្បីធានា ថា កូនក្តីរបស់ខ្លួនមានតំណាងរឹងមាំ»។ គាត់ក៏បានផ្តល់សំអាងហេតុទៀតថា បទបញ្ជា រដ្ឋបាល ត្រូវតែបកស្រាយយោងតាមវិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ក្នុងន័យ «ការពារជានិច្ចដល់ ប្រយោជន៍របស់ជនត្រូវចោទ» មិនមែនជាការរារាំងនោះទេ⁸⁸²។

⁸⁷⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ ចម្លើយតបទៅនឹងសំណើសុំឱ្យរក្សាក្រុមមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ថ្ងៃទី២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៩ F46/6។
⁸⁷⁸ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើសំណើបន្ទាន់របស់ មាស មុត សុំជួលទីប្រឹក្សាផ្នែកច្បាប់អន្តរជាតិចំនួន២រូបបន្ថែមទៀតចុះថ្ងៃទី៤ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៦ D200/1 កថាខណ្ឌ ២២។
⁸⁷⁹ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ អេ អាន សុំបង្គាប់ឱ្យអង្គភាពគាំពារការពារក្តីផ្តល់ធនធានបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៦ D304/7 កថាខណ្ឌ ៦-៧។
⁸⁸⁰ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ អេ អាន សុំបង្គាប់ឱ្យអង្គភាពគាំពារការពារក្តីផ្តល់ធនធានបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៦ D304/1 កថាខណ្ឌ ៧-៨។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ បន្ថែមលើ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ អេ អាន សុំបង្គាប់ឱ្យអង្គភាពគាំពារ ការពារក្តីផ្តល់ធនធានបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៦ D304/4 កថាខណ្ឌ១៨។
⁸⁸¹ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ អេ អាន សុំបង្គាប់ឱ្យអង្គភាពគាំពារការពារក្តីផ្តល់ធនធានបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៦ D304/1 កថាខណ្ឌ១០។
⁸⁸² សំណុំរឿង ០០៤/០២ Further ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ អេ អាន សុំបង្គាប់ឱ្យអង្គភាពគាំពារការពារក្តីផ្តល់ធនធានបន្ថែម

បន្ទាប់ពីភាគីបានដាក់សារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ ក្នុងសំណុំរឿង០០៤/០២ រួចមក ផ្នែកគាំពារការការពារក្តីបានកាត់បន្ថយថវិការបស់ក្រុម មេធាវីការពារក្តី អោ អាន ដែលនាំឱ្យមានសំណើសុំឱ្យរក្សាទុកថវិកាក្រុមមេធាវីការពារក្តីឱ្យនៅ ពេញលេញដដែល រហូតដល់អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានចេញសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា សំណើនេះមិនអាចទទួលយកបាន ដោយសង្កេតឃើញថា វិវាទស្ថិត «ក្នុងវិសាលភាពនៃនីតិវិធីនៃការដោះស្រាយវិវាទយ៉ាងត្រឹមត្រូវ» ក្នុងគម្រោងជំនួយ ផ្នែកច្បាប់។ ដោយកត់សម្គាល់ថា ផ្នែកគាំពារការការពារក្តី ត្រួតពិនិត្យកិច្ចសន្យាការងាររបស់ សហមេធាវីជាមួយនឹងជនជាប់ចោទនោះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះពិចារណាថា ការធានានៅក្នុង ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់មានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការការពារសិទ្ធិជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌ របស់ អោ អាន⁸⁸³។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គបុរេជំនុំជម្រះក៏បានសម្គាល់ថា ផ្នែកគាំពារការការពារក្តីមាន កំហុសក្នុងការផ្អែកលើគម្រោងបញ្ចប់ផែនការជាយុត្តិកម្មសម្រាប់ការកាត់បន្ថយថវិកានេះ។ ផ្ទុយទៅវិញ សេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំង នឹងដីកាដោះស្រាយ នឹងបានកំណត់ថាតើសំណុំរឿង ០០៤/០២ បានដំណើរការទៅ ជំនុំជម្រះដែរ ឬយ៉ាងណា⁸⁸⁴។ ហេតុដូច្នេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ «ដាស់តឿនដល់អង្គភាពនេះឱ្យ គិតដល់សិទ្ធិទទួលបានជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ជនជាប់ចោទ យ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ និង ជាបន្តបន្ទាប់នៅក្នុងផែនការថវិកា និងការវាយតម្លៃរបស់ខ្លួន ទៅលើការទាមទារប្រាក់កម្រៃ របស់មេធាវីការពារក្តី»⁸⁸⁵។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ នៅពេលសម្រេចលើសំណើរបស់ យឹម ទិត្យ សុំតែងតាំង អ្នកជំនាញប្រឹក្សាយោបល់ស្ម័គ្រចិត្ត សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានសម្រេចថា សំណើ សុំធនធានរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ដែលមិនធ្វើឱ្យ អ.វ.ត.ក. ខាតបង់អ្វី «មិនគួរត្រូវបាន បដិសេធ លើកលែងតែវាមានការរំលោភបំពានវិធានដាក់លាក់ណាមួយ ដែលសំខាន់ស្មើនឹង សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានដែលត្រូវគាំទ្រ និងការពារដោយបញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនឹងធនធានដែលបានដោយ ឥតចំណាយប្រាក់»⁸⁸⁶។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានយោងការសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដែលថា មាត្រា ១៤ នៃ ICCPR «ផ្តល់នូវសិទ្ធិមានអាទិភាពដែលនឹងធ្វើជាយុត្តិសាស្ត្រ សម្រាប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជាតិ» ហើយបានពិចារណាថា ICCPR «មានឋានានុក្រមខ្ពស់ ជាងវិធានផ្ទៃក្នុង និងបញ្ញត្តិរដ្ឋបាល» ក្នុងករណីនេះ⁸⁸⁷។

ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៦ D304/4 កថាខណ្ឌ ១៦។

⁸⁸³សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើបន្ទាន់របស់ អោ អាន សុំការបន្តថវិការបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីលោក អោ អាន ចុះថ្ងៃទី២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៩ D359/17 កថាខណ្ឌ ៨។

⁸⁸⁴សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើបន្ទាន់របស់ អោ អាន សុំការបន្តថវិការបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីលោក អោ អាន, ចុះថ្ងៃទី២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៩ D359/17 កថាខណ្ឌ១៣។

⁸⁸⁵ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៤។

⁸⁸⁶សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើសំណើបន្ទាន់របស់ យឹម ទិត្យ ពាក់ព័ន្ធនឹងធនធានរបស់មេធាវីការពារក្តី ចុះថ្ងៃទី៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៦ D312/1 កថាខណ្ឌ ៧។

⁸⁸⁷ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦ យោងសំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីទ្ធី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលបដិសេធសំណើសុំផ្អាកកិច្ចស៊ើបសួរដោយមូលហេតុរំលោភនីតិវិធី (D264/1) ចុះថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០ D264/2/6 កថាខណ្ឌ ១៣។

៤.៣. សិទ្ធិទទួលបានការប្រព្រឹត្តស្មើភាពគ្នា

សិទ្ធិទទួលបានការប្រព្រឹត្តស្មើភាពគ្នាត្រូវបានចែងក្នុងវិធាន ២១(១)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលតម្រូវថា បុគ្គលដែល «រកឃើញថា ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពស្រដៀងគ្នា និង ត្រូវបានចោទប្រកាន់ចំពោះបទល្មើសដូចគ្នា ត្រូវយកវិធានដូចគ្នាមកអនុវត្ត»។ សិទ្ធិនេះត្រូវបានបកស្រាយ ជាការផ្តល់សិទ្ធិដល់ផ្នែកការពារក្តីក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹង ដីកាសន្និដ្ឋានស្តីពីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ផ្អែកលើការអនុវត្តពីមុន ទោះបីជាមិនមានសិទ្ធិច្បាស់លាស់ក្នុងការដាក់ចម្លើយតបនៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌ អ.វ.ត.ក. យ៉ាងណាក្តី⁸⁸⁸។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ការបដិសេធរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនទទួលយកចម្លើយតបរបស់ អៀង សារី ទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានស្តីពីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាបានរំលោភលើសិទ្ធិជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌ ដោយការខកខានក្នុងការគោរពសិទ្ធិទទួលបានការប្រព្រឹត្តដោយស្មើភាពគ្នា និងគោលការណ៍នៃសមភាពរវាងគូក្តី⁸⁸⁹។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតពីមុនបានទទួលយកចម្លើយតបរបស់ ឌុច ទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានស្តីពីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ បើទោះបីជា វិធានផ្ទៃក្នុង និងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ («CCP») មិនបានចែងច្បាស់លាស់សម្រាប់សិទ្ធិបែបនេះក្តី។ ទោះបីជាអង្គបុរេជំនុំជម្រះលើកឡើងថា ការប្រព្រឹត្តស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ «មិនអាចត្រូវបានបកស្រាយដើម្បីកំណត់ថា ការកាន់ប្រឡូនៅក្នុងរឿងក្តីមួយនឹងត្រូវអនុវត្តតាម នៅក្នុងរឿងក្តីមួយទៀតនាពេលអនាគតទេ» បើទោះបីជាវាផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ដល់ជនត្រូវចោទ អង្គបុរេយល់ឃើញថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនមានកំហុសក្នុងការទទួលយកចម្លើយតបរបស់ ឌុច នោះឡើយ⁸⁹⁰។ អង្គបុរេបានពិនិត្យមាត្រា ១៧៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌជាភាសាបារាំង ដែលជាគំរូសម្រាប់មាត្រា ២៤៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា។ អង្គបុរេបានផ្តល់សំអាងហេតុថា វិសោធនកម្មមាត្រា ១៧៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌជាភាសាបារាំង អនុញ្ញាតឱ្យជនត្រូវចោទឆ្លើយតបទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានស្តីពីរបស់តំណាងអយ្យការ ដែលផ្តល់នូវ «តុល្យភាពរវាងភាគីនានានៅក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបសួរ»។ ដោយយល់ឃើញថាមិនមានកំហុសក្នុងការទទួលយកចម្លើយតបរបស់ ឌុច នោះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា «ការបដិសេធជាគោលការណ៍» របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទៅនឹងការដាក់ចម្លើយតបរបស់ អៀង សារី បាននាំឱ្យមាន «ការប្រព្រឹត្តមិនស្មើភាពគ្នានៅចំពោះមុខច្បាប់ ដែលធ្វើឱ្យមានការខូចខាតដល់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី»⁸⁹¹។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ និងក្រោយមកទៀតក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបន្តផ្តល់សិទ្ធិឱ្យមេធាវីការពារក្តីដាក់ចម្លើយតប ទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានស្តីពីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ផ្អែកលើគោលការណ៍នៃការប្រព្រឹត្តស្មើភាពគ្នា⁸⁹²។

⁸⁸⁸ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស បដិសេធមិនទទួលយកការដាក់ឯកសារចម្លើយតបរបស់លោក អៀង សារី ទៅនឹងសេចក្តីសន្និដ្ឋានស្តីពីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោមតាមវិធាន៦៦ និងសេចក្តីសង្កេតបន្ថែម និងសំណើសុំផ្អាកដំណើរការនីតិវិធី ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ D390/1/2/4 កថាខណ្ឌ ២២។

⁸⁸⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩-២៣។

⁸⁹⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧-១៥។

⁸⁹¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩។

⁸⁹² សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ អ៊ុយ ចែម ទាក់ទងនឹងការបិទកិច្ចការស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៦ D286/6 កថាខណ្ឌ ១១-១២ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាបញ្ជូនសំណុំរឿងទៅពិនិត្យយោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ (៤) ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែ

៤.៤. សច្ចធារណ៍និរទោស

វិធាន២១(១)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងសម្រាប់សច្ចធារណ៍និរទោសថា៖ «ជនណាដែលត្រូវបានសង្ស័យ ឬត្រូវបានចោទប្រកាន់ ត្រូវចាត់ទុកថាគ្មានទោស ដរាបណាពិរុទ្ធភាពរបស់គេមិនទាន់ត្រូវបានរកឃើញ»។ គោលការណ៍សច្ចធារណ៍និរទោសអនុវត្ត «រហូតដល់មានសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយលើបណ្តឹងសាទុក្ខដែលថា ត្រូវតម្កល់ ឬបដិសេធការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាព» និងចំពោះបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល⁸⁹³។ ទោះជាយ៉ាងណា ការសន្មតនេះមិនមែនជាការប្រកាសពីឋានៈថាឥតទោស ដែលថាម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខអាចចាប់ផ្តើមបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួនបាន ក្នុងឋានៈដូចគ្នាជាជនជាប់ចោទនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនោះឡើយ⁸⁹⁴។ ផ្ទុយទៅវិញ គោលការណ៍សច្ចធារណ៍និរទោសនៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ «គឺជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវដាច់ខាត» ចំពោះអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល «ក្នុងការវាយតម្លៃរាល់សារណាដែលបានធ្វើឡើងដោយម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខដោយមានការបើកចិត្តឱ្យទូលាយ»⁸⁹⁵។

ក្នុងករណីដែលថា ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបានស្លាប់មុនការសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន មរណភាពរបស់ពួកគេបានរំលត់បណ្តឹងសាទុក្ខ និងសិទ្ធិជាបុគ្គលផ្សេងៗជាធរមាននៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ⁸⁹⁶។ ដោយអនុវត្តបទដ្ឋានអន្តរជាតិ និងការប្រកាន់យក «វិធីសាស្ត្រដែលមានលក្ខណៈទូលាយជាង» អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសន្និដ្ឋានថា សច្ចធារណ៍និរទោសអនុវត្តចំពោះបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យរបស់ខ្លួន។ យ៉ាងណាមិញ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា «សច្ចធារណ៍និរទោសពុំមែនក្នុងគោលបំណងប្រើប្រាស់តាមអត្ថន័យច្បាប់ដោយឥតខ្ចីមសារ» នោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពុំឯកភាពតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងរឿងក្តី Delić នៃសាលាក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី («ICTY») ដែលបានសម្រេចថា សច្ចធារណ៍និរទោសមិនអនុវត្ត លើទណ្ឌិតដែលរង់ចាំបណ្តឹងសាទុក្ខនោះឡើយ។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលឯកភាពជាមួយនឹងសេចក្តីសង្កេតរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងរឿងក្តី Delić ដែលថា នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ ភាគីប្តឹងសាទុក្ខត្រូវតែបង្ហាញកំហុសនានាជាជាងព្យាយាមផ្ដើមការជំនុំជម្រះសាជាថ្មី។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា សច្ចធារណ៍និរទោសនៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខគឺជា «លក្ខខណ្ឌតម្រូវដាច់ខាត [...] ក្នុងការវាយតម្លៃរាល់សារណាដែលបានធ្វើឡើងដោយម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ ដោយមានការបើកចិត្តឱ្យទូលាយផ្អែកតាមបទដ្ឋានសមស្របក្នុងកម្រិតខ្ពស់»⁸⁹⁷។

សេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាសាធារណៈអំពីពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទអាច «មិនស្របទៅនឹងគោលការណ៍នៃការសន្មតថាគ្មានទោស»។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសង្កត់ធ្ងន់ថា សច្ចធារណ៍និរទោសគឺជា «គោលការណ៍សារវន្តនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ» និងជា

កត្តាជា ឆ្នាំ២០១៧ D256 កថាខណ្ឌ ១៤។
⁸⁹³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើបន្ទាន់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងផលប៉ះពាល់ដល់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខក្រោយមរណភាពរបស់ នួន ជា នៅមុនពេលចេញសាលាដីកា ចុះថ្ងៃទី២២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៩ F46/2/4/2 កថាខណ្ឌ ៦៩។
⁸⁹⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៨-៦៩។
⁸⁹⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៩។
⁸⁹⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៩។
⁸⁹⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៩។

ជាតុវិញ្ញាបនបត្រមួយនៃសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ២១(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មាត្រា ៣៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ មាត្រា ១៤(២) នៃ ICCPR មាត្រា ៦២ នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងមាត្រា ៧(១)(ខ) នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញអាហ្វ្រិកស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិប្រជាជន⁸⁹⁸។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បាន ពិចារណាថា ដោយមិនគិតពីចេតនាក្នុងការធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ សេចក្តីថ្លែងការណ៍ជា សាធារណៈអំពីពិរុទ្ធភាពដែលបានចោទប្រកាន់នោះ មានហានិភ័យដែលអាចត្រូវបានគេយក ទៅបកស្រាយថា មានការប៉ុនប៉ងដាក់សម្ពាធដោយមិនសមរម្យមកលើចៅក្រម ហេតុដូច្នេះ ស្ថិតក្នុងវិធានការណ៍ណាមួយដែលមានចែងក្នុងវិធាន ៣៥(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង⁸⁹⁹។

៤.៥. គោលការណ៍វិមតិសង្ស័យនឹងបានជាប្រយោជន៍ ដល់ជនជាប់ចោទ (IN DUBIO PRO REO)

ស្របគ្នានឹងគោលការណ៍សច្ចធារណ៍និរទោស គោលការណ៍វិមតិសង្ស័យនឹងបាន ជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ កំណត់ថា ការសង្ស័យត្រូវតែដោះស្រាយជាប្រយោជន៍ របស់ជនជាប់ចោទ⁹⁰⁰។ ដោយត្រូវបានធានាដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ មុខងារចម្បងនៃគោលការណ៍ វិមតិសង្ស័យនឹងបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទនេះ គឺត្រូវ «បង្ហាញឱ្យឃើញនូវការ យល់ដឹងជាស្វ័យប្រវត្តិ ក្នុងករណីដែលពុំមានភស្តុតាងលុបបំបាត់ភាពមន្ទិលសង្ស័យ»⁹⁰¹។ គោលការណ៍នេះបានអនុវត្តចំពោះរាល់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី រួម ទាំងដំណាក់កាលបុរេជំនុំជម្រះផង⁹⁰²។ វាក៏អនុវត្តចំពោះ «ស្ថានភាពលំបាកនៃអត្ថន័យ ច្បាប់» ដែលមន្ទិលសង្ស័យនៅតែមានបន្ទាប់ពីការអនុវត្តវិធាននៃការបកស្រាយច្បាប់ស៊ីវិល ពោលគឺ ពាក្យពេចន៍នៃបទប្បញ្ញត្តិ ការដាក់បញ្ចូលក្នុងប្រព័ន្ធ និងគោលបំណងរបស់វា⁹⁰³។

គោលការណ៍វិមតិសង្ស័យនឹងបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ អាចអនុវត្តបាន ចំពោះ «ភាពមន្ទិលសង្ស័យអំពីខ្លឹមសារនៃបទដ្ឋានគតិយុត្តិដែលនៅតែមាន ក្រោយការអនុវត្ត នូវវិធាននៃការបកស្រាយតាមប្រព័ន្ធនៃច្បាប់ស៊ីវិល ដោយធ្វើការពិចារណាលើពាក្យពេចន៍ សំខាន់ៗដែលជាមូលដ្ឋានគ្រឹះ និងគោលបំណងនៃគោលការណ៍នេះ»⁹⁰⁴។ តាមការអនុវត្ត ជាក់ស្តែង គោលការណ៍វិមតិសង្ស័យនឹងបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទនឹងមិនមាន ភាពចាំបាច់ នៅពេលដោះស្រាយទៅលើកង្វះចន្លោះនៃច្បាប់ឡើយ ប៉ុន្តែ អាចនឹងពាក់ព័ន្ធ ក្នុងករណីដែលមានវិវាទបទដ្ឋានច្បាប់នានា⁹⁰⁵។

⁸⁹⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ E176/2 កថាខណ្ឌ ១៦-១៨។

⁸⁹⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៩។

⁹⁰⁰ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៣១០ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ១៤៤។

⁹⁰¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់ ខៀវ សំផន ស្តីពីសំណើសុំដោះលែងជាបន្ទាន់ ចុះថ្ងៃទី៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១១ E50/3/1/4 កថាខណ្ឌ ៣១។ សូមមើលសំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ២៦។

⁹⁰² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៣១០ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ១៤៤។

⁹⁰³ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់ ខៀវ សំផន ស្តីពីសំណើសុំដោះលែងជាបន្ទាន់ ចុះថ្ងៃទី៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១១ E50/3/1/4 កថាខណ្ឌ ៣១។

⁹⁰⁴ ដូចខាងលើ។

⁹⁰⁵ ដូចខាងលើ។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានអនុវត្តគោលការណ៍វិមតិសង្ស័យ នឹងបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ នៅដំណាក់កាលបុរេជំនុំជម្រះ ចំពោះភាព មន្ទិលសង្ស័យអំពីអត្ថន័យនៃច្បាប់ នៅពេលធ្វើការសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកា ដំណោះស្រាយ^{៩០៦}។ ក្នុងការពិចារណាលើការសន្និដ្ឋានថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតម្រូវ ឱ្យមានចំណងទាក់ទងរវាងអំពើជាមូលដ្ឋាន និងជម្លោះប្រដាប់អាវុធអន្តរជាតិ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ យល់ឃើញថា វានៅតែមិនច្បាស់លាស់ ថាតើនៅពេលណាដែលការបំបែកក្នុងក្រុមគ្រួសារនៃ ចំណងទាក់ទងនេះ ត្រូវបានប៉ះពាល់ក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ។ ក្នុងករណីដែលមិន មានការអនុវត្តរបស់រដ្ឋច្បាស់លាស់ និងទស្សនៈច្បាប់នោះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនអាចកំណត់ បានពីដំណាក់កាលដែលមានបញ្ហា ចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៦៨ រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៨៤ នៅពេល ដែលដំណាក់កាលអន្តរកាលបានកើតឡើង។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា យោងតាម គោលការណ៍វិមតិសង្ស័យនឹងបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ «ភាពមិនច្បាស់លាស់ បែបនេះ នឹងបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ»^{៩០៧}។

៤.៦. សិទ្ធិទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីការចោទប្រកាន់

វិធាន ២១(១)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថាជនណាដែលត្រូវបានសង្ស័យ ឬត្រូវបាន ចោទប្រកាន់នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. មានសិទ្ធិទទួលបានដំណឹងអំពីបទល្មើសដែលចោទប្រកាន់ ចំពោះខ្លួន។ សិទ្ធិនេះត្រូវបានដោះស្រាយនៅពេលកំណត់លក្ខខណ្ឌតម្រូវដាក់លាក់នៃដីកា សន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ និងដីកាដំណោះស្រាយ និងសិទ្ធិទទួលបានការបកប្រែភាសា របស់ភាគី។ សិទ្ធិទាំងនេះត្រូវបានពិភាក្សាខាងក្រោម។

៤.៦.១. លក្ខខណ្ឌតម្រូវដាក់លាក់នៃដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿង ឱ្យស៊ើបសួរ និងដីកាដំណោះស្រាយ

សិទ្ធិទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ គឺជាសិទ្ធិជាសារវន្តរបស់ជន ត្រូវចោទ។ សិទ្ធិនេះកើតឡើងនៅពេលចាប់ខ្លួន និងធានាថាជនត្រូវចោទមានលទ្ធភាព ចូលរួមពេញលេញក្នុងការស៊ើបអង្កេត^{៩០៨}។ យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. មិនបានដោះស្រាយ ដាច់ស្រេចថាអ្វីទៅជា «ការជូនដំណឹងគ្រប់គ្រាន់» នោះឡើយ។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា កង្វះភាពច្បាស់លាស់ នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ អំពីលក្ខណៈនៃការចូលរួមរបស់ជនជាប់ចោទ ក្នុង JCE បានបង្កើតជាកង្វះការជូនដំណឹងអំពីបទចោទ^{៩០៩}។ អង្គបុរេបានកត់សម្គាល់ថា វិធានផ្ទៃក្នុងបង្កើតឡើងក្នុងគោលបំណងធានានូវភាពយុត្តិធម៌ដល់ជនត្រូវចោទ តាមរយៈ ការតម្រូវឱ្យមានការជូនដំណឹងអំពី «វិសាលភាពនិងលក្ខណៈនៃអំពើដែលស្ថិតនៅក្រោម

^{៩០៦}សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៣១០ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តី សម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ១៤៤។
^{៩០៧}សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៣១០។
^{៩០៨}សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៩២។
^{៩០៩}សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣១-១៤១។

ការស៊ើបអង្កេត»^{៩១០}។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា វិធាន ២១(១)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងផ្តល់ឱ្យជនជាប់ចោទនូវសិទ្ធិទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីការចោទប្រកាន់ណាមួយ ប្រឆាំងនឹងពួកគេនៅពេលចាប់ខ្លួន និងនៅដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេត ដូចដែលមានចែងក្នុងវិធាន ៥១ (១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង^{៩១១}។ ក្នុងការសម្រេចថា ការចោទប្រកាន់តាមទម្រង់ JCE នៅ ស-២១ ប្រឆាំងនឹង ឌុច បង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃមូលដ្ឋានអង្គហេតុ សម្រាប់ការស៊ើបអង្កេតដែរ ឬយ៉ាងណានោះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានគូសបញ្ជាក់ធាតុផ្សំគតិយុត្តិការទទួលខុសត្រូវតាម JCE ហើយបានសន្និដ្ឋានថា ការចោទប្រកាន់តាមទម្រង់ JCE បានពង្រីកប្រភេទនៃការប្រព្រឹត្តិដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹង ឌុច នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ^{៩១២}។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា ទោះបីជាធាតុផ្សំមួយចំនួននៃ JCE នៅ ស-២១ ត្រូវបានស៊ើបអង្កេត ក៏ធាតុផ្សំផ្សេងទៀតមិនត្រូវបានស៊ើបអង្កេតទេ។ ដូច្នេះ បញ្ហានេះមិនមែនត្រឹមតែជាការកំណត់បទចោទប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងថា តើមានមូលដ្ឋានអង្គហេតុគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការគាំទ្រការកំណត់បទចោទនោះដែរ ឬទេ^{៩១៣}។ អង្គបុរេបានសន្និដ្ឋានថា ឌុច មិនទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីការចោទប្រកាន់ ទាក់ទងទៅនឹងការចូលរួមរបស់គាត់ក្នុង JCE នៅ ស-២១ មុនពេលដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរនោះទេ ហើយអង្គបុរេបានសម្រេចមិនបញ្ចូលពួកវា ទៅក្នុងដីកាដោះស្រាយដែលត្រូវបានកែប្រែឡើយ^{៩១៤}។

ផ្ទុយទៅវិញ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា មានតែសេចក្តីសង្ខេបអង្គហេតុ និងប្រភេទនៃបទល្មើសដែលស្ថិតក្រោមការស៊ើបអង្កេតប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវការនៅដំណាក់កាលដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ។ ការរៀបរាប់លម្អិតជាងនេះអំពីអង្គហេតុសំខាន់ៗ និងការកំណត់បទចោទរបស់ពួកវា ត្រូវការនៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ^{៩១៥}។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានផ្តល់សំអាងហេតុថា សហព្រះរាជអាជ្ញាបានធ្វើដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួររបស់ខ្លួន ដោយមិនមានអត្ថប្រយោជន៍ពីការស៊ើបអង្កេតពេញលេញ ហេតុដូច្នេះហើយមិនទាមទារឱ្យមានភាពជាក់លាក់នោះទេ។ អង្គបុរេបានសម្រេចទៀតថា សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនត្រូវបានរារាំងមិនឱ្យចោទប្រកាន់អំពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនត្រូវចោទ ក្នុងនាមជាអ្នកចូលរួមក្នុង JCE ឡើយ និងក្នុងការយោងទៅទម្រង់ជាក់លាក់មួយ(ច្រើន) (ទម្រង់មូលដ្ឋាន) ជាលើកដំបូងនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរឡើយ ដោយសារតែសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចធ្វើដូច្នេះបាននៅក្នុងដីកាដោះស្រាយរបស់ខ្លួន^{៩១៦}។ អង្គបុរេបានសន្និដ្ឋានថា កង្វះភាពលម្អិតអំពីតួនាទីនីមួយៗរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នៅក្នុងទម្រង់ JCE ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ មិនបង្កើតបានជាការជូនដំណឹងមិនគ្រប់គ្រាន់អំពីការចោទប្រកាន់នោះទេ ដរាបណាដីកាដោះស្រាយ បានបញ្ចូលទិដ្ឋភាពជាក់លាក់នៃអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទាញការសន្និដ្ឋានអំពីការចូលរួមចំណែករបស់ពួកគេនៅក្នុង JCE និងធាតុផ្សំអត្តនាមម៉ត់ចត់^{៩១៧}។

^{៩១០} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣៨។
^{៩១១} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣៨-១៤០។
^{៩១២} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣១-១៣៦។
^{៩១៣} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣៧។
^{៩១៤} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៤១។
^{៩១៥} សំណុំរឿង ០០២ សាលាដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហក្រឹមកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៩២។
^{៩១៦} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩៥។
^{៩១៧} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩៧។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនបានពិភាក្សាលក្ខខណ្ឌតម្រូវភាពជាក់លាក់ នៃដីកាសន្និដ្ឋាន បញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាដោះស្រាយនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤។

៤.៦.២. សិទ្ធិទទួលបានការបកប្រែភាសារបស់ភាគី

ទោះបីជាជនត្រូវចោទមានសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាន អំពីការចោទប្រកាន់ក្រោម វិធាន ២១(១)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងក៏ដោយ ក៏ពួកគេមិនមានសិទ្ធិជាក់លាក់ក្នុងការទទួល បានឯកសារទាំងអស់នៅក្នុងសំណុំរឿងតាមភាសារបស់ខ្លួននោះទេ ឬតាមភាសារបស់សហ មេធាវីរបស់ពួកគេឡើយ^{៩១៨}។ ដូច្នេះ អង្គហេតុដែលជាភាសាគឺជាភាសាមួយក្នុងចំណោម ភាសាផ្លូវការទាំងបីរបស់ អ.វ.ត.ក. មិនមែនជាសិទ្ធិសម្រាប់ជនត្រូវចោទក្នុងការមានឯកសារ ទាំងអស់នៅក្នុងសំណុំរឿងបកប្រែជាភាសារបស់ខ្លួននោះទេ^{៩១៩}។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គបុរេ ជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា អាស្រ័យលើកាលៈទេសៈជាក់លាក់នៃរឿងក្តី ការបកប្រែឯកសារ អាចចាំបាច់ដើម្បីធានាថា ជនត្រូវចោទអាចអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ក្នុងអំឡុងពេលស៊ើប អង្កេត^{៩២០}។ «លក្ខខណ្ឌសំខាន់ៗ» គឺត្រូវធានាថា ជនត្រូវចោទដឹងអំពីរឿងក្តីប្រឆាំងនឹងខ្លួន ហើយ អាចការពារខ្លួនឯងបាន ជាពិសេសតាមរយៈការបង្ហាញអំពីអង្គហេតុនានាជូនតុលាការបាន^{៩២១}។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា វិធីសាស្ត្រនេះស៊ីចង្វាក់គ្នាទៅនឹងយុត្តិសាស្ត្ររបស់ សាលាក្តីអន្តរជាតិ ដែលបានបដិសេធសំណើសុំបកប្រែឯកសារទាំងអស់ក្នុងសំណុំរឿង។ យុត្តិសាស្ត្រនេះពិចារណាថា ការបកប្រែរាល់ឯកសារនីមួយៗជាមុនទៅជាភាសារបស់ជន ជាប់ចោទ អាច «ប៉ះពាល់ធ្ងន់ធ្ងរដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ ក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះ ក្នុងពេលមួយឆាប់រហ័ស»^{៩២២}។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះក៏បានកត់សម្គាល់ផងដែរថា យុត្តិសាស្ត្រ អន្តរជាតិបានទទួលស្គាល់ថា «ការផ្តល់អ្នកបកប្រែផ្ទាល់មាត់មួយរូបដល់ចុងចោទ គឺជា យន្តការជំនួសគ្រប់គ្រាន់ចំពោះការផ្តល់ការបកប្រែលើឯកសារជាក់លាក់មួយចំនួន»^{៩២៣}។

^{៩១៨} សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស ស្តីពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ ភាគីទាក់ទងនឹងការបកប្រែ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ A190/II/9 កថាខណ្ឌ ៣៤ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ របស់លោក ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចស្តីពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីទាក់ទងនឹងការបកប្រែ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ A190/II/20 កថាខណ្ឌ ៤០។

^{៩១៩} ដូចខាងលើ។

^{៩២០} សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស ស្តីពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ ភាគីទាក់ទងនឹងការបកប្រែ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ A190/II/9 កថាខណ្ឌ ៣៦ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ របស់លោក ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចស្តីពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីទាក់ទងនឹងការបកប្រែ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ A190/II/20 កថាខណ្ឌ ៤៣។

^{៩២១} សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស ស្តីពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ ភាគីទាក់ទងនឹងការបកប្រែ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ A190/II/9 កថាខណ្ឌ ៣៥ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ របស់លោក ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចស្តីពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីទាក់ទងនឹងការបកប្រែ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ A190/II/20 កថាខណ្ឌ ៤១។

^{៩២២} ដូចខាងលើ។

^{៩២៣} សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស ស្តីពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ ភាគីទាក់ទងនឹងការបកប្រែ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ A190/II/9 កថាខណ្ឌ ៤១ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ របស់លោក ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចស្តីពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីទាក់ទងនឹងការបកប្រែ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ A190/II/20 កថាខណ្ឌ ៤៧។

៤.៧. សិទ្ធិទទួលបានមេធាវី

វិធាន២១(១)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងផ្តល់ឱ្យបុគ្គលគ្រប់រូបដែលត្រូវបានសង្ស័យ ឬ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ នូវសិទ្ធិការពារខ្លួន ដោយមានមេធាវីតាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន។ ជាពិសេសបំផុតនោះ សិទ្ធិនេះត្រូវបានដោះស្រាយនៅពេលពិចារណាបញ្ហានានាដូចជា ការចូលពិនិត្យសំណុំរឿង និងការចូលរួមក្នុងការស៊ើបអង្កេត ការដកមេធាវីការពារក្តីចេញ ដោយមូលហេតុទំនាស់ផលប្រយោជន៍ និងសិទ្ធិមានមេធាវីនៅដំណាក់កាលសវនាការដេញដោលលើបញ្ហាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន។ សិទ្ធិទាំងនេះត្រូវបានពិភាក្សាខាងក្រោម។

៤.៧.១. សិទ្ធិរបស់ជនសង្ស័យក្នុងការមានមេធាវីក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេត

យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. មិនបានដោះស្រាយដាច់ស្រេចថា ជនសង្ស័យមានសិទ្ធិមានមេធាវី មុនពេលត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាផ្លូវការក្រោមវិធាន ៥៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែរ ឬយ៉ាងណានោះឡើយ។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានសន្និដ្ឋានថា ជនសង្ស័យដែលមិនត្រូវបានកំណត់ឈ្មោះ មិនមានសិទ្ធិមានមេធាវីការពារក្តីទេ^{៩២៤}។ សហចៅក្រមយល់ឃើញថា ជនសង្ស័យដែលមិនត្រូវបានកំណត់ឈ្មោះ មិនទទួលបានការជូន ដំណឹងជាផ្លូវការអំពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ អនុលោមតាមវិធាន ៥៧ ឡើយ ហេតុដូច្នេះមិនត្រូវបានប៉ះពាល់ខ្លាំងដោយការស៊ើបអង្កេតនោះទេ ឧទាហរណ៍ ដោយការទៅជួប ការសួរចម្លើយ ស្ថិតក្រោមវិធានការឆែកឆេរ និងរឹបអូស ឬការឃុំខ្លួន ឬស្ថិតក្នុងរបៀបណាមួយដែលប៉ះពាល់ដោយការស៊ើបអង្កេតរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនោះទេ^{៩២៥}។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ (បម្រុង) បានជូនដំណឹង «ជនសង្ស័យដែលបានកំណត់ឈ្មោះ» អំពីការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងគាត់ និងបានជូនដំណឹងគាត់អំពីសិទ្ធិតាមវិធាន ២១(១)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងក្នុងការទទួលបានការការពារខ្លួន ដោយមេធាវី និងមានសិទ្ធិចូលពិនិត្យសំណុំរឿង^{៩២៦}។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ (បម្រុង) ពិចារណាឃើញថា ជនសង្ស័យទទួលបានសិទ្ធិតាមវិធាន២១(១)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង «ក្នុងកាលៈទេសៈពិសេសនៃរឿងក្តីនេះ» ទោះបីជាមិនត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាផ្លូវការតាមវិធាន ៥៥(៤) និង ៥៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង^{៩២៧}។ ការជូនដំណឹងនេះបានបង្កើតកាលៈទេសៈពិសេស តាមរយៈការផ្តល់ឱ្យជនសង្ស័យនូវឋានៈរបស់បុគ្គល ដែលមានឈ្មោះក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ប៉ុន្តែមិនទាន់ត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅឡើយ^{៩២៨}។

^{៩២៤}សំណុំរឿង ០០៣/០០៤ ដីកាសម្រេចលើពាក្យសុំពិនិត្យសំណុំរឿងលេខ០០៣ និង០០៤ ដោយលោកមេធាវីតង់ សំអុន ចុះថ្ងៃទី៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ D3/1 កថាខណ្ឌ ២។

^{៩២៥}ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣-៦។

^{៩២៦}សំណុំរឿង០០៤ ដីកាសម្រេចលើពាក្យសុំពិនិត្យសំណុំរឿងលេខ០០៤ ដោយលោកមេធាវីតង់ សំអុន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៣ D122/6 កថាខណ្ឌ ២២។

^{៩២៧}ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩៥។

^{៩២៨}ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៣។

៤.៧.២. សិទ្ធិទទួលបានមេធាវីនៅពេលសវនាការដេញដោល
លើការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

យោងតាមមាត្រា ៦៣(១) ជនត្រូវចោទត្រូវទទួលបានការណែនាំអំពីសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ក្នុងការមានមេធាវី និងថាសិទ្ធិនេះអាចលះបង់បានក្នុងអំឡុងពេលសវនាការដេញដោលលើ ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន^{៩២៩}។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា នួន ជា បានលះបង់ដោយស្ម័គ្រចិត្ត និងយ៉ាងច្បាស់លាស់នូវសិទ្ធិរបស់គាត់ក្នុងការមានមេធាវី ក្នុង អំឡុងពេលសវនាការដេញដោល និងថាហេតុដូច្នេះ ការលះបង់សិទ្ធិរបស់គាត់នេះមាន សុពលភាព^{៩៣០}។

៤.៨. សិទ្ធិនៅស្ងៀម

វិធាន ២១(១)(ឃ) ធានាសិទ្ធិនៅស្ងៀម។ សិទ្ធិនៅស្ងៀមត្រូវបានពិភាក្សាយ៉ាងគួរ ឱ្យកត់សម្គាល់បំផុត៖ (១) ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ដោយសារតែជនជាប់ចោទបានជ្រើសរើស សហការជាមួយសហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងក្នុងការផ្តល់សក្ខីកម្ម ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ និង (២) ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ទោះបីជាការប្រើប្រាស់សិទ្ធិរបស់ ខៀវ សំផន ក្នុងការនៅស្ងៀម ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងតាំងសំណួរទៅកាន់គាត់ ឬសួរគាត់ ឱ្យ «បញ្ជាក់» បញ្ចេញមតិលើ និងប្រតិកម្មតបទៅនឹងឯកសារដាក់នៅចំពោះមុខគាត់។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិនិត្យដីកាបង្គាប់ឱ្យឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដោយធ្វើការពិនិត្យនីតិវិធីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មុនពេលដីកានោះត្រូវបានចេញ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសង្កេតជាអាទិ៍ ថា៖ (១) សហមេធាវីមានវត្តមានក្នុងអំឡុងពេល សវនាការ និងពេលសួរចម្លើយ ខុប នីមួយៗ (២) ខុប បានដឹងពីសិទ្ធិតាមវិធាន ២១(១) (ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ក្នុងការនៅស្ងៀម ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ និងការសួរចម្លើយ នីមួយៗ និង (៣) ទោះជាយ៉ាងណា ខុប បានស្ម័គ្រចិត្តផ្តល់ចម្លើយជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅ ឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត^{៩៣១}។ ទោះបីជាអង្គបុរេជំនុំជម្រះសន្និដ្ឋានថា វាច្បាស់ណាស់ថា ខុប ទើបតែទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីសិទ្ធិរបស់គាត់ក្នុងការនៅស្ងៀម នៅពេលចាប់ផ្តើម សវនាការបឋមក៏ដោយ - ដែលការណ៍នេះអាចលើកឡើងជាបញ្ហាចោទថាតើអ្វីទៅជាអត្ថន័យ នៃឃ្លា «គ្រប់ដំណាក់កាលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី» - ក៏អង្គជំនុំជម្រះមិនយល់ឃើញថាខ្លួន ចាំបាច់ត្រូវសម្រេចលើអត្ថន័យនៃឃ្លានេះឡើយ។ សហមេធាវីឯកភាពថា សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតបានអនុវត្តតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវក្នុងការជូនដំណឹងដល់ ខុប អំពីសិទ្ធិនៅស្ងៀម របស់គាត់^{៩៣២}។

នៅដំណាក់កាលសវនាការ ខុប បានជ្រើសរើសឆ្លើយតបទៅនឹងសំណួរ នៅពេល ជំនុំជម្រះ និងបានបញ្ជាក់លើអង្គហេតុជាច្រើននៅក្នុងដីកាដោះស្រាយដែលត្រូវបានកែប្រែ

^{៩២៩}សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ C11/54 កថាខណ្ឌ ១៨។

^{៩៣០}ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៩។

^{៩៣១}សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះ អាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ខុប នាថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ ចុះថ្ងៃទី៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧ C5/45 កថាខណ្ឌ ៨-១០។

^{៩៣២}ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១០។

បើទោះបីជាគាត់ទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីសិទ្ធិរបស់គាត់ក្នុងការនៅស្ងៀមក៏ដោយ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា ចម្លើយតបរបស់ ឌុច «បង្កើតបានជាភស្តុតាងដែលតម្លៃនៃភស្តុតាងនេះ ត្រូវបានយកមកពិចារណាដោយអង្គជំនុំជម្រះ»^{៩៣៣}។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានបដិសេធអំណះអំណាចរបស់ ខៀវ សំផន ដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរំលោភសិទ្ធិរបស់គាត់ តាមរយៈការស្នើសុំឱ្យគាត់បញ្ចេញមតិលើបញ្ហានានា បើទោះជាការបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់របស់គាត់ថាគាត់មានបំណងអនុវត្តសិទ្ធិនៅស្ងៀមក្តី^{៩៣៤}។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ខៀវ សំផន មិនបានពន្យល់ពីមូលហេតុដែលការណ៍នេះគឺជាកំហុសអង្គច្បាប់ និងថា គាត់ទទួលរងផលប៉ះពាល់បែបណានោះឡើយ ដោយកត់សម្គាល់ថា ខៀវ សំផន ត្រូវបានតំណាងដោយស្របច្បាប់នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីទាំងមូល។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសន្និដ្ឋានថា មិនមានសញ្ញាណមួយបង្ហាញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្វើការដាក់សម្ពាធលើគាត់ឱ្យលះបង់សិទ្ធិនៅស្ងៀមរបស់ខ្លួននោះទេ ប៉ុន្តែ «អង្គជំនុំជម្រះគ្រាន់តែអញ្ជើញ ខៀវ សំផន ឱ្យបញ្ចេញយោបល់លើបញ្ហាមួយចំនួននៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការជំនុំជម្រះដ៏វែងអន្លាយនេះតែប៉ុណ្ណោះ»^{៩៣៥}។

៤.៩. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះយ៉ាងឆាប់រហ័ស

វិធាន ២១(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងតម្រូវឱ្យកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី «ត្រូវធ្វើការជំនុំជម្រះក្នុងរយៈពេលមួយសមស្រប»។ យុត្តិសាស្ត្រ អ.វ.ត.ក. មិនបានដោះស្រាយឱ្យបានដាច់ស្រេចថា តើអ្វីទៅបង្កើតបានជា «រយៈពេលសមស្រប» នោះទេ។ យ៉ាងណាមិញ ដូចបានរៀបរាប់ខាងក្រោម អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងសំណុំរឿង ០០៤, ០០៤/០១ និង ០០៤ បានយល់ឃើញជាករណីថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបណ្តាលឱ្យមានការពន្យារពេលមិនសមស្របទៅលើកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដោយការចំណាយពេលចន្លោះពី១៦ ទៅ ២១ ខែ ក្នុងការចេញដីកាដោះស្រាយ បន្ទាប់ពីការបិទបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួរ។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានយល់ឃើញជាករណីថា ការពន្យារពេល ១៨ ខែរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងការចេញដីកាដោះស្រាយមានសំអាងហេតុ ក្រោយពេលបិទបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេត គឺមិនសមាមាត្រ និងបង្កើតបានជាការពន្យារពេលមិនសមស្រប^{៩៣៦}។ អង្គបុរេយល់ឃើញថា ដំណើរការរៀបចំចំនួន ១៨ ខែ គឺមិនសមហេតុផលទេ នៅពេលដែលពិចារណាលើ៖ (១) ភាពស្មុគស្មាញដ៏មានកម្រិតនៃរឿងក្តី (២) ការណ៍ដែលការស៊ើបអង្កេតត្រូវបានបញ្ចប់ក្នុងរយៈពេលប្រាំបួនខែកន្លះ ចាប់តាំងពីការជូនដំណឹងអំពីបទចោទ (៣) ការណ៍ដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទាំងពីរបានបង្ហាញចេតនាលើកលែងចោទប្រកាន់ និង (៤) អាយុ និងស្ថានភាពសុខភាពរបស់ជនត្រូវចោទ

^{៩៣៣} សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០។

^{៩៣៤} សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៩៧។

^{៩៣៥} ដូចខាងលើ។ សូមមើលសំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៧-២៩។

^{៩៣៦} សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣១។

សាក្សី និងជនរងគ្រោះ^{៩៣៧}។ យ៉ាងណាមិញ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនបានប្រកាសពីផលប៉ះពាល់នៃការពន្យារពេលនេះមានចំពោះសិទ្ធិក្នុងការជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌របស់ អ៊ុយ ថែម នោះទេ។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានយល់ឃើញជាកក្ខណៈថា ការចេញដីកាដោះស្រាយដាច់ដោយឡែកពីគ្នា និងផ្ទុយគ្នារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៅក្នុងភាសាផ្លូវការតែមួយរបស់ អ.វ.ត.ក. ដោយមិនមានការបង្ហាញមូលហេតុច្បាស់លាស់អំពីកាលៈទេសៈលើកលែងនានានោះ «ធ្វើឱ្យមានការពន្យារពេលហួសហេតុ នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការលើសំណុំរឿង ០០៤/០២»។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះទទួលស្គាល់ថា ដំណើរការរៀបចំសេចក្តីព្រាងដីកាដោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ (១៦ ខែ) មានរយៈពេលខ្លីជាងក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ (១៨ ខែ) បើទោះបីជារឿងក្តី និងបរិមាណឯកសារក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ មានចំនួនច្រើនជាងក៏ដោយ។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គបុរេយល់ឃើញថា រយៈពេលនេះ «ច្រើនហួស បើប្រៀបធៀបជាមួយនឹងដីកាដោះស្រាយដែលបានចេញក្នុងសំណុំរឿង ០០១ និង ០០២ ដែលមានចំណាយតែបីខែ សម្រាប់សំណុំរឿង ០០១ និង ប្រាំបីខែ សម្រាប់សំណុំរឿង ០០២ ក្រោយពីការបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួររួចមក»^{៩៣៨}។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ ផ្ទុយទៅនឹងការអនុវត្តក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ និង ០០៤/០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនបានសន្និដ្ឋានជាកក្ខណៈថា លើការពន្យារពេលមិនសមស្របទាក់ទងនឹងដីកាដោះស្រាយរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទេ បើទោះបីជាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានចេញដីកាដោះស្រាយរបស់ខ្លួន រយៈពេលជាង ២២ ខែ ក្រោយការជូនដំណឹងអំពីការបិទបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួរក៏ដោយ^{៩៣៩}។ ផ្អែកលើការសន្និដ្ឋានពីមុនរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ និង ០០៤/០២ និងការពិនិត្យមើលភាពស្មុគស្មាញ និងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០៣ ចៅក្រមអន្តរជាតិយល់ឃើញថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខកខានក្នុងការចេញដីកាដោះស្រាយក្នុងពេលវេលាសមស្រប។ ពួកគាត់យល់ឃើញថា បញ្ហាលំបាកដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធទៅនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ មិនបានផ្តល់យុត្តិកម្មដល់ការពន្យារពេលនេះទេ ដោយសារតែបញ្ហាទាក់ទងនឹងបុគ្គលិក និងការបកប្រែភាសាត្រូវបានប្រមើលដឹងជាមុន ផ្អែកលើរឿងក្តីមុនៗ ហើយដូច្នេះអាចបន្តបន្ថយបាន^{៩៤០}។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានយល់ឃើញជាកក្ខណៈថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខកខានក្នុងការចេញដីកាដោះស្រាយក្នុងពេលវេលាសមស្រប ដោយចំណាយពេលច្រើនជាង ២១ ខែ ក្រោយការជូនដំណឹងអំពីការបិទបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួរ^{៩៤១}។ យ៉ាងណាមិញ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនជឿជាក់ថា ការពន្យារពេលក្នុងសំណុំរឿងនេះ «ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើភាពយុត្តិធម៌នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដែលត្រូវបានដំណើរការបន្តទៅមុខ»^{៩៤២}នោះទេ។

^{៩៣៧} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣០។

^{៩៣៨} សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៧០-៧២។

^{៩៣៩} សូមមើលសំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១៣-២២។

^{៩៤០} ដូចខាងលើ យោបល់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Kaing Jin Baik កថាខណ្ឌ ១៤៦-១៤៧។

^{៩៤១} សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៧៤-៧៦។

^{៩៤២} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៨។

ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានរៀបចំការធ្វើតេស្តមួយ សម្រាប់វាយតម្លៃសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបញ្ចប់ ក្នុងចំណោមសមស្រប។ ពួកគាត់បានពិចារណាលើការឃើញថា «ចំណុចចាប់ផ្តើមនៃការវាយតម្លៃលើរយៈពេលសមហេតុផលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ គឺនៅពេលជនសង្ស័យត្រូវបានជូនដំណឹងជាផ្លូវការថា ជនសង្ស័យនឹងត្រូវចោទប្រកាន់ បើទោះជាជនសង្ស័យមិនត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាផ្លូវការ រហូតដល់ដំណាក់កាលក្រោយមកក៏ដោយ»^{៩៤៣}។ យោងតាមចៅក្រមអន្តរជាតិ ការកំណត់ថាតើសិទ្ធិនេះត្រូវបានរំលោភបំពាន ឬអត់ ជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការវាយតម្លៃ៖ (១) ភាពស្មុគស្មាញនៃរឿងក្តី (២) ការប្រព្រឹត្តរបស់ជនជាប់ចោទ និង (៣) ការប្រព្រឹត្តរបស់អាជ្ញាធរពាក់ព័ន្ធ^{៩៤៤}។

ក្នុងការរៀបចំតេស្តនេះ ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះ បានពិចារណាលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស («ECtHR») ដែលសម្រេចថាពាក្យ «ចោទប្រកាន់» សម្រាប់គោលបំណងនៃមាត្រា ៦ នៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស អាចត្រូវបានកំណត់និយមន័យថាជា «ការជូនដំណឹងផ្លូវការដល់បុគ្គលណាមួយដោយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចអំពីការចោទប្រកាន់ថា បុគ្គលរូបនេះបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។ និយមន័យនេះក៏ត្រូវនឹងលក្ខខណ្ឌតេស្តថាតើស្ថានភាពរបស់ជនសង្ស័យត្រូវបានប៉ះពាល់ដែរឬទេ»^{៩៤៥}។ ចៅក្រមក៏បានយោងយុត្តិសាស្ត្រ ECtHR ដែលសម្រេចថា ការវាយតម្លៃថាតើនរណាម្នាក់ត្រូវបានកាត់ទោសក្នុងរយៈពេលសមស្រប ឬទេនោះ ត្រូវតែធ្វើឡើង «ដោយពិនិត្យមើលកាលៈទេសៈនៃរឿងក្តី និងដោយពិនិត្យមើល [...] ជាពិសេស ភាពស្មុគស្មាញនៃរឿងក្តី ទង្វើរបស់ម្ចាស់បណ្តឹង និងទង្វើរបស់អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច»^{៩៤៦}។ យោងតាមតេស្តនេះ ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា តាមការយល់ឃើញរបស់ពួកគាត់ ការកំណត់បទចោទថ្មីលើអង្គហេតុដែលបានចោទប្រកាន់ និងការស៊ើបអង្កេតបន្ថែមទៀតនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែមក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ មានកម្រិតតិចតួច និងមិនបណ្តាលឱ្យមានការពន្យារពេលមិនសមស្រប ក្នុងការបិទបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេតនោះទេ^{៩៤៧}។

៤.១០. ផលប៉ះពាល់នៃការពន្យារពេលមិនសមស្រប ពីរឿងក្តីក្រៅ អ.វ.ត.ក.

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា ការឃុំខ្លួនពីមុនរបស់ ឌុចនៅតុលាការយោធាកម្ពុជា បានរំលោភច្បាប់ជាតិជាធរមាននាពេលនោះ និងបានបំពានលើសិទ្ធិដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិរបស់គាត់ ក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះក្នុងពេលវេលាសមស្រប និងការឃុំខ្លួនត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់នោះឡើយ^{៩៤៨}។ ទោះបីជាការរំលោភបំពានទាំងអស់នេះ មិនជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹង អ.វ.ត.ក. ក្តី ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ឌុច ប្រសិនបើត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសនោះ នឹងទទួលបានការទូទាត់ ដែលនឹងត្រូវសម្រេច

^{៩៤៣}សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងដីកាសម្រេចចេញសាឡើងវិញ លើយុត្តិសាស្ត្ររបស់ មាស មុត សុំលុបចោលដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៦ D120/3/1/8 យោបល់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Kaing Jin Baik កថាខណ្ឌ ៣៥។
^{៩៤៤}ដូចខាងលើ យោបល់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Kaing Jin Baik កថាខណ្ឌ ៣៧។
^{៩៤៥}ដូចខាងលើ យោបល់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Kaing Jin Baik កថាខណ្ឌ ៣៦ សម្គាល់ដើងទំព័រ១៣៤។
^{៩៤៦}ដូចខាងលើ យោបល់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Kaing Jin Baik កថាខណ្ឌ ៣៧ សម្គាល់ដើងទំព័រ ១៣៩។
^{៩៤៧}ដូចខាងលើ យោបល់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Kaing Jin Baik កថាខណ្ឌ ៤៩។
^{៩៤៨}សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែងជនជាប់ចោទអោយនៅក្រៅឃុំ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ E39/5 កថាខណ្ឌ ២១។

នៅដំណាក់កាលសម្រេចអំពីទោស ចំពោះពេលវេលាដែលបានចំណាយដោយខុសច្បាប់ នៅក្នុងការឃុំខ្លួន នៅតុលាការយោធា រវាងថ្ងៃទី១០ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៩ ដល់ថ្ងៃទី៣០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧។ ប្រសិនបើគាត់ត្រូវបានសម្រេចឱ្យរួចខ្លួនពីបទចោទប្រកាន់វិញនោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា គាត់មានសិទ្ធិទាមទារសំណងដែលមានចំពោះគាត់ តាមច្បាប់ជាតិ^{៩៤៩}។ យ៉ាងណាមិញ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការបកស្រាយយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិដែលពាក់ព័ន្ធ ត្រង់ចំណុច ដែលមានខ្លឹមសារថា ការរំលោភបំពានទៅលើសិទ្ធិរបស់ ឌុច ដោយស្ថាប័នមួយផ្សេងទៀត គប្បីត្រូវទទួលបានការទូទាត់ពី អ.វ.ត.ក.^{៩៥០}។

ការវិភាគរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្ដោតលើ ច្បាប់នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌជា ធរមាននាពេលនោះ ដែលកំណត់រយៈពេលឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នចំនួនបីឆ្នាំជាអតិបរមា ពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដោយកត់សម្គាល់ថា ឌុច ត្រូវបានឃុំខ្លួនតាមច្បាប់នេះ អស់ រយៈពេលជិតប្រាំបីឆ្នាំ ដូច្នេះវាជាការឃុំខ្លួនខុសច្បាប់ រហូតដល់ពេលបញ្ជូនគាត់ទៅកាន់ អ.វ.ត.ក.^{៩៥១}។ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា មិនមានការស៊ើបអង្កេតឱ្យបានត្រឹមត្រូវ និងជា ស៊ីជម្រៅនៅក្នុងរយៈពេលទាំងមូលនៃការឃុំខ្លួននេះទេ និងថា មិនមានសំអាងហេតុទូទៅ បង្ហាញពីមូលដ្ឋាននៃការឃុំខ្លួននានារបស់ ឌុច នោះឡើយ^{៩៥២}។

ដោយយោងយុត្តិសាស្ត្រសាលាក្តី ICTR ក្នុងរឿងក្តី Barayagwiza និង Rwamakuba អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសន្និដ្ឋានថា រឿងក្តីទាំងអស់នេះបញ្ជាក់ថា បើ ទោះជាក្នុងករណីដែលការរំលោភបំពាននានាមិនអាចជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងតុលាការអន្តរជាតិ ឬមិនទុកថាជាការរំលោភលើដំណើរការនីតិវិធីក៏ដោយ «ក៏ជនជាប់ចោទអាចមានសិទ្ធិស្នើសុំ ការទូទាត់សំណងចំពោះការរំលោភលើសិទ្ធិរបស់គាត់ដោយសមត្ថកិច្ចជាតិបាន»។ យោង តាមច្បាប់យុត្តិសាស្ត្រនេះ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាព «ជន ជាប់ចោទមិនត្រឹមតែមានសិទ្ធិទទួលបាននូវការទូទាត់ចំពោះរយៈពេលដែលត្រូវបានជាប់ ឃុំយ៉ាងប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងមានសិទ្ធិទទួលបាននូវការកាត់បន្ថយទោសថែមទៀតផង ដោយ សារតែការរំលោភលើសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទកាលពីមុន»^{៩៥៣}។

ផ្ទុយទៅវិញ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា យុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិ បានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា មុនពេលអាចទទួលបានសំណង ទណ្ឌិតត្រូវតែអាចភ្ជាប់ការ រំលោភសិទ្ធិរបស់ខ្លួនទៅនឹងស្ថាប័នណាមួយរបស់តុលាការ ឬត្រូវបង្ហាញថា យ៉ាងហោច ណាស់ ការទទួលខុសត្រូវមួយចំនួនចំពោះការរំលោភបំពាន ជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងតុលាការនោះ។

^{៩៤៩} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៧-៣៧។
^{៩៥០} សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៩០។
^{៩៥១} សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែងជនជាប់ចោទអោយនៅក្រៅឃុំ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ E39/5 កថាខណ្ឌ ១៩។
^{៩៥២} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២០។
^{៩៥៣} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៥។

ដោយសារតែការឃុំខ្លួនរបស់ ឌុច ដោយតុលាការយោធាកម្ពុជាមិនជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹង អ.វ.ត.ក. ដូច្នេះអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគប្បី បដិសេធសំណើសុំសំណងរបស់ ឌុច នេះ^{៩៥៤}។

៤.១១. សិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍

វិធាន ២១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងតម្រូវថា «ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ក្នុងតុលាការកម្ពុជា វិធានផ្ទៃក្នុង សេចក្តីណែនាំអនុវត្ត និងបទបញ្ជារដ្ឋបាល ទាំងអស់ ជាធរមាន ត្រូវតែបកស្រាយក្នុងន័យការពារជានិច្ចដល់ប្រយោជន៍របស់ជនសង្ស័យ ជនត្រូវ ចោទ ជនជាប់ចោទ និង ជនរងគ្រោះ»។ ជាញឹកញាប់ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានអនុវត្តវិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដើម្បីពង្រីកសិទ្ធិក្នុងការប្តឹងឧទ្ធរណ៍ ក្នុងករណីដែលស្ថានភាពដែលជា បញ្ហាចោទ មិនត្រូវបានប្រមើលទុកដោយវិធាន នៅពេលដែលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ត្រូវបានដាក់ ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះនោះ បានលើកឡើងពីបញ្ហានានាដែលមិនអាចត្រូវ បានដោះស្រាយដោយអង្គជំនុំជម្រះ និងនៅពេលដែលកាលៈទេសៈដាក់លាក់នៃរឿងក្តីតម្រូវ ឱ្យមានអន្តរាគមន៍ពីអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដើម្បីជៀសវាងព្យសនកម្មដែលមិនអាចជួសជុលបាន ទៅលើសិទ្ធិជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌របស់ជនត្រូវចោទ^{៩៥៥}។

៤.១២. សិទ្ធិក្នុងការជួយដល់ការការពាររបស់ខ្លួន សិទ្ធិក្នុងការមាន វត្តមាននៅសវនាការ និងសិទ្ធិមានសម្បទាចូលរួមក្នុងការជំនុំជម្រះ

វិធាន ៨១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងផ្តល់ឱ្យជនជាប់ចោទនូវសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះ ដោយមានវត្តមានរបស់ខ្លួន លើកលែងតែក្នុងករណីដែលជនជាប់ចោទមិនអាចចូលរួមដោយ ផ្ទាល់ ដោយយោងទៅលើហេតុផលសុខភាពធ្ងន់ធ្ងរ។ វិធាន ៣២ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងក៏ផ្តល់ឱ្យ អង្គជំនុំជម្រះ និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនូវឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការបង្ហាត់ឱ្យមានការត្រួតពិនិត្យ ដោយអ្នកជំនាញចិត្តសាស្ត្រ និងផ្នែកចិត្តវិទ្យា ដើម្បីកំណត់អំពីសម្បទាក្នុងការចូលរួមការ ជំនុំជម្រះរបស់ជនត្រូវចោទ ឬជនជាប់ចោទ។ យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. បានពិនិត្យសិទ្ធិ ទាំងអស់នេះនៅក្នុងបរិបទនៃសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានការវាយតម្លៃផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ ការវាយតម្លៃ លើសម្បទាក្នុងការចូលរួមការជំនុំជម្រះ និងផលវិបាកនៃការរកឃើញថាមិនមានសម្បទាក្នុង ការចូលរួមការជំនុំជម្រះ។

៤.១២.១. សិទ្ធិទទួលបានការវាយតម្លៃផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ

ជនត្រូវចោទមានសិទ្ធិទទួលបានការវាយតម្លៃដោយអ្នកជំនាញអំពីសមត្ថភាពរបស់ ខ្លួន ក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិនីតិវិធីរបស់ខ្លួនឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេត និង ដំណាក់កាលបុរេជំនុំជម្រះ ប្រសិនបើសំណើបស់ពួកគេមានយុត្តិកម្មសមស្រប^{៩៥៦}។ បញ្ហា

^{៩៥៤}សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៩២-៣៩៦។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីការរកឃើញរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៅក្នុងដីកា ដំណោះស្រាយបញ្ជូនខ្លួន ឌុច ទៅជំនុំជម្រះក្នុង សំណុំរឿង ០០១ សូមមើលផ្នែក ៦.៦។

^{៩៥៥}ចំពោះព័ត៌មានបន្ថែមអំពីបទដ្ឋាននៃភាពអាចទទួលយកបានរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ សូមមើលផ្នែក ៥.៥.៣.៤។

ទាក់ទងនឹងសមត្ថភាពរបស់ជនត្រូវចោទ ក្នុងការចូលរួមយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាព ក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី កើតឡើងភ្លាមៗនៅពេលដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក.។ សមត្ថភាពរបស់ជនត្រូវចោទក្នុងការសហការជាមួយមេធាវីរបស់ខ្លួនក៏ពាក់ព័ន្ធពីសេចក្តីសង្ស័យ ក្នុងអំឡុងពេលដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេត នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី⁹⁵⁷។

ក្នុងការធ្វើការសម្រេចទាំងអស់នេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងសំណុំរឿង ០០២ បានសង្កេតឃើញថា ឯកសារបង្កើត អ.វ.ត.ក. វិធានផ្ទៃក្នុង និងច្បាប់កម្ពុជា មិនបានកំណត់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ពីអត្ថន័យនៃឃ្លា «សម្បទាចូលរួមក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះ» ឬបញ្ជាក់ថានៅពេលណាដែលការវាយតម្លៃផ្នែកចិត្តសាស្ត្រអាចត្រូវបានស្នើឡើង ឬថាតើបញ្ហាសមត្ថភាពស្មារតីរបស់ជនត្រូវចោទអាចត្រូវបានលើកឡើង នៅដំណាក់កាលបុរេជំនុំជម្រះដែរ ឬយ៉ាងណា⁹⁵⁸។ ដោយដាក់ទៅប្រើវិធាននីតិវិធីដែលបង្កើតឡើងនៅកម្រិតអន្តរជាតិ តាមមាត្រា ១២ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានផ្អែកលើសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងរឿងក្តី Strugar នៃតុលាការ ICTY ក្នុងការកត់សម្គាល់ថា ជនត្រូវចោទទទួលបានសិទ្ធិនីតិវិធីតាំងពីចាប់ផ្តើមកិច្ចស៊ើបសួរ នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. និងក្នុងការការពារខ្លួនឯងផ្ទាល់ ដែលទទួលបានសិទ្ធិនេះតម្រូវឱ្យជនត្រូវចោទមានសមត្ថភាពខាងផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្ត⁹⁵⁹។

៤.១២.២. ការវាយតម្លៃលើសម្បទាចូលរួមក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះ

បទដ្ឋានក្នុងការកំណត់សម្បទាចូលរួមក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះគឺ «ការចូលរួមប្រកបដោយអត្ថន័យ»។ ពោលគឺ ថាតើជនជាប់ចោទប្រើប្រាស់សិទ្ធិជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌របស់ខ្លួន ក្នុងកម្រិតមួយដែលអនុញ្ញាតឱ្យពួកគេចូលរួមប្រកបដោយអត្ថន័យ និងយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាពនៅក្នុងការជំនុំជម្រះក្តីរបស់ពួកគេ និងយល់ដឹងពីទិដ្ឋភាពសំខាន់ៗនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដែរ ឬយ៉ាងណា⁹⁶⁰។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវពិចារណាលើសម្ភារៈ និងកត្តាពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ រួមបញ្ចូលទាំងការសង្កេតរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ ក្នុងករណីដែលសមស្រប⁹⁶¹។ លទ្ធភាពអាចរកបាននៃការវាយតម្លៃជាក់ស្តែង ដែលសម្រាលផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាននៃការខូចខាតណាមួយនោះ ក៏ត្រូវពិចារណាផងដែរ⁹⁶²។

⁹⁵⁶ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការចាត់តាំងអ្នកជំនាញផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ A189/I/8 កថាខណ្ឌ ៣៥។

⁹⁵⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៤។

⁹⁵⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៨។

⁹⁵⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៨-៣៤។

⁹⁶⁰ សូមមើលសំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសម្បទារបស់ អៀង ធីរិទ្ធ ក្នុងការចូលរួមសវនាការ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ E138 កថាខណ្ឌ ២៧។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានប្រានចោលសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងការដោះស្រាយ អៀង ធីរិទ្ធ ដោយឥតលក្ខខណ្ឌដោយពុំបានធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញ ឬបានប្រានចោលលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យគតិយុត្តិរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង សម្រាប់ការធ្វើការវាយតម្លៃសម្បទាចូលរួមក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះ។ សូមមើលសំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភាព ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលបង្គាប់ឱ្យដោះស្រាយជនជាប់ចោទ អៀង ធីរិទ្ធ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ E138/1/7។ សូមមើលសំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីសម្បទាជនជាប់ចោទ អៀង សារី ក្នុងការចូលរួមសវនាការ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១២ E238/9 កថាខណ្ឌ ១៨។

⁹⁶¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីសម្បទាជនជាប់ចោទ អៀង សារី ក្នុងការចូលរួមសវនាការ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១២ E238/9 កថាខណ្ឌ ១៨។

⁹⁶² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភាព ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលបង្គាប់ឱ្យដោះស្រាយជនជាប់ចោទ អៀង ធីរិទ្ធ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ E138/1/7 កថាខណ្ឌ ២៩ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីសម្បទាជនជាប់ចោទ អៀង សារី ក្នុងការចូលរួមសវនាការ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១២ E238/9 កថាខណ្ឌ ១៨។

ក្នុងការកំណត់បទដ្ឋាន សម្រាប់ការកំណត់លើសម្បទាចូលរួម ក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្អែកលើការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY ក្នុងរឿងក្តី Strugar ដែលថា សម្បទាចូលរួមក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះគឺត្រូវបានវាយតម្លៃ លើសមត្ថភាពរបស់ជនជាប់ចោទ «គឺត្រូវពិនិត្យមើលជាមួយពីអាកប្បកិរិយាទូទៅនិងក្នុងលក្ខណៈសមហេតុផល» ពោលគឺស្ថិតនៅកម្រិតមួយដែលអាចឱ្យជនជាប់ចោទ អាចចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធី និងអនុវត្តសិទ្ធិដែលបានកំណត់ក្នុងការ៖ (១) ឆ្លើយតបទៅនឹងបទចោទ (២) យល់ដឹងអំពីលក្ខណៈនៃការចោទប្រកាន់ (៣) យល់ដឹងអំពីសេចក្តីពិស្តារនៃភស្តុតាង (៤) ណែនាំមេធាវីការពារក្តីរបស់ខ្លួន (៥) យល់ដឹងពីផលវិបាកនៃដំណើរការនីតិវិធីនិង(៦) ធ្វើសក្ខីកម្ម⁹⁶³។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកត់សម្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY ក្នុងរឿងក្តី Strugar បានសង្កត់ធ្ងន់ថា ជនជាប់ចោទដែលតំណាងដោយមេធាវី មិនអាចត្រូវបានរំពឹងថាដឹងអំពីសម្ភារៈនៃសំណុំរឿង ដូចមេធាវីដែលមានបទពិសោធន៍និងមានសមត្ថភាពនោះទេ និងថា សូម្បីតែបុគ្គលដែលមានសុខភាពល្អ ក៏ទាមទារឱ្យមានជំនួយផ្នែកច្បាប់ច្រើនផងដែរ ជាពិសេសនៅចំពោះមុខសាលាក្តីអន្តរជាតិ។ អង្គជំនុំជម្រះបានផ្តល់ហេតុផលបន្ថែមទៀតថា ទោះបីជាការមានមេធាវីអាចបំពេញបន្ថែមភាពខ្លះខាតជាក់លាក់យ៉ាងណាក្តី ក៏ការប្រើប្រាស់មេធាវីតម្រូវថា ជនជាប់ចោទមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការណែនាំមេធាវីការពារក្តីរបស់ខ្លួន⁹⁶⁴។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរកឃើញថា អៀង ធីរិទ្ធ មានជំងឺមួយដែលចេះតែរីករាលដាល ហើយផ្អែកលើយោបល់ជាឯកច្ឆន្ទថា ស្ថានភាពរបស់គាត់ទំនងជាបន្តចុះខ្សោយជាលំដាប់ក្នុងអំឡុងពេលជំនុំជម្រះនោះ អង្គជំនុំជម្រះសម្រេចថាដើម្បីផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌ ត្រូវបំបែកបទចោទប្រកាន់ និងផ្អាកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីប្រឆាំង អៀង ធីរិទ្ធ⁹⁶⁵។ បើទោះជាការព្រមព្រៀងជាឯកច្ឆន្ទរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើបញ្ហានេះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះខកខានក្នុងការចេញសេចក្តីសម្រេចមួយដោយសំឡេងភាគច្រើនលើបញ្ហាថាតើ អង្គជំនុំជម្រះគប្បីបង្គាប់ឱ្យ អៀង ធីរិទ្ធ ស្វែងរកការព្យាបាលផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ ឬថាតើគាត់គួរតែត្រូវបានដោះលែងដោយឥតលក្ខខណ្ឌ ឬយ៉ាងណា។ ដោយពិចារណាលើករណីខ្វែងយោបល់គ្នារវាងចៅក្រមជាតិ និងចៅក្រមអន្តរជាតិ នៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបង្គាប់ឱ្យដោះលែងគាត់ចេញពីមន្ទីរឃុំឃាំង អ.វ.ត.ក.⁹⁶⁶។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានប្រានចោលសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងការដោះលែង អៀង ធីរិទ្ធ ដោយឥតលក្ខខណ្ឌដោយពុំបានធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញ ឬបានប្រានចោលលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យគតិយុត្តិរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង សម្រាប់ការធ្វើការវាយតម្លៃសម្បទាចូលរួម ក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះ⁹⁶⁷។

⁹⁶³ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសម្បទារបស់ អៀង ធីរិទ្ធ ក្នុងការចូលរួមសវនាការ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ E138 កថាខណ្ឌ ២៦-២៧។
⁹⁶⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៨។
⁹⁶⁵ ដូចខាងលើ។
⁹⁶⁶ ដូចខាងលើ ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។
⁹⁶⁷ សូមមើលសំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមៗ ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលបង្គាប់ឱ្យដោះលែងជនជាប់ចោទ អៀង ធីរិទ្ធ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ E138/1/7។

ក្នុងករណីដាច់ដោយឡែកមួយ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់គាំទ្រសំអាង ហេតុបស្ថានថា អៀង សារី មានសម្បទាចូលរួមក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះ និងថា អៀង សារី មិនអាចត្រូវបានបង្គាប់ឱ្យចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីតាមរយៈមធ្យោបាយសោតទស្សន៍ ពីបន្ទប់ឃុំខ្លួនខាងក្រោយសាលសវនាការរបស់គាត់ឡើយ ហើយបានផ្តល់ការកត់សម្គាល់ ថា អង្គជំនុំជម្រះនឹងបង្គាប់ដូច្នោះ ក្នុងករណីដែល អៀង សារី «ត្រូវបានយល់ឃើញថា មាន សម្បទាគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីចូលរួមក្នុងសវនាការ ប៉ុន្តែនៅពេលដែលវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទ នៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ អាចនឹងផ្ទុយពីស្ថានភាពផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្ររបស់គាត់ និង/ឬ ផ្ទុយពី ការប្រព្រឹត្តទៅឱ្យបានឆាប់រហ័សនៃការជំនុំជម្រះនោះ»⁹⁶⁸។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន បដិសេធសំណើសុំជាបន្តបន្ទាប់ពី សំណាក់មេធាវីការពារក្តី អៀង សារី ឱ្យធ្វើការថតខ្សែអាត់ សំឡេង និង/ឬវីដេអូ អៀង សារី នៅក្នុងបន្ទប់ឃុំខ្លួនខាងក្រោយសាលសវនាការ ដោយ យល់ឃើញថា ពុំមែនជាសិទ្ធិមួយដែលត្រូវបានធានាដោយ ICCPR ឱ្យធ្វើដូច្នោះនោះឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះបានពិចារណាឃើញទៀតថា ការសម្រេចនេះមិនបានបដិសេធមិនឱ្យ អៀង សារី មានកំណត់ហេតុគ្រប់គ្រាន់ អំពីថាតើគាត់មាន ឬពុំមានសម្បទាក្នុងការចូលរួមសវនាការ នោះឡើយ ដោយសារគាត់ត្រូវបានវាយតម្លៃដោយអ្នកជំនាញ ដែលត្រូវបានតែងតាំងដោយ តុលាការថា គាត់មានសម្បទាគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការចូលរួមសវនាការបាន និងត្រូវបានវាយតម្លៃ ជាទៀងទាត់ដោយគ្រូពេទ្យដែលផ្តល់នូវកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ជូនដល់អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូង ជារៀងរាល់ថ្ងៃ⁹⁶⁹។

៤.១២.៣. ផលវិបាកនៃការរកឃើញថាពុំមានសម្បទាចូលរួមក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះ

បន្ទាប់ពីរកឃើញថាពុំមានសម្បទា វិធានការដោះស្រាយត្រូវតែធ្វើឡើងដោយផ្អែក លើលទ្ធភាពដែលអាចមាន ទោះបីតិចតួចក៏ដោយ ក្នុងការធ្វើឱ្យមានភាពប្រសើរឡើង ដោយពិតប្រាកដនោះ ដោយពិចារណាលើអត្ថប្រយោជន៍នៃយុត្តិធម៌ក្នុងការជំនុំជម្រះក្តី ជនជាប់ចោទ⁹⁷⁰។ មុនពេលដោះលែងជនជាប់ចោទ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវតែវាយតម្លៃ លើវិធានការសន្តិសុខ យោងតាមកាលៈទេសៈជាក់លាក់នៃរឿងក្តី និងនៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ ជាធរមាន ដោយវាយតម្លៃយ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្នលើរាល់ផលប្រយោជន៍ទាំងអស់ដែលពាក់ព័ន្ធ និងផ្តល់នូវការបង្កើនថ្លែងសមស្របចំពោះកត្តាពាក់ព័ន្ធទាំងអស់⁹⁷¹។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក៏ត្រូវតែប្រុងប្រយ័ត្នផងដែរថា ការបន្តឃុំខ្លួនណាមួយមិនត្រូវធ្វើឡើងក្នុងរយៈពេលវែងមិន សមហេតុផល ដែលរំលោភសិទ្ធិមនុស្សដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិនោះទេ⁹⁷²។

ក្នុងការសន្និដ្ឋានថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុស ក្នុងការសម្រេចឱ្យ ផ្អាកដំណើរការព្រហ្មទណ្ឌ និងឱ្យដោះលែង អៀង ធីរិទ្ធ ដោយឥតលក្ខខណ្ឌ ដោយសារពុំ មានសម្បទាក្នុងការចូលរួមការជំនុំជម្រះនោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណា ឃើញថា ការដោះលែងដោយឥតលក្ខខណ្ឌគឺពុំស្របគ្នានឹងផលប្រយោជន៍នៃយុត្តិធម៌ឡើយ

⁹⁶⁸សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី អៀង សារី ស្នើសុំថតខ្សែអាត់សំឡេង និង/ឬ វីដេអូ នៅពេល អៀង សារី ស្ថិតនៅក្នុងបន្ទប់ឃុំខ្លួនខាងក្រោយសាលសវនាការ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៣ E254/3 កថាខណ្ឌ ២។
⁹⁶⁹ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៤។
⁹⁷⁰សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសាទក្តីតាមរយៈ ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលបង្គាប់ឱ្យ ដោះលែងជនជាប់ចោទ អៀង ធីរិទ្ធ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ E138/1/7 កថាខណ្ឌ ២៩។
⁹⁷¹ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣០។
⁹⁷²ដូចខាងលើ។

និងមិនត្រូវបានគាំទ្រដោយការអនុវត្តនៅកម្រិតជាតិ និងអន្តរជាតិនោះទេ^{៩៧៣}។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានកត់សម្គាល់ថា តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិបាន «ខិតខំប្រឹងប្រែងឱ្យអស់ពីសមត្ថភាពដើម្បីធានាថា ត្រូវធ្វើឱ្យអស់ពីលទ្ធភាពដើម្បីកាត់សេចក្តីលើជនជាប់ចោទ» និងថា នៅតុលាការ ICTY វិធានការដែលធានាវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទនៅចំពោះមុខតុលាការ ត្រូវបានអនុវត្ត ដោយមិនគិតពីបញ្ហាសុខភាពទ្រុឌទ្រោមរបស់ពួកគេឡើយ^{៩៧៤}។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏បានយោងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICC ក្នុងរឿងក្តី Lubanga ផងដែរ ក្នុងការសន្និដ្ឋានថា យុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិបញ្ជាក់ថា ការដោះលែងដោយឥតលក្ខខណ្ឌ មិនមែនជាជម្រើសដែលមានតែមួយគត់របស់ខ្លួននោះឡើយ ក្នុងករណីដែលខ្លួនបានផ្អាក ឬពន្យារកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដោយសារឧបសគ្គមួយដែលអាចដោះស្រាយបាននាពេលខាងមុខ^{៩៧៥}។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ចំពោះករណី អៀង ធីរិទ្ធ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរាយការណ៍ឱ្យមានការសន្និសុខយោងតាមកាលៈទេសៈជាក់លាក់នៃរឿងក្តី ហើយមុនពេលដោះលែងគាត់ គួរតែបានធ្វើការវាយតម្លៃយ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្នរាល់ផលប្រយោជន៍ទាំងអស់ដែលពាក់ព័ន្ធ និងផ្តល់នូវការថ្លឹងថ្លែងសមស្របលើកត្តាពាក់ព័ន្ធទាំងអស់^{៩៧៦}។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបង្ហាញឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង រៀបចំឱ្យមានការព្យាបាលបន្ថែមទៀត និងត្រួតពិនិត្យស្ថានភាពសុខភាពរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ ឡើងវិញ និងត្រូវឃុំខ្លួនគាត់នៅក្នុងមន្ទីរពេទ្យ ឬនៅទីកន្លែងសមស្របណាផ្សេងទៀត ដូចដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកំណត់^{៩៧៧}។

៤.១៣. សិទ្ធិទទួលបានការសួរសុខទុក្ខ

វិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងមិនបានចែងច្បាស់លាស់សម្រាប់សិទ្ធិសួរសុខទុក្ខទេ។ ទោះបីជាវិធាន ៥៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងផ្តល់យុត្តាធិការឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត កំហិតការទាក់ទងរវាងអ្នកជាប់ឃុំ ដោយផ្អែកលើផលប្រយោជន៍នៃការស៊ើបអង្កេតនោះ ការដាក់កំហិតលើការទំនាក់ទំនងអាច ត្រូវបានដាក់កម្រិត ក្នុងកាលៈទេសៈជាក់លាក់មួយចំនួន ដើម្បីការពារការដាក់សម្ពាធលើសាក្សី ឬជនរងគ្រោះ តែប៉ុណ្ណោះ។^{៩៧៨} ដោយពុំមានការចែងផ្លូវច្បាប់ណាផ្សេងទៀត សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនមានអំណាចលើលក្ខខណ្ឌនានានៅមន្ទីរឃុំឃាំង អ.វ.ត.ក. ដែលនៅតែស្ថិតក្រោមសិទ្ធិអំណាចរបស់ប្រធានមន្ទីរឃុំឃាំង^{៩៧៩} ពោលគឺស្ថិតក្រោមអគ្គនាយកដ្ឋានពន្ធនាគារ នៃក្រសួងមហាផ្ទៃ។

នៅក្នុងការបដិសេធដីកាសម្រេចលើលក្ខខណ្ឌឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយោងយុត្តិសាស្ត្រតុលាការ ICC និង ECtHR ក្នុងការ

^{៩៧៣} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៨-៣០។

^{៩៧៤} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩-២០។

^{៩៧៥} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៥។

^{៩៧៦} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣០។

^{៩៧៧} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤២-៤៣ និង ៤៩ ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។

^{៩៧៨} សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ចំពោះលក្ខខណ្ឌនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ C33/1/7 កថាខណ្ឌ ២៨-២១។ សូមមើលសំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នារវាងជនត្រូវចោទ និងប្រពន្ធរបស់គាត់ ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ A104/1/7 កថាខណ្ឌ ១៤-២០។

^{៩៧៩} សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ចំពោះលក្ខខណ្ឌនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ C33/1/7 កថាខណ្ឌ ២៨ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នារវាងជនត្រូវចោទ និងប្រពន្ធរបស់គាត់ ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ A104/1/7 កថាខណ្ឌ ១០-១៤-២១។

សន្និដ្ឋានថា ការដាក់កម្រិតលើការទំនាក់ទំនងអាច «ត្រូវបានដាក់កម្រិត ដើម្បីការពារការដាក់សម្ភារលើសាក្សី ឬជនរងគ្រោះនៅពេលដែលមានភស្តុតាងសមរម្យ ដែលអាចបង្ហាញថា ពិតជាមានហានិភ័យដែលថា ជនត្រូវចោទអាចត្រូវបានគេជាមួយជនត្រូវចោទដទៃទៀត ដើម្បីដាក់សម្ភារបែបនេះ ខណៈពេលខ្លួនកំពុងស្ថិតនៅក្រោមការឃុំខ្លួន»⁹⁸⁰។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា «នៅក្នុងរឿងក្តីទាំងប្រាំនៅចំពោះមុខសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានចេញដីកាបង្គាប់ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន គ្មានការលើកឡើងថា ការឃុំខ្លួនគឺជាវិធានការចាំបាច់ក្នុងការរារាំងការត្រូវបានគេជាមួយជនជាប់ចោទឡើយ»⁹⁸¹។ អង្គជំនុំជម្រះក៏បានផ្តល់ហេតុផលផងដែរថា មន្ទីរឃុំឃាំង អ.វ.ត.ក. ស្ថិតក្រោមយុត្តាធិការរបស់អាជ្ញាធរពន្ធនាគារជាតិ និងស្ថិតក្រោមច្បាប់កម្ពុជា⁹⁸²។

ក្នុងការសម្រេចថា អៀង សារី និង អៀង ធីរិទ្ធ ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យជួបស្របតាមវិធានស្តីពីការឃុំខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា សេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលរារាំងពួកគេពីការធ្វើដូច្នោះ មិនមានសំអាងហេតុគ្រប់គ្រាន់ ដោយខកខានក្នុងការពន្យល់ថា តើការដាក់កម្រិតលើការទំនាក់ទំនងមានភាពចាំបាច់ និងសមាមាត្រដោយរបៀបណា ក្នុងការការពារផលប្រយោជន៍ការស៊ើបអង្កេត⁹⁸³។ អង្គជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ថា អៀង សារី និង អៀង ធីរិទ្ធ បានរៀបការជាប្តីប្រពន្ធអស់រយៈពេល ៥៧ ឆ្នាំហើយ បទឧក្រិដ្ឋដែលបានចោទប្រកាន់បានប្រព្រឹត្តឡើងកាលពី ៣០ មុន ហេតុដូច្នេះជនត្រូវចោទមាន «ពេលពិភាក្សាអំពីបញ្ហាទាំងឡាយ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់ក្នុងរយៈពេលនេះ»⁹⁸⁴។

៤.១៤. សិទ្ធិអំណាចក្នុងការបង្គាប់ឱ្យផ្អាកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅពេលដែលការជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌មិនអាចធ្វើទៅបាន

ទោះបីជាកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. និងវិធានផ្ទៃក្នុងមិនមានចែងអំពី «ការផ្អាកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី» ក៏នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាផ្តល់អំណាចឱ្យ «ព្យួរ» ឬ «ផ្អាក» កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក្នុងកាលៈទេសៈមួយចំនួន ដែលជាឧបសគ្គដល់ការបន្តកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី⁹⁸⁵។ ទោះជាយ៉ាងណា ការដោះលែងដោយឥតលក្ខខណ្ឌពុំមែនជាជម្រើសតែមួយគត់ដែល អ.វ.ត.ក. ផ្អាក ឬ ព្យួរ កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដោយសារតែ

⁹⁸⁰ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ចំពោះលក្ខខណ្ឌនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ C33/1/7 កថាខណ្ឌ ២៨-២១។ សូមមើលសំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នារវាងជនត្រូវចោទ និងប្រពន្ធរបស់គាត់ ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ A104/1/7 កថាខណ្ឌ ១៤-២០។

⁹⁸¹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ចំពោះលក្ខខណ្ឌនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ C33/1/7 កថាខណ្ឌ ២៣។

⁹⁸² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៦។

⁹⁸³ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នារវាងជនត្រូវចោទ និងប្រពន្ធរបស់គាត់ ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ A104/1/7 កថាខណ្ឌ ១៨។

⁹⁸⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩។

⁹⁸⁵ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមៗ ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលបង្គាប់ឱ្យដោះលែងជនជាប់ចោទ អៀង ធីរិទ្ធ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ E138/1/7 កថាខណ្ឌ ១៧-១៨។

ឧបសគ្គដែលអាចត្រូវបានដោះស្រាយនៅពេលខាងមុខនោះឡើយ^{៩៨៦}។ ក្នុងករណីដែលអង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេចចិត្តផ្អាកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ហើយឧបសគ្គនោះមានលក្ខខណ្ឌ និងអាចបដិសេធចោលបាននោះ អ.វ.ត.ក. នៅមានយុត្តាធិការលើជនជាប់ចោទ^{៩៨៧}។

ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបកស្រាយពាក្យ «ការផ្អាក» សំដៅដល់ «ការពន្យារ ឬការព្យារកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី សាលក្រម ដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែល» ឬសំដៅដល់ «ការបង្គាប់ឱ្យបង្អង់ទាំងស្រុង ឬផ្នែកណាមួយនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីតុលាការ ឬសាលក្រមដែលចេញមកពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនោះ»។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានផ្តល់សំអាងហេតុថា នៅពេលដែលការផ្អាកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានអនុញ្ញាត ការផ្អាកនេះមានមុខងារជាចម្លើយតបទៅនឹងឧបសគ្គរយៈពេលយូរចំពោះការបន្តកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និងថា ប្រសិនបើឧបសគ្គនោះមិនត្រូវបានដោះស្រាយទេនោះ ស្ថានភាពនៃការផ្អាកនេះអាចត្រូវបានដកចេញវិញតាមរយៈការបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី បន្ទាប់ពីមរណភាពរបស់ជនជាប់ចោទ ឬការផុតអាជ្ញាយុកាល ឬនៅពេលដែលប្រព័ន្ធច្បាប់អនុញ្ញាតឱ្យធ្វើដូច្នេះ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានផ្តល់សំអាងហេតុបន្ថែមទៀតថា ការផ្អាកមិនរាំងស្ទះដល់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដែលមានគោលបំណងដោះស្រាយឧបសគ្គនោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ថាបញ្ហានេះ គឺជាកាតព្វកិច្ចរបស់អាជ្ញាធរក្នុងការអនុវត្តយុត្តាធិការរឿងក្តី «ផ្អែកលើតួនាទីក្នុងការចោទប្រកាន់ ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស ភាពយុត្តិធម៌ ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីនៅក្នុងពេលវេលាសមស្រប និងការសន្សំសំចៃការចំណាយលើកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី»^{៩៨៨}។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏សម្រេចទៀតថា វាពុំជាប់ពាក់ព័ន្ធ និងពុំសមស្របសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងការពឹងផ្អែកលើស្ថានភាពហិរញ្ញវត្ថុរបស់ អ.វ.ត.ក. នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន ក្នុងការបំបែកបទចោទប្រកាន់ក្នុងសំណុំរឿង ០០២^{៩៨៩}។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានផ្តល់សំអាងហេតុថា «ចៅក្រម នៅគ្រប់ពេលទាំងអស់ជាក់ច្បាស់ណាស់ ត្រូវមានកាតព្វកិច្ចពិចារណាលើប្រសិទ្ធភាពនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដូច្នេះចៅក្រមជានិច្ចកាលត្រូវអនុវត្តទៅតាមវិសាលភាពនៃច្បាប់ ដែលជាគោលការណ៍ ដែលមានលក្ខណៈសំខាន់ជាងការសន្សំសំចៃផ្នែកថវិកា»^{៩៩០}។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ក្រៅពីការកំណត់ទ្រង់ទ្រាយយុត្តាធិការលើរឿងក្តី សេចក្តីសម្រេចរបស់អយ្យការដែលជំរុញឡើងដោយប្រសិទ្ធភាព លើរឿងក្តីដែលត្រូវចោទប្រកាន់ និង សេចក្តីសម្រេចដែលជំរុញឡើងដោយប្រសិទ្ធភាពទៅលើការដកចេញបទចោទប្រកាន់នោះ «ចៅក្រមជំនុំជម្រះមិនអាចកែប្រែការយល់ឃើញរបស់ខ្លួនអំពីបញ្ហា ដែលពុំទាន់បានសម្រេច ទៅតាមការសន្សំសំចៃថវិកាឡើយ»។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសន្និដ្ឋានថា «ប្រសិនបើពុំមានថវិកាគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការធានាការជំនុំជម្រះដែលច្បាប់បានតម្រូវនោះទេ រាល់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៃ អ.វ.ត.ក. ត្រូវតែបញ្ចប់ ហើយតុលាការត្រូវបិទទ្វារ»^{៩៩១}។

^{៩៨៦} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៥។

^{៩៨៧} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៤។

^{៩៨៨} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៨។

^{៩៨៩} សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបៀបនិងសេចក្តីសម្រេចលើកទីពីរ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្តីពីការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៃសំណុំរឿង ០០២ ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៣ E284/4/8 កថាខណ្ឌ ៤៥-៤៩-៧៥។

^{៩៩០} ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៥។

^{៩៩១} ដូចខាងលើ។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ ដោយពិចារណាថា ថវិការបស់ អ.វ.ត.ក. បានឈានដល់ចំណុច «វិបត្តិ» និងថាទស្សនៈឆ្ពោះទៅមុខប្រែជាមិនស្របទៅ នឹងគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាននៃការជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌ នីតិវិធី និងឯករាជ្យ ភាពតុលាការ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានប្រមើលទុកការចេញដីកាផ្អាកកិច្ចដំណើរការ នីតិវិធីជាអចិន្ត្រៃយ៍ទាំងស្រុង^{៩៩២}។ ដូច្នេះ ពួកគេបានស្នើសុំភាគី និងការិយាល័យរដ្ឋបាលឱ្យ ដាក់សារណា ស្តីពីស្ថានភាពថវិការបស់ អ.វ.ត.ក. និងផលប៉ះពាល់របស់វាលើសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤។ បន្ទាប់ពីបានធ្វើការពិនិត្យយ៉ាងទូលំទូលាយលើច្បាប់ ជាតិ និងអន្តរជាតិរួមគ្នា ពួកគេបានសន្និដ្ឋានថា ខ្លួនមានអំណាចបញ្ឈប់ការស៊ើបអង្កេត ទាំងអស់ ដោយសារតែការរំលោភជាសាធារណៈលើសិទ្ធិជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌^{៩៩៣}។ ទោះជាយ៉ាងណា ក្រុមម្ចាស់ជំនួយសំខាន់ៗ បានផ្តល់ការធានាចំពោះ «ការប្តេជ្ញាចិត្ត យ៉ាងមុតមាំ» ហើយការផ្គត់ផ្គង់ថវិការបស់ អ.វ.ត.ក. មានការកើនឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ ហេតុដូច្នេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានពន្យារពេលចេញដីកាផ្អាកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ប៉ុន្តែ «នៅតែពិនិត្យបញ្ហានេះយ៉ាងសកម្ម រហូតដល់ពេល[បាន]ចេញដីកាដោះស្រាយ ចុងក្រោយ»^{៩៩៤}។ ជាចុងក្រោយ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានបង្គាប់ឱ្យផ្អាកកិច្ចដំណើរការ នីតិវិធីទេ ផ្ទុយទៅវិញបានបន្តចេញដីកាដោះស្រាយដាច់ដោយឡែកពីគ្នា និងផ្ទុយគ្នា នៅក្នុងរឿងក្តីនីមួយៗ^{៩៩៥}។

^{៩៩២}សំណុំរឿង ០០៣, សំណុំរឿង ០០៤ និងសំណុំរឿង ០០៤/២ សំណើសុំមតិយោបល់ អំពីស្ថានភាពថវិការបស់ អ.វ.ត.ក. និងផលប៉ះពាល់មក លើសំណុំរឿង ០០៣ សំណុំរឿង ០០៤ និងសំណុំរឿង ០០៤/២ ចុះថ្ងៃទី៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៧ D349 កថាខណ្ឌ ៧៥-៨២។

^{៩៩៣}សំណុំរឿង ០០៣, សំណុំរឿង ០០៤ និងសំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចរួមលើផលប៉ះពាល់ដោយសារស្ថានភាពថវិកាកម្រិត លើសំណុំរឿង ០០៣ សំណុំរឿង ០០៤ និងសំណុំរឿង ០០៤/២ និងសារណាពាក់ព័ន្ធនានារបស់មេធាវីការពារក្តី យីម ទិត្យ ចុះថ្ងៃទី១១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ D349/6 កថាខណ្ឌ ៦៩។ សំណុំរឿង ០០៣, សំណុំរឿង ០០៤ និងសំណុំរឿង ០០៤/២ សំណើសុំមតិយោបល់អំពីស្ថានភាព ថវិការបស់ អ.វ.ត.ក. និងផលប៉ះពាល់មកលើសំណុំរឿង ០០៣, សំណុំរឿង ០០៤ និងសំណុំរឿង ០០៤/២ ចុះថ្ងៃទី៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៧ D349 កថាខណ្ឌ ៧៥-៨៧។

^{៩៩៤}សំណុំរឿង ០០៣ សំណុំរឿង ០០៤ និងសំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចរួមលើផលប៉ះពាល់ដោយសារស្ថានភាពថវិកាកម្រិត លើសំណុំរឿង ០០៣ សំណុំរឿង ០០៤ និងសំណុំរឿង ០០៤/២ និងសារណាពាក់ព័ន្ធនានារបស់មេធាវីការពារក្តី យីម ទិត្យ ចុះថ្ងៃទី១១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ D349/6 កថាខណ្ឌ ៦៩។

^{៩៩៥}សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមស្តីពីសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ និងការបញ្ឈប់រឿងក្តីទាំងអស់នេះ សូមមើល សៀវភៅ ណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៥.៣។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១៦។ សូមមើលផងដែរ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល កម្ពុជា។

នតិវិជ្ជ

៥. នីតិវិធី

វិធានផ្ទៃក្នុងបានចែងយ៉ាងច្រើនអំពីរចនាសម្ព័ន្ធនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់ អ.វ.ត.ក. ដោយចងក្រងនីតិវិធីកម្ពុជា និងការសម្របវាទៅក្នុងលក្ខណៈអន្តរជាតិរបស់ អ.វ.ត.ក. ដោយបានអនុម័តយកវិធានបន្ថែមទៀត ក្នុងករណីដែលនីតិវិធីដែលមានស្រាប់ មិនមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់។ វិធានផ្ទៃក្នុងក៏បានដាក់បញ្ចូលបទប្បញ្ញត្តិទូទៅ ដែលដោះស្រាយបញ្ហានានាដូចជា ការផ្តល់សក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯងរបស់សាក្សី វិធានការការពារដែលអាចអនុវត្តលើសាក្សីដែលចូលរួម ការបញ្ចូលភស្តុតាងអ្នកជំនាញ របបអនុវត្តចំពោះអ្នកមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី និងអន្តរាគមន៍ផ្សេងៗទៀត ក៏ដូចជានីតិវិធីសម្រាប់ការដាក់ឯកសារពាក់ព័ន្ធនឹងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី។

៥.១. លក្ខណៈទូទៅ

៥.១.១. រចនាសម្ព័ន្ធនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី

យោងតាមមាត្រា ១៦ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. សហព្រះរាជអាជ្ញា (កម្ពុជាម្នាក់ បរទេសម្នាក់) «ធ្វើការរួមគ្នាដើម្បីរៀបចំឯកសារ និងធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានចោទប្រកាន់ជនសង្ស័យសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ»^{៩៩៦}។ ប្រសិនបើសហព្រះរាជអាជ្ញាមានមូលហេតុជឿជាក់ថា ឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង សហព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការស៊ើបអង្កេត តាមរយៈការបញ្ជូនដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ទៅកាន់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត^{៩៩៧}។ ក្នុងករណីមានការខ្វែងយោបល់គ្នារវាងសហព្រះរាជអាជ្ញា សហព្រះរាជអាជ្ញាទាំងពីរនាក់ ឬម្នាក់ក្នុងចំណោមអ្នកទាំងពីរអាចដាក់អង្គហេតុ និងសំអាងហេតុគាំទ្រការខ្វែងយោបល់របស់ពួកគេ ទៅកាន់អង្គបុរេជំនុំជម្រះឱ្យធ្វើការវិនិច្ឆ័យ^{៩៩៨}។ សហព្រះរាជអាជ្ញាមានសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍សេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត^{៩៩៩} និងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង^{១០០០}។ សេចក្តីសម្រេចទាំងឡាយរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាបិទផ្លូវប្តឹងតវ៉ា^{១០០១}។

^{៩៩៦} ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១៦ សូមមើល កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៦។

^{៩៩៧} ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១៦។ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៣(១)។

^{៩៩៨} ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ២០ ថ្មី។ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១៣(៥) និងវិធាន ៧១។ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៦ (៤) និងមាត្រា ៧។

^{៩៩៩} វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(២)។

^{១០០០} ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១៧ ថ្មី។

^{១០០១} វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១៣(៦)។

ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត គឺជាការិយាល័យឯករាជ្យ¹⁰⁰²។ យោងតាម មាត្រា ២៣(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត (ម្នាក់ជាកម្ពុជា ម្នាក់ជាបរទេស) ទទួលខុសត្រូវចំពោះការស៊ើបអង្កេត និងមានអំណាចសួរចម្លើយជនសង្ស័យ និងស្តាប់ ចម្លើយជនរងគ្រោះ ស្តាប់សក្ខីកម្មសាក្សី និងប្រមូលភស្តុតាង¹⁰⁰³។ ពួកគេក៏ធ្វើសេចក្តីសម្រេច លើភាពអាចទទួលយកបាននៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលបានចូលរួមក្នុងការស៊ើបអង្កេត ផងដែរ¹⁰⁰⁴។ លើកលែងតែកិច្ចណែនាំដែលត្រូវបំពេញរួមគ្នាតាមច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ឬ វិធាន ផ្ទៃក្នុង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចផ្ទេរភារកិច្ចទៅឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ណាមួយ ក្នុងចំណោមសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទាំងពីរ (តាមរយៈលិខិតរួមគ្នាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ) ឬ ទៅឱ្យអ្នកស៊ើបអង្កេតរបស់ខ្លួន (តាមរយៈដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួស)¹⁰⁰⁵។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានអំណាចចោទប្រកាន់ជនសង្ស័យណាក៏ដោយ ដែល មានឈ្មោះនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ¹⁰⁰⁶។ នៅពេលបិទបញ្ចប់ការស៊ើប អង្កេត សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចេញដីកាដោះស្រាយ ដែលអាចជាដីកាចោទប្រកាន់ ជនសង្ស័យ និងបញ្ជូនខ្លួនគាត់ទៅជំនុំជម្រះ ឬជាដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់¹⁰⁰⁷។

អនុលោមតាមមាត្រា២០(ថ្មី) និង ២៣(ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. អង្គបុរេជំនុំជម្រះ មានយុត្តាធិការដោះស្រាយករណីខ្វែងយោបល់រវាងសហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត (ប្រសិនបើពួកគេជ្រើសរើសបញ្ជូនករណីខ្វែងយោបល់របស់ខ្លួន ទៅអង្គបុរេ ជំនុំជម្រះ)¹⁰⁰⁸។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះក៏មានយុត្តាធិការដោះស្រាយបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាស់នឹង សេចក្តីសម្រេច និងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើមូលដ្ឋានមានកម្រិតមួយចំនួន និង ដោះស្រាយពាក្យសុំមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ¹⁰⁰⁹។ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះតម្រូវ ឱ្យមានសំឡេងគាំទ្រពីចៅក្រមយ៉ាងហោចណាស់ចំនួនបួនរូប¹⁰¹⁰។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានសមាសភាពចៅក្រមចំនួនប្រាំបួន ក្នុងចំណោមនោះ ចៅក្រមកម្ពុជាបីរូប (រួមទាំងម្នាក់ជាប្រធាន) និងចៅក្រមបរទេសពីររូប¹⁰¹¹។ នៅពេលទទួល បានដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងជំនុំជម្រះក្តី និងសម្រេចថាតើ មានភស្តុតាងបញ្ជាក់ពីទ្វេភាពរបស់ជនជាប់ចោទហួសពីវិមតិសង្ស័យ ឬទេ¹⁰¹²។ ចៅក្រមអង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏តម្រូវឱ្យមានការឯកភាពគ្នាជាឯកច្ឆន្ទនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន ផងដែរ¹⁰¹³។ ប្រសិនបើការឯកភាពជាឯកច្ឆន្ទមិនអាចធ្វើទៅបានទេ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គ

¹⁰⁰² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១៤(១)។ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៥(៣)។
¹⁰⁰³ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ២៣ ថ្មី។ សូមមើល កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៥(១)។
¹⁰⁰⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង ២៣ ស្ទួន។
¹⁰⁰⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១៤(៤) និង(៥)។
¹⁰⁰⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៤)។
¹⁰⁰⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៧(១)។
¹⁰⁰⁸ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ២០ (ថ្មី) និង ២៣ (ថ្មី)។ សូមមើល កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៥(៤) និងមាត្រា ៦(៤) និង មាត្រា ៧។ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១៤(៧) និងវិធាន ៧២។
¹⁰⁰⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៧៣ វិធាន៧៤ និងវិធាន៧៦។
¹⁰¹⁰ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៧(៤)។
¹⁰¹¹ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៩ (ថ្មី)។
¹⁰¹² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨៧(១)។
¹⁰¹³ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១៤(១) (ថ្មី)។ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៤(១)។

ជំនុំជម្រះសាលាដំបូង តម្រូវឱ្យមានសំឡេងគាំទ្រពីចៅក្រមយ៉ាងហោចណាស់បួនរូប¹⁰¹⁴។ ក្នុងករណីដែលមិនមានការឯកភាពគ្នាជាឯកច្ឆន្ទ សេចក្តីសម្រេចតុលាការនឹងមានយោបល់របស់ចៅក្រមភាគច្រើន និងភាគតិច¹⁰¹⁵។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ដែលដើរតួជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ និងសាលាកំពូល មានសមាសភាពចៅក្រមចំនួនប្រាំពីររូប។ ក្នុងចំណោមចៅក្រមទាំងនេះ មានចៅក្រមកម្ពុជាបួនរូប (ម្នាក់ជាប្រធាន) និងចៅក្រមបរទេសបីរូប¹⁰¹⁶។ សេចក្តីសម្រេចដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលតម្រូវឱ្យមានការឯកភាពជាឯកច្ឆន្ទ ឬសំឡេងគាំទ្រពីចៅក្រមយ៉ាងហោចណាស់ចំនួនប្រាំរូប¹⁰¹⁷។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រម ឬសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើមូលដ្ឋាននៃកំហុសអង្គច្បាប់ ដែលធ្វើឱ្យអសុពលភាពសាលក្រម ឬសេចក្តីសម្រេច ឬលើមូលដ្ឋាននៃកំហុសអង្គហេតុ ដែលបណ្តាលឱ្យមានភាពអយុត្តិធម៌¹⁰¹⁸។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចតម្កល់ ទុកជាមោឃៈ ឬកែប្រែសេចក្តីសម្រេចទាំងស្រុង ឬដោយផ្នែក¹⁰¹⁹។ បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមអាចត្រូវបានដាក់ដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា ឬជនជាប់ចោទ ចំណែកឯដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចប្តឹងសាទុក្ខសេចក្តីសម្រេចលើសំណង¹⁰²⁰។

ផ្នែកគាំពារការការពារក្តីត្រូវបានដឹកនាំដោយប្រធានម្នាក់ រួមជាមួយអនុប្រធានជាតិមួយរូប និងអនុរដ្ឋាភិបាលមួយរូប¹⁰²¹។ ផ្នែកគាំពារការការពារក្តីទទួលខុសត្រូវលើការរក្សាបញ្ជីមេធាវីដែលមានគុណវុឌ្ឍិ ការផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ និងការគាំទ្រជាមូលដ្ឋាន (រួមមានការស្រាវជ្រាវច្បាប់ និងឯកសារ) សម្រាប់មេធាវីការពារក្តី និងការធ្វើការសម្រេចអំពីជនណាមួយជាជនក្រីក្រ និងការចាត់តាំងមេធាវីការពារជនក្រីក្រ¹⁰²²។ ក្នុងពេលស៊ើបអង្កេត ជនសង្ស័យមានសិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវីតាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន និងជំនួយផ្នែកច្បាប់ ប្រសិនបើពួកគេមិនមានលទ្ធភាពគ្រប់គ្រាន់ពីមេធាវី¹⁰²³។

វិធានផ្ទៃក្នុងបានបង្កើតផ្នែកគាំពារជនរងគ្រោះ ផ្នែកសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁰²⁴។ ផ្នែកគាំពារជនរងគ្រោះមានការទទួលខុសត្រូវនានា ដែលរួមមានការជួយជនរងគ្រោះក្នុងការដាក់បណ្តឹង ក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ការជួយជនរងគ្រោះក្នុងការដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រោមការត្រួតពិនិត្យ

¹⁰¹⁴ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១៤(១)(ក) (ថ្មី)។ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៤(១)(ក)។
¹⁰¹⁵ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១៤(២) (ថ្មី)។
¹⁰¹⁶ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៩ (ថ្មី)។ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៣(២)(ខ)។
¹⁰¹⁷ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១៤(១)(ខ) (ថ្មី)។ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៤(១)(ខ)។
¹⁰¹⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន១០៤(១)។ បណ្តឹងសាទុក្ខតាមប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អាចផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃការគំនុំប្រឡំ ដែលស្វែងចេញពីការប្រើឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលនាំឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ។ សេចក្តីសម្រេចដែលបើកផ្លូវឱ្យប្តឹងសាទុក្ខតាមប្រឆាំងនឹង (១) សេចក្តីសម្រេចដែលមានអានុភាពបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី (២) សេចក្តីសម្រេចអំពីការឃុំខ្លួន និងការដាក់ឱ្យស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ (៣) សេចក្តីសម្រេចអំពីវិធានការការពារ (៤) សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការជ្រើសរើសក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ។ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុងវិធាន ១០៤(៤)។ សូមមើលផងដែរ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៣៦ (ថ្មី)។
¹⁰¹⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៤(២)។
¹⁰²⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៥(១)។
¹⁰²¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១១(១)។
¹⁰²² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១១។
¹⁰²³ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ២៤ (ថ្មី)។
¹⁰²⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១២ និង១២ ស្ទួនពីរ។

របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត¹⁰²⁵ និងថែរក្សាបញ្ជីឈ្មោះមេធាវីដើម្បីសម្រួលដល់ការតំណាង ផ្នែកច្បាប់¹⁰²⁶។ ផ្នែកគាំពារជនរងគ្រោះក៏មានការទទួលខុសត្រូវលើការបង្កើត និងការអនុវត្ត សកម្មភាពមិនពាក់ព័ន្ធនឹងបច្ចេកទេសតុលាការ និងវិធានការនានា ដើម្បីផ្តល់ជាប្រយោជន៍ ដល់ជនរងគ្រោះឱ្យកាន់តែទូលំទូលាយ¹⁰²⁷។

សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានសមាសភាពមេធាវីកម្ពុជា មួយរូប និងមេធាវីបរទេសមួយរូប¹⁰²⁸។ ពួកគេទទួលខុសត្រូវលើការរៀបចំតំណាងឱ្យ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងអំឡុងពេលដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ និងលើសពីនេះ «ធ្វើឱ្យមាន តុល្យភាពនូវសិទ្ធិរបស់ភាគីទាំងអស់ និងតម្រូវការជំនុំជម្រះប្រព្រឹត្តទៅបានឆាប់រហ័ស ក្នុង បរិបទពិសេសរបស់ អ.វ.ត.ក.»¹⁰²⁹។ សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មាន «ការទទួលខុសត្រូវជាចុងក្រោយទៅកាន់តុលាការ សម្រាប់ការផ្តល់ការអះអាង និង យុទ្ធសាស្ត្រជាទូទៅ ព្រមទាំងការតំណាងចំពោះមុខតុលាការអំពីផលប្រយោជន៍ របស់បណ្តាំ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលបានរួមគ្នាជាក្រុមតែមួយនោះ ចាប់ពីដំណាក់កាលជំនុំជម្រះឡើង ទៅ»¹⁰³⁰។ ពួកគេក៏ទទួលខុសត្រូវផងដែរចំពោះការសម្របសម្រួលសកម្មភាពរបស់មេធាវី តំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁰³¹។

៥.១.២. មូលដ្ឋានច្បាប់សម្រាប់វិធានផ្ទៃក្នុង

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃ អ.វ.ត.ក. បានសម្រេចយ៉ាងស៊ីចង្វាក់ថា ក្រមនីតិវិធី ព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ គ្រប់គ្រងលើកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. និងថាវិធាន ផ្ទៃក្នុងច្របាច់បញ្ចូលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ ក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះក៏ឆ្លុះបញ្ចាំង ផងដែរពីតម្រូវការពិចារណាលើបទដ្ឋានអន្តរជាតិ នៅពេលដែលចាំបាច់ និងសមស្រប¹⁰³²។ ដូច្នេះ «ច្បាប់នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាគ្របដណ្តប់លើនីតិវិធីចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ ហើយ អង្គជំនុំជម្រះក៏អាចស្វែងរកការណែនាំក្នុងបទដ្ឋាននីតិវិធី ដែលបានបង្កើតក្នុងកម្រិតអន្តរជាតិ តាមករណីសមស្របផងដែរ»¹⁰³³។

ក្នុងការធ្វើការសន្និដ្ឋាននេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយោងមាត្រា ១២ នៃកិច្ច ព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដែលចែងថា «នីតិវិធីត្រូវស្របជាមួយច្បាប់ កម្ពុជា» ដែលគេអាចស្វែងរកការណែនាំក្នុងវិធាននីតិវិធីនៅកម្រិតអន្តរជាតិ នៅពេលដែលច្បាប់ កម្ពុជាមិនបានដោះស្រាយចំពោះបញ្ហាពិសេសណាមួយ នៅពេលដែលមានភាពមិនច្បាស់លាស់ ទាក់ទងទៅនឹងការបកស្រាយ ឬការអនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិណាដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងច្បាប់កម្ពុជា ឬក៏

¹⁰²⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១២ ស្ទួន (១)(ក) និង(ខ)។
¹⁰²⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១២ ស្ទួន (១)(គ)-(ង) និង(ឆ) និង(២)។
¹⁰²⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១២ ស្ទួន (៤)។
¹⁰²⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១២ ស្ទួនពីរ (៤)។
¹⁰²⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១២ ស្ទួនពីរ (១)។
¹⁰³⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១២ ស្ទួនពីរ (៥)(ខ)។
¹⁰³¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១២ ស្ទួនពីរ (៦)។ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៣ ស្ទួនពីរ (១) ចែងថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនឹងត្រូវតំណាងដោយ មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមួយរូប យ៉ាងយូរបំផុត ចាប់ពីពេលចេញដំណោះស្រាយតទៅ។
¹⁰³² សំណុំរឿង ០០២/០២ និង សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៥។
¹⁰³³ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៥។

មានបញ្ហាទាក់ទងទៅនឹងភាពស៊ីជម្រកគ្នារវាងបទប្បញ្ញត្តិបែបនេះទៅនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ¹⁰³⁴។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បានរួមបញ្ចូលពាក្យពេចន៍ដូចគ្នានៅក្នុងនីតិវិធីដែលចែងអំពីតួនាទីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា¹⁰³⁵ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត¹⁰³⁶ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង¹⁰³⁷ និងអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល¹⁰³⁸។ បុព្វកថានៃវិធានផ្ទៃក្នុងក៏អនុវត្តតាមបទប្បញ្ញត្តិទាំងនេះដែរ¹⁰³⁹។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានធ្វើការវិភាគស៊ីជម្រៅលើនីត្យានុកូលភាពនៃវិធានផ្ទៃក្នុង នៅពេលដោះស្រាយអំណះអំណាងរបស់ នួន ជា ដែលថាវិធានផ្ទៃក្នុង «ផ្ទុយទៅនឹងធម្មនុញ្ញ»¹⁰⁴⁰។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានច្រានចោលការអះអាងដែលថា ចៅក្រមបានបំពេញតួនាទីលើសពីសមត្ថកិច្ច (ultra vires) ក្នុងការអនុម័តវិធានផ្ទៃក្នុង ដោយលើកឡើងថា «ពុំមានបញ្ញត្តិណាមួយនៅក្នុង [...] កិច្ចព្រមព្រៀង អ.វ.ត.ក. ហាមឃាត់មិនឱ្យមានការអនុម័តបទដ្ឋាននីតិវិធីនានាដែលធ្វើឡើងដោយកិច្ចប្រជុំពេញអង្គ ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដើម្បីគោលបំណងនេះឡើយ»¹⁰⁴¹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏បានបដិសេធអំណះអំណាងទាក់ទងនឹងអធម្មនុញ្ញភាពនៃវិធានផ្ទៃក្នុងផងដែរ ដោយពិចារណាថាវិធានផ្ទៃក្នុងគឺជា «ការបង្ហាញអំពីការរួមបញ្ចូលគ្នានូវក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ជាធរមានដែលពុំមែនជាការដណ្តើមយកសិទ្ធិអំណាចនីតិបញ្ញត្តិនោះទេ»¹⁰⁴²។

៥.១.៣. ទំនាក់ទំនងរវាងនីតិវិធីច្បាប់ជាតិ

លក្ខណៈនៃទំនាក់ទំនងរវាងបទដ្ឋានជាតិ និងអន្តរជាតិត្រូវបានពិភាក្សាដេញដោលចៅក្រម អ.វ.ត.ក. បានរៀបរាប់យ៉ាងច្រើនអំពី អ.វ.ត.ក. ថាជា «តុលាការអន្តរជាតិថ្មីមួយដែលអនុវត្តបទដ្ឋាន និងនិយាមអន្តរជាតិ»¹⁰⁴³ «តុលាការកូនកាត់មួយមានសមត្ថកិច្ចជំនុំជម្រះទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងឡាយ ទាំងឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មជាតិ»¹⁰⁴⁴ និងជាតុលាការក្នុងស្រុកដែល «ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ ហើយស្ថិតក្រោមប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ»¹⁰⁴⁵។ បញ្ហានេះត្រូវបានពិចារណាជាពិសេសនៅក្នុងបរិបទរបបនីតិវិធីរបស់ អ.វ.ត.ក.។

¹⁰³⁴ សូមមើលសំណុំរឿង ០០២/០២ និង សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៥ (យោង កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ១២ (១)។

¹⁰³⁵ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ២០ (ថ្មី)។

¹⁰³⁶ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ២៣ (ថ្មី)។

¹⁰³⁷ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៣៣ (ថ្មី)។

¹⁰³⁸ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៣៧ (ថ្មី)។

¹⁰³⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើទី០) បុព្វកថា។

¹⁰⁴⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈស្តីពីបណ្តឹងដិតចិត្តជាបន្ទាន់របស់សហមេធាវីជនត្រូវចោទ នួន ជា ពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់ពីចិត្តលក្ខណៈផ្ទុយគ្នានៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក. ទៅនឹងច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ចុះថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/14 កថាខណ្ឌ ១ និង ៣។

¹⁰⁴¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦។

¹⁰⁴² សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១០៦។

¹⁰⁴³ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈស្តីពីបណ្តឹងដិតចិត្តជាបន្ទាន់របស់សហមេធាវីជនត្រូវចោទ នួន ជា ចំពោះលោកចៅក្រមន័យ ថុល ចុះថ្ងៃទី៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/29 កថាខណ្ឌ ៣០។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះ អាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច នាថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ ឯកសារ C5/45 កថាខណ្ឌ ១៣-២៥។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (រៀង សាវី) កថាខណ្ឌ ១៣១។

¹⁰⁴⁴ សំណុំរឿង ០០១ មតិដ៏ទាស់របស់ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការកំណត់ទោស ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ E188.1 កថាខណ្ឌ ៥។

¹⁰⁴⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា មតិដ៏ទាស់រួមរបស់ចៅក្រម Agnieszka Klonowiecka-Milart និង Chandra Nihal Jayasinghe កថាខណ្ឌ ៩-១១។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់ថា វិធានផ្ទៃក្នុងបានច្របាច់បញ្ចូលនីតិវិធី កម្ពុជានៅពេលធ្វើសេចក្តីព្រាង¹⁰⁴⁶។ ហេតុដូច្នេះ វិធានផ្ទៃក្នុងមានឋានៈដោយខ្លួនឯង មានន័យថា វិធានផ្ទៃក្នុងមានឧត្តមភាពនៅក្នុងករណីដែលមានភាពខុសគ្នារវាងវិធានផ្ទៃក្នុង និងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា¹⁰⁴⁷។ យ៉ាងណាមិញ ការសម្រេចតាមផ្លូវតុលាការជាច្រើន បានបញ្ជាក់ថា នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជានឹងបន្តអនុវត្តក្នុងករណីមានការខ្វះចន្លោះនៅក្នុងវិធាន ផ្ទៃក្នុង¹⁰⁴⁸។

វិធានផ្ទៃក្នុង «បង្កើតជាប្រព័ន្ធច្បាប់នីតិវិធីមួយដោយខ្លួនឯង ដែលពាក់ព័ន្ធនឹង កាលៈទេសៈពិសេសរបស់ អ.វ.ត.ក.»¹⁰⁴⁹។ តុលាការ និងសាលាដំបូងអនុវត្តជាតិផ្សេងទៀតបាន អនុម័តវិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាង ដែល «ដោយកែសម្រួលឱ្យស្របទៅតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវ នៃការជំនុំជម្រះលើករណីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដ៏ស្មុគស្មាញ»¹⁰⁵⁰។ កិច្ចប្រជុំពេញអង្គ អ.វ.ត.ក. បានអនុម័តវិធីសាស្ត្រស្រដៀងគ្នានេះ នៅពេលធ្វើសេចក្តីព្រាងវិធានផ្ទៃក្នុង ដូចដែលចាំបាច់ និងសមស្របដោយផ្អែកលើលក្ខណៈរបស់ អ.វ.ត.ក.¹⁰⁵¹។ ហេតុដូច្នេះ វិធានផ្ទៃក្នុងបានអនុវត្ត ក្នុងករណីដែលមានភាពខុសគ្នាណាមួយ រវាងនីតិវិធីដែលបានគូសបញ្ជាក់នៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង និងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ¹⁰⁵²។

យ៉ាងណាមិញ នៅពេលមានការខ្វះចន្លោះនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង គេអាចងាកទៅរក ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបាន¹⁰⁵³។ នៅក្នុងការពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ប្រឆាំងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា ពុំមាន បទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ឬច្បាប់

¹⁰⁴⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ និង សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៥។

¹⁰⁴⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/I/8 កថាខណ្ឌ ១៤។

¹⁰⁴⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់ ខៀវ សំផន ស្តីពីសំណើសុំដោះលែងជាបន្ទាន់ ចុះថ្ងៃទី ៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E50/3/1/4 កថាខណ្ឌ ៤៧។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះលែង (រៀង សារី) កថាខណ្ឌ ១១៨។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក រៀង សារី ទាក់ទងនឹងការចាត់តាំងអ្នកជំនាញ ផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ A189/I/8 កថាខណ្ឌ ២២។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/I/8 កថាខណ្ឌ ១៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះ អាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច នាថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ ឯកសារ C5/45 កថាខណ្ឌ ៧។

¹⁰⁴⁹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/I/8 កថាខណ្ឌ ១៤។

¹⁰⁵⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មរបស់ នួន ជា ពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់ពីចរិតលក្ខណៈផ្ទុយគ្នានៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក. ទៅនឹងច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ចុះថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/14 កថាខណ្ឌ ៧។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានបំភ្លឺផង ដែរថា អ.វ.ត.ក. មានសិទ្ធិអនុម័តវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ខ្លួន ដោយអនុលោមតាមស្តង់ដារអន្តរជាតិ «ដែលពិចារណាទៅលើឧក្រិដ្ឋភាពពិសេសដែល ចាំបាច់ដើម្បីនិរន្តរ៍សេចក្តីទៅលើខ្មែរក្រហម»។ សូមមើលសំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែងជនជាប់ចោទអោយ នៅក្រៅឃុំ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E39/5 កថាខណ្ឌ ១១។

¹⁰⁵¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មរបស់ នួន ជា ពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់ពីចរិតលក្ខណៈផ្ទុយគ្នានៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក. ទៅនឹងច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ចុះថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/14 កថាខណ្ឌ ៧។

¹⁰⁵² សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/I/8 កថាខណ្ឌ ១៤។

¹⁰⁵³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៥។ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២ («នៅក្នុងអំឡុងពេលដំណើរការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ប្រសិនបើមាន បញ្ហាណាមួយកើតមានឡើង ដែលមិនមានចែងក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងនេះ សហព្រះរាជអាជ្ញា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះត្រូវធ្វើការ សម្រេចចិត្ត ដោយស្របទៅលើមាត្រា ១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង និងមាត្រា ២០ ថ្មី ២៣ ថ្មី ៣៣ថ្មី ឬមាត្រា ៣៧ ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា និងដោយផ្អែកតាមកម្រិតទុកដាក់ជាពិសេស ទៅលើគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានដែលមានចែងក្នុង វិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងនេះ និង ច្បាប់នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌជាធរមាន។ ក្នុងករណីនេះ សំណើសុំធ្វើសាធារណកម្មវិធានផ្ទៃក្នុង ត្រូវដាក់ជូនទៅ គណៈកម្មាធិការនីតិវិធី និងវិធានផ្ទៃក្នុងឱ្យបានឆាប់រហ័សតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន»)។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំង ដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះ អាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច នាថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ ឯកសារ C5/45 កថាខណ្ឌ ៦-៧។

អ.វ.ត.ក. ដោះស្រាយផ្ទាល់ជាមួយនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នឡើយ និងបានសន្និដ្ឋានថា អង្គបុរេជំនុំជម្រះបំពេញតួនាទីជាសភាស៊ើបសួរកម្ពុជា នៅអ.វ.ត.ក.¹⁰⁵⁴។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាបន្ថែមទៀតលើក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ នៅពេលធ្វើការសម្រេចលើសំណើទាក់ទងនឹងការតែងតាំងអ្នកជំនាញ¹⁰⁵⁵។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល លើកលែងមតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Noguchi ក៏បានពិចារណាលក្ខខណ្ឌតម្រូវក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ នៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងផងដែរ នៅពេលកំណត់ពីលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសម្រាប់ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នតាមវិធាន ៨១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁰⁵⁶។

យ៉ាងណាមិញ ការសម្រេចតាមផ្លូវតុលាការផ្សេងទៀត បានអនុម័តវិធីសាស្ត្រខុសៗគ្នាចំពោះការខ្វះចន្លោះនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា សំណើសុំឱ្យបកស្រាយសំណងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីពីប្រព័ន្ធអន្តរជាតិមិនអាចអនុញ្ញាតធ្វើទៅបានទេ ដោយសារបច្ចុប្បន្នវាមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយវិធានផ្ទៃក្នុងដោយសម្រេចថា «ការដាក់កំហិតបែបនេះមិនអាចចៀសវាងបានដោយយុត្តាធិការនោះទេ ប៉ុន្តែទាមទារឱ្យធ្វើវិសោធនកម្មវិធានផ្ទៃក្នុង»¹⁰⁵⁷។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ បានផ្អែកលើវិធានអន្តរជាតិ និងបានពិនិត្យមើលយុត្តិសាស្ត្រតុលាការ ICTY ដើម្បីបំពេញការខ្វះចន្លោះនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង ទាក់ទងនឹងអត្ថន័យច្បាស់លាស់នៃ «សម្បទាចូលរួមក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះ»¹⁰⁵⁸។

៥.២. បទប្បញ្ញត្តិទូទៅនៃវិធានផ្ទៃក្នុង

៥.២.១. សក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯងរបស់សាក្សី

របបគ្រប់គ្រងជាពិសេសលើភស្តុតាងប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង មានចែងក្នុងវិធាន ២៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះ មិនត្រូវកោះហៅមកធ្វើជាសាក្សីចំពោះបុគ្គលណា ដែលមានភស្តុតាងប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯងអំពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌក្រោមមាត្រា ២៤(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងឡើយ លើកលែងតែមានចែងក្នុងវិធាន ២៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁰⁵⁹។ សិទ្ធិមិនធ្វើសក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង អនុវត្តនៅគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី រួមបញ្ចូលទាំងការស៊ើបអង្កេតបឋមដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា ការស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឡើងដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ¹⁰⁶⁰។

¹⁰⁵⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្វេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច នាថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ ឯកសារ C5/45 កថាខណ្ឌ ៦-៧។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៤១។

¹⁰⁵⁵ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការចាត់តាំងអ្នកជំនាញផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ A189/I/8 កថាខណ្ឌ ២២។

¹⁰⁵⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់ ខៀវ សំផន ស្តីពីសំណើសុំដោះលែងជាបន្ទាន់ ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E50/3/1/4 កថាខណ្ឌ ៤៧។

¹⁰⁵⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦២។

¹⁰⁵⁸ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ចំពោះការចាត់តាំងអ្នកជំនាញ ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D54/V/6 កថាខណ្ឌ ២០-២៧។

¹⁰⁵⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៤(៤)។

¹⁰⁶⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៨(១)។

សាក្សីត្រូវទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ក្នុងការជំទាស់ទៅនឹងការផ្តល់ ចម្លើយណាមួយដែលអាចប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង។ ប្រសិនបើសាក្សីមិនត្រូវបានជូនដំណឹងអំពី សិទ្ធិនេះទេ សហព្រះរាជអាជ្ញា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះ ត្រូវតែជូនដំណឹង ដល់ពួកគេមុនពេលការស្តាប់ចម្លើយ ឬការផ្តល់សក្ខីកម្ម¹⁰⁶¹។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០១, ០០២/០១ និង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង សង្កេតឃើញថា សាក្សីត្រូវបាន ជូនដំណឹងអំពីសិទ្ធិរបស់ពួកគេចំពោះការមិនផ្តល់សក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង ហើយទទួល បានជំនួយពីមេធាវី បន្ទាប់ពីមានការស្នើសុំ¹⁰⁶²។

បុគ្គលដែលមានភស្តុតាងដាក់បន្ទុកមកលើខ្លួនឯង អាចផ្តល់ភស្តុតាងនៃអង្គហេតុ និងកាលៈទេសៈផ្សេងទៀតដែលបានឃើញ ឬស្តាប់ឮ ក្រៅពីអំពើផ្ទាល់ខ្លួនរបស់សាក្សីនោះ ប៉ុន្តែការភ័យខ្លាចនៃការផ្តល់សក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង គឺជាកត្តាដែលអាចពាក់ព័ន្ធនៅពេល វាយតម្លៃភាពអាចជឿជាក់បាននៃសក្ខីកម្មរបស់សាក្សី¹⁰⁶³។ ជាងនេះទៀត ទណ្ឌិតអាច ត្រូវបានកោះហៅមកផ្តល់សក្ខីកម្ម ដោយមិនប្រឆាំងទៅនឹងបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការផ្តល់សក្ខីកម្ម ប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯងឡើយ¹⁰⁶⁴។ នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំរៀបចំសវនាការ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបញ្ជាក់ថា ប្រសិនបើខ្លួនបានសម្រេចធ្វើដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះអាចកោះហៅ ឧប មកផ្តល់ សក្ខីកម្មក្រោមសម្បជញ្ញក្នុងនាមជាសាក្សីធម្មតា¹⁰⁶⁵។ វិធាន ២៤(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងមិនរារាំង ទណ្ឌិតក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ពីការផ្តល់សក្ខីកម្មក្នុងនាមជាសាក្សី ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ នោះ ទេ។ ប្រសិនបើកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខក្នុងសំណុំរឿង ០០១ មិនទាន់បញ្ចប់ទេ នោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង យ៉ាងណាក៏ដោយ នៅតែអាចស្តាប់សក្ខីកម្ម ឧប ក្នុងនាមជា សាក្សី បន្ទាប់ពីមានការណែនាំសមស្របពីអង្គជំនុំជម្រះ ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិរបស់គាត់ចំពោះការ ផ្តល់សក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង¹⁰⁶⁶។

បញ្ហាចោទអំពីការផ្តល់សក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង អាចត្រូវបានលើកឡើងដោយ សាក្សី ឬភាគី¹⁰⁶⁷។ ប្រសិនបើបញ្ហាអំពីការផ្តល់សក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯងកើតមានឡើង ហើយសាក្សីមិនបានលះបង់សិទ្ធិនោះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះត្រូវបញ្ឈប់ ការយកសក្ខីកម្មនោះ និងត្រូវផ្តល់មេធាវីឱ្យសាក្សីនោះ¹⁰⁶⁸។ បន្ទាប់ពីការពិភាក្សាជាមួយ សហព្រះរាជអាជ្ញាចមក ស្ថាប័នតុលាការដែលសួរចម្លើយមានឆន្ទានុសិទ្ធិធានាដល់សាក្សី នោះថា ភស្តុតាងនោះនឹងត្រូវរក្សាជាការសម្ងាត់ និងមិនត្រូវបានប្រើប្រឆាំងនឹងសាក្សីនោះ ឡើយ នៅក្នុងការចោទប្រកាន់បន្តទៀតដោយ អ.វ.ត.ក.¹⁰⁶⁹។ ក្នុងការពិចារណាថាតើត្រូវ បង្ខំឱ្យសាក្សីផ្តល់ភស្តុតាង ឬយ៉ាងណានោះ ស្ថាប័នតុលាការត្រូវពិនិត្យសារៈសំខាន់ និង

¹⁰⁶¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៨(២)។
¹⁰⁶² សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ និង សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ ចម្លើយតបរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទៅនឹងសំណើក្រោយកិច្ចប្រជុំ រៀបចំសវនាការថ្ងៃទី ០៥ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១១ ចុះថ្ងៃទី៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E74 ទំព័រ ១-២។
¹⁰⁶³ សំណុំរឿង ០០២/០២ និង សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦២។
¹⁰⁶⁴ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ ចម្លើយតបរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទៅនឹងសំណើក្រោយកិច្ចប្រជុំរៀបចំសវនាការថ្ងៃទី ០៥ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១១ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E74 ទំព័រ ១-២។
¹⁰⁶⁵ សំណុំរឿង ០០២/០១ ចម្លើយតបរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទៅនឹងសំណើក្រោយកិច្ចប្រជុំរៀបចំសវនាការថ្ងៃទី ០៥ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១១ ចុះថ្ងៃទី៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E74 ទំព័រ ១។
¹⁰⁶⁶ ដូចខាងលើ ទំព័រ ១-២។
¹⁰⁶⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៨(៨)។
¹⁰⁶⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៨(៩)។
¹⁰⁶⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៨(៣)-(៤)។

លក្ខណៈពិសេសនៃភស្តុតាង លក្ខណៈដែលអាចមានការផ្តល់សក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង និង លក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់នៃការការពារសម្រាប់សាក្សី¹⁰⁷⁰។ ដោយពិចារណាលើបទប្បញ្ញត្តិទាំង អស់នេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ បានសម្រេចមិនកោះហៅ អ៊ឹម ថែម មកធ្វើជាសាក្សី ដោយសារការចោទប្រកាន់នានាស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃការ ជំនុំជម្រះក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ត្រួតគ្នាជាមួយនឹងការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងគាត់ នៅក្នុងកិច្ចស៊ើបសួរ¹⁰⁷¹។

ប្រសិនបើភស្តុតាងត្រូវបានផ្តល់ឱ្យ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះ អាច បង្ហាត់ថា ភស្តុតាងនោះត្រូវបានផ្តល់ដោយសម្ងាត់ ដោយមិនមានការបង្ហាញអត្តសញ្ញាណសាក្សី ទៅសាធារណៈជនឡើយ ហើយអាចបង្ហាត់ឱ្យប្រើវិធានការការពារបន្ថែមទៀត¹⁰⁷²។

៥.២.២. វិធានការការពារ

អ.វ.ត.ក. បានបំពេញកាតព្វកិច្ចការពារជនរងគ្រោះ ដែលបានចូលរួមក្នុងកិច្ច ដំណើរការនីតិវិធី¹⁰⁷³ មិនថាជាអ្នកដាក់បណ្តឹង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬសាក្សីនោះទេ¹⁰⁷⁴។ ការជំនុំជម្រះត្រូវតែត្រឹមត្រូវ និងឆាប់រហ័ស ដោយគោរពយ៉ាងពេញលេញមិនត្រឹមតែសិទ្ធិរបស់ ជនជាប់ចោទប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងការការពារចំពោះ «ជនរងគ្រោះ និងសាក្សី» ផងដែរ¹⁰⁷⁵។

វិធានការការពារអាចផ្តល់ឱ្យតាមសំណើរបស់ភាគី ឬមេធាវីរបស់ពួកគេ ឬដោយសហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះតាមការផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន¹⁰⁷⁶។ ការការពារជនរងគ្រោះត្រូវ បានពិចារណាដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះ នៅពេលធ្វើការបង្ហាត់ណាមួយ ដោយកាតព្វកិច្ចនេះអនុវត្តដូចគ្នាចំពោះស្ថាប័នផ្សេងទៀត ដូចដែលអាចអនុវត្តបាន ក្នុងការ បំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួន¹⁰⁷⁷។ បន្ថែមលើនេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះ តាម គំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន បន្ទាប់ពីបានពិគ្រោះយោបល់ជាមួយអង្គភាពគាំពារសមស្រប អាច

¹⁰⁷⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៨(៥)។

¹⁰⁷¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីសាក្សីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកជំនាញដែលត្រូវបានស្នើសុំស្តាប់សក្ខីកម្មនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី១៨ កក្កដា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ E459 កថាខណ្ឌ ៥៣-៥៤។

¹⁰⁷² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៨(៧)។

¹⁰⁷³ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ២៤។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៣៣ (ថ្មី)។ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(១)។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បានដាក់កាតព្វកិច្ចនេះទៅលើ «តុលាការ»។ វិធាននេះសំដៅលើ «អ.វ.ត.ក.» និងកិច្ចព្រមព្រៀង «រវាងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សហ ព្រះរាជអាជ្ញា និងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ»។

¹⁰⁷⁴ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ២៣។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៣៣ (ថ្មី)។ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(១)។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. និងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលសំដៅលើ «ជនរងគ្រោះ និងសាក្សី»។ វិធានផ្ទៃក្នុងបានបញ្ជាក់ច្បាស់ថា បទប្បញ្ញត្តិអនុវត្ត ចំពោះ «ជនរងគ្រោះដែលចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី មិនថាជាអ្នកដាក់បណ្តឹង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬសាក្សីឡើយ»។ វិធានផ្ទៃក្នុង ចែងថា «ជនរងគ្រោះ» សំដៅលើរូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គល (ឧទាហរណ៍ សមាគមជនរងគ្រោះ សាលារៀន ឬព្រះវិហារ) ដែលបានទទួលរង ពុលសន្តិភូត ដោយសារអំពើឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលស្ថិតនៅក្នុងយុទ្ធនាការនៃ អ.វ.ត.ក.។ សូមមើល សន្ទានុក្រម វិធានផ្ទៃក្នុង («ជនរងគ្រោះ»)។ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាគឺមានកាតព្វកិច្ចទទួលបន្ទុកថាវិធានការប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីធានាសន្តិសុខ សុវត្ថិភាព និងការ ការពារបុគ្គលដែលមានចែងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល។ សូមមើល កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ២៤។

¹⁰⁷⁵ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៣៣ (ថ្មី)។

¹⁰⁷⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(៣)។ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីវិធានការការពារ កថាខណ្ឌ ២.១។ ការប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយជនរងគ្រោះដោយ ការិយាល័យណាមួយរបស់តុលាការត្រូវតែធ្វើឡើងតាមរយៈមេធាវីរបស់ពួកគេ ឬតាមរយៈសមាគមជនរងគ្រោះ ប្រសិនបើការទំនាក់ទំនង ដោយផ្ទាល់នោះអាចបណ្តាលឱ្យបុគ្គលទាំងនេះមានគ្រោះថ្នាក់ដល់ជីវិត ឬដល់សុខុមាលភាពរបស់ពួកគេ។ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(២)។ នៅពេលដែលសាក្សី ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬអ្នកដាក់បណ្តឹង បានស្នើសុំវិធានការការពារ ឬបានជូនដំណឹងដល់មន្ត្រីតុលាការ ថា ពួកគេមានការព្រួយបារម្ភអំពីសុវត្ថិភាព ឬអំពីការសម្ងាត់ សំណើរបស់ពួកគេនឹងត្រូវបញ្ជូនទៅកាន់អង្គភាពគាំពារសាក្សី និងអ្នកជំនាញ ឬ អង្គភាពជនរងគ្រោះទៅតាមលក្ខខណ្ឌសមស្រប។ សូមមើល សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីវិធានការការពារ កថាខណ្ឌ ២.២។

¹⁰⁷⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(២)។ សូមមើល សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីវិធានការការពារ កថាខណ្ឌ ១.៣។

បង្គាប់ឱ្យមានវិធានការការពារសមស្រប ដើម្បីការពារជនរងគ្រោះ និងសាក្សី¹⁰⁷⁸។ ក្នុង ការសម្រេចថាតើត្រូវបង្គាប់ឱ្យមានវិធានការការពារ ឬគ្មាននោះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អង្គជំនុំជម្រះ អាចធ្វើការសវនាការដោយសម្ងាត់ ដែលអាចធ្វើពីចម្ងាយ ដើម្បីសម្រួលដល់ ការចូលរួមរបស់ភាគីដែលចាប់អារម្មណ៍¹⁰⁷⁹។

មុនពេលផ្តល់វិធានការការពារ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះត្រូវប្តឹងថ្លែង គោលការណ៍ជាសារវន្តចំនួនបី ដែលអាចអនុវត្តក្នុងអំឡុងពេលកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី អ.វ.ត.ក. គឺ៖ តម្រូវការរបស់ជនរងគ្រោះ និងសាក្សី សិទ្ធិរបស់ជនសង្ស័យ ឬជនដែលត្រូវចោទ ឬ ជនជាប់ចោទ និងនីតិវិធីនៃការជំនុំជម្រះមួយដែលត្រឹមត្រូវ និងមិនលម្អៀង¹⁰⁸⁰។ សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះត្រូវពិចារណាថាតើ ស្ថានភាពនោះ «អាចធ្វើឱ្យអាយុជីវិត សុខមាលភាព ឬក្រុមគ្រួសារ ឬញាតិជិតស្និទ្ធរបស់ពួកគេ ត្រូវស្ថិតក្នុងសភាពគ្រោះថ្នាក់ ធ្ងន់ធ្ងរ»¹⁰⁸¹។ ការវាយតម្លៃពេញលេញលើអង្គហេតុទាំងនេះ អាចត្រូវបានធ្វើឡើងដើម្បីកំណត់ ថាតើ វិធានការបែបនោះសមស្របឬទេ និងអាចពិនិត្យមើលជាពិសេសលើភាពសមាមាត្រ រវាងវិធានការការពារ ដែលបានដាក់ចេញ និងហានិភ័យដែលអាចកើតមានឡើង¹⁰⁸²។ សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះក៏ត្រូវស្វែងរកការយល់ព្រម ពីបុគ្គលដែលត្រូវការពារ ដោយវិធានការនោះផងដែរ¹⁰⁸³។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិនិត្យកម្រិតកំណត់អតិបរមា សម្រាប់វិធានការ ការពារ។ អង្គជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា ច្បាប់យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ផ្សេងទៀត ទោះបីជាផ្តោតលើការការពារសាក្សីជាជាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏ដោយ ក៏អាច ផ្តល់ការណែនាំសម្រាប់ការការពារដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ ច្បាប់យុត្តិសាស្ត្រនេះបានបង្ហាញ ថា «វិធានការការពារត្រូវបានផ្តល់ឱ្យតាមករណីនីមួយៗ នៅពេលដែលសំណើនោះ មានព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ស្តីពីអត្តសញ្ញាណរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ និងការបញ្ជាក់ដ៏លម្អិតអំពី គ្រោះថ្នាក់ ឬព្យសនកម្ម ដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ឬក្រុមគ្រួសាររបស់ពួកគេនឹងប្រឈម»¹⁰⁸⁴។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏ពិចារណាផងដែរលើ សេចក្តីសម្រេចដែលបានធ្វើឡើងដោយ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលបានបង្ហាញថា វិធានការការពារ «តែងតែត្រូវបានផ្តល់ ជូនដល់បុគ្គលដែលត្រូវបានកំណត់ ដោយឈរលើមូលដ្ឋាននៃហានិភ័យដែលបានបញ្ជាក់ ច្បាស់លាស់»¹⁰⁸⁵ និងថាការពិចារណាផ្សេងៗអាចអនុវត្តនៅដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេត និង ជំនុំជម្រះ ដោយសារតែ «ការរក្សាការសម្ងាត់នៃកិច្ចស៊ើបអង្កេតតាមផ្លូវតុលាការ គឺមាន លក្ខណៈខុសគ្នាពីដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះក្តី ដែលគេសន្មតថាដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះក្តី មានលក្ខណៈជាសាធារណៈ»¹⁰⁸⁶។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្តបទដ្ឋានដូចគ្នា ដោយ

¹⁰⁷⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(៣)។
¹⁰⁷⁹ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីវិធានការការពារ កថាខណ្ឌ ២.៤។
¹⁰⁸⁰ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីវិធានការការពារ កថាខណ្ឌ ១.៣។
¹⁰⁸¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(៣)។
¹⁰⁸² សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីវិធានការការពារ កថាខណ្ឌ ១.៤។
¹⁰⁸³ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីវិធានការការពារ កថាខណ្ឌ ១.៥។
¹⁰⁸⁴ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចអំពីវិធានការការពារសម្រាប់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E71 កថាខណ្ឌ ៧។
¹⁰⁸⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨។
¹⁰⁸⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩។

សន្និដ្ឋានថា វិធានការការពារមិនចាំបាច់ ក្នុងករណីមិនមានព័ត៌មានទាក់ទងនឹងអត្តសញ្ញាណរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី កាលៈទេសៈជាក់លាក់ដែលចាំបាច់តម្រូវឱ្យមានវិធានការបែបនោះ ឬការព្រួយបារម្ភអំពីសុវត្ថិភាពរបស់ពួកគេឡើយ¹⁰⁸⁷។

វិធានការការពារដែលបង្គាប់ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះ អាចរួមមាន តែមិនកម្រិតត្រឹមតែ កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដោយសម្ងាត់¹⁰⁸⁸ និងការអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើការបង្ហាញភស្តុតាងតាមមធ្យោបាយអេឡិចត្រូនិក ឬមធ្យោបាយពិសេសណាមួយផ្សេងទៀត¹⁰⁸⁹។ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីវិធានការការពារ បានបញ្ជាក់ថា វិធានការតាមអេឡិចត្រូនិករួមមានការបំប្លែងសំឡេង និង/ឬ ទម្រង់រូបកាយរបស់បុគ្គលដែលត្រូវការពារ¹⁰⁹⁰ ការប្រើប្រាស់មធ្យោបាយសោតទស្សន៍ ដូចជាការធ្វើតាមវីដេអូពីចម្ងាយ (video-conferencing) ឬទូរទស្សន៍ CCTV (closed-circuit television)¹⁰⁹¹ ការប្រើតែមធ្យោបាយសំឡេងក្នុងការទំនាក់ទំនង¹⁰⁹² ឬ «មធ្យោបាយអេឡិចត្រូនិកដទៃទៀតទាំងអស់ ដែលអាចការពារបុគ្គលដែលត្រូវការពារនោះ»¹⁰⁹³។

វិធានការបន្ថែមទៀតរួមមានការបង្គាប់ឱ្យធ្វើកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ (ទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក) រក្សាទុកតាមរបៀបបិទស្លាកបោះត្រា¹⁰⁹⁴ ហាមឃាត់សាធារណៈជនចូលពិនិត្យឯកសារជាក់លាក់ណាមួយក្នុងសំណុំរឿង¹⁰⁹⁵ ការការពារផ្នែកបុរេសុំ (រួមមាន ការផ្តល់ជាកន្លែងស្នាក់នៅដែលមានសុវត្ថិភាពនៅក្នុង ឬក្រៅប្រទេសកម្ពុជា)¹⁰⁹⁶ និងការកោសលុបព័ត៌មានកំណត់អត្តសញ្ញាណ ឬទំនាក់ទំនងរបស់បុគ្គលដែលត្រូវការពារ¹⁰⁹⁷។ វិធានការបន្ថែមទៀត អាចរួមបញ្ចូលការបង្កើតទំនាក់ទំនងតាមរយៈតតិយជន ជាជាងការទាក់ទងទៅកាន់ជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់¹⁰⁹⁸ ការប្រើប្រាស់របាំសនាម¹⁰⁹⁹ និងការអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើកំណត់ហេតុដោយពុំចាំបាច់មានសរសេរអត្តសញ្ញាណនៅក្នុងសំណុំរឿង¹¹⁰⁰។

ព័ត៌មានលម្អិតនៃអត្តសញ្ញាណរបស់បុគ្គលដែលត្រូវការពារ ចាំបាច់ត្រូវចុះនិទ្ទេសក្នុងកំណត់ហេតុដោយឡែកពីសំណុំរឿង¹¹⁰¹ ហើយការដាក់បង្ហាញអត្តសញ្ញាណ ឬអាសយដ្ឋានរបស់បុគ្គលណាម្នាក់ដែលស្ថិតក្រោមការការពារ អាចនឹងត្រូវទទួលទណ្ឌកម្មតាមច្បាប់កម្ពុជា

¹⁰⁸⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១១-១២។

¹⁰⁸⁸ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ២៣។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៣៣ (ថ្មី) វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(៤)(ង)។

¹⁰⁸⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(៤)(ង)។ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីវិធានការការពារ កថាខណ្ឌ ២.២(ឃ)។

¹⁰⁹⁰ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីវិធានការការពារ កថាខណ្ឌ ៣.២ (ក) សូមមើលផងដែរ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(៤)(ឃ)។ វិធានផ្ទៃក្នុងបញ្ជាក់ថា វិធានការនេះនឹងសមស្រប ប្រសិនបើជនត្រូវបាន ឬជនជាប់ចោទ ស្នើសុំឱ្យមានការតទល់។ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តមានលក្ខណៈទូលាយជាងដោយចែងថា ការបំប្លែងអាចសមស្រប «ជាពិសេសក្នុងអំឡុងពេលនីតិវិធីតទល់ ឬសវនាការលើអង្គសេចក្តី»។

¹⁰⁹¹ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីវិធានការការពារ កថាខណ្ឌ ៣.២(ខ)។

¹⁰⁹² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣.២(គ)។

¹⁰⁹³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣.២(ឃ)។

¹⁰⁹⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣.១(ក)។

¹⁰⁹⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣.១(ខ)។

¹⁰⁹⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(៧)។ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីវិធានការការពារ កថាខណ្ឌ ៣.១(ខ)។

¹⁰⁹⁷ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីវិធានការការពារ កថាខណ្ឌ ៣.១(ឃ)។ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(៤)(ខ)។

¹⁰⁹⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(២) (៤)(ក)។

¹⁰⁹⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(៤)(ខ)។

¹¹⁰⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(៤)(គ)។ ការផ្ដន្ទាទោសមិនអាចផ្អែកទាំងស្រុងលើចម្លើយដែលផ្តល់ឱ្យដោយមិនមានអត្តសញ្ញាណនោះឡើយ។ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(៦)។

¹¹⁰¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(៥)។ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីវិធានការការពារ កថាខណ្ឌ ២.៦។

ជាធរមាន¹¹⁰²។ ជាទូទៅ ការអនុវត្តវិធានការការពារ អាចធ្វើឡើងយ៉ាងយូរ ១៥ ថ្ងៃ បន្ទាប់ពី សាលក្រមចូលជាស្ថាពរ ហើយវិធានការការពារសម្រាប់សាក្សី យ៉ាងយូរត្រឹមកាលបរិច្ឆេទ កំណត់សម្រាប់ការដាក់បញ្ជីឈ្មោះសាក្សី¹¹⁰³។

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍ សេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលទាក់ទងនឹងវិធានការការពារ ដែលផ្តល់ឱ្យតាមវិធាន ២៩(៤)(គ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹¹⁰⁴។ នៅពេលដែលត្រូវបានផ្តល់ឱ្យ វិធានការការពារត្រូវអនុវត្តបើមានការចាំបាច់ នៅទូទាំងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីទាំងមូលក្នុងរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធ ក៏ដូចជាកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីផ្សេងទៀត នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ រហូតទាល់តែវិធានការការពារទាំងនោះត្រូវបានលុបចោល ឬអស់សុពលភាព¹¹⁰⁵។ ភាគីអាចស្នើសុំឱ្យកែប្រែវិធានការការពារ ឬសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះ អាចកែប្រែវិធានការការពារតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន¹¹⁰⁶។ ការកែប្រែ ឬការលុបចោលអាចធ្វើឡើង នៅពេលដែលអាចធ្វើទៅបាន ដោយមានការយល់ព្រមពីបុគ្គល ដែលត្រូវការពារ¹¹⁰⁷។

៥.២.៣. សាក្សីជំនាញ

តួនាទីរបស់សាក្សីជំនាញគឺត្រូវ «ផ្តោតទៅលើចំណេះដឹងផ្នែកជំនាញ ដែលវាជាជំនាញ ឬចំណេះដឹងដែលទទួលបានតាមរយៈការបណ្តុះបណ្តាល ឬតាមរយៈការស្រាវជ្រាវ ដែលមតិយោបល់របស់អ្នកជំនាញនេះជួយដល់អង្គជំនុំជម្រះឱ្យបានយល់ដឹងអំពីភស្តុតាងនានា ដែលបានបង្ហាញ»¹¹⁰⁸។ បទប្បញ្ញត្តិទូទៅដែលលើកឡើងអំពីភស្តុតាងរបស់អ្នកជំនាញមានចែងនៅក្នុងវិធាន ៣១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដោយវិធាន ៣២ លើកឡើងអំពីការតែងតាំងអ្នកជំនាញវេជ្ជសាស្ត្រ ដើម្បីកំណត់ថាតើជនត្រូវចោទ ឬជនជាប់ចោទមានសម្បទាក្នុងការចូលរួមការជំនុំជម្រះឬទេ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះអាចស្នើសុំមតិយោបល់របស់អ្នកជំនាញ លើប្រធានបទណាមួយ ដែលខ្លួនយល់ឃើញថាចាំបាច់ចំពោះការស៊ើបអង្កេត ឬកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី¹¹⁰⁹។

អ្នកជំនាញត្រូវបានតែងតាំងតាមរយៈ ដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះ¹¹¹⁰។ អនុលោមតាមវិធាន ៨០ស្ទួន(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង «នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិចារណាឃើញថា ការស្តាប់ [...] អ្នកជំនាញដែលត្រូវបានស្នើសុំនឹងមិននាំមកនូវដំណើរការល្អនៃការស្វែងរកយុត្តិធម៌ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវបដិសេធសំណើសុំឱ្យកោះហៅបុគ្គលនោះ»។

¹¹⁰² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(៥)។

¹¹⁰³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៩(m) (យោងទៅកាន់ កាដាក់បញ្ជីសាក្សីនៅក្នុងវិធាន ៨០ នៃផ្ទៃក្នុង)។

¹¹⁰⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៤)។

¹¹⁰⁵ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តនីតិវិធីវិធានការការពារ កថាខណ្ឌ ៤.១។

¹¹⁰⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤.៣។

¹¹⁰⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤.៤។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម ១ សុំលុបវិធានការពារ ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ F23/1 (ការលុបចោលវិធានការការពារសម្រាប់ E2/62 បន្ទាប់ពីការពិភាក្សារវាងបុគ្គលនោះជាមួយនឹងអង្គភាពគាំពារសាក្សី និងអ្នកជំនាញ។

¹¹⁰⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៥។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើការបាត់តាំងអ្នកជំនាញ ចុះថ្ងៃទី៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E215 កថាខណ្ឌ ១៦។

¹¹⁰⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣១(១)។

¹¹¹⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣១(m)។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានស្តាប់ភស្តុតាងអ្នកជំនាញ ក្នុងសំណុំរឿង ០០១¹¹¹¹ ០០២/០១¹¹¹² និង ០០២/០២¹¹¹³ ដូចជាបទប្រវត្តិសាស្ត្ររចនាសម្ព័ន្ធ និងគោលនយោបាយ រដ្ឋ លក្ខខណ្ឌនៃការឃុំខ្លួន និងផលប៉ះពាល់ផ្នែកផ្លូវចិត្តនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ ដោយបង្ខំ និងភស្តុតាងកោសល្យវិច័យ¹¹¹⁴។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិចារណាលើអង្គហេតុ ដែលថា នៅសាលាក្តីកូនកាត់ ឬសាលាក្តីអន្តរជាតិផ្សេងទៀត អ្នកជំនាញគឺជាបុគ្គល ដែល «មានជំនាញពាក់ព័ន្ធ ឬមានចំណេះដឹងឯកទេស ដែលទទួលបានតាមរយៈការអប់រំ បទពិសោធន៍ ឬការបណ្តុះបណ្តាលនៅក្នុងវិស័យជំនាញដែលបានស្នើសុំ»។ ជាងនេះទៀត ការជាប់ពាក់ព័ន្ធពីមុនជាមួយនឹងអង្គការខាងក្រៅណាមួយនោះ ពុំមែនជាការរារាំងដល់ការ កោះហៅបុគ្គលរូបនេះមកធ្វើជាអ្នកជំនាញនោះទេ¹¹¹⁵។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងបានពិចារណាលើភស្តុតាងអ្នកជំនាញ ក្នុងការវាយតម្លៃលើសម្បទារបស់ អៀង ធីរិទ្ធ ក្នុងការចូលរួមការជំនុំជម្រះ ដោយសន្និដ្ឋានផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃរបាយការណ៍របស់ អ្នកជំនាញថា អៀង ធីរិទ្ធ មិនមានសម្បទាចូលរួមក្នុងដំណើរការជំនុំជម្រះ ដោយបានផ្អាកកិច្ច ដំណើរការនីតិវិធីប្រឆាំងនឹងគាត់ និងបានបង្គាប់ឱ្យដោះលែងគាត់ដោយឥតលក្ខខណ្ឌ¹¹¹⁶។

សាក្សីជំនាញដែលត្រូវបានជ្រើសរើស ត្រូវស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះ តាមការសម្របសម្រួល¹¹¹⁷។ ប្រសិនបើពួកគេមិនគោរព តាមពេលវេលាកំណត់ ដែលកំណត់ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះនោះ អ្នកជំនាញប្តីអាចត្រូវបានតែងតាំងជំនួសពួកគេ¹¹¹⁸។ ប្រសិនបើចាំបាច់ អ្នកជំនាញច្រើនអាច ត្រូវបានតែងតាំង ដែលអ្នកជំនាញទាំងនោះត្រូវធ្វើរបាយការណ៍ដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ក្នុង ករណីដែលមានមតិយោបល់មិនស្របគ្នា¹¹¹⁹។ ប្រសិនបើចាំបាច់ក្នុងការបំពេញភារកិច្ចរបស់ ខ្លួន អ្នកជំនាញអាចចូលមើលភស្តុតាងជាក់លាក់នៅក្នុងសំណុំរឿង លើកលែងតែក្នុងករណី ដែលការចូលមើលបែបនេះ អាចបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់ជនរងគ្រោះ ឬសាក្សី ឬផ្ទុយទៅនឹង វិធានការការពារ ដែលត្រូវបានបង្គាប់តាមវិធាន ២៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹¹²⁰។ ប្រសិនបើចាំបាច់ សម្រាប់ការបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួន អ្នកជំនាញក៏អាចអនុញ្ញាតឱ្យចូលរួមក្នុងការសម្ភាស សាក្សី ជនត្រូវចោទ ជនជាប់ចោទ ឬដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ធ្វើឡើងដោយសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះ¹¹²¹ ឬធ្វើការសម្ភាសបែបនោះ¹¹²²។

សហព្រះរាជអាជ្ញា ជនត្រូវចោទ ឬជនជាប់ចោទ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬមេធាវី របស់ពួកគេ ឬសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អាចស្នើសុំឱ្យសហចៅក្រម

¹¹¹¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៥។
¹¹¹² សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០។
¹¹¹³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៣។
¹¹¹⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៨៥ កថាខណ្ឌ ២៥៣០ និង កថាខណ្ឌ ២៥៣៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៧ កថាខណ្ឌ៣៤៨ និងកថាខណ្ឌ៨៣៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៨ កថាខណ្ឌ១០២-១០៣ និងកថាខណ្ឌ២៥៥។ សូម មើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៣១៩ កថាខណ្ឌ១៣២២-១៣២៤។
¹¹¹⁵ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើការចាត់តាំងអ្នកជំនាញ ចុះថ្ងៃទី៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E215 កថាខណ្ឌ ១៥។
¹¹¹⁶ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសម្បទារបស់ អៀង ធីរិទ្ធ ក្នុងការចូលរួមសវនាការ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ E138 កថាខណ្ឌ ១ និងកថាខណ្ឌ៨០-៨១។
¹¹¹⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣១(៤)។
¹¹¹⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣១(៥)។
¹¹¹⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣១(៩)។
¹¹²⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣១(៣)។
¹¹²¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣១(៦)។
¹¹²² ដូចខាងលើ។

ស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះចាត់តាំងអ្នកជំនាញបន្ថែម ដើម្បីធ្វើការត្រួតពិនិត្យជាថ្មី ឬ ធ្វើការត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ លើបញ្ហាណាមួយ ដែលធ្វើរួចហើយ ដែលមានក្នុងរបាយការណ៍ អ្នកជំនាញមុន¹¹²³។ សំណើនេះត្រូវសម្រេចឱ្យបានឆាប់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន និង ក្នុង ករណីណាក៏ដោយ មុនពេលបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេត ឬកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី¹¹²⁴។

ប្រសិនបើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបដិសេធសំណើបែបនេះ សេចក្តីសម្រេចនេះ អាចត្រូវបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ¹¹²⁵។ នៅក្នុងការពិចារណាលើសំណើរបស់ អៀង សារី សុំឱ្យចាត់តាំងអ្នកជំនាញម្នាក់ដើម្បីវាយតម្លៃសម្បទារបស់គាត់ផ្ទាល់ ក្នុង សំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា ការខកខានរបស់សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត ក្នុងការសម្រេចលើសំណើនេះឱ្យបានឆាប់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន បង្កើតបាន ជាការបដិសេធតាមការសន្មតលើសំណើសុំ ដែលការណ៍នេះបើកផ្លូវឱ្យប្តឹងឧទ្ធរណ៍¹¹²⁶។

អនុលោមតាមវិធាន ៣២ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ក្នុងគោលបំណងដើម្បីបញ្ជាក់ថា ជន ត្រូវចោទ ឬជនជាប់ចោទមានសម្បទាខាងផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្តគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការចូលរួមការ ជំនុំជម្រះក្តី ឬដោយសារហេតុផលផ្សេងទៀត ឬតាមការស្នើសុំរបស់ភាគី សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះ អាចបង្គាប់ឱ្យពួកគេទទួលការត្រួតពិនិត្យផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ វិកលចរិត ចិត្តសាស្ត្រ ដោយអ្នកជំនាញ¹¹²⁷។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបាន ពិចារណាលើសម្បទារបស់ជនត្រូវចោទ ក្នុងការចូលរួមការជំនុំជម្រះ និងបានសន្និដ្ឋានថា ពុំ មានភស្តុតាងណាមួយបង្ហាញថា ខ្លួនចាំបាច់ត្រូវចាត់តាំងអ្នកជំនាញផ្នែកវិកលចរិត ដើម្បីវាយតម្លៃ អៀង សារី¹¹²⁸ ឬ នួន ជា នោះទេ¹¹²⁹។

៥.២.៤. អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី និង អន្តរាគមន៍

របបដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានអន្តរាគមន៍ពីអ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី មានចែង នៅក្នុងវិធាន ៣៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ វិធាន ៣៣ ចែងថា នៅដំណាក់កាលណាមួយនៃកិច្ច ដំណើរការនីតិវិធី សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះអាច «បើយល់ថាចាំបាច់ដើម្បី វិនិច្ឆ័យទោសឱ្យបានត្រឹមត្រូវ» អញ្ជើញ ឬអនុញ្ញាតឱ្យអង្គការ ឬបុគ្គលណាម្នាក់ដាក់ជូន នូវសារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តីជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ¹¹³⁰។ អន្តរាគមន៍ បែបនេះត្រូវអនុញ្ញាត ប្រសិនបើកើតមាន ទៅតាមករណីជាក់ស្តែងនីមួយៗ នៅពេលដែល ផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌តម្រូវឱ្យធ្វើដូច្នោះ¹¹³¹។

¹¹²³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣១(១០)។
¹¹²⁴ ដូចខាងលើ។
¹¹²⁵ ដូចខាងលើ។
¹¹²⁶ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការចាត់តាំងអ្នកជំនាញផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ A189/I/8 កថាខណ្ឌ ២៣-២៤។
¹¹²⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣២។
¹¹²⁸ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការចាត់តាំងអ្នកជំនាញផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ A189/I/8។
¹¹²⁹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ចំពោះការចាត់តាំងអ្នកជំនាញ ចុះថ្ងៃទី២២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D54/V/6។
¹¹³⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៣ (១)។
¹¹³¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំធ្វើអន្តរាគមន៍ ឬសុំដាក់សារណារបស់អ្នកមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការ នីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ចុះថ្ងៃទី៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ F20/1 កថាខណ្ឌ ១២។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពន្យល់ពីភាពផ្សេងគ្នារវាង អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី និងអន្តរាគមន៍។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា បំណងរបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តីគឺ «ដើម្បីមូលហេតុផលប្រយោជន៍អរូបីលើបញ្ហាជាក់លាក់ណាមួយ ជាជាងក្នុងន័យ ជុំវិញ ឬបង្កើតឱ្យមាននូវលទ្ធផលជាក់លាក់ណាមួយទាក់ទងនឹងករណីព្រហ្មទណ្ឌ»¹¹³²។ ផ្ទុយទៅវិញ អ្នកចូលធ្វើអន្តរាគមន៍ គឺជាបុគ្គលដែលទទួលបានផលប្រយោជន៍បែបនោះ¹¹³³។ ហេតុដូច្នេះ អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី គប្បីមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹង អ.វ.ត.ក. ឬការិយាល័យណាមួយរបស់ អ.វ.ត.ក. ឡើយ¹¹³⁴។

សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី អាចត្រូវបានស្នើសុំលើបញ្ហាណាមួយ ហើយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះមានឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការកំណត់ពេលវេលាឱ្យដាក់សារណាទាំងនេះ ប្រសិនបើត្រូវធ្វើ¹¹³⁵។ ដោយអនុវត្តតាមគោលការណ៍ស្រដៀងគ្នានេះទៅនឹងគោលការណ៍ដែលអនុម័តដោយសាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍ អ.វ.ត.ក. បានបញ្ជាក់ថា បុគ្គល ឬស្ថាប័នជាច្រើនអាចដើរតួជាអ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី។ គោលបំណងចម្បងនៃអ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តីនៅក្នុងនីតិព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ គឺត្រូវផ្តល់ជំនួយដល់ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចនៅក្នុងរឿងក្តី និង «ជាពិសេសបញ្ហាច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបច្ចុប្បន្ន» ដែលអ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តីមានខ្លឹមសារបន្ថែមទៅលើអំណះអំណាងនានាដែលបានទទួលពីភាគីនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីទាំងអស់នោះ¹¹³⁶។

សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តីត្រូវបានអញ្ជើញឱ្យដាក់ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត (ភាគច្រើនទៅលើនិយមន័យនៃ «ការវាយប្រហារសំដៅលើប្រជាជនស៊ីវិល»សម្រាប់គោលបំណងនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ តាមមាត្រា ៥ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក.)¹¹³⁷ និងដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះ (លើបញ្ហានានាដូចជា សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម («JCE»)¹¹³⁸។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានអនុញ្ញាតឱ្យដាក់សារណាលើបញ្ហាវិនិច្ឆ័យនានា ដូចជា ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ¹¹³⁹។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបដិសេធសំណើមួយពីផ្នែកគាំពារការការពារក្តី សុំឱ្យមានសារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី លើបញ្ហានានាដែលបានលើកឡើងដោយជនជាប់ចោទ និងសហមេធាវីរបស់ខ្លួន ប៉ុន្តែតាមការយល់ឃើញរបស់ពួកគេមិនត្រូវ

¹¹³² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩។
¹¹³³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១១។
¹¹³⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីសំណើរបស់អង្គភាពគាំពារការការពារក្តី សុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល អញ្ជើញភាគីទីបីដែលឯករាជ្យ ដាក់សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីក្នុងរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ F16/3 កថាខណ្ឌ ៩។
¹¹³⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៣(១)។
¹¹³⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំធ្វើអន្តរាគមន៍ ឬសុំដាក់សារណារបស់អ្នកមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ចុះថ្ងៃទី៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ F20/1 កថាខណ្ឌ ៨។
¹¹³⁷ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៣ និងសំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីអំពាវនាវសុំឱ្យដាក់សារណាពីភាគីនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ និងអ្នកដែលមិនមែនជាភាគី ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D191។
¹¹³⁸ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំការអនុញ្ញាតដាក់សារណា របស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D99/3/17។ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីអញ្ជើញអ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D99/3/12។
¹¹³⁹ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំការអនុញ្ញាតដាក់សារណារបស់អ្នកមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តីស្តីពីអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ E418/3។

បានដោះស្រាយត្រឹមត្រូវ¹¹⁴⁰។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបដិសេធសំណើមិនមានការអញ្ជើញសុំដាក់សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ទាក់ទងនឹងការជាប់ពាក់ព័ន្ធនៃការចោទប្រកាន់ពីអំពើពុករលួយនៅ អ.វ.ត.ក. ក្នុងការជំនុំជម្រះក្តីប្រកបដោយយុត្តិធម៌¹¹⁴¹។

ជនត្រូវចោទមានបំណងដាក់សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី (ហៅម្យ៉ាងទៀត សារណា «អន្តរាគមន៍») នៅក្នុងរឿងក្តីផ្សេងទៀត។ មិនមានបទប្បញ្ញត្តិដាក់លាក់នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌ អ.វ.ត.ក. ឬនៅសាលាក្តី និង តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ទាក់ទងនឹងការទទួលយកជនត្រូវចោទជា «អ្នកធ្វើអន្តរាគមន៍» នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីឡើយ¹¹⁴²។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបដិសេធសំណើរបស់ជនត្រូវចោទ ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានលើភាពអាចអនុវត្តបាននៃ JCE នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយក្នុងសំណុំរឿង ០០១¹¹⁴³។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា វិធានផ្ទៃក្នុងមិនអនុញ្ញាតឱ្យមានសារណាអន្តរាគមន៍ពិតៗដែលបញ្ហានានាដែលលើកឡើងនៅបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នោះឡើយ ដោយបានបដិសេធសំណើ ដោយសារតែជនត្រូវចោទមិនត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាជាសមាជិក JCE ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ហើយសេចក្តីសម្រេចនឹងមិនអនុវត្តដោយផ្ទាល់លើជនត្រូវចោទនោះទេ¹¹⁴⁴។ ទោះបីជាការសម្រេចផ្លូវច្បាប់អាចផ្តល់ការណែនាំនៅក្នុងរឿងក្តីនាពេលខាងមុខ ក៏វាមិនមានន័យថាជនត្រូវចោទមានសិទ្ធិធ្វើអន្តរាគមន៍ក្នុងរឿងក្តី ដែលពួកគេមិនមែនជាភាគីនោះឡើយ¹¹⁴⁵។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបដិសេធសំណើចំនួនពីរ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ ស្នើសុំអន្តរាគមន៍ លើបញ្ហាបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២¹¹⁴⁶។

¹¹⁴⁰ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីសំណើរបស់អង្គភាពគាំពារការការពារក្តី សុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល អញ្ជើញភាគីទីបីដែលឯករាជ្យ ដាក់សារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីក្នុងរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ F16/3។

¹¹⁴¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំការអនុញ្ញាតដាក់សារណារបស់អ្នកមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី ចុះថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D158/5/1/14។

¹¹⁴² សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំធ្វើអន្តរាគមន៍ ឬសុំដាក់សារណារបស់អ្នកមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ចុះថ្ងៃទី៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ F20/1 កថាខណ្ឌ ១០។

¹¹⁴³ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់លោក អៀង សារី សុំដាក់អំណាចស្តីពីការអនុវត្តទ្រឹស្តីសហឧក្រិដ្ឋកម្ម នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ «ឌុច» ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D99/3/19។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី សុំចូលអន្តរាគមន៍ជាបន្ទាន់ចំពោះទ្រឹស្តីសហឧក្រិដ្ឋកម្ម នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ «ឌុច» ចុះថ្ងៃទី៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D99/3/31។

¹¹⁴⁴ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់លោក អៀង សារី សុំដាក់អំណាចស្តីពីការអនុវត្តទ្រឹស្តីសហឧក្រិដ្ឋកម្ម នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ «ឌុច» ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D99/3/19 កថាខណ្ឌ ៨-៩ និងកថាខណ្ឌ ១១-១៣។ សូមមើលសេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី សុំចូលអន្តរាគមន៍ជាបន្ទាន់ចំពោះទ្រឹស្តីសហឧក្រិដ្ឋកម្ម នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ «ឌុច» ចុះថ្ងៃទី៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D99/3/31 កថាខណ្ឌ ៥-៦។

¹¹⁴⁵ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់លោក អៀង សារី សុំដាក់អំណាចស្តីពីការអនុវត្តទ្រឹស្តីសហឧក្រិដ្ឋកម្ម នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ «ឌុច» ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D99/3/19 កថាខណ្ឌ ១៤។ សូមមើលសេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី សុំចូលអន្តរាគមន៍ជាបន្ទាន់ចំពោះទ្រឹស្តីសហឧក្រិដ្ឋកម្ម នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ «ឌុច» ចុះថ្ងៃទី៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D99/3/31 កថាខណ្ឌ ៨។

¹¹⁴⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ យីម ទិញ សុំការអនុញ្ញាតចូលធ្វើអន្តរាគមន៍ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/២ ស្តីពីយុទ្ធនាការរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ E004/2/4/1 ទំព័រ ២-៣។ សំណុំរឿង ០០៤/០២សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់មាសមុតសុំការអនុញ្ញាតចូលធ្វើអន្តរាគមន៍និងឆ្លើយតបទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិលើអាទិភាពដែលនាំឱ្យបញ្ចប់សំណុំរឿង ០០៤/២របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ E004/2/2/1 ទំព័រ ២-៣។

៥.២.៥. ការដាក់ឯកសារ

បទប្បញ្ញត្តិនីតិវិធីដែលគ្រប់គ្រងលើការដាក់ឯកសារ មានចែងជាទូទៅនៅក្នុងសេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារ និងវិធាន ៣៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹¹⁴⁷។ វិធាន ៧៥ ចែងដាក់លាក់អំពីកាលបរិច្ឆេទកំណត់សម្រាប់សារណា ដែលដាក់នៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះហើយវិធាន ១០៧ ចែងដាក់លាក់អំពីកាលបរិច្ឆេទកំណត់សម្រាប់សារណា ដែលដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល¹¹⁴⁸។ ភាគីទៅនឹងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីតែងតែស្នើសុំបន្ថែមរយៈពេល និងចំនួនទំព័រកំណត់ ឬការអនុញ្ញាតដាក់ក្រៅកាលបរិច្ឆេទកំណត់ ដែលការណ៍នេះត្រូវបានអនុញ្ញាតក្នុងកាលៈទេសៈមួយចំនួន¹¹⁴⁹។

៥.២.៦. ទម្រង់ ខ្លឹមសារ ភាសា និងការដាក់ឯកសារ

ការដាក់ឯកសារ ត្រូវតែធ្វើឡើងក្នុងទម្រង់ ដែលមានចែងនៅក្នុងសេចក្តីណែនាំអនុវត្ត¹¹⁵⁰។ ឯកសារណាដែលត្រូវដាក់ត្រូវមានចំណាត់ប្រភេទត្រឹមត្រូវ («សាធារណៈ» «សម្ងាត់» ឬ «សម្ងាត់បំផុត») ដូចដែលបានកំណត់ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះដែលពាក់ព័ន្ធ¹¹⁵¹។ ក្នុងករណីដែលការដាក់ឯកសារដែលបានកំណត់ប្រភេទជាឯកសារ «សាធារណៈ» ភាគីមានការទទួលខុសត្រូវលើការកំណត់ថាឯកសារនោះមិនមានព័ត៌មានសម្ងាត់ ឬសម្ងាត់បំផុតនោះទេ និងត្រូវប្រាកដថាការដាក់ឯកសារដែលកំណត់ប្រភេទជាឯកសារ «សម្ងាត់» ភាគីមានការទទួលខុសត្រូវលើការកំណត់ថាឯកសារនោះមិនមានព័ត៌មានសម្ងាត់បំផុតនោះទេ¹¹⁵²។

ឯកសារដែលបានដាក់នៅចំពោះមុខសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះត្រូវអនុវត្តតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវមួយចំនួន ទាក់ទងនឹងខ្លឹមសារនៃការដាក់ឯកសារនោះ¹¹⁵³។ ឯកសារត្រូវរួមបញ្ចូលមូលដ្ឋានគតិយុត្តិ និងកម្មវត្ថុដែលស្នើសុំ សេចក្តីសង្ខេបមូលដ្ឋាននៃអំណះអំណាង សេចក្តីសង្ខេបអង្គហេតុ និងកាលប្បវត្តិ សេចក្តីសង្ខេបអត្ថបទគតិយុត្តិដែលពាក់ព័ន្ធនិងអំណះអំណាងច្បាប់លម្អិត¹¹⁵⁴ ក៏ដូចជាបញ្ជីមូលដ្ឋានសំអាងផ្លូវច្បាប់ដែលផ្អែកលើដោយអ្នកដាក់ឯកសារ¹¹⁵⁵។

¹¹⁴⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៩។

¹¹⁴⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៥ និង ១០៧។

¹¹⁴⁹ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើពីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សុំបន្ថែមចំនួនទំព័រសម្រាប់ការដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ F5/2។ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច សុំពន្យារពេលកំណត់សម្រាប់ដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ F6/2។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ ខៀវ សំផន សុំបន្ថែមពេលវេលា និងចំនួនទំព័រសម្រាប់ដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ F49។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំបន្ថែមទំព័រសារណាតបទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមនៃសំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ F55/3។

¹¹⁵⁰ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារ មាត្រា ៣.២ និង ឧបសម្ព័ន្ធ ខ។

¹¹⁵¹ ដូចខាងលើ មាត្រា ៣.១២-៣.១៤។

¹¹⁵² ដូចខាងលើ មាត្រា ៣.១៣។

¹¹⁵³ សូមមើល ដូចខាងលើ មាត្រា ៤។

¹¹⁵⁴ ដូចខាងលើ មាត្រា ៤.១។

¹¹⁵⁵ ដូចខាងលើ មាត្រា ៤.២ និងមាត្រា ៦។

ជាទូទៅ ឯកសារត្រូវដាក់ជាអនុវិធានត្រួតពិនិត្យ លើកលែងតែក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស¹¹⁵⁶។ ឯកសារជាទូទៅត្រូវដាក់ជាភាសាខ្មែរ ក៏ដូចជាភាសាអង់គ្លេស ឬបារាំង¹¹⁵⁷។ ក្នុងករណី ពិសេស សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះពាក់ព័ន្ធអាចអនុញ្ញាតឱ្យភាគី ដាក់ឯកសារ ជាភាសាបារាំង ឬអង់គ្លេសបាន ក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលថាសំណើបកប្រែជាភាសាខ្មែរត្រូវដាក់ យ៉ាងឆាប់បំផុត¹¹⁵⁸។ យ៉ាងណាមិញ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានសម្រេចលើសំណើសុំបន្ថែមចំនួនពាក្យកំណត់ ដោយមិនមានការបកប្រែជាភាសាខ្មែរ ឬ អង់គ្លេស ដោយផ្អែកលើការបកប្រែក្រៅផ្លូវការ «ដើម្បីប្រយោជន៍នៃការពន្លឿននីតិវិធី និងភាព ត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌ដល់ភាគីទាំងអស់»¹¹⁵⁹។

៥.២.៧. ពាក្យ និងទំព័រកំណត់ (កម្រាស់ឯកសារ)

ឯកសារដែលដាក់នៅចំពោះមុខសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូង ជាទូទៅមិនអាចលើសពី ១៥ ទំព័រ ជាភាសាអង់គ្លេស ឬបារាំង ឬ ៣០ ទំព័រ ជា ភាសាខ្មែរ¹¹⁶⁰។ ទាក់ទងនឹងការដាក់ឯកសារតាមវិធាន ៩២ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលចែងថា ភាគីអាចធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សររហូតដល់សេចក្តីសន្និដ្ឋានបិទកិច្ចពិភាក្សា ដេញដោលនៅសវនាការ ចំនួនទំព័រមិនអាចលើស ១០០ ទំព័រ ជាភាសាអង់គ្លេស ឬបារាំង ឬ ២០០ ទំព័រជាភាសាខ្មែរ¹¹⁶¹នោះទេ។ មិនមានការកំណត់ចំនួនទំព័រសម្រាប់ដីកាសន្និដ្ឋាន បញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ តាមវិធាន ៥៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ បន្ថែម តាមវិធាន ៥៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ឬដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ តាមវិធាន ៦៦ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង នោះទេ¹¹⁶²។

តាមការស្នើសុំរបស់ភាគីចូលរួម សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះដែល ពាក់ព័ន្ធ អាចបង្កើនចំនួនសន្និករបស់ឯកសារនៅក្នុង «កាលៈទេសៈពិសេស»¹¹⁶³។ អង្គជំនុំ ជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា «តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដែលកាត់សេចក្តីចំពោះ ករណីដែលមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញ និងទំហំស្រដៀងគ្នានឹង អ.វ.ត.ក. ក៏បានអនុញ្ញាតផ្តល់ ចំនួនទំព័រ (ឬចំនួនពាក្យពេចន៍)ច្រើនជាង សម្រាប់បណ្តឹងប្រឆាំងនឹងសាលក្រមផងដែរ»¹¹⁶⁴។ ជាលទ្ធផល ដោយពិចារណាលើទំហំ និងភាពស្មុគស្មាញនៃសាលក្រមនៅ អ.វ.ត.ក. «កាលៈទេសៈពិសេសមានអត្ថិភាព ដែលតម្រូវឱ្យមានការបន្ថែមពេលវេលា និងចំនួន ទំព័រ»¹¹⁶⁵។ ទោះជាយ៉ាងណា កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខនៅ អ.វ.ត.ក. មានលក្ខណៈ ខុសគ្នាពីសាលាក្តីអន្តរជាតិ (អន្តរជាតូបនីយកម្ម) ផ្សេងទៀត ដោយសារយុត្តាធិការបណ្តឹង

¹¹⁵⁶ ដូចខាងលើ មាត្រា ២.៥។ ការដាក់ឯកសារដោយដៃ អាចធ្វើទៅបានលុះត្រាតែផ្នែកបច្ចេកទេសមានបញ្ហា ឬក្នុងករណីដាក់ឯកសារដូចជា ផែនទី រូបថត ឬស៊ីឌីប៉ូណ្ណោះ។
¹¹⁵⁷ ដូចខាងលើ មាត្រា ៧.១។
¹¹⁵⁸ ដូចខាងលើ មាត្រា ៧.២។
¹¹⁵⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាសុំបន្ថែមទំព័រសារណាតបទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹង សាលក្រមនៃសំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ F55/3 កថាខណ្ឌ ១៩។
¹¹⁶⁰ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារ មាត្រា ៥.១។
¹¹⁶¹ ដូចខាងលើ មាត្រា ៥.៣។
¹¹⁶² ដូចខាងលើ មាត្រា ៥.៥។
¹¹⁶³ ដូចខាងលើ មាត្រា ៥.៤។
¹¹⁶⁴ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើពីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សុំបន្ថែមចំនួនទំព័រសម្រាប់ការដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ F5/2 កថាខណ្ឌ ៧។
¹¹⁶⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ ខៀវ សំផន សុំបន្ថែមពេលវេលា និងចំនួនទំព័រសម្រាប់ដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ ចុះ ថ្ងៃទី២៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ F49 កថាខណ្ឌ ១៤។

សាទុក្ខមានលក្ខណៈវិភក្តិជាង¹¹⁶⁶។ ដោយពិចារណាលើកត្តានេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលបានអនុញ្ញាតផ្តល់ការបន្ថែមចំនួនទំព័រ ៣៥ ទំព័រជាអតិបរមា ទៅលើសារណាបណ្តឹង សាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ក្នុងសំណុំរឿង ០០១¹¹⁶⁷ ប៉ុន្តែយល់ឃើញថា សំណើរបស់ ខៀវ សំផន ស្នើសុំការកំណត់ចំនួនទំព័របន្ថែមចំនួន ៩២០ ទំព័រ គឺមានលក្ខណៈច្រើនហួស ហេតុពេក¹¹⁶⁸។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ការប៉ុនប៉ងរបស់ ខៀវ សំផន ក្នុងការដាក់បញ្ចូល តាមរយៈការយោងទៅសេចក្តីសន្និដ្ឋាននានាដែលបានធ្វើនៅក្នុងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ គាត់ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ត្រូវបានបដិសេធដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ផ្អែកលើ មូលហេតុថា «វិធីសាស្ត្រនេះ គឺជាការព្យាយាមដែលពុំត្រូវបានអនុញ្ញាតនោះឡើយ ព្រោះវា បានធ្វើឡើងដើម្បីរួចផុតពីការកម្រិតចំនួនទំព័រ ដែលអង្គជំនុំជម្រះបានកំណត់ចំពោះសារណា បញ្ចប់កិច្ចពិភាក្សាដេញដោលរបស់ភាគីនានា»¹¹⁶⁹។ បន្ទាប់មក សេចក្តីសន្និដ្ឋានទាំងអស់នេះ ត្រូវបានដកចេញពីការពិចារណារបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង¹¹⁷⁰។

៥.២.៨. ការកំណត់ពេលវេលា

លើកលែងតែមានចែងផ្សេងពីនេះ ពាក្យសុំ ឬសារណា ត្រូវដាក់យ៉ាងហោចណាស់ ៣០ ថ្ងៃ នៃប្រតិទិន មុនថ្ងៃសវនាការ¹¹⁷¹ ឬ ក្នុងករណីចម្លើយតបណាមួយទៅនឹងពាក្យសុំ ឬសារណា ក្នុងរយៈពេល ១០ ថ្ងៃនៃប្រតិទិន គិតពីថ្ងៃជូនដំណឹងនៃឯកសារ ដែល អ្នកចូលរួមត្រូវឆ្លើយតប¹¹⁷²។ ការឆ្លើយតបទៅនឹងចម្លើយតបអនុញ្ញាតឱ្យតែក្នុងករណីដែល អំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់មិនត្រូវបានធ្វើឡើង ហើយត្រូវដាក់ក្នុងរយៈពេលប្រាំថ្ងៃនៃប្រតិទិន គិតចាប់ពីថ្ងៃជូនដំណឹងអំពីចម្លើយតប ដែលអ្នកចូលរួមត្រូវឆ្លើយតប¹¹⁷³។

ការកំណត់ពេលវេលាដែលមានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង ច្បាប់ជាធរមាន និង សេចក្តីណែនាំអនុវត្ត និងក្នុងករណីសមស្រប សេចក្តីសម្រេចតុលាការ ត្រូវតែគោរព¹¹⁷⁴។ លើកលែងតែមានចែងផ្សេងពីនេះដោយវិធានផ្ទៃក្នុង និងក្នុងការអនុវត្តតាមសេចក្តីណែនាំ អនុវត្ត ចៅក្រមអាចកំណត់ពេលវេលាជាក់លាក់សម្រាប់ការដាក់សារណា សេចក្តីសន្និដ្ឋាន ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងឯកសារនានាទាក់ទងនឹងសំណើ ឬបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍/សាទុក្ខ ដោយ ពិចារណាលើកាលៈទេសៈនៃរឿងក្តី ជាពិសេសថាតើជនត្រូវចោទ ឬ ជនជាប់ចោទស្ថិតក្នុងការ ឃុំខ្លួន ឬទេ¹¹⁷⁵។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះ តាមរយៈសំណើពីភាគីពាក់ព័ន្ធ ឬ

¹¹⁶⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៦។

¹¹⁶⁷ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើពីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សុំបន្ថែមចំនួនទំព័រសម្រាប់ការដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ F5/2 កថាខណ្ឌ ៨។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហ ព្រះរាជអាជ្ញាសុំបន្ថែមទំព័រសារណាតបទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលាក្រមនៃសំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ F55/3។

¹¹⁶⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ ខៀវ សំផន សុំបន្ថែមពេលវេលា និងចំនួនទំព័រសម្រាប់ដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ ចុះ ថ្ងៃទី២៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ F49 កថាខណ្ឌ ១៥ និង ៣៦។

¹¹⁶⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ៣៧០៥។

¹¹⁷⁰ ដូចខាងលើ។

¹¹⁷¹ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារ មាត្រា ៨.២។

¹¹⁷² ដូចខាងលើ មាត្រា ៨.៣។

¹¹⁷³ ដូចខាងលើ មាត្រា ៨.៤។

¹¹⁷⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៩(១)។

¹¹⁷⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៩(២)។

តាមរយៈគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន អាចពន្យារពេលវេលាកំណត់ ឬទទួលស្គាល់សុពលភាពនៃ កិច្ចទាំងឡាយដែលបានធ្វើឡើងក្រោយពេលវេលាកំណត់¹¹⁷⁶។

ក្នុងករណីដែលមានការខ្វែងយោបល់គ្នារវាងសហព្រះរាជអាជ្ញា ឬសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត តាមវិធាន ៧១ ឬ ៧២ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹¹⁷⁷ ការកំណត់ពេលវេលាអាចត្រូវបានពន្យារ រហូតដល់មានការព្រមព្រៀងគ្នាណាមួយ ក្នុងរយៈពេលពាក់ព័ន្ធ ៣០ ថ្ងៃ បានផុតរលត់ ឬ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានទទួលយកករណីខ្វែងយោបល់គ្នានេះ ហើយអង្គបុរេបានបញ្ចប់សេចក្តី ពិចារណារបស់ខ្លួនលើបញ្ហានេះ ទៅតាមករណីសមស្រប¹¹⁷⁸។

វិធាន ៧៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងគូសបញ្ជាក់ពេលវេលាសម្រាប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នៅចំពោះ មុខ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ។ ជាទូទៅ ត្រូវដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ក្នុងរយៈពេល ១០ ថ្ងៃ ចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទនៃសេចក្តីសម្រេច ឬដីកា ដែលរងការជំទាស់¹¹⁷⁹ ហើយសេចក្តី សន្និដ្ឋានលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ក្នុងរយៈពេល ៣០ ថ្ងៃ នៃកាលបរិច្ឆេទនោះ¹¹⁸⁰។ ការកំណត់ ពេលវេលាអាចត្រូវបានពន្យារតាមកាលៈទេសៈពិសេស¹¹⁸¹។ សេចក្តីសន្និដ្ឋានបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ត្រូវតែមានអំណះអំណាងអង្គហេតុ និងអង្គច្បាប់ ដែលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ផ្អែកលើ ហើយ នៅក្នុង អំឡុងពេលសវនាការ ម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍មិនអាចលើកបញ្ហាអង្គហេតុ ឬអង្គច្បាប់ដែលមិន មាននៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរបានឡើយ¹¹⁸²។ ក្នុងករណីសេចក្តីសម្រេច របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលអាចប្តឹងសាទុក្ខបានភ្លាមៗ បណ្តឹងសាទុក្ខនោះត្រូវដាក់ ក្នុងរយៈពេល ៣០ ថ្ងៃ ចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទរបស់សេចក្តីសម្រេច ឬសេចក្តីជូនដំណឹងអំពី សេចក្តីសម្រេចនោះ¹¹⁸³។ ប្រសិនបើសេចក្តីសម្រេចស្ថិតក្រោមបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ និង ទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួន ការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ ឬវិធានការ ការពារ បណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗនោះត្រូវដាក់ក្នុងរយៈពេល ១៥ ថ្ងៃ ចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទចេញ សេចក្តីសម្រេច ឬសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីសេចក្តីសម្រេច¹¹⁸⁴។

អនុលោមតាមវិធាន ១០៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ ទាក់ទងនឹងសាលក្រមជំនុំជម្រះ ត្រូវដាក់ក្នុងរយៈពេល ៣០ ថ្ងៃ ចាប់ពីថ្ងៃប្រកាសសេចក្តី សម្រេចនោះ ឬការជូនដំណឹងអំពីសេចក្តីសម្រេច¹¹⁸⁵។ បន្ទាប់មក សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខត្រូវ ដាក់ក្នុងរយៈពេល ៦០ ថ្ងៃ ចាប់ពីថ្ងៃជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ¹¹⁸⁶។ នៅពេលដែលភាគី បានប្តឹងសាទុក្ខ ភាគីផ្សេងទៀតមានពេលបន្ថែមចំនួន ១៥ ថ្ងៃ ដើម្បីដាក់សេចក្តីជូនដំណឹង អំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន¹¹⁸⁷។ ការកំណត់ពេលវេលាទាំងនេះក៏អាចត្រូវបានពន្យារពេល

¹¹⁷⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៩(៤)។
¹¹⁷⁷ វិធានផ្ទៃក្នុងបង្ហាញអំពីនីតិវិធីដែលត្រូវអនុវត្តតាម ក្នុងករណីមានការខ្វែងយោបល់គ្នារវាងសហព្រះរាជអាជ្ញា (វិធាន៧១) និងសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត (វិធាន៧២)។
¹¹⁷⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៩(៥)។
¹¹⁷⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៥(១)។
¹¹⁸⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៥(៣)។
¹¹⁸¹ ដូចខាងលើ។
¹¹⁸² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៥(៤)។
¹¹⁸³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៧(១)។
¹¹⁸⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៧(២)។
¹¹⁸⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៧(៤)។
¹¹⁸⁶ ដូចខាងលើ។
¹¹⁸⁷ ដូចខាងលើ។

ផងដែរ។ ឧទាហរណ៍ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានទទួលយកសំណើបស់មេធាវីការពារ ក្តី ស្នើសុំពន្យារពេលវេលាកំណត់ សម្រាប់ការដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខមួយប្រឆាំងនឹង សាលក្រម រយៈពេល ៣០ ថ្ងៃ ដោយយោងទៅលើកម្រាស់ និងភាពស្មុគស្មាញនៃបញ្ហានានា ដែលបានលើកឡើង¹¹⁸⁸។

៥.៣. ការចោទប្រកាន់

ការចោទប្រកាន់ណាមួយពីបទឧក្រិដ្ឋស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ត្រូវតែ ផ្តួចផ្តើមឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា តាមការផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន ឬក្រោយពីទទួលបានបណ្តឹង មួយ ឬច្រើន¹¹⁸⁹។ សហព្រះរាជអាជ្ញា «ទទួលខុសត្រូវតែម្យ៉ាងគត់លើការដាក់បណ្តឹងអាជ្ញា ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. តាមឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ឬ តាមមូលដ្ឋាននៃពាក្យបណ្តឹង»¹¹⁹⁰។ បុគ្គល អង្គការ ឬប្រតិភពផ្សេងទៀតណាក៏ដោយ ដែល បានឃើញ ឬគឺជាជនរងគ្រោះនៃឧក្រិដ្ឋកម្មពាក់ព័ន្ធដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ឬបានដឹងអំពី ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ អាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងបាន¹¹⁹¹។ មេធាវី ឬសមាគមជនរងគ្រោះអាចរៀបចំ និង/ឬ ដាក់ពាក្យបណ្តឹងតំណាងឱ្យជនរងគ្រោះ¹¹⁹²។

ពាក្យបណ្តឹងមិនផ្តួចផ្តើមជាស្វ័យប្រវត្តិឱ្យមានការចោទប្រកាន់ទេ។ វិធាន ៤៩(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងផ្តល់ឆន្ទានុសិទ្ធិឱ្យសហព្រះរាជអាជ្ញាបដិសេធពាក្យបណ្តឹង បញ្ចូលពាក្យបណ្តឹង នៅក្នុងការស៊ើបអង្កេតបឋមដែលកំពុងធ្វើ ធ្វើការស៊ើបអង្កេតបឋមថ្មី ឬបញ្ជូនបន្តនូវពាក្យ បណ្តឹងនោះទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។ សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវជូនដំណឹងដល់អ្នកដាក់ បណ្តឹងអំពីការសម្រេចរបស់ខ្លួនទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះ ឱ្យបានឆាប់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ហើយក្នុងគ្រប់ករណីទាំងអស់ មិនត្រូវលើសរយៈពេល ៦០ ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីការចុះពាក្យបណ្តឹង ឡើយ¹¹⁹³។

យ៉ាងណាមិញ សហព្រះរាជអាជ្ញា អាចកែប្រែសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួននៅពេល ណាមួយក៏បាន ដែលក្នុងករណីនេះអ្នកដាក់ពាក្យបណ្តឹងត្រូវបានទទួលការជូនដំណឹងក្នុង រយៈពេល ៣០ ថ្ងៃ¹¹⁹⁴។ ការសម្រេចរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាតម្កល់ទុកឥតធាត់ការ មិនមាន

¹¹⁸⁸ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើបស់សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច សុំពន្យារពេលកំណត់សម្រាប់ ដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឯកសារ F6/2 ចុះ ថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១០ កថាខណ្ឌ ១០។

¹¹⁸⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៤៩(១)។

¹¹⁹⁰ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ លើដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតលេខ D250/3/3 ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ និងដីកាសម្រេចលេខ D250/3/2 ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ លើការទទួលស្គាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D250/3/2/1/5 កថាខណ្ឌ ៥១។ សូមមើល ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១៦។ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៤៩(១)។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ប្រឆាំងនឹង ដីកាសម្រេចបដិសេធ សំណើសុំសម្ភាសន៍បុគ្គលដូចរាយនាមនៅក្នុងសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ស្តីពីការចាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ និងការ រៀបការដោយបង្ខំ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D310/1/3 កថាខណ្ឌ ៣៨។

¹¹⁹¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៤៩(២)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមាន អាស័យដ្ឋាននៅក្នុងក្រុងកែប ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D392 កថាខណ្ឌ ៤។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការ ទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមានអាស័យដ្ឋាននៅក្នុងខេត្តព្រះវិហារ ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D396 កថាខណ្ឌ ៤។

¹¹⁹² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៤៩(៣)។

¹¹⁹³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៤៩(៤)។

¹¹⁹⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៤៩(៥)។

អានុភាពអាជ្ញាអស់ជំនុំទេ¹¹⁹⁵។ ពាក្យបណ្តឹងណាដែលដាក់នៅការិយាល័យសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត ត្រូវតែបញ្ជូនភ្លាមៗទៅកាន់សហព្រះរាជអាជ្ញាដើម្បីធ្វើការពិចារណា¹¹⁹⁶។ ក្នុង ករណីដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាសម្រេចថា តម្កល់ទុកឥតចាត់ការបណ្តឹងណាមួយនៅចុង បញ្ចប់នៃការស៊ើបអង្កេតបឋម អ្នកប្តឹងដែលពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ត្រូវតែទទួលបានការជូនដំណឹង អំពីការសម្រេចនេះក្នុងរយៈពេល ៣០ ថ្ងៃ¹¹⁹⁷។

តួនាទីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ពាក់ព័ន្ធយ៉ាងខ្លាំងទៅនឹងរឿងក្តី និងការស៊ើបអង្កេតដែលកំពុងធ្វើលើឧក្រិដ្ឋកម្មស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក.¹¹⁹⁸។ ហេតុ ដូច្នេះ តួនាទីរបស់ពួកគេមិនពង្រីកជាស្វ័យប្រវត្តិទៅលើបញ្ហានានា ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការ ជ្រៀតជ្រែកចូលក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ និង/ឬ ការប្រព្រឹត្តខុសវិជ្ជាជីវៈរបស់ មេធាវីយោងតាមវិធាន ៣៥ និង ៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងឡើយ¹¹⁹⁹។ នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការ នីតិវិធីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ អំពីការជ្រៀតជ្រែកចូលក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ឬកុំហុស វិជ្ជាជីវៈរបស់មេធាវី សហព្រះរាជអាជ្ញាអាចត្រូវបានចាត់តាំងជាអ្នកស៊ើបអង្កេត ប៉ុន្តែមិនមែន ជាភាគីមួយដោយស្វ័យប្រវត្តិទៅនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ណាមួយទាក់ទងនឹងបញ្ហានោះទេ¹²⁰⁰។

សហព្រះរាជអាជ្ញាមាន «ឆន្ទានុសិទ្ធិទូលំទូលាយក្នុងការបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនទៅ តាមច្បាប់»¹²⁰¹។ វិធាន ៥០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងបានអនុញ្ញាតឱ្យសហព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការ ស៊ើបអង្កេតបឋម ដើម្បីកំណត់ថា តើភស្តុតាងបញ្ជាក់ថា ឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងឬយ៉ាងណា និងដើម្បីកំណត់អត្តសញ្ញាណជនសង្ស័យ និង សាក្សីសក្តានុពល¹²⁰²។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា យោងតាមក្របខ័ណ្ឌរបស់ អ.វ.ត.ក. «ការផ្តោតជាចម្បងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អំពីការស៊ើបអង្កេតបឋមរបស់ខ្លួន គឺ ដើម្បីកំណត់ភស្តុតាងដែលបង្ហាញអំពីការប្រព្រឹត្ត ឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការ របស់ អ.វ.ត.ក. ចំណែកឯអត្តសញ្ញាណជនសង្ស័យ គឺជាការផ្តោតបន្ទាប់ ឬជាជម្រើស»¹²⁰³។

¹¹⁹⁵ ដូចខាងលើ។

¹¹⁹⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៤៩(២)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ទាក់ទងនឹងបណ្តឹងដំទាស់ និងដីកាសម្រេចលើការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់លោក Robert Hamill ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ D5/2/4/3 យោបល់ដោយឡែករបស់ចៅក្រម Rowan Downing និងចៅក្រម Katinka Lahuis កថាខណ្ឌ ២។

¹¹⁹⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៣(៦)។

¹¹⁹⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៤៩ និង ៥០ និងវិធាន៥៣។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើភាពអាចទទួលយកបាននៃ «បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹង ដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អំពីការរំលោភបំពានការសម្ងាត់នៃកិច្ចស៊ើបសួរ» ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D138/1/8 កថាខណ្ឌ ១៤។

¹¹⁹⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៥ និង ៣៨។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើភាពអាចទទួលយកបាននៃ «បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អំពីការរំលោភបំពានការសម្ងាត់នៃកិច្ចស៊ើបសួរ» ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D138/1/8 កថាខណ្ឌ ១៣-១៤។

¹²⁰⁰ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើភាពអាចទទួលយកបាននៃ «បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អំពី ការរំលោភបំពានការសម្ងាត់នៃកិច្ចស៊ើបសួរ» ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D138/1/8 កថាខណ្ឌ ២៥-២៦។

¹²⁰¹ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងការបដិសេធតាមការសន្មតរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទៅលើសារណារបស់ មាស មុត ចំនួនដប់បួនច្បាប់ដែលបានដាក់ទៅ [ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត] ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ D87/2/2 កថាខណ្ឌ ៣៨។

¹²⁰² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥០(១)។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ប្រឆាំងនឹង ដីកាសម្រេចបដិសេធ សំណើសុំសម្ភាសន៍បុគ្គលដូចរាយនាមនៅក្នុងសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ស្តីពីការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ និងការ រៀបការដោយបង្ខំ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D310/1/3 កថាខណ្ឌ ៣៨។

¹²⁰³ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងការបដិសេធតាមការសន្មតរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទៅលើសារណារបស់ មាស មុត ចំនួនដប់បួនច្បាប់ដែលបានដាក់ទៅ [ការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត] ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ D87/2/2 កថាខណ្ឌ ៣៨ (យោងសំអាងខាងក្នុងត្រូវបានលុបចោល ទម្រង់ដើមជាអក្សរទ្រេត)។ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥០(១) និង៥៣(១)(២) («ឈ្មោះបុគ្គលដែលត្រូវធ្វើការស៊ើបអង្កេត ប្រសិនបើមាន»)។

យោងតាមវិធាន ៥០(២) និង (៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង នគរបាលយុត្តិធម៌ និង/ឬ អ្នកស៊ើបអង្កេត អ.វ.ត.ក. អាចឆែកឆេរ និងប្រមូលឯកសារ៖ (១) ដោយមានដីកាបង្គាប់ ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរពីសហព្រះរាជអាជ្ញា និងការព្រមព្រៀងពីម្ចាស់ ឬអ្នកកាន់កាប់ ទីតាំង ឬ (២) ដោយមានការអនុញ្ញាតពីប្រធានអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដែលត្រូវតែធ្វើឡើងជា លាយលក្ខណ៍អក្សរ និងដាក់បញ្ចូលក្នុងសំណុំរឿង¹²⁰⁴។ នៅក្នុងករណីបន្ទាន់ដែល «មិនអាច មានលទ្ធភាព» ផ្តល់ការអនុញ្ញាតជាលាយលក្ខណ៍អក្សរភ្លាមៗបាន ប្រធានអង្គបុរេជំនុំជម្រះ អាចផ្តល់ការអនុញ្ញាតដោយផ្ទាល់មាត់បាន ដោយមានសេចក្តីសម្រេចជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ក្នុងរយៈពេល ៤៨ ម៉ោង។ ការឆែកឆេរណាមួយត្រូវតែធ្វើឡើងដោយមានវត្តមានរបស់ម្ចាស់ ឬ អ្នកកាន់កាប់ទីតាំង ឬវត្តមានរបស់សាក្សីពីររូប ដែលបានជ្រើសរើសដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលមិនមែនជាអ្នកស៊ើបអង្កេត ឬជាមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងការឆែកឆេរ នោះ¹²⁰⁵។

សហព្រះរាជអាជ្ញា តាមរយៈនគរបាលយុត្តិធម៌ ឬអ្នកស៊ើបអង្កេត អ.វ.ត.ក. អាច កោះហៅ ឬសួរយកចម្លើយបុគ្គលណាម្នាក់ ដែលអាចផ្តល់ព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធលើរឿងក្តី ដែល ស្ថិតក្រោមការស៊ើបអង្កេត¹²⁰⁶។ សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌលើសម្ភារៈទាំងអស់ ដែលបានចាប់យក ហើយត្រូវប្រគល់បញ្ជីចម្លងមួយច្បាប់ទៅឱ្យបុគ្គលដែលត្រូវបានគេ ចាប់យកសម្ភារៈទាំងអស់នោះ។ សម្ភារៈទាំងឡាយណាដែលមិនមានតម្លៃជាភស្តុតាង ត្រូវ ប្រគល់ទៅឱ្យម្ចាស់ដើមវិញ នៅចុងបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេតបឋម¹²⁰⁷។ សហព្រះរាជអាជ្ញាមិន អាច «លួចស្តាប់ការសន្ទនា ឬ ចាប់យកព័ត៌មាន ឬ ថតយកនូវទំនាក់ទំនងតាមទូរស័ព្ទ ឬ អេឡិចត្រូនិក ដូចជាសារទូរសារ ឬ សារអេឡិចត្រូនិក» នៅក្នុងការធ្វើការស៊ើបអង្កេតរបស់ ខ្លួនបានឡើយ¹²⁰⁸។

សហព្រះរាជអាជ្ញាអាចបង្គាប់ឱ្យធ្វើការឃាត់ខ្លួនបុគ្គលណាម្នាក់ ដែលត្រូវបានសង្ស័យ ថាបានចូលរួមក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ឬ ជាអ្នកសមគំនិត។ បុគ្គលបែបនោះត្រូវតែបានជូនដំណឹងអំពីហេតុផលនៃការឃាត់ខ្លួន និងសិទ្ធិទាំងឡាយរបស់ ពួកគេ¹²⁰⁹។ ដីកាឃាត់ខ្លួនត្រូវធ្វើឡើងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ចុះហត្ថលេខាដោយសហ ព្រះរាជអាជ្ញា និងប្រគល់ឱ្យបុគ្គលដែលត្រូវឃាត់ខ្លួន លើកលែងតែក្នុងស្ថានភាពបន្ទាន់ដែល មិនអាចសរសេរជាលាយលក្ខណ៍អក្សរបាន ទើបសហព្រះរាជអាជ្ញាអាចចេញដីកាដោយផ្ទាល់ មាត់ ប៉ុន្តែត្រូវសរសេរតាមក្រោយឱ្យបានឆាប់បំផុតតាមដែលអាចធ្វើបាន¹²¹⁰។

នៅពេលដែលជនសង្ស័យត្រូវបានឃាត់ខ្លួន សហព្រះរាជអាជ្ញាអាចបង្គាប់ឱ្យមាន ការឃាត់ខ្លួនរហូតដល់ ៤៨ ម៉ោង ដែលអាចពន្យារពេលការឃាត់ខ្លួនបាន ២៤ ម៉ោងបន្ថែម ទៀត¹²¹¹។ នៅចុងបញ្ចប់នៃរយៈពេលនេះ ជនសង្ស័យត្រូវបានដោះលែង ឬនាំទៅចំពោះមុខ

¹²⁰⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥០(៣)។
¹²⁰⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥០(៣)។
¹²⁰⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥០(៤)។
¹²⁰⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥០(៥)។
¹²⁰⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥២។
¹²⁰⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥១(១)។
¹²¹⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥១(២)។
¹²¹¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥១(៣)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចឃាត់ខ្លួន អៀង សារី ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ ឯកសារ C14 ទំព័រ ២។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចឃាត់ខ្លួន អៀង ធីត្វ ឯកសារ C15 ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ ទំព័រ ២។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រាប់ការបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូង¹²¹²។ ជនសង្ស័យអាចស្នើសុំជួបមេធាវីតាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន ហើយមេធាវីនោះត្រូវបានប្រាប់អំពីសំណើនេះភ្លាមៗ¹²¹³។ ជនសង្ស័យអាចជួបជាមួយមេធាវីរបស់ខ្លួន ឬប្រសិនបើការណ៍នេះមិនអាចធ្វើទៅបាន មេធាវីមួយរូបដែលត្រូវបានផ្តល់ឱ្យដោយផ្នែកគាំពារការការពារក្តី ក្នុងរយៈពេលយ៉ាងយូរបំផុត ៣០ នាទី មុនពេលជនសង្ស័យបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខសហព្រះរាជអាជ្ញា¹²¹⁴។ មេធាវីមានសិទ្ធិមានវត្តមានក្នុងអំឡុងរយៈពេលឃាត់ខ្លួន ដោយគោរពទៅតាមបទបញ្ជារដ្ឋបាលរបស់មន្ទីរឃុំឃាំង¹²¹⁵។

សហព្រះរាជអាជ្ញាអាចស្នើសុំវេជ្ជបណ្ឌិតឱ្យពិនិត្យជនសង្ស័យ នៅគ្រប់ពេលវេលាបាន ហើយវេជ្ជបណ្ឌិតត្រូវពិនិត្យថាតើជនសង្ស័យមានបញ្ហាសុខភាពណាមួយ ដែលមិនមានភាពសមស្របដើម្បីបន្តឃុំខ្លួនតទៅទៀតបាន¹²¹⁶។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា វិធាន ៥១(៦) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង «ចែងយ៉ាងច្បាស់លាស់អំពីលទ្ធភាព ដែលជនសង្ស័យត្រូវបានដោះលែងឱ្យមានសេរីភាពចេញពីកន្លែងឃុំខ្លួនរបស់មន្ត្រីនគរបាល នៅពេលដែលគាត់ «មានលក្ខខណ្ឌសុខភាពដែលធ្វើឱ្យគាត់មិនមានភាពសមស្របដើម្បីធ្វើការឃុំខ្លួនបន្តទៀត» ទេនោះ¹²¹⁷។ សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវធ្វើរបាយការណ៍ចុងក្រោយមួយសម្រាប់រាល់ការឃាត់ខ្លួន និងត្រូវមានព័ត៌មានដូចខាងក្រោម៖

- i. ឈ្មោះ និងមុខងាររបស់មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ដែលអនុវត្តដីកាឃាត់ខ្លួន។
- ii. អត្តសញ្ញាណរបស់ជនសង្ស័យ។
- iii. មូលហេតុនៃការឃាត់ខ្លួន។
- iv. ពេលវេលា និងថ្ងៃឃាត់ខ្លួន។
- v. ឈ្មោះរបស់វេជ្ជបណ្ឌិតដែលបានពិនិត្យជនសង្ស័យ បើអាចធ្វើទៅបាន។
- vi. អត្តសញ្ញាណរបស់មេធាវីដែលបានជួបជនសង្ស័យ។
- vii. រយៈពេលសម្ភាសន៍ និង រយៈពេលសម្រាកចន្លោះពេលសម្ភាសន៍។
- viii. ពេលវេលា និងថ្ងៃបញ្ចប់នៃការឃាត់ខ្លួន។
- ix. ឧប្បត្តិហេតុណាមួយដែលកើតមានក្នុងអំឡុងពេលឃាត់ខ្លួន។
- x. សេចក្តីសម្រេចរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា នៅពេលផុតកំណត់រយៈពេលឃាត់ខ្លួន¹²¹⁸។

¹²¹² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥១(៧) និង ៥៧។
¹²¹³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥១(៥)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាបង្គាប់ឱ្យនាំខ្លួន មាស មុត ចុះថ្ងៃទី១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ C1 ទំព័រ ៣។
¹²¹⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥១(៥)។
¹²¹⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥១(៥)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាបង្គាប់ឱ្យនាំខ្លួន មាស មុត ចុះថ្ងៃទី១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ C1 ទំព័រ ៣។
¹²¹⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥១(៦)។
¹²¹⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធលើសំណើសុំដោះលែងឱ្យមានសេរីភាព និងដីកាសម្រេចពន្យារពេលរំលងនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/26 កថាខណ្ឌ ៨១។
¹²¹⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥១(៨)។

ក្នុងអំឡុងពេលការស៊ើបអង្កេតបឋម សហព្រះរាជអាជ្ញាអាចកែតម្រូវរួមគ្នាដោយ ផ្ទាល់ ឬតាមរយៈផ្នែកកិច្ចការសាធារណៈនូវព័ត៌មានមិនពិត ឬព័ត៌មាននាំឱ្យមានការភ័ន្ត ច្រឡំ¹²¹⁹។ ការស៊ើបអង្កេតបឋមបញ្ចប់ដោយមានការបញ្ជូនដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើប សួរទៅកាន់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត¹²²⁰។

៥.៣.១. ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ

ប្រសិនបើ នៅពេលបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេតបឋម សហព្រះរាជអាជ្ញាមាន «ហេតុផល ជឿ» ថាឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង សហ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវ «បើកការស៊ើបសួរដោយបញ្ជូនដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរទៅ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតប្រឆាំងនឹងបុគ្គលមួយ ឬច្រើនរូប ឬប្រឆាំងនឹងអញ្ញាតជន»¹²²¹។ ដីកា សន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរនេះត្រូវមាន៖ (១) សេចក្តីសង្ខេបអំពីអង្គហេតុ (២) ប្រភេទនៃ បទល្មើសដែលត្រូវចោទប្រកាន់ (៣) បទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ដែលមានកំណត់ និងបង្ក្រាបបទឧក្រិដ្ឋ នេះ (៤) ឈ្មោះរបស់បុគ្គលដែលត្រូវធ្វើការស៊ើបអង្កេត ប្រសិនបើមាន និង (៥) កាលបរិច្ឆេទ និងហត្ថលេខារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទាំងពីរ¹²²²។ ការមិនអនុវត្តតាមលក្ខខណ្ឌផ្លូវការ ឬ លក្ខខណ្ឌសំខាន់ណាមួយនៃវិធាន ៥៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង នាំឱ្យដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿង ឱ្យស៊ើបសួរទៅជាគ្មានសុពលភាពនិងទុកជាមោឃៈ¹²²³។ ទោះជាយ៉ាងណា «មានតែសេចក្តី សង្ខេបនៃអង្គហេតុ និងប្រភេទនៃបទល្មើសត្រូវបានកំណត់លក្ខខណ្ឌនៅដំណាក់កាលនៃដីកា សន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ»¹²²⁴។

ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរដើរតួនាទីជាការជូនដំណឹង¹²²⁵។ ដីកានេះ និង ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែមផ្សេងទៀត ដែលបានធ្វើឡើងអនុលោមតាមវិធាន ៥៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង កំណត់វិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេតជាបន្តបន្ទាប់¹²²⁶។ ទោះជាយ៉ាងណា «កម្រិតនៃលក្ខណៈពិសេសដែលបានទាមទារនៅក្នុងដីកាចោទប្រកាន់ មិនអាចត្រូវបានទទួល

¹²¹⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៤។

¹²²⁰ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចស្តីអំពីសេចក្តីប្រកាសព័ត៌មានជាសាធារណៈរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិទាក់ទងនឹងសំណុំរឿង០០៣ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ D14 កថាខណ្ឌ ៥។

¹²²¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៣(១)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងការបដិសេធតាម ការសន្មតរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទៅលើសារណារបស់ មាស មុត ចំនួនដប់បួនច្បាប់ដែលបានដាក់ទៅការិយាល័យសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ D87/2/2 កថាខណ្ឌ ៣៨។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹង ឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចបដិសេធ សំណើសុំសម្ភាសន៍បុគ្គលដូចរាយនាមនៅក្នុង សំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ស្តីពីការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ និងការរៀបការដោយបង្ខំ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D310/1/3 កថាខណ្ឌ ៣៨។

¹²²² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥២(១) និង៥៣(៣)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣១។

¹²²³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៣(៣)។ សំណុំរឿង ០០៣ សាលដីកាបស់អង្គជំនុំជម្រះ លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត Harmon ដែលសម្រេចលើពាក្យសុំរបស់ មាស មុត ស្នើឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះទទួលពិនិត្យ និងចាត់ការលើសំណើចំនួន ពីរសុំមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D134/1/10 កថាខណ្ឌ ៣៦-៣៨។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទងនឹងការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D180/6 ជើងទំព័រលេខ ១៥។

¹²²⁴ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម ចុះ ថ្ងៃទី២៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៩២។

¹²²⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩៥។

¹²²⁶ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសម្រេចរបស់ដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ដែលជនត្រូវចោទមាន ចុះថ្ងៃទី៤ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D193/5/5 កថាខណ្ឌ ១៤។

ស្គាល់ដោយផ្ទាល់ពីដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរឡើយ ពីព្រោះ [សហព្រះរាជអាជ្ញា] ធ្វើដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរដោយមិនមានប្រយោជន៍ពីកិច្ចស៊ើបសួរទាំងមូលនោះទេ»¹²²⁷។ ជាឧទាហរណ៍ ទោះបីជាវាជាការប្រសើរសម្រាប់ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរមួយ ក្នុងការចោទប្រកាន់ជាក់លាក់មួយ(ច្រើន) នៃសហឧក្រិដ្ឋកម្មដែលរងការចោទប្រកាន់ វាមិនចាំបាច់ត្រូវធ្វើដូច្នោះទេ។ យ៉ាងណាមិញ នៅទីបំផុត សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវយោងទៅទម្រង់ជាក់លាក់ណាមួយនៃសហឧក្រិដ្ឋកម្ម និង/ឬ ការចូលរួមផ្សេងទៀត នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ¹²²⁸។

នៅពេលដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានដាក់ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរកិច្ចស៊ើបសួរត្រូវតែធ្វើចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក។ សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនអាច «បន្ថយ ឬទម្លាក់ចោលការចោទប្រកាន់ផ្នែកណាមួយឬទាំងអស់ ដែលការកាត់បន្ថយ ឬទម្លាក់ចោលការចោទប្រកាន់នេះ ត្រូវតែកំណត់ដោយសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ»¹²²⁹។

សហព្រះរាជអាជ្ញាអាចជូនដំណឹងដល់សាធារណៈជន នូវសេចក្តីសង្ខេបព័ត៌មានដែលមាននៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ដើម្បីធានាថាសាធារណៈជនបានដឹងអំពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដែលកំពុងធ្វើ។ ក្នុងការធ្វើបែបនេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវគិតពិចារណាដល់សិទ្ធិរបស់ភាគីចុងចោទ និងផលប្រយោជន៍របស់ជនរងគ្រោះ សាក្សី និងបុគ្គលណាផ្សេងទៀត ដែលមានរៀបរាប់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ក៏ដូចជាតម្រូវការផ្នែកស៊ើបអង្កេត¹²³⁰។ លទ្ធភាពនៃការផ្តល់ព័ត៌មានដល់សាធារណៈជននេះអនុវត្តចំពោះដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែមណាមួយ និងដីកាសន្និដ្ឋានស្តារពរ ប៉ុន្តែមិនគ្របដណ្តប់លើកិច្ចស៊ើបសួរទាំងមូលនោះទេ¹²³¹។

៥.៣.២. កាតព្វកិច្ចដាក់បង្ហាញឯកសារ

ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរត្រូវអមដោយសំណុំរឿង និង «សម្ភារៈដទៃទៀតដែលបានចាត់ទុកជាភស្តុតាង ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាមាន រួមទាំងអ្វីៗទាំងអស់ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានដឹងថា អាចជាភស្តុតាងដោះបន្ទុកផងដែរ»¹²³²។ សហព្រះរាជអាជ្ញាអាចដាក់ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែមជាបន្តបន្ទាប់បាន¹²³³។

សម្ភារៈដែលគ្រាន់តែដាក់ដោយសហព្រះរាជអាជ្ញានៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុកឯកសាររួម ដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និង/ឬ ភាគីអាចចូលពិនិត្យមើលបាននោះ មិនស្ថិតក្រោមវិធាន

¹²²⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៩៥។
¹²²⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩៥។
¹²²⁹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម ជើងទំព័រ ១។
¹²³⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៤។
¹²³¹ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើសេចក្តីប្រកាសព័ត៌មានជាសាធារណៈ របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ ទាក់ទងនឹងសំណុំរឿង ០០៣ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D14/1/3 កថាខណ្ឌ ២៣-២៤។
¹²³² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៣(២)។
¹²³³ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៤ វិធាន ៥៥(២) វិធាន៥៥(៣) និងវិធាន ៥៥(៤)។

៥៣(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងទេ ហើយមិនបង្កើតបានជាកាតព្វកិច្ចសម្រាប់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតធ្វើការពិនិត្យសម្ភារៈនោះឡើយ ដោយសារតែវាមិនមែនជាផ្នែកមួយនៃដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែមនោះទេ¹²³⁴។ សន្និដ្ឋានក្រមបានកំណត់និយមន័យ «សំណុំរឿង» សម្រាប់គោលបំណងនៃវិធាន ៥៣(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងថា «សំដៅទៅដល់សំណុំឯកសារដែលរួមមាន កំណត់ហេតុនៃកិច្ចដែលបានបំពេញនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការស៊ើបអង្កេតបឋម ឬការស៊ើបសួរ ក៏ដូចជាពាក្យសុំរបស់ភាគី សេចក្តីសម្រេចទាំងឡាយដែលបានចេញ និងអ្វីដែលជាឧបសម្ព័ន្ធដែលមាននៅក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាលនីតិវិធី រួមទាំងកំណត់ហេតុសវនាការផង¹²³⁵»។ យោងតាមអង្គបុរេជំនុំជម្រះ «នៅពេលដែលបកស្រាយឱ្យស្របទៅនឹងនិយមន័យរបស់ពាក្យ «សំណុំរឿង» ដែលមានចែងនៅក្នុងសន្និដ្ឋានក្រមពាក្យ «សម្ភារៈដទៃទៀតដែលបានចាត់ទុកថា មានតម្លៃភស្តុតាងដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាមាន» ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន៥៣(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ហាក់ដូចជាសំដៅចំពោះឯកសារនានា ជាជាងឯកសារដែលមានរៀបរាប់នៅតាមនិយមន័យនៃពាក្យ «សំណុំរឿង» ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាពិចារណាថាជាភស្តុតាង ដោយសារតែឯកសារទាំងនេះគាំទ្រចំពោះដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរផង ឬជាប្រភេទនៃឯកសារភស្តុតាងដោះបន្ទុកផង»¹²³⁶។

បន្ទាប់មក ក្នុងរយៈពេលយ៉ាងឆាប់ដែលអាចធ្វើទៅបាន សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវបង្ហាញទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនូវសម្ភារៈទាំងឡាយ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានដឹងហើយដែលសម្ភារៈទាំងនេះនឹងអាចនាំឱ្យគ្មានពិរុទ្ធភាព ឬសម្រាលពិរុទ្ធភាពជនសង្ស័យ ឬជនត្រូវចោទ ឬធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ភាពជឿជាក់នៃភស្តុតាងចោទប្រកាន់¹²³⁷។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ភាពមិនស្របគ្នានៅក្នុងសំណើភាសាផ្សេងគ្នានៃវិធានផ្ទៃក្នុង នៅក្នុងខ្លឹមសារនៃវិធាន ៥៣(៤) ដែលសំណើជាភាសាបារាំង និងភាសាខ្មែរសំដៅលើសញ្ញាណនៃ «ភស្តុតាងដាក់បន្ទុក» មិនមែនសំដៅលើប្រភេទទូទៅនៃ «ភស្តុតាងក្នុងការចោទប្រកាន់» ដូចក្នុងសំណើជាភាសាអង់គ្លេសនោះទេ¹²³⁸។ កាតព្វកិច្ចក្នុងការដាក់បង្ហាញរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា គ្របដណ្តប់លើសម្ភារៈដែល «សហព្រះរាជអាជ្ញាបានដឹង» ថាអាចជាភស្តុតាងដោះបន្ទុក¹²³⁹ ឬ ដែលប៉ះពាល់ដល់ «ភាពអាចជឿទុកចិត្តបាននៃភស្តុតាងដាក់បន្ទុក ដែលធ្វើឱ្យភស្តុតាងទាំងនេះក្លាយជាភស្តុតាងដោះបន្ទុកវិញ»¹²⁴⁰។

សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនចាំបាច់ធ្វើការសន្និដ្ឋានអំពីវិធីសាស្ត្ររបស់មេធាវីការពារក្តីនោះទេ ហើយក៏មិនចាំបាច់សន្និដ្ឋានអំពីភាពមិនច្បាស់លាស់អំពីវិធីសាស្ត្រដាក់លាក់របស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ដើម្បីផ្តល់ជាលេសក្នុងការអនុវត្តវិធីសាស្ត្រទូលំទូលាយនៅក្នុងការដាក់បង្ហាញឯកសារ ឬក៏ដាក់បញ្ចូលយ៉ាងច្បាស់លាស់នូវភស្តុតាងដាក់បន្ទុក នៅក្នុងការដាក់បង្ហាញនានា ដែលធ្វើឡើងអនុលោមតាមវិធាន ៥៣(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងនោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ

¹²³⁴ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/4/13 កថាខណ្ឌ ៣៥។
¹²³⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង សន្និដ្ឋានក្រម។
¹²³⁶ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/3/6 កថាខណ្ឌ ៣២។
¹²³⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៣(៤)។
¹²³⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់មេធាវីការពារក្តីខៀវ សំផន ពាក់ព័ន្ធនឹងកាតព្វកិច្ចដាក់បង្ហាញឯកសាររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ចុះថ្ងៃទី២២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ E363/3 ជើងទំព័រ៣៦។
¹²³⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៤។
¹²⁴⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអនុវត្តសុំឱ្យទទួលយក កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ អនុលោមតាមវិធាន ៨៧(៣) និង ៨៧(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ E319/47/3 កថាខណ្ឌ ១៤។

វាជា «ការទទួលខុសត្រូវផ្តាច់មុខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា នៅក្នុងការសម្រេចថា តើព័ត៌មានណាអាចជាព័ត៌មានដោះបន្ទុក»¹²⁴¹។ នេះគឺជាកាតព្វកិច្ចជាបន្តបន្ទាប់ ដែលបន្តរហូតដល់ដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ ហើយក៏រួមបញ្ចូលភស្តុតាងដែលប្រមូលបានក្នុងសំណុំរឿងផ្សេងទៀតដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាជាប់ពាក់ព័ន្ធផងដែរ¹²⁴²។ ដើម្បីផលប្រយោជន៍នៃការបញ្ជាក់ការពិតចៅក្រម នៅក្នុងរឿងក្តីពាក់ព័ន្ធ អាចចូលពិនិត្យមើលឯកសារទាំងអស់នេះ¹²⁴³។

៥.៣.៣. ការខ្វែងយោបល់គ្នារវាងសហព្រះរាជអាជ្ញា

ក្នុងករណីដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាមិនអាចឈានដល់វិធីសាស្ត្ររួមគ្នា ទាក់ទងនឹងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ មាត្រា ៦(៤) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងមាត្រា ២០ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បានណែនាំថា «ការចោទប្រកាន់ត្រូវបន្ត» លើកលែងតែសហព្រះរាជអាជ្ញាទាំងពីរ ឬសហព្រះរាជអាជ្ញាម្នាក់ក្នុងចំណោមអ្នកទាំងពីរ ស្នើសុំក្នុងរយៈពេល ៣០ ថ្ងៃ ឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះដោះស្រាយករណីខ្វែងយោបល់គ្នារបស់ពួកគេ¹²⁴⁴។ ក្នុងករណីដែលការខ្វែងយោបល់នេះត្រូវបានប្តឹងទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ហើយប្រសិនបើមិនមានសំឡេងគាំទ្រភាគច្រើនដែលតម្រូវដើម្បីធ្វើសេចក្តីសម្រេចទេនោះ មាត្រា ៧(៤) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងមាត្រា ២០ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បង្គាប់ថា ការស៊ើបអង្កេត ឬការចោទប្រកាន់ត្រូវធ្វើបន្តទៅទៀត។ ប្រសិនបើសហព្រះរាជអាជ្ញាមិនឯកភាពគ្នាលើវិធីដែលត្រូវបន្តទេនោះ ជាលទ្ធផលនៃការខ្វែងយោបល់នេះគឺត្រូវបញ្ជូនដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដើម្បីបើកកិច្ចស៊ើបសួរ¹²⁴⁵។ នេះគឺជាអ្វីកើតឡើងក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ បន្ទាប់ពីនីតិវិធីខ្វែងយោបល់នៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះ¹²⁴⁶។ មិនមាននីតិវិធីខ្វែងយោបល់គ្នាត្រូវបានផ្តួចផ្តើមឡើងក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ ទេ ដោយសារតែដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរត្រូវបានដាក់ដោយសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសង្កេតឃើញថា មាត្រា ៦(១) និង ៦(៤) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងមាត្រា ១៦ និង ២០ (ថ្មី) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. និង វិធាន ៧១(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងបានបញ្ជាក់ច្បាស់ថា សហព្រះរាជអាជ្ញាម្នាក់អាចបំពេញកិច្ច ដោយមិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីសហព្រះរាជអាជ្ញាម្នាក់ទៀតនោះទេ ប្រសិនបើពុំមានសហព្រះរាជអាជ្ញាណាម្នាក់ក្នុងចំណោមពួកគេប្តឹងករណីខ្វែងយោបល់គ្នារបស់ខ្លួននេះ

¹²⁴¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់មេធាវីការពារក្តីខៀវ សំផន ពាក់ព័ន្ធនឹងកាតព្វកិច្ចដាក់បង្ហាញឯកសាររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ចុះថ្ងៃទី២២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ E363/3 កថាខណ្ឌ ២៤។

¹²⁴² សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើផ្នែកខ្លះនៃសំណើលើកទីបីរបស់ នួន ជា សុំទទួលយក និងពិចារណាទៅលើភស្តុតាងបន្ថែមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ F2/4/2 កថាខណ្ឌ ១៧។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់មេធាវីការពារក្តីខៀវ សំផន ពាក់ព័ន្ធនឹងកាតព្វកិច្ចដាក់បង្ហាញឯកសាររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ចុះថ្ងៃទី២២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ E363/3 កថាខណ្ឌ ១៦។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៤ លិខិតរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ពីការបន្តកាតព្វកិច្ចផ្លូវច្បាប់ ដោយអនុលោមតាមវិធាន ៥៣(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ D175។

¹²⁴³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់មេធាវីការពារក្តីខៀវ សំផន ពាក់ព័ន្ធនឹងកាតព្វកិច្ចដាក់បង្ហាញឯកសាររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ចុះថ្ងៃទី២២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ E363/3 កថាខណ្ឌ ១៦។

¹²⁴⁴ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងការបដិសេធតាមការសន្មតរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទៅលើសារណារបស់ មាស មុត ចំនួនដប់បួនច្បាប់ដែលបានដាក់ទៅការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ D87/2/2 កថាខណ្ឌ ៤០។

¹²⁴⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤១។

¹²⁴⁶ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ ការពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះពាក់ព័ន្ធនឹងករណីខ្វែងយោបល់គ្នារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអនុលោមតាមវិធាន៧១នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D/1/13។

ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ក្នុងពេលវេលាកំណត់ដាក់លាក់¹²⁴⁷។ បញ្ហាខ្វែងយោបល់គ្នាទាក់ទងនឹងការដាក់ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ បានរាំងឧបសហព្រះរាជអាជ្ញាម្នាក់ក្នុងការបន្តកិច្ចនីតិវិធី រហូតទាល់តែបញ្ហាខ្វែងយោបល់នេះត្រូវបានដោះស្រាយ¹²⁴⁸។ ដើម្បីរារាំងកិច្ចដែលធ្វើឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញាម្នាក់បាន ចាំបាច់ត្រូវការសំឡេងគាំទ្រភាគច្រើនរបស់ចៅក្រមនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះចំនួនបួននាក់ ហើយប្រសិនបើលក្ខខណ្ឌនេះមិនអាចបំពេញបានទេនោះ គោលជំហរស្វ័យប្រវត្តិត្រូវបញ្ជូនដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដើម្បីបើកកិច្ចស៊ើបសួរ¹²⁴⁹។

សហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលជំទាស់ទៅនឹងការបញ្ជូនដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវដាក់សេចក្តីថ្លែងអង្គហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ខ្លួនទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះជាមុន។ បន្ទាប់មក សហព្រះរាជអាជ្ញាម្នាក់ទៀតមានឱកាសដាក់ចម្លើយតប¹²⁵⁰។

វិសាលភាពនៃការពិនិត្យរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវបានកម្រិតត្រឹម «ចំណុចវិវាទដែលលើកឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញាតែប៉ុណ្ណោះ»¹²⁵¹។ ហេតុដូច្នេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះពិចារណាតែអង្គហេតុ និងសំអាងហេតុ ដែលលើកឡើងនៅក្នុងសេចក្តីថ្លែងជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាតែប៉ុណ្ណោះ¹²⁵²។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គបុរេជំនុំជម្រះអាចស្នើសុំសេចក្តីសន្និដ្ឋានបន្ថែមទៀតពីសហព្រះរាជអាជ្ញា¹²⁵³។ សហព្រះរាជអាជ្ញាដែលស្វែងរកឱ្យមានការបញ្ជូនដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មិនមានបន្ទុកណាមួយក្នុងការធ្វើឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះជឿជាក់នោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គបុរេជំនុំជម្រះវាយតម្លៃអំណះអំណាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលមានគោលជំហរបដិសេធការបញ្ជូនដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ហើយកំណត់ថាតើអំណះអំណាងទាំងនោះមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរារាំងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរមិនឱ្យបញ្ជូនឬទេ¹²⁵⁴។

ប្រធានការិយាល័យរដ្ឋបាលត្រូវជូនដំណឹងភ្លាមៗទៅសហព្រះរាជអាជ្ញា អំពីសេចក្តីសម្រេចលើករណីខ្វែងយោបល់ ហើយបន្ទាប់មកសហព្រះរាជអាជ្ញាបន្តធ្វើតាមសេចក្តីសម្រេចនោះភ្លាម¹²⁵⁵។ ការជួញដូរយសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ គឺជាឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ប្រធានការិយាល័យរដ្ឋបាល¹²⁵⁶។

¹²⁴⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៦។
¹²⁴⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៦។
¹²⁴⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៧។
¹²⁵⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៧។
¹²⁵¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៤។
¹²⁵² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៣-២៤។
¹²⁵³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៤។
¹²⁵⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៦។
¹²⁵⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥១។
¹²⁵⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៣។

៥.៤. ដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេត

កិច្ចស៊ើបសួរត្រូវតែធ្វើដោយខានពុំបានចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក.¹²⁵⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង «ចែងអំពីការប្រព្រឹត្តទៅនៃដំណើរការស៊ើបសួរនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. ដែលប្រមូលផ្តុំច្បាប់កម្ពុជាជាធរមាន និងអនុម័តយកតាមវិធាននានាដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅកម្រិតអន្តរជាតិបន្ថែមទៀត ក្នុងករណីសមស្រប»។¹²⁵⁸ វិធានផ្ទៃក្នុងរួមបញ្ចូលបទប្បញ្ញត្តិនានាដែលមានគោលបំណងការពារសុចរិតភាពនៃការស៊ើបអង្កេត ភាពពិតជាក់ស្តែងនៃកំណត់ត្រា និងសិទ្ធិរបស់ភាគីទាំងអស់ រួមទាំងសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ¹²⁵⁹។

៥.៤.១. វិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេត

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានភារកិច្ចស៊ើបអង្កេតលើគ្រប់អង្គហេតុទាំងអស់ដែលមាននៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម¹²⁵⁹។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យស៊ើបអង្កេតតែ អង្គហេតុទាំងឡាយដែលមាននៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែមប៉ុណ្ណោះ¹²⁶⁰។ ជាផ្នែកមួយនៃការស៊ើបអង្កេត សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវកំណត់ថា តើ តាមការពិនិត្យជាបឋម ជនសង្ស័យស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក. ដែរឬទេ¹²⁶¹។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនមានយុត្តាធិការក្នុងការស៊ើបអង្កេតអង្គហេតុឡើយប្រសិនបើពួកគេមិនត្រូវបានស្នើសុំឱ្យធ្វើដូច្នេះដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា¹²⁶²។ ប្រសិនបើ ក្នុងពេលស៊ើបអង្កេត សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដឹងអំពីអង្គហេតុថ្មីនៅក្រៅវិសាលភាពនៃដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម ឬត្រូវបានស្នើសុំឱ្យស៊ើបអង្កេតលើអង្គហេតុបែបទាំងនោះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវជូនដំណឹងទៅសហព្រះរាជអាជ្ញា។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនអាចស៊ើបអង្កេតលើអង្គហេតុថ្មីបានទេលុះត្រាតែអង្គហេតុនោះក្លាយជាកម្មវត្ថុនៃដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម¹²⁶³។

¹²⁵⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(១)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៤។
¹²⁵⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិនប្រក្រតី ដែលតាមការចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E251 កថាខណ្ឌ ១២។
¹²⁵⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៥។ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹង ដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ទាក់ទងអំពើហិង្សាផ្លូវភេទ នៅគុកលេខ៨ និងនៅក្នុងស្រុកបាតាន ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D365/3/1/5 កថាខណ្ឌ ៣៩។
¹²⁶⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(២)។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសម្រេចរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ដែលជនត្រូវចោទមានចុះថ្ងៃទី៤ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D193/5/5 កថាខណ្ឌ ១៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទី១១ របស់សហមេធាវី នួន ជា ចុះថ្ងៃទី៣ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D158/5 កថាខណ្ឌ ៩។
¹²⁶¹ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល និងគោលការណ៍នៃការស៊ើបអង្កេតទាក់ទងនឹងជនសង្ស័យ ចុះថ្ងៃទី៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ D49 កថាខណ្ឌ ១៣។
¹²⁶² សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៦។
¹²⁶³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៣)។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសម្រេចរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ដែលជនត្រូវចោទមានចុះថ្ងៃទី៤ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D193/5/5 កថាខណ្ឌ ១៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ លើដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតលេខ D250/3/3 ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ និងដីកាសម្រេចលេខ D250/3/2 ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ លើការទទួលស្គាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D250/3/2/1/5 កថាខណ្ឌ ៣០។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក៏ត្រូវស៊ើបអង្កេតកាលៈទេសៈជុំវិញអង្គហេតុ ដែលរៀបរាប់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម ដូចជាក្នុងករណីដែលអង្គហេតុថ្មីគឺជាស្ថានទម្ងន់ទោស ដែលទាក់ទងទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានដែលមានស្រាប់¹²⁶⁴។ កាលៈទេសៈនានា ដែលឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង ដែលរួមចំណែកដល់ការកំណត់បទចោទ មិនត្រូវបានពិចារណាថាជាអង្គហេតុថ្មីទេ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតប្រើការកំណត់បទចោទដែលស្នើឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញាជាគោលការណ៍ណែនាំ ក្នុងការកំណត់វិសាលភាពនៃការស៊ើបអង្កេតរបស់ខ្លួន¹²⁶⁵។ អង្គហេតុថ្មីដែលបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ មិនមែនជាផ្នែកមួយនៃកិច្ចស៊ើបសួរនោះទេ¹²⁶⁶។

៥.៤.២. អំណាចក្នុងការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យ

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានអំណាចក្នុងការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យនូវជនជាប់ចោទណាម្នាក់ ដែលមានឈ្មោះនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ¹²⁶⁷។ ពួកគេក៏មានឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យបុគ្គលទាំងឡាយណាផ្សេងទៀតដែលមាន «តម្រុយច្បាស់លាស់ និងស៊ីចង្វាក់បញ្ជាក់ថា បុគ្គលនោះអាចជាអ្នកទទួលខុសត្រូវក្នុងការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋដែលមានចែងក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម ទោះបីជាបុគ្គលទាំងនោះមិនមានឈ្មោះក្នុងដីកាក៏ដោយ»¹²⁶⁸។ ទោះជាយ៉ាងណា ប្រសិនបើបុគ្គលនោះមិនមានឈ្មោះនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬ ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម ដូច្នេះសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវសួរយោបល់សហព្រះរាជអាជ្ញា មុនពេលដាក់បុគ្គលនោះឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យ¹²⁶⁹។

៥.៤.៣. នីតិវិធីនៃការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យ

ជាដំបូងជនត្រូវចោទត្រូវនាំខ្លួនមកចំពោះមុខសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សម្រាប់ការបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូង¹²⁷⁰។ នៅពេលបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតកត់ត្រាអត្តសញ្ញាណរបស់ជនត្រូវចោទ និងជូនដំណឹងគាត់អំពីបទចោទប្រកាន់ សិទ្ធិរបស់គាត់ក្នុងការមានមេធាវី និងសិទ្ធិរបស់គាត់ក្នុងការនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតប¹²⁷¹។ ជនត្រូវចោទ

¹²⁶⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៣)។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៥។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចបដិសេធ សំណើសុំសម្ភាសន៍បុគ្គលដូចរូបនាមនៅក្នុងសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ស្តីពីការចាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ និងការរៀបការដោយបង្ខំ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D310/1/3 កថាខណ្ឌ ១១។

¹²⁶⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៥។

¹²⁶⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៦។

¹²⁶⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៤)។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ក្រុមការពារក្តី តា អាន សុំចូលពិនិត្យមើលសំណុំរឿង និងចូលរួមការស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ D121/4 កថាខណ្ឌ ៤០។

¹²⁶⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៤)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ក្រុមការពារក្តី តា អាន សុំចូលពិនិត្យមើលសំណុំរឿង និងចូលរួមការស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ D121/4 កថាខណ្ឌ ៤០។

¹²⁶⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៤)។

¹²⁷⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៧(១)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាកោះលោក មាស មុត ដើម្បីបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូង ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ A66។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចបដិសេធបណ្តឹងសុំមោឃភាពចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/I កថាខណ្ឌ ២។

¹²⁷¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៧(១)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចបដិសេធបណ្តឹងសុំមោឃភាពចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/I កថាខណ្ឌ ២។

មានសិទ្ធិពិគ្រោះជាមួយមេធាវី មុនពេលត្រូវបានសួរចម្លើយ និងមានសិទ្ធិមានវត្តមានមេធាវី ក្នុងអំឡុងពេលសួរចម្លើយ¹²⁷²។ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទយល់ព្រម សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវសួរចម្លើយភ្លាមៗ ហើយកំណត់ហេតុនៃការសួរចម្លើយត្រូវដាក់ក្នុងសំណុំរឿង¹²⁷³។ ចាប់ពី ពេលបុគ្គលណាម្នាក់ត្រូវបានដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យ ការវាយតម្លៃពីសមត្ថភាពរបស់ បុគ្គលនោះក្នុងការចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីត្រូវបានចាប់ផ្តើម¹²⁷⁴។ ហេតុដូច្នេះ ប្រសិន បើមានយុត្តិកម្មត្រឹមត្រូវ ជនត្រូវចោទ «មានសិទ្ធិទទួលបានការវាយតម្លៃដោយអ្នកជំនាញ នូវ លទ្ធភាពរបស់ខ្លួនក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិទទួលបានតាមនីតិវិធីប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ក្នុងអំឡុង ពេលស៊ើបសួរ និងដំណាក់កាលមុនអង្គសេចក្តី»¹²⁷⁵។

ជនត្រូវចោទស្ថិតក្នុងការឃុំខ្លួនមានសិទ្ធិលើកឡើងពីបញ្ហានានា ទាក់ទងនឹងការ អនុវត្តបទប្បញ្ញត្តិ ឬ នីតិវិធីនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ហើយព័ត៌មានណាមួយបែបនេះត្រូវ កត់ត្រាក្នុងសំណុំរឿង¹²⁷⁶។ ប្រសិនបើជនត្រូវចោទមិនត្រូវបានឃុំខ្លួន បន្ទាប់ពីការបង្ហាញខ្លួន លើកដំបូង ពួកគេត្រូវជូនដំណឹងដល់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអំពីអាសយដ្ឋានរបស់ពួកគេ ដែលត្រូវកត់ត្រាទុកនៅក្នុងសំណុំរឿង¹²⁷⁷។ ជនត្រូវចោទត្រូវបានជូនដំណឹងថា៖ (១) ខ្លួនត្រូវ ជូនព័ត៌មានដល់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត នៅពេលណាមានការផ្លាស់ប្តូរអាសយដ្ឋាន និង (២) រាល់ការបញ្ជូនដីកា ឬការជូនដំណឹងទាំងអស់ដែលធ្វើឡើងចំពោះអាសយដ្ឋានចុង ក្រោយដែលត្រូវបានផ្តល់ឱ្យ ត្រូវទុកថាមានសុពលភាព¹²⁷⁸។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ បាន ពិចារណាថា ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ អ.វ.ត.ក. អនុញ្ញាតឱ្យមានការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យ ដោយកំបាំងមុខ នៅពេលដែលជនសង្ស័យបដិសេធមិនបង្ហាញខ្លួន សម្រាប់ការបង្ហាញខ្លួន លើកដំបូងអនុលោមតាមវិធាន ៥៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងនៅពេលដែលកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង ជាបន្តបន្ទាប់មកទៀត ដើម្បីធានាថាជនសង្ស័យមានវត្តមាន មិនទទួលបានលទ្ធផល¹²⁷⁹។ ទោះជាយ៉ាងណា នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនបានសម្រេច ដាច់ស្រេច ថាតើការអនុវត្តនេះអាចធ្វើទៅបានដែរ ឬយ៉ាងណា ដោយសារអង្គបុរេមិនអាចរក សំឡេងគាំទ្រភាគច្រើនដែលត្រូវការសម្រាប់ចេញសេចក្តីសម្រេចលើអង្គសេចក្តីបាន¹²⁸⁰។

¹²⁷² ដូចខាងលើ។
¹²⁷³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២-៣។
¹²⁷⁴ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ចំពោះការចាត់តាំងអ្នកជំនាញ ចុះថ្ងៃទី២២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D54/V/6 កថាខណ្ឌ ២៦។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការចាត់តាំង អ្នកជំនាញផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ A189/I/8 កថាខណ្ឌ ៣៤។
¹²⁷⁵ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការចាត់តាំងអ្នកជំនាញផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ A189/I/8 កថាខណ្ឌ ៣៥។
¹²⁷⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៧(២) និង៥៧(៤)។
¹²⁷⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៧(៣) និង៥៧(៤)។
¹²⁷⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៧(៣)។
¹²⁷⁹ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចដាក់ មាស មុត ឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យដោយកំបាំងមុខចុះថ្ងៃទី៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D128 កថាខណ្ឌ ៥៤។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ ការជូនដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំង មាស មុតចុះថ្ងៃទី៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D128.1។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចដាក់ អ៊ឹម ថែម ឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យដោយកំបាំងមុខចុះថ្ងៃទី៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D239។
¹²⁸⁰ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត Harmon ដែលសម្រេច ដាក់ មាស មុត ឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យដោយកំបាំងមុខ ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D128/1/9 កថាខណ្ឌ ៣៧-៣៨។

៥.៤.៤. អំណាច និងការធ្វើការស៊ើបអង្កេត

មានតែសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតប៉ុណ្ណោះមានអំណាចធ្វើការស៊ើបអង្កេត ហើយពួកគេមានឯករាជ្យភាពក្នុងការធ្វើការស៊ើបអង្កេត¹²⁸¹។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវធ្វើការស៊ើបអង្កេតដោយអនាគតិ¹²⁸²។ សច្ចៈការណ៍នៃភាពអាចទុកចិត្តបាន ភ្ជាប់ទៅនឹងកិច្ចស៊ើបសួរ ដែលអាចត្រូវជំទាស់¹²⁸³។ នៅពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតធ្វើការស៊ើបអង្កេត ពួកគាត់មានសិទ្ធិធ្វើការស៊ើបអង្កេតណាមួយ «ដែលនាំទៅរកការបង្ហាញការពិត» ហើយមានឆន្ទានុសិទ្ធិទូលំទូលាយទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះ¹²⁸⁴។ ទោះជាយ៉ាងណា ឆន្ទានុសិទ្ធិបែបនេះត្រូវបានកម្រិតដោយយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក.¹²⁸⁵។

កិច្ចស៊ើបសួរដែលត្រូវបានអនុញ្ញាតមានដូចជា៖ ការកោះហៅ និងការសួរចម្លើយជនសង្ស័យ និងជនត្រូវចោទ ការស្តាប់ចម្លើយជនរងគ្រោះ និងសាក្សី និងការកត់ត្រាទុកនូវចម្លើយរបស់ពួកគេ ការប្រមូលវត្ថុតាង ការស្វែងរកមតិយោបល់ពីអ្នកជំនាញ¹²⁸⁶។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវស៊ើបអង្កេតទាំងភ័ស្តុតាងដាក់បន្ទុក និងភ័ស្តុតាងដោះបន្ទុក¹²⁸⁷។ ការណ៍នេះតម្រូវឱ្យមានការពិនិត្យឯកសារ ឬសម្ភារៈផ្សេងទៀត នៅពេលដែលមានមូលហេតុជាបឋមនាំឱ្យជឿជាក់ថា ឯកសារទាំងនោះអាចមានភ័ស្តុតាងដោះបន្ទុក¹²⁸⁸។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក៏ត្រូវស្វែងរកភាពផ្ទុយគ្នាទៅនឹងហេតុការណ៍ដែលចោទប្រកាន់ ដូចដែលអាចកំណត់យ៉ាងសមហេតុផលពីក្នុងសំណុំរឿងផងដែរ¹²⁸⁹។

¹²⁸¹ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ មាស មុត សុំឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បញ្ជាក់បំភ្លឺថាតើមេធាវីការពារក្តី អាចទាក់ទងជាមួយបុគ្គលនានា រួមទាំង សាក្សី បានដែរឬអត់ ចុះថ្ងៃទី៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D173/2.3 កថាខណ្ឌ ៨។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើសំណើឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភ័ស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/4/13 កថាខណ្ឌ ២២។

¹²⁸² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៥)។

¹²⁸³ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើសំណើរបស់ យឹម ទិត្យ សុំធ្វើមោឃភាពឯកសារស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឡើងដោយ [អ្នកស៊ើបអង្កេត ក.ស.ច.ស.] ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D351/1/4 កថាខណ្ឌ ១៣។

¹²⁸⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៥៥(៥)។ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើសំណើរបស់ យឹម ទិត្យ សុំធ្វើមោឃភាពឯកសារស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឡើងដោយ [អ្នកស៊ើបអង្កេត ក.ស.ច.ស.] ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D351/1/4 កថាខណ្ឌ ១៣ និង២៦។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើសំណើឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភ័ស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/3/6 កថាខណ្ឌ ២១។ សំណុំរឿង ០០២ អនុស្សរណៈ៖ ចម្លើយតបរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ពាក់ព័ន្ធដូចជាយុទ្ធសាស្ត្រអនុវត្តដោយការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី១១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D171/5 កថាខណ្ឌ ៤០។

¹²⁸⁵ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ២។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទី១១របស់សហមេធាវី នួន ជា ចុះថ្ងៃទី ៣ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D158/5 កថាខណ្ឌ ៨។

¹²⁸⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៥៥(៥)(ក)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ មាស មុត សុំឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បញ្ជាក់បំភ្លឺថាតើមេធាវីការពារក្តី អាចទាក់ទងជាមួយបុគ្គលនានា រួមទាំងសាក្សី បានដែរឬអត់ ចុះថ្ងៃទី៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D173/2.3 កថាខណ្ឌ ៨។

¹²⁸⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៥៥(៥)។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើសំណើឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភ័ស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/4/13 កថាខណ្ឌ ៣៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ អនុស្សរណៈ៖ ចម្លើយតបរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ពាក់ព័ន្ធដូចជាយុទ្ធសាស្ត្រអនុវត្តដោយការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី១១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D171/5 កថាខណ្ឌ ៤១។

¹²⁸⁸ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើសំណើឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភ័ស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/4/13 កថាខណ្ឌ ៣៦។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើសំណើឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភ័ស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/3/6 កថាខណ្ឌ ៣៥។ សំណុំរឿង ០០២ អនុស្សរណៈ៖ ចម្លើយតបរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ពាក់ព័ន្ធដូចជាយុទ្ធសាស្ត្រអនុវត្តដោយការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី១១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D171/5 កថាខណ្ឌ ៤៣។

¹²⁸⁹ សំណុំរឿង ០០២ អនុស្សរណៈ៖ ចម្លើយតបរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ពាក់ព័ន្ធដូចជាយុទ្ធសាស្ត្រអនុវត្តដោយការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី១១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D171/5 កថាខណ្ឌ ៤៣។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចដឹកនាំការស៊ើបអង្កេត ចុះដល់កន្លែងកើតហេតុ ដែលខ្លួនយល់ថាមានប្រយោជន៍¹²⁹⁰។ នៅពេលធ្វើដូច្នេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវអមដោយក្រឡាបញ្ជីរបស់ខ្លួន ដែលត្រូវធ្វើកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ សម្រាប់រាល់សំណុំរឿងទាំងអស់¹²⁹¹។ កាតព្វកិច្ចនេះមិនគ្របដណ្តប់លើការធ្វើកំណត់ហេតុនៃការទំនាក់ទំនងដំបូងជាមួយសាក្សី ឬការជ្រើសរើសសំណួរនោះទេ¹²⁹²។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចជូនដំណឹងដល់ភាគីអំពីការចុះដល់ទីកន្លែងកើតហេតុ នៅពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថាវាមានរបស់ខ្លួនអាចជាការចាំបាច់¹²⁹³។ នៅពេលទទួលបានការជូនដំណឹងនេះ ភាគីអាចស្នើសុំទៅចូលរួមបាន¹²⁹⁴។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានឆន្ទានុសិទ្ធិលើលក្ខណៈ និងទម្រង់នៃសំណួរដែលសួរក្នុងអំឡុងពេលស្តាប់ចម្លើយសាក្សី និង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹²⁹⁵។ កំណត់ហេតុនៃកិច្ចសម្ភាសន៍ត្រូវអានទាំងស្រុង នៅពេលវាយតម្លៃលើភាពប្រក្រតីរបស់វា¹²⁹⁶។ អ្នកស៊ើបអង្កេតអាចដាក់សាក្សីតទល់នឹងភស្តុតាង ឬការពិពណ៌នាណាមួយ¹²⁹⁷។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវធ្វើកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ នៃការស្តាប់ចម្លើយទាំងអស់¹²⁹⁸។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរមិនចាំបាច់មាននោះទេ ចំពោះការពិភាក្សាបឋមជាមួយសាក្សីសក្តានុពលដើម្បីកំណត់ថាតើពួកគេមានព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធ ឬទេ¹²⁹⁹។ ការស្តាប់ចម្លើយត្រូវចុះហត្ថលេខានិង/ឬ ផ្តិតមេដៃលើគ្រប់ទំព័រនៃកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ បន្ទាប់ពីពួកគេបានអានរួចហើយ¹³⁰⁰។ ប្រសិនបើចាំបាច់ ក្រឡាបញ្ជី ដោយមានជំនួយពីអ្នកបកប្រែ អានកំណត់ហេតុនោះឱ្យអ្នកផ្តល់ចម្លើយស្តាប់។ ប្រសិនបើអ្នកផ្តល់ចម្លើយបដិសេធមិនចុះហត្ថលេខា ឬផ្តិតមេដៃ ក្រឡាបញ្ជីត្រូវចុះនិទ្ទេសនៅលើកំណត់ហេតុនោះ¹³⁰¹។

¹²⁹⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៥៥(៥)(ក) និងវិធាន៥៥(៨)។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ មាស មុត សុំឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបញ្ជាក់បំភ្លឺថាគេមេធាវីការពារក្តី អាចទាក់ទងជាមួយបុគ្គលនានា រួមទាំងសាក្សី បានដែរឬអត់ ចុះថ្ងៃទី៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D173/2.3 កថាខណ្ឌ ៨។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០១ កំណត់ហេតុនៃការចុះធ្វើការស៊ើបអង្កេតដល់កន្លែងកើតហេតុ ចុះថ្ងៃទី១១ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ E3/242 ទំព័រ ២។

¹²⁹¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៨)។ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើសំណើរបស់ យីម ទិត្យ សុំធ្វើមោឃភាពឯកសារស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឡើងដោយ [អ្នកស៊ើបអង្កេត ក.ស.ច.ស.] ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D351/1/4 កថាខណ្ឌ ១២។ សូមមើលឧទាហរណ៍សំណុំរឿង ០០១ កំណត់ហេតុនៃការចុះធ្វើការស៊ើបអង្កេតដល់ កន្លែងកើតហេតុ ចុះថ្ងៃទី១១ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ E3/242។

¹²⁹² សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើសំណើរបស់ យីម ទិត្យ សុំធ្វើមោឃភាពឯកសារស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឡើងដោយ [អ្នកស៊ើបអង្កេត ក.ស.ច.ស.] ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D351/1/4 កថាខណ្ឌ ១២។

¹²⁹³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៨)។

¹²⁹⁴ ដូចខាងលើ។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០១ កំណត់ហេតុនៃការចុះធ្វើការស៊ើបអង្កេតដល់កន្លែងកើតហេតុ ចុះថ្ងៃទី១១ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ E3/242 ទំព័រ ២។

¹²⁹⁵ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើសំណើរបស់ យីម ទិត្យ សុំធ្វើមោឃភាពឯកសារស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឡើងដោយ [អ្នកស៊ើបអង្កេត ក.ស.ច.ស.] ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D351/1/4 កថាខណ្ឌ ១២។

¹²⁹⁶ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើសំណើរបស់ យីម ទិត្យ សុំធ្វើមោឃភាពឯកសារស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឡើងដោយ [អ្នកស៊ើបអង្កេត ក.ស.ច.ស.] ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D351/1/4 កថាខណ្ឌ ១២។

¹²⁹⁷ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើសំណើរបស់ យីម ទិត្យ សុំធ្វើមោឃភាពឯកសារស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឡើងដោយ [អ្នកស៊ើបអង្កេត ក.ស.ច.ស.] ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D351/1/4 កថាខណ្ឌ ១៤។

¹²⁹⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៧)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើសំណើរបស់ យីម ទិត្យ សុំធ្វើមោឃភាពឯកសារស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឡើងដោយ [អ្នកស៊ើបអង្កេត ក.ស.ច.ស.] ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D351/1/4 កថាខណ្ឌ ១២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិនប្រក្រតី ដែលតាមការចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E251 កថាខណ្ឌ ១២។

¹²⁹⁹ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ អោ អាន សុំបកប្រែ និងធ្វើប្រតិចារិកខ្សែអាត់សំឡេង និងដាក់ឯកសារមួយចំនួនចូលក្នុងសំណុំរឿង ចុះថ្ងៃទី៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D274/1 កថាខណ្ឌ ២៥។

¹³⁰⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៧)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើសំណើរបស់ យីម ទិត្យ សុំធ្វើមោឃភាពឯកសារស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឡើងដោយ [អ្នកស៊ើបអង្កេត ក.ស.ច.ស.] ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D351/1/4 កថាខណ្ឌ ៣១។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិនប្រក្រតី ដែលតាមការចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E251 កថាខណ្ឌ ១២។

¹³⁰¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៧)។

កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬតំណាងតាមការចាត់តាំងរបស់ខ្លួន មិនមែនជាកំណត់ហេតុនៃចម្លើយផ្ទាល់ ដែលធ្វើឡើងដោយជនរងគ្រោះ ឬសាក្សីនោះទេ ប៉ុន្តែវាជារបាយការណ៍សង្ខេប¹³⁰²។ របាយការណ៍ត្រូវមានភាពពេញលេញ និងមិនលម្អៀងតាមដែលអាចធ្វើបាន ហើយហ្មត់ចត់គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យមានការវាយតម្លៃអំពីភាពជឿជាក់ និងតម្លៃជាភស្តុតាង¹³⁰³។ ទោះបីជាសំណួរលើកចំហត្រូវបានគេពេញចិត្ត ពេលខ្លះសំណួរនាំមុខត្រូវបានអនុញ្ញាត នៅពេលចាំបាច់ដើម្បីទទួលបានព័ត៌មានក្នុងដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេត¹³⁰⁴។ ការថតសំឡេង ឬថតវីដេអូការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ឬដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនចាំបាច់នោះទេ¹³⁰⁵។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចចេញដីកា ដែលចាំបាច់ក្នុងការធ្វើការស៊ើបអង្កេត រួមមាន ដីកាកោះ ដីកាបង្គាប់ឱ្យនាំខ្លួន ដីកាបង្គាប់ឱ្យឃុំខ្លួន និងដីកាបង្គាប់ឱ្យចាប់ខ្លួន¹³⁰⁶។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចស្វែងរកព័ត៌មាន និងជំនួយពីរដ្ឋណាមួយ អង្គការសហប្រជាជាតិ «ឬអង្គការអន្តររដ្ឋាភិបាល ឬអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ឬប្រភពសមស្របដទៃទៀត»¹³⁰⁷។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក៏អាច «ចាត់វិធានការសមស្របដើម្បីផ្តល់សុវត្ថិភាព និងគាំទ្រដល់សាក្សីសំខាន់ៗ និងប្រភពដទៃទៀត»¹³⁰⁸។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចចេញដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួស ស្នើសុំឱ្យនគរបាលយុត្តិធម៌ ឬអ្នកស៊ើបអង្កេត អ.វ.ត.ក. ឱ្យបំពេញកិច្ចការទាំងនេះដែលចាំបាច់សម្រាប់ការស៊ើបអង្កេតរបស់ខ្លួន ដូចមានចែងក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង¹³⁰⁹។ ប្រសិនបើត្រូវបានរកឃើញថាមានការរំលោភបំពានលើអនាគតភាពដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអ្នកស៊ើបអង្កេត នឹងនាំឱ្យមាន «ការធ្វើមោឃភាពយ៉ាងជ្រាលជ្រៅ» នៃកិច្ចស៊ើបសួរដែលធ្វើឡើងដោយពួកគេ¹³¹⁰។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ការខកខានជាច្រើនក្នុងការអនុវត្តតាមផ្នែកសំខាន់ៗនៃនីតិវិធីស៊ើបអង្កេតដែលតម្រូវ អាចនាំឱ្យមានការធ្វើមោឃភាពភស្តុតាង¹³¹¹។

¹³⁰² សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរដោយអនុលោមតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពពុំត្រឹមត្រូវនៅក្នុងកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងជាសំឡេងនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីរបស់ ក.ស.ច.ស ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E142/3 កថាខណ្ឌ ១១។

¹³⁰³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិនប្រក្រតី ដែលតាមការចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E251 កថាខណ្ឌ ១៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ អោ អាន សុំបកប្រែ និងធ្វើប្រតិចារិកខ្សែអាត់សំឡេង និងដាក់ឯកសារមួយចំនួនចូលក្នុងសំណុំរឿង ចុះថ្ងៃទី៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D274/1 កថាខណ្ឌ ២០-២១។

¹³⁰⁴ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ អោ អាន សុំបកប្រែ និងធ្វើប្រតិចារិកខ្សែអាត់សំឡេង និងដាក់ឯកសារមួយចំនួនចូលក្នុងសំណុំរឿង ចុះថ្ងៃទី៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D274/1 កថាខណ្ឌ ២៤។

¹³⁰⁵ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរដោយអនុលោមតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពពុំត្រឹមត្រូវនៅក្នុងកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងជាសំឡេងនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីរបស់ ក.ស.ច.ស ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E142/3 កថាខណ្ឌ ៦។

¹³⁰⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៥៥(៥)(ឃ)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាបង្គាប់ឱ្យនាំខ្លួន មាស មុត ចុះថ្ងៃទី១០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ C1។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាបង្គាប់ឱ្យនាំខ្លួន អ៊ឹម ថេម ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ C1។

¹³⁰⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៥៥(៥)(គ)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) សំគាល់ដើងទំព័រ ២៧៤។

¹³⁰⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៥៥(៥)(ខ)។

¹³⁰⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៩) ទំព័រ ៨៥។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស ស្តីពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីទាក់ទងនឹងការបកប្រែ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ A190/II/9 កថាខណ្ឌ ២៣។

¹³¹⁰ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើសំណើរបស់ យឹម ទិត្យ សុំធ្វើមោឃភាពឯកសារស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឡើងដោយ [អ្នកស៊ើបអង្កេត ក.ស.ច.ស.] ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D351/1/4 កថាខណ្ឌ ១៤។

¹³¹¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៣។ ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីនីតិវិធីនៃមោឃភាពសូមមើលផ្នែក ៥.៥.២។

កំណត់ហេតុទាំងអស់នៃកិច្ចស៊ើបសួរត្រូវដាក់នៅក្នុងសំណុំរឿង¹³¹²។ ការជូនដំណឹងទាន់ពេលវេលាអំពីបទចោទប្រកាន់ និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ត្រូវបានផ្តល់នៅទូទាំងរយៈពេលនៃការស៊ើបអង្កេត និងនៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ¹³¹³។

៥.៤.៤.១. ការសួរចម្លើយជនត្រូវចោទ

នៅពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសួរចម្លើយជនត្រូវចោទ ដែលមានមេធាវីមេធាវីនោះត្រូវកោះហៅយ៉ាងហោចណាស់ប្រាំថ្ងៃមុនពេលសួរចម្លើយ¹³¹⁴។ ជនត្រូវចោទត្រូវបានសួរចម្លើយតែក្នុងវត្តមានរបស់ពួកគេប៉ុណ្ណោះ លើកលែងតែជនត្រូវចោទបោះបង់សិទ្ធិមានវត្តមានមេធាវីចោល នៅក្នុងកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដាច់ដោយឡែក ដែលចុះហត្ថលេខាដោយជនត្រូវចោទ ដាក់បញ្ចូលក្នុងសំណុំរឿង¹³¹⁵។ នៅពេលណាដែលអាចធ្វើទៅបាន ការបោះបង់សិទ្ធិបែបនេះ ត្រូវចាត់សំឡេង ឬចតវីដេអូ¹³¹⁶។ ប្រសិនបើមេធាវីនោះត្រូវបានកោះហៅដោយត្រឹមត្រូវ ប៉ុន្តែខកខានមិនបានបង្ហាញខ្លួនតាមកាលបរិច្ឆេទកំណត់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អាចស្នើសុំឱ្យផ្នែកគាំពារការការពារក្តីចាត់តាំងមេធាវីបណ្តោះអាសន្នជ្រើសរើសចេញពីបញ្ជីឈ្មោះដែលមានចែងក្នុងវិធាន ១១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ នៅពេលដែលមេធាវីដែលត្រូវបានចាត់តាំងនោះមានឱកាសពិនិត្យសំណុំរឿងក្នុងរយៈពេលមួយសមស្របហើយនោះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចសួរចម្លើយជនត្រូវចោទក្នុងវត្តមានមេធាវីដែលបានចាត់តាំងនោះ។ វត្តមានរបស់មេធាវីដែលបានចាត់តាំងនេះ ត្រូវបានចុះនិទ្ទេសនៅក្នុងកំណត់ហេតុនៃការសួរចម្លើយ រួមជាមួយនឹងមូលហេតុអវត្តមាននៃមេធាវីដែលត្រូវបានជ្រើសរើសដោយជនត្រូវចោទ ប្រសិនបើដឹងមូលហេតុនោះ¹³¹⁷។

ក្នុងករណីបន្ទាន់ និងនៅពេលដែលជនត្រូវចោទយល់ព្រម សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចសួរចម្លើយជនត្រូវចោទដោយមិនមានវត្តមានមេធាវីរបស់ពួកគេ។ ស្ថានភាពបន្ទាន់ណាមួយអាចកើតមាន នៅពេលដែលភរិយាភាពខ្ពស់នៃការចាត់បង់ភស្តុតាងជាដើម។ ខណៈពេលរង់ចាំមេធាវីមកដល់ ដូចជាជនត្រូវចោទជិតដល់ពេលស្លាប់ជាដើម។ មូលហេតុសម្រាប់ភាពបន្ទាន់នេះត្រូវសរសេរចូលឱ្យបានច្បាស់លាស់នៅក្នុងកំណត់ហេតុនៃការសួរចម្លើយ¹³¹⁸។

¹³¹² សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ អនុស្សរណៈ៖ ចម្លើយតបរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ពាក់ព័ន្ធដូចជាយុទ្ធសាស្ត្រអនុវត្តដោយការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី១១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D171/5 កថាខណ្ឌ ២២។

¹³¹³ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក. នូវទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌដែលគេហៅថា សហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) ចុះថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D97/13 កថាខណ្ឌ ១០។

¹³¹⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៨(១)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចបដិសេធបណ្តឹងសុំមោឃភាពចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/I កថាខណ្ឌ ១៥។ សំណុំរឿង ០០២ កំណត់ហេតុនៃការសួរចម្លើយ ខៀវ សំផន (ព្រឹក) ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧ ឯកសារ E3/37។ សំណុំរឿង ០០១ កំណត់ហេតុនៃការសួរចម្លើយ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២០ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E3/83។

¹³¹⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៨(២)។

¹³¹⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៥ និង ៥៨(២)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិនប្រក្រតី ដែលតាមការចោទប្រកាន់បានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E251 កថាខណ្ឌ ១៧។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរដោយអនុលោមតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពពុំត្រឹមត្រូវនៅក្នុងកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងជាសំឡេងនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីរបស់ ក.ស.ច.ស. ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E142/3 កថាខណ្ឌ ៦។

¹³¹⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៨(២)។

¹³¹⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៨(៣)។

នៅពេលដែលជនត្រូវចោទត្រូវសួរចម្លើយ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវជូនដំណឹងដល់សហព្រះរាជអាជ្ញាអំពីការសួរចម្លើយនោះឱ្យទាន់ពេលវេលា។ សហព្រះរាជអាជ្ញាអាចចូលរួមការសួរចម្លើយនោះ និងអាចស្នើសុំឱ្យសួរសំណួរទៅកាន់ជនត្រូវចោទ ដោយមានការអនុញ្ញាតពីសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ចុះនិទ្ទេសការបដិសេធណាមួយរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទៅនឹងសំណួរណាមួយ។ ភាគីផ្សេងទៀតមិនអាចមានវត្តមាននៅក្នុងអំឡុងពេលសួរចម្លើយជនត្រូវចោទទេ លើកលែងតែសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចធ្វើការតទល់ជនត្រូវចោទដោយផ្ទាល់ ជាមួយនឹងភាគី ឬសាក្សីផ្សេងទៀត។ ក្នុងអំឡុងពេលតទល់គ្នារវាងសាក្សី និងជនត្រូវចោទ នឹងអនុលោមតាមដីកាបង្គាប់ឱ្យមានវិធានការការពារ ទម្រង់នីតិវិធីពាក់ព័ន្ធនឹងការសួរចម្លើយជនត្រូវចោទ បន្តអនុវត្ត¹³¹⁹។

ក្នុងករណីតទល់គ្នា សហព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចសួរសំណួរបាន ដោយមានការអនុញ្ញាតពីសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត¹³²⁰។ ប្រសិនបើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបដិសេធមិនអនុញ្ញាតឱ្យសួរសំណួរណាមួយ ការបដិសេធនេះត្រូវចុះនិទ្ទេសក្នុងកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការសួរចម្លើយនោះ¹³²¹។

៥.៤.៤.២. ការស្តាប់ចម្លើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក៏អាចស្តាប់ចម្លើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផងដែរ¹³²²។ នៅពេលដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានមេធាវី សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវកោះហៅមេធាវីនោះ យ៉ាងហោចណាស់ប្រាំថ្ងៃមុនពេលធ្វើការស្តាប់ចម្លើយ ហើយក្នុងរយៈពេលនោះ មេធាវីនោះអាចពិនិត្យមើលសំណុំរឿង¹³²³។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចស្តាប់ចម្លើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបាន តែក្នុងវត្តមានមេធាវីរបស់ពួកគេប៉ុណ្ណោះ លើកលែងតែដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបោះបង់សិទ្ធិមានវត្តមានមេធាវីចោល នៅក្នុងកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដាច់ដោយឡែក ដែលចុះហត្ថលេខាដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះ ដាក់បញ្ចូលក្នុងសំណុំរឿង¹³²⁴។ ទោះជាយ៉ាងណា ប្រសិនបើមេធាវីនោះត្រូវបានកោះហៅដោយត្រឹមត្រូវ ប៉ុន្តែខកខានមិនបានបង្ហាញខ្លួនតាមកាលបរិច្ឆេទកំណត់ ការស្តាប់ចម្លើយនោះត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើ ហើយអវត្តមានមេធាវីនោះត្រូវបានចុះនិទ្ទេសនៅក្នុងកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយ¹³²⁵។

នៅពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតស្តាប់ចម្លើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ភាគីផ្សេងទៀតមិនអាចមានវត្តមានទេ លើកលែងតែសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចឱ្យមាន

¹³¹⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៨(៤)។
¹³²⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៨(៥)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើបស់ក្រុមការពារក្តី តា អាន សុំចូលពិនិត្យមើលសំណុំរឿង និងចូលរួមការស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ D121/4 កថាខណ្ឌ ៣៧។
¹³²¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៨(៥)។
¹³²² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៩(១)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣១៣។
¹³²³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៩(១)។
¹³²⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៥ និង ៥៩(២)។
¹³²⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៩(២)។

ការតទល់រវាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះដោយផ្ទាល់ជាមួយនឹងភាគី ឬសាក្សីផ្សេងទៀត¹³²⁶។ វិធានទូទៅទាក់ទងនឹងការជូនដំណឹងអំពីមេធាវីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលមានចែង នៅក្នុងវិធាន ៥៩(១) និង ៥៩(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ក៏អនុវត្តចំពោះការតទល់ណាមួយផងដែរ¹³²⁷។ ក្នុងអំឡុងពេលនៃការតទល់ សហព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីរបស់ភាគីផ្សេងទៀតអាច សួរសំណួរបាន ដោយមានការអនុញ្ញាតពីសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។ ប្រសិនបើសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតបដិសេធមិនអនុញ្ញាតឱ្យសួរ ការបដិសេធនេះត្រូវចុះនិទ្ទេសនៅក្នុងកំណត់ហេតុ នៃការស្តាប់ចម្លើយ¹³²⁸។

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏អាចត្រូវបានស្តាប់ចម្លើយដោយអ្នកស៊ើបអង្កេត អ.វ.ត.ក. ផងដែរ បន្ទាប់ពីមានដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួស៖ (១) នៅពេលដែលពួកគេយល់ព្រម យ៉ាងច្បាស់លាស់ (ដែលការយល់ព្រមនេះត្រូវមានចុះនិទ្ទេសនៅក្នុងកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ ចម្លើយ) (២) នៅពេលដែលពួកគេមានមេធាវី ហើយបានលះបង់ការមានវត្តមាននៃមេធាវី របស់ខ្លួន នៅក្នុងកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដាច់ដោយឡែកមួយ ដូចមានចែងក្នុង វិធាន ៥៩(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និង (៣) ត្រូវបានស្តាប់ចម្លើយដោយមិនមានវត្តមានភាគី ដទៃទៀត¹³²⁹។

៥.៤.៤.៣. ការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចស្តាប់ចម្លើយពីជនណា ដែលខ្លួនយល់ឃើញថាមាន សារៈប្រយោជន៍ក្នុងការសំដែងឱ្យឃើញការពិត អនុលោមតាមបទប្បញ្ញត្តិនៃវិធាន ២៨ នៃ វិធានផ្ទៃក្នុង ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមិនផ្តល់សក្ខីកម្មប្រឆាំងនឹងខ្លួនឯង¹³³⁰។ ការស្តាប់ចម្លើយ ជនរងគ្រោះ និងសាក្សី គឺជាលក្ខណៈជាសារវន្តនៃការស៊ើបអង្កេត¹³³¹។

លើកលែងតែក្នុងករណីដែលការតទល់គ្នាត្រូវបានរៀបចំឡើង សហចៅក្រមស៊ើប អង្កេត ឬអ្នកដែលពួកគេចាត់តាំង ត្រូវស្តាប់ចម្លើយសាក្សីដោយមិនមានវត្តមានជនត្រូវ ចោទ ភាគីណាផ្សេងទៀត ឬមេធាវីរបស់ពួកគេ នៅទីកន្លែងណាមួយ និងតាមលក្ខណៈដែល ការពារការសម្ងាត់¹³³²។ អ្នកស៊ើបអង្កេតត្រូវចាត់វិធានការសមហេតុផល និងចាំបាច់ឱ្យបាន ទាន់ពេលវេលា ដើម្បីបញ្ឈប់ការជ្រៀតជ្រែកទៅក្នុងការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ហើយប្រសិនបើ មានជំនឿថា ការជ្រៀតជ្រែកជះឥទ្ធិពលលើសាក្សី បញ្ហានោះត្រូវចុះនិទ្ទេសក្នុងកំណត់ហេតុ ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយនោះ¹³³³។ មុនពេលត្រូវបានស្តាប់ចម្លើយ សាក្សី

¹³²⁶ ដូចខាងលើ។
¹³²⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៩(៣)។
¹³²⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៩(៤)។
¹³²⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៩(៦)។
¹³³⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៨ និង ៦០(១)។
¹³³¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិនប្រក្រតី ដែលតាមការចោទប្រកាន់ថាបាន កើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E251 កថាខណ្ឌ ១៥។
¹³³² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦០(២)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិន ប្រក្រតី ដែលតាមការចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E251 កថាខណ្ឌ ១៥។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ អោ អាន សុំបកប្រែ និងធ្វើប្រតិចារិកខ្សែអាត់សំឡេង និងដាក់ឯកសារមួយចំនួនចូលក្នុង សំណុំរឿង ចុះថ្ងៃទី៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ D274/1 កថាខណ្ឌ ២៦។
¹³³³ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ អោ អាន សុំបកប្រែ និងធ្វើប្រតិចារិកខ្សែអាត់សំឡេង និងដាក់ឯកសារមួយចំនួនចូលក្នុង សំណុំរឿង ចុះថ្ងៃទី៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ D274/1 កថាខណ្ឌ ២៧។

ត្រូវធ្វើសម្បថ¹³³⁴។ ការថតសំឡេង ឬការថតវីដេអូការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីត្រូវបានអនុញ្ញាត ប៉ុន្តែមិនមែនជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវទេ¹³³⁵។ ទោះជាយ៉ាងណាក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានណែនាំអ្នកស៊ើបអង្កេត និងបុគ្គលិករបស់ខ្លួនឱ្យធ្វើ ការថតសំឡេងរាល់ការស្តាប់ចម្លើយទាំងអស់។ ទោះបីជាគាត់យល់ឃើញថា សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតពីមុនបានបំពេញកិច្ចតាមឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនក្នុងការមិនតម្រូវឱ្យមានការថត សំឡេងការស្តាប់ចម្លើយយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ការថតសំឡេងគឺជា «ការអនុវត្តល្អ»¹³³⁶។

បុគ្គលណាដែលត្រូវបានកោះហៅដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងនាមជា សាក្សី ត្រូវតែមកបង្ហាញខ្លួន។ ប្រសិនបើសាក្សីបដិសេធមិនបង្ហាញខ្លួនទេនោះ សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតអាចចេញដីកាស្នើសុំឱ្យនគរបាលយុត្តិធម៌បង្ខំឱ្យសាក្សីមកបង្ហាញខ្លួន។ ដីកាបែប នេះត្រូវមានអត្ថសញ្ញាណសាក្សី កាលបរិច្ឆេទ និងត្រូវចុះហត្ថលេខាដោយសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត¹³³⁷។

ការទូទាត់ប្រាក់ណាមួយទៅសាក្សីដោយអ្នកស៊ើបអង្កេត ក៏ដូចជាមូលហេតុ និង កាលបរិច្ឆេទនៃការទូទាត់ប្រាក់នោះ ត្រូវធ្វើកំណត់ហេតុ និងត្រូវពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់ដោយ អង្គភាពសាក្សី និងអ្នកជំនាញ។ ការទូទាត់បែបនោះត្រូវកម្រិតត្រឹមតែការបាត់បង់ប្រាក់ខែ ថ្លៃ អាហារ និងថ្លៃធ្វើដំណើរ និងត្រូវផ្អែកលើអត្រាដែលកំណត់ដោយសេចក្តីសម្រេចរដ្ឋបាល¹³³⁸។

៥.៤.៤.៤. ការឆែកឆេរ និងការចាប់យកវត្ថុតាង

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអ្នកដែលខ្លួនចាត់តាំង ត្រូវឆែកឆេរទីតាំងលំនៅដ្ឋាន ណាមួយ ដោយមានវត្តមានអ្នកកាន់កាប់ បើពុំនោះទេ ត្រូវធ្វើឡើងដោយមានវត្តមានសាក្សីពីរ រូប ដែលជ្រើសរើសដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអ្នកដែលខ្លួនចាត់តាំង។ សាក្សីទាំងពីរ រូបនេះមិនត្រូវជាមន្ត្រីនគរបាលឡើយ¹³³⁹។

គ្រប់ការឆែកឆេរត្រូវកត់ត្រាទុកជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងត្រូវមានរៀបរាប់អំពីទីតាំង លំនៅដ្ឋាន អត្ថសញ្ញាណរបស់អ្នកកាន់កាប់ ឬសាក្សី តាមករណីសមស្រប។ សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត ឬអ្នកដែលខ្លួនចាត់តាំង និងអ្នកកាន់កាប់ ឬសាក្សី ត្រូវចុះហត្ថលេខាលើ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ¹³⁴⁰។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអ្នកដែលខ្លួនចាត់តាំងត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងដែលរឹបអូស បានទៅឱ្យអ្នកកាន់កាប់ ឬសាក្សីពិនិត្យមើល មុននឹងបិទស្លាកបោះត្រាលើភស្តុតាង។

¹³³⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៤។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិនប្រក្រតី ដែលតាមការចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E251 កថាខណ្ឌ ១៦។

¹³³⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិនប្រក្រតី ដែលតាម ការចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E251 កថាខណ្ឌ ១៧។

¹³³⁶ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤ អនុស្សរណៈពីសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិចំពោះអ្នកស៊ើបអង្កេតស្តីអំពី «សេចក្តីណែនាំអំពីការថតការ ស្តាប់ចម្លើយសាក្សី និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី» ចុះថ្ងៃទី២២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D266។

¹³³⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦០(៣)។

¹³³⁸ សំណុំរឿង ០០២ អនុស្សរណៈ៖ ចម្លើយតបរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ពាក់ព័ន្ធដូចជាយុទ្ធសាស្ត្រ អនុវត្តដោយការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី១១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D171/5 កថាខណ្ឌ ២៨។

¹³³⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦១(១)។

¹³⁴⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦១(២)។

កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃភស្តុតាងដែលរឹបអូសបាន ត្រូវភ្ជាប់នូវបញ្ជីសារពើភណ្ឌលម្អិតផង¹³⁴¹។

នៅពេលណាមួយ បន្ទាប់ពីបានពិគ្រោះយោបល់ជាមួយភាគី សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចបង្គាប់ឱ្យប្រគល់វត្ថុណាមួយទៅឱ្យបុគ្គល ដែលខ្លួនបានរឹបអូសយកវត្ថុតាងនោះ ដែលការប្រគល់វិញនេះមិនប៉ះពាល់ដល់ដំណើរការនីតិវិធីឡើយ។ ដីកាបែបនេះត្រូវជូនដំណឹងភ្លាមទៅដល់បុគ្គលនោះ¹³⁴²។

នៅពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានទទួលឯកសារ ពួកគេត្រូវបញ្ជាក់ពីដំណើរការនៃការរក្សាទុកឯកសារ រវាងប្រភពនៃឯកសារ និងការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលមាននៅក្នុងរបាយការណ៍អនុវត្តដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួស¹³⁴³។

៥.៤.៤.៥. ដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួស

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចចេញដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួស ដែលតម្រូវឱ្យអ្នកស៊ើបអង្កេតណាម្នាក់ពីការិយាល័យរបស់ខ្លួន ឬនគរបាលយុត្តិធម៌ បំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ¹³⁴⁴។ យ៉ាងណាមិញ មានតែនគរបាលយុត្តិធម៌ប៉ុណ្ណោះ ដែលមានអំណាចអនុវត្តវិធានការចាប់បង្ខំ¹³⁴⁵។

ដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួសមិនអាចចេញក្នុងទម្រង់ទូទៅឡើយ។ ដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួសត្រូវតែបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់អំពីប្រភេទនៃកិច្ច ដែលត្រូវធ្វើការស៊ើបសួរ ដែលត្រូវជាប់ពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់ជាមួយនឹងបទល្មើសណាមួយ ឬបទល្មើសដែលកំពុងស៊ើបសួរ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវកំណត់ពេលវេលា ដែលត្រូវអនុវត្តដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួស។ ដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួសត្រូវមានចុះហត្ថលេខា និងកាលបរិច្ឆេទដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចដកដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួសនៅពេលណាក៏បាន¹³⁴⁶។

អ្នកទទួលការចាត់តាំងត្រូវធ្វើការងារក្រោមការដឹកនាំរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងត្រូវរាយការណ៍ជូនទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតតែប៉ុណ្ណោះ ទាក់ទងនឹងការអនុវត្តដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួស¹³⁴⁷។ នៅពេលដែលដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួស ត្រូវប្រគល់ឱ្យទៅអ្នកស៊ើបអង្កេត ឬនគរបាលយុត្តិធម៌ ជននោះត្រូវអនុវត្តដូចខាងក្រោម៖ (១) នគរបាលយុត្តិធម៌ ឬ អ្នកស៊ើបអង្កេត ត្រូវធ្វើកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស៊ើបសួរ និង

¹³⁴¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦១(៣)។
¹³⁴² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦១(៤)។
¹³⁴³ សំណុំរឿង ០០២ អនុស្សរណៈ៖ ចម្លើយតបរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ពាក់ព័ន្ធដូចជាយុទ្ធសាស្ត្រអនុវត្តដោយការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី១១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D171/5 កថាខណ្ឌ ៣៥។
¹³⁴⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦២(១)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិនប្រក្រតី ដែលតាមការចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E251 កថាខណ្ឌ ១៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរដោយអនុលោមតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពពុំត្រឹមត្រូវនៅក្នុងកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងដាស់ឡើងនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីរបស់ ក.ស.ច.ស ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E142/3 កថាខណ្ឌ ៦។
¹³⁴⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦២(១)។
¹³⁴⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦២(២)។
¹³⁴⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦២(៣)។

លទ្ធផលនៃការស៊ើបសួររបស់ខ្លួន ដែលត្រូវអនុលោមតាមបញ្ញត្តិនៃវិធាន ៥១(៨) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង តាមករណីសមស្រប (២) នគរបាលយុត្តិធម៌ ឬអ្នកស៊ើបអង្កេតមិនត្រូវសួរចម្លើយជនត្រូវចោទឡើយ ប៉ុន្តែអាចស្តាប់ចម្លើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ស្របតាមអនុវិធាន ៥៩(៦) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និង (៣) នគរបាលយុត្តិធម៌អាចឆែកឆេរ និងចាប់យកភស្តុតាងបាន ដោយមានការអនុញ្ញាតពីសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត¹³⁴⁸។

បទប្បញ្ញត្តិនៃវិធាន ៥១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ស្តីពីការឃុំខ្លួន ត្រូវអនុវត្តចំពោះការស៊ើបសួរតាមដីកាចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួស¹³⁴⁹។ ក្នុងករណីនេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអនុវត្តអំណាចរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា¹³⁵⁰។ ភស្តុតាងដែលប្រមូលបានដោយអ្នកស៊ើបអង្កេត ត្រូវបញ្ជូនទៅក្រឡាបញ្ជី ដែលត្រូវរក្សាទុកក្នុងសំណុំរឿង¹³⁵¹។

៥.៤.៥. ការចូលពិនិត្យសំណុំរឿង

ក្រឡាបញ្ជីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវរក្សាទុកសំណុំរឿង រួមទាំងកំណត់ហេតុ និងរបាយការណ៍ស៊ើបអង្កេត¹³⁵²។ សំណុំរឿងមានភស្តុតាងទាំងអស់ ទាំងដាក់បន្ទុក និងដោះបន្ទុក ដែលប្រមូលបានក្នុងអំឡុងពេលកិច្ចស៊ើបសួរ ហើយពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបទចោទប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ រួមមានកំណត់ហេតុនៃកិច្ចស៊ើបសួរដែលត្រូវបានធ្វើឡើងក្នុងពេលស៊ើបសួរ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងការថតសំឡេង ឬរូបភាពនៃការស្តាប់ចម្លើយ ក៏ដូចជាពាក្យសុំដែលភាគីនានានៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបានស្នើ¹³⁵³។ ជនសង្ស័យ បន្ទាប់ពីត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងមេធាវីរបស់ខ្លួន ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចូលពិនិត្យមើលសំណុំរឿងភ្លាម¹³⁵⁴។

សហព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីតំណាងភាគីផ្សេងទៀត មានសិទ្ធិពិនិត្យសំណុំរឿងនៅគ្រប់ពេលវេលា ក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេត និងមានសិទ្ធិចាត់ចែងសំណុំរឿង ក្រោមការឃ្លាំមើលរបស់ក្រឡាបញ្ជី¹³⁵⁵។ ការចូលពិនិត្យសំណុំរឿងនេះអាចធ្វើទៅបានតែក្នុងពេលម៉ោងធ្វើការប៉ុណ្ណោះ និង «ត្រូវគោរពទៅតាមបទបញ្ជារបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ»¹³⁵⁶។ សហព្រះរាជអាជ្ញា

¹³⁴⁸ ដូចខាងលើ។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិនប្រក្រតី ដែលតាមការចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី២២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E251 កថាខណ្ឌ ១៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរដោយអនុលោមតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពពុំត្រឹមត្រូវនៅក្នុងកំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងជាសំឡេងនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីរបស់ ក.ស.ច.ស ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E142/3 កថាខណ្ឌ ៦។

¹³⁴⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦២(៤)។

¹³⁵⁰ ដូចខាងលើ។

¹³⁵¹ សំណុំរឿង ០០២ អនុស្សរណៈ៖ ចម្លើយតបរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ពាក់ព័ន្ធដូចជាយុទ្ធសាស្ត្រអនុវត្តដោយការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី១១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D171/5 កថាខណ្ឌ ៣៥។

¹³⁵² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៦)។

¹³⁵³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិនប្រក្រតី ដែលតាមការចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី២២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E251 កថាខណ្ឌ ១៥។

¹³⁵⁴ ដូចខាងលើ។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីសិទ្ធិរបស់ជនសង្ស័យក្នុងការចូលមើលសំណុំរឿងមុនពេលត្រូវបានចោទប្រកាន់ សូមមើលផ្នែក ៤.២.២។

¹³⁵⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៦) និង ៥៥(១១)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើបស់ក្រុមការពារក្តី តា អាន សុំចូលពិនិត្យមើលសំណុំរឿង និងចូលរួមការស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ D121/4 កថាខណ្ឌ ៣៧។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិនប្រក្រតី ដែលតាមការចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី២២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E251 កថាខណ្ឌ ១៥។

¹³⁵⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៦)។

និង មេធាវីរបស់ភាគីផ្សេងទៀតក៏មានសិទ្ធិសុំមើលសំណុំរឿងច្បាប់ដើម ប៉ុន្តែត្រូវគោរពទៅតាម ពេលវេលាកំណត់សមស្រប ដើម្បីធានាដល់និរន្តរភាពនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី¹³⁵⁷។

៥.៤.៦. តួនាទីរបស់ភាគីក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេត

នៅគ្រប់ពេលវេលា សហព្រះរាជអាជ្ញា ជនត្រូវចោទ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬ អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹³⁵⁸ ទោះមិនមែនជាកាតព្វកិច្ច អាចស្នើសុំឱ្យ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចេញដីកា ឬបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ដែលខ្លួនយល់ឃើញថាមានសារៈ ប្រយោជន៍ដល់ការបញ្ជាក់ការពិត¹³⁵⁹។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានឆន្ទានុសិទ្ធិទូលំទូលាយ ក្នុងការសម្រេចលើសារៈប្រយោជន៍ ឬឱកាសក្នុងការអនុវត្តកិច្ចស៊ើបសួរ ដែលស្នើឡើងដោយ ភាគីណាមួយ និងត្រូវពិចារណាលើផលប៉ះពាល់ ដែលការអនុញ្ញាតទទួលយកសំណើនោះ អាចមានលើភាពត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី¹³⁶⁰។ ពាក់ព័ន្ធនឹងការពិចារណានោះ គឺសិទ្ធិ ទទួលបានការជំនុំជម្រះត្រឹមត្រូវ ជាពិសេស សិទ្ធិជំនុំជម្រះក្នុងពេលវេលាសមស្រប និងមាន ពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការរៀបចំការការពារក្តី¹³⁶¹។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក៏ពិចារណាលើ បញ្ហាថាតើ ភាគីដែលស្នើសុំនោះ បានបំពេញកិច្ចការប្រកបដោយការយកចិត្តទុកដាក់ត្រឹមត្រូវ ក្នុងការដាក់សំណើនៅដំណាក់កាលសមស្របនៃការស៊ើបអង្កេតដែរ ឬទេ¹³⁶²។

ដើម្បីឱ្យមានសុពលភាព សំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរត្រូវស្របទៅនឹងសកម្មភាព ស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក.¹³⁶³។ សំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរក៏ជាសំណើសុំ ឱ្យបំពេញកិច្ចការណាមួយ ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ តាមការបាត់តាំង ដោយ អ្នកស៊ើបអង្កេត ឬនគរបាលយុត្តិធម៌ ដោយមានគោលបំណងដើម្បីប្រមូលព័ត៌មាន ដែល មានប្រយោជន៍ដល់ការបញ្ជាក់ការពិត¹³⁶⁴។

ដើម្បីទទួលបានការអនុញ្ញាត កម្មវត្ថុនៃសំណើនោះត្រូវស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃការ ស៊ើបអង្កេត¹³⁶⁵។ ភាគីដែលធ្វើសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ត្រូវបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់ពីកិច្ច

¹³⁵⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(១១)។
¹³⁵⁸ អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អាចធ្វើសំណើបែបនេះបាន ដរាបណាពាក្យសុំរបស់ពួកគេមិនត្រូវបានបដិសេធដោយសេចក្តី សម្រេចចុងក្រោយ។
¹³⁵⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(១០)។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ មាស មុត សុំឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បញ្ជាក់បំភ្លឺ ថាតើមេធាវីការពារក្តី អាចទាក់ទងជាមួយបុគ្គលនានា រួមទាំង សាក្សី បានដែរឬអត់ ចុះថ្ងៃទី៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D173/2.3 កថាខណ្ឌ ៩។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងខ្លួនរបស់ប្រធាននិងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំង ផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/4/13 កថាខណ្ឌ ១៩។
¹³⁶⁰ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើសំណើសុំកិច្ចស៊ើបសួរពាក់ព័ន្ធនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មមានផ្ទៃពោះដោយបង្ខំ និង បង្ខំឱ្យមានផ្ទៃពោះដោយបង្ខំ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D301/5 កថាខណ្ឌ ៣៤។
¹³⁶¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៤ និង៣៦។
¹³⁶² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩០។ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើបណ្តឹងខ្លួនរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រធាននិង ដីកាសម្រេចលើ សំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ទាក់ទងអំពើហិង្សាផ្លូវភេទ នៅគុកលេខ៨ និងនៅក្នុងស្រុកបាកាន ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D365/3/1/5 កថាខណ្ឌ ៤០។
¹³⁶³ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងខ្លួនរបស់ជនត្រូវចោទ ប្រធាននិងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើសំណើបំពេញ កិច្ចស៊ើបសួរលើកទីដប់មួយរបស់ នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D158/5/3/15 កថាខណ្ឌ ២៤។
¹³⁶⁴ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើភាពអាចទទួលយកបាននៃបណ្តឹងខ្លួនរបស់ ប្រធាននិងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សម្រេចអំពីការប្រើ ប្រាស់ចម្លើយដែលបានមក ឬដែលអាចបានមកដោយសារការធ្វើទារុណកម្ម ចុះថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D130/9/21 កថាខណ្ឌ ១៨។
¹³⁶⁵ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងខ្លួនរបស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រធាននិងដីកាសម្រេចលើសំណើសម្រេចរបស់ដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ដែលជនត្រូវចោទមានចុះថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D193/5/5 កថាខណ្ឌ ១៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើសេចក្តីកែសម្រួលសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរលើកទី៤ របស់ អោ អាន

ស៊ើបសួរដែលកំពុងស្នើសុំនោះ និងត្រូវពន្យល់ពីមូលហេតុដែលខ្លួនយល់ឃើញថា កិច្ចការនោះចាំបាច់សម្រាប់កិច្ចស៊ើបសួរ¹³⁶⁶។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវពាក់ព័ន្ធមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវដ៏ចំនួនពីរគឺ៖ (១) សំណើនោះត្រូវមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងវិសាលភាពនៃការស៊ើបសួរ អនុលោមតាមការកំណត់ និងព្រំដែនដែលបានកំណត់ដោយដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ និងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម និង (២) សំណើនោះត្រូវរៀបរាប់លម្អិតអំពីមូលហេតុដែលព័ត៌មានដែលបានស្នើសុំនោះ អាចនាំដល់ការបញ្ជាក់ការពិត¹³⁶⁷។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចវាយតម្លៃបានល្អបំផុតថាតើសំណើនេះពិតជាអាចនាំដល់ការស្វែងរកការពិតដែរ ឬយ៉ាងណា¹³⁶⁸។ សំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ត្រូវមានលក្ខណៈដាក់លាក់គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីបង្ហាញឱ្យបានច្បាស់លាស់ដល់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចំពោះអ្វីដែលគួរស្រាវជ្រាវរក និងចង្អុលពីវត្តមាននៃភស្តុតាងដែលបានស្វែងរក¹³⁶⁹។

ប្រសិនបើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនយល់ព្រមទៅនឹងសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទេនោះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវចេញដីកាសម្រេចបដិសេធ ឱ្យបានឆាប់រហ័សដែលអាចធ្វើទៅបាន ហើយក្នុងករណីណាក៏ដោយ នៅមុនចុងបញ្ចប់នៃកិច្ចស៊ើបសួរ¹³⁷⁰។ ដីកាដែលជូនដំណឹងដល់ភាគីនេះ ត្រូវមានសំអាងហេតុគាំទ្រការបដិសេធនោះ ហើយបើកផ្លូវប្តឹងឧទ្ធរណ៍¹³⁷¹។ ការបដិសេធអាចធ្វើឡើងផ្នែកលើមូលដ្ឋានជាច្រើន រួមទាំងក្នុងការពិចារណាលើសារៈប្រយោជន៍ ឬឱកាសក្នុងការអនុវត្តកិច្ចស៊ើបសួរដែលស្នើសុំនោះ¹³⁷²។ ការបដិសេធសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើទៅបានអនុលោមតាមវិធានផ្ទៃក្នុង បើកផ្លូវឱ្យប្តឹងឧទ្ធរណ៍តាមវិធាន ៧៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹³⁷³។

សមត្ថភាពរបស់ភាគីក្នុងការអនុវត្តកិច្ចស៊ើបសួរដោយខ្លួនឯងរបស់ពួកគេ កម្រិតត្រឹមតែការស៊ើបអង្កេតបឋម ដែលចាំបាច់ខ្លាំងសម្រាប់ការអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួនប្រកបដោយ

ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D244/1 កថាខណ្ឌ ១៤។

¹³⁶⁶ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាស្តីពីការពិចារណាឡើងវិញ ទៅលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទៅលើសំណើសុំដាក់បញ្ចូលឯកសារភស្តុតាងបន្ថែមទៅក្នុងសំណុំរឿង ដែលនឹងជួយដល់ការបញ្ជាក់ពីការដឹងឮរបស់ជនត្រូវចោទ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D365/2/17 កថាខណ្ឌ ៤៥ និង៤៧។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/4/13 កថាខណ្ឌ ៤៤។

¹³⁶⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាស្តីពីការពិចារណាឡើងវិញ ទៅលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទៅលើសំណើសុំដាក់បញ្ចូលឯកសារភស្តុតាងបន្ថែមទៅក្នុងសំណុំរឿង ដែលនឹងជួយដល់ការបញ្ជាក់ពីការដឹងឮរបស់ជនត្រូវចោទ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D365/2/17 កថាខណ្ឌ ៤៩-៥០។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរលើកទី១២ របស់ អោ អាន ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D320/1/1/4 កថាខណ្ឌ ១៣។

¹³⁶⁸ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចលើសំណើលើកទីប្រាំរបស់ អោ អាន សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D260/1/1/3 កថាខណ្ឌ ១៦។

¹³⁶⁹ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទងនឹងទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មនៃសំណុំរឿង ០០៤ និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ អោ អាន ចុះថ្ងៃទី៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D41/2 កថាខណ្ឌ ១១។

¹³⁷⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(១០)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ អនុស្សរណៈពីសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតរបស់មេធាវី នួន ថា ចំពោះលិខិតចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩ ស្តីពីការ «ខ្វះទំនុកចិត្តចំពោះការស៊ើបសួរ» ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D221/1 ទំព័រ ៣។

¹³⁷¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(១០)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីការពារក្តី អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ របស់សហមេធាវីការពារក្តី អៀង ធីរិទ្ធ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១០ ចុះថ្ងៃទី១២ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D353/2/3 កថាខណ្ឌ ២២-២៤។

¹³⁷² សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/4/13 កថាខណ្ឌ ២២។

¹³⁷³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៣)(ខ)។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/3/6 កថាខណ្ឌ ១៥។

ប្រសិទ្ធភាព ក្នុងការស្នើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ¹³⁷⁴។ ដូច្នេះ ភាគីអាចពិនិត្យប្រភពសាធារណៈ អាចទាក់ទងរដ្ឋនានា ដើម្បីស្វែងរកអត្ថិភាពសម្ភារៈពាក់ព័ន្ធ និងស្នើសុំសំណៅចម្លងសម្ភារៈទាំងនោះ និងអាចទាក់ទងបុគ្គលនានា ដើម្បីស្វែងរកថាតើពួកគេមានឯកសារជាក់លាក់ដែរ ឬទេ¹³⁷⁵។ យ៉ាងណាមិញ ការពិនិត្យប្រភពសាធារណៈ អាចជាកិច្ចស៊ើបសួរដែលត្រូវហាមឃាត់¹³⁷⁶។

ភាគីអាចជំទាស់ទៅនឹងសុពលភាពនៃការស៊ើបអង្កេតរបស់ភាគីណាមួយ ហើយស្នើសុំឱ្យមោឃភាព នៅពេលដែលវិការផ្នែកនីតិវិធី បានប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ភាគីនោះ¹³⁷⁷។ សហព្រះរាជអាជ្ញាអាចស្នើសុំឱ្យបន្ថែមបទចោទ ក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេតផងដែរ¹³⁷⁸។

នៅគ្រប់ពេលវេលាក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេត ជនត្រូវចោទអាចស្នើសុំឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសួរចម្លើយខ្លួន ស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ចុះទៅដល់ទីកន្លែងកើតហេតុ បង្គាប់ឱ្យធ្វើកោសល្យវិច័យ ឬប្រមូលយកភស្តុតាងដទៃទៀត ជំនួសខ្លួន¹³⁷⁹។ សំណើនេះត្រូវធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដោយមានបញ្ជាក់សំអាងហេតុពិតប្រាកដ¹³⁸⁰។ ប្រសិនបើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនយល់ព្រមតាមសំណើនេះទេ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវចេញដីកាបដិសេធឱ្យបានឆាប់បំផុតតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ហើយនៅក្នុងករណីណាក៏ដោយ នៅមុនបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួរ¹³⁸¹។ ដីកាបដិសេធត្រូវមានសំអាងហេតុគាំទ្រការបដិសេធនោះ¹³⁸²។ ជនត្រូវចោទត្រូវបានជូនដំណឹងជាបន្ទាន់អំពីដីកាបដិសេធនេះ ហើយអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកានេះទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ¹³⁸³។

នៅគ្រប់ពេលវេលាក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេត ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចស្នើសុំឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតស្តាប់ចម្លើយខ្លួន ស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ចុះទៅដល់ទីកន្លែងកើតហេតុ បង្គាប់ឱ្យធ្វើកោសល្យវិច័យ ឬប្រមូលយកភស្តុតាងដទៃទៀត ជំនួសខ្លួន។ សំណើនេះត្រូវធ្វើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដោយមានបញ្ជាក់សំអាងហេតុពិតប្រាកដ។ ប្រសិនបើសហ

¹³⁷⁴ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ មាស មុត សុំឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បញ្ជាក់បំភ្លឺថាតើមេធាវីការពារក្តី អាចទាក់ទងជាមួយបុគ្គលនានា រួមទាំង សាក្សី បានដែរឬអត់ ចុះថ្ងៃទី៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D173/2.3 កថាខណ្ឌ ១០។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសួររបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពមិនប្រក្រតី ដែលតាមការចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E251 កថាខណ្ឌ ៣៧។

¹³⁷⁵ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ប្រឆាំងទៅនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ស្តីពីការសុំដាក់ឯកសារភស្តុតាងបន្ថែមទៅក្នុងសំណុំរឿង ដែលគាំទ្រការបញ្ជាក់ពីការដឹងច្បាប់របស់ជនត្រូវចោទអំពីឧក្រិដ្ឋកម្ម ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D365/2/10 កថាខណ្ឌ ១២។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់ ក.ស.ច.ស សម្រេចលើ សំណើលើកទី១៨ របស់ នួន ជា សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D273/3/5 កថាខណ្ឌ ២៩។

¹³⁷⁶ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ មាស មុត សុំឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បញ្ជាក់បំភ្លឺថាតើមេធាវីការពារក្តី អាចទាក់ទងជាមួយបុគ្គលនានា រួមទាំងសាក្សី បានដែរឬអត់ ចុះថ្ងៃទី៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D173/2.3 កថាខណ្ឌ ១១។

¹³⁷⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៤៨ និង ៧៦។ ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីនីតិវិធីនៃមោឃភាពសូមមើលផ្នែក ៥.៥.២។

¹³⁷⁸ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ទាក់ទងអំពើហិង្សាផ្លូវភេទ នៅគុកលេខ៨ និងនៅក្នុងស្រុកបាកាន ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D365/3/1/5 កថាខណ្ឌ ៣៨។

¹³⁷⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៨(៦)។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការចាត់តាំងអ្នកជំនាញផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ A189/I/8 កថាខណ្ឌ ៣៣។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៣ ការជូនដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំង មាស មុត ចុះថ្ងៃទី៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D128.1 កថាខណ្ឌ ២០-២១។

¹³⁸⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៨(៦)។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/3/6 កថាខណ្ឌ ៤២។

¹³⁸¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៨(៦)។

¹³⁸² ដូចខាងលើ។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/4/13 កថាខណ្ឌ ៤៣។

¹³⁸³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៨(៦)។

ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មិនយល់ព្រមតាមសំណើនេះទេ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវចេញដីកាបដីសេចក្តីបានឆាប់បំផុតតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ហើយនៅក្នុងករណីណាក៏ដោយ នៅមុនបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួរ។ ដីកាបដីសេចក្តីត្រូវមានសំអាងហេតុគាំទ្រការបដិសេធនោះ។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានជូនដំណឹងជាបន្ទាន់អំពីដីកាបដីសេចក្តីនេះ ហើយអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកានេះទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ¹³⁸⁴។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនមានសិទ្ធិស្នើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរណា ដែលទាក់ទងទៅនឹងអង្គហេតុដែលមិនមាននៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ និងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែមនោះឡើយ¹³⁸⁵។

៥.៤.៧. ការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន

ជាទូទៅ កិច្ចស៊ើបសួរមិនត្រូវធ្វើជាសាធារណៈឡើយ ដើម្បីការពារសិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍របស់ភាគី¹³⁸⁶។ បុគ្គលទាំងអស់ដែលចូលរួមក្នុងការស៊ើបអង្កេតត្រូវរក្សាការសម្ងាត់¹³⁸⁷។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានឆន្ទានុសិទ្ធិទូលំទូលាយក្នុងការដោះស្រាយលើបញ្ហារក្សាការសម្ងាត់ និងផ្តល់សិទ្ធិតិចតួចក្នុងការចូលរួមក្នុងកិច្ចស៊ើបសួរ¹³⁸⁸។ ការណ៍នេះរួមបញ្ចូលទាំងការធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ និងការធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារឡើងវិញ¹³⁸⁹។ ទោះជាយ៉ាងណា ការរក្សាការសម្ងាត់ត្រូវតែមានតុល្យភាពជាមួយនឹងសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទ ក្នុងការទទួលបានតម្លាភាពនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី អនុលោមតាមវិធាន ២១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹³⁹⁰។

តាមរយៈផ្នែកកិច្ចការសាធារណៈ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចផ្តល់ដោយរួមគ្នា នូវព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសំណុំរឿង ដែលកំពុងស្ថិតនៅក្នុងការស៊ើបសួរ ដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថា «ជាការចាំបាច់ ដើម្បីធ្វើឱ្យសាធារណៈជនបានដឹងអំពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ឬដើម្បីកែតម្រូវព័ត៌មានមិនពិត ឬព័ត៌មាននាំឱ្យមានការភាន់ច្រឡំ»¹³⁹¹។

¹³⁸⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៩(៥)។

¹³⁸⁵ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចបដិសេធ សំណើសុំសម្ភាសន៍បុគ្គលដូចរាយនាមនៅក្នុងសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ស្តីពីការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ និងការរៀបការដោយបង្ខំ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D310/1/3 កថាខណ្ឌ ១១។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ លើដីកាសម្រេចរួមរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតលេខ D250/3/3 ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ និងដីកាសម្រេចលេខ D250/3/2 ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ លើការទទួលស្គាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D250/3/2/1/5 កថាខណ្ឌ ១៦។

¹³⁸⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៦(១)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិសុំដាក់សំអាងហេតុនៃដីកាដោះស្រាយ និងដីកាសម្រេចរបស់ ស.ច.ស ជាសាធារណៈ ចុះថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D309/2 កថាខណ្ឌ ១៣។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើអ្នកស្រី អ៊ីម ថែម ស្នើសុំធ្វើចំណាត់ប្រភេទឯកសារមួយចំនួន ដែលបានជ្រើសរើសចេញពីក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/១ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D313/2 កថាខណ្ឌ ៤។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើសំណើទីពឹងរបស់មាស មុត សុំធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារឡើងវិញជា ឯកសារសាធារណៈដោយមានឧបសម្ព័ន្ធ ក ជាឯកសារ សាធារណៈ និងឧបសម្ព័ន្ធ ខ ជាឯកសារសម្ងាត់ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D142/1 កថាខណ្ឌ ១៣។

¹³⁸⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៦(១)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការរំលោភបំពានលើភាពសម្ងាត់នៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D138 កថាខណ្ឌ ១២។

¹³⁸⁸ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ ទាក់ទងនឹងការផ្តល់សក្ខីកម្មនៅពេលជំនុំជម្រះនៅក្នុងសវនាការអសាធារណៈ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D309/6 កថាខណ្ឌ ២០។

¹³⁸⁹ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិសុំដាក់សំអាងហេតុនៃដីកាដោះស្រាយ និងដីកាសម្រេចរបស់ ស.ច.ស ជាសាធារណៈ ចុះថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D309/2 កថាខណ្ឌ ១២។

¹³⁹⁰ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ មាស មុត សុំធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារឡើងវិញជាឯកសារសាធារណៈដោយមានឧបសម្ព័ន្ធ ក និង ខ ជាឯកសារសាធារណៈ និងឧបសម្ព័ន្ធ គ ជាឯកសារសម្ងាត់ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D129/1 កថាខណ្ឌ ១១។

¹³⁹¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៦(២)(ក)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើសេចក្តីប្រកាសព័ត៌មានជាសាធារណៈ របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចផ្តល់ការអនុញ្ញាតដោយរួមគ្នាដល់អ្នកសារព័ត៌មាន ឬអ្នកដទៃទៀតដែលមិនមែនជាភាគី ឱ្យចូលរួមដោយមានកម្រិតនៅក្នុងកិច្ចស៊ើបសួរ ក្នុង កាលៈទេសៈពិសេស ស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យដ៏តឹងរ៉ឹងរបស់ខ្លួន និងបន្ទាប់ពីបានសួរ យោបល់របស់ភាគីនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី¹³⁹²។ ប្រសិនបើបុគ្គលណាមួយមិនគោរព តាមលក្ខខណ្ឌណាមួយ ដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានតម្រូវ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អាចដោះស្រាយបញ្ហានេះអនុលោមតាមវិធាន៣៥ ដល់ ៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹³⁹³។ ករណី ខ្វែងយោបល់គ្នាណាមួយដែលកើតមានរវាងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចំពោះភាពសាធារណៈ នៃការស៊ើបអង្កេត មិនត្រូវដោះស្រាយតាមវិធាន ៧២ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងនោះទេ ដែលជាវិធាន ដោះស្រាយករណីខ្វែងយោបល់រវាងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត¹³⁹⁴។

បន្ទាប់ពីការចេញដីកាដោះស្រាយ អង្គបុរេជំនុំជម្រះអាចធ្វើចំណាត់ប្រភេទ ឯកសារឡើងវិញ ដោយមានការកោសលុប ប្រសិនបើខ្លួនយល់ឃើញថាវាចាំបាច់តាម ឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន។ ត្រង់ចំណុចនេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះថ្លឹងថ្លែងភាពសម្ងាត់នៃកិច្ចស៊ើបសួរ និងភាពចាំបាច់ក្នុងការធានាដល់តម្លាភាពនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីសាធារណៈ និងសម្រាប់ គោលបំណងនៃការអប់រំ និងកេរដំណែល¹³⁹⁵។

៥.៤.៨. ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និងការដោះលែងឱ្យនៅក្រៅឃុំ

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចបង្គាប់ ឱ្យឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទបណ្តោះអាសន្ន ក្រោយ ពេលមានសវនាការតទល់គ្នា¹³⁹⁶។ ប្រសិនបើជនត្រូវចោទមិនមានជំនួយពីមេធាវីណាមួយនៅ ឡើយទេ ជនត្រូវចោទត្រូវបានប្រាប់អំពីសិទ្ធិមានមេធាវីការពារ ដូចមានចែងក្នុងវិធាន ២១(១) (ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹³⁹⁷។ ជនត្រូវចោទអាចលះបង់សិទ្ធិមានមេធាវីរបស់ខ្លួនបាន¹³⁹⁸។ ជន ត្រូវចោទក៏មានសិទ្ធិទទួលបានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការការពារខ្លួនផងដែរ¹³⁹⁹។ ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការតទល់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ស្តាប់សហព្រះរាជអាជ្ញា ជន ត្រូវចោទ និងមេធាវីជនត្រូវចោទ ហើយនៅពេលបញ្ចប់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវចេញ

អន្តរជាតិ ទាក់ទងនឹងសំណុំរឿង ០០៣ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D14/1/3 កថាខណ្ឌ ២៥ និង ៣១។

¹³⁹² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៦(២)(ខ)។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើអ្នកស្រី អ៊ីម ថែម ស្នើសុំធ្វើចំណាត់ប្រភេទឯកសារមួយចំនួន ដែលបានជ្រើសរើសចេញពីក្នុង ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិលើសំណើរបស់ អ៊ីម ថែម ស្នើសុំចាត់វិញ្ញាបនបត្រជាប់ការសាកល្បងកសាង (D193/76 និង D193/77) និង សំណើសុំដាក់បង្ហាញឯកសាររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ (D193/72) និងប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អន្តរជាតិលើសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិសុំដាក់បង្ហាញឯកសារក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ ទៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ (D193/70 D193/72 D193/75) ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D193/91/7 កថាខណ្ឌ ២៩។

¹³⁹³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៦(២)(ខ)។

¹³⁹⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៦(៣)។

¹³⁹⁵ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើអ្នកស្រី អ៊ីម ថែម ស្នើសុំធ្វើចំណាត់ប្រភេទឯកសារមួយចំនួន ដែលបានជ្រើសរើសចេញពីក្នុង សំណុំរឿង ០០៤/១ ចុះថ្ងៃទី២២ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D313/2 កថាខណ្ឌ ៥។

¹³⁹⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(១)(ក)។

¹³⁹⁷ ដូចខាងលើ។

¹³⁹⁸ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើសំណើឯកសារប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/54 កថាខណ្ឌ ១៣ និង ១៨។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចបដិសេធបណ្តឹងសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/I កថាខណ្ឌ ៧។

¹³⁹⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(១)(ក)។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចយាត់ខ្លួន អៀង ធីន្ទ ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ ឯកសារ C15 ទំព័រ ២។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចយាត់ខ្លួន អៀង សារី ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ ឯកសារ C14 ទំព័រ ២។

សេចក្តីសម្រេចលើការឃុំខ្លួន។ ប្រសិនបើមិនសម្រេចឱ្យឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នទេ ជនត្រូវចោទត្រូវដោះលែងឱ្យមានសេរីភាព¹⁴⁰⁰។ ប្រសិនបើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវចេញដីកាបង្គាប់ឱ្យឃុំខ្លួន¹⁴⁰¹។

ទោះជាយ៉ាងណាក្នុងករណីដែលជនត្រូវចោទ ឬមេធាវីរបស់ពួកគេស្នើសុំពេលវេលារៀបចំការការពារខ្លួនរបស់ពួកគេនោះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបង្គាប់ឱ្យមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នភ្លាមៗនោះទេ។ ក្នុងករណីនេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត តាមរយៈដីកាសម្រេចមានសំអាងហេតុ អាចសម្រេចឱ្យឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទក្នុងរយៈពេលមានកំណត់ណាមួយ ដែលមិនអាចលើសរយៈពេលប្រាំពីរថ្ងៃឡើយ។ ក្នុងរយៈពេលនោះ ជនត្រូវចោទត្រូវនាំខ្លួនមកចំពោះមុខសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតម្តងទៀត ដែលបន្ទាប់មកត្រូវធ្វើនីតិវិធីឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ទោះជាជនត្រូវចោទមានជំនួយពីមេធាវី ឬមិនមានក៏ដោយ។ រយៈពេលនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នណាមួយ ត្រូវពិចារណាដោយគណនារយៈពេលឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នដែលអនុញ្ញាតដោយវិធាន ៦៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁴⁰²។

ក្នុងករណីដែលមេធាវីរបស់ជនត្រូវចោទមិនទំនេរ ឬប្រសិនបើពួកគេមិនមានវត្តមាននៅកាលបរិច្ឆេទ និងពេលវេលាដែលបានគ្រោងទុក និងក្នុងករណីដែលជនត្រូវចោទបានស្នើសុំជំនួយពីមេធាវីនោះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវស្នើទៅផ្នែកគាំពារការពារក្តី ឱ្យចាត់តាំងមេធាវីបណ្តោះអាសន្ន ចេញពីបញ្ជីដែលមានចែងក្នុងវិធាន ១១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁴⁰³។

ដីកាបង្គាប់ឱ្យឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នត្រូវ៖ (១) បង្ហាញមូលដ្ឋានអង្គច្បាប់ និងអង្គហេតុសម្រាប់ការឃុំខ្លួន ផ្អែកតាមវិធាន ៦៣(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (២) បញ្ជាក់រយៈពេលអតិបរមាដំបូងនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និង (៣) នៅពេលជូនដំណឹងដល់ជនត្រូវចោទត្រូវអមទៅជាមួយនូវឯកសារបញ្ជាក់ប្រាប់អំពីសិទ្ធិរបស់គាត់¹⁴⁰⁴។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចបង្គាប់ឱ្យឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទជាបណ្តោះអាសន្ន តែក្នុងករណីដែលលក្ខខណ្ឌខាងក្រោមត្រូវបានបំពេញ៖ (១) មានមូលហេតុដែលត្រូវបានរកឃើញ និងជឿជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា ជននោះធ្លាប់បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសមួយ ឬច្រើន ដូចមានចែងក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬ ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម និង (២) ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន គឺជាវិធានការដ៏ចាំបាច់ដើម្បី៖

- i. រារាំងកុំឱ្យជនដែលត្រូវចោទនោះគាបសង្កត់ទៅលើសាក្សី ឬ ជនរងគ្រោះ ឬ រារាំងកុំឱ្យមានការត្រូវវិវត្តរវាងជនត្រូវចោទ និងអ្នកសមគំនិតចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ។
- ii. ថែរក្សាភស្តុតាង ឬការពារមិនឱ្យបំផ្លាញភស្តុតាង។

¹⁴⁰⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(១)(ក)។
¹⁴⁰¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(១)(ក)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន (អៀង ធីរិទ្ធ) ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ ឯកសារ C20។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន (នួន ជា) (ដំណាច់ឯកសារ) ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧ ឯកសារ C11/1។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន (ខៀវ សំផន) ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧ ឯកសារ C26។ សំណុំរឿង ០០១ ដីកាបង្គាប់ឱ្យឃុំខ្លួន កាំង ហ្គេកអ៊ាវ (ឌុប) ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ ឯកសារ C4។
¹⁴⁰² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(១) (ខ)។
¹⁴⁰³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(១) (គ)។
¹⁴⁰⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(២)។

- iii. ធានាអំពីវត្តមានរបស់ជនត្រូវចោទនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធី។
- iv. ការពារសន្តិសុខឱ្យជនដែលត្រូវចោទ។ ឬ
- v. រក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ¹⁴⁰⁵។

មានតែលក្ខខណ្ឌទាំងអស់នេះតែប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវបំពេញ ហើយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនតម្រូវឱ្យបញ្ជាក់ទស្សនៈលើគ្រប់លក្ខខណ្ឌទាំងអស់នេះទេ¹⁴⁰⁶។ ឃ្លាថា «បានប្រព្រឹត្ត» មានន័យថា «ជាការបង្កឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវជាលក្ខណៈបុគ្គល» ដែលរួមបញ្ចូលការរៀបចំផែនការ ការញុះញង់ ការបញ្ជា និងការជួយ និងជំរុញ ឬការប្រព្រឹត្ត និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ¹⁴⁰⁷។ នៅក្នុងការពិនិត្យថាតើមានមូលហេតុច្បាស់លាស់ឱ្យជឿជាក់ថា ជនត្រូវចោទធ្លាប់បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសមួយ ឬច្រើន ដែលមានរៀបរាប់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា តើ អង្គហេតុ ឬព័ត៌មានដែលមានស្រាប់ អាចធ្វើឱ្យអ្នកសង្កេតការដោយមិនលម្អៀងជឿជាក់ថា បុគ្គលដែលពាក់ព័ន្ធគ្នាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែរ ឬទេ¹⁴⁰⁸។ ក្នុងការពិនិត្យលើតម្រូវការក្នុងការធានានូវវត្តមានរបស់ជនត្រូវចោទ វាសមស្របក្នុងការពិចារណាថា តើ ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទល្មើសដែលបានចោទប្រកាន់ និងភរនីយភាពដែលថាការដាក់ទោសធ្ងន់ធ្ងរ អាចលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការរត់គេចខ្លួនដែរ ឬទេ។ ទោះជាយ៉ាងណា ការណ៍នេះមិនមែនជាកត្តាសម្រេចតែមួយមុខនោះឡើយ¹⁴⁰⁹។

ក្រឡាបញ្ជីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវប្រគល់ជាបន្ទាន់នូវដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នចតចម្លងមួយច្បាប់ទៅឱ្យជនត្រូវចោទ និងមេធាវីរបស់ជនត្រូវចោទ និងទៅឱ្យសហព្រះរាជអាជ្ញា និងការិយាល័យរដ្ឋបាល¹⁴¹⁰។

ដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នអាចធ្វើឡើងចំពោះបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ ឧក្រិដ្ឋកម្ម សង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ សម្រាប់រយៈពេលមិនលើសពីមួយឆ្នាំ ទោះជាយ៉ាងណា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចពន្យាររយៈពេលនេះមួយឆ្នាំបន្ថែមទៀត។ ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នអាចធ្វើឡើងសម្រាប់រាល់បទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់ ក្រៅពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍

¹⁴⁰⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(៣)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីការបន្តជំនាញនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C20/5/18 កថាខណ្ឌ ២៥-៤៥។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធលើសំណើសុំដោះលែងឱ្យមានសេរីភាព និងដីកាសម្រេចពន្យារពេលជំនាញនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/26 កថាខណ្ឌ ៣៨-៦៣។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ អៀង ធីរិទ្ធ ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C20/1/27 កថាខណ្ឌ ៤៣-៧២។

¹⁴⁰⁶ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចអំពីការបន្តជំនាញនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ខៀវ សំផន ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/8 កថាខណ្ឌ ២២។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទ អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/1/74 កថាខណ្ឌ ៦៦។

¹⁴⁰⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទ អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/1/74 កថាខណ្ឌ ៧១។

¹⁴⁰⁸ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ អៀង ធីរិទ្ធ ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C20/1/27 កថាខណ្ឌ ២១។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/54 កថាខណ្ឌ ៤៦។

¹⁴⁰⁹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់ ខៀវ សំផន ស្នើសុំលើសំណើសុំដោះលែងជាបន្ទាន់ ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E50/3/1/4 កថាខណ្ឌ ៤០។

¹⁴¹⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(៥)។

ឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. សម្រាប់រយៈពេលមិនលើសពីប្រាំមួយខែ។ ទោះជាយ៉ាងណា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាច ពន្យាររយៈពេលយ៉ូខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននេះ ចំនួនប្រាំមួយខែបន្ថែមទៀត¹⁴¹¹។

ក្នុងការពិចារណាថាតើ រយៈពេលនៃការយុំខ្លួនមានភាពសមហេតុផលឬទេនោះ លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យទាំងនោះគឺ៖

- i. រយៈពេលដែលនៅជាធរមាននៃការយុំខ្លួន។
- ii. រយៈពេលនៃការយុំខ្លួន ដោយប្រៀបធៀបទៅនឹងចរិតលក្ខណៈនៃបទឧក្រិដ្ឋ។
- iii. ផលវិបាកលើរូបរាងកាយ និងផ្លូវចិត្តនៃការយុំខ្លួនជនជាប់ចោទ។
- iv. ភាពស្មុគស្មាញនៃរឿងក្តី និងការស៊ើបអង្កេត។
- v. ការអនុវត្តនីតិវិធីទាំងមូល¹⁴¹²។

នៅក្នុងការពិនិត្យថាតើ ការបន្តការយុំខ្លួនមានភាពចាំបាច់ឬអត់នោះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ បានពិចារណាលើភាពសមហេតុផលនៃរយៈពេលយុំខ្លួន និងការរឹកចម្រើន និងការយកចិត្ត ទុកដាក់របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងការបំពេញកិច្ចស៊ើបសួររបស់ខ្លួន¹⁴¹³។ ជាពិសេស ភាពសមាមាត្រនៃរយៈពេលយុំខ្លួនធៀបទៅនឹងកាលៈទេសៈនានានៃរឿងក្តី ត្រូវបានពិចារណា ថាតើស្ថាប័នស៊ើបអង្កេតបានអនុវត្តការងារយ៉ាងឆាប់រហ័ស និង «មិនមានដំណើរការនីតិវិធី ណាមួយត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអសកម្មនោះទេ» និងថាតើការស៊ើបអង្កេតទៅលើបទឧក្រិដ្ឋ ទាំងឡាយ «កំពុងត្រូវបានបន្ត និងអនុវត្តនៅក្នុងលក្ខណៈមួយសមហេតុផល» ឬទេ¹⁴¹⁴។

ការយុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នអាចពន្យារពេលបាន ប្រសិនបើលក្ខខណ្ឌសម្រាប់ការ យុំខ្លួននោះនៅតែត្រូវបានបំពេញ¹⁴¹⁵។ ទោះជាយ៉ាងណា នៅពេលដែលអត្ថិភាពនៃ «មូលហេតុ ត្រូវបានរកឃើញយ៉ាងច្បាស់លាស់» ត្រូវបានបង្ហាញ លើកលែងតែភស្តុតាងដោះបន្ទុកត្រូវ បានរកឃើញផ្សេងពីនេះទៅវិញ វាមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបំពេញលក្ខខណ្ឌតម្រូវ

¹⁴¹¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(៦)។

¹⁴¹² សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធលើសំណើសុំដោះលែងឱ្យមានសេរីភាព និងដីកាសម្រេចពន្យារពេលជំនួសនៃការយុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/26 កថាខណ្ឌ ៦៩។

¹⁴¹³ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោកស្រី អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីការបន្តជំនួសនៃការយុំខ្លួន បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C20/5/18 កថាខណ្ឌ ៤៨ និង ៦១។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធលើសំណើសុំដោះលែងឱ្យមានសេរីភាព និងដីកាសម្រេចពន្យារពេល ជំនួសនៃការយុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/26 កថាខណ្ឌ ៦៤ និង ៦៨។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើការបន្តជំនួសនៃការយុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ C20/9/15 កថាខណ្ឌ ៤៩។

¹⁴¹⁴ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធលើសំណើសុំដោះលែងឱ្យមានសេរីភាព និងដីកាសម្រេចពន្យារពេលជំនួសនៃការយុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/26 កថាខណ្ឌ ៧០។

¹⁴¹⁵ សូមមើលសំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចអំពីការបន្តជំនួសនៃការយុំខ្លួន បណ្តោះអាសន្ន អៀង ធីរិទ្ធ ចុះថ្ងៃទី១០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C20/4 កថាខណ្ឌ ១២។

នោះ នៅក្នុងដំណាក់កាលមុនការជំនុំជម្រះទាំងមូល¹⁴¹⁶។ សេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ពាក់ព័ន្ធនឹងការពន្យារពេលឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ត្រូវតែធ្វើឡើងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងមានសំអាងហេតុសម្រាប់ការពន្យារពេលបែបនោះ¹⁴¹⁷។

ការពន្យារពេលអាចត្រូវបានធ្វើឡើងតែក្រោយពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានជូនដំណឹងដល់ជនត្រូវចោទ និងមេធាវីរបស់ពួកគេ និងផ្តល់រយៈពេល ១៥ថ្ងៃ ឱ្យដាក់អញ្ញត្រកម្មប៉ុណ្ណោះ¹⁴¹⁸។ មិនអាចមានការពន្យារពេលបែបនោះចំនួនពីរដងឡើយ ហើយដីកាសម្រេចពន្យារពេលនេះបើកផ្លូវឱ្យប្តឹងឧទ្ធរណ៍¹⁴¹⁹។ បិរវេលាកំណត់សម្រាប់ការពន្យារពេលឃុំខ្លួន គឺថា អ្នកសង្កេតអព្យាក្រឹត ផ្នែកលើអង្គហេតុនិងព័ត៌មានដែលមាន ពេញចិត្តថា នៅតែមានហេតុផលមានសំអាងហេតុច្បាស់លាស់ ដែលនាំឱ្យជឿជាក់ថា ជនត្រូវចោទបានប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ដែលមានបញ្ជាក់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ និងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែមដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁴²⁰។

នៅក្នុងរឿងក្តីទាំងអស់ ជនត្រូវចោទដែលស្ថិតក្នុងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ត្រូវបាននាំមកបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដោយផ្ទាល់ យ៉ាងហោចណាស់រៀងរាល់បួនខែម្តង¹⁴²¹។ រយៈពេលទាំងអស់នេះបានបន្តបន្ទាប់ពីចេញដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ¹⁴²²។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវផ្តល់ឱកាសឱ្យជនសង្ស័យពិភាក្សាអំពីការប្រព្រឹត្ត និងលក្ខខណ្ឌនានាក្នុងអំឡុងពេលឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន។ ក្នុងករណីដែលត្រូវមានវិធានការណ៍ណាមួយនោះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចចេញដីកាបង្គាប់សមស្រប។ កំណត់ហេតុជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការសួរចម្លើយសម្រាប់នីតិវិធីនេះ ត្រូវដាក់ទៅក្នុងសំណុំរឿង¹⁴²³។

ជនត្រូវចោទអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍ជំទាស់នឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ¹⁴²⁴។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះអាចពិនិត្យដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដោយធ្វើការពិនិត្យលើ៖ (១) នីតិវិធីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមុនពេលចេញដីកា (២) ការអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងការពិចារណាលើការអនុវត្តវិធាន ៦៣(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (៣) លក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់នៃអង្គហេតុសម្រាប់ឈានដល់ការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានតាមវិធាន ៦៣(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (៤) ថាតើកាលៈទេសៈនានាដែលដីកានោះផ្អែកលើនៅតែមានអត្ថិភាពឬទេ និង (៥) បញ្ហាណាមួយបន្ថែមទៀត ដែលមិនទាន់បានដោះស្រាយ ដែលជាកម្មវត្ថុនៃមូលដ្ឋាន

¹⁴¹⁶ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អំពីការបន្តបិរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C22/5/39 កថាខណ្ឌ ២១។

¹⁴¹⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(៧)។

¹⁴¹⁸ ដូចខាងលើ។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីការបន្តបិរវេលា នៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C9/4/7 កថាខណ្ឌ ៥២។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០១ លិខិតរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជូនដំណឹងទៅជនជាប់ចោទ (វិធាន ៦៣.៧) ចុះថ្ងៃទី៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C3/1។

¹⁴¹⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(៧)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោកស្រី អៀង ធីត្វី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីការបន្តបិរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C20/5/18 កថាខណ្ឌ ៥៥។

¹⁴²⁰ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីការបន្តបិរវេលា នៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C9/4/7 កថាខណ្ឌ ២៤។

¹⁴²¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(៨)។

¹⁴²² សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើសំណើបន្ទាន់សុំឱ្យចេញដីកាបង្គាប់បន្តការសាកសួរ ទាក់ទងនឹងលក្ខខណ្ឌនៃការឃុំខ្លួនឡើងវិញ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ 2 កថាខណ្ឌ ៥-៦។

¹⁴²³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(៨)។

¹⁴²⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៣(៤)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុប នាថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ ឯកសារ C5/45 កថាខណ្ឌ ៦។

បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍¹⁴²⁵។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចចូលរួមក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន¹⁴²⁶។

ក្នុងករណីដែលលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដែលចែងក្នុងវិធាន ៦៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងលែងបំពេញបាននោះ ជនត្រូវចោទអាចត្រូវបានដោះលែង តាមព្រឹត្តិបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬតាមសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា¹⁴²⁷។ ក្នុងករណីដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ពិចារណាដោះលែងជនសង្ស័យតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវស្នើសុំយោបល់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា មុនពេលចេញដីកាបែបនោះ។ ដីកាណាមួយបង្គាប់ឱ្យដោះលែងជនត្រូវចោទណាម្នាក់ពីការឃុំខ្លួនមុនការជំនុំជម្រះ បើកផ្លូវឱ្យប្តឹងឧទ្ធរណ៍¹⁴²⁸។

ក្នុងអំឡុងពេលនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ជនត្រូវចោទ ឬមេធាវីរបស់ពួកគេ អាចដាក់ពាក្យស្នើសុំឱ្យដោះលែង ទៅកាន់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត រួមបញ្ចូលទាំងនៅពេលដែលសុខភាពរបស់ជនត្រូវចោទ «មានវិសមិតភាពជាមួយនឹងការឃុំខ្លួន»¹⁴²⁹។ អាយុច្រើនមិនមែនជាឧបសគ្គនៃការឃុំខ្លួនទេ ហើយវិសមិតភាពនៃការឃុំខ្លួនជាមួយនឹងស្ថានភាពសុខភាពរបស់ជនត្រូវចោទ ត្រូវកំណត់តាមករណីជាក់ស្តែងនីមួយៗ ដោយផ្អែកលើកាលៈទេសៈទាំងមូលនៃសាច់រឿង¹⁴³⁰។ ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីទទួលបានសំណើសុំឱ្យដោះលែង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវបញ្ជូនវាទៅសហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលបន្ទាប់មកត្រូវផ្តល់មតិយោបល់របស់ខ្លួនក្នុងរយៈពេលប្រាំថ្ងៃ¹⁴³¹។

យោងទៅតាមបទប្បញ្ញត្តិនៃវិធាន ៧២(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងពាក់ព័ន្ធនឹងករណីខ្វែងយោបល់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវចេញដីកាសម្រេចដោយមានសំអាងហេតុក្នុងរយៈពេលប្រាំថ្ងៃ ក្រោយពេលទទួលបានយោបល់ពីសហព្រះរាជអាជ្ញា¹⁴³²។ រាល់ដីកាទាំងអស់ទាក់ទងនឹងការដោះលែង បើកផ្លូវឱ្យប្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដែលនៅក្នុងនោះជនត្រូវចោទមានបន្ទុកបង្ហាញភស្តុតាងបញ្ជាក់ថា ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នលែងមានអង្គសេចក្តីទៀតហើយ¹⁴³³។ ប្រសិនបើកាលៈទេសៈរបស់ជនត្រូវចោទផ្លាស់ប្តូរ ចាប់ពីពាក្យសុំចុងក្រោយរបស់ខ្លួន ជនត្រូវចោទអាច

¹⁴²⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុប នាថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ ឯកសារ C5/45 កថាខណ្ឌ ៨។

¹⁴²⁶ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាអំពីការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងរឿងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំង និងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/53 កថាខណ្ឌ ៤១។

¹⁴²⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៤(១)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធលើសំណើសុំដោះលែងឱ្យមានសេរីភាព និងដីកាសម្រេចពន្យារពេលចិញ្ចឹមវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/26 កថាខណ្ឌ ២១។

¹⁴²⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៤(១)។

¹⁴²⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៤(២)។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធលើសំណើសុំដោះលែងឱ្យមានសេរីភាព និងដីកាសម្រេចពន្យារពេលចិញ្ចឹមវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/26 កថាខណ្ឌ ៨២។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចបដិសេធសំណើសុំឱ្យដោះលែង ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C36/III កថាខណ្ឌ ២។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចបដិសេធសំណើសុំឱ្យដោះលែង ខៀវ សំផន ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C40/4 កថាខណ្ឌ ៣៣។

¹⁴³⁰ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចបដិសេធសំណើសុំឱ្យដោះលែង ខៀវ សំផន ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C40/4 កថាខណ្ឌ ៣៣។

¹⁴³¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៤(២)។

¹⁴³² ដូចខាងលើ។

¹⁴³³ ដូចខាងលើ។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធលើសំណើសុំដោះលែងឱ្យមានសេរីភាព និងដីកាសម្រេចពន្យារពេលចិញ្ចឹមវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/26 កថាខណ្ឌ ២១។

ដាក់ពាក្យសុំជាថ្មីម្តងទៀត ក្នុងរយៈពេលមិនលើសពីបីខែ បន្ទាប់ពីសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយ លើពាក្យសុំដោះលែងមុន¹⁴³⁴។

សហព្រះរាជអាជ្ញា និងជនត្រូវចោទ ត្រូវទទួលបានការជូនដំណឹងភ្លាមអំពីដីកា សម្រេចដោះលែងជនត្រូវចោទពីការឃុំខ្លួន។ សហព្រះរាជអាជ្ញា និងជនត្រូវចោទ ក៏ត្រូវ ទទួលបានការជូនដំណឹងភ្លាមៗ អំពីដីកាសម្រេចបដិសេធដោះលែងជនត្រូវចោទផងដែរ។ ការិយាល័យរដ្ឋបាល និង ប្រធានមន្ទីរឃុំឃាំង ត្រូវទទួលបានការជូនដំណឹងភ្លាមៗ នៅពេល ដែលដីកាសម្រេចដោះលែងពីការឃុំខ្លួននេះចាប់ផ្តើមមានអានុភាពអនុវត្ត¹⁴³⁵។

តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន ឬតាមសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតអាចបង្គាប់ឱ្យ ជនត្រូវចោទមានសេរីភាពឡើងវិញ ឬត្រូវដោះលែងពីការឃុំខ្លួន រួមបញ្ចូលទាំងការដាក់ឱ្យនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ¹⁴³⁶។ សេចក្តីសម្រេចនេះ តម្រូវឱ្យមានការកំណត់ពីភាពសមាមាត្ររវាងផលប្រយោជន៍សាធារណៈ និងសិទ្ធិមានសេរីភាព របស់ជនត្រូវចោទ¹⁴³⁷។ ការដាក់ឱ្យនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ មិនត្រូវបាន អនុញ្ញាតទេ នៅពេលដែលលក្ខខណ្ឌនៃការដាក់ឱ្យនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ នោះ មានអាទិភាពតិចជាងតម្រូវការចាំបាច់សម្រាប់ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន¹⁴³⁸។ ដីកាបស់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវមានបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ថាតើប្រាក់ធានា និង លក្ខខណ្ឌ មួយចំនួន ដើម្បីធានាវត្តមានរបស់ជនត្រូវចោទក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និងដើម្បីការពារ អ្នកដទៃទៀត។ ដីកាសម្រេចនេះបើកផ្លូវប្តឹងឧទ្ធរណ៍¹⁴³⁹។ ជនត្រូវចោទទទួលបានបង្កាន់ដៃ ពីក្រឡាបញ្ជីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិ ឬបរិក្ខារដែលបានប្រគល់ មកឱ្យ ជាការដាក់ឱ្យនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ¹⁴⁴⁰។ ជនត្រូវចោទ និង សហ ព្រះរាជអាជ្ញា ត្រូវទទួលបានការជូនដំណឹងភ្លាមៗ អំពីដីកាសម្រេចដាក់ឱ្យនៅក្រោមការត្រួត ពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ¹⁴⁴¹។

តាមសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ឬតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមផ្ទាល់ខ្លួន សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតអាចផ្លាស់ប្តូរ ព្យួរ ឬបន្ថែមលក្ខខណ្ឌ ឬបញ្ឈប់ដីកាសម្រេចដាក់ឱ្យនៅក្រោម ការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ ពេលណាក៏បាន។ ជនត្រូវចោទ និងសហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវ ជូនដំណឹងភ្លាមអំពីដីកាសម្រេច ដែលបើកផ្លូវប្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះ¹⁴⁴²។

¹⁴³⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៤(៣)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចបដិសេធសំណើសុំឱ្យដោះលែង ខៀវ សំផន ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C40/4 កថាខណ្ឌ ២។

¹⁴³⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៤(៤)។

¹⁴³⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៥(១)។

¹⁴³⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធលើសំណើសុំដោះលែងឱ្យមាន សេរីភាព និងដីកាសម្រេចត្រួតពិនិត្យពេលវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/26 កថាខណ្ឌ ៩១។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើការបន្តរឹតតែបន្ថែមនៃ ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ C26/9/12 កថាខណ្ឌ ៤៩។

¹⁴³⁸ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ អៀង ធីរិទ្ធ ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C20/1/27 កថាខណ្ឌ ៧៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច ឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/54 កថាខណ្ឌ ៨៣។

¹⁴³⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៥(១)។

¹⁴⁴⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៥(២)។

¹⁴⁴¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៥(៣)។

¹⁴⁴² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៥(៤)។

នៅពេលណាក៏បាន ជនត្រូវចោទអាចដាក់ពាក្យសុំឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ ឬ ព្យួរ លក្ខខណ្ឌណាមួយនៃដីកាសម្រេចដាក់ឱ្យនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ ឬសុំឱ្យ បញ្ចប់ដីកាសម្រេចនោះ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវបញ្ជូនសំណើនេះទៅសហព្រះរាជ អាជ្ញាធរ ដើម្បីសុំយោបល់ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវផ្តល់យោបល់ក្នុងរយៈពេលប្រាំថ្ងៃ។ ដោយយោងទៅលើបទប្បញ្ញត្តិនៃវិធាន ៧២(២) ទាក់ទងនឹងករណីខ្វែងយោបល់ សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវចេញដីកាក្នុងរយៈពេល ១០ ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃទទួលបានយោបល់ពី សហព្រះរាជអាជ្ញា។ ជនត្រូវចោទ និងសហព្រះរាជអាជ្ញា ត្រូវទទួលបានការជូនដំណឹងតាម អំពីដីកាសម្រេចនេះ¹⁴⁴³។

ប្រសិនបើជនត្រូវចោទរំលោភលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងដីកានេះ សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតអាចចេញសេចក្តីព្រមាន ឬចេញដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទនោះបាន។ ដីកាសម្រេចនេះបើកផ្លូវឡើងឧទ្ធរណ៍¹⁴⁴⁴។

ការដាក់កម្រិតទំនាក់ទំនងរវាងបុគ្គលដែលស្ថិតក្នុងការឃុំខ្លួនមុនការជំនុំជម្រះ អាច ត្រូវបានធ្វើឡើងដើម្បីការពារការដាក់សម្ពាធលើសាក្សី ឬជនរងគ្រោះ នៅពេលមានភស្តុតាង សមរម្យ ដែលអាចបង្ហាញថា ពិតជាមានហានិភ័យដែលថា ជនត្រូវចោទអាចត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរ ជនត្រូវចោទផ្សេងទៀត ដើម្បីដាក់សម្ពាធបែបនេះ ខណៈពេលកំពុងស្ថិតនៅក្រោមការ ឃុំខ្លួន¹⁴⁴⁵។

ការចេញដីកាដំណោះស្រាយ បញ្ចប់ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និង ដីកាសម្រេច ដាក់ឱ្យនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ នៅពេលដែលពេលវេលាកំណត់សម្រាប់ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយបានផុត¹⁴⁴⁶។ ទោះជាយ៉ាងណា នៅពេលដែល សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថា លក្ខខណ្ឌសម្រាប់ការបង្កាបឱ្យឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ឬការដាក់ឱ្យនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ តាមវិធាន ៦៣ និង ៦៥ នៃវិធាន ផ្ទៃក្នុង នៅតែបំពេញបាន សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុ ដាក់លាក់ក្នុងដីកាដំណោះស្រាយ អាចសម្រេចបន្តឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទបណ្តោះអាសន្ន ឬបន្ត ការដាក់ជនជាប់ចោទឱ្យនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ រហូតទាល់តែពួកគេត្រូវ បាននាំមកចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង¹⁴⁴⁷។

ក្នុងករណីដែលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍បានដាក់ ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ការឃុំខ្លួន ឬដីកាសម្រេចដាក់ឱ្យនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការរបស់សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត បន្តមានអានុភាព រហូតទាល់តែមានសេចក្តីសម្រេចពីអង្គបុរេជំនុំជម្រះ¹⁴⁴⁸។

¹⁴⁴³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៥(៥)។
¹⁴⁴⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៥(៦)។
¹⁴⁴⁵ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ចំពោះលក្ខខណ្ឌនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C33/I/7 កថាខណ្ឌ ២១។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីសិទ្ធិចូលទស្សនា សូមមើលផ្នែក ៤.១៣។
¹⁴⁴⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៨(១)។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងការសម្រេចបន្តថិរវេលានៃការឃុំខ្លួន បណ្តោះអាសន្នក្នុងដីកាដំណោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D427/5/10 កថាខណ្ឌ ២៥។
¹⁴⁴⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៨(១)។ ចំពោះអ្វីទៅដែលថា «សេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុដាក់លាក់» សូមមើលសំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងការសម្រេចបន្តថិរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នក្នុងដីកាដំណោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D427/5/10 កថាខណ្ឌ ២៥-៣៣។
¹⁴⁴⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៨(២)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកា ដំណោះស្រាយ៖ សំអាងហេតុសម្រាប់ការបន្តការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D427/I/27 កថាខណ្ឌ ៤។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវសម្រេចក្នុងរយៈពេលបួនខែ ហើយបរិវេលានេះចាប់ផ្តើមគិតចាប់ពីការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ¹⁴⁴⁹។

ក្នុងករណីណាក៏ដោយ សេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ក្នុងការបន្តដាក់ជនជាប់ចោទក្នុងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ឬបន្តការដាក់ឱ្យនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ ត្រូវរំលងមានអានុភាពក្រោយរយៈពេលបួនខែ លើកលែងតែជនជាប់ចោទត្រូវបាននាំមកចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងរយៈពេលនោះ¹⁴⁵⁰។

ប្រសិនបើជនជាប់ចោទមិនអាចបង្ហាញខ្លួនដោយផ្ទាល់នៅចំពោះមុខ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដោយសារកាលៈទេសៈពិសេស ដូចជាស្ថានភាពសុខភាព អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចអំពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន បន្ទាប់ពីស្តាប់ចម្លើយរបស់ជនជាប់ចោទដោយប្រើប្រាស់មធ្យោបាយសោតទស្សន៍សមស្រប ឬដោយចុះទៅជួបជនជាប់ចោទនៅកន្លែងឃុំខ្លួនពួកគេ¹⁴⁵¹។

៥.៤.៩. ការបិទបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេត

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបិទបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេត នៅពេលដែលពួកគេសម្រេចបានរាល់កិច្ចការទាំងអស់ដែលខ្លួនជឿជាក់ថាចាំបាច់ដល់ការបញ្ជាក់ការពិត ទាក់ទងនឹងអង្គហេតុដែលមានរៀបរាប់នៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ និងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែម¹⁴⁵²។ ការណ៍នេះរួមបញ្ចូលការពិនិត្យមើលភស្តុតាងដោះបន្ទុកទាំងអស់¹⁴⁵³។ ក្នុងករណីដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថា ការស៊ើបអង្កេតបានចប់សព្វគ្រប់ហើយ ពួកគេជូនដំណឹងទៅភាគី និងមេធាវីរបស់ពួកគេ¹⁴⁵⁴។ សេចក្តីសម្រេចនេះត្រូវធ្វើជាសាធារណៈ¹⁴⁵⁵។

បន្ទាប់មក ភាគីមានរយៈពេល ១៥ ថ្ងៃ ដើម្បីស្នើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរបន្ថែមដែលអាចត្រូវបានពន្យារពេលអនុលោមតាមវិធាន ៣៩(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁴⁵⁶។ ភាគីអាច

សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីត្វ និង នួន ជា ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ៖ សំអាងហេតុសម្រាប់ការបន្តឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D427/2/13។

¹⁴⁴⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៨(២)។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់ ខៀវ សំផន ស្តីពីសំណើសុំដោះលែងជាបន្ទាន់ ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E50/3/1/4 កថាខណ្ឌ ២៤។

¹⁴⁵⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៨(៣)។

¹⁴⁵¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៨(៤)។

¹⁴⁵² សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/4/13 កថាខណ្ឌ ៣៦។

¹⁴⁵³ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/3/6 កថាខណ្ឌ ៣៥។

¹⁴⁵⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦(១)។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/4/13 កថាខណ្ឌ ៣៦។ សូមមើលឧទាហរណ៍សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចកាត់បន្ថយវិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរយោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ស្ទួន ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D226 កថាខណ្ឌ ៨។

¹⁴⁵⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦(១)។

¹⁴⁵⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦(១)។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៦៦។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ អោ អាន សុំពន្យារពេលរយៈពេលកំណត់ដើម្បីស្នើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរបន្ថែមក្រោយពីមានការជូនដំណឹងអនុលោមតាមវិធាន ៦៦ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D340/1 កថាខណ្ឌ ៦ និង ៨។

បោះបង់រយៈពេលនេះ¹⁴⁵⁷។ ប្រសិនបើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ធ្វើការស៊ើបអង្កេតបន្ថែម ទៀត សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវចេញសេចក្តីជូនដំណឹងថ្មី និងអនុញ្ញាតឱ្យបន្ថែមរយៈពេល ១៥ ថ្ងៃ ហើយបន្ទាប់មកចេញសេចក្តីជូនដំណឹងមួយផ្សេងទៀតអំពីការស៊ើបអង្កេត¹⁴⁵⁸។

នៅពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សម្រេចបដិសេធសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ច ស៊ើបសួរបន្ថែម ពួកគេត្រូវចេញដីកាសម្រេចមានសំអាងហេតុ។ ដីកានោះក៏បដិសេធសំណើ សុំណាមួយផ្សេងទៀតផងដែរ ដែលបានដាក់ពីមុននៅក្នុងការស៊ើបអង្កេត ដែលសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតមិនទាន់បានចេញសេចក្តីសម្រេចនៅឡើយ¹⁴⁵⁹។

ក្នុងរយៈពេល ៣០ ថ្ងៃ គិតចាប់ពីការជូនដំណឹងអំពីដីកាបដិសេធកិច្ចស៊ើបសួរបន្ថែម ភាគីទាំងអស់ អាចដាក់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ។ ភាគីអាចបោះបង់សិទ្ធិចោល មិនប្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះបាន ទោះបីជាមានវត្តមានរបស់មេធាវី ឬក្នុងករណីដែលមេធាវីត្រូវបាន កោះហៅដោយត្រឹមត្រូវ ប៉ុន្តែមិនបានចូលបង្ហាញខ្លួន¹⁴⁶⁰។ នៅពេលដែលរយៈពេលនេះផុត ឬត្រូវបានបោះបង់ចោល ឬ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដែលបានលើកឡើងពីខាងលើត្រូវបានជម្រះ និង សម្រេចហើយ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវបញ្ជូនសំណុំរឿងទៅសហព្រះរាជអាជ្ញា¹⁴⁶¹។

នៅពេលដែលសហព្រះរាជអាជ្ញា យល់ស្របជាមួយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតថា ការស៊ើបសួរត្រូវបានចប់សព្វគ្រប់ហើយ សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវចេញដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរមួយ ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងមានសំអាងហេតុ ហើយត្រូវបញ្ជូនសំណុំរឿងនោះត្រឡប់ទៅ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតវិញ ក្នុងរយៈពេល ៤៥ ថ្ងៃ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទជាប់ក្នុងឃុំ និងរយៈពេលបីខែ ក្នុងករណីផ្សេងទៀត គិតចាប់ពីថ្ងៃដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានទទួល សំណុំរឿង¹⁴⁶²។ សហព្រះរាជអាជ្ញាអាចស្នើសុំឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតធ្វើការចោទប្រកាន់ និងបញ្ជូនជនត្រូវចោទទៅជំនុំជម្រះ ឬលើកលែងការចោទប្រកាន់¹⁴⁶³។ ជនត្រូវចោទអាច ឆ្លើយតបទៅនឹងដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា¹⁴⁶⁴។

នៅពេលដែលមានភស្តុតាងថ្មី ក្រោយចេញដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចបើកកិច្ចស៊ើបសួរឡើងវិញ តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់សហ ព្រះរាជអាជ្ញា¹⁴⁶⁵។

¹⁴⁵⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦(១)។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៦៦។
¹⁴⁵⁸ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៦៥។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីជូនដំណឹងលើកទី ២ អំពីការបិទកិច្ចស៊ើបសួរប្រឆាំង អោ អាន ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D334/2 កថាខណ្ឌ ១៣។
¹⁴⁵⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦(២)។
¹⁴⁶⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦(៣)។
¹⁴⁶¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦(៤)។ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសុំ បំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ទាក់ទងនឹងពិហ័ស្សន្តរភាព នៅតុលាការខេត្ត និងនៅក្នុងស្រុកកាកាន ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D365/3/1/5 កថាខណ្ឌ ៣២។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាបញ្ជូនសំណុំរឿងមូលនៅពិនិត្យ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D385។ ចំពោះអ្វីទៅដែលថា «ភ្លាមៗ» សូមមើលសំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹង ដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៦៧។
¹⁴⁶² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦(៥) និង ទំព័រ ៨៣។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាបញ្ជូនសំណុំរឿងទៅពិនិត្យយោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦(៤) ចុះថ្ងៃទី១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D378 កថាខណ្ឌ ២៩-៣០។
¹⁴⁶³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦(៥)។
¹⁴⁶⁴ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស. បដិសេធមិន ទទួលយកការដាក់ឯកសារចម្លើយតបរបស់លោក អៀង សារី ទៅនឹងសេចក្តីសន្និដ្ឋានស្ថាពររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោមតាមវិធាន៦៦ និងសេចក្តីសង្កេតបន្ថែម និងសំណើសុំផ្អាកដំណើរការនីតិវិធី ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D390/1/2/4 កថាខណ្ឌ ១៧។
¹⁴⁶⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧០។

៥.៤.១០. ការកាត់បន្ថយវិសាលភាពកិច្ចស៊ើបសួរ

ដើម្បីធានាបាននូវកិច្ចដំណើរការតុលាការប្រកបដោយ យុត្តិធម៌ អត្ថន័យ និង ឆាប់រហ័ស ដោយពិចារណាលើលក្ខខណ្ឌតម្រូវដាក់លាក់នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះ មុខ អវ.ត.ក. នៅពេលជូនដំណឹងអំពីការបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួរ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាច សម្រេចកាត់បន្ថយវិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ដោយដកចេញនូវអង្គហេតុមួយចំនួន ដែល មាននៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនឱ្យស៊ើបសួរ ឬនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ បន្ថែមណាមួយ(ច្រើន)¹⁴⁶⁶។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវធានាថា អង្គហេតុដែលនៅសល់ អាចយកមកធ្វើជាតំណាងចំពោះវិសាលភាពនៃដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ និងដីកា សន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែមណាមួយ(ច្រើន)¹⁴⁶⁷។

មុនពេលកាត់បន្ថយវិសាលភាពកិច្ចស៊ើបសួរ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវជូនដំណឹង អំពីព័ត៌មានលម្អិតស្តីពីគោលបំណងនៃការកាត់បន្ថយ ទៅសហព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីរបស់ ភាគីដទៃទៀត¹⁴⁶⁸។ បន្ទាប់មកភាគីមានរយៈពេល ១៥ ថ្ងៃ ដើម្បីដាក់សារណា¹⁴⁶⁹។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក៏ត្រូវកំណត់អំពីអានុភាពនៃសេចក្តីសម្រេចដែលបាន ធ្វើឡើង អនុលោមវិធាន ៦៦ស្ទួន(១) ទៅលើឋានៈរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង ទៅលើសិទ្ធិរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការចូលរួមក្នុងកិច្ច ស៊ើបសួរ¹⁴⁷⁰។ សេចក្តីសម្រេចកាត់បន្ថយវិសាលភាពកិច្ចស៊ើបសួរ អនុលោមតាមវិធាន ៦៦ស្ទួន បើកផ្លូវឬរឹតខ្វែង ដូចមានចែងនៅក្នុងវិធាន ៧៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁴⁷¹។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវបញ្ចប់កិច្ចស៊ើបសួរ ពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គហេតុដែលបាន ដកចេញ¹⁴⁷²។ នៅពេលដែលសេចក្តីសម្រេច កាត់បន្ថយវិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរចូល ជាស្ថាពរ អង្គហេតុដែលត្រូវបានដកចេញអនុលោមតាមវិធាន ៦៦ស្ទួន(១) មិនអាច ប្រើជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងបុគ្គលណាម្នាក់(ច្រើន)ដែលស្ថិតក្រោម ការស៊ើបអង្កេតនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ និង/ឬនៅក្នុងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូន រឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែមណាមួយ(ច្រើន)នោះទេ¹⁴⁷³។ ទោះជាយ៉ាងណា សហចៅក្រមស៊ើប អង្កេត និងភាគីអាចផ្អែកលើភស្តុតាងដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គហេតុ ដែលត្រូវបានដកចេញពី

¹⁴⁶⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦ ស្ទួន (១)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចកាត់បន្ថយវិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរយោងតាម វិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ស្ទួន ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D337 កថាខណ្ឌ ៧។
¹⁴⁶⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦ ស្ទួន (១)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីជូនដំណឹងយោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ស្ទួន (២) ចុះថ្ងៃទី៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D354 កថាខណ្ឌ ១០។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីជូនដំណឹងយោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ ស្ទួន(២) ចុះថ្ងៃទី៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D307/4 កថាខណ្ឌ ៦។
¹⁴⁶⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៦៦ ស្ទួន (២)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចកាត់បន្ថយវិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរយោងតាម វិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ស្ទួន ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D226 កថាខណ្ឌ ៥។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចកាត់បន្ថយវិសាលភាព នៃកិច្ចស៊ើបសួរ យោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ស្ទួន ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D359 កថាខណ្ឌ ២។
¹⁴⁶⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦ ស្ទួន (២)។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការផ្អាកកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទងនឹងការចោទប្រកាន់នីមួយៗ ចុះ ថ្ងៃទី២៤ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D184/3 កថាខណ្ឌ ៧។
¹⁴⁷⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦ ស្ទួន (៣)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីជូនដំណឹងយោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ស្ទួន (២) ចុះថ្ងៃទី៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D354 កថាខណ្ឌ ១២។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចកាត់បន្ថយវិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរ យោងតាម វិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ស្ទួន ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D359 កថាខណ្ឌ ១៤។
¹⁴⁷¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦ ស្ទួន (៤) និងវិធាន ៧៤។
¹⁴⁷² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦ ស្ទួន (៥)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចកាត់បន្ថយវិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរ យោងតាម វិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ស្ទួន ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D359 កថាខណ្ឌ ១១។
¹⁴⁷³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៦ ស្ទួន (៥)។

វិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ក្នុងកម្រិតដែលភស្តុតាងទាំងនោះ មានការពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គហេតុ ដែលនៅសល់ផ្សេងទៀត¹⁴⁷⁴។

៥.៤.១១. ដីកាដោះស្រាយ

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេតរបស់ខ្លួន ដោយការចេញដីកា ដោះស្រាយ ដែលចោទប្រកាន់ជនត្រូវចោទ និងបញ្ជូនខ្លួនពួកគេទៅជំនុំជម្រះ ផ្អែកលើ មូលដ្ឋាននៃអង្គហេតុក្រោមការស៊ើបអង្កេត ឬលើកលែងការចោទប្រកាន់¹⁴⁷⁵។ ដីកាដោះស្រាយអាចបញ្ជូនរឿងក្តីទៅជំនុំជម្រះចំពោះអង្គហេតុជាក់លាក់ ឬប្រឆាំងនឹងបុគ្គលជាក់លាក់ និងអាចជាដីកាលើកលែងចោទប្រកាន់ចំពោះករណីដទៃទៀត¹⁴⁷⁶។ ដីកាដោះស្រាយត្រូវ តែជាសេចក្តីសម្រេចមានសំអាងហេតុ¹⁴⁷⁷។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវពិចារណាទាំងភស្តុតាងជាក់បន្ទុក និងភស្តុតាងដោះ បន្ទុក¹⁴⁷⁸។ នៅពេលចេញដីកាដោះស្រាយ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវសម្រេចលើ អង្គហេតុទាំងអស់ប៉ុន្តែអង្គហេតុទាំងអស់នោះគឺជាផ្នែកមួយនៃការស៊ើបអង្កេតរបស់ខ្លួនហើយ ត្រូវបដិសេធអង្គហេតុទាំងនោះ ឬប្រើប្រាស់ពួកវាជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការបញ្ជូនជនត្រូវចោទ ទៅជំនុំជម្រះ។ ការសម្រេចនេះមិនពាក់ព័ន្ធនឹងការអនុវត្តអំណាចតាមឆន្ទានុសិទ្ធិណាមួយ ឡើយ ហើយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវអនុវត្តតាមនីតិវិធីដែលមានចែងក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង យ៉ាងតិចនឹង¹⁴⁷⁹។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនត្រូវបានតម្រូវឱ្យកំណត់បទល្មើសណាមួយនៃអង្គហេតុ នោះទេ រហូតដល់ពេលចេញដីកាដោះស្រាយ¹⁴⁸⁰។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនជាប់ កាតព្វកិច្ចជាមួយនឹងការកំណត់បទល្មើស ដែលបានធ្វើឡើងដោយដីកាសន្និដ្ឋានរបស់សហ ព្រះរាជអាជ្ញានោះទេ។ អង្គហេតុនានាដែលបានរកឃើញក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេតគឺមាន លក្ខណៈច្បាស់លាស់ សម្រាប់ការកំណត់បទចោទ ដោយមិនគិតថាតើពួកវាត្រូវបានសហ ព្រះរាជអាជ្ញាកំណត់ពីដំបូងយ៉ាងដូចម្តេចនោះឡើយ¹⁴⁸¹។

¹⁴⁷⁴ ដូចខាងលើ។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីជូនដំណឹងយោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ស្ទួន (២) ចុះថ្ងៃទី៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D354 កថាខណ្ឌ ១១។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចកាត់បន្ថយវិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរយោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ៦៦ស្ទួន ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D226 កថាខណ្ឌ ១១។

¹⁴⁷⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៦៧(១) ទំព័រ ៨៣ និង ៨៤។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣២។

¹⁴⁷⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៦៧(៤)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣២។

¹⁴⁷⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៦៧(៤)។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាសម្រេចលើការទទួលយកបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងការ បដិសេធតាមការសន្មតរបស់ ក.ស.ច.ស. លើសំណើរបស់លោក អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការទទួលស្គាល់របស់ ក.ស.ច.ស. នូវភស្តុតាង និងការ សំអាងទៅលើភស្តុតាង ដែលទទួលបានតាមរយៈការធ្វើទារុណកម្ម ចុះថ្ងៃទី១០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D130/7/3/5 កថាខណ្ឌ ៣២។

¹⁴⁷⁸ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះ ថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/4/13 កថាខណ្ឌ ៣៦។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/3/6 កថាខណ្ឌ ៣៥។

¹⁴⁷⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៧។

¹⁴⁸⁰ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទងនឹងអាពាហ៍ពិពាហ៍ដោយបង្ខំនិងទំនាក់ទំនងផ្លូវភេទដោយបង្ខំ ចុះ ថ្ងៃទី១៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D268/2 កថាខណ្ឌ ៩។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចលើសំណើរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំបំពេញ កិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទងនឹងការបាត់ខ្លួនដោយបង្ខំ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D180/6 កថាខណ្ឌ ៧។

¹⁴⁸¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៦៧(១)។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣២ និង ៣៩។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស. បដិសេធមិនទទួលយកការដាក់ឯកសារចម្លើយតបរបស់លោក អៀង សារី ទៅនឹងសេចក្តីសន្និដ្ឋានស្ថាពររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោម តាមវិធាន៦៦ និងសេចក្តីសង្កេតបន្ថែម និងសំណើសុំផ្អាកដំណើរការនីតិវិធី ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D390/1/2/4

ដើម្បីចោទប្រកាន់លើបទចោទណាមួយ ចាំបាច់ត្រូវតែមាន «ភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់» ដែលមានន័យថាជា «ភស្តុតាង» ឬ «ភាពអាចជឿជាក់បាន» នៃពិរុទ្ធភាព។ ការណ៍នេះ តម្រូវឱ្យមានលក្ខណៈលើសពីសូចនាករបញ្ជាក់ ឬភាពមន្ទិលសង្ស័យ ប៉ុន្តែភស្តុតាងនោះ មិនចាំបាច់បញ្ជាក់ពិរុទ្ធភាពឱ្យបានជាក់លាក់ ឬឱ្យហួសពីវិស័យនោះទេ¹⁴⁸²។ ជន ត្រូវចោទអាចត្រូវបានចោទប្រកាន់បញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះតែលើអង្គហេតុនានា ដែលខ្លួនត្រូវបាន ចោទប្រកាន់ជាផ្លូវការពេលគឺដាច់ដោយឡែកពីកាលៈទេសៈនានាជុំវិញអង្គហេតុទាំងអស់នោះ ប៉ុណ្ណោះ¹⁴⁸³។ ក្នុងការវាយតម្លៃលើភស្តុតាង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដំបូងឡើយបានអនុវត្ត តាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ពាក់ព័ន្ធ នឹងតម្លៃភស្តុតាងនៃប្រភេទភស្តុតាងជាច្រើន ដូចជា ចម្លើយដែលប្រមូលដោយស្ថាប័នក្រៅ អ.វ.ត.ក. និងរបាយការណ៍នានាពីមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា¹⁴⁸⁴។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្រោយ មកបានពិចារណាថាវិធីសាស្ត្រនេះមានកំហុសឆ្គង ដោយផ្តល់សំអាងហេតុថា តម្លៃជា ភស្តុតាងនៃភស្តុតាងទាំងនោះត្រូវវាយតម្លៃផ្អែកទៅលើតម្លៃខាងក្នុងរបស់ភស្តុតាង ជាជាង ការកំណត់ថានានុក្រមរបស់វា ផ្អែកលើប្រភពផ្លូវការរបស់ភស្តុតាង¹⁴⁸⁵។

ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះនឹងទៅជាមោឃៈដោយសារការនីតិវិធី ប្រសិនបើដីកា នេះមិនបានកំណត់អត្តសញ្ញាណជនជាប់ចោទ ដែលជាការរៀបរាប់អំពីអង្គហេតុសំខាន់ៗ និងការកំណត់បទល្មើសរបស់អង្គហេតុទាំងនោះ ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលរួម មានបទបញ្ញត្តិនៃបទឧក្រិដ្ឋដែលពាក់ព័ន្ធ និងប្រភេទនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ¹⁴⁸⁶។ ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះត្រូវកំណត់អង្គហេតុសំខាន់ៗនៃរឿងក្តីដោយមានព័ត៌មានលម្អិត គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីជូនដំណឹងដល់ជនជាប់ចោទឱ្យបានច្បាស់លាស់អំពីបទចោទប្រកាន់ប្រឆាំង នឹងពួកគេ ដើម្បីឱ្យពួកគេអាចរៀបចំការការពារខ្លួន¹⁴⁸⁷។ ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះត្រូវចែង បទចោទនីមួយៗឱ្យបានច្បាស់លាស់ និង ដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ហើយកំណត់អត្តសញ្ញាណ អំពីជាក់លាក់ទាំងឡាយ ក្នុងលក្ខខណ្ឌមួយអាចឱ្យជឿជាក់បាន¹⁴⁸⁸។

ប្រសិនបើជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ដោយទម្រង់ជម្រើសនៃការចូលរួម ក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះត្រូវចែងអំពីទម្រង់នីមួយៗ ដែលត្រូវបានចោទ ប្រកាន់¹⁴⁸⁹។ វិសាលភាពនៃលក្ខណៈពិសេសអាស្រ័យលើទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវដែល បានចោទប្រកាន់ ដែលជាភាពពាក់ព័ន្ធនៃអង្គហេតុមួយចំនួន ដូចជា អត្តសញ្ញាណជនរងគ្រោះ ទីកន្លែង កាលបរិច្ឆេទ និងការរៀបរាប់អំពីព្រឹត្តិការណ៍នានា ផ្អែកលើភាពនៅកៀកនឹងព្រឹត្តិ

កថាខណ្ឌ ១៨។

¹⁴⁸² សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៨៤-៨៥។

¹⁴⁸³ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹង ដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបអង្កេត ទាក់ទងអំពើហិង្សាផ្លូវភេទ នៅគុកលេខ៨ និងនៅក្នុងស្រុកបាកាន ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D365/3/1/5 កថាខណ្ឌ ៣៥-៣៦។

¹⁴⁸⁴ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ១០៣-១៣៩។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីការសម្រេចរបស់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល លើប្រភេទភស្តុតាងជាក់លាក់ សូមមើលផ្នែក ៥.២.៣។ ចំពោះការសម្រេចរបស់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គបុរេជំនុំជម្រះ លើតម្លៃជាភស្តុតាងនៃភស្តុតាងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សូមមើលផ្នែក ៧.២.៥។

¹⁴⁸⁵ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៤១-៥៩។

¹⁴⁸⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៦៧(២)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបដិសេធ ពាក្យសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/I/8 កថាខណ្ឌ ៣៧។

¹⁴⁸⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៤៧។ បទដ្ឋាននេះមិនតម្រូវឱ្យមានចំនួនជាក់លាក់ នៃជនរងគ្រោះត្រូវបានកំណត់អត្តសញ្ញាណនោះទេ។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកា ដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៨៦។

¹⁴⁸⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៤៧។

¹⁴⁸⁹ ដូចខាងលើ។

ការណ៍ ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់លើជនជាប់ចោទ¹⁴⁹⁰។ នៅពេលដែលមានការចោទប្រកាន់ ថា ជនជាប់ចោទបានប្រព្រឹត្តដោយផ្ទាល់នូវអំពើ ដែលជាមូលដ្ឋាននៃបទឧក្រិដ្ឋដែលជាបញ្ហា ចោទនេះ អត្តសញ្ញាណរបស់ជនរងគ្រោះ ទីកន្លែង និងកាលបរិច្ឆេទប្រហាក់ប្រហែល នៃ អំពើឧក្រិដ្ឋដែលបានចោទប្រកាន់ និងមធ្យោបាយដែលប្រើដើម្បីប្រព្រឹត្តបទល្មើស ត្រូវតែ ចែង «បញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់ជាទីបំផុត»។ ទោះជាយ៉ាងណា លក្ខណៈ ឬ ទំហំនៃបទឧក្រិដ្ឋដែល បានចោទប្រកាន់ មិនអាចធ្វើឱ្យមានការបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ចំពោះអត្តសញ្ញាណរបស់ គ្រប់ជនរងគ្រោះ ឬកាលបរិច្ឆេទនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើសឡើយ¹⁴⁹¹។

ក្នុងករណីដែលចោទប្រកាន់ថាជនជាប់ចោទបានរៀបចំផែនការ បានញុះញង់ បាន បញ្ជា ឬបានជួយ និងជំរុញ ឱ្យមានការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់ «អំពើ ជាក់លាក់» ឬ «ការប្រព្រឹត្តជាក់លាក់» របស់ជនជាប់ចោទ ដែលបង្កើតជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ បទចោទដែលជាបញ្ហាចោទនេះ ត្រូវតែកំណត់អត្តសញ្ញាណ។ ចំពោះការចោទប្រកាន់អំពី ការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើ ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះត្រូវបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន មិនត្រឹមតែការប្រព្រឹត្តផ្ទាល់របស់ថ្នាក់លើប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំង ការប្រព្រឹត្តរបស់បុគ្គលទាំងឡាយដែលថ្នាក់លើមានការទទួលខុសត្រូវ។ សហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ដែលជាទម្រង់មួយនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ទាមទារឱ្យមានការបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់ នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ¹⁴⁹²។

នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក៏ត្រូវចេញសេចក្តីសម្រេច ចាំបាច់ណាមួយ ទាក់ទងនឹងវត្តមាន ដែលបិទស្លាកបោះត្រា ហើយក្នុងគោលបំណងនេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអាចអញ្ជើញ ឬផ្តល់ឱកាសឱ្យមានការដាក់ជូនសារណាពីសំណាក់ អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី¹⁴⁹³។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវចេញដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ក្នុងកាលៈទេសៈ ដូចខាងក្រោម៖ (១) អំពើដែលចោទប្រកាន់មិនរាប់បញ្ចូលជាបទឧក្រិដ្ឋ ដែលស្ថិតនៅក្រោម យុត្តាធិការនៃ អ.វ.ត.ក. (២) ជនប្រព្រឹត្តបទល្មើសនោះមិនទាន់កំណត់អត្តសញ្ញាណនៅឡើយ និង (៣) ពុំមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីផ្ដន្ទាទោសជនត្រូវចោទ¹⁴⁹⁴។

សហព្រះរាជអាជ្ញា ជនត្រូវចោទ/ជនជាប់ចោទ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវទទួល បានការជូនដំណឹងភ្លាមៗ នៅពេលដែលចេញដីកាដោះស្រាយ និងទទួលបានច្បាប់ចម្លង នៃដីកានៅពេលបន្ទាប់¹⁴⁹⁵។ ដីកាដោះស្រាយបើកផ្លូវប្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដូចមានចែងក្នុងវិធាន ៧៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁴⁹⁶។ ក្នុងករណីនេះ វិសាលភាពនៃការពិនិត្យរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ នឹង កម្រិតត្រឹមបញ្ហានានា ដែលបានលើកឡើងដោយម្ចាស់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍¹⁴⁹⁷។ ដើមបណ្តឹង

¹⁴⁹⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៩។

¹⁴⁹¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៩។

¹⁴⁹² ដូចខាងលើ។

¹⁴⁹³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៦៧(៦)។

¹⁴⁹⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៦៧(៣) ទំព័រ ៨៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣២-៣៣។

¹⁴⁹⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៦៧(៥)។

¹⁴⁹⁶ ដូចខាងលើ។

¹⁴⁹⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២៨-២៩។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើ

រដ្ឋប្បវេណីណា ដែលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ខ្លួនប្រឆាំងនឹងការបដិសេធពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទទួលបានជោគជ័យអនុលោមតាមវិធាន ២៣(៥) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បាន ចូលរួមជាមួយក្រុមនៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលរួមបញ្ចូលគ្នាតែមួយ ហើយដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីណាដែលប្តឹងឧទ្ធរណ៍លើដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ដែលកំពុងរង់ចាំ សេចក្តីសម្រេច ក៏ត្រូវចូលរួមជាមួយនឹងក្រុមនៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលរួមបញ្ចូលគ្នាតែ មួយនោះផងដែរ¹⁴⁹⁸។ ក្នុងករណីដែលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ត្រូវបានដាក់ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ ក្រឡាបញ្ជីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវបញ្ជូនសំណុំរឿងទៅក្រឡាបញ្ជីរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដូចមានចែងក្នុងវិធាន ៧៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁴⁹⁹។

ក្នុងករណីដែលមិនមានការដាក់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយទេ នោះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវបិទសំណុំរឿងដោយមានបោះត្រាលើសំណុំរឿង និង៖ (១) ប្រសិនបើមានដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ក្រឡាបញ្ជីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវបញ្ជូនសំណុំរឿងទៅក្រឡាបញ្ជីរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដើម្បីកំណត់កាលបរិច្ឆេទ សវនាការ។ (២) ប្រសិនបើមានដីកាលើកលែងការចោទប្រកាន់ សំណុំរឿងត្រូវបានរក្សាទុក ក្នុងបណ្ណសារ ក្រោយពីផុតរយៈពេលធ្វើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍¹⁵⁰⁰។ ការដាក់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំង នឹងដីកាដោះស្រាយ មិនបានរារាំងការចូលពិនិត្យសំណុំរឿងដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងគោលបំណងត្រៀមរៀបចំជាមុន សម្រាប់ការជំនុំជម្រះនោះទេ¹⁵⁰¹។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចេញដីកាដោះស្រាយពីរផ្ទុយគ្នា និងដាច់ ដោយឡែកពីគ្នាផ្នែកលើករណីខ្វែងយោបល់គ្នារវាងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើបញ្ហាថាតើ ជនត្រូវចោទស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក. ដែរ ឬយ៉ាងណានោះឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គបុរេជំនុំជម្រះពិចារណាថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត គប្បីបញ្ជូនករណី ខ្វែងយោបល់គ្នារបស់ពួកគេមកអង្គបុរេដោះស្រាយ ឬឈានដល់ការព្រមព្រៀងដោយតុលាការ ប៉ុន្តែក្នុងករណីណាក៏ដោយ មិនអាចបន្តធ្វើដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានដែលមិនជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹង យន្តការ «ស្វ័យប្រវត្តិ» ក្នុងក្របខ័ណ្ឌ អ.វ.ត.ក. ដែលថា «ការស៊ើបអង្កេតបន្តទៅមុខ» ដូចជា ការចេញដីកាដោះស្រាយដាច់ដោយឡែកនោះឡើយ¹⁵⁰²។ ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលបានប្រកាសបញ្ចប់រឿងក្តីទាំងបីនេះ ដោយសារមិនមានដីកាដោះស្រាយ មានសុពលភាព¹⁵⁰³។

បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (រៀង សារី)។
¹⁴⁹⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៦៧(៥)។
¹⁴⁹⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៩(១)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំង នឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីពីវិសាលភាពនៃសំណុំរឿងលេខ ០០២/០១ ចុះថ្ងៃទី៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E163/5/1/13 ជើងទំព័រ ១០៥។
¹⁵⁰⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៩(២)។
¹⁵⁰¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦៩(៣)។
¹⁵⁰² សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១០៦-១០៧។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែម អំពីដីកាដោះស្រាយផ្សេងគ្នា និងផ្ទុយគ្នារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ និង សេចក្តីពិចារណា របស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើលទ្ធភាពអាចអនុញ្ញាតបាននៃសកម្មភាពបែបនោះ សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៥.៣។
¹⁵⁰³ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីការបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៥.៣.២.១២ (សំណុំរឿង ០០៣) ៥.៣.៣.៦ (សំណុំរឿង ០០៤/០២) ៥.៣.៣.៧.៧ (សំណុំរឿង ០០៤)។

៥.៤.១២. ករណីខ្វែងយោបល់រវាងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

នៅពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខ្វែងយោបល់គ្នា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតណាម្នាក់ ឬពួកគាត់ទាំងពីរនាក់ អាចធ្វើកំណត់ហេតុជាក់ស្តែងនៃការខ្វែងយោបល់របស់ខ្លួន នៅក្នុងឯកសារដែលចុះហត្ថលេខា និងកាលបរិច្ឆេទដាក់ទៅក្នុងកំណត់ហេតុនៃការខ្វែងយោបល់ ដែលត្រូវរក្សាទុកដោយក្រឡាបញ្ជីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត¹⁵⁰⁴។ ក្នុងរយៈពេល៣០ថ្ងៃ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតណាម្នាក់ក្នុងចំណោមអ្នកទាំងពីរ អាចបញ្ជូនករណីខ្វែងយោបល់នេះ ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដោយបញ្ជូនសេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ អំពីអង្គហេតុ និងសំអាងហេតុនៃករណីខ្វែងយោបល់នេះ ទៅការិយាល័យរដ្ឋបាល ដែលត្រូវកោះប្រជុំអង្គបុរេជំនុំជម្រះជាបន្ទាន់ និងបញ្ជូនសេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនេះ ទៅកាន់ចៅក្រមទាំងអស់នៃអង្គបុរេ ដោយចម្លងជូនមួយច្បាប់ទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតម្ខាងទៀត¹⁵⁰⁵។ ប្រសិនបើការខ្វែងយោបល់គ្នាពាក់ព័ន្ធនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន របស់ជនត្រូវចោទ រយៈពេលដែលសហចៅក្រមណាម្នាក់អាចបញ្ជូនករណីខ្វែងយោបល់ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ត្រូវបន្ថយមកត្រឹម ៥ ថ្ងៃវិញ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតម្ខាងទៀត អាចដាក់ចម្លើយតបក្នុងរយៈពេល ១០ ថ្ងៃ¹⁵⁰⁶។

សេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃអង្គហេតុនិងសំអាងហេតុសម្រាប់ករណីខ្វែងយោបល់ មិនត្រូវដាក់ក្នុងសំណុំរឿងទេ លើកលែងតែក្នុងករណីដែលការខ្វែងយោបល់នោះ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសេចក្តីសម្រេច ដែលភាគីនៃសំណុំរឿងមានសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះតាមវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁵⁰⁷។ ក្រឡាបញ្ជីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវបញ្ជូនសំណុំរឿងថតចម្លងមួយច្បាប់ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះភ្លាមៗ¹⁵⁰⁸។

ខណៈដែលដំណើរការដោះស្រាយការខ្វែងយោបល់គ្នានេះកំពុងដំណើរការ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវបន្តស្វែងរកការឯកភាពគ្នា¹⁵⁰⁹។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតម្នាក់ អាចបំពេញកិច្ចដោយពុំមាន ការព្រមព្រៀងពីសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតម្នាក់ផ្សេងទៀតបាន ក្នុងករណីដែលពុំមាននរណាម្នាក់ក្នុងចំណោមអ្នកទាំងពីរបញ្ជូនករណីខ្វែងយោបល់គ្នា ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងរយៈពេលកំណត់¹⁵¹⁰។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត «មិនមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការជូនដំណឹងដល់អង្គបុរេជំនុំជម្រះទេ នៅពេលខ្លួនមិនព្រមព្រៀងគ្នាលើបញ្ហាណាមួយដែលនៅចំពោះមុខ»¹⁵¹¹។ ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបញ្ជាក់ថា ឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការមិនជូនដំណឹងដល់អង្គបុរេជំនុំជម្រះនេះគឺតែក្នុងករណី «ប្រសិនបើចៅក្រមឯកភាពលើវិធីសាស្ត្រដែល «ស្រប» ទៅ

¹⁵⁰⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧២(១)។
¹⁵⁰⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧២(២)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយកថាខណ្ឌ ១១៧។
¹⁵⁰⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧២(២)។
¹⁵⁰⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧២(២) និង ៧២(៤)(ខ)។
¹⁵⁰⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧២(២)។
¹⁵⁰⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧២(៣)។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១១៤ និង ១១៨។
¹⁵¹⁰ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១១៦។
¹⁵¹¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ២៧៤។

នឹង «គោលជំហរស្វ័យប្រវត្តិ» [...] គឺថា «ការស៊ើបអង្កេតត្រូវតែបន្ត»¹⁵¹²។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះនៅក្នុងសំណុំរឿងទាំងបីនេះ បានពិចារណាថា លក្ខណៈ និងភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃករណីខ្លះយោបល់គ្នានេះ គប្បីជូនដំណឹងទៅនីតិវិធីដែលសមស្របបំផុតដើម្បីអនុវត្តតាម ដែលអាចចាប់ផ្តើមពីការអត់ធ្មត់ដោយតុល្យភាពអំពីកិច្ច ឬសេចក្តីសម្រេចនោះ រហូតដល់ការចុះកំណត់ហេតុនៃការខ្វែងយោបល់គ្នា បញ្ជូនករណីខ្លះយោបល់គ្នាដើម្បីស្នើសុំការធ្វើមោឃភាពកិច្ច ឬសេចក្តីសម្រេចនោះជាផ្លូវការ¹⁵¹³។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា នៅពេលដែល «នីតិវិធីដោះស្រាយការខ្វែងយោបល់គ្នា ដែលនៅមានស្រាប់ជាធរមាន គឺជាយន្តការតែមួយគត់ដែលនៅអាចអនុវត្តបានសម្រាប់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងការទប់ស្កាត់ការកើតមានភាពទាល់ច្រកផ្នែកនីតិវិធី និងធានាអំពីនីត្យានុកូលភាព ភាពយុត្តិធម៌ និងប្រសិទ្ធភាពនៃការស៊ើបសួរតាមផ្លូវតុលាការនោះ» សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានកាតព្វកិច្ចចាប់ផ្តើមយន្តការដោះស្រាយវិវាទនេះ¹⁵¹⁴។

សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើករណីខ្លះយោបល់គ្នា ត្រូវមានសំឡេងគាំទ្រពីចៅក្រមយ៉ាងហោចណាស់បួនរូប¹⁵¹⁵។ ប្រសិនបើសំឡេងភាគច្រើនដែលតម្រូវនេះមិនអាចរកបានទេ គោលជំហរស្វ័យប្រវត្តិនោះគឺថា ដីកា ឬការស៊ើបអង្កេតដែលបានធ្វើឡើងដោយសហចៅក្រមម្នាក់មានសុពលភាព ឬដីកា ឬកិច្ចដែលស្នើឡើងនោះ ត្រូវបន្តអនុវត្ត¹⁵¹⁶។

សកម្មភាព ឬសេចក្តីដែលជាកម្មវត្ថុនៃការខ្វែងយោបល់ណាមួយ ត្រូវបានអនុវត្តលើកលែងតែវាពាក់ព័ន្ធទៅនឹងប្រភេទបីខាងក្រោម៖ (១) សេចក្តីសម្រេចណាមួយដែលបើកផ្លូវឱ្យជនត្រូវចោទ ឬដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្តឹងឧទ្ធរណ៍ តាមវិធានផ្ទៃក្នុង (២) ការជូនដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ ឬ (៣) ដីកាបង្គាប់ឱ្យចាប់ខ្លួន¹⁵¹⁷។ ប្រសិនបើវាពាក់ព័ន្ធនឹងករណីណាមួយក្នុងចំណោមករណីទាំងនេះ គ្មានសកម្មភាពណាមួយត្រូវបានអនុវត្តទេ រហូតដល់មានការព្រមព្រៀងគ្នាណាមួយត្រូវបានធ្វើឡើង ឬរយៈពេល ៣០ថ្ងៃ បានកន្លងហួស ឬអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានទទួលយកករណីខ្វែងយោបល់គ្នាមកជំនុំជម្រះ ហើយនីតិវិធីដោះស្រាយបញ្ហាខ្វែងយោបល់គ្នានេះបានបញ្ចប់ តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន¹⁵¹⁸។

¹⁵¹² សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១០៦។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៩៤។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១០០។

¹⁵¹³ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១១៣។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៩៩។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១០៥។

¹⁵¹⁴ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ១១៩-១២០។

¹⁵¹⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧២(៤)(ឃ)។

¹⁵¹⁶ ដូចខាងលើ។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៥។ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ យីម ទិត្យ ជំទាស់ទៅនឹងការបំភ្លឺរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ អំពីសុពលភាពនៃដីកាកោះដែលចេញដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតតែម្នាក់ ចុះថ្ងៃទី៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ D212/1/2/2 កថាខណ្ឌ ៧។

¹⁵¹⁷ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ២៣ (ថ្មី)(៣)។ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧២(៣)។

¹⁵¹⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧២(៣)។

៥.៥. ដំណាក់កាលមុនការជំនុំជម្រះ

៥.៥.១. យុត្តាធិការរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ និងវិធានស្តីពីសំឡេងភាគច្រើនលើសលប់

កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ផ្តល់ឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះ នូវយុត្តាធិការដោះស្រាយករណីខ្វែងយោបល់គ្នារវាងសហព្រះរាជអាជ្ញា និងសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត¹⁵¹⁹។ វិធានផ្ទៃក្នុងផ្តល់យុត្តាធិការឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកា ឬសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត¹⁵²⁰ សំណើសុំមោឃភាព កិច្ចស៊ើបសួរ¹⁵²¹ ក៏ដូចជាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ផ្សេងទៀតដែលរៀបរាប់យ៉ាងជាក់លាក់ក្នុងវិធាន ៧៣(គ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁵²²។ ក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពង្រីក វិសាលភាពយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនដើម្បីធ្វើការជំនុំជម្រះបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នានា ដើម្បីធានាបាន នូវភាពត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី អនុលោមតាមវិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁵²³។ រាល់ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះទាំងអស់តម្រូវឱ្យមានសំឡេងគាំទ្រវិជ្ជមានពីចៅក្រម បួនរូប ក្នុងចំណោមចៅក្រមប្រាំរូបនៃអង្គបុរេ¹⁵²⁴។ នៅពេលដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនអាចរក សំឡេងភាគច្រើនលើសលប់ដែលតម្រូវបានទេ វិធាន ៧៧(១៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា៖

ក-ពាក់ព័ន្ធនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ឬ ពាក្យសុំមោឃភាពដីកា ឬ កិច្ច ស៊ើបសួរដែលមិនមែនជាដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ដីកា ឬ កិច្ច ស៊ើបសួរនោះ ត្រូវតម្កល់ទុកជាបានការ ។

ខ-ក្នុងករណីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ប្រសិនបើមិនអាចរកសំឡេងភាគច្រើន ដែលតម្រូវបាននោះទេ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ត្រូវសម្រេចប្តឹងទៅអង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដោយឈរលើមូលដ្ឋានដីកាដំណោះស្រាយ របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនអាចរកសំឡេងភាគច្រើន លើសលប់ដែលតម្រូវបាន លើបញ្ហាជាច្រើននៅចំពោះមុខអង្គបុរេ។ ឧទាហរណ៍ ក្នុង សំណុំរឿង ០០៤/០១ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនអាចសម្រេចលើអង្គសេចក្តីចំពោះពាក្យសុំមោឃ ភាពកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ដែលជាលទ្ធផលនាំឱ្យកិច្ចស៊ើបសួរទាំងអស់នោះមាន សុពលភាព¹⁵²⁵។ នៅក្នុងរឿងក្តីដែលនោះ អសមត្ថភាពរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងការរកបាន

¹⁵¹⁹ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៧(២)។ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧១ និង ៧២។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពី នីតិវិធីខ្វែង យោបល់ សូមមើល ផ្នែក ៥.៤.១២។

¹⁵²⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៣(ក) និង ៧៤។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីប្រវត្តិនៃការបង្កើតអង្គបុរេជំនុំជម្រះ សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៣.៧.៣។

¹⁵²¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៣(ខ) និង ៧៦។

¹⁵²² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៣(គ) រៀបរាប់អំពីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដែលមានចែងក្រោមវិធានផ្ទៃក្នុង ១១(៥) និង (៦) (សេចក្តីសម្រេចទាក់ទងនឹងបញ្ជី ឈ្មោះមេធាវីការពារក្តីជនក្រីក្រ ការសម្រេចអំពីជនណាមួយជាជនក្រីក្រ និងការចាត់តាំងមេធាវីការពារជនក្រីក្រ) ៣៥(៦) (សេចក្តីសម្រេច ទាក់ទងនឹងការជ្រើសរើសកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ) ៣៨(៣) (សេចក្តីសម្រេចពាក់ព័ន្ធនឹងកំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់មេធាវី និង ៧៧ សួន (សេចក្តីសម្រេចពាក់ព័ន្ធនឹងការតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី)។

¹⁵²³ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដំណោះស្រាយ (ខៀវ សំផន) កថាខណ្ឌ ១៨។

¹⁵²⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៧៧(១៣)។

¹⁵²⁵ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើសំណើបស់ អ៊ឹម ថែម សុំឱ្យមោឃភាពលើប្រតិចារិក និងកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ចុះ

សំឡេងគាំទ្រភាគច្រើនលើសលប់ ដើម្បីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរួមលើកលែងការចោទប្រកាន់ បាននាំឱ្យដីកានោះមានសុពលភាព ហើយរឿងក្តីត្រូវបានលើកលែងចោទប្រកាន់¹⁵²⁶។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានខកខានក្នុងការរកសំឡេងភាគច្រើនលើសលប់លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយផ្ទុយគ្នា ដែលនាំឱ្យមានការបញ្ចប់រឿងក្តីទាំងអស់នេះ ដោយសារមិនមានដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះមានសុពលភាព¹⁵²⁷។

៥.៥.២. យុត្តាធិការរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើពាក្យសុំមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ

អង្គបុរេជំនុំជម្រះមានយុត្តាធិការផ្តាច់មុខលើពាក្យសុំមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ¹⁵²⁸។ ទោះជាយ៉ាងណា មានតែសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតប៉ុណ្ណោះ អាចប្តឹងទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន ឬតាមរយៈសំណើរបស់ភាគីណាមួយ ដោយមានពាក្យសុំមោឃភាព «ផ្នែកណាមួយនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី»¹⁵²⁹ ពោលគឺ «កិច្ចស៊ើបសួរដែលធ្វើឡើងដោយសហចៅក្រមស៊ើបសួរ ឬបុគ្គលដែលបំពេញកិច្ចជាអ្នកតំណាងឱ្យតុលាការ និងសំដៅលើសម្ភារៈទាំងឡាយ ដែលកើតចេញពីកិច្ចទាំងនេះតែមួយប៉ុណ្ណោះ»¹⁵³⁰។ យោងតាមវិធាន ៤៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវពិនិត្យសំណើផ្នែកលើមូលដ្ឋានចំនួនពីរគឺ៖ (១) វត្តមាននៃវិការនីតិវិធី និង (២) ការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិរបស់ភាគីដែលដាក់ពាក្យសុំនោះ¹⁵³¹។ ជាពិសេស ពាក្យសុំមោឃភាពត្រូវដាក់បញ្ជូន និងសម្រេចមុនពេលចេញដីកាដោះស្រាយដែលបានកែតម្រូវវិការនីតិវិធី¹⁵³²។

¹⁵²⁶ ថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D298/2/1/3 ផ្នែកសេចក្តីសម្រេច។

¹⁵²⁷ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ ផ្នែកសេចក្តីសម្រេច។

¹⁵²⁸ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងនឹងការបញ្ចប់អាស្រ័យ សំណុំរឿង ០០៤/២ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ E004/2/1/1/2 កថាខណ្ឌ ៧១។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ អំពីការខកខានរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងការបញ្ជូនសំណុំរឿង ០០៣ ទៅជំនុំជម្រះដូចបានតម្រូវដោយក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក. ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ 3/1/1/1 កថាខណ្ឌ ៤៤។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការខកខានរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងការបញ្ជូនសំណុំរឿង ០០៤ ទៅជំនុំជម្រះដូចបានតម្រូវដោយក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក. ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ 2/1/1/1 កថាខណ្ឌ ៣២។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីទាក់ទងនឹងសាលដីកាដោះស្រាយពីរផ្ទុយគ្នា សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៥.៣.១។

¹⁵²⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៣(ខ)។

¹⁵³⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៦(១) ៧៦(២)។

¹⁵³¹ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីភាពអាចទទួលយកសម្ភារៈដែលមាននៅក្នុងសំណុំរឿងធ្វើជាភស្តុតាង ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E43/4 កថាខណ្ឌ ១១។

¹⁵³² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៤៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/I/8 កថាខណ្ឌ ៣៣-៣៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរ្យ ប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព សម្រេចបដិសេធសំណើសុំឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរទាំងអស់ (D263/1) ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D263/2/6 កថាខណ្ឌ ២១។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើសំណើរបស់ អ៊ុយ ចេម សុំឱ្យមោឃភាពលើប្រតិចារិក និងកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D298/2/1/3 យោបល់របស់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង ចៅក្រម Baik Kang Jin កថាខណ្ឌ ៤២។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបកស្រាយឃ្លា «ការរំលោភសិទ្ធិទាំងឡាយ» ថាជា «ផលប្រយោជន៍ដែលបានប៉ះពាល់»។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/I/8 កថាខណ្ឌ ៣៦។

¹⁵³³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៦(៧)។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះដីកាសម្រេចលើពាក្យសុំរបស់ អោ អាន សុំធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរទាំងមូល ចុះថ្ងៃទី៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D350/1/1/4 កថាខណ្ឌ ២០។ វិសាលភាពនៃកំហុសនីតិវិធីដែលត្រូវបានជួសជុលដោយដីកាដោះស្រាយ ពុំគ្របដណ្តប់លើកំហុសទាំងឡាយដែលមាននៅក្នុងសម្ភារៈ និងឯកសារ ដែលបានលើកឡើងដោយភាគីនោះឡើយ។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីភាពអាចទទួលយកសម្ភារៈដែលមាននៅក្នុងសំណុំរឿងធ្វើជាភស្តុតាង ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E43/4 កថាខណ្ឌ ១១។

៥.៥.២.១. តួនាទីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងនីតិវិធីមោឃភាព

នៅពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ថា ផ្នែកណាមួយនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈ វិធាន ៧៦(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងកំណត់ថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវជូនដំណឹងដល់ភាគីទាំងឡាយ ហើយត្រូវដាក់ពាក្យសុំដោយបញ្ជាក់មូលហេតុទៅ អង្គបុរេជំនុំជម្រះស្នើសុំឱ្យធ្វើមោឃភាព លើកលែងតែ ភាគីណាមួយដែលផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួនត្រូវបានប៉ះពាល់នោះ បានផ្តល់និយ័តភាពដល់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដោយបោះបង់សិទ្ធិរបស់ខ្លួនក្នុងការស្នើសុំមោឃភាព¹⁵³³។ ផ្ទុយទៅវិញ ភាគីណាមួយដែលយល់ឃើញថា ផ្នែកណាមួយនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈ មិនប្តឹងដោយផ្ទាល់ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះស្នើសុំមោឃភាពបានទេ¹⁵³⁴។

វិធាន ៧៦(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង តម្រូវឱ្យភាគីដាក់ពាក្យស្នើសុំមានសំអាងហេតុ ទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ស្នើសុំពួកគេឱ្យប្តឹងទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះស្នើសុំឱ្យធ្វើមោឃភាព¹⁵³⁵។ មានករណីមួយ អង្គបុរេជំនុំជម្រះសន្និដ្ឋានថាពាក្យស្នើសុំមោឃភាពប្រតិចារិក និងកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី អាចទទួលយកបាន ប៉ុន្តែបដិសេធមិនដោះស្រាយភាពអាចទទួលយកបាននៃសំណើបន្ថែមទៅនឹងពាក្យស្នើសុំនោះ ដោយសារតែសំណើបន្ថែមនោះ មិនត្រូវបានបញ្ជូនទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាមុន¹⁵³⁶។

នៅពេលពិចារណាលើសំណើសុំប្តឹងទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះស្នើសុំឱ្យមោឃភាព សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវពិចារណាថាតើ ពាក្យស្នើសុំនោះបានកំណត់អត្តសញ្ញាណវិការនីតិវិធីនិងព្យសកម្ម ដែលបណ្តាលឡើងដោយវិការនោះមានទៅលើភាគីធ្វើសំណើសុំនេះដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁵³⁷។ ម្យ៉ាងវិញទៀត វិធាន ៧៦(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង «ផ្តល់មុខងារជាអ្នកពិនិត្យមើលដល់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត» តែមួយគត់¹⁵³⁸។ ពួកគេចាំបាច់ត្រូវជឿជាក់ថា មាន «ករណីដែលអាចតវ៉ាបាន» ដែលសំណើនោះ៖ (១) តាមការពិនិត្យបឋម លើកឡើងអំពីទទ្ទិករណីដែលមានសំអាងហេតុ និង (២) ពុំមែនគ្មានមូលដ្ឋានជាក់លាក់ឡើយ¹⁵³⁹។

ផ្ទុយទៅវិញ គឺអង្គបុរេជំនុំជម្រះដែលមានតួនាទីពិនិត្យអង្គសេចក្តីនៃពាក្យសុំឱ្យមោឃភាព¹⁵⁴⁰។ តាមពិត «ភាពចាំបាច់ក្នុងការធានានូវភាពមិនលម្អៀងនៃការស៊ើបសួរបឋម

¹⁵³³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៦(១) ៧៦(៦)។
¹⁵³⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៦(២)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/1/8 កថាខណ្ឌ ១៦។
¹⁵³⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៦(២)។
¹⁵³⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើសំណើរបស់ អ៊ុយ ចែម សុំឱ្យមោឃភាពលើប្រតិចារិក និងកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D298/2/1/3 កថាខណ្ឌ ២២។
¹⁵³⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សម្រេចបដិសេធសំណើសុំឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរទាំងអស់ (D263/1) ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D263/2/6 កថាខណ្ឌ ១៨។
¹⁵³⁸ សំណុំរឿង ០០៣ សាលដីកាបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ១) លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធនឹងសំណើចំនួនប្រាំបួនរបស់ មាស មុត សុំប្តឹងទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះឱ្យធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ និង ២) លើសំណើសុំចំនួនពីរដែលត្រូវបានបញ្ជូនដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D165/2/26 កថាខណ្ឌ ៣៣។
¹⁵³⁹ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះដីកាសម្រេចលើពាក្យសុំរបស់ អោ អាន សុំធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរទាំងមូល ចុះថ្ងៃទី៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D350/1/1/4 កថាខណ្ឌ ១៣។
¹⁵⁴⁰ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សម្រេចបដិសេធសំណើសុំឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរទាំងអស់ (D263/1) ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D263/2/6 កថាខណ្ឌ ១៨។ សំណុំរឿង ០០៣ សាលដីកាបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ១) លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រម

ជាតិស្តតាងបង្ហាញថាការពិចារណាលើពាក្យសុំមោឃភាពដែលប៉ះពាល់ដល់កិច្ចដំណើរការ នីតិវិធី ត្រូវបានប្រគល់ទៅឱ្យអង្គបុរេ តែមិនមែនឱ្យទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលមាន ភារកិច្ចច្បាស់លាស់ គឺត្រូវដឹកនាំ និងបិទការស៊ើបសួរ នោះទេ»¹⁵⁴¹។

៥.៥.២.២. តួនាទីរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងនីតិវិធីមោឃភាព

៥.៥.២.២.១. ភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំមោឃភាព

នៅពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទទួលយកសំណើសុំឱ្យប្តឹងទៅអង្គបុរេ ជំនុំជម្រះ ស្នើសុំឱ្យមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបញ្ជូនសំណុំរឿងនោះ ទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដើម្បីឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះពិចារណាលើអង្គសេចក្តី¹⁵⁴²។ អនុលោម តាមវិធាន ៧៦(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អង្គបុរេជំនុំជម្រះអាចប្រកាសថា ពាក្យសុំឱ្យមោឃភាព ណាមួយមិនអាចទទួលយកបាន ប្រសិនបើពាក្យសុំនោះគ្មានមូលដ្ឋានជាក់លាក់ មិនបង្ហាញ មូលហេតុគ្រប់គ្រាន់ ឬទាក់ទងទៅនឹងដីកាដែលបើកផ្លូវប្តឹងឧទ្ធរណ៍¹⁵⁴³។

ពាក្យសុំទាំងឡាយណាដែលគ្មានមូលដ្ឋានជាក់លាក់ មិនអាចទទួលយកបានឡើយ។ សំណើណាមួយ ជាសំណើ «គ្មានមូលដ្ឋានជាក់លាក់» នៅពេលដែល «វាមានភាពជាក់ស្តែង ឬ ជាក់ច្បាស់ថាវាគ្មានមូលដ្ឋានគតិយុត្តិ ឬមូលដ្ឋានអង្គហេតុ និងគ្មានលទ្ធភាពជោគជ័យ»¹⁵⁴⁴។ ឧទាហរណ៍ អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ស្របជាមួយនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើប អង្កេតអន្តរជាតិ ដែលថា សំណើសុំឱ្យប្តឹងទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះដោយមានពាក្យសុំស្នើសុំឱ្យ មោឃភាពការស៊ើបអង្កេតទាំងមូល ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ «ខកខានពុំបានលើកឡើងអំពី ទង្វើករណីដែលមានមូលដ្ឋានគតិយុត្តិ ឬមូលដ្ឋានអង្គហេតុសម្រាប់ការនីតិវិធី» ហេតុដូច្នេះ គ្មានមូលដ្ឋានជាក់លាក់¹⁵⁴⁵។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ បើទោះជាមិនទទួលបានសំឡេង គាំទ្រភាគច្រើនលើសលប់ដែលតម្រូវ ដើម្បីធ្វើសេចក្តីសម្រេចលើអង្គសេចក្តីនៃពាក្យសុំឱ្យ មោឃភាពកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សីយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេច ជាឯកច្ឆន្ទថាពាក្យសុំនោះអាចទទួលយកបាន ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានដែលថា ពាក្យសុំនោះ ពុំមានលក្ខណៈ «ប្រចក្ស ឬច្បាស់ក្រឡេកបញ្ជាក់ថា សំណើសុំធ្វើមោឃភាពនេះ គ្មានមូលដ្ឋាន ទាំងផ្នែកអង្គច្បាប់ និងអង្គហេតុ រហូតធ្វើឱ្យវាមិនអាចត្រូវទទួលយកបាននោះឡើយ»¹⁵⁴⁶។

ស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធនឹងសំណើចំនួនប្រាំបួនរបស់ មាស មុត សុំប្តឹងទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះឱ្យធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ និង ២) លើ សំណើសុំចំនួនពីរដែលត្រូវបានបញ្ជូនដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D165/2/26 កថាខណ្ឌ ៣៧។

¹⁵⁴¹ សំណុំរឿង ០០៣ សាលដីកាបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ១) លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធនឹងសំណើចំនួនប្រាំបួនរបស់ មាស មុត សុំប្តឹងទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះឱ្យធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ និង ២) លើ សំណើសុំចំនួនពីរដែលត្រូវបានបញ្ជូនដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D165/2/26 កថាខណ្ឌ ៣៧។

¹⁵⁴² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៦(៣)។

¹⁵⁴³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៦(៤)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើសំណើរបស់ អ៊ឹម ថែម សុំឱ្យមោឃភាពលើ ប្រតិចារិក និងកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D298/2/1/3 កថាខណ្ឌ ២០-២១។

¹⁵⁴⁴ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះដីកាសម្រេចលើពាក្យសុំរបស់ អោ អាន សុំធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរទាំងមូល ចុះ ថ្ងៃទី៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D350/1/1/4 កថាខណ្ឌ ១៣ (ទម្រង់ដើមជាអក្សរទ្រេត)។

¹⁵⁴⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៥-១៧។

¹⁵⁴⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើសំណើរបស់ អ៊ឹម ថែម សុំឱ្យមោឃភាពលើប្រតិចារិក និងកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ចុះ ថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D298/2/1/3 កថាខណ្ឌ ២១។

ពាក្យសុំទាំងឡាយដែលមិនបង្ហាញមូលហេតុគ្រប់គ្រាន់ គឺមិនអាចទទួលយកបានទេ។ ភាគីដែលស្នើសុំមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ ត្រូវតែបានលើកឡើងថា តើផ្នែកណាមួយនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីត្រូវទៅជាមោឃៈ ហើយត្រូវផ្តល់មូលហេតុគាំទ្រអំណះអំណាងបែបនោះ¹⁵⁴⁷។ ការបញ្ជាក់អំពីផ្នែកនៃដំណើរការនីតិវិធីដែលត្រូវបានជំទាស់ តាមរយៈឧបសម្ព័ន្ធភ្ជាប់ជាមួយនឹងសំណើ គឺអាចទទួលយកបាន¹⁵⁴⁸។ ជាទូទៅ អង្គបុរេជំនុំជម្រះពិចារណាថា ខ្លួនមិនអាច «ត្រូវបានរំពឹងថានឹងពិចារណាលើការលើកឡើងរបស់ភាគីនោះទេ ប្រសិនបើភាគីពុំបានចង្អុលយោងឱ្យបានច្បាស់លាស់នោះ»។ យ៉ាងណាមិញ នៅពេលដែលផលប្រយោជន៍នៃយុត្តិធម៌ និងភាពឆាប់រហ័សត្រូវឱ្យធ្វើដូច្នោះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះសម្រេចថា ខ្លួននឹងពិចារណាលើការលើកឡើងទូទៅ និងតម្រូវឱ្យមានសេចក្តីសន្និដ្ឋានបន្ថែមទៀតក្នុងករណីសមស្រប¹⁵⁴⁹។

ពាក្យសុំទាក់ទងនឹងដីកាដែលជាកម្មវត្ថុនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ គឺមិនអាចទទួលយកបានទេ។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤ ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះ បានសង្កេតឃើញថា របបសម្រាប់ការពិនិត្យលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ និងសម្រាប់មោឃភាព «មានលក្ខណៈដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ហើយអនុវត្តចំពោះប្រភេទចំណាត់ការផ្លូវច្បាប់ខុសៗគ្នា ដែលបំពេញឡើងដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងស្តង់ដារផ្សេងៗនៃការពិនិត្យឡើងវិញដោយតុលាការតាមរយៈអង្គបុរេជំនុំជម្រះ»¹⁵⁵⁰។ ឧទាហរណ៍ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា វិធាន ៧៦(២) បានដកចេញពាក្យសុំមោឃភាពដីកាដោះស្រាយដោយសារ៖ (១) ពាក្យសុំមោឃភាពត្រូវធ្វើឡើងមុនពេលចេញដីកាដោះស្រាយ និង (២) ដីកាដោះស្រាយអាចត្រូវបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍អនុលោមវិធាន ៧៤(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁵⁵¹។

៥.៥.២.២.២. ការវាយតម្លៃលើពាក្យសុំមោឃភាព

អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនអាចប្រកាសថាកិច្ចស៊ើបសួរណាមួយត្រូវទៅជាមោឃៈ តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួនបានឡើយ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមានកាតព្វកិច្ចតាមរយៈពាក្យសុំដែលធ្វើឡើងដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬភាគី¹⁵⁵²។ ការធ្វើមោឃភាពត្រូវបានចែងយ៉ាងច្បាស់លាស់ដោយវិធានផ្ទៃក្នុង ចំពោះវិការនីតិវិធីមួយចំនួន¹⁵⁵³។ ចំពោះវិការនីតិវិធីដែលមិនត្រូវបានចែងច្បាស់លាស់នៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង ថាត្រូវទុកជាមោឃៈនោះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវបញ្ជាក់ថា តើ ពាក្យសុំ៖ (១) បញ្ជាក់អំពីផ្នែកទាំងឡាយណានៃនីតិវិធីដែល

¹⁵⁴⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើសំណើលើកទីដប់មួយរបស់ជនត្រូវចោទ សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D158/5/1/15 កថាខណ្ឌ ៣៦។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/1/8 កថាខណ្ឌ ៣៥។

¹⁵⁴⁸ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើសំណើរបស់ យីម ទិត្យ សុំធ្វើមោឃភាពឯកសារស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឡើងដោយអ្នកស៊ើបអង្កេត ក.ស.ច.ស. ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D351/1/4 កថាខណ្ឌ ៧។

¹⁵⁴⁹ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើសំណើរបស់ អា អាន សុំធ្វើមោឃភាពកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយដែលមិនមានខ្សែអាត់សំឡេង ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D296/1/1/4 កថាខណ្ឌ ១២។

¹⁵⁵⁰ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ យោបល់របស់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Baik Kang Jin កថាខណ្ឌ ១៦៥។

¹⁵⁵¹ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ មាស មុត សុំអង្គបុរេជំនុំជម្រះបកស្រាយទូលាយអំពីវិសាលភាពដែលអាចអនុញ្ញាតបាននៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ជំទាស់ដីកាដោះស្រាយ និង បញ្ជាក់បំភ្លឺអំពីនីតិវិធីមោឃភាព ដីកាដោះស្រាយ ឬ ផ្នែកនានានៃដីកាដោះស្រាយ ប្រសិនបើចាំបាច់ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D158/1 កថាខណ្ឌ ១៨។

¹⁵⁵² សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/1/8 កថាខណ្ឌ ៣៥។

¹⁵⁵³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៧។

បង្កព្យសនកម្មដល់សិទ្ធិ ឬផលប្រយោជន៍របស់ភាគីម្ចាស់បណ្តឹងដែរឬទេ (២) បង្ហាញឱ្យ ឃើញច្បាស់ថាមានព្យសនកម្មដែរឬទេ ហើយប្រសិនបើមាន (៣) មានភស្តុតាងគាំទ្រដល់ ការចោទប្រកាន់ ដែរឬទេ¹⁵⁵⁴។

ឧទាហរណ៍ វិធាន ៦៧(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា «ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះនេះ ត្រូវបញ្ជាក់អំពីអត្តសញ្ញាណនៃជនជាប់ចោទ ការបង្ហាញអំពីអង្គហេតុ និងការកំណត់ប្រភេទ បទល្មើសដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងនោះមានទាំងបទប្បញ្ញត្តិនៃបទឧក្រិដ្ឋដែល ពាក់ព័ន្ធ និងប្រភេទនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ បើពុំនោះសោត ដីកានេះត្រូវចាត់ទុកជា មោឃៈដោយមានកំហុសនីតិវិធី»¹⁵⁵⁵។ វិធាន ៥៣(៣) តម្រូវឱ្យមានទម្រង់ការស្រដៀងគ្នានេះ សម្រាប់ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ អវត្តមានផ្នែកណាមួយនៃទម្រង់ការបែបនេះ «ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ [...] ត្រូវទុកជាមោឃៈ»។

«ការរំលោភសិទ្ធិ» មានន័យថា «ជាការប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍»¹⁵⁵⁶។ ឧទាហរណ៍ ភស្តុតាងដែលទទួលបានមកពីការរំលោភសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទ ដូចដែលទទួលស្គាល់នៅ ក្នុង ICCPR ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាការនីតិវិធី ដែលប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍របស់ ពួកគេ ដែលអាចនាំឱ្យមានការធ្វើមោឃភាពបាន¹⁵⁵⁷។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គបុរេជំនុំជម្រះ បានសម្រេចថា ដើម្បីឱ្យមោឃភាពភស្តុតាងបែបនោះបាន អង្គបុរេត្រូវពិចារណាលើកត្តានានា ដូចជា «វិធីសាស្ត្រ និងកាលៈទេសៈជុំវិញការប្រមូលភស្តុតាង ភាពជឿជាក់របស់ភស្តុតាង នោះ ព្រមទាំងផលប៉ះពាល់លើផលប្រយោជន៍នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី»¹⁵⁵⁸។ ផ្សេងពីនេះ ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះ បានពិចារណាថា វិការនីតិវិធីដែលមិនបង្កព្យសនកម្ម ដល់អ្នកស្នើសុំ ដូចជា ឯកសារវិការនីតិវិធីដែលពុំមានតម្លៃជាភស្តុតាង ពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គ ហេតុទាំងឡាយដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងអ្នកស្នើសុំនោះ «មិនតម្រូវឱ្យមានការធ្វើ មោឃភាពឡើយ»¹⁵⁵⁹។

¹⁵⁵⁴ សំណុំរឿង ០០៣ សាលដីកាបស់អង្គជំនុំជម្រះ លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត Harmon ដែលសម្រេចលើពាក្យសុំរបស់ មាស មុត ស្នើឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះទទួលពិនិត្យ និងចាត់ការលើសំណើចំនួនពីរសុំមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះ ថ្ងៃទី២៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D134/1/10 កថាខណ្ឌ ២២។

¹⁵⁵⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៦៧(២)។

¹⁵⁵⁶ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សម្រេចបដិសេធសំណើសុំ ឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរទាំងអស់ (D263/1) ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D263/2/6 កថាខណ្ឌ ២១។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/1/8 កថាខណ្ឌ ៣៦។

¹⁵⁵⁷ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើសំណើរបស់ យីម ទិត្យ សុំធ្វើមោឃភាពឯកសារស៊ើបអង្កេតដែលធ្វើឡើងដោយអ្នកស៊ើបអង្កេត ក.ស.ច.ស. ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D351/1/4 កថាខណ្ឌ ១៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/1/8 កថាខណ្ឌ ៤០។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សម្រេចបដិសេធសំណើសុំឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះធ្វើ មោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរទាំងអស់ (D263/1) ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D263/2/6 កថាខណ្ឌ ២១។

¹⁵⁵⁸ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/1/8 កថាខណ្ឌ ៤១។

¹⁵⁵⁹ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើសំណើរបស់ អ៊ុយ ថែម សុំឱ្យមោឃភាពលើប្រតិចារិក និងកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ចុះ ថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D298/2/1/3 យោបល់របស់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Baik Kang Jin កថាខណ្ឌ ៤២ និង ៥០-៥៣។

៥.៥.២.២.៣. អានុភាពនៃការមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ

នៅពេលដែលពាក្យសុំមោឃភាពត្រូវបានទទួលយក កិច្ចស៊ើបសួរ ឬកិច្ចតុលាការ មួយ(ច្រើន) ត្រូវប្រកាសទុកជាមោឃៈ (ឬត្រូវ) ដកចេញពីសម្ភារៈក្នុងសំណុំរឿង¹⁵⁶⁰។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវសម្រេចថាតើ មោឃភាពនោះបានប៉ះពាល់លើកិច្ច ឬដីកាដទៃទៀតឬទេ¹⁵⁶¹។ ទោះជាយ៉ាងណា ពុំមានអ្វីអាចរារាំងដល់ការស៊ើបអង្កេតក្នុងការដាក់សម្ភារៈថ្មី ដែលមិនប៉ះពាល់ដោយវិការទាំងអស់នេះ ទៅក្នុងសំណុំរឿងបានឡើយ¹⁵⁶²។ ទោះបីជានីតិវិធីធ្វើមោឃភាពត្រូវបានតាក់តែងឡើងដើម្បីធ្វើមោឃភាពផ្នែកនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដែលត្រូវបានប៉ះពាល់ដោយវិការនីតិវិធី «មិនមែន [...] កិច្ចស៊ើបសួរទូទៅ»¹⁵⁶³ ក៏ដោយ ក៏អង្គបុរេជំនុំជម្រះមានឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការលើកឡើងពីផលវិបាក នៃការធ្វើមោឃភាពទៅលើរឿងក្តីទាំងមូល¹⁵⁶⁴។ ចៅក្រម សហព្រះរាជអាជ្ញា ឬសហមេធាវី ណាម្នាក់ ដែលត្រូវបានរកឃើញថាមានកំហុសពាក់ព័ន្ធទៅនឹងកិច្ចស៊ើបសួរ ឬដីកា ដែលត្រូវបានធ្វើមោឃភាព ត្រូវប្រឈមនឹងទណ្ឌកម្មផ្នែកវិន័យ អនុលោមតាមវិធាន ៦ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលចែងអំពីកំហុស ឬការធ្វេសប្រហែសរបស់បុគ្គលិក អ.វ.ត.ក. ក្នុងការបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួន និងវិធាន ៣៥ ដែលចែងអំពីការជ្រៀតជ្រែកក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ¹⁵⁶⁵។

៥.៥.៣. យុត្តាធិការរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកា និងសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

វិធាន ៧៣(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ផ្តល់យុត្តាធិការដល់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកា ឬសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។ មានតែភាគីទៅនឹងរឿងក្តីប៉ុណ្ណោះ ពោលគឺ សហព្រះរាជអាជ្ញា ជនត្រូវចោទ/ជនជាប់ចោទ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁵⁶⁶ អាចទាមទារសិទ្ធិជំនុំជម្រះចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដើម្បីដោះស្រាយលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍¹⁵⁶⁷។

¹⁵⁶⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៦(៥)។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចបដិសេធសំណើសុំឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរទាំងអស់ (D263/1) ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D263/2/6 កថាខណ្ឌ ២៧។

¹⁵⁶¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៦(៥)។

¹⁵⁶² សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សម្រេចបដិសេធសំណើសុំឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរទាំងអស់ (D263/1) ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D263/2/6 កថាខណ្ឌ ២៧។

¹⁵⁶³ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសុំធ្វើមោឃភាពដោយមូលហេតុរំលោភនីតិវិធី ចុះថ្ងៃទី៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D197/5/8 កថាខណ្ឌ ២៤។

¹⁵⁶⁴ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សម្រេចបដិសេធសំណើសុំឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរទាំងអស់ (D263/1) ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D263/2/6 កថាខណ្ឌ ២៤-២៦។

¹⁵⁶⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៦ និង ៣៥(១) និង ៧៦(៥)។

¹⁵⁶⁶ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង សទ្ទានុក្រម («ភាគី»)។

¹⁵⁶⁷ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់លោក អៀង សារី សុំដាក់អំណាចស្តីពីការអនុវត្តទ្រឹស្តីសហឧក្រិដ្ឋកម្ម នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាជំទាស់ទៅនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ «ឌុប» ចុះថ្ងៃទី២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D99/3/19 កថាខណ្ឌ ១០ (យោងតាម វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៧(៣) និង (១០))។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ ទាក់ទិននឹងការផ្តល់សក្ខីកម្មនៅពេលជំនុំជម្រះនៅក្នុងសវនាការអសាធារណៈ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D309/6 កថាខណ្ឌ ១៧។ ជនដែលមិនមែនជាភាគីដែលរងផលប៉ះពាល់ មានសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍សេចក្តីសម្រេច ដែលបដិសេធមិនប្រគល់វត្តមានឡាយដែលបានចាប់យក។ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៥)។ ចំពោះប្រភេទបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដែលមានសម្រាប់សហព្រះរាជអាជ្ញា ជនត្រូវចោទ/ជនជាប់ចោទ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(២), ៧៤(៣) និង ៧៤(៤) តាមលំដាប់និយ័យ។

ជនសង្ស័យដែលមិនមែនជាភាគី មិនមានសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍ទៅនឹងដីកា និងសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនោះទេ¹⁵⁶⁸។ ស្រដៀងគ្នានេះ ជនត្រូវចោទមិនមានសិទ្ធិធ្វើអន្តរាគមន៍ក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ នៅក្នុងរឿងក្តីទាំងឡាយណាដែលពួកគេមិនមែនជាភាគីនោះឡើយ¹⁵⁶⁹។ ផ្ទុយទៅវិញ នៅក្នុងរឿងក្តីដែលមានជនត្រូវចោទច្រើន ជនត្រូវចោទម្នាក់ៗដែលរងការប៉ះពាល់ មានសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដោយមិនគិតថាតើពួកគេបានចូលរួមក្នុងសំណើដើមដែរ ឬយ៉ាងណានោះឡើយ¹⁵⁷⁰ ឬ បានដាក់សំណើសុំពាក់ព័ន្ធណាមួយ ដែលមិនត្រូវបានយោងនៅក្នុងដីកា ឬសេចក្តីសម្រេច ដែលកំពុងត្រូវបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍នោះ¹⁵⁷¹។

៥.៥.៣.១. នីតិវិធីសម្រាប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកា និង សេចក្តីសម្រេច

វិធាន ៧៥ និង ៧៧(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងគ្រប់គ្រងលើនីតិវិធីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ ប្រឆាំងនឹងដីកា និង សេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើកលែងតែបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាក់ទងនឹងពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយវិធាន ៧៧ស្ទួន¹⁵⁷²។

យោងតាមវិធាន ៧៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ការជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ត្រូវដាក់នៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងរយៈពេលដប់ថ្ងៃ ហើយសារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ត្រូវដាក់នៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងរយៈពេលសាបសិបថ្ងៃ គិតចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទនៃការជូនដំណឹងអំពីដីកា ឬ សេចក្តីសម្រេច ជាភាសាខ្មែរ និងជាភាសាអង់គ្លេស ឬបារាំង¹⁵⁷³។ ចម្លើយតបទៅនឹងសារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ត្រូវដាក់ក្នុងរយៈពេលដប់ថ្ងៃនៃប្រតិទិន ហើយ ការឆ្លើយតបទៅនឹងចម្លើយតបត្រូវដាក់ក្នុងរយៈពេលប្រាំថ្ងៃនៃប្រតិទិន គិតចាប់ពីការជូនដំណឹងអំពីឯកសារដែលភាគីដាក់ចម្លើយតប ឬដាក់ការឆ្លើយតបនោះ¹⁵⁷⁴។ សារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទាំងអស់ត្រូវដាក់ជាភាសាខ្មែរ និងភាសាអង់គ្លេស ឬបារាំង¹⁵⁷⁵ ហើយត្រូវគោរពតាមចំនួនទំព័រកំណត់ ដែលមានចែងក្នុងសេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក.¹⁵⁷⁶។

¹⁵⁶⁸ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង សទ្ទានុក្រម («ភាគី»)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ តា អាន ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បដិសេធសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ D190/1/2 កថាខណ្ឌ ១៨ (យោង សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ក្រុមការពារក្តី តា អាន សុំចូលពិនិត្យមើលសំណុំរឿង និងចូលរួមការស៊ើបអង្កេត ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ D121/4 កថាខណ្ឌ ៣៧)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ ទាក់ទងនឹងការផ្តល់សក្ខីកម្មនៅពេលជំនុំជម្រះនៅក្នុងសវនាការអសាធារណៈ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D309/6 កថាខណ្ឌ ១៧។

¹⁵⁶⁹ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់លោក អៀង សារី សុំដាក់អំណាចស្តីពីការអនុវត្តទ្រឹស្តីសហចក្រិដ្ឋកម្ម នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាជំទាស់ទៅនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ លើករណីរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ "ឌុច" ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D99/3/19 កថាខណ្ឌ ១៤។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីសម្រេចទៅលើសំណើរបស់ អ៊ុយ ថែម ស្នើសុំការបញ្ជាក់ពីសាលភាពនៃសំណើសុំធ្វើមោឃភាពរបស់ អោ អាន ទាក់ទងនឹងកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយទាំងអស់ដែលមិនបានថតសំឡេង ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D296/4 កថាខណ្ឌ ៦។

¹⁵⁷⁰ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើភាពអាចទទួលយកបាននៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចអំពី ការប្រើប្រាស់ចម្លើយដែលបានមក ឬដែលអាចបានមកដោយសារការធ្វើទារុណកម្ម ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D130/10/12 កថាខណ្ឌ ១៤។

¹⁵⁷¹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាសម្រេចលើការទទួលយកបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងការបដិសេធតាមការសន្មតរបស់ ក.ស.ច.ស លើសំណើរបស់លោក អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការទទួលស្គាល់របស់ ក.ស.ច.ស នូវភ័ស្តុតាង និងការសំអាងទៅលើភ័ស្តុតាង ដែលទទួលបានតាមរយៈការធ្វើទារុណកម្ម ចុះថ្ងៃទី១០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D130/7/3/5 កថាខណ្ឌ ១៨។

¹⁵⁷² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៥ និង ៧៧(៣) និង ៧៧ ស្ទួន។

¹⁵⁷³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៥(១) និង ៧៥(៣)។ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារ មាត្រា ៨.៤។

¹⁵⁷⁴ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារ មាត្រា ៨.៣ និង ៨.៤។

¹⁵⁷⁵ ដូចខាងលើ មាត្រា ៧.១។

¹⁵⁷⁶ ដូចខាងលើ មាត្រា ៨.២។

ក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស អង្គបុរេជំនុំជម្រះអាចផ្តល់ការអនុញ្ញាតទទួលយកសំណើបស់ភាគី ស្នើសុំការបន្ថែមពេលវេលា¹⁵⁷⁷ និងទំព័រ¹⁵⁷⁸ ក៏ដូចជាអនុញ្ញាតឱ្យពួកគេដាក់សារណាជា លាយលក្ខណ៍អក្សរជាភាសាបារាំង ឬអង់គ្លេស ជាមុន ដោយដាក់អត្ថបទបកប្រែជាភាសាខ្មែរ តាមក្រោយ¹⁵⁷⁹។

អវត្តមានមូលហេតុត្រឹមត្រូវសម្រាប់ការដាក់ឯកសារយឺត និងអវត្តមានការអនុញ្ញាត ជាមុនពីអង្គបុរេជំនុំជម្រះ នោះសារណាដែលដាក់យឺត ត្រូវសម្រេចថាមិនអាចទទួលយក បាន¹⁵⁸⁰។ យោងតាមវិធាន ៧៧(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បន្ទាប់ពីទទួលបានការជូនដំណឹងអំពី បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រធានអង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវ «កំណត់កាលបរិច្ឆេទសវនាការ»¹⁵⁸¹។ យ៉ាង ណាមិញ អង្គបុរេជំនុំជម្រះអាចសម្រេចកំណត់លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ផ្នែកលើមូលដ្ឋាននៃសារណា ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរតែឯងប៉ុណ្ណោះ¹⁵⁸²។ តាមការអនុវត្ត អង្គបុរេជំនុំជម្រះបើកសវនាការ តែក្នុងករណីពិសេសប៉ុណ្ណោះ នៅពេលដែលអង្គបុរេពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹង ដីកាដោះស្រាយ¹⁵⁸³ និងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន¹⁵⁸⁴។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ស្តីពីភាពអាចទទួលយកបាន នៃ ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអនុលោមតាមវិធាន ៧៧ស្ទួន នៃវិធានផ្ទៃក្នុង «ឱ្យ បានឆាប់រហ័សដោយផ្អែកលើសារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរតែប៉ុណ្ណោះ»¹⁵⁸⁵។ សារណាជា លាយលក្ខណ៍អក្សរត្រូវដាក់ក្នុងរយៈពេលដប់ថ្ងៃ គិតចាប់ពីការជូនដំណឹងអំពីដីកា ឬ សេចក្តី សម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ហើយចម្លើយតបវិញត្រូវដាក់ក្នុងរយៈពេលប្រាំថ្ងៃ គិត ចាប់ពីការជូនដំណឹងនៃសារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ចំណែកការឆ្លើយតបវិញ មិនត្រូវបាន អនុញ្ញាតឡើយ¹⁵⁸⁶។ ក្នុងករណីពិសេស អង្គបុរេជំនុំជម្រះអាចដាក់ចេញពិន័តិវិធីដែលមាន ចែងក្នុងវិធាន ៧៧ស្ទួន នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដោយអនុញ្ញាតផ្តល់ឱ្យសហមេធាវីតំណាងដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនូវពេលវេលា និងចំនួនទំព័របន្ថែម ក៏ដូចជា សិទ្ធិក្នុងការដាក់សារណា បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ខ្លួនតែមួយភាសា ដោយដាក់សំណើបកប្រែតាមក្រោយ នៅពេលដែល ប្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ដែលបានបដិសេធពាក្យ សុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរាប់ពាន់នាក់នៅក្នុងសំណុំរឿងភ្លាមៗ¹⁵⁸⁷។

¹⁵⁷⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៩(៤)(ក)។ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារ មាត្រា ៨.១។
¹⁵⁷⁸ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារ មាត្រា ៥.៤។
¹⁵⁷⁹ ដូចខាងលើ មាត្រា ៧.២។
¹⁵⁸⁰ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបំពេញ កិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី១១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D338/1/1/3 កថាខណ្ឌ ៦-៧។
¹⁵⁸¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៧៧(៣)(ក)។
¹⁵⁸² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៧៧(៣)(ខ)។
¹⁵⁸³ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាកំណត់កាលវិភាគសម្រាប់សវនាការរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកា ដោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D266/12។
¹⁵⁸⁴ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចអំពីការកំណត់ ថ្ងៃបើកសវនាការ ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៧ C5/20។
¹⁵⁸⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៧៧ ស្ទួន (១)។
¹⁵⁸⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៧៧ ស្ទួន (២)។
¹⁵⁸⁷ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើបស់មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សុំពន្យាររយៈពេលកំណត់ និងចំនួនទំព័រ ចុះ ថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D362/4 កថាខណ្ឌ ៩-១២។

៥.៥.៣.២. ដីកា និង សេចក្តីសម្រេចដែលជាកម្មវត្ថុនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

វិធាន ៧៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងផ្តល់នូវបញ្ជីពេញលេញអំពីដីកា និងសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលបើកផ្លូវឱ្យប្តឹងឧទ្ធរណ៍។ បើទោះជាសហព្រះរាជអាជ្ញាអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍ «ដីកាទាំងអស់របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត»¹⁵⁸⁸ ជនត្រូវចោទ/ជនជាប់ចោទ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានកំណត់ត្រឹមតែដីកា និងសេចក្តីសម្រេចមួយចំនួនដូចខាងក្រោម៖

- i. ជនត្រូវចោទ/ជនជាប់ចោទ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍៖ ដីកា និងសេចក្តីសម្រេចដែលបដិសេធសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ¹⁵⁸⁹ ការបដិសេធពាក្យសុំឱ្យប្រគល់មកវិញនូវទ្រព្យសម្បត្តិដែលចាប់យក¹⁵⁹⁰ ការបដិសេធសំណើសុំរបាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញ¹⁵⁹¹ និងកិច្ចស៊ើបសួរបន្ថែមណាមួយដោយអ្នកជំនាញ¹⁵⁹² ការបដិសេធពាក្យសុំប្តឹងទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះដើម្បីមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរណាមួយ¹⁵⁹³ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងវិធានការការពារ¹⁵⁹⁴ និងការកាត់បន្ថយវិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរតាមវិធាន ៦៦ស្ទួននៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁵⁹⁵។
- ii. លើកលែងតែដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចេញ ជនត្រូវចោទ/ជនជាប់ចោទ អាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍៖ ដីកា និងសេចក្តីសម្រេចដែលបញ្ជាក់យុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក.¹⁵⁹⁶ ទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ឬការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ¹⁵⁹⁷ និងការប្រកាសទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁵⁹⁸។
- iii. លើកលែងតែជនត្រូវចោទ/ជនជាប់ចោទចេញ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍៖ ដីកាប្រកាសមិនទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁵⁹⁹ និងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ប្រសិនបើសហព្រះរាជអាជ្ញាបានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ដែរ¹⁶⁰⁰។

មូលដ្ឋានមួយចំនួនក្នុងចំណោមមូលដ្ឋាននានាដែលមានរៀបរាប់ខាងលើ មិនត្រូវបានតវ៉ានៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះទេ ហេតុដូច្នេះនឹងមិនត្រូវបានពិនិត្យក្នុងផ្នែកខាងក្រោមឡើយ¹⁶⁰¹។

¹⁵⁸⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(២)។
¹⁵⁸⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៣)(ខ) និង ៧៤(៤)(ក)។
¹⁵⁹⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៣)(គ) និង ៧៤(៤)(គ)។
¹⁵⁹¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៣)(ឃ) និង ៧៤(៤)(ឃ)។
¹⁵⁹² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៣)(ង) និង ៧៤(៤)(ង)។
¹⁵⁹³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៣)(ឆ) និង ៧៤(៤)(ឆ)។
¹⁵⁹⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៣)(ជ) និង ៧៤(៤)(ជ)។
¹⁵⁹⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៣)(ញ) និង ៧៤(៤)(ញ)។
¹⁵⁹⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៣)(ក)។
¹⁵⁹⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៣)(ច)។
¹⁵⁹⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៣)(ឈ)។
¹⁵⁹⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៤)(ខ)។
¹⁶⁰⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៤)(ច)។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយកថាខណ្ឌ ៤៣។
¹⁶⁰¹ ទាំងនេះរួមមាន៖ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាក់ទងនឹងដីកា និងសេចក្តីសម្រេចបដិសេធសំណើសុំប្រគល់មកវិញនូវវត្ថុដែលចាប់យក (វិធានផ្ទៃក្នុង ៧៤(៣)(គ) និង ៧៤(៤)(គ) និង ៧៤(៥)) បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ (វិធានផ្ទៃក្នុង ៧៤(៤)(ច)) បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាទាក់ទងនឹងវិធានការការពារ (វិធានផ្ទៃក្នុង ៧៤(៣)(ជ) និង ៧៤(៤)(ជ)) និងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកា និងសេចក្តីសម្រេចកាត់បន្ថយវិសាលភាពនៃកិច្ចស៊ើបសួរ (វិធានផ្ទៃក្នុង ៧៤(៣)(ញ) និង ៧៤(៤)(ញ))។

៥.៥.៣.២.១. ការបញ្ជាក់ពីយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក.

មានតែការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការប៉ុណ្ណោះ ដែលអាចត្រូវបានលើកឡើងនៅលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ អនុលោមតាមវិធាន ៧៤(៣)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁶⁰²។ ការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការជាទូទៅត្រូវបានយល់ថាជា ការជំទាស់ទាំងឡាយ «ចំពោះសមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការលើបុគ្គល លើរឿងក្តី តាមពេលវេលា និងទីកន្លែង»¹⁶⁰³។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះអនុម័តយុត្តិសាស្ត្ររបស់សាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍ ជាជាងយុត្តិសាស្ត្ររបស់ប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិលជាតិ ក្នុងការសម្រេចថាអ្វីខ្លះដែលបង្កើតបានជាការជំទាស់យុត្តាធិការត្រឹមត្រូវមួយ¹⁶⁰⁴។

វិធាន ៧៤(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មិនបានរៀបរាប់ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះក្នុងចំណោមដីកា ដែលលើកផ្លូវប្តឹងឧទ្ធរណ៍ដោយជនត្រូវចោទនោះទេ។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គបុរេជំនុំជម្រះសម្រេចថា «ដើម្បីឱ្យដីកាណាមួយបញ្ជាក់អំពីយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ដីកានោះត្រូវតែអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាស្តីពីយុត្តាធិការ ដែលសម្រេចដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត»។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានផ្តល់សំអាងហេតុថា វានឹងមិនស្របជាមួយនឹងវិស័យសាស្ត្រ ដែលបានអនុម័តដោយវិធានផ្ទៃក្នុង ក្នុងការអនុញ្ញាតឱ្យជនត្រូវចោទមានសិទ្ធិប្តឹងឧទ្ធរណ៍ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ «លើគ្រប់ផ្នែកទាំងអស់» ដើម្បីឱ្យមានការបញ្ជាក់ជាទូទៅលើយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ក្នុងការវិនិច្ឆ័យពួកគេនោះទេ¹⁶⁰⁵។

ហេតុដូច្នេះ ការជំទាស់ទៅនឹងភាពមិនប្រក្រតីផ្នែកនីតិវិធីក្នុងការស៊ើបអង្កេត ដែលបានលើកឡើងនៅលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ឬការជំទាស់ដែលចោទប្រកាន់អំពីការនៅក្នុងទម្រង់នៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះដោយផ្ទាល់ មិនបង្កើតបានជាការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការនៅក្នុងអត្ថន័យនៃវិធាន ៧៤(៣)(ក) នោះទេ¹⁶⁰⁶។

ការជំទាស់ទាក់ទងនឹង «បញ្ហាជាក់លាក់មួយចំនួន» នៃឧក្រិដ្ឋកម្មសំខាន់ៗ ឬទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ គឺមិនអាចទទួលយកបាននៅដំណាក់កាលមុនការជំនុំជម្រះ ដោយសារតែការជំទាស់ទាំងនោះ «ទាក់ទិនទៅនឹងបញ្ហាពិតប្រាកដ ឬបញ្ហាចម្រុះរវាងការសម្រេចលើអង្គច្បាប់ និងហេតុដែលត្រូវធ្វើឡើង នៅពេលសវនាការ ផ្នែកតាមការសួរដេញដោល និងការវិនិច្ឆ័យលើភស្តុតាងដែលពាក់ព័ន្ធ»។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គបុរេជំនុំជម្រះចាត់ទុកបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ណាមួយថាជាការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការប្រកបដោយសុពលភាព ប្រសិនបើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នោះជំទាស់ទៅនឹង «អត្ថិភាព» ឬ «ការទទួលស្គាល់» ឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវនៅពេលពាក់ព័ន្ធនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ និងបានបង្ហាញថា ការអនុវត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវដែលបានលើកឡើងនោះ នឹងរំលោភលើគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព¹⁶⁰⁷។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានផ្តល់សំអាងហេតុថា «គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពត្រូវតែ

¹⁶⁰² សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ២១។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៤៥។

¹⁶⁰³ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត Harmon ដែលសម្រេចដាក់ មាស មុត ឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យដោយកំបាំងមុខចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D128/1/9 កថាខណ្ឌ ២៧។

¹⁶⁰⁴ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៤៥។

¹⁶⁰⁵ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (ខៀវ សំផន) កថាខណ្ឌ ១៤។

¹⁶⁰⁶ ដូចខាងលើ។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៤៧។

¹⁶⁰⁷ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៤៥-៤៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អោ អាន ប្រឆាំងនឹងការជូនដំណឹងស្តីពីការបកស្រាយ «ការវាយប្រហារ

ជាគោលការណ៍មួយដែលបានបង្កើតឡើងពីមុន និងមានភាពសមហេតុផលសមស្របអាចទទួលយកបានថាបទល្មើសជាក់ស្តែងមួយចំនួន និងទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ បានកើតឡើងនៅពេលដែលបទល្មើសត្រូវលើកឡើងថាបានប្រព្រឹត្ត»¹⁶⁰⁸។

ការជំទាស់ទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចបង្អប់ន័យរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលថា សហឧក្រិដ្ឋកម្មមួយបានអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក. ក៏ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាការជំទាស់យុត្តាធិការប្រកបដោយសុពលភាពផងដែរ¹⁶⁰⁹។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ថា ទោះបីជាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់អំពីយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. ក្នុងការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ក៏សេចក្តីសម្រេចរបស់ពួកគេ «ផ្អែកយ៉ាងច្បាស់លើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY ដែលចាត់ទុកថាជាបញ្ហាយុត្តាធិការ ចំពោះបញ្ហាថាតើទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវ ត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដែរ ឬយ៉ាងណា»¹⁶¹⁰។

ការជំទាស់ទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ក្នុងការដាក់ជនសង្ស័យឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យដោយកំបាំងមុខ ដោយមិនមានបទបញ្ញត្តិជាក់លាក់គឺជា «សេចក្តីសម្រេចមួយ «ដែលបញ្ជាក់ពីយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក.» នៅពេលបកស្រាយយ៉ាងទូលំទូលាយនោះ»¹⁶¹¹។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានផ្តល់សំអាងហេតុថា ការបកស្រាយទូលំទូលាយនៃសញ្ញាណនៃយុត្តាធិការ មានលក្ខណៈសមស្របនៅក្នុងកាលៈទេសៈទាំងអស់នេះ ដោយហេតុថា៖ (១) សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបាន «ព្យាយាមលើកឡើងនូវស្ថានភាពមួយដែលគាត់យល់ថា ពុំអាចប្រមើលដឹងមុនបាន» នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក. និង (២) បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យគឺជា «ឱកាសដំបូងសម្រាប់ភាគីក្នុងការបង្ហាញនូវទស្សនៈរបស់ខ្លួន» និងត្រូវ «ដោះស្រាយឱ្យបានឆាប់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ពីព្រោះវាអាចមានអានុភាពទៅលើការបន្តកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីទៅទៀតប្រឆាំងនឹង [ពួកគេ]»¹⁶¹²។

ទៅលើប្រជាជនស៊ីវិល» នៅក្នុងបរិបទនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ទាក់ទងទៅនឹងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធរបស់របប ប្រដាប់មួយ ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D3471/1/7 កថាខណ្ឌ ១១។

¹⁶⁰⁸ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (អៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៦៩។

¹⁶⁰⁹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ២២-២៥។

¹⁶¹⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៤។

¹⁶¹¹ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត Harmon ដែលសម្រេចដាក់ មាស មុត ឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យដោយកំបាំងមុខចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D128/1/9 កថាខណ្ឌ ២៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អ៊ឹម ចែម ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិសម្រេចដាក់អ្នកស្រីឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យដោយកំបាំងមុខ ចុះថ្ងៃទី១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D239/1/8 កថាខណ្ឌ ២៤។

¹⁶¹² សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត Harmon ដែលសម្រេចដាក់ មាស មុត ឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យដោយកំបាំងមុខចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D128/1/9 កថាខណ្ឌ ២៩។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អ៊ឹម ចែម ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិសម្រេចដាក់អ្នកស្រីឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យដោយកំបាំងមុខ ចុះថ្ងៃទី១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D239/1/8 កថាខណ្ឌ ២៣។

៥.៥.៣.២.២. ការបដិសេធសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ

យុត្តាធិការរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ អនុលោមតាមវិធាន ៧៤(៣)(ខ) និង ៧៤(៤)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង តម្រូវឱ្យ៖ (១) សំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ដែល «ត្រូវអនុញ្ញាតក្រោម វិធានផ្ទៃក្នុង» និង (២) ការបដិសេធសំណើនោះដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត¹⁶¹³។

អនុលោមតាមវិធាន ៥៥(១០) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង សំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ គឺជា សំណើមួយ «សុំឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអ្នកស៊ើបអង្កេត ឬក៏មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ តាមរយៈដីកាចាត់ឱ្យសួរជំនួស បំពេញកិច្ចណាមួយ ក្នុងគោលបំណងប្រមូលភស្តុតាង ដែល នាំដល់ការលាតត្រដាងការពិត»¹⁶¹⁴។ សំណើដែលមានគោលបំណងទទួលបានព័ត៌មាន ដូច ជាការបង្ហាញពី «អំពើពុករលួយ» របស់ស្ថាប័ន¹⁶¹⁵ ការបញ្ជាក់ពីភាពអាចទទួលយកបាន ឬ វិធីសាស្ត្រដែលប្រើដើម្បីសម្រាប់ការវាយតម្លៃភស្តុតាងជាក់លាក់មួយចំនួនដោយសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត¹⁶¹⁶ ការទទួលបានការបកប្រែឯកសារជាភាសារបស់ជនត្រូវចោទ ឬសហមេធាវី របស់ពួកគេ¹⁶¹⁷ មិនបង្កើតបានជាសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរនោះទេ។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានឆន្ទានុសិទ្ធិ ក្នុងការសម្រេចលើភាពចាំបាច់ ឬឱកាស ក្នុងការសម្រេចបានកិច្ចស៊ើបសួរណាមួយ¹⁶¹⁸។ នៅពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មិន ឯកភាពជាមួយនឹងសំណើរបស់ភាគី សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រូវចេញដីកាបដិសេធ ឱ្យ បានឆាប់ដូចដែលអាចធ្វើទៅបាន ហើយក្នុងករណីណាក៏ដោយ ត្រូវចេញមុនពេលចប់កិច្ច ស៊ើបសួរ¹⁶¹⁹។

៥.៥.៣.២.៣. ការបដិសេធពាក្យសុំរបាយការណ៍អ្នកជំនាញ
ឬសុំការស៊ើបសួរបន្ថែមដោយអ្នកជំនាញ

វិធាន ៧៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បែងចែកមូលដ្ឋាននៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាក់ទងនឹងដីកា ឬ សេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលបដិសេធន៖ (១) ពាក្យសុំរបាយការណ៍ របស់អ្នកជំនាញ ដែលអនុញ្ញាតក្រោមវិធាន ៧៤(៣)(ឃ) និង ៧៤(៤)(ឃ) និង (២) ពាក្យសុំ កិច្ចស៊ើបសួរបន្ថែមណាមួយដោយអ្នកជំនាញដែលអនុញ្ញាតក្រោមវិធាន ៧៤(៣)(ង) និង ៧៤(៤)(ង)។ ទោះជាយ៉ាងណា មូលដ្ឋានទាំងពីរនេះមានសារៈសំខាន់ស្រដៀងគ្នា និងត្រូវបាន

¹⁶¹³ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើសំណើលើកទីដប់មួយរបស់ជន ត្រូវចោទ សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D158/5/1/15 កថាខណ្ឌ ២១។

¹⁶¹⁴ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចស្តីពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីទាក់ទងនឹង ការបកប្រែ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ A190//I/20 កថាខណ្ឌ ២៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាសម្រេច លើការទទួលយកបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងការបដិសេធតាមការសន្មតរបស់ ក.ស.ច.ស. លើសំណើរបស់លោក អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការទទួលស្គាល់របស់ ក.ស.ច.ស. នូវភស្តុតាង និងការសំអាងទៅលើភស្តុតាង ដែលទទួលបានតាមរយៈការធ្វើទារុណកម្ម ចុះថ្ងៃទី១០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D130/7/3/5 កថាខណ្ឌ ២៣។

¹⁶¹⁵ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើសំណើលើកទីដប់មួយរបស់ជន ត្រូវចោទ សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D158/5/1/15 កថាខណ្ឌ ២៤-២៨។

¹⁶¹⁶ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាសម្រេចលើការទទួលយកបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងការបដិសេធតាមការសន្មតរបស់ ក.ស.ច.ស. លើសំណើរបស់លោក អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការទទួលស្គាល់របស់ ក.ស.ច.ស. នូវភស្តុតាង និងការសំអាងទៅលើភស្តុតាង ដែលទទួលបានតាមរយៈការធ្វើទារុណកម្ម ចុះថ្ងៃទី១០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D130/7/3/5 កថាខណ្ឌ ២២-២៤។

¹⁶¹⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចស្តីពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីទាក់ទងនឹង ការបកប្រែ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ A190//I/20 កថាខណ្ឌ ២៨-៣០។

¹⁶¹⁸ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះ ថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/4/13 កថាខណ្ឌ ២២។

¹⁶¹⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(១០)។

អនុវត្តលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាក់ទងនឹងសំណើសុំអនុលោមតាមវិធាន៣១(១០)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁶²⁰ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យភាគីស្នើសុំឱ្យមានការតែងតាំងអ្នកជំនាញ ដើម្បីធ្វើការពិនិត្យណាមួយ ដែលមិនធ្លាប់បានធ្វើពីមុនមក និង/ឬ ដើម្បីធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញលើបញ្ហាណាមួយ ដែលជាកម្មវត្ថុនៃរបាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញណាម្នាក់រួចហើយនោះ¹⁶²¹។ ហេតុដូច្នេះ យុត្តាធិការរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះតម្រូវឱ្យមាន៖ (១) សំណើសុំរបាយការណ៍អ្នកជំនាញណាមួយ ឬពាក្យសុំកិច្ចស៊ើបសួរបន្ថែមណាមួយដោយអ្នកជំនាញដែលអនុញ្ញាតក្រោមវិធានផ្ទៃក្នុង និង (២) ការបដិសេធពាក្យសុំដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត¹⁶²²។

ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះ បានពិចារណាថា លក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត «បង្ហាញពីសំអាងហេតុក្នុងការបដិសេធ» ចំពោះសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ អនុលោមតាមវិធាន ៥៥(១០) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អនុវត្តដូចគ្នាចំពោះសំណើសុំអ្នកជំនាញអនុលោមតាមវិធាន ៣១(១០) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁶²³។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវសម្រេចលើសំណើសុំអ្នកជំនាញ «ឱ្យបានឆាប់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន និងមុនពេលបញ្ចប់ការស៊ើបសួរ»¹⁶²⁴។ លក្ខខណ្ឌទាំងពីរនេះគឺជាលក្ខខណ្ឌរួមគ្នា៖ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនអនុញ្ញាតឱ្យជ្រើសរើសយកការចេញសេចក្តីសម្រេច «ឱ្យបានឆាប់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន» ឬក៏ចេញសេចក្តីសម្រេច «មុនពេលបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេតឡើយ»¹⁶²⁵។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ការខកខានរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងការសម្រេចលើ សំណើសុំឱ្យតែងតាំងអ្នកជំនាញកោសល្យវិច័យឱ្យបានឆាប់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ធ្វើឱ្យជនត្រូវចោទបាត់បង់លទ្ធភាពទទួលបានផលប្រយោជន៍ដែលខ្លួនចង់បាន ពោលគឺ ឱ្យអ្នកជំនាញធ្វើកោសល្យវិច័យលើសមត្ថភាពស្មារតីរបស់ខ្លួនដើម្បីជួយគាត់ក្នុងការការពារខ្លួន និងចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីប្រឆាំងនឹងគាត់ ដូច្នេះបង្កើតបានជាការបដិសេធតាមការសន្មតលើសំណើសុំ ដែលអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍បាននៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះ អនុលោមតាមវិធាន ៧៤(៣)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁶²⁶។ យ៉ាងណាមិញនៅក្នុងរឿងក្តីដែលនេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍តាមវិធាន

¹⁶²⁰ ជៀបទៅនឹង សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការចាត់តាំងអ្នកជំនាញផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ A189/I/8 កថាខណ្ឌ ២៤ (យោង វិធានផ្ទៃក្នុង ៧៤(៣)(ឃ))។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកា របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចលើសំណើសុំអ្នកជំនាញបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D140/4/5 កថាខណ្ឌ ១៤ (យោង វិធានផ្ទៃក្នុង ៧៤(៣)(ង)។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីសំណើសុំអ្នកជំនាញ សូមមើល ផ្នែក ៤.១២។

¹⁶²¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣១(១០)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកា របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចលើសំណើសុំអ្នកជំនាញបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D140/4/5 កថាខណ្ឌ ១១។

¹⁶²² សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកា របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចលើសំណើសុំអ្នកជំនាញបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D140/4/5 កថាខណ្ឌ ១១-១៤។

¹⁶²³ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចលើសំណើលើកទីប្រាំរបស់ អា អាន សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D260/1/1/3 យោបល់របស់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Baik Kang Jin កថាខណ្ឌ ៦០។

¹⁶²⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣១(១០)។

¹⁶²⁵ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការចាត់តាំងអ្នកជំនាញផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ A189/I/8 កថាខណ្ឌ ២១។

¹⁶²⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២២-២៤។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ចំពោះការចាត់តាំងអ្នកជំនាញ ចុះថ្ងៃទី២២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D54/V/6 កថាខណ្ឌ ១៦។

៧៤(៣)(ង) មិនអាចទទួលយកបាន នៅពេលដែលអ្នកជំនាញណាម្នាក់ត្រូវបានតែងតាំង ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ប៉ុន្តែរបាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញនោះ មិនទាន់ត្រូវបាន បញ្ចប់នៅឡើយ¹⁶²⁷។

**៥.៥.៣.២.៤. ការបដិសេធពាក្យសុំឱ្យប្តឹងទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះ
ដើម្បីមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរណាមួយ**

យុត្តាធិការរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ យោងតាមមាត្រា ៧៤(៣)(ឆ) និង ៧៤(៤)(ឆ) តម្រូវឱ្យមាន៖ (១) ពាក្យសុំមានសំអាងហេតុទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ស្នើសុំឱ្យសហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតប្តឹងទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះស្នើសុំឱ្យមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរណាមួយ និង (២) ការបដិសេធសំណើនោះដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត¹⁶²⁸។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ត្រូវបានតម្រូវឱ្យចេញដីកាសម្រេច លើសំណើសុំប្តឹងទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះសុំឱ្យមោឃភាពកិច្ច ស៊ើបសួរ «ភ្លាមៗតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន និងគ្រប់ករណីទាំងអស់ត្រូវធ្វើឡើងមុនពេល ចេញដីកាដោះស្រាយ»¹⁶²⁹ ដោយលើកឡើងនូវសំអាងហេតុសម្រាប់ការប្តឹងទៅអង្គបុរេ ជំនុំជម្រះ ឬសម្រាប់ការបដិសេធឆ្នើដូច្នោះ¹⁶³⁰។

**៥.៥.៣.២.៥. ទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និង ការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅ
ក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ**

ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន៖ ជនត្រូវចោទ ឬជនជាប់ចោទអាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍ដីកា ឬ សេចក្តីសម្រេចណាមួយរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទាក់ទងទៅនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះ អាសន្ន¹⁶³¹។ ការណ៍នេះរួមមាន ឧទាហរណ៍ ការជំទាស់ទៅនឹងដីកាជំបូងស្តីពីការឃុំខ្លួន

¹⁶²⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកា របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចលើ សំណើសុំអ្នកជំនាញបន្ថែម ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D140/4/5 កថាខណ្ឌ ១២-១៤។

¹⁶²⁸ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សម្រេច បដិសេធសំណើសុំឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរទាំងអស់ (D263/1) ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D263/2/6 កថាខណ្ឌ ១១។ សំណុំរឿង ០០៣ សាលដីកាបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ (១) លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធនឹងសំណើចំនួនប្រាំបួនរបស់ មាស មុត សុំប្តឹងទៅអង្គបុរេជំនុំជម្រះឱ្យធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ និង (២) លើសំណើសុំចំនួនពីរដែលត្រូវបានបញ្ជូនដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D165/2/26 កថាខណ្ឌ ២០-២១។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ សាលដីកាបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំង នឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត Harmon ដែលសម្រេចលើពាក្យសុំរបស់ មាស មុត ស្នើឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះទទួលពិនិត្យ និងចាត់ការ លើសំណើចំនួនពីរសុំមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D134/1/10 កថាខណ្ឌ ១៣។ ចំពោះព័ត៌មានបន្ថែមអំពី នីតិវិធីមោឃភាព សូមមើល ផ្នែក ៥.៥.២។

¹⁶²⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៦(២)។

¹⁶³⁰ សំណុំរឿង ០០៣ សាលដីកាបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត Harmon ដែលសម្រេចលើពាក្យសុំរបស់ មាស មុត ស្នើឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះទទួលពិនិត្យ និងចាត់ការលើសំណើចំនួនពីរសុំមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះ ថ្ងៃទី២៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D134/1/10 កថាខណ្ឌ ១៥។

¹⁶³¹ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងការសម្រេចបន្តជំរឿននៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ក្នុងដីកាដោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D427/5/10 កថាខណ្ឌ ១៦។

បណ្តោះអាសន្ន¹⁶³² ការពន្យារពេលការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន¹⁶³³ ក៏ដូចជា ទម្រង់ការនានា¹⁶³⁴ និងលក្ខខណ្ឌនៃការឃុំខ្លួន¹⁶³⁵។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ថា ទាំងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និង ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ពុំបានចែងអំពីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាឃុំខ្លួន បណ្តោះអាសន្នរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទេ។ វិធាន ៧៤(៣)(ច) អនុញ្ញាតឱ្យមានលទ្ធភាព នេះ «ដោយដឹងថាក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មានចែងអំពីបទប្បញ្ញត្តិ ទាក់ទងនឹងសភាស៊ើបសួរ»¹⁶³⁶។ ហេតុដូច្នេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា យុត្តាធិការរបស់ ខ្លួនក្នុងការជំនុំជម្រះបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន បានមកពីយុត្តាធិការ ដែលផ្តល់ឱ្យសភាស៊ើបសួរ ដែលធ្វើការពិនិត្យបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត ស្តីពីបញ្ហាការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន យោងតាមច្បាប់កម្ពុជា¹⁶³⁷។

ការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ និងការដោះលែង៖ សំណើ សុំដោះលែងណាមួយ ដែលបានដាក់ទៅប្រធានអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ជាជាងទៅសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត គឺមិនអាចទទួលយកបានទេ¹⁶³⁸។ នៅពេលដែលដាក់ពាក្យស្នើសុំឱ្យដោះលែង ពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ជនត្រូវចោទមានបន្ទុក «បង្ហាញថា លក្ខខណ្ឌតម្រូវដែលមាន ចែងនៅក្នុងវិធាន៦៣(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង លែងត្រូវបំពេញទៀតហើយ»¹⁶³⁹។ ទោះបីជា វិធានផ្ទៃក្នុងពុំមានចែងអំពីការដោះលែងជនត្រូវចោទ ផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃការពិចារណាលើ សុខភាព ក៏វិធានស្តីពីនីតិវិធីដែលបានបង្កើតនៅកម្រិតអន្តរជាតិ អនុញ្ញាតឱ្យមានការដោះ លែងជនត្រូវចោទពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ផ្អែកលើមូលដ្ឋានមនុស្សធម៌ តែនៅពេលណា ដែលលក្ខខណ្ឌរបស់ពួកគេមានវិសមិតភាពជាមួយនឹងការឃុំខ្លួន¹⁶⁴⁰។

¹⁶³² សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច នាថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ ឯកសារ C5/45។
¹⁶³³ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីការបន្តជំនួសនៃការ ឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C9/4/7។
¹⁶³⁴ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សម្រេចបដិសេធ សំណើសុំអនុញ្ញាតថតសំឡេង/រូបភាពវីដេអូនៃការជួបជាមួយលោក អៀង សារី នៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ចុះថ្ងៃទី១១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ A371/2/12 កថាខណ្ឌ ១១។
¹⁶³⁵ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីភាពអាចទទួលយកបាននៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី អំពីសិទ្ធិចូលជួប ចុះថ្ងៃទី២១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ A104/II/4 កថាខណ្ឌ ១០។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ចំពោះលក្ខខណ្ឌនៃ ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C33/II/7 កថាខណ្ឌ ១០។
¹⁶³⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច នាថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ ឯកសារ C5/45 កថាខណ្ឌ ៧។
¹⁶³⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងបណ្តឹង ឧទ្ធរណ៍នៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/53 កថាខណ្ឌ ៣៨។
¹⁶³⁸ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើដោយថាហេតុរបស់លោក ខៀវ សំផន សុំដោះលែងឱ្យមានសេរីភាព ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C26/5/5 កថាខណ្ឌ ១២-១៤។
¹⁶³⁹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធលើសំណើសុំដោះលែងឱ្យមានសេរីភាព និងដីកាសម្រេចពន្យារពេលជំនួសនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/26 កថាខណ្ឌ ២១។
¹⁶⁴⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៩-៨៣។

៥.៥.៣.២.៦. ទាក់ទងនឹងពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាលើបណ្តឹងខ្លួនប្រឆាំងនឹងដីកា និង សេចក្តីសម្រេច ទាក់ទងនឹងភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អនុលោមតាមវិធាន ៧៧ស្ទួននៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁶⁴¹។ នៅពេលវាយតម្លៃសម្ភារៈគាំទ្រពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវតែ «ជឿជាក់ថា អង្គហេតុដែលបានអះអាងដើម្បីគាំទ្រដល់ពាក្យសុំនោះ មានភាពពិតប្រាកដ»¹⁶⁴²។ ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា អង្គហេតុដែលបានដកចេញពីកិច្ចស៊ើបសួរ ផ្នែកលើមូលដ្ឋានរបស់វិធាន ៦៦ស្ទួន នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អាចនៅតែបង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃសេចក្តីសម្រេចលើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី តាមវិធាន ២៣ស្ទួន នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁶⁴³។

៥.៥.៣.៣. បណ្តឹងខ្លួនអនុលោមតាមវិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង

ក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស អង្គបុរេជំនុំជម្រះពង្រីកវិសាលភាពបណ្តឹងខ្លួនប្រឆាំង ដែលមានរៀបរាប់នៅក្នុងវិធាន ៧៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដោយពិចារណាលើវិធាន ២១(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁶⁴⁴ នៅពេលដែលអង្គហេតុ និងកាលៈទេសៈជាក់លាក់នៃរឿងក្តី លើកឡើងបញ្ហានានាអំពីសិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន ឬបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរនៃភាពត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌¹⁶⁴⁵។ ក្នុងការសម្រេចលើភាពអាចទទួលយកបាននៃបណ្តឹងខ្លួនប្រឆាំង ដែលបានលើកឡើងតាមវិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អង្គបុរេជំនុំជម្រះអនុវត្តតេស្តពីរប្រភេទ ដែលតាមរយៈតេស្តទាំងពីរនេះ ម្ចាស់បណ្តឹងខ្លួនប្រឆាំងត្រូវតែបង្ហាញថា៖ (១) ស្ថានភាពដែលជាបញ្ហាចោទនេះ មិនស្ថិតក្នុងវិធានជាធរមាន និង(២) កាលៈទេសៈជាក់លាក់នៃរឿងក្តីតម្រូវឱ្យមានកិច្ចអន្តរាគមន៍ពីអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដើម្បីជៀសវាងកុំឱ្យមាន «ព្យសនកម្មដែលមិនអាចជួសជុលបាន ចំពោះភាពយុត្តិធម៌នៃការស៊ើបអង្កេតឬកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី» ឬចំពោះ «សិទ្ធិជាមូលដ្ឋាន»¹⁶⁴⁶។

ទោះជាយ៉ាងណា វិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មិនបានផ្តល់វិធីសាស្ត្រជាស្វ័យប្រវត្តិសម្រាប់បណ្តឹងខ្លួនប្រឆាំង ដែលបានលើកឡើងអំពីការរំលោភលើសិទ្ធិជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវ

¹⁶⁴¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន៧៧ ស្ទួន។

¹⁶⁴² សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងខ្លួនប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ D384/7 កថាខណ្ឌ ៣៩។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសម្រាប់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សូមមើល ផ្នែក ៧.១។

¹⁶⁴³ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងខ្លួនប្រឆាំង ប្រឆាំងដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ D269/4 យោបល់របស់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Baik Kang Jin កថាខណ្ឌ ៨៧។

¹⁶⁴⁴ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងខ្លួនប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (រៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៤៨-៤៩។

¹⁶⁴⁵ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើបណ្តឹងខ្លួនប្រឆាំងរបស់ យឹម ទិត្យ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចបដិសេធសំណើបស់គាត់សុំការបំភ្លឺ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ D205/1/1/2 កថាខណ្ឌ ៧។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងខ្លួនប្រឆាំងរបស់ រៀង ធីរ្យ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលបដិសេធសំណើសុំផ្អាកកិច្ចស៊ើបសួរដោយមូលហេតុរំលោភនីតិវិធី (D264/1) ចុះថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D264/2/6 កថាខណ្ឌ ១៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងខ្លួនប្រឆាំងរបស់ លោក រៀង សារី ប្រឆាំងទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស បដិសេធមិនទទួលយកការដាក់ឯកសារចម្លើយតបរបស់លោក រៀង សារី ទៅនឹងសេចក្តីសន្និដ្ឋានស្តារពីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោមតាមវិធាន៦៦ និងសេចក្តីសង្កេតបន្ថែម និងសំណើសុំផ្អាកដំណើរការនីតិវិធី ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D390/1/2/4 កថាខណ្ឌ ១៣។ រៀបរាប់ទៅនឹង សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងខ្លួនប្រឆាំងនឹងចម្លើយរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទៅនឹងសំណើស្តីពីការរក្សាការសម្ងាត់ សមភាព និង ភាពយុត្តិធម៌ ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ A410/2/6 កថាខណ្ឌ ១០។

¹⁶⁴⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងខ្លួនប្រឆាំងរបស់ អ៊ុយ ចេម ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិសម្រេចដាក់អ្នកស្រីឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យដោយកំបាំងមុខ ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D239/1/8 កថាខណ្ឌ ១៧។

យុត្តិធម៌នោះទេ¹⁶⁴⁷។ ឧទាហរណ៍ អង្គបុរេជំនុំជម្រះនឹងមិនអនុវត្តយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនលើ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍តាមវិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ក្នុងការដោះស្រាយសំណើទូទៅស្នើសុំឱ្យ មានការបំភ្លឺអំពីច្បាប់ សំណើដែលចោទប្រកាន់អំពីសេណារីយ៉ូបែបសម្មតិកម្ម ឬសំណើដែល មិនលើកឡើងនូវព្យាបាលកម្មពិតប្រាកដដែលគាត់នឹងទទួលរង បើសិនជាសេណារីយ៉ូបែប សម្មតិកម្មនោះកើតឡើង¹⁶⁴⁸។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពង្រីកវិសាលភាពមូលដ្ឋានបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដែលមានចែងក្នុង វិធាន ៧៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដោយពិចារណាលើវិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ បានពិចារណាថា ទោះបីជាវិធានផ្ទៃក្នុងមិនបានអនុញ្ញាតដោយផ្ទាល់ សម្រាប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ក៏បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍បែបនេះអាចត្រូវបានអនុញ្ញាតតាម ករណីជាក់ស្តែងនីមួយៗ ក្នុងករណីដែលបណ្តឹងទាំងនោះ «លើកឡើងអំពីបញ្ហាដែលមិន អាចឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកែតម្រូវបាន» ដោយសារក្នុងកាលៈទេសៈបែបនោះ «មិន អនុញ្ញាតឱ្យមានលទ្ធភាពប្តឹងឧទ្ធរណ៍ [...] និងបង្កការខូចខាតដែលមិនអាចជួសជុលបានដល់ សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីដោយយុត្តិធម៌»¹⁶⁴⁹។ ក្នុងស្ថានភាព ផ្សេងទៀត អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានអនុវត្តយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន វិនិច្ឆ័យបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដោយ ផ្អែកលើវិធាន ២១ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង រួមមានលើបញ្ហាចោទដូចជា៖

- i. ថា តើផលវិបាកត្រួតគ្នានៃភាពមិនប្រក្រតី និងការរំលោភបំពានក្នុងការស៊ើបអង្កេត អាចនាំឱ្យគេយល់ឃើញថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនយុត្តិធម៌ មិនអព្យាក្រឹត្យ និងលម្អៀង ដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁶⁵⁰
- ii. ថា តើការចោទប្រកាន់ពីអំពើពុករលួយស្ថាប័នដឹកនាំរដ្ឋបាល និងភ័ស្តុតាងដែលទទួល បានដោយមិនប្រក្រតី បានគំរាមកំហែងដល់សិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទ ក្នុងការទទួល បានតុលាការមួយដែលឯករាជ្យ និង អព្យាក្រឹត្យដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁶⁵¹
- iii. ថា តើការបោះពុម្ពផ្សាយអាសយដ្ឋានផ្ទះរបស់ជនត្រូវចោទនៅលើឯកសារ និង គេហទំព័រ របស់ អ.វ.ត.ក. ក្នុងអំឡុងពេលដំណាក់កាលកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីមុនការជំនុំជម្រះ បានប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិឯកជនភាពរបស់ពួកគេដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁶⁵²

¹⁶⁴⁷ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ យឹម ទិត្យ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចបដិសេធសំណើរបស់គាត់សុំការបំភ្លឺ ចុះ ថ្ងៃទី១៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ D205/1/1/2 កថាខណ្ឌ ៧។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងចម្លើយ របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទៅនឹងសំណើស្តីពីការរក្សាការសម្ងាត់ សមភាព និង ភាពយុត្តិធម៌ ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ A410/2/6 កថាខណ្ឌ ១០។

¹⁶⁴⁸ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ មាស មុត សុំអង្គបុរេជំនុំជម្រះបកស្រាយទូលាយអំពីវិសាលភាពដែលអាច អនុញ្ញាតបាននៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ជំទាស់ដីកាដោះស្រាយ និង បញ្ជាក់បំភ្លឺអំពីនីតិវិធីមោឃភាព ដីកាដោះស្រាយ ឬ ផ្នែកនានានៃដីកា ដោះស្រាយ ប្រសិនបើចាំបាច់ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D158/1 កថាខណ្ឌ ១៤។ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកា លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ យឹម ទិត្យ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចបដិសេធសំណើរបស់គាត់សុំការបំភ្លឺ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ D205/1/1/2 កថាខណ្ឌ ៨។

¹⁶⁴⁹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (រៀង សារី) កថាខណ្ឌ ៤៨។

¹⁶⁵⁰ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ រៀង ធីរិទ្ធ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែល បដិសេធសំណើសុំផ្អាកកិច្ចស៊ើបសួរដោយមូលហេតុរំលោភនីតិវិធី (D264/1) ចុះថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D264/2/6 កថាខណ្ឌ ២៩-៣៩។

¹⁶⁵¹ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើសំណើលើកទីដប់មួយ របស់ជនត្រូវចោទ សុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D158/5/1/15 កថាខណ្ឌ ៣០-៥១។

¹⁶⁵² សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើបន្ទាន់របស់ អា អាន សុំការកោសលុប និងការចាត់វិធានការបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D360/3 កថាខណ្ឌ ១០-១៣។

- iv. ថាតើកង្វះខាតភាពជាក់លាក់ និងវិការនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនឡើងទៅជំនុំជម្រះបាននាំឱ្យមានព្យសនកម្មមិនអាចជួសជុលបានទៅលើផលប្រយោជន៍របស់ជនត្រូវចោទដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁶⁵³ និង
- v. ថាតើការបដិសេធចោលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ដើម្បីរក្សាធនធានតុលាការ និងដើម្បីពន្លឿនដំណើរការច្បាប់ និងនីតិវិធី សំខាន់ជាងផលប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវរបស់ជនត្រូវចោទដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁶⁵⁴។

៥.៥.៣.៤. បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញសម្រាប់សេចក្តីសម្រេចតាមឆន្ទានុសិទ្ធិ៖ ក្នុងការពិនិត្យឡើងវិញលើសេចក្តីសម្រេចតាមឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត - ដូចជាសេចក្តីសម្រេចទាក់ទងនឹងសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ តាមវិធាន ៥៥(១០) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁶⁵⁵ សំណើសុំតែងតាំងអ្នកជំនាញ តាមវិធាន ៣១(១០) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁶⁵⁶ ឬការសម្រេចរបស់ខ្លួនថាតើបុគ្គលណាមួយ ស្ថិតក្នុងចំណោមអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ដើម្បីគោលបំណងនៃយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក.¹⁶⁵⁷ - តួនាទីរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះគឺ «កំហិតត្រឹមតែ ថាតើ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនបានត្រឹមត្រូវដែរ ឬយ៉ាងណា»¹⁶⁵⁸។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះអាចបានចោលសេចក្តីសម្រេចតាមឆន្ទានុសិទ្ធិ នៅពេលណាដែលសេចក្តីសម្រេចទាំងនោះ៖ (១) ផ្អែកលើការបកស្រាយច្បាប់ជាធរមានមិនបានត្រឹមត្រូវ ដូច្នេះធ្វើឱ្យសេចក្តីសម្រេចនោះទៅជាមោឃៈ (២) ផ្អែកលើសេចក្តីសន្និដ្ឋានមិនត្រឹមត្រូវទៅលើអង្គហេតុដែលបណ្តាលឱ្យមានភាពអយុត្តិធម៌ និង/ឬ (៣) មានភាពអយុត្តិធម៌ ឬមិនសមហេតុសមផល

¹⁶⁵³ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ មាស មុត សុំអង្គបុរេជំនុំជម្រះបកស្រាយទូលាយអំពីវិសាលភាពដែលអាចអនុញ្ញាតបាននៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ជំទាស់ដីកាដោះស្រាយ និង បញ្ជាក់បំភ្លឺអំពីនីតិវិធីមោឃភាព ដីកាដោះស្រាយ ឬ ផ្នែកនានានៃដីកាដោះស្រាយ ប្រសិនបើចាំបាច់ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ **D158/1** កថាខណ្ឌ ១៥។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ **D97/15/9** កថាខណ្ឌ ៣៥។

¹⁶⁵⁴ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្ម ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ **D97/15/9** កថាខណ្ឌ ៣៥។

¹⁶⁵⁵ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ **D164/3/6** កថាខណ្ឌ ២៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាស្តីពីការពិចារណាឡើងវិញ ទៅលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទៅលើសំណើសុំដាក់បញ្ចូលឯកសារភស្តុតាងនៃមុខក្រាបសំណុំរឿង ដែលនឹងជួយដល់ការបញ្ជាក់ពីការដឹងព្រហ្មទណ្ឌរបស់ជនត្រូវចោទ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ **D365/2/17** កថាខណ្ឌ ៣៦។

¹⁶⁵⁶ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបដិសេធសំណើបស់ខ្លួនសុំការតែងតាំងអ្នកជំនាញផ្នែកប្រជាសាស្ត្របន្ថែមដើម្បីពិនិត្យឡើងវិញ នូវខ្លឹមសារនៃរបាយការណ៍អ្នកជំនាញដាក់ជូនដោយលោកស្រី EWA TABEAU និងលោក ជី យាម ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ **D140/9/5** កថាខណ្ឌ ១៦។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សម្រេចបដិសេធលើសំណើសុំយោបល់ពីអ្នកជំនាញជាលើកទីពីរ ចុះថ្ងៃទី១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ **D356/2/9** កថាខណ្ឌ ១៧។

¹⁶⁵⁷ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២០។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២៨។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៤៤។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៥។

¹⁶⁵⁸ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បដិសេធសំណើបស់ខ្លួនសុំការតែងតាំងអ្នកជំនាញផ្នែកប្រជាសាស្ត្របន្ថែមដើម្បីពិនិត្យឡើងវិញ នូវខ្លឹមសារនៃរបាយការណ៍អ្នកជំនាញដាក់ជូនដោយលោកស្រី EWA TABEAU និងលោក ជី យាម ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ **D140/9/5** កថាខណ្ឌ ១៦។

ដោយសារតែមានការបំពានលើឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងបង្ខំឱ្យមានការសន្និដ្ឋានថា ពួកគេខកខានមិនបានអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ដោយមានការពិចារណាល្អិតល្អន់¹⁶⁵⁹។

កំហុស ឬការរំលោភបំពានត្រូវតែ «ជាកត្តាកំណត់សំខាន់ក្នុងការអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត» ដែលបណ្តាលឱ្យមានការសម្រេចដែលរងការជំទាស់¹⁶⁶⁰។

នៅពេលដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះបដិសេធសេចក្តីសម្រេចតាមឆន្ទានុសិទ្ធិ ជាធម្មតាអង្គបុរេបង្អែរសេចក្តីសម្រេចនោះត្រឡប់ទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតឱ្យធ្វើការពិចារណាឡើងវិញ¹⁶⁶¹ ដោយពិចារណាថាវាគឺជាអ្វីៗ «មិនសមស្របសម្រាប់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ធ្វើការជំនួសសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត» ដែរ ឬទេ¹⁶⁶²។ មានតែក្នុងកាលៈទេសៈពិសេសប៉ុណ្ណោះដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះជំនួសសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដោយសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួន ដូចជា ឧទាហរណ៍ នៅពេលដែលសេចក្តីសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខកខានមិនបានអនុវត្តតាមសេចក្តីណែនាំពីមុនរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ស្តីពីបញ្ហាដែលកំពុងកើតមាន¹⁶⁶³ ឬស្ថិតក្រោមទ្រឹស្តីការបដិសេធតាមការសន្មត នៅពេលដែលភាពអសកម្ម ឬការពន្យារពេលរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងការបំពេញកិច្ច បានបណ្តាលឱ្យមានពុលសនកម្មទៅលើភាគីស្នើសុំ¹⁶⁶⁴។

¹⁶⁵⁹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាស្តីពីការពិចារណាឡើងវិញ ទៅលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទៅលើសំណើសុំដាក់បញ្ចូលឯកសារភស្តុតាងបន្ថែមទៅក្នុងសំណុំរឿង ដែលនឹងជួយដល់ការបញ្ជាក់ពីការដឹងឮរបស់ជនត្រូវចោទ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D365/2/17 កថាខណ្ឌ ៣៦។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សម្រេចបដិសេធសំណើសុំអនុញ្ញាតថតសំឡេង/រូបភាពវីដេអូនៃការជួបជាមួយលោក អៀង សារី នៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ចុះថ្ងៃទី១១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ A371/2/12 កថាខណ្ឌ ២២។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត បដិសេធសំណើសុំខ្លួនសុំការតែងតាំងអ្នកជំនាញផ្នែកប្រជាសាស្ត្របន្ថែមដើម្បីពិនិត្យឡើងវិញ នូវខ្លឹមសារនៃរបាយការណ៍អ្នកជំនាញដាក់ជូនដោយលោកស្រី EWA TABEAU និងលោក ជី យាម ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D140/9/5 កថាខណ្ឌ ១៦។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត សម្រេចបដិសេធលើសំណើសុំរយោបល់ពីអ្នកជំនាញជាលើកទីពីរ ចុះថ្ងៃទី១ ខែកក្កដា ២០១០ ឯកសារ D356/2/9 កថាខណ្ឌ ១៧។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះដីកាសម្រេចលើពាក្យសុំរបស់ អោ អាន សុំធ្វើមោឃភាពកិច្ចស៊ើបសួរទាំងមូល ចុះថ្ងៃទី៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D350/1/1/4 កថាខណ្ឌ ១៤។ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អ៊ុយ ថែម ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិសម្រេចដាក់អ្នកស្រីឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យដោយកំបាំងមុខ ចុះថ្ងៃទី១២ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D239/1/8 កថាខណ្ឌ ២៩។ សំណុំរឿង ០០៤១០/ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២១។

¹⁶⁶⁰ សំណុំរឿង ០០៤ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ ទាក់ទងអំពើហិង្សាផ្លូវភេទ នៅតុកលេខ៨ និងនៅក្នុងស្រុកបាកាន ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D365/3/1/5 កថាខណ្ឌ ១៥។

¹⁶⁶¹ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២២។

¹⁶⁶² សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច លើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/3/6 កថាខណ្ឌ ២៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសុំស្វែងរកភស្តុតាងដោះបន្ទុកនៅក្នុងឃ្លាំងផ្ទុករួម ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D164/4/13 កថាខណ្ឌ ២៥។

¹⁶⁶³ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាស្តីពីការពិចារណាឡើងវិញ ទៅលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ទៅលើសំណើសុំដាក់បញ្ចូលឯកសារភស្តុតាងបន្ថែមទៅក្នុងសំណុំរឿង ដែលនឹងជួយដល់ការបញ្ជាក់ពីការដឹងឮរបស់ជនត្រូវចោទ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D365/2/17 កថាខណ្ឌ ៦៦-៦៧។

¹⁶⁶⁴ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការចាត់តាំងអ្នកជំនាញផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ ចុះថ្ងៃទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ A189/1/8 កថាខណ្ឌ ២២-២៤ និង កថាខណ្ឌ៤១-៤៦ (ទទួលស្គាល់ការបដិសេធតាមការសន្មតនៃសំណើសុំតែងតាំងអ្នកជំនាញផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ ដើម្បីវាយតម្លៃសម្បទារបស់ អៀង សារី ក្នុងការចូលរួមក្នុងការការពារក្តីរបស់គាត់ និងក្នុងការវាយតម្លៃថាតើ អ្នកជំនាញត្រូវបានតែងតែងឬ ទេ)។ ចំពោះការអនុវត្តការបដិសេធតាមការសន្មត សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ មាស មុត ប្រឆាំងនឹងការបដិសេធតាមការសន្មតរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចំពោះញាតិរបស់ មាស មុត សុំលុបចោលដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរបន្ថែមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D120/1/1/2 កថាខណ្ឌ ៨។

បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញសម្រាប់សេចក្តីសម្រេចមិនតាមឆន្ទានុសិទ្ធិ៖ ចំពោះ ដីកា ឬសេចក្តីសម្រេចមិនតាមឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដូចជា ដីកា ឬ សេចក្តីសម្រេចដែលដោះស្រាយបញ្ហាផ្នែកយុត្តាធិការ¹⁶⁶⁵ «អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិន [បាន] អនុវត្តបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញផ្សេងពីគ្នា ដែលអាចអនុវត្តចំពោះសេចក្តីសម្រេចតាម ឆន្ទានុសិទ្ធិ»¹⁶⁶⁶ នោះទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គបុរេជំនុំជម្រះវាយតម្លៃថា តើ សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត «បានប្រព្រឹត្តនូវការភាន់ច្រឡំអង្គច្បាប់ ឬអង្គហេតុជាក់លាក់ ដែលធ្វើមោឃភាព សេចក្តីសម្រេច ឬបានបង្កើនថ្លៃថ្នូរការពិចារណានានាដែលពាក់ព័ន្ធ ឬការពិចារណានានាដែល មិនពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងលក្ខណៈមិនសមស្រប» ដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁶⁶⁷។ ការភាន់ច្រឡំផ្នែកអង្គច្បាប់ ដែលត្រូវបានលើកឡើងត្រូវបានពិនិត្យឡើងវិញជាថ្មី ដើម្បីសម្រេចថា តើការលើកឡើងតាម ផ្លូវច្បាប់មានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវដែរ ឬទេ ចំណែកឯការភាន់ច្រឡំផ្នែកអង្គហេតុដែលបាន លើកឡើង ត្រូវបានពិនិត្យមើលក្រោមបទដ្ឋាននៃភាពសមស្រប ដើម្បីសម្រេចថា តើពិតជា មាន ឬគ្មាន អ្នកកាត់សេចក្តីដែលសមហេតុផល បានឈានដល់ការយល់ឃើញលើអង្គហេតុ ដែលកំពុងមានបញ្ហានេះដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁶⁶⁸។

បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញចំពោះដីកាសម្រេចលើការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និង ដីកាសម្រេចដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ៖ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិនិត្យ ឡើងវិញនូវដីកាសម្រេចលើការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន តាមរយៈការធ្វើការវិភាគរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ ការអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យចែងក្នុងវិធាន ៦៣(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ការពិចារណាលើទាំង វិធានផ្ទៃក្នុង និងទាំងនីតិវិធីជាធរមាននៅក្រោមច្បាប់ជាតិកម្ពុជា¹⁶⁶⁹។ ជាពិសេស អង្គបុរេ ជំនុំជម្រះបានពិនិត្យដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដោយវាយតម្លៃលើកត្តានានាដូចជា៖ (១) នីតិវិធីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មុនពេលចេញដីកាឃុំខ្លួន (២) ភាពគ្រប់គ្រាន់នៃ អង្គហេតុសម្រាប់ការបង្គាប់ឱ្យឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន (៣) ថា តើកាលៈទេសៈដែលដីកាឃុំខ្លួន បណ្តោះអាសន្នផ្អែកលើ នៅតែមានអត្ថិភាពនៅពេលពិនិត្យឡើងវិញនោះដែរ ឬយ៉ាងណា (៤) ការអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងការអនុវត្តវិធាន៦៣(៣) នៃ វិធានផ្ទៃក្នុង និង(៥) ការឃុំខ្លួននៅក្នុងមន្ទីរពេទ្យ ដែលជាជម្រើសមួយបែបផ្សេងទៀតនៃការ ឃុំខ្លួន¹⁶⁷⁰។ នៅពេលដែលទទួលបានដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន លែងត្រូវបានបំពេញទៀតហើយនោះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះពិនិត្យឡើងវិញលើសំណើរបស់ជនត្រូវ ចោទ ស្នើសុំឱ្យដោះលែងក្រោមការពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការជាថ្មី¹⁶⁷¹។

¹⁶⁶⁵ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ៨៦។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះការអនុវត្តសហច្បាប់ក្រម ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/15/9 កថាខណ្ឌ ៣៦។

¹⁶⁶⁶ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ (នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ) កថាខណ្ឌ ៨៦។

¹⁶⁶⁷ ដូចខាងលើ។

¹⁶⁶⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៨៦។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានារបស់ សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត លើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D411/3/6 កថាខណ្ឌ ៣៤។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យ សុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ D384/7 កថាខណ្ឌ ២៩។

¹⁶⁶⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្វេកអ៊ាវ ហៅ ឌុប នាថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ ឯកសារ C5/45 កថាខណ្ឌ ៨។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹង ដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ អៀង ធីរិទ្ធ ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C20/I/27 កថាខណ្ឌ ១៨។

¹⁶⁷⁰ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ អៀង ធីរិទ្ធ ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C20/I/27 កថាខណ្ឌ ១៩។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួន ជនត្រូវចោទ អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/I/74 កថាខណ្ឌ ៩។

¹⁶⁷¹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ជនត្រូវចោទ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងដីកាបដិសេធលើសំណើសុំដោះលែងឱ្យមានសេរីភាព និងដីកាសម្រេចពន្យារពេលបិទរោងនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/26 កថាខណ្ឌ ៨៩។

៥.៥.៤. យុត្តាធិការឥស្សរចិត្តរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា «ក្នុងករណីដែលបញ្ញត្តិលក្ខន្តិកៈពុំចែងអំពីសិទ្ធិ អំណាចដើម្បីសម្រេចលើបញ្ហាណាមួយនោះ ខ្លួនមានយុត្តាធិការឥស្សរចិត្ត «ដើម្បីសម្រេច អំពីបញ្ហាបន្ទាប់បន្សំ ដែលកើតឡើងដោយសារតែផលវិបាកផ្ទាល់នៃនីតិវិធីដែលត្រូវបានប្តឹង មកខ្លួន»»¹⁶⁷²។ ដើម្បីឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះអនុវត្តយុត្តាធិការឥស្សរចិត្តរបស់ខ្លួន មុនយុត្តាធិការ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចម្បងរបស់ខ្លួនបាន មានលក្ខខណ្ឌពីរត្រូវបំពេញ៖ (១) ត្រូវតែមានសិទ្ធិ ប្តឹងឧទ្ធរណ៍តាមលក្ខន្តិកៈ ហើយ (២) ប្រសិទ្ធភាពនៃសិទ្ធិនេះអាចគ្មានប្រសិទ្ធភាព ដោយសារ ការរំលោភសិទ្ធិជាសារវន្តជាក់លាក់¹⁶⁷³។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានអនុវត្តយុត្តាធិការឥស្សរចិត្តរបស់ខ្លួន តាមករណីជាក់ស្តែង នីមួយៗ ក្នុងឱកាសជាច្រើន។ ឧទាហរណ៍ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ បានសម្រេចលុបចោលដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដែលបានផ្អាកការប្រាស្រ័យ ទំនាក់ទំនងគ្នារវាងជនត្រូវចោទ និងសហមេធាវីរបស់ខ្លួន ដោយពិចារណាលើការបញ្ជាក់ថា «វាមាន សារៈសំខាន់ជាសារវន្តដើម្បីអាចឱ្យ មាស មុត មានលទ្ធភាពប្រាស្រ័យទំនាក់ទំនង [ជាមួយ ពួកគេ] ក្នុងការទទួលបានព័ត៌មាន និងការផ្តល់យោបល់ជាចាំបាច់ដើម្បីសម្រេចថាតើ [ត្រូវ បន្តប្តឹងឧទ្ធរណ៍] ដែរ ឬយ៉ាងណា»¹⁶⁷⁴។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបាន អនុវត្តយុត្តាធិការឥស្សរចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងការអញ្ជើញអ្នកដាក់ពាក្យសុំ ដែលឋានៈជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ខ្លួនត្រូវបានបដិសេធ ដើម្បីបង្ហាញទស្សនៈរបស់ខ្លួន ក្នុងកិច្ចដំណើរការ នីតិវិធីលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់រួមគ្នា ក្នុងសំណុំរឿង នោះ¹⁶⁷⁵។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា ទោះបីជាអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី លែងជាភាគីនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដែលជាលទ្ធផលនៃដីកាសម្រេចលើកលែង ចោទប្រកាន់រួមគ្នា ហើយដូច្នេះពុំមានសិទ្ធិចូលរួមការជំនុំជម្រះនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍យ៉ាងណាក្តី ក៏សារៈសំខាន់នៃបញ្ហានេះបានលើកឡើងនៅក្នុងដីកាសម្រេច លើកលែងចោទប្រកាន់ និងនៅលើកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកានេះ ក៏ដូចជាដើម្បីផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌ វាចាំបាច់ក្នុងការផ្តល់ឱកាសឱ្យពួកគេចូលរួមការជំនុំ ជម្រះលើបញ្ហាមានកម្រិតមួយចំនួនអំពីគោលជំហររបស់ អ.វ.ត.ក. នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ កម្ពុជា¹⁶⁷⁶។

¹⁶⁷² សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ មាស មុត សុំអង្គបុរេជំនុំជម្រះបកស្រាយទូលាយអំពីវិសាលភាពដែលអាចអនុញ្ញាតបាន នៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាស់ដីកាដោះស្រាយ និង បញ្ជាក់បំភ្លឺអំពីនីតិវិធីមោឃភាព ដីកាដោះស្រាយ ឬ ផ្នែកនានានៃដីកាដោះស្រាយ ប្រសិនបើចាំបាច់ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D158/1 កថាខណ្ឌ ១១។
¹⁶⁷³ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ មាស មុត សុំអង្គបុរេជំនុំជម្រះបកស្រាយទូលាយអំពីវិសាលភាពដែលអាចអនុញ្ញាតបាន នៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាស់ដីកាដោះស្រាយ និង បញ្ជាក់បំភ្លឺអំពីនីតិវិធីមោឃភាព ដីកាដោះស្រាយ ឬ ផ្នែកនានានៃដីកាដោះស្រាយ ប្រសិនបើចាំបាច់ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ D158/1 កថាខណ្ឌ ១២។
¹⁶⁷⁴ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យមានវិធានការបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ D56/19/8 កថាខណ្ឌ ១៥។
¹⁶⁷⁵ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាតិ ពាក់ព័ន្ធនឹងការដាក់ចម្លើយតបទៅ នឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកាដោះស្រាយ និងការអញ្ជើញឱ្យដាក់សារណា ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D308/3/1/8 កថាខណ្ឌ ១៣។
¹⁶⁷⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីជាតិ ពាក់ព័ន្ធនឹងការដាក់ចម្លើយតបទៅនឹង បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកាដោះស្រាយ និងការអញ្ជើញឱ្យដាក់សារណា ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ D308/3/1/8 កថាខណ្ឌ ១១-១៣។

៥.៥.៥. តួនាទីរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងនាមជាសភាស៊ើបសួរ

ទោះបីជាកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. និងវិធានផ្ទៃក្នុង មិនបានចែងច្បាស់លាស់អំពីសភាស៊ើបសួរ ក៏អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ខ្លួនបានបំពេញតួនាទីជាសភាស៊ើបសួរកម្ពុជា¹⁶⁷⁷ ដែលមានអំណាចទូលំទូលាយនៅពេលបានទទួលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍¹⁶⁷⁸។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានកត់សម្គាល់ថា យោងតាមក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ សភាស៊ើបសួរអាច៖

«(ក) ពិនិត្យមើលពិន័យត្រួតពិនិត្យនៃនីតិវិធី ហើយធ្វើមោឃភាពផ្នែកណាមួយនៃនីតិវិធីទាំងមូល [...]

(ខ) បង្គាប់ឱ្យធ្វើកិច្ចស៊ើបសួរបំពេញបន្ថែម [...]

(គ) [...] បង្គាប់ឱ្យពន្លាតការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យ ដល់បទល្មើសដែលទាក់ទងគ្នានឹងបទល្មើស ដែលចង្អុលដោយចៅក្រមស៊ើបសួរ [...]»¹⁶⁷⁹។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបញ្ជាក់ថា តួនាទីនៃសភាស៊ើបសួរកម្ពុជារួមមាន «ទាំងយុត្តាធិការឧទ្ធរណ៍លើកិច្ចរបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរ និងសេចក្តីសម្រេចព្រមទាំងយុត្តាធិការស៊ើបសួរទីពីរផង»¹⁶⁸⁰ និងថាខ្លួនអនុវត្ត «អំណាចចុងក្រោយនៅដំណាក់កាលស៊ើបសួរ»¹⁶⁸¹។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានយល់ឃើញជាការច្នៃថា អំណាចក្នុងការពិនិត្យឡើងវិញរបស់ខ្លួនក្នុងនាមជាសភាស៊ើបសួរទីពីរ ផ្តល់លទ្ធភាពឱ្យខ្លួនក្នុងការ «ដោះស្រាយទាំងអស់ទៅលើកិច្ចទាំងឡាយទាក់ទងនឹងរឿងក្តីដែលអយ្យការ ឬចៅក្រមស៊ើបសួរមាន ឬគួរមាន ដើម្បីឱ្យការណែនាំនោះមានលក្ខណៈពេញលេញ និងស្របច្បាប់»¹⁶⁸²។ ចំណុចនេះរួមមានអំណាចក្នុងការ៖

- i. «បោសសម្អាតភាពមិនប្រក្រតីនៅក្នុងនីតិវិធីដែលខ្លួនបានទទួលវិនិច្ឆ័យ មុនពេលបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះ»។
- ii. «ពិនិត្យទាំងមូល និងកែសម្រួលរឿងក្តី រួមទាំងការកែតម្រូវកំហុស ក្នុងការកំណត់ប្រភេទនៃបទល្មើសរបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរអង្កេត និងកត់សម្គាល់គ្រប់កាលៈទេសៈច្បាប់ទាំងអស់ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គហេតុ»។ និង
- iii. «ការពិនិត្យ និងកែតម្រូវការងាររបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរអង្កេតនៅក្នុងនីតិវិធីនៃប្រតិបត្តិ

¹⁶⁷⁷ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច នាថ្ងៃទី ០៣ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧ ឯកសារ C5/45 កថាខណ្ឌ ៧។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៤៤។

¹⁶⁷⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៤១។

¹⁶⁷⁹ ដូចខាងលើ។

¹⁶⁸⁰ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៤៤។

¹⁶⁸¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៩។

¹⁶⁸² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៧។

ការចាំបាច់ណាមួយសម្រាប់បម្រើផលប្រយោជន៍នៃការបញ្ជាក់ការពិត»¹⁶⁸³។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះក៏បានបញ្ជាក់ថា សភាស៊ើបសួរ «ត្រូវធ្វើការស៊ើបសួររឿងក្តីដោយខ្លួនឯង» នៅពេលបានទទួលដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ ដែលជាលទ្ធផលនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍¹⁶⁸⁴។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានកត់សម្គាល់ថា អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ «ពុំបានជ្រើសរើសវិធីសាស្ត្របែបនោះទេ» បើទោះបីជាបាន «ដឹងអំពីអំណាចរបស់ខ្លួនក្នុងការធ្វើលើសពីការប្រកាសភាពខុសច្បាប់នៃស្ថានភាពដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការចេញដីកាដោះស្រាយពីរផ្ទុយគ្នា និងចេញដីកាដោះស្រាយមានសុពលភាពរបស់ខ្លួនថ្មីមួយបាន»¹⁶⁸⁵។

៥.៦. ដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ

វិធាន ៧៩-១០៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងបានបញ្ញត្តិនីតិវិធីដែលអាចអនុវត្តបានក្នុងអំឡុងពេលដំណាក់កាលជំនុំជម្រះរបស់ អ.វ.ត.ក។ វិធានជាច្រើនក្នុងចំណោមវិធានទាំងនេះ ត្រូវបានបកស្រាយនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. ហួសពីពាក្យពេចន៍ដែលកំហិតរបស់វិធានទាំងនោះផ្ទាល់ ខណៈដែលវិធានផ្សេងទៀតទាក់ទងការធ្វើអធិប្បាយយ៉ាងទូលំទូលាយ។ ផ្នែកនេះលើកឡើងនូវទិដ្ឋភាពមួយចំនួនអំពីនីតិវិធីជំនុំជម្រះ ពោលគឺ (១) ការទទួលយកសំណុំរឿង (២) ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និង ការដាក់ឱ្យនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ (៣) វិធានស្តីពីភស្តុតាង (៤) អញ្ញត្រកម្ម (៥) ការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី (៦) កិច្ចស៊ើបសួរបន្ថែម (៧) ការកំណត់បទល្មើសឡើងវិញ និង (៨) បន្ទុក និងបទដ្ឋាននៃភស្តុតាង។

៥.៦.១. ការទទួលយកសំណុំរឿង

វិធាន ៧៩(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលបណ្តឹងដោយដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ តាមសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ។ ជាទូទៅចំណុចនេះមានន័យថា ប្រសិនបើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ណាមួយត្រូវបានដាក់ ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ នោះអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវបានប្តឹងបន្ទាប់ពីសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍។ ហេតុដូច្នេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះពិចារណាថា វិធាន៧៩(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ណែនាំថា អង្គបុរេមានអំណាចចេញដីកាដោះស្រាយថ្មី ឬដីកាដោះស្រាយដែលកែតម្រូវ ដែលអាចប្រើជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការជំនុំជម្រះ¹⁶⁸⁶។

¹⁶⁸³ ដូចខាងលើ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ កត់សម្គាល់ថា នៅលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះ លើកលែងសមភាគីជាតិរបស់ខ្លួនចេញ បានពិភាក្សាអំពីមុខងាររបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងនាមសភាស៊ើបសួរកម្ពុជា។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ យោបល់របស់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Baik Kang Jin កថាខណ្ឌ ១២៩-៣០។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ មិនបានពិភាក្សាអំពីមុខងាររបស់ខ្លួន ដែលជាសភាស៊ើបសួរកម្ពុជានោះទេ នៅក្នុងសេចក្តីពិចារណារបស់ខ្លួនលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយក្នុង សំណុំរឿង ០០៤។

¹⁶⁸⁴ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣០។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២២។

¹⁶⁸⁵ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងនឹងការបញ្ចប់អាទិភាព សំណុំរឿង ០០៤/២ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង សំណុំរឿង ០០៤/២ ចុះថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ E004/2/1/1/2 កថាខណ្ឌ ៦១។

¹⁶⁸⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៤០។ សំណុំរឿង ០០៤/១០ សេចក្តីពិចារណាលើ

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលស្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះយល់ថា «ការចូលមើលសំណុំរឿងនេះ មិនមែនជាការទទួលសំណុំរឿងជាលក្ខណៈផ្លូវការនោះទេ រហូតដល់ពេលមានការចេញសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះដីកាដោះស្រាយនេះសិន»¹⁶⁸⁷។ ដើម្បីចាប់ផ្តើមការងាររៀបចំ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានស្នើសុំ និងបានទទួលការអនុញ្ញាតពីអង្គបុរេជំនុំជម្រះឱ្យចូលមើលសំណុំរឿងពេលកំពុងរង់ចាំសេចក្តីសម្រេចណាមួយលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ។ ដោយពិចារណាលើលក្ខណៈនៃបញ្ហាស្ថិតក្រោមបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ អង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា ការអនុញ្ញាតឱ្យចូលមើលសំណុំរឿងតាមការស្នើសុំនោះ អាចឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចាប់ផ្តើមការងាររៀបចំរបស់ខ្លួន និង «ជួយក្នុងការធានាដល់ការជំនុំជម្រះឱ្យដំណើរការទៅប្រកបដោយយុត្តិធម៌ និង ឆាប់រហ័ស»¹⁶⁸⁸។

ការអនុវត្តនេះបានបន្តធ្វើក្នុងសំណុំរឿង ០០២។ បន្ទាប់ពីកិច្ចស៊ើបសួររយៈពេលបីឆ្នាំ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានចោទប្រកាន់បញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះជនជាប់ចោទចំនួនបួនរូប ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ និង ការរំលោភលើក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦។ នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ អង្គបុរេជំនុំជម្រះតម្កល់ដីកាដោះស្រាយ ដោយធ្វើការកែប្រែមួយចំនួន ហើយបានបញ្ជូនជនជាប់ចោទជាផ្លូវការទៅជំនុំជម្រះ¹⁶⁸⁹។ ក្រោយពីសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះទាំងអស់នេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចាត់ទុកខ្លួនឯងថាបានទទួលសំណុំរឿង ០០២ ជាផ្លូវការ¹⁶⁹⁰។

កាលៈទេសៈពិសេសនៃសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ ដែលកំណត់លក្ខណៈដោយការខ្វែងយោបល់គ្នារវាងភាគីជាតិ និងភាគីអន្តរជាតិនៃការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គបុរេជំនុំជម្រះ តម្រូវឱ្យមានការអនុវត្តខុសគ្នា។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ មិនអាចធានាបាននូវសំឡេងភាគច្រើនលើសលប់ដែលតម្រូវសម្រាប់ចេញសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយបាន បើទោះជាខ្លួនបានសម្រេចថាការចេញដីកាដោះស្រាយផ្ទុយគ្នាក្នុងពេលដំណាលគ្នារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខុសច្បាប់យ៉ាងណាក៏ដោយ យោងតាមក្របខ័ណ្ឌរបស់ អ.វ.ត.ក.¹⁶⁹¹។ នៅពេលដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ ព្យាយាមឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលយករឿងក្តីនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសង្កេតឃើញថា ខ្លួនមិនដែលទទួលបានការជូនដំណឹងជាផ្លូវការអំពីរឿងក្តីនេះទេ ហើយក៏មិនដែលបានទទួលសំណុំរឿងនេះដែរ¹⁶⁹²។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ២២។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣០។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៣៦។

¹⁶⁸⁷ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសុំការអនុញ្ញាតពិនិត្យសំណុំរឿង ចុះថ្ងៃទី១១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨-២០១៧ ឯកសារ D99/3/5 កថាខណ្ឌ ៧។

¹⁶⁸⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១ និង៨។

¹⁶⁸⁹ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣។

¹⁶⁹⁰ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ ដីកាកំណត់កាលបរិច្ឆេទសវនាការដែលត្រូវធ្វើឡើងអនុលោមតាមវិធាន ៦៨(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E79។

¹⁶⁹¹ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីដីកាដោះស្រាយផ្ទុយគ្នារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ សេចក្តីពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ និងការបញ្ចប់សំណុំរឿងទាំងនេះដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៥.៣។

¹⁶⁹² សូមមើល សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីផ្តើមការណ៍របស់ចៅក្រមអង្គជំនុំសាលាដំបូងនៃ អ.វ.ត.ក ស្តីពីសំណុំរឿង ០០៤/០២ ៣កំព័ន្ធនិង អោ អាន ចុះថ្ងៃទី៣ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ E004/2/11.16។

«ពុំមានតួនាទីក្នុងការអនុញ្ញាត និង/ឬ ជូនដំណឹងអំពីការដាក់ឯកសារតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក» ដោយសារតែសេចក្តីពិចារណាបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានធ្វើឱ្យដីកាដោះស្រាយទៅជាមោឃៈ និងគ្មានសុពលភាព¹⁶⁹³។ «ក្នុងករណីពុំមានដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះដែលដាក់លាក់ និងអាចអនុវត្តបាន» អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានប្រកាសថា សំណុំរឿង០០៤/០២ ត្រូវបានបញ្ចប់¹⁶⁹⁴។ ក្រោយមកទៀត អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលចេញសេចក្តីសម្រេចស្រដៀងគ្នាក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤¹⁶⁹⁵។

៥.៦.២. ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន និងការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅ ក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ

វិធាន ៨២(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា លើកលែងតែការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ត្រូវបានបង្គាប់រួចហើយយោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ជនជាប់ចោទត្រូវបន្តមានសេរីភាពពាណិជ្ជកម្មកំពុងបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ក្នុងករណីដែលជនជាប់ចោទស្ថិតក្នុងការឃុំខ្លួន នៅពេលបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូងនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពួកគេបន្តស្ថិតក្នុងការឃុំខ្លួនរហូតអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចេញសេចក្តីសម្រេចថ្មីលើការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ឬ សាលាក្រមរបស់ខ្លួន¹⁶⁹⁶។ ពាក្យ «ការបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូង» ក្នុងវិធាន ៨២(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងមានន័យខុសគ្នាពីការបង្ហាញខ្លួនលើកដំបូង ដែលកំណត់ការចាប់ផ្តើមការជំនុំជម្រះ អនុលោមតាមវិធាន ៨០ស្ទួន(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងរួមបញ្ចូល «ការបង្ហាញខ្លួនណាមួយរបស់ជនជាប់ចោទ នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ទោះបីជាតាមសំណើសុំរបស់ខ្លួន ឬ តាមការបង្គាប់របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាណាមួយដែលស្ថិតក្នុងសមត្ថកិច្ចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលបានសំណុំរឿង ក៏ដោយ»¹⁶⁹⁷។

ជនជាប់ចោទ ឬមេធាវីរបស់ខ្លួនអាចស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដោះលែងពួកគេ ដោយផ្ទាល់មាត់ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ ឬតាមរយៈពាក្យសុំជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដាក់ទៅក្រឡាបញ្ជីអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអនុលោមតាមវិធាន ៨២(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ បន្ទាប់ពីស្តាប់សហព្រះរាជអាជ្ញា ជនជាប់ចោទ និងសហមេធាវីការពារក្តីរបស់ពួកគេរួចហើយ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវសម្រេចលើសំណើនោះឱ្យបានឆាប់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ហើយក្នុងករណីណាក៏ដោយ មិនត្រូវលើសពី ៣០ ថ្ងៃ ក្រោយពេលទទួលបានសំណើសុំផ្ទាល់មាត់ ឬ ពាក្យសុំជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនោះ¹⁶⁹⁸។ នៅពេលបានទទួលពាក្យសុំឱ្យ

¹⁶⁹³ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងនឹងការបញ្ចប់អានុភាព សំណុំរឿង ០០៤/០២ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ E004/2/1/1/2 កថាខណ្ឌ ៥៣-៥៤។
¹⁶⁹⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧១។
¹⁶⁹⁵ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ អំពីការខកខានរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងការបញ្ជូនសំណុំរឿង ០០៣ ទៅជំនុំជម្រះដូចបានតម្រូវដោយក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក. ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ 3/1/1/1។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការខកខានរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងការបញ្ជូនសំណុំរឿង ០០៤ ទៅជំនុំជម្រះដូចបានតម្រូវដោយក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្តិរបស់ អ.វ.ត.ក. ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ 2/1/1/1។
¹⁶⁹⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨២(១)-(២)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែងជនជាប់ចោទអោយនៅក្រៅឃុំ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E39/5 កថាខណ្ឌ ២៣។
¹⁶⁹⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់ ខៀវ សំផន ស្តីពីសំណើសុំដោះលែងជាបន្ទាន់ ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E50/3/1/4 កថាខណ្ឌ ៤៤។
¹⁶⁹⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨២(៣)។

ដោះលែង អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវពិនិត្យមើលថាតើ លក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកច្បាប់ និងផ្នែក អង្គហេតុទាំងអស់ត្រូវបានបំពេញដែរ ឬទេ នៅដំណាក់កាលបច្ចុប្បន្ននៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី នោះ¹⁶⁹⁹។

ក្នុងពេលណាមួយក្នុងអំឡុងពេលកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អាចបង្គាប់ឱ្យដោះលែងជនជាប់ចោទ ឬនៅពេលចាំបាច់ ដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យ តាមផ្លូវតុលាការ ឬឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទ¹⁷⁰⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសន្និដ្ឋាន ថា វិធាន ៨២(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បានបង្កើតសច្ចាប័ណ្ណមិនអាចបដិសេធបាន «ដែលថា លក្ខខណ្ឌសម្រាប់ការឃុំខ្លួនដែលបង្គាប់ពីមុនមកដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត [ឬអង្គបុរេ ជំនុំជម្រះ] ត្រូវបន្តអនុវត្តនៅពេលដែលសំណុំរឿងបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះ»។ ជនជាប់ចោទ មានបន្ទុកក្នុងការតវ៉ាប្រឆាំងទៅនឹងមូលដ្ឋាននៃការឃុំខ្លួន តាមការស្នើសុំទៅអង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង¹⁷⁰¹។

ប្រសិនបើសំណើសុំដោះលែងណាមួយត្រូវបានបដិសេធ ជនជាប់ចោទអាចដាក់ ពាក្យស្នើសុំបន្ថែមទៀត ក្នុងករណីដែលកាលៈទេសៈរបស់ខ្លួនមានការប្រែប្រួល ចាប់តាំងពី ពាក្យស្នើសុំចុងក្រោយត្រូវបានបដិសេធ¹⁷⁰²។ ទាំងជនជាប់ចោទ និងទាំងសហព្រះរាជអាជ្ញា អាចប្តឹងសាទុក្ខជំទាស់ទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចលើការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង¹⁷⁰³។

ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ព្រម តាមសំណើសុំឱ្យដោះលែង ជនជាប់ ចោទត្រូវទទួលបានការដោះលែង «លើកលែងតែប្រធានអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេច ផ្សេងពីនេះ តាមសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា»។ សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវស្នើសុំឱ្យផ្អាក ដីកានោះ ដោយភ្ជាប់ជាមួយនូវឯកសារចតចម្លង នៃពាក្យបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងដីកា ដោះលែង។ ប្រធានអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ត្រូវចេញសេចក្តីសម្រេចក្នុងរយៈពេល ៤៨ ម៉ោង លើសំណើសុំផ្អាកដីកាដោះលែងនោះ ដែលក្នុងអំឡុងពេលនោះអានុភាពនៃដីកានេះ ត្រូវផ្អាកការអនុវត្តសិន។ ប្រសិនបើប្រធានអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធសំណើសុំ ផ្អាកការអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ឬខកខានក្នុងការសម្រេចលើ សំណើសុំនេះក្នុងរយៈពេលដែលបានកំណត់ នោះជនជាប់ចោទត្រូវតែដោះលែងឱ្យមាន សេរីភាពភ្លាមៗ។ ប្រសិនបើប្រធានអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចឱ្យផ្អាកការអនុវត្តសេចក្តី សម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ជនជាប់ចោទត្រូវស្ថិតនៅក្នុងការឃុំខ្លួនដដែល រហូត ដល់ពេលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចសេចក្តីលើពាក្យបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហ

¹⁶⁹⁹ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែងជនជាប់ចោទអោយនៅក្រៅឃុំ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E39/5 កថាខណ្ឌ ២៤។

¹⁷⁰⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨២(២)។

¹⁷⁰¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗរបស់ ខៀវ សំផន ស្តីពីសំណើសុំដោះលែងជាបន្ទាន់ ចុះថ្ងៃទី៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E50/3/1/4 កថាខណ្ឌ ៤៧-៤៨។

¹⁷⁰² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨២(៤)។

¹⁷⁰³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨២(៥)។

ព្រះរាជអាជ្ញានេះ។ លើកលែងតែ នៅក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ត្រូវសម្រេចលើការបណ្តឹងសាទុក្ខបែបនេះ ក្នុងរយៈពេល១៥ថ្ងៃ បន្ទាប់ពីក្រឡាបញ្ជីរបស់ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានទទួលសំណុំរឿង¹⁷⁰⁴។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធសំណើរបស់ ឌុច សុំ ឱ្យដោះលែង ដោយផ្អែកលើការឃុំខ្លួនបន្តរបស់គាត់ ពីថ្ងៃទី១០ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៩ ដោយ អាជ្ញាធរកម្ពុជា។ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ការឃុំខ្លួនពីមុនរបស់ ជនជាប់ចោទបង្កើតបានជាការរំលោភច្បាប់ជាតិជាធរមាននាពេលនោះ និងបានរំលោភលើ សិទ្ធិដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិរបស់គាត់ក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះ ក្នុងរយៈពេលសមស្រប និងការឃុំខ្លួនស្របតាមច្បាប់យ៉ាងណាក្តី¹⁷⁰⁵ ក៏អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងយល់ឃើញថា ភាពខុសច្បាប់នេះ ឌុច មានសិទ្ធិទទួលបានដំណោះស្រាយ នៅដំណាក់កាលក្រោយ¹⁷⁰⁶។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិនិត្យមើលបញ្ហា ថាតើ ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់គាត់ស្ថិតក្រោមសិទ្ធិអំណាចរបស់ អ.វ.ត.ក. បានបន្ត មានយុត្តិកម្មតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ៦៣(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែរ ឬយ៉ាងណា។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា មូលហេតុចំនួនបី នៅក្នុងសេចក្តី សម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះស្តីពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន នៅបន្តមានសុពលភាព ពោល គឺ ទាក់ទងទៅនឹងការចៀសវាងកុំឱ្យមានការគេចវេរៈ ភាពចាំបាច់ក្នុងការរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់ សាធារណៈ និងការការពារសុវត្ថិភាពដល់ជនជាប់ចោទ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏ យល់ឃើញថា ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នគឺត្រឹមត្រូវតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃកិច្ចដំណើរការ នីតិវិធីជំនុំជម្រះ ពិសេស តម្រូវការក្នុងការធានាអំពីវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទនៅពេល ជំនុំជម្រះ¹⁷⁰⁷។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវសម្រេចថាតើ កង្វះសំអាង ហេតុនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកា ដំណោះស្រាយ បានធ្វើឱ្យសេចក្តីសម្រេចទាំងនោះអសុពលភាព និងតម្រូវឱ្យមានការដោះ លែងជនជាប់ចោទបន្តបន្ទាប់ដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁷⁰⁸។ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង យល់ឃើញថា ការយឺតយ៉ាវរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុងការផ្តល់សំអាងហេតុ គឺជាការផ្អែក នីតិវិធី ដែលប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិជំនុំជម្រះត្រឹមត្រូវជាសារវន្តរបស់ជនជាប់ចោទយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិចារណាថា វិការនេះត្រូវបានដោះស្រាយដោយការចេញសំអាង ហេតុពេញលេញពេលក្រោយមកទៀត។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានកត់សម្គាល់ផងដែរ ថា ការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទបណ្តោះអាសន្នត្រូវបានពិនិត្យឡើងវិញជាប្រចាំ និងជាញឹកញាប់ ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដោយធានាបានថាពួកគេបានដឹងពី

¹⁷⁰⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨២(៦)។
¹⁷⁰⁵ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែងជនជាប់ចោទអោយនៅក្រៅឃុំ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E39/5 កថាខណ្ឌ ១៨-២១។
¹⁷⁰⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៧-៣៧។
¹⁷⁰⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២២-២៦។
¹⁷⁰⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែងបន្ទាន់របស់ នួន ជា ខៀវ សំផន និង អៀង ធីន្ទ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E50 កថាខណ្ឌ ៩។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ អៀង សារី សុំឱ្យមានការ ដោះលែង ចុះថ្ងៃទី១២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E79/2។

មូលដ្ឋានគាំទ្រការបន្តការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទទាំងនោះ¹⁷⁰⁹។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបន្តពិនិត្យមើលមូលដ្ឋានគតិយុត្តិ សម្រាប់ការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទតាមវិធាន ៦៣(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ការឃុំខ្លួនគឺជាមធ្យោបាយតែមួយគត់ដើម្បីការពារប្រឆាំងនឹងការគេចវេរៈ ហើយបានបង្កប់ឱ្យបន្តការឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទទាំងបួនរូប។ ដោយកត់សម្គាល់ថា ការមិនមានការជូនដំណឹងជាមុនដើម្បីត្រៀមរៀបចំឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់នូវសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ពួកគេ តាមវិធាន ៦៣(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចថា មេធាវីការពារក្តីមិនតម្រូវឱ្យបង្ហាញនូវការប្រែប្រួលស្ថានភាព ផ្នែកតាមវិធាន ៨២(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងនោះទេ ប្រសិនបើពួកគេមានសំណើសុំថ្មីដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង¹⁷¹⁰។

នៅក្នុងការសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ ខៀវ សំផន ជំទាស់នឹងសេចក្តីសម្រេចនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើកឡើងថា បើទោះជាវិធាន ៨២(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងបានបង្កើតសច្ចុប្បន្នភាពមិនអាចបដិសេធបាន ដែលថាលក្ខខណ្ឌសម្រាប់ការឃុំខ្លួនបន្តអនុវត្ត នៅពេលដែលរឿងក្តីត្រូវបានបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញ «ប្រកបដោយអត្ថន័យ»¹⁷¹¹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំបានផ្តល់ការគាំទ្រគ្រប់គ្រាន់លើសេចក្តីសម្រេចបន្តការឃុំខ្លួន ដែលផ្អែកទាំងស្រុងតែទៅលើវិធាន៦៣(៣)(ខ)(iii) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ពោលគឺ ហានិភ័យនៃការគេចវេរៈ ដោយផ្អែកលើការដាក់ទោសធ្ងន់ជាសក្តានុពល ដោយមិនបានប្តឹងថ្លែងឱ្យបានត្រឹមត្រូវលើកត្តាផ្សេងទៀត¹⁷¹²។ បន្ថែមលើនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ខ្លួនមិនស្ថិតក្នុងតួនាទីពិចារណាថាតើ លក្ខខណ្ឌណាផ្សេងទៀតក្នុងវិធាន ៦៣(៣)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងត្រូវបានបំពេញនោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបញ្ជាក់ថា តួនាទីរបស់ខ្លួនក្នុងនាមជាតុលាការចុងក្រោយលើបណ្តឹងសាទុក្ខ គឺត្រូវពិនិត្យឡើងវិញលើសេចក្តីសម្រេចដែលរងការជំទាស់ ផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃបណ្តឹងសាទុក្ខដែលបានបង្ហាញ។ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា តុលាការជាន់ខ្ពស់អាចដាក់សំអាងហេតុរបស់ខ្លួនជំនួសសំអាងហេតុដែលខុសឆ្គងនៃសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការជាន់ដំបូងបាន លុះត្រាតែបញ្ហានោះត្រូវបានប្តឹងសាទុក្ខ និងគាំទ្រដោយសំអាងហេតុដែលមាន។ ដោយសារតែសហព្រះរាជអាជ្ញា មិនបានប្តឹងសាទុក្ខសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដូច្នេះការពិនិត្យឡើងវិញរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកំហិតត្រឹមតែមូលដ្ឋានជាក់លាក់នៃការឃុំខ្លួន ទាក់ទងនឹងការធានាវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទ ក្នុងអំឡុងពេលកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីប៉ុណ្ណោះ។ ហេតុដូច្នេះបន្ទាប់ពីបានរកឃើញកំហុសអង្គច្បាប់ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបញ្ជូនសេចក្តីសម្រេចនេះត្រឡប់ទៅអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងវិញ ដើម្បីធ្វើការកំណត់សាជាថ្មី¹⁷¹³។

¹⁷⁰⁹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំដោះលែងបន្ទាន់របស់ នួន ជា ខៀវ សំផន និង អៀង ធីរ្យ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E50 កថាខណ្ឌ ២៩-៣៤។

¹⁷¹⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៨-៤២។

¹⁷¹¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់ ខៀវ សំផន ស្តីពីសំណើសុំដោះលែងជាបន្ទាន់ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E50/3/1/4 កថាខណ្ឌ ៤៩។

¹⁷¹² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤០-៤១។

¹⁷¹³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤២-៥០,៥២ និង ៥៤។

៥.៦.៣. វិធាននៃភស្តុតាង

វិធាន ៨៧(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា លើកលែងតែមានការចែងផ្សេងពីនេះ ភស្តុតាងទាំងអស់អាចទទួលយកបាននៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក។ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទាំងអស់ ត្រូវតែផ្អែកទាំងស្រុងលើភស្តុតាង ដែលបានដាក់នៅចំពោះមុខខ្លួន និងជាកម្មវត្ថុនៃការដេញដោល¹⁷¹⁴។ ដើម្បីត្រូវបានពិចារណាថា «ដាក់នៅចំពោះមុខ» អង្គជំនុំជម្រះ ខ្លឹមសារនៃភស្តុតាងទាំងអស់ត្រូវតែបានសង្ខេប ត្រូវតែបានអាន ឬ ត្រូវបានកំណត់បង្ហាញអត្តសញ្ញាណយ៉ាងសមស្រប¹⁷¹⁵។ ប្រសិនបើមិនមានការជំទាស់ទៅនឹងឯកសារណាមួយ ឬ ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបដិសេធការជំទាស់ទៅនឹងឯកសារណាមួយនោះ អង្គជំនុំជម្រះទទួលយក និងពិចារណាឯកសារដែលត្រូវបានសង្ខេបខ្លឹមសារត្រឹមត្រូវ ឬ បានកំណត់អត្តសញ្ញាណត្រឹមត្រូវ (រួមមាននៅក្នុងសំណើសុំឱ្យទទួលយក) និងម្យ៉ាងវិញទៀត ដែលបានបំពេញតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃវិធាន ៨៧(៣)-(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ ឯកសារនីមួយៗ ដែលបានទទួលយក នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះត្រូវផ្តល់លេខសម្គាល់ «E3»¹⁷¹⁶។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង មានឆន្ទានុសិទ្ធិបដិសេធសំណើសុំឱ្យពិនិត្យភស្តុតាងណា ដែល «ពុំជាប់ពាក់ព័ន្ធ ឬជាន់គ្នា ឬ ពុំអាចរកបានក្នុងរយៈពេលសមស្របណាមួយ ពុំសមស្របក្នុងការបញ្ជាក់អង្គហេតុដែលជាគោលដៅនៃការស្នើសុំពិនិត្យភស្តុតាង ដែលច្បាប់មិនអនុញ្ញាត ឬដែលមានចេតនាពន្យារកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី»¹⁷¹⁷។ អង្គជំនុំជម្រះក៏មានឆន្ទានុសិទ្ធិទូលំទូលាយ ក្នុងការសម្រេចថាតើសាក្សីរូបណាត្រូវស្តាប់សក្ខីកម្មផងដែរ¹⁷¹⁸។

ភាគីអាចស្នើសុំឱ្យទទួលយកភស្តុតាង នៅដំណាក់កាលណាមួយនៃការជំនុំជម្រះ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏អាចកោះហៅ ឬស្តាប់សក្ខីកម្មបុគ្គលណាមួយក្នុងនាមជាសាក្សី ឬទទួលយកភស្តុតាងថ្មីណាមួយ ដែលខ្លួនយល់ឃើញថាជួយដល់ការបង្ហាញការពិត¹⁷¹⁹។ ដើម្បីអាចត្រូវបានទទួលយក ភស្តុតាងចាំបាច់ត្រូវពាក់ព័ន្ធ និងអាចជឿទុកចិត្តជាបឋម។ ភាគីត្រូវតែមានឱកាសក្នុងការជំទាស់ទៅលើភាពអាចទទួលយកបាននៃភស្តុតាងនៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការពិភាក្សាដេញដោល ទោះបីជាភាគីមិនបានប្រើប្រាស់ឱកាសនេះក្តី¹⁷²⁰។

ភស្តុតាងណាដែលមិនអាចរកបាន នៅពេលបើកការជំនុំជម្រះ ត្រូវចាត់ទុកថាជា «ភស្តុតាងថ្មី»។ យោងតាមវិធាន ៨៧(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ភាគីដាក់បណ្តឹងត្រូវបង្ហាញថា ភស្តុតាងថ្មីនោះមិនអាចរកបាន នៅមុនពេលបើកការជំនុំជម្រះ និង/ឬ មិនអាចរកបានពីមុន ទោះបីជាបានខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងសមហេតុផលក្តី។ ប្រសិនបើសំណើសុំឱ្យទទួលយក

¹⁷¹⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨៧(២)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៩។
¹⁷¹⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨៧(៣)។
¹⁷¹⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤ (យោង វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨៧(៣)-(៤))។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤០។
¹⁷¹⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤២ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤១។
¹⁷¹⁸ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីសាក្សី អ្នកជំនាញ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលត្រូវស្តាប់សក្ខីកម្មនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E312។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីសាក្សីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកជំនាញដែលត្រូវបានស្នើសុំស្តាប់សក្ខីកម្មនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ E459។
¹⁷¹⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨៧(៤)។
¹⁷²⁰ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៦។

ភ័ស្តុតាងពុំបានធ្វើទាន់ពេលវេលានោះទេ អង្គជំនុំជម្រះនៅតែអាចទទួលយកភ័ស្តុតាងដែលបានស្នើសុំនោះ ដើម្បីជាប្រយោជន៍នៃយុត្តិធម៌¹⁷²¹។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងផ្នែកការសម្រេចរបស់ខ្លួនលើភ័ស្តុតាង ដែលបានដាក់នៅចំពោះមុខខ្លួន និងដែលស្ថិតក្រោមការពិភាក្សាដេញដោលតទល់។ អង្គជំនុំជម្រះបានពិចារណាលើការជំទាស់ទៅនឹងតម្លៃជាភ័ស្តុតាង ជាពិសេស ភ័ស្តុតាងទាំងឡាយដែលបានបំពេញនូវការបញ្ជាក់បឋម នៃភាពពាក់ព័ន្ធ និងភាពអាចជឿជាក់បាននៃភ័ស្តុតាងដែលបានស្នើសុំ។ កត្តាទាំងឡាយដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងតម្លៃជាភ័ស្តុតាងរួមមាន៖ (១) លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ៨៧(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (២) កាលៈទេសៈជុំវិញការបង្កើត ឬ ការកត់ត្រាភ័ស្តុតាង (៣) ថាតើឯកសារដែលត្រូវបានទទួលយកនោះជាឯកសារដើម ឬជាឯកសារចតុចម្លង (៤) លទ្ធភាពនៃការអានបាន (៥) ភាពមិនស៊ីចង្វាក់ខ្លះៗទៅនឹងឯកសារដទៃទៀត (៦) កង្វះចន្លោះដែលអាចចោទប្រកាន់បាន (៧) ថាតើភាគីមានឱកាសសួរដេញដោលភ័ស្តុតាង និង (៨) សញ្ញាណផ្សេងៗទៀតនៃភាពគួរឱ្យទុកចិត្តបាន រួមទាំងដំណើរការនៃការរក្សាភ័ស្តុតាង និងប្រភពភ័ស្តុតាង¹⁷²²។ កថាខណ្ឌខាងក្រោមរៀបរាប់អំពីការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល និងការវាយតម្លៃពីប្រភេទផ្សេងៗនៃភ័ស្តុតាង។

ភ័ស្តុតាងឯកសារ៖ តាមវិធានទូទៅ ភ័ស្តុតាងឯកសារតម្រូវឱ្យមានជាបីភាសាផ្លូវការរបស់ អ.វ.ត.ក. (ភាសាខ្មែរ ភាសាបារាំង និងភាសាអង់គ្លេស) ដើម្បីដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ¹⁷²³។ ករណីលើកលែងគឺអនុវត្តចំពោះតែភ័ស្តុតាងណា ដែលបានបង្ហាញជាក់ច្បាស់ថា ឯកសារទាំងនោះពុំតម្រូវឱ្យមានការបកប្រែ។ ដើម្បីផលប្រយោជន៍នៃយុត្តិធម៌ អង្គជំនុំជម្រះនៅតែពិចារណាលើភ័ស្តុតាងដែលមិនមានការបកប្រែ នៅក្នុងសាលាក្រមរបស់ខ្លួន ប៉ុន្តែតែក្នុងករណីដែលភ័ស្តុតាងទាំងនោះមានលក្ខណៈស៊ីចង្វាក់គ្នាជាមួយនឹងប្រភពផ្សេងៗទៀតដែលអាចជឿទុកចិត្តបានតែប៉ុណ្ណោះ។ លើសពីនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិចារណាថាតើ ជនជាប់ចោទបានបង្ហាញពីការយល់ដឹងលើភ័ស្តុតាងទាំងនេះដែរ ឬអត់ ឬមួយថា តើជនជាប់ចោទបានពឹងផ្អែកលើភ័ស្តុតាងបែបនោះនៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួនដែរ ឬទេ¹⁷²⁴។ ភ័ស្តុតាងឯកសារក៏ចាំបាច់ត្រូវតែមានភាពត្រឹមត្រូវ មានន័យថា វាគឺជា «ឯកសារដើម ឬជាប្រភពដើម»¹⁷²⁵។

បញ្ជីឯកសារ៖ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងតម្រូវឱ្យភាគីដាក់បញ្ជីឯកសារ ដែលខ្លួនមានបំណងដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ¹⁷²⁶។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានតម្កល់ការអនុវត្តនេះ ដោយលើកឡើងថា វិធាន ៨០(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងគឺជា «ឧបករណ៍សម្រាប់គ្រប់គ្រង» ដែលដាក់វិន័យលើភាគីក្នុងកម្រិតណាមួយ ដែលមានភាពចាំបាច់ដោយសារតែទំហំសំណុំរឿងធំនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី អ.វ.ត.ក.¹⁷²⁷។ ក្នុង

¹⁷²¹ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ២៥។
¹⁷²² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ៦១។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ៣៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ៤២។
¹⁷²³ សំណុំរឿង ០០១ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ៥៧។
¹⁷²⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ៣៦។
¹⁷²⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលាដីកា កថាខណ្ឌ ៤៣០។
¹⁷²⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ ដីកាបង្គាប់ឱ្យភាគីដាក់សម្ភារៈដើម្បីរៀបចំសវនាការ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E9។
¹⁷²⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលាដីកា កថាខណ្ឌ ១៧៤-១៧៥។

សំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានណែនាំភាគីឱ្យផ្តល់បញ្ជី បច្ចុប្បន្នភាព នៃបញ្ជីឯកសារដែលបានដាក់ពីមុន និងបញ្ជីវត្ថុតាងសម្រាប់សំណុំរឿង ០០២/០២ រួមទាំង ការរៀបរាប់អំពីលក្ខណៈ និងខ្លឹមសាររបស់ឯកសារទាំងនោះ ព្រមទាំងចំណុចពាក់ព័ន្ធទៅ នឹងដីកាដោះស្រាយផងដែរ។ ក្រោយមក អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុញ្ញាតឱ្យ ភាគីមានឱកាសដាក់ការជំទាស់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ចំពោះឯកសារនៅក្នុងបញ្ជីឯកសារ ដែលបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពរបស់ភាគី និងជំទាស់ទៅនឹងការសន្មតពីភាពពាក់ព័ន្ធនិងភាពអាច ជឿជាក់បាននៃឯកសារទាំងឡាយ ដែលបានលើកយោងនៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ។ សេចក្តី សន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទាំងអស់នេះ គឺជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំ ជម្រះសាលាដំបូង ទៅលើភាពអាចទទួលយកបាននៃឯកសារភស្តុតាង ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ជំនួសឱ្យការរៀបចំសវនាការស្តីពីការទទួលយកឯកសារ ដែលបានធ្វើក្នុង សំណុំរឿង ០០២/០១ កន្លងមក¹⁷²⁸។

សវនាការលើឯកសារគន្លឹះ៖ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ និង ០០២/០២ បានផ្តល់ឱកាសឱ្យភាគីបង្ហាញឯកសារគន្លឹះ ដែលពួកគេយល់ថាជាប់ ពាក់ព័ន្ធជាពិសេសទៅនឹងប្រធានបទសវនាការនីមួយៗ។ សវនាការទាំងអស់នេះបានពិចារណា ឃើញថា ភស្តុតាងឯកសារមិនចាំបាច់ត្រូវបង្ហាញក្នុងអំឡុងពេលសួរដេញដោលសាក្សីនោះទេ និងក្នុងគោលបំណងធ្វើឱ្យសាធារណៈជនអាចពិនិត្យមើលឯកសារភស្តុតាងនៃការជំនុំជម្រះ កាន់តែទូលំទូលាយ¹⁷²⁹។

ភស្តុតាងរបស់ជនជាប់ចោទ៖ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកឡើងជាច្រើនដង ថា សេចក្តីថ្លែងរបស់ជនជាប់ចោទគឺជាភស្តុតាង¹⁷³⁰។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងបានសួរសំណួរជនជាប់ចោទ ទាក់ទងនឹងអង្គហេតុគោលចំនួនប្រាំពីរ ដែល ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី¹⁷³¹។ ក្នុងសំណុំរឿង០០២/០១ និង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពន្យល់ថា បន្ទាប់ពីសេចក្តីថ្លែងបើក សវនាការលើអង្គ សេចក្តីបានចាប់ផ្តើមជាមួយនឹងសេចក្តីថ្លែងដោយជនជាប់ចោទ និងការសួរសំណួរជនជាប់ ចោទ តាមលំដាប់ដែលបានកំណត់ឈ្មោះនៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ។ អនុលោមតាមវិធាន ២១(១)(ឃ) និង ៩០(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ប្រធានអង្គជំនុំជម្រះជូនដំណឹងជនជាប់ចោទម្នាក់ៗ មុនពេលសេចក្តីថ្លែងបើករបស់ពួកគេ អំពីសិទ្ធិជាសារវន្តរបស់ពួកគេ ក្នុងការនៅស្ងៀម មិនឆ្លើយតប។ ក្រៅពីចម្លើយដែលបានព្យាករនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង នៅពេលដែលជនជាប់ ចោទមានបំណងឆ្លើយតប អង្គជំនុំជម្រះសួរគ្រប់សំណួរទាំងអស់ដែលខ្លួនយល់ថាពាក់ព័ន្ធ ទោះបីជាសំណួរទាំងអស់នេះបង្ហាញភស្តុតាង ឬមិនបង្ហាញភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធពិទ្ធភាពរបស់ ជនជាប់ចោទក៏ដោយ។ ភាគីក៏ត្រូវបានផ្តល់ឱកាសឱ្យសួរសំណួរជនជាប់ចោទផងដែរ¹⁷³²។

¹⁷²⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៥។ ធៀបទៅនឹង សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦។
¹⁷²⁹ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៨។
¹⁷³⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០។
¹⁷³¹ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥១។
¹⁷³² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៧។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២៧។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥១។

ភ័ស្តុតាងរបស់សាក្សី និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី៖ សាក្សីត្រូវបានជូនដំណឹងអំពីសិទ្ធិរបស់ខ្លួនក្នុងការមិនឆ្លើយដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង និង បន្ទាប់ពីសំណើ ត្រូវបានជួយដោយមេធាវី។ ដោយសារតែឋានៈពិសេសរបស់ពួកគេ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនតម្រូវឱ្យធ្វើសម្បថទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិនិត្យមើលភ័ស្តុតាងរបស់សាក្សី និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតាមករណីជាក់ស្តែងនីមួយៗ ផ្អែកលើភាពអាចជឿជាក់បាននៃសក្ខីកម្ម និងស្របជាមួយនឹងកត្តានានា ដូចជា អត្ថបរិយាកាសរបស់បុគ្គលដែលផ្តល់សក្ខីកម្ម ភាពស៊ីចង្វាក់គ្នា និងភាពពុំស៊ីចង្វាក់គ្នាទាក់ទងនឹងអង្គហេតុសំខាន់ៗ ការជំរុញពីខាងក្រៅដែលអាចមាន ការអះអាងបញ្ជាក់ និងកាលៈទេសៈទាំងអស់នៃរឿងក្តី¹⁷³³។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា ភាពអាចជឿជាក់បាននៃភ័ស្តុតាងរបស់សាក្សី អាស្រ័យលើ «សមត្ថភាពរបស់គាត់ក្នុងការយល់ការចងចាំ និងការបង្ហាញយ៉ាងត្រឹមត្រូវ» របស់គាត់ ដែលអាចត្រូវបានប៉ះពាល់ដោយកត្តាមួយចំនួន ដូចជា (១) សុខភាព អាយុ និងស្ថានភាពផ្លូវចិត្តរបស់សាក្សី នៅពេលហេតុការណ៍នោះបានកើតឡើង និងពេលវេលានៃការផ្តល់សក្ខីកម្ម និង (២) ភាពលម្អៀងដែលអាចកើតចេញពីបញ្ហានានា ដូចជា ចេតនាគេចចេញពីការឆ្លើយដាក់បន្ទុកលើខ្លួនឯង ឬ ភាពអាម៉ាស់ជាសាធារណៈ និងគោលបំណងការពារបុគ្គលផ្សេងទៀត¹⁷³⁴។

ភ័ស្តុតាងរបស់អ្នកជំនាញ៖ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានស្តាប់ភ័ស្តុតាងអ្នកជំនាញដែល «ផ្តោតលើចំណេះដឹងផ្នែកជំនាញ ដែលវាជាជំនាញ ឬចំណេះដឹងដែលទទួលបានតាមរយៈការបណ្តុះបណ្តាល ឬតាមរយៈការស្រាវជ្រាវ ដែលមតិយោបល់របស់អ្នកជំនាញនេះជួយដល់អង្គជំនុំជម្រះឱ្យបានយល់ដឹងអំពីភ័ស្តុតាងនានាដែលបានបង្ហាញ»¹⁷³⁵។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវពិនិត្យយ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្ននូវធនធាននានាដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយអ្នកជំនាញ ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ពួកគេ។ នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះផ្អែកការសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួនលើការងាររបស់អ្នកជំនាញ អង្គជំនុំជម្រះត្រូវបញ្ជាក់ប្រភពពិតប្រាកដនិងដែលអាចផ្ទៀងផ្ទាត់បាន ដែលគាំទ្រមតិយោបល់របស់អ្នកជំនាញនោះ។ ប្រសិនបើប្រភពទាំងនោះមិនអាចពិនិត្យមើលបានពេញលេញ និងផ្ទៀងផ្ទាត់បានទេនោះ ភ័ស្តុតាងរបស់អ្នកជំនាញត្រូវផ្តល់ទម្ងន់តិច¹⁷³⁶។

កំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ៖ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានទទួលយកកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់សាក្សី អ្នកជំនាញ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងប្រតិចារិកកម្មពិកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីមុនៗ រួមទាំង ឬជំនួសឱ្យភ័ស្តុតាងផ្ទាល់មាត់¹⁷³⁷។ ភ័ស្តុតាងជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់សាក្សី ដែលមិនបានបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងអ្នកដែលមិនត្រូវបានដេញដោល «ត្រូវតែផ្តល់តម្លៃដល់ភ័ស្តុតាងទាបជាងភ័ស្តុតាងនៃសក្ខីកម្មដែលសាក្សីបានផ្តល់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ»¹⁷³⁸។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ និង ០០២/០២ ដើម្បីជាប្រយោជន៍នៃភាពឆាប់រហ័ស ប្រធានអង្គជំនុំជម្រះបានបង្គាប់ឱ្យសាក្សី និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបង្ហាញខ្លួន

¹⁷³³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៩-៥០។
¹⁷³⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦២។
¹⁷³⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៥។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥០។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣០។
¹⁷³⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦។
¹⁷³⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥១។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១។
¹⁷³⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤៣៩។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៩៦។

នៅក្នុងតុលាការ ដើម្បីបញ្ជាក់អះអាងពីភាពត្រឹមត្រូវនៃចម្លើយពីមុនរបស់ពួកគេ ដែលបានផ្តល់ជូន ក.ស.ច.ស. និងដូចដែលត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងកំណត់ហេតុនៃការស្តាប់ចម្លើយជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។ បន្ទាប់ពីការបញ្ជាក់រួច ខណៈដែលកត់សម្គាល់ថា ភាគីមានសិទ្ធិក្នុងការពិនិត្យទៅលើភាពអាចជឿជាក់បានរបស់សាក្សី លើផ្នែកនានានៅក្នុង ឬហួសពីចម្លើយមុនៗ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុញ្ញាតឱ្យភាគីសួរដេញដោលបន្ថែមទៀត ប៉ុន្តែកម្រិតត្រឹមតែចំណុចណាដែលចាំបាច់តម្រូវឱ្យមានការបំភ្លឺ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាដែលមិនបានគ្របដណ្តប់ពេញលេញនៅក្នុងចម្លើយទាំងនោះឬមិនបានដោះស្រាយក្នុងអំឡុងពេលស្តាប់ចម្លើយនៅចំពោះមុខសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតតែប៉ុណ្ណោះ¹⁷³⁹។ ក្នុងសាលដីកាសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើកឡើងថា ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចប្រើនីតិវិធីមួយដែលមានភាពស៊ីចង្វាក់ច្រើនជាមួយនឹងនីតិវិធីកម្ពុជាក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះមិនបានរំលោភឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនដែរ¹⁷⁴⁰។

ចម្លើយជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដែលមិនត្រូវបានប្រមូលដោយ អ.វ.ត.ក.៖ ចម្លើយដែលធ្វើឡើងក្រៅក្របខ័ណ្ឌនៃដំណើរការតុលាការ ដូចជាចម្លើយដែលបានកត់ត្រាដោយមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី របាយការណ៍ ការរៀបរាប់របស់ជនរៀសខ្លួនដែលមិនស្ថិតក្រោមសម្បជ និងអត្ថបទកាសែតគឺ «ពុំសូវមានតម្លៃជាភស្តុតាង»ទេ¹⁷⁴¹។ ជាពិសេស ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី «ពុំទទួលបានសច្ចៈធារណ៍នៃភាពអាចជឿទុកចិត្តបាន និងក្នុងករណីដែលកាលៈទេសៈពុំមានភាពច្បាស់លាស់ក្នុងការបំពេញពាក្យសុំទាំងនេះ» ពួកវាទទួលបាន «តម្លៃជាភស្តុតាងទាបប៉ុណ្ណោះ ប្រសិនបើមាន»¹⁷⁴²។ នៅពេលដែលការសន្និដ្ឋានណាមួយផ្អែកដោយផ្អែកលើចម្លើយបែបនោះ សំអាងហេតុការណ៍សន្និដ្ឋាននោះត្រូវតែពន្យល់យ៉ាងច្បាស់លាស់ ជាពិសេសប្រសិនបើការផ្ដន្ទាទោសណាមួយពឹងផ្អែកលើភស្តុតាងបែបនោះទាំងស្រុងឬជាសំខាន់ៗអង្គជំនុំជម្រះក៏មានឆន្ទានុសិទ្ធិពិចារណា «ថាតើចម្លើយនោះស៊ីចង្វាក់គ្នាជាមួយនឹងភស្តុតាងផ្សេងដែរ ឬទេ និងពិចារណាទៅលើលក្ខណៈនៃភស្តុតាងនោះ ប្រសិនបើចម្លើយស៊ីចង្វាក់គ្នា»ព្រមទាំងភាពស៊ីចង្វាក់គ្នាផ្នែកខាងក្នុង និងខាងក្រៅជាមួយនឹងភស្តុតាងផ្សេងទៀត¹⁷⁴³។

ចម្លើយជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទាក់ទងនឹងអំពើ និងការប្រព្រឹត្តរបស់ជនជាប់ចោទ៖ អវត្តមានឱកាសសួរដេញដោល អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធចម្លើយទាំងឡាយណាដែលយកមកបញ្ជាក់អំពើ និងការប្រព្រឹត្តរបស់ជនជាប់ចោទ¹⁷⁴⁴។ ទោះជាយ៉ាងណាយោងតាមអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ការដាក់ពន្ធនាគារមិនអាចពឹងផ្អែកលើ «តែមួយមុខឬជាសំខាន់ទៅលើភស្តុតាងរបស់សាក្សីដែលមេធាវីការពារក្តីពុំបានឱកាសសួរដេញដោលឡើយ ដរាបណាមានកត្តាថ្មីៗថ្លែងតុល្យភាពជាអត្ថិភាព ដើម្បីឱ្យជនជាប់ចោទមានឱកាសដោយប្រសិទ្ធភាព ក្នុងការជំទាស់ទៅនឹងភស្តុតាងដាក់បន្ទុកលើខ្លួន»¹⁷⁴⁵។

¹⁷³⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១។
¹⁷⁴⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៦៩។
¹⁷⁴¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩០។
¹⁷⁴² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៩៦-២៩៧។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៣។
¹⁷⁴³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអនុវត្តតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រង់ចំណុចនេះ ចំណែកអង្គបុរេជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា មិនមានឋានានុក្រមនៃភស្តុតាងផ្អែកលើប្រភពផ្លូវការនោះទេ ប៉ុន្តែត្រូវផ្អែកលើខ្លឹមសារនៃភស្តុតាងនោះវិញ។ សូមមើលផ្នែក ៧.២.៥។
¹⁷⁴⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១-៧២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១។
¹⁷⁴⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤៣៩។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧១។

ភ័ស្តុតាងរបស់សាក្សីដែលមិនអាចចូលខ្លួនមកធ្វើសក្ខីកម្ម៖ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានទទួលយកចម្លើយជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬប្រតិចារិករបស់សាក្សី ដែលបានទទួល មរណភាព ឬមិនអាចចូលខ្លួនមកធ្វើសក្ខីកម្ម តែនៅពេលណាដែលខ្លួនជឿជាក់ថា សាក្សីនោះ ពិតជាមិនអាចរកបានមែន ភ័ស្តុតាងនោះអាចជឿជាក់បាន ហើយភ័ស្តុតាងនោះមានតម្លៃ ជាភ័ស្តុតាងដែលមានសារៈសំខាន់ចំពោះភាពចាំបាច់ក្នុងការធានាឱ្យមានការជំនុំជម្រះ ប្រកបដោយយុត្តិធម៌¹⁷⁴⁶។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរំលឹក ថា វិធាន និងការអនុវត្តពាក់ព័ន្ធនៅកម្រិតអន្តរជាតិ បានអនុញ្ញាតឱ្យពឹងផ្អែកលើភ័ស្តុតាង របស់សាក្សីដែល (១) បានទទួលមរណភាពក្រោយពេលដែលពួកគេបានផ្តល់សក្ខីកម្មរួចមក (២) សាក្សីដែលមិនអាចទាក់ទងបាន «មិនអាចផ្តល់សក្ខីកម្មផ្ទាល់មាត់បាន ដោយសារតែ សកម្មភាពផ្លូវកាយ ឬផ្លូវចិត្ត»¹⁷⁴⁷។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើកឡើងថា អង្គហេតុ ដែលថាភ័ស្តុតាងទាក់ទងនឹងអំពើ និងការប្រព្រឹត្តរបស់ជនជាប់ចោទមិនមែនជាឧបសគ្គនោះ ទេ ប៉ុន្តែវាប៉ះពាល់ដល់ទម្ងន់ដែលផ្តល់ចំពោះភ័ស្តុតាងនោះ¹⁷⁴⁸។

ភ័ស្តុតាងចបាមអាវ៉ាម៖ ភ័ស្តុតាងចបាមអាវ៉ាមត្រូវបានពិនិត្យដោយប្រុងប្រយ័ត្ន។ ក្នុង ការវាយតម្លៃលើតម្លៃនៃភ័ស្តុតាងចបាមអាវ៉ាម អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណា លើអង្គហេតុដែលថា ប្រភពនៃពាក្យចបាមអាវ៉ាមនោះមិនត្រូវបានសួរដេញដោល រួមទាំង «កាលៈទេសៈផ្សេងៗដែលកើតជុំវិញភ័ស្តុតាងចបាមអាវ៉ាមនោះ»¹⁷⁴⁹។

ភ័ស្តុតាងប្រយោល៖ ដើម្បីផ្ដន្ទាទោសផ្អែកលើភ័ស្តុតាងប្រយោល ការសន្និដ្ឋានដ៏ មានហេតុផលទាំងអស់ដែលទាញចេញពីភ័ស្តុតាង ត្រូវតែស្ថិតនៅក្នុងចំណោមនឹងពិរុទ្ធភាព របស់ជនជាប់ចោទ។ សេចក្តីសន្និដ្ឋានទូទៅ អាចទាញចេញពីភ័ស្តុតាងជាក់លាក់របស់សាក្សី ដែលមានកម្រិត ប៉ុន្តែ «អាចធ្វើបែបនេះបានតែក្នុងករណីដែលការយល់ឃើញទូទៅនោះ ត្រូវបានបង្ហាញឱ្យហួសពីវិមត្តិសង្ស័យប៉ុណ្ណោះ»។ មុននឹងទាញសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទុយណាមួយ ចេញពីភ័ស្តុតាង អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវពិចារណាទៅលើភាពសមស្របនៃការពន្យល់ ផ្សេងៗទៀត ដែលអាចជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ។ ឧទាហរណ៍ សេចក្តីថ្លែងការណ៍ ដែលបានធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណងយោសនា អាចមិនសូវមានភាពអាចជឿជាក់បាន។ បន្ថែម លើនេះ អង្គជំនុំជម្រះចាំបាច់ត្រូវបង្ហាញអត្តសញ្ញាណ និងពិចារណាទៅលើភ័ស្តុតាងដោះបន្ទុក រួមទាំងភ័ស្តុតាងជាក់បន្ទុកលើបញ្ហាណាមួយផងដែរ¹⁷⁵⁰។

ភ័ស្តុតាងដែលបានមកដោយការធ្វើទារុណកម្ម៖ ដោយមានការកំហិតមួយចំនួន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុញ្ញាតតាមសំណើសុំឱ្យទទួលយកឯកសារ ដែលអាចបាន មកដោយការប្រើទារុណកម្ម ដូចជា ចម្លើយសារភាពនៅមន្ទីរសន្តិសុខ ស-២១ និង សៀវភៅកំណត់ហេតុរបស់មន្ទីរឃុំឃាំង។ ភ័ស្តុតាងដែលបានមកដោយការធ្វើទារុណកម្មអាច ប្រើសម្រាប់តែជាភ័ស្តុតាងបញ្ជាក់ថា ចម្លើយនោះត្រូវបានធ្វើឡើង តែមិនអាចជាភ័ស្តុតាង បញ្ជាក់ពីការពិតនៃខ្លឹមសាររបស់វាបានឡើយ។ ក្នុងករណីដែលអង្គជំនុំជម្រះសម្រេចថា មាន ហានិភ័យពិតប្រាកដដែលថាភ័ស្តុតាងនោះបានមកតាមរយៈការធ្វើទារុណកម្ម ភ័ស្តុតាងនោះ

¹⁷⁴⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣១។
¹⁷⁴⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២។
¹⁷⁴⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៨៩ និង ២៩៦-២៩៩។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧២។
¹⁷⁴⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៣។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣០២-៣០៤។
¹⁷⁵⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៤-៦៥។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៣៥។

ត្រូវបានដកចេញពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី លើកលែងតែ (១) ភាគីណាមួយបានជំទាស់ទៅនឹងការសន្មតនេះដោយការសំអាងទៅលើភស្តុតាងផ្សេង ឬ (២) ការប្រើប្រាស់ភស្តុតាងនេះស្ថិតនៅក្នុងករណីលើកលែងដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ១៥ នៃអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម និងការប្រព្រឹត្តកម្មលើខ្លួនឬទណ្ឌកម្មផ្សេងទៀតដែលយោធរណ៍ អមនុស្សធម៌ ឬបន្ទាបបន្ថោក («អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម»)។ ករណីលើកលែងក្នុងមាត្រា ១៥ នៃអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម អនុញ្ញាតឱ្យប្រើភស្តុតាងដែលបានមកដោយការធ្វើទារុណកម្ម តែដើម្បីប្រឆាំងនឹងបុគ្គលដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ចំពោះការធ្វើទារុណកម្មដែលជាភស្តុតាងបញ្ជាក់ថា ចម្លើយនោះពិតជាត្រូវបានធ្វើឡើងមែនតែប៉ុណ្ណោះ។¹⁷⁵¹

ភស្តុតាងចេញពីភស្តុតាងដែលបានមកពីការធ្វើទារុណកម្ម៖ ការពឹងផ្អែកលើភស្តុតាងចេញពីភស្តុតាងដែលបានមកពីការធ្វើទារុណកម្មត្រូវបានអនុញ្ញាត ដរាបណាវាមិនបានបំពានលើការហាមឃាត់មិនឱ្យប្រើខ្លឹមសារនៃចម្លើយសារភាពបែបនោះ ដើម្បីបញ្ជាក់ការពិតរបស់ពួកវា។ ផ្ទុយទៅវិញ ភស្តុតាងដែលបានមកដោយការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ ឬការបង្ខិតបង្ខំ បើទោះបីជាមិនត្រូវបានហាមឃាត់ដោយមាត្រា ១៥ នៃអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្មក៏ដោយ មិនត្រូវបានពឹងផ្អែកលើនោះទេ អនុលោមតាមមាត្រា ៣២១ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្មជា ដែលចែងថា «ចម្លើយដែលទទួលក្រោមការបង្ខិតបង្ខំខាងរូបរាងកាយ ឬខាងផ្លូវចិត្តនេះ គ្មានតម្លៃជាភស្តុតាងទេ»¹⁷⁵²។ ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ បានលើកឡើង (ដោយមានចៅក្រម Fenz មានមតិជំទាស់) ថា ព័ត៌មានដែលមាននៅក្នុងភស្តុតាងដែលបានមកដោយការធ្វើទារុណកម្ម អាចត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីបង្ហាញពីអង្គហេតុ ជាជាងការប្រើដើម្បីបញ្ជាក់ពីការពិតនៃចម្លើយនោះក្រោមករណីលើកលែងក្នុងមាត្រា ១៥ នៃអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម ប៉ុន្តែភស្តុតាងនេះត្រូវបានប្រើតែក្នុងគោលបំណងដើម្បីកំណត់ថា តើមានអំពើអ្វីដែលបានកើតឡើង ដោយផ្អែកលើការពិតដែលចម្លើយនោះត្រូវបានធ្វើឡើង។ ករណីនេះអនុញ្ញាតឱ្យអង្គជំនុំជម្រះពិចារណាថា តើការចាប់ខ្លួនបុគ្គលជាក់លាក់មួយចំនួនដែលត្រូវបានធ្វើឡើងក្រោយពីមានចម្លើយសារភាព ដែលមានឈ្មោះបុគ្គលទាំងនេះនៅក្នុងនោះ អាចជាការបញ្ជាក់ពីគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាលដែរឬទេ។¹⁷⁵³ នៅក្នុងមតិជំទាស់របស់គាត់ ចៅក្រម Fenz ពិចារណាថា ការបកស្រាយទូលំទូលាយរបស់មតិភាគច្រើនអំពីករណីលើកលែងនេះ ប្រឈមនឹងការធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សុចរិតភាពនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់ អ.វ.ត.ក. និង គោលបំណងនៃការរារាំងរបស់អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងការធ្វើទារុណកម្ម។¹⁷⁵⁴

៥.៦.៤. អញ្ញត្រកម្ម

វិធាន ៨៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងបានផ្តល់ឱកាសឱ្យភាគី យ៉ាងយូរ៣០ថ្ងៃ ក្រោយដីកាដោះស្រាយចូលជាស្ថាពរ ដើម្បីដាក់អញ្ញត្រកម្មណាមួយទាក់ទងនឹង៖ (១) យុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង (២) ការលត់បណ្តឹងអាជ្ញា និង (៣) មោឃភាពនីតិវិធីដែលត្រូវបានធ្វើឡើងបន្ទាប់ពីមានដីកាដោះស្រាយ។

¹⁷⁵¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៧៤។
¹⁷⁵² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៥។
¹⁷⁵³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៧៧។
¹⁷⁵⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើភស្តុតាងដែលទទួលបានតាមរយៈការធ្វើទារុណកម្ម សំអាងហេតុសម្រាប់មតិជំទាស់ដោយផ្អែករបស់ចៅក្រម Fenz ចុះថ្ងៃទី១១ ធ្នូឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ E350/8.1។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានវាយតម្លៃថា ការជំទាស់ផ្នែកលើយុត្តាធិការលើ រូបបុគ្គលអាចទទួលយកបានដែរ ឬទេ បើទោះជាវាមិនត្រូវបានលើកឡើងនៅដំណាក់កាល សមស្របនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដូចដែលតម្រូវ ដោយវិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁷⁵⁵។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសង្កត់ធ្ងន់ថា គោលបំណងចម្បងរបស់វិធានគឺត្រូវដោះស្រាយបញ្ហាយុត្តាធិការមុនពេលជំនុំជម្រះ ដើម្បី ចៀសវាងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីមិនចាំបាច់។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ទទួលស្គាល់ថា ការជំទាស់មួយចំនួនទៅនឹងយុត្តាធិការ អាចអាស្រ័យលើសំអាងហេតុរបស់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើកឡើងថា វិធាន ៨៩(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងអាច «ប្រើដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាកង្វះយុត្តាធិការដែលស្តែងឱ្យឃើញច្បាស់ ប៉ុន្តែ មិនអាចប្រើវិធាននេះចំពោះកង្វះយុត្តាធិការដែលមិនស្តែងឱ្យឃើញច្បាស់នោះឡើយ»។ កង្វះយុត្តាធិការដែលស្តែងឱ្យឃើញច្បាស់ គឺសំដៅលើកង្វះយុត្តាធិការដែលបង្ហាញឱ្យឃើញ នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី នៅមុនកាលបរិច្ឆេទកំណត់ដែលមានចែងក្នុងវិធាន ៨៩(១)នៃ វិធានផ្ទៃក្នុង។ កង្វះយុត្តាធិការដែលមិនស្តែងឱ្យឃើញច្បាស់ គឺសំដៅលើកង្វះយុត្តាធិការ ដែលមិនបង្ហាញឱ្យឃើញនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ហេតុដូច្នេះហើយបានជា មិនត្រូវបាន រកឃើញនៅមុនពេលកំណត់ ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធាន ៨៩(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁷⁵⁶។ អង្គ ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសន្និដ្ឋានថា ប្រសិនបើកង្វះយុត្តាធិការដែលបានលើកឡើងនោះ មានអនុភាពធ្វើឱ្យដំណើរការនីតិវិធីក្លាយជាមោឃៈបាន ភាគីអាចលើកវាឡើងនៅពេលណា មួយ រួមទាំងដំណាក់កាលដំបូងលើបណ្តឹងសាទុក្ខ¹⁷⁵⁷។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបាន បញ្ជាក់បន្ថែមទៀតថា អំណាចមុខងាររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដើម្បីឱ្យមានការ ជឿជាក់ជានិច្ចកាលថា ខ្លួនពិតជាមានយុត្តាធិការក្នុងការជំនុំជម្រះជនជាប់ចោទ ហើយ ជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិប្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹង (ហើយអំណាចតាមច្បាប់របស់អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលក្នុងការកែប្រែ) កំហុសអង្គហេតុ ឬអង្គច្បាប់ដែលចោទប្រកាន់ណាមួយ ដែល អាចមោឃៈសាលក្រម ឬនាំឱ្យមានភាពអយុត្តិធម៌¹⁷⁵⁸។

នៅដំណាក់កាលដំបូងនៃសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន ស្តាប់សេចក្តីសន្និដ្ឋានលើអញ្ញត្រកម្មមួយចំនួន ទាក់ទងនឹងយុត្តាធិការ។ អញ្ញត្រកម្មទាំងឡាយ ណាជាឧបសគ្គដល់ការចាប់ផ្តើមការជំនុំជម្រះ ត្រូវបានសម្រេចក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានខែក្រោយ មក អញ្ញត្រកម្មទាំងនោះមានដូចជា ការជំទាស់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងលក្ខណៈនៃវិធានផ្ទៃក្នុង ភាព ត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ភាពអាចអនុវត្តបាននៃសហឧក្រិដ្ឋកម្ម (JCE) គោលការណ៍ គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និងការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះ ទោស¹⁷⁵⁹។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថាអញ្ញត្រកម្មផ្សេងទៀតមានលក្ខណៈ

¹⁷⁵⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៨-៣៨។ ក្នុងអំឡុងពេលអំណះអំណាងបិទបញ្ចប់កិច្ចពិភាក្សាដេញដោល មេធាវីការពារក្តីបានធ្វើ សេចក្តីសន្និដ្ឋានចោទប្រកាន់អំពីកង្វះយុត្តាធិការ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា ជនជាប់ចោទមិនមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ឬម្នាក់ក្នុងចំណោម អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ផុត ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៥.១.៥.២.៣។

¹⁷⁵⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៨-៣០។

¹⁷⁵⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣១។ ឧទាហរណ៍អំពីចំណុចនេះ រួមបញ្ចូលជាពិសេសយុត្តាធិការផ្តាច់មុខ ដូចជា ថាតើជនជាប់ចោទស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការ បុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក. និងការជំទាស់ទៅនឹងយុត្តាធិការលើរឿងក្តី និងយុត្តាធិការលើពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក. ដែរ ឬយ៉ាងណា។

¹⁷⁵⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៥ និង ៣៧។

¹⁷⁵⁹ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មរបស់ នួន ជា ពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់ពីចិត្តលក្ខណៈផ្ទុយគ្នានៃវិធាន ផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក ទៅនឹងច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ចុះថ្ងៃទី៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/14។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេច លើសំណើបស់ជនជាប់ចោទ នួន ជា ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E116។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើភាពអាចអនុវត្តបាននូវសហឧក្រិដ្ឋកម្ម ចុះថ្ងៃទី១២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E100/6។ សំណុំរឿង

សមស្របជាងសម្រាប់ដំណោះស្រាយ នៅក្នុងសាលក្រម ឬទុកសម្រាប់ការជំនុំជម្រះនាពេលខាងមុខក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ក្នុងកម្រិតដែលជាអញ្ញត្រកម្មទាំងនោះពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាក្រៅវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០២/០១¹⁷⁶⁰។ ដើម្បីជាប្រយោជន៍នៃការរៀបចំការជំនុំជម្រះប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងដោយសារអញ្ញត្រកម្មមួយចំនួន ទាក់ទងនឹងកម្មវត្ថុដែលបានជំនុំជម្រះពីមុននៅ ចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះរួចហើយនោះ អនុស្សរណៈមួយចំនួនទៅកាន់ភាគីបានផ្តល់នូវគោលការណ៍ណែនាំបន្ថែម ទាក់ទងនឹងការរៀបចំកាលវិភាគ ចំនួនទំព័រកំណត់ ការចៀសវាងភាពប្រែប្រួល ការបកប្រែភាសា និង បញ្ហាពាក់ព័ន្ធ¹⁷⁶¹។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីអញ្ញត្រកម្ម ដែលបានលើកឡើងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៥.២.៥.១។

៥.៦.៥. ការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី

វិធាន ៨៩ស្ទួនពីរ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចែងថា នៅពេលដែលផលប្រយោជន៍នៃយុត្តិធម៌តម្រូវ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចបង្គាប់ឱ្យបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ទាក់ទងនឹងជនជាប់ចោទមួយរូប ឬច្រើនរូប និង ផ្នែកដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបទចោទខ្លះ ឬទាំងអស់ដែលមាននៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានផ្តល់គោលការណ៍ណែនាំលើការពិចារណាផ្នែកច្បាប់ និងផ្នែកនីតិវិធីមួយចំនួន ដែលចែងថាតើការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីត្រឹមត្រូវតាមវិធាន ៨៩ស្ទួនពីរដែរ ឬយ៉ាងណា។

ទោះបីជាការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធទៅនឹងជនជាប់ចោទ ឬក៏បទចោទក៏ដោយ ក៏លទ្ធផលផ្នែកដំណើរការនីតិវិធីនៅដដែល។ ពាក្យពេចន៍នៃវិធាន ៨៩ស្ទួនពីរប្រកាសថា «ការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី បង្ហាញពីការបំបែក (ឬព្រែក) កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដែលជាផលវិបាកនាំឱ្យមានសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌពីរ ឬច្រើន ជំនួសឱ្យរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌតែមួយ»។ ការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីប្រឆាំងនឹង អៀង ធីរិទ្ធ ពីសំណុំរឿង ០០២ បណ្តាលឱ្យមានការបំបែកសំណុំរឿងរបស់គាត់ចេញពីសំណុំរឿងប្រឆាំងនឹងសហជនជាប់ចោទដទៃទៀត ដូច្នេះសំណុំរឿងរបស់គាត់ដំណើរការដោយឡែកតែង¹⁷⁶²។

បើទោះបីជាការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ត្រូវបានអនុវត្តមុនពេលចាប់ផ្តើមសវនាការលើអង្គសេចក្តី ឬក្រោយពេលសវនាការលើអង្គសេចក្តីក៏ដោយ ជាការសំខាន់ដែលសេចក្តីសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ត្រូវកំណត់ឱ្យបានច្បាស់លាស់នៅពេលដែលមានអាស្រ័យហើយត្រូវកំណត់វិសាលភាពនៃរឿងក្តីដែលត្រូវបានបំបែកនោះ។ បញ្ហាទាំងឡាយទាក់ទងនឹងរយៈពេលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និងការឃុំខ្លួនមុនការជំនុំជម្រះ ចាំបាច់ត្រូវវាយតម្លៃដាច់

០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើអញ្ញត្រកម្មរបស់ អៀង សារី តាមវិធាន ៨៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (គោលការណ៍គ្មានការកាត់ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ និង ការលើកលែងទោស និងការអនុគ្រោះទោស) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/15។

¹⁷⁶⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ ការឆ្លើយតបទៅលើបញ្ហាដែលបានលើកឡើងដោយភាគីផ្សេងៗមុនពេលសវនាការ និងការកំណត់ពេលវេលានៃកិច្ចប្រជុំមិនផ្លូវការជាមួយនិងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ផ្នែកច្បាប់ នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E141។

¹⁷⁶¹ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីណែនាំដល់ភាគីពាក់ព័ន្ធនឹងអញ្ញត្រកម្ម និងបញ្ហាពាក់ព័ន្ធ ចុះថ្ងៃទី៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51/7។ សំណុំរឿង ០០២/០១ ការជូនដំណឹងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទាក់ទងនឹង នីតិវិធីដែលត្រូវបានធ្វើការកែប្រែសម្រាប់ដាក់អញ្ញត្រកម្ម និង ការបញ្ជាក់អំពីកាលបរិច្ឆេទសម្រាប់ការឆ្លើយតប ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E51។

¹⁷⁶² សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ របស់ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេច របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបន្ថែមលើសំណុំរឿង ០០២ និងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E301/9/1/1/3 កថាខណ្ឌ ៤២។

ដោយឡែកពីគ្នាសម្រាប់រឿងក្តីថ្មី ដែលបានបង្កើតដោយដីកាបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី។ គ្មានផ្នែកណាមួយនៃបទចោទអាចត្រូវបានទុកចោលដោយមិនមានជំនុំជម្រះនោះទេ¹⁷⁶³។

សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី រួមមានការថ្លឹងថ្លែងពីផលប្រយោជន៍ស្របច្បាប់ផ្សេងៗ ដោយធ្វើការប្រៀបធៀបគុណសម្បត្តិ និងគុណវិបត្តិនៃការរៀបចំការជំនុំជម្រះរួមតែមួយទៅលើបទចោទទាំងអស់ ដែលមាននៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះជាមួយនឹងគុណសម្បត្តិ និងគុណវិបត្តិនៃការរៀបចំការជំនុំជម្រះជាច្រើនទៅលើបទចោទទាំងអស់ដូចគ្នានោះ¹⁷⁶⁴។ មុនពេលបង្ហាត់ឱ្យមានការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី អង្គជំនុំជម្រះជាដំបូងត្រូវអញ្ជើញពាក្យដាក់សារណាលើលក្ខខណ្ឌនៃដីកានេះ ហើយអាចធ្វើទៅបានតែក្រោយពេលដែលធ្វើការថ្លឹងថ្លែងលើអត្ថប្រយោជន៍របស់ភាគី ជាមួយនឹងកត្តាពាក់ព័ន្ធទាំងអស់¹⁷⁶⁵។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានកត់សម្គាល់ថា យុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិសម្រាប់ការវិភាគបែបនេះ ពិចារណាលើកត្តានានា ដែលរួមមានការប៉ះពាល់ជាសក្តានុពលដល់សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទ ប្រសិទ្ធភាព និងភាពអាចចាត់ចែងបាននៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីគោលបំណងជៀសវាងភាពពុំស៊ីជម្រកគ្នារវាងការជំនុំជម្រះដាច់ដោយឡែកពីគ្នា និងបន្ទុកជាសក្តានុពលទៅលើសាក្សី។ កត្តាដែលពាក់ព័ន្ធផងដែរនោះ គឺផលប៉ះពាល់នៃការបំបែកបទចោទលើលទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ ក្នុងការចូលរួមនៅក្នុងការត្រៀមខ្លួនសម្រាប់ការជំនុំជម្រះទីពីរ ដោយសារភាពត្រូវឱ្យមានការចូលរួមរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងពេលដំណាលគ្នានៅក្នុងរឿងក្តីចំនួនពីរ¹⁷⁶⁶។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាថា មានការសន្មតលើអង្គហេតុថា ការជំនុំជម្រះដែលត្រូវបានបំបែក ចំណាយពេលយូរក្នុងការវិនិច្ឆ័យ ជាងការជំនុំជម្រះរួមតែមួយ ដែលការណ៍នេះមិនត្រឹមតែកើតចេញពីយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងជាបញ្ហាទាក់ទងនឹងសុភវិនិច្ឆ័យផងដែរ¹⁷⁶⁷។ យ៉ាងណាមិញ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសង្កត់ធ្ងន់ថា ក្តីកង់លំសំខាន់មិនមែនអំពីថាតើមានការពន្យារពេល ឬយ៉ាងណានោះទេ ប៉ុន្តែថាតើ ការពន្យារពេលអាចជា ការមិនត្រឹមត្រូវ ឬយ៉ាងណា និងថាតើ មានកត្តាផ្សេងទៀតដែលសំខាន់ដូចគ្នាដែរ ឬទេ ប្រសិនបើមិនសំខាន់ជាងកត្តាទាំងនេះនោះ ក្នុងការយកមកថ្លឹងថ្លែង ដែលគាំទ្រដល់ការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី¹⁷⁶⁸។

ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិចារណាថា ការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីគឺជា «អត្ថប្រយោជន៍យុត្តិធម៌» អង្គជំនុំជម្រះត្រូវ «ផ្តល់ការពិចារណាសមស្របទៅលើការតំណាងសមហេតុផលនៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ទៅជាការជំនុំជម្រះតូចជាងនេះ»¹⁷⁶⁹។ វិធាន ៨៩ស្ទួនពីរនៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា សេចក្តីសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីត្រូវតែផ្តល់

¹⁷⁶³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៤។
¹⁷⁶⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៩។
¹⁷⁶⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥០។
¹⁷⁶⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបៀបស្រាវជ្រាវនិងសេចក្តីសម្រេចលើកទីពីរ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្តីពីការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៃសំណុំរឿង ០០២ ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E284/4/8 កថាខណ្ឌ ៣៨។
¹⁷⁶⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបៀបស្រាវជ្រាវ របស់ ខៀវ សំផន ប្រធាននិងសេចក្តីសម្រេច របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបន្ថែមលើសំណុំរឿង ០០២ និងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E301/9/1/1/3 កថាខណ្ឌ ៥១។
¹⁷⁶⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៣។
¹⁷⁶⁹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបៀបស្រាវជ្រាវរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រធាននិងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីពីវិសាលភាពនៃសំណុំរឿងលេខ ០០២/០១ ចុះថ្ងៃទី៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E163/5/1/13 កថាខណ្ឌ ៥០។

យុត្តិកម្មដោយផ្អែកលើ «ផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌» ដូច្នេះមិនមែនជាឆន្ទានុសិទ្ធិសុទ្ធសាធ ទេ។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា វិធានផ្ទៃក្នុងមិនបាន ផ្តល់ការណែនាំណាមួយ ចំពោះអ្វីទៅជាកាលៈទេសៈដែលបំពេញលក្ខខណ្ឌតម្រូវនោះបាន។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបកស្រាយឃ្លា «ផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌» ត្រូវតែបង្ហាញ លក្ខខណ្ឌដែលជនជាប់ចោទ និង/ឬ បទចោទដែលបានជំនុំជម្រះដាច់ដោយឡែកនោះ «បម្រើឱ្យគោលដៅនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និងគោលការណ៍ ដែលជាមូលដ្ឋានសំអាង»។ ដូច្នេះ «ផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌» ក្នុងការបំបែក និងបង្កើតឱ្យមានកត្តាផ្សេងៗជាច្រើន ក្នុង ការសម្រេចទៅតាមករណីជាក់ស្តែង ក្រោយពីបានធ្វើការពិចារណាថាតើ អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងត្រូវសម្រេច ក្នុងការបំបែកសំណុំរឿងមួយ។ ទោះជាយ៉ាងណា «ផលប្រយោជន៍ យុត្តិធម៌» ចាំបាច់ត្រូវតែបង្ហាញជាមួយសំអាងហេតុគ្រប់គ្រាន់ ដែលលើកឡើងពីកាលៈទេសៈ ជាប់ពាក់ព័ន្ធ និងច្បាស់លាស់ និងការពន្យល់អំពីអានុភាពរួមរបស់ពួកវាទៅលើសំណុំរឿង ដែលបានបំបែកទាំងមូល¹⁷⁷⁰។

ការអនុវត្តលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបង្កើតកត្តាមួយចំនួន «ត្រឹមវិសាលភាពមួយ មានកំណត់ប៉ុណ្ណោះ» ពោលគឺ៖ (១) អាយុ និងភាពទ្រុឌទ្រោមផ្នែកផ្លូវកាយរបស់ជនជាប់ចោទ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ដែលនៅសេសសល់ (២) ផលប្រយោជន៍សាធារណៈ នៅក្នុងការ សម្រេចបានសាលក្រមមួយ ទាក់ទងយ៉ាងហោចណាស់ទៅនឹងផ្នែកនៃដីកាដោះស្រាយ នៃសំណុំរឿង ០០២ (៣) លទ្ធភាពចាត់ចែង និងគ្រប់គ្រងបាននៃសំណុំរឿង ០០២/០១ នៅដំណាក់កាលចុងក្រោយនេះ រួមទាំងការដែលអាចមានផលប៉ះពាល់ចំពោះជនជាប់ចោទ ប្រសិនបើមានការពង្រីកវិសាលភាពនៃការជំនុំជម្រះបន្ថែមទៀត (៤) ភាពមិនច្បាស់លាស់ មួយទៅលើបរិវេលានៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ប្រសិនបើមានការ ដាក់បញ្ចូលមន្ទីរ ស-២១ ទៅក្នុងវិសាលភាពនៃការជំនុំជម្រះ និង (៥) ភាពមិនច្បាស់លាស់ ទាក់ទងនឹងបរិវេលានៃការគាំទ្រផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុដល់ អ.វ.ត.ក.¹⁷⁷¹។ កត្តាដែលមិនត្រូវបាន ពិភាក្សាទាល់តែសោះនោះគឺ បន្ទុកដែលអាចមានចំពោះសាក្សី និងការចង់បានដើម្បី ចៀសវាងភាពមិនស៊ីចង្វាក់គ្នានៃការជំនុំជម្រះដាច់ដោយឡែកពីគ្នា¹⁷⁷²។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលក៏សន្និដ្ឋានផងដែរថា ការពិចារណាលើកត្តា (៥) ខាងលើ ដែលជាភាពមិនច្បាស់លាស់ ទាក់ទងនឹងបរិវេលានៃការគាំទ្រផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុដល់ អ.វ.ត.ក. នោះ ជាកត្តាមិនពាក់ព័ន្ធ និងមិន សមហេតុសមផល ក្នុងការពិចារណានៅក្នុងដំណើរការធ្វើការសម្រេចចិត្តរបស់តុលាការ¹⁷⁷³។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានកត់សម្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅក្នុង សេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនលើការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី បានលើកឡើងជាដដែលៗ ថា គោលបំណងរបស់ខ្លួនគឺដើម្បីរក្សាលទ្ធភាពរបស់ខ្លួនក្នុងការសម្រេចបាននូវ «សាលក្រមឱ្យ ទាន់ពេលវេលា» ដោយពិចារណាលើវិធានចាស់ៗ និងភាពទ្រុឌទ្រោមផ្នែករូបរាងកាយកាន់តែ ខ្លាំងរបស់ជនជាប់ចោទ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានទទួលស្គាល់ថា គោលបំណងនេះ ត្រូវបានរួមបញ្ចូលតាមរយៈសញ្ញាណនៃ «ផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌»។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ

¹⁷⁷⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៥។
¹⁷⁷¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចលើកទីពីរ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្តីពីការ បំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៃសំណុំរឿង ០០២ ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E284/4/8 កថាខណ្ឌ ៤៥-៦៧។
¹⁷⁷² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៨។
¹⁷⁷³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៩។

កំពូលទទួលស្គាល់ថា ដោយសារតែបាត់បង់ អៀង ធីរិទ្ធ ដោយសារបញ្ហារង្វង់ស្មារតី និង អៀង សារី ដោយសារមរណភាព និងដំណាក់កាលដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាច ដំណើរការកិច្ចនីតិវិធីបានជួបប្រទះនឹងការបង្អាក់ការជំនុំជម្រះជាច្រើនលើកច្រើនដោយសារ តែបញ្ហាសុខភាព និងភាពចាស់ជរានៃសហជនជាប់ចោទដែលមានជីវិត ដែលការណ៍នេះបាន បង្កើតឱ្យមានស្ថានភាពមួយដែល «ពិតជាត្រូវការនូវឆន្ទានុសិទ្ធិយ៉ាងច្រើនណាស់»។ ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសន្និដ្ឋានថា ការបំបែកដីកាចោទប្រកាន់ ដើម្បីធានាថា យ៉ាងហោចណាស់ផ្នែកមួយនៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ត្រូវបានជំនុំជម្រះនៅក្នុងពេល រស់រានមានជីវិតរបស់សហជនជាប់ចោទនោះ គឺ «មានលក្ខណៈសមហេតុផល»។ សំអាងលើ មូលហេតុនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានប្រកាសបដិសេធ សំណើរបស់ នួន ជា ដែល ថាសេចក្តីសម្រេចបំបែកសំណុំរឿង ០០២ លើកទីពីរ គប្បីត្រូវបានបដិសេធចោល¹⁷⁷⁴។

ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានពិចារណាថា អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងមានកំហុសអង្គច្បាប់ និងការអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន តាមរយៈការបដិសេធ ចោលលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃភាពជាតំណាងសមហេតុផលនៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះថា មិនអាចយកមកអនុវត្តបាន¹⁷⁷⁵។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា គោលបំណង នៃការសម្រេចបាននូវ «សាលក្រមឱ្យទាន់ពេលវេលា» ក្នុងពេលរស់រានមានជីវិតរបស់សហ ជនជាប់ចោទនោះ ពុំធ្វើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរួចផុតពីកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនក្នុងការថ្លឹង ថ្លែងផលប្រយោជន៍នៃការជំនុំជម្រះត្រឹមត្រូវ និងឆាប់រហ័ស និងតម្រូវការឱ្យមានការជំនុំជម្រះ មួយដែលជាតំណាងសមហេតុផលនៃដីកាដោះស្រាយទាំងមូល ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ នោះទេ។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល អនុវត្តយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនក្នុងការកែតម្រូវ ដើម្បីធានាថា យ៉ាងហោចណាស់បទចោទដែលនៅសេសសល់ក្នុងដីកា ដំណោះស្រាយ អប្បបរមាដែលមិនអាចកាត់បន្ថយតទៅទៀតបាននោះ ទទួលបានការជំនុំជម្រះ ដោយបាន បង្កាប់ឱ្យសវនាការលើភស្តុតាងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ចាប់ផ្តើមឱ្យបានឆាប់តាមដែល អាចធ្វើទៅបាន និងសម្រេចថា សំណុំរឿង ០០២/០២ មានបទចោទជាអប្បបរមាទាក់ទង នឹងមន្ទីរសន្តិសុខ ស-២១ ការដ្ឋាន សហករណ៍ និងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍¹⁷⁷⁶។

ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាថា តាមរយៈការនៅ ស្ងៀមស្ងាត់លើជោគភាសនានៃបទចោទដែលនៅសេសសល់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមាន កំហុសចំពោះការខកខានក្នុងការផ្តល់ជូនផែនការច្បាស់លាស់សម្រាប់រឿងក្តីត្រូវជំនុំជម្រះ ក្រោយសំណុំរឿង ០០២/០២ ដោយរំលឹកអំពីតម្រូវការចាំបាច់ឱ្យមានផែនការច្បាស់លាស់ សម្រាប់ការវិនិច្ឆ័យបទចោទទាំងមូលនៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ¹⁷⁷⁷។ បញ្ហាទាំង អស់នេះទទួលបានការពិចារណាកាន់តែពេញលេញ នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចស្ថាពរលើបណ្តឹង សាទុក្ខលើការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលជាចុងក្រោយ បានពិចារណាថា ការពន្យារពេលសេចក្តីសម្រេចលើបទចោទដែលនៅសល់ នៅក្រៅ សំណុំរឿង ០០២/០២ បានបង្កើតស្ថានភាពមួយដែលផ្នែកនៅសល់នៃដីកាដោះស្រាយ ត្រូវបានផ្អាកដោយប្រសិទ្ធភាព¹⁷⁷⁸។ ដោយយល់ឃើញថាមិនមានភាពប្រាកដប្រជាផ្នែកច្បាប់

¹⁷⁷⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥០-៥៣។
¹⁷⁷⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៤ និង៦៥។
¹⁷⁷⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៩-៧១។
¹⁷⁷⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៩។

នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល «ទទួលខុសត្រូវអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បំពេញនូវកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ក្នុងការបញ្ចប់បទចោទទាំងអស់នៅចំពោះមុខ» និងបានប្រកាសព្យួរកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីទាក់ទងនឹងបទចោទដែលនៅសេសសល់ក្រៅវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០២/០១ និង ០០២/០២ «រងចាំការសម្រេចសេចក្តីសម្របរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង»¹⁷⁷⁹។

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមទៀតលើសេចក្តីសម្រេចនីមួយៗ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលស្តីពីការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៥.២.៥.២។

៥.៦.៦. ការស៊ើបអង្កេតបន្ថែមក្នុងអំឡុងពេលជំនុំជម្រះ

វិធាន ៩៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ផ្តល់អំណាចឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបង្គាប់ឱ្យមានការស៊ើបអង្កេតបន្ថែម ដែលខ្លួនចាត់ទុកថាចាំបាច់ក្នុងអំឡុងពេលដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ។ យោងតាមវិធាន ៩៣(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក៏ស្ថិតនៅក្រោមលក្ខខណ្ឌដូចគ្នាទៅនឹងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដែរ គឺអាចស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ដឹកនាំការឆែកឆេរ ចាប់យកវត្ថុតាង ឬបង្គាប់ឱ្យធ្វើកោសល្យវិច័យ។

ភាគីដែលស្នើសុំការស៊ើបអង្កេតបន្ថែមតាមវិធាន ៩៣ ត្រូវបង្ហាញនូវតម្រូវការចាំបាច់នៃការស៊ើបអង្កេតបន្ថែមទាំងនោះ¹⁷⁸⁰។ គ្រាន់តែបង្ហាញពីការនីតិវិធីតែមួយមុខនៅក្នុងការស៊ើបអង្កេត ពុំគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីបង្ហាញពីតម្រូវការចាំបាច់នោះទេ ហើយមិនអាចយកមកសំអាង «ឱ្យរួចផុតពីការសម្រេចចុងក្រោយរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គបុរេជំនុំជម្រះឡើយ»¹⁷⁸¹។ នោះមានន័យថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកាតព្វកិច្ចដាច់ដោយឡែកដែលឯករាជ្យពីសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ក្នុងការសម្រេចលើរាល់កាលៈទេសៈដែលពាក់ព័ន្ធសម្រាប់ការជំនុំជម្រះរឿងក្តី។ ហេតុដូច្នេះ ភាគីត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យស្នើសុំទៅអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរបន្ថែម ដើម្បីកាត់បន្ថយអានុភាពនៃការយល់ឃើញដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងដំណាក់កាលមុនការជំនុំជម្រះ។ ទោះជាយ៉ាងណានៅក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ ការស៊ើបអង្កេតមិនអាចត្រូវបានធ្វើឡើងដើម្បីជំទាស់ការយល់ឃើញរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គបុរេជំនុំជម្រះនោះទេ ប៉ុន្តែត្រូវបង្ហាញអង្គហេតុដែលខុសប្លែក ពីការយល់ឃើញផ្នែកអង្គហេតុ ដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងដំណាក់កាលមុនការជំនុំជម្រះ¹⁷⁸²។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានឆន្ទានុសិទ្ធិទូលំទូលាយ ក្នុងការទទួលយកភស្តុតាងថ្មី ដែលខ្លួនជឿជាក់ថាមានប្រយោជន៍ក្នុងការបញ្ជាក់ការពិត នៅពេលដែលភស្តុតាងនោះបំពេញផងដែរនូវបទដ្ឋានបឋម នៃភាពពាក់ព័ន្ធ ភាពអាចជឿជាក់បាន និងយថាភាព ដែល

¹⁷⁷⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរយៈ របស់ ខៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេច របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង លើការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបន្ថែមលើសំណុំរឿង ០០២ និងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E301/9/1/1/3 កថាខណ្ឌ ១៩ និង៣០-៣៦។

¹⁷⁷⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩០-៩១។

¹⁷⁸⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៥១។

¹⁷⁸¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៥២។

¹⁷⁸² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២៥៣។

តម្រូវនៅក្នុងវិធាន ៨៧(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁷⁸³។ ជាធម្មតា ភាគីស្នើសុំក៏ត្រូវធ្វើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងជឿជាក់ថា ភស្តុតាងដែលបានស្នើឡើងនោះមិនអាចរកបាននៅមុនបើកការជំនុំជម្រះ ឬមិនអាចរកបានពីមុន ទោះបីជាបានខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងសមហេតុផលក្តី។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះម្តងម្កាលបានទទួលយកឯកសារ ដែលមិនបានបំពេញតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនេះ រួមមានក្នុងករណីនានាដែលឯកសារណាមួយ ពាក់ព័ន្ធខ្លាំងទៅនឹងសម្ភារៈដែលមានរួចហើយនៅក្នុងសំណុំរឿង និងនៅពេលដែលផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌តម្រូវឱ្យធ្វើការវាយតម្លៃប្រភពទាំងនោះរួមគ្នា នៅពេលដែលឯកសារដែលស្នើឡើងនោះមានលក្ខណៈដោះបន្ទុក ហើយតម្រូវឱ្យមានការវាយតម្លៃ ដើម្បីចៀសវាងភាពអយុត្តិធម៌ ឬនៅពេលដែលភាគីផ្សេងទៀតមិនជំទាស់ទៅនឹងឯកសារនោះ។

សំណើត្រូវបានសម្រេចតាមអង្គសេចក្តីដាច់ដោយឡែក និងអង្គហេតុនៃករណីនីមួយៗ។ សំណើទាំងនោះត្រូវបានបដិសេធក្នុងកាលៈទេសៈនានា នៅពេលដែលសំណើនោះត្រូវបានទុកជាមោឃៈ នៅពេលដែលសម្ភារៈដែលត្រូវបានស្នើសុំនោះមានរួចហើយនៅក្នុងសំណុំរឿង ឬនៅពេលដែលសាក្សីដែលស្នើឡើង ឬឯកសារដែលជាបញ្ហាចោទនោះពុំមានតម្លៃជាភស្តុតាង។ ឧទាហរណ៍ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅដំណាក់កាលចុងក្រោយនៃការជំនុំជម្រះ មិនជឿជាក់លើតម្លៃនៃការកោះហៅសាក្សីណាម្នាក់ដែលនិយាយភាសាខ្មែរបានតិចតួច ដែលមិនមានវត្តមានក្នុងអំឡុងពេលភាគច្រើននៃបទសម្ភាសន៍ពាក់ព័ន្ធរបស់ជនជាប់ចោទ ហើយដែលពីមុនបានបង្ហាញភាពស្លាក់ស្លើរក្នុងការជួយដល់តុលាការនោះទេ¹⁷⁸⁴។ យោងតាមវិធាន ៩៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវប្រុងប្រយ័ត្នអំពីភារកិច្ចរបស់ខ្លួន ក្នុងការប្តឹងថ្លែងភាពត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជាមួយនឹងការជំនុំជម្រះឆាប់រហ័ស ហើយតម្លៃជាសក្តានុពលនៃការទទួលយកភស្តុតាងត្រូវតែប្តឹងថ្លែងជាមួយនឹងកង្វល់អំពីការពន្យារពេលហួសហេតុ¹⁷⁸⁵។

នៅពេលសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរបន្ថែម អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏បានពិចារណាផងដែរពីភាពផ្សេងគ្នារវាងកិច្ចស៊ើបសួរតាមផ្លូវតុលាការ និងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធសំណើរបស់ នួន ជា សុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះពិចារណាសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរចំនួនម្ភៃ អនុលោមតាមវិធាន ៩៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលត្រូវបានបដិសេធដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ជនជាប់ចោទមានឱកាសជាច្រើនក្នុងអំឡុងពេលកិច្ចស៊ើបសួរ ដែលមានរយៈពេលស្ទើរតែពីរឆ្នាំកន្លះ ដើម្បីស្នើសុំថាកិច្ចស៊ើបសួរទាំងអស់នេះពាក់ព័ន្ធ និងដើម្បីជំទាស់ទៅនឹងការបដិសេធណាមួយនៃសំណើទាំងអស់នេះទៅកាន់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ¹⁷⁸⁶។

¹⁷⁸³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ នួន ជា ស្នើសុំឱ្យទទួលយកភស្តុតាងថ្មី ឱ្យចាប់ផ្តើមការស៊ើបអង្កេត និងឱ្យកោះហៅលោក ROBERT LEMKIN ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E294/1 កថាខណ្ឌ ១០។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចអនុលោមតាមវិធាន ៨៧(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង លើសំណើរបស់នួន ជា សុំឱ្យទទួលយកឯកសារពាក់ព័ន្ធនឹងលោក Robert Lemkin (2-TCW-877) និងសំណើពាក់ព័ន្ធចំនួនពីរអនុលោមតាមវិធាន ៩៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ E416/4 កថាខណ្ឌ ១៣។

¹⁷⁸⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ នួន ជា ស្នើសុំឱ្យទទួលយកភស្តុតាងថ្មី ឱ្យចាប់ផ្តើមការស៊ើបអង្កេត និងឱ្យកោះហៅលោក ROBERT LEMKIN ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E294/1 កថាខណ្ឌ ១៥-១៦។

¹⁷⁸⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩។

¹⁷⁸⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ជនជាប់ចោទ នួន ជា ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E116 កថាខណ្ឌ ១៣-១៤ និង ១៩-២០។

ភាគីត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចាត់វិធានការ «ស្វែងរកភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធ ដរាបណាការស៊ើបសួរនោះមិននាំឱ្យមានការប៉ះពាល់ដល់សាក្សី ឬការបំភ្លឺភស្តុតាង»។ ទោះជាយ៉ាងណា ពួកគេមិនត្រូវបានអនុញ្ញាត ឱ្យទទួលបានសិទ្ធិអំណាចស៊ើបអង្កេតរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឡើយ។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាថា មេធាវីការពារក្តីត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យបើកកិច្ចស៊ើបសួរក្នុងកម្រិតមួយ ដែលតម្រូវសម្រាប់បំពេញចំណុចទីមួយនៃបទដ្ឋានស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានចំពោះសំណើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរនៅចំពោះមុខសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ពោលគឺ កិច្ចស៊ើបសួរដែលស្នើសុំ «ត្រូវតែបង្ហាញអំពីភាពជាក់លាក់គ្រប់គ្រាន់» ដូចជាការកំណត់អត្តសញ្ញាណសាក្សី¹⁷⁸⁷។

៥.៦.៧. ការកំណត់បទចោទឡើងវិញ

វិធាន ៩៨(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា «សាលក្រមត្រូវសម្រេចត្រឹមតែអង្គហេតុទាំងឡាយណា ដែលមាននៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះប៉ុណ្ណោះ»។ ទោះជាយ៉ាងណា វិធាននេះអនុញ្ញាតឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង «ផ្លាស់ប្តូរការកំណត់បទចោទ ដែលបានកំណត់ក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះបាន ប៉ុន្តែមិនអាចបញ្ចូលនូវធាតុផ្សំថ្មីនៃបទចោទបានឡើយ»។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនជាប់កាតព្វកិច្ចដោយការកំណត់បទចោទ ដែលបានអនុម័តដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះ នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយនោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចផ្លាស់ប្តូរបទចោទចំពោះអង្គហេតុ ដែលមាននៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ ឬដីកាដោះស្រាយដែលត្រូវបានកែប្រែ នៅពេលណាក៏បាន ដើម្បីឱ្យស្របជាមួយនឹងបទល្មើស ឬ ទម្រង់ផ្សេងទៀតនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌដែលអាចអនុវត្តបានរហូតដល់មានសាលក្រម និងរួមទាំងនៅក្នុងសាលក្រមផងដែរ។ ប្រការនេះ គឺអាស្រ័យទៅលើលក្ខខណ្ឌតម្រូវលើសលប់នៃការជំនុំជម្រះក្តីដោយយុត្តិធម៌៖ (១) អង្គជំនុំជម្រះត្រូវ «ស្ថិតក្នុងព្រំដែនកំណត់នៃអង្គហេតុទាំងឡាយដែលមាននៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ» និង (២) ជនជាប់ចោទត្រូវបាន «ជូនដំណឹងអំពីលទ្ធភាពនៃការកំណត់បទចោទឡើងវិញនោះ»¹⁷⁸⁸។

អំណាចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងការកំណត់បទចោទឡើងវិញអនុលោមតាមវិធាន ៩៨(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មិនត្រូវបានកម្រិតដោយធាតុផ្សំគតិយុត្តិបទល្មើស ដែលមានរៀបរាប់នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយនោះទេ។ ដូច្នេះ បើទោះបីជាដីកាដោះស្រាយអាចត្រូវបានបកស្រាយថា អនុញ្ញាតសម្រាប់តែការសម្លាប់រង្គាល ដោយចេតនាផ្ទាល់ (dolus directus) ប៉ុណ្ណោះក៏ដោយ ក៏អង្គហេតុដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ នៅតែអាចគាំទ្រការកំណត់បទល្មើសនៃចេតនាប្រយោល (dolus eventualis) បានដែរ¹⁷⁸⁹។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានជំទាស់ទៅនឹងអំណះអំណាងដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានណែនាំធាតុផ្សំថ្មី នៅពេលខ្លួនកំណត់បទល្មើសឡើងវិញចំពោះអង្គហេតុ ពីបទល្មើសសម្លាប់រង្គាលទៅជាបទការធ្វើមនុស្សឃាត ដោយសារតែការធ្វើ

¹⁷⁸⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៤៩។
¹⁷⁸⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១៩៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៩៦។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៩៥-១០៩។
¹⁷⁸⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១០១។

មនុស្សឃាត និងការសម្លាប់រង្គាលមានជាតុវ្យុបទល្មើសផ្សេងគ្នា¹⁷⁹⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា បញ្ហានៅចំពោះមុខខ្លួននោះគឺថា តើ អង្គហេតុនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង គាំទ្របទចោទដែលអាចមាននៃការធ្វើមនុស្សឃាតដោយចេតនាប្រយោល (dolus eventualis) ជាជាងបទសម្លាប់រង្គាលដោយចេតនាផ្ទាល់ដែរ ឬទេ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសន្និដ្ឋានថា នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសន្និដ្ឋានថា អង្គហេតុដែលដាក់បញ្ចូលក្នុងដីកាដោះស្រាយ គាំទ្រសំអាងហេតុនៃការធ្វើមនុស្សឃាតដោយចេតនាប្រយោល (dolus eventualis) ក៏ដូចជា បទសម្លាប់រង្គាល ការកំណត់បទចោទឡើងវិញគឺមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់។ ទោះជាយ៉ាងណា ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរួមបញ្ចូលអង្គហេតុដែលមិនមាននៅក្នុងដីកាដោះស្រាយទេនោះ ការកំណត់បទចោទឡើងវិញនឹងមិនត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ទេ¹⁷⁹¹។

នៅពេលដែលការផ្លាស់ប្តូរត្រូវបានធ្វើឡើង រួមបញ្ចូលទាំងតាមរយៈការកំណត់បទចោទឡើងវិញ ភាគីត្រូវទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីយថាភាពនោះ ដើម្បីឱ្យពួកគេអាចលើកសារណាបានទាន់ពេលវេលា និងដោយប្រសិទ្ធភាព។ ព័ត៌មានដែលបានផ្តល់នោះត្រូវតែ «ពេញលេញ» និង «លម្អិត» បើទោះបីជាស្ថានភាពនៃអង្គហេតុនីមួយៗ ចាំបាច់ត្រូវធ្វើការវាយតម្លៃផ្នែកតាមលក្ខណៈជាក់ស្តែងក្តី។ សិទ្ធិទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីលក្ខណៈ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ គឺជាទិដ្ឋភាពនៃសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការត្រៀមលក្ខណៈរៀបចំការការពារខ្លួន¹⁷⁹²។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាលើការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង «ជារួម» និងបានសន្និដ្ឋានថា សេចក្តីសន្និដ្ឋានដូចគ្នាភាគច្រើនក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ បានជូនដំណឹងយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាពដល់ភាគីថា ការកំណត់បទចោទឡើងវិញបែបនោះអាចធ្វើទៅបានក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២។ កិច្ចប្រជុំរៀបចំសវនាការពិសេសក៏ត្រូវបានធ្វើឡើងដើម្បីពិភាក្សាការកំណត់បទចោទឡើងវិញ និងបញ្ហាផ្សេងទៀត¹⁷⁹³។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ បានគាំទ្រការកំណត់បទចោទឡើងវិញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចំពោះអង្គហេតុជាក់លាក់នៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ (ពីបទសម្លាប់រង្គាលទៅជាបទល្មើសនៃការធ្វើមនុស្សឃាតវិញ) ប៉ុន្តែមិនបានពិចារណាច្បាស់លាស់អំពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃការជូនដំណឹងឡើយ¹⁷⁹⁴។

នៅពេលធ្វើការកំណត់បទចោទឡើងវិញ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវធានាថា (១) សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទមិនត្រូវបានរំលោភ និង (២) ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវដែលជាបញ្ហាចោទអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក.¹⁷⁹⁵។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០១ បានបដិសេធអំណះអំណាចដែលថា អង្គជំនុំជម្រះជាប់កាតព្វកិច្ចត្រូវសម្រេចលើភាពអាចអនុវត្តបាននៃទម្រង់ JCE មុនពេលការប្រជុំពិភាក្សាសម្ងាត់របស់ខ្លួន ហើយត្រូវផ្តល់ឱ្យជនជាប់ចោទនូវឱកាសបន្ថែមទៀតដើម្បីឆ្លើយតប មុនពេលធ្វើការកំណត់បទចោទឡើងវិញចំពោះទម្រង់ជាបុគ្គលនៃការទទួលខុសត្រូវតាម JCE។ អង្គជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា ជនជាប់ចោទត្រូវ

¹⁷⁹⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៩៥-១០៩។

¹⁷⁹¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១០១។

¹⁷⁹² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១០៧។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមស្តីពីសិទ្ធិជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌របស់ជនជាប់ចោទ និងជាពិសេស សិទ្ធិទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីលក្ខណៈ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ សូមមើល ផ្នែក ៤.៦។

¹⁷⁹³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១០៨។

¹⁷⁹⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៦២។

¹⁷⁹⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៩៦។

បានជូនដំណឹងជាច្រើនដង និងមានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការដោះស្រាយអំពីលទ្ធភាព ជាក់លាក់ដែលថា JCE អាចនឹងត្រូវបានអនុវត្តចំពោះបទចោទប្រឆាំងនឹងគាត់¹⁷⁹⁶។ បន្ទាប់ មកអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានវិភាគលើលទ្ធភាពអនុវត្ត JCE នៅ អ.វ.ត.ក. ដោយ សន្និដ្ឋានថា វាបង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ និង ១៩៧៩¹⁷⁹⁷។

៥.៦.៨.បន្ទុកនៃភស្តុតាង និងបទដ្ឋាននៃភស្តុតាង

វិធាន៨៧(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងអំពីបន្ទុកនៃភស្តុតាង និងបទដ្ឋាននៃភស្តុតាង។ ជនជាប់ចោទគ្រប់រូបត្រូវសន្មតថាគ្មានទោសរហូតទាល់តែពិរុទ្ធភាពត្រូវបានបញ្ជាក់។ សហ ព្រះរាជអាជ្ញាមានបន្ទុកក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាង។ សំណៅជាភាសាខ្មែរ និងភាសាអង់គ្លេសនៃ វិធាន ៨៧(១) ចែងថា ដើម្បីផ្ដន្ទាទោសបានអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវមានជំនឿ «ដោយ គ្មានវិមតិសង្ស័យ» អំពីពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ ចំណែកសំណៅជាភាសាបារាំងចែងពី សញ្ញាណនៃ «ជំនឿស្មោះត្រង់ពិតប្រាកដ ឬ ជំនឿដោយឥស្សរចិត្ត (intime conviction)» របស់ចៅក្រម។ ទោះបីជាភាពផ្សេងគ្នាទាំងអស់នេះ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន អនុម័តយកវិធីសាស្ត្ររួមដែល «វាយតម្លៃភាពគ្រប់គ្រាន់នៃភស្តុតាងនៅក្នុងគ្រប់កាលៈទេសៈ ទាំងអស់»¹⁷⁹⁸ នៅពេលណា (១) «ការបង្ហាញភស្តុតាងអំពីធាតុផ្សំបទឧក្រិដ្ឋនីមួយៗ ទម្រង់ នៃការទទួលខុសត្រូវ និងអង្គហេតុដែលជាកត្តាកំណត់ពិរុទ្ធភាព ត្រូវមានការវាយតម្លៃទៅលើ ភស្តុតាងដោយមានសំអាងហេតុ»¹⁷⁹⁹ និង (២) «ភាពសង្ស័យអំពីពិរុទ្ធភាព ត្រូវបានបកស្រាយ នៅក្នុងន័យដែលផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ»¹⁸⁰⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបាន បកស្រាយបទដ្ឋាននេះថា តម្រូវឱ្យមានការបញ្ជាក់ភស្តុតាងហួសពីវិមតិសង្ស័យ¹⁸⁰¹។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាថា «ពិរុទ្ធភាពរបស់ ជនជាប់ចោទត្រូវតែបង្ហាញថា គ្មានវិមតិសង្ស័យនៅក្នុងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ» នៅពេល ពន្យល់ពីបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញរបស់ខ្លួនចំពោះកំហុសអង្គហេតុ និងបកស្រាយសាល ក្រមក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ថាតម្រូវឱ្យមានការបញ្ជាក់ភស្តុតាងហួសពីវិមតិសង្ស័យ¹⁸⁰²។ អង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០១ បានសង្កេតឃើញថាខ្លួន «បានសម្រេចយក វិធីសាស្ត្ររួមមួយទៅវាយតម្លៃភាពគ្រប់គ្រាន់នៃភស្តុតាងនៅក្នុងគ្រប់កាលៈទេសៈទាំងអស់។ នៅពេលមានការវាយតម្លៃភស្តុតាងដែលមានសំអាងហេតុ ភាពសង្ស័យអំពីពិរុទ្ធភាព ត្រូវបាន បកស្រាយនៅក្នុងន័យដែលផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ»¹⁸⁰³។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបដិសេធអំណះអំណាច ដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានអនុវត្តគោលគំនិតនៃប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិលអំពីបទដ្ឋាននៃ

¹⁷⁹⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥០២។

¹⁷⁹⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥០៤-៥១២។

¹⁷⁹⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៥។

¹⁷⁹⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ៣៩។

¹⁸⁰⁰ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៧៩។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ២២។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៨ និង៣៦។

¹⁸⁰¹ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣០២-៣០៤។

¹⁸⁰² សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៨ និង៣៦។

¹⁸⁰³ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៥។

«ជំនឿដោយឥស្សរចិត្ត» ជាជាងបទដ្ឋានប្រព័ន្ធច្បាប់អង្គភាពស្តីពីការបង្ហាញភស្តុតាង «ឱ្យហួសពីវិមតិសង្ស័យ»។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង «បានសម្រេចយកបទដ្ឋានបង្ហាញភស្តុតាងឱ្យហួសពីវិមតិសង្ស័យ» ដោយកត់សម្គាល់ថា សាលក្រមសំណៅជាភាសាបារាំងបានបង្ហាញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំដែលប្រើពាក្យ «ជំនឿដោយឥស្សរចិត្ត (intime conviction)» នៅពេលធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួន ប៉ុន្តែប្រើពាក្យថា «ហួសពីវិមតិសង្ស័យ (il ne fait aucun doute)»¹⁸⁰⁴។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យល់ឃើញថាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង «បានបង្ហាញត្រឹមត្រូវនូវបន្ទុក និងបទដ្ឋានជាធរមាននៃភស្តុតាង»ដែលតម្រូវឱ្យមានការបញ្ជាក់អំពីពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទឱ្យហួសពីវិមតិសង្ស័យ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានផ្តល់សំអាងហេតុថាទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានការយល់ឃើញបែបណាក៏ដោយចំពោះគោលគំនិតនៃប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិលនៃពាក្យ «ជំនឿដោយឥស្សរចិត្ត» ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបញ្ជាក់យ៉ាងត្រឹមត្រូវថា «អង្គហេតុទាំងអស់ដែលជាមូលដ្ឋាននៃធាតុផ្សំឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះព្រមទាំងអង្គហេតុដែលចាំបាច់ខានពុំបានសម្រាប់ការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពនោះ [...] ត្រូវតែបង្ហាញឱ្យហួសពីវិមតិសង្ស័យ»។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានកត់សម្គាល់បន្ថែមទៀតថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់យ៉ាងត្រឹមត្រូវថា «នេះត្រូវតែបានគាំទ្រដោយការផ្តល់សំអាងហេតុសមស្របដែលផ្អែកលើ ភស្តុតាងទាំងមូល ដោយពុំចាំបាច់អនុវត្តនូវបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាង «ឱ្យហួសពីវិមតិសង្ស័យ» តាមលក្ខណៈជាផ្នែកៗឡើយ»¹⁸⁰⁵។

៥.៧. ដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ

វិធាន ១០៤-១១២ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បញ្ញត្តិនីតិវិធីជាធរមានសម្រាប់បណ្តឹងសាទុក្ខលើសាលក្រម និងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ផ្នែកនេះលើកឡើងអំពីទិដ្ឋភាពជាក់លាក់មួយចំនួនអំពីនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខនៅ អ.វ.ត.ក. ពោលគឺ៖ (១) យុត្តាធិការ និងភាពអាចទទួលយកបាននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល (២) បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញលើបណ្តឹងសាទុក្ខ (៣) នីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខទៅអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល និង (៤) ការស៊ើបអង្កេតបន្ថែមនៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ។

៥.៧.១. យុត្តាធិការ និង ភាពអាចទទួលយកបាន

វិធាន ១០៤(១) និង ១០៥(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បានអនុញ្ញាតឱ្យមានបណ្តឹងសាទុក្ខទៅអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ប្រឆាំងនឹងសាលក្រម ឬសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ផ្អែកលើ (១) កំហុសលើអង្គច្បាប់ «ដែលនាំឱ្យមោឃៈសាលក្រម» (២) កំហុសនៃអង្គហេតុដែល «នាំឱ្យមានភាពអយុត្តិធម៌» និង/ឬ (៣) មូលដ្ឋាននៃការកាន់ច្រឡំ ដែលស្តែងចេញពីការប្រើឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង «ដែលនាំឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ»។ វិធាន ១០៤(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងបានបើកផ្លូវឱ្យប្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ

¹⁸⁰⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៧៧ និង ៣៧៩-៣៨០។

¹⁸⁰⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣០២-៣០៤។

ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងខាងក្រោមនេះ ចំណែកដេញតម្លៃសម្រេចផ្សេងទៀត អាចត្រូវបានប្តឹងសាទុក្ខតែនៅពេលប្តឹងសាទុក្ខសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងប៉ុណ្ណោះ៖

- i. សេចក្តីសម្រេចដែលមានអានុភាពបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី។
- ii. សេចក្តីសម្រេចអំពីការឃុំខ្លួន និងការដាក់ឱ្យស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការអនុលោមតាមវិធាន ៨២។
- iii. សេចក្តីសម្រេចអំពីវិធានការការពារតាមវិធាន ២៩(៤)(គ) និង
- iv. សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការជ្រៀតជ្រែកចូលក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ តាមវិធាន ៣៥(៦) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

វិធាន ១០៤ និង ១០៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងតម្រូវដើម្បីឱ្យបណ្តឹងសាទុក្ខអាចទទួលយកបាន ត្រូវមាន «សាលក្រម» ឬ «សេចក្តីសម្រេច» ពីអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ បានសន្និដ្ឋានថា សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលលើកឡើងថា អង្គជំនុំជម្រះមិនអាចចូលពិនិត្យមើលសំណុំរឿងបាន បន្ទាប់ពីសេចក្តីពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ មិនបង្កើតបានជា «សេចក្តីសម្រេច» សម្រាប់គោលបំណងនៃវិធាន ១០៤(៤)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងទេ។ ក្នុងការសម្រេចថា បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងនឹងការបញ្ចប់សំណុំរឿង០០៤/០២ ជាធរមានដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនអាចទទួលយកបាន អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល «បានបញ្ជាក់សាជាថ្មីថាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំអាចបញ្ចប់អានុភាពកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបានដោយសារអង្គជំនុំជម្រះពុំបានទទួលសំណុំរឿងជាផ្លូវការ» អាស្រ័យហេតុនេះ មិនអាច «ចេញដីកាត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ណាមួយបាន»¹⁸⁰⁶។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបកស្រាយវិធាន ១០៤(៤)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ថាអនុញ្ញាតបើកផ្លូវឱ្យធ្វើបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹង «សេចក្តីសម្រេចផ្អាកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដែលពុំមានសក្តានុពលជាក់ស្តែងក្នុងការបន្ត ដោយរារាំងការឈានទៅដល់ការចេញសាលក្រមលើអង្គសេចក្តីបាន»¹⁸⁰⁷។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានផ្តល់សំអាងហេតុថា «ផលវិបាកនៃការអាក់ខាន ដែលបណ្តាលមកពីការផ្អាកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនេះ មានកម្រិតធ្ងន់ធ្ងរគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការសន្និដ្ឋានថា សេចក្តីសម្រេចផ្អាកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនេះត្រូវតែជាកម្មវត្ថុនៃបណ្តឹងសាទុក្ខ»។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការបកស្រាយនេះត្រូវបាន

¹⁸⁰⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងនឹងការបញ្ចប់អានុភាព សំណុំរឿង ០០៤/២ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ E004/2/1/1/2 កថាខណ្ឌ ៥៧។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីដីកាដោះស្រាយផ្ទេរធានារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ សេចក្តីពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ និងការបញ្ចប់សំណុំរឿងទាំងនេះដោយអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល សូមមើលសៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៥.៣។

¹⁸⁰⁷ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិប្រឆាំងនឹងការបញ្ចប់អានុភាព សំណុំរឿង ០០៤/២ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ E004/2/1/1/2 កថាខណ្ឌ ៤៧។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់ សៀវ សំផន ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេច របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង លើការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបន្ថែមលើសំណុំរឿង ០០២ និងវិសាលភាពនៃសំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E301/9/1/1/3 កថាខណ្ឌ ៣៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលបង្គាប់ឱ្យដោះលែងជនជាប់ចោទ អៀង ធីរ្យ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E138/1/7 កថាខណ្ឌ ១៥។

គាំទ្រដោយជម្រើសជាក់លាក់នៃពាក្យពេចន៍នៅក្នុងវិធាន ១០៤(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ពោលគឺ «អានុភាពបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី» ដែលផ្ទុយទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចដែលគ្រាន់តែ «បញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី» ក៏ដូចជាយុត្តិសាស្ត្រពីតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ(ជាតួបន្ទីយកម្ម) ផ្សេងទៀត ដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានបណ្តឹងសាទុក្ខបន្ទាន់បង្ខំប្រឆាំងនឹងការផ្អាកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី¹⁸⁰⁸។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើកឡើងថា ការជំទាស់ទៅនឹងលក្ខណៈនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលអាចអនុវត្តបាន ឧទាហរណ៍ ថាតើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតម្រូវឱ្យមានចំណងទាក់ទងទៅនឹងជម្លោះប្រដាប់អាវុធដែរ ឬយ៉ាងណា ពុំមានអានុភាពបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនោះទេ¹⁸⁰⁹។

ជនជាប់ចោទអាចប្តឹងសាទុក្ខ ចំពោះសេចក្តីសម្រេចទាំងអស់ របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន។ ដូច្នេះ ប្រសិនបើសេចក្តីសម្រេចដែលរងការជំទាស់ ត្រូវបានធ្វើឡើងតាមវិធាន ៨២ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង សេចក្តីសម្រេចនេះបើកផ្លូវឱ្យប្តឹងសាទុក្ខតាមវិធាន ១០៤(៤)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង¹⁸¹⁰។ ពុំមានសេចក្តីសម្រេចណាត្រូវបានចេញអនុលោមតាមវិធាន ១០៤(៤)(គ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងទេ។

វិធាន ១០៤(៤)(ឃ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បានប្រមើលទុកអំពី «សេចក្តីសម្រេចស្តីពី» វិធាន ៣៥(៦) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានលើកឡើងថា ទោះបីជាវិធានពុំតម្រូវថា សេចក្តីសម្រេចដែលរងការជំទាស់ត្រូវ «យោងខ្លួនឯង» ថាជា «សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការជ្រៀតជ្រែកចូលក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលតុលាការ» ក៏ដោយ ក៏សំណើណាមួយមិនអាច «បង្ហាញពីការលើកឡើងនានា ដែលជាក់ស្តែងមិនអាចទទួលយកបានតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងនោះទេ»។ ជាងនេះទៀត «ការសម្រេចរបស់តុលាការដែលមានកំហុស គឺមិនគ្រប់គ្រាន់តាមផ្លូវច្បាប់ដើម្បីបំពេញនូវបទដ្ឋានស្របតាមវិធាន ៣៥ ឡើយ»¹⁸¹¹។

វិធាន ១០៥(២) និង ១០៥(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង តម្រូវឱ្យម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខកំណត់អត្តសញ្ញាណកំហុសដែលបានចោទប្រកាន់ គាំទ្រមូលដ្ឋាននីមួយៗ ដោយអំណះអំណាងនិងប្រភពនានា និងបង្ហាញថាហេតុដូចម្តេចបានជាកំហុសនោះបានធ្វើឱ្យសាលក្រមទៅជាមោឃៈ ឬបាននាំឱ្យមានភាពអយុត្តិធម៌។ បណ្តឹងសាទុក្ខត្រូវតែកំណត់អត្តសញ្ញាណការយល់ឃើញ ឬ ការសម្រេចដែលរងការចោទប្រកាន់ ដោយមានការយោងជាក់លាក់ទៅលើលេខទំព័រ និងកថាខណ្ឌ នៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង¹⁸¹²។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលតម្រូវឱ្យ «ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខបង្ហាញនូវទទ្ទឹករណ៍នៃបណ្តឹងសាទុក្ខ

¹⁸⁰⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលបង្គាប់ឱ្យដោះលែងជនជាប់ចោទ អៀង ធីរ្ទ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E138/1/7 កថាខណ្ឌ ១៥។

¹⁸⁰⁹ សូមមើលសំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា សុំដកលក្ខខណ្ឌតម្រូវស្តីពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធចេញពីនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E95/8/1/4 កថាខណ្ឌ ៨-១០។

¹⁸¹⁰ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗប្រឆាំងនឹង សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ទៅលើសំណើសុំដោះលែង ខៀវ សំផន ឱ្យនៅក្រៅឃុំជាបន្ទាន់ ចុះថ្ងៃទី២២ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E275/2/3 កថាខណ្ឌ ១៨-២០។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗរបស់ ខៀវ សំផន ស្តីពីសំណើសុំដោះលែងជាបន្ទាន់ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E50/3/1/4 កថាខណ្ឌ ២១។

¹⁸¹¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទាក់ទងនឹងការប្រាស្រ័យទាក់ទងការងារជាមួយតែភាគីម្ខាងរបស់មន្ត្រីច្បាប់ជាន់ខ្ពស់ ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E154/1/1/4 កថាខណ្ឌ ១៣។

¹⁸¹² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៥(៤)។

ឱ្យបានច្បាស់លាស់ ត្រឹមត្រូវ និងសមស្រប»។ សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខដែលមានលក្ខណៈមិន ច្បាស់លាស់ ផ្ទុយគ្នា ស្រពេចស្រពិល ឬមិនពេញលេញ ពុំត្រូវបានពិចារណាទេ¹⁸¹³។

ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខមិនអាចលើកអំណះអំណាងនៅពេលជំនុំជម្រះមកតវ៉ាសាជាថ្មី ឬតវ៉ាថា សេចក្តីសម្រេច ឬការយល់ឃើញណាមួយរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងថាមាន កំហុសឡើយ លើកលែងតែម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខអាចបង្ហាញថា ការបដិសេធអំណះអំណាង ណាមួយគឺជាកំហុសអង្គច្បាប់ ដែលចាំបាច់ត្រូវមានអន្តរាគមន៍របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូល។ ដោយពុំចាំបាច់ពិចារណាលើអង្គសេចក្តី អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបដិសេធអំណះអំណាង ដែលពុំអាចធ្វើឱ្យសេចក្តីសម្រេច ដែលរងការជំទាស់នោះត្រូវបានបដិសេធពោល។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏មានឆន្ទានុសិទ្ធិ ក្នុងការជ្រើសរើសសារណាណាមួយ ដែលសក្តិសម ក្នុងការទទួលបានការពិនិត្យពិចារណាដោយល្អិតល្អន់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចបដិសេធទង្វើករណ៍ណា ដែលមិនមានមូលដ្ឋានសំអាងគ្រប់ គ្រាន់ ដោយមិនចាំបាច់ផ្តល់សំអាងហេតុលម្អិតឡើយ¹⁸¹⁴។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចសម្រេចតម្កល់ ទុកជាមោឃៈ ឬកែប្រែសេចក្តី សម្រេចទាំងស្រុង ឬដោយផ្នែក។ រាល់សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ទាំងអស់គឺជាសេចក្តីសម្រេចស្ថាពរ¹⁸¹⁵។

៥.៧.២. បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញ

អនុលោមតាមវិធាន ១០៤(១) និងវិធាន ១០៥(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បណ្តឹង សាទុក្ខអាចផ្អែកលើមូលដ្ឋានមួយ ឬច្រើនក្នុងចំណោមមូលដ្ឋានទាំងបីនេះ៖ (១) កំហុសលើ អង្គច្បាប់ ដែលនាំឱ្យ «មោឃៈសាលក្រមលើអង្គសេចក្តី» (២) កំហុសនៃអង្គហេតុ ដែលនាំ ឱ្យ «មានភាពមិនយុត្តិធម៌» និង (៣) ការភាន់ច្រឡំដែលស្តែងចេញពីការប្រើឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែល «នាំឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ»។ អង្គ ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបង្កើតបទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញ អនុលោមតាមមូលដ្ឋាន នីមួយៗនេះ។

កំហុសលើអង្គច្បាប់៖ នៅពេលដែលម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខចោទអំពីកំហុសលើអង្គច្បាប់ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ក្នុងនាមជា «តុលាការចុងក្រោយនៃអង្គច្បាប់ដែលអនុវត្ត នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក.» ត្រូវបានចងកាតព្វកិច្ចក្នុងការកំណត់លើបញ្ហាថាតើ កំហុសលើ អង្គច្បាប់ជាក់ស្តែងត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងលើផ្នែកអង្គសេចក្តី ឬផ្នែកនីតិវិធីដែរ ឬយ៉ាងណា។ អង្គ ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានពិនិត្យការយល់ឃើញផ្នែកច្បាប់របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដើម្បីកំណត់មិនត្រឹមតែ «ថាតើការយល់ឃើញផ្នែកអង្គច្បាប់សមហេតុផលប៉ុណ្ណោះទេ ថែម ទាំងថាតើត្រឹមត្រូវដែរ ឬយ៉ាងណា»¹⁸¹⁶។ បើទោះបីជាអំណះអំណាងរបស់ភាគីពុំបានលើក

¹⁸¹³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៩។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១០១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២០។
¹⁸¹⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២០។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២០។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១០១។
¹⁸¹⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៤(២) និង ១០៤(៣)។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២១។

គ្រប់ជ្រុងជ្រោយក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចពិចារណាលើហេតុផលដទៃទៀត ដើម្បីសន្និដ្ឋានថា កំហុសអង្គច្បាប់បានកើតមានឬទេ¹⁸¹⁷។ នៅពេលដែលសាលក្រមអង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសអង្គច្បាប់ ដោយសារការអនុវត្តបទដ្ឋានគតិយុត្តិមិនត្រឹមត្រូវ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកំណត់អត្តសញ្ញាណបទដ្ឋានគតិយុត្តិមិនត្រឹមត្រូវ និង ពិនិត្យឡើង វិញលើការយល់ឃើញផ្នែកអង្គហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ បន្ទាប់មកអង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូល កែតម្រូវកំហុសអង្គច្បាប់នោះ ដោយអនុវត្តបទដ្ឋានគតិយុត្តិមិនត្រឹមត្រូវទៅលើ ភស្តុតាង និងកំណត់ថាតើសំអាងហេតុបានបំពេញបទដ្ឋាននៃភស្តុតាងឬ ទេ មុនពេល បញ្ជាក់លើសាលក្រមលើបណ្តឹងសាទុក្ខ¹⁸¹⁸។ បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យឡើងវិញនេះមានកម្រិត ខ្ពស់៖ កំហុសអង្គច្បាប់ត្រូវតែធ្វើឱ្យសាលក្រម ឬសេចក្តីសម្រេចទៅជាមោឃៈ។ សាលក្រម ឬសេចក្តីសម្រេចត្រូវបាន «ទៅជាមោឃៈ» ដោយកំហុសអង្គច្បាប់ នៅពេលណា «បង្ហាញថា ក្នុងករណីគ្មានកំហុស សាលក្រមមួយផ្សេងទាំងស្រុង ឬផ្នែកខ្លះ អាចត្រូវបានធ្វើឡើង»¹⁸¹⁹។

កំហុសអង្គហេតុ៖ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានអនុវត្តបទដ្ឋាននៃភាពសម ហេតុផល ក្នុងការពិនិត្យឡើងវិញលើសំអាងហេតុដែលរងការជំទាស់ ជាជាងធ្វើការវាយតម្លៃ ថាតើ ការយល់ឃើញនោះត្រឹមត្រូវដែរ ឬយ៉ាងណា។ តាមបទដ្ឋាននេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលបដិសេធសំអាងហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង តែក្នុងករណីដែល «ពុំមាន តុលាការអង្គហេតុសមហេតុផលណាមួយ» អាចឈានដល់ការយល់ឃើញដែលជាបញ្ហា ចោទនោះ។ ក្នុងន័យនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យល់ស្របជាមួយនឹងវិធីសាស្ត្រ ទូទៅដែលបានប្រើប្រាស់ដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាខ្មែរណ៍ នៃសាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ សម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី («ICTY») ទៅលើការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង ដែលតាមវិធីសាស្ត្រនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាខ្មែរណ៍ (១) អនុវត្តក្នុងកម្រិតមួយ ចំពោះការយល់ឃើញផ្នែកអង្គហេតុដែលបានសម្រេចដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និង (២) ដាក់ការយល់ឃើញរបស់ខ្លួនជំនួសការយល់ឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន តែក្នុងករណីដែលមិនមានតុលាការអង្គហេតុសមហេតុផលណាមួយ អាចទទួលយកភស្តុតាង ដែលបានផ្អែកលើ ឬក្នុងករណីដែលការវាយតម្លៃនៃភស្តុតាងនោះ «មានកំហុសទាំងស្រុង» ប៉ុណ្ណោះ។ មូលហេតុនៃបទដ្ឋានផ្តល់អាទិភាពពុំពិនិត្យឡើងវិញនេះគឺថា អង្គជំនុំជម្រះសាលា ដំបូងមានលក្ខណៈអំណោយផលក្នុងការសង្កេតសាក្សីផ្ទាល់ និងស្ថិតក្នុងតួនាទីប្រសើរជាង អង្គជំនុំជម្រះសាលាខ្មែរណ៍ ក្នុងការវាយតម្លៃភាពអាចទទួលយកបាន និងភាពអាចជឿជាក់ បាននៃភស្តុតាង¹⁸²⁰។ ហេតុដូច្នេះ ចំណុចចាប់ផ្តើមសម្រាប់ការវាយតម្លៃរបស់អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលលើភាពសមហេតុផលនៃការយល់ឃើញផ្នែកអង្គហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង គឺសំអាងហេតុដែលបានផ្តល់សម្រាប់ការវិភាគអង្គហេតុ។ ស្របតាមវិធាន ទូទៅ ក្នុងករណីដែលភស្តុតាងជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការសន្និដ្ឋានផ្នែកអង្គហេតុ មើលទៅ ទំនងជាមានកម្រិតទាបនោះ តម្រូវឱ្យផ្តល់សំអាងហេតុឱ្យបានច្រើនជាង។ ទោះជាយ៉ាងណា

¹⁸¹⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៨៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៤។
¹⁸¹⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៥។
¹⁸¹⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៨៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៦។
¹⁸¹⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៥។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៩៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៥។
¹⁸²⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៧។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៨៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៧។

អំណះអំណាងដែលមានកម្រិតត្រឹមតែជំទាស់ទៅលើសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងសារណាដែលបានផ្អែកទៅលើការបកស្រាយភស្តុតាងដដែល ពុំគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់បដិសេធការយល់ឃើញផ្នែកអង្គហេតុបានឡើយ¹⁸²¹។ មានតែអង្គហេតុទាំងឡាយណា ដែលបណ្តាលឱ្យមានភាពអយុត្តិធម៌ប៉ុណ្ណោះ អាចជាលទ្ធផលនាំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធសាលក្រម ឬ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមួយផ្នែក ឬទាំងស្រុងបាន។ ភាពអយុត្តិធម៌ត្រូវបានកំណត់និយមន័យថាជា «លទ្ធផលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់តុលាការមានភាពមិនយុត្តិធម៌ទាំងស្រុង»។ ចំពោះកំហុសអង្គហេតុដែលនាំឱ្យសាលក្រមមានភាពអយុត្តិធម៌នោះ កំហុសនោះត្រូវតែ «កំហុសធ្ងន់ធ្ងរដល់ការប្រកាសអំពីពិរុទ្ធភាព»។ ភាគីត្រូវមានកាតព្វកិច្ចបង្ហាញឱ្យឃើញថា តើកំហុសអង្គហេតុនោះពិតជាស្តែងឱ្យឃើញភាពមិនយុត្តិធម៌ដោយរបៀបណា¹⁸²²។

បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាព ត្រូវតែបង្ហាញថា កំហុសអង្គហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបង្កើតវិសមភាពយុត្តិធម៌ចំពោះពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ។ បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចឱ្យចង្អុល ត្រូវបង្ហាញថា នៅពេលពិចារណាលើកំហុសអង្គហេតុដែលប្រព្រឹត្តដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង គ្មានវិសមភាពយុត្តិធម៌ចំពោះការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាពទៅលើជនជាប់ចោទ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងករណីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ឬដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចឱ្យចង្អុល អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចត្រឹមតែកែប្រែសំអាងហេតុផ្នែកអង្គហេតុរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងប៉ុណ្ណោះ ប្រសិនបើខ្លួនយល់ឃើញថាសាលក្រមមានកំហុស ប៉ុន្តែមិនអាចកែប្រែផ្នែកសម្រេចសេចក្តីនៅក្នុងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានឡើយ¹⁸²³។

កំហុសផ្នែកនីតិវិធី៖ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានឆន្ទានុសិទ្ធិទូលំទូលាយទាក់ទងនឹងបញ្ហានីតិវិធី។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានអនុម័តវិធីសាស្ត្រក្នុងការពិនិត្យឡើងវិញដែលទទួលយកជាបានការនូវសេចក្តីសម្រេចតាមឆន្ទានុសិទ្ធិនិងធ្វើអនុវត្តមន៍ទៅលើការប្រើឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង តែក្នុងករណីដែល «កំហុសស្តែងចេញពីការប្រើឆន្ទានុសិទ្ធិ [...] ដែលនាំឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខ»។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានកត់សម្គាល់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការ ICTY, ICTR និង ICC បានអនុវត្តបទដ្ឋានក្នុងការពិនិត្យឡើងវិញដែលទទួលយកជាបានការ សម្រាប់សេចក្តីសម្រេចតាមឆន្ទានុសិទ្ធិ ហើយបានចាត់ទុកបទដ្ឋាននេះថា «មានលក្ខណៈសមស្របជាមួយនឹងបរិបទនៃ អវ.ត.ក.»។ យោងតាមបទដ្ឋាននេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនឹងជ្រៀតជ្រែកការអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង តែក្នុងករណីដែល៖ (១) វា «ផ្អែកលើកំហុសក្នុងការបកស្រាយច្បាប់» (២) វាត្រូវបានអនុវត្តដោយ «មានកំហុសយ៉ាងច្បាស់ក្នុងការកំណត់អង្គហេតុ» ឬ (៣) សេចក្តីសម្រេច «មានភាពមិនយុត្តិធម៌ និងពុំសមហេតុផល នាំឱ្យមានការរំលោភលើឆន្ទានុសិទ្ធិ»¹⁸²⁴។ ប្រសិនបើសេចក្តីសម្រេចបន្ទាន់បង្ខំពីអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវបានតវ៉ានៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខនោះ ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខក៏ត្រូវបង្ហាញឱ្យឃើញផងដែរនូវ «ការប៉ះពាល់យូរអង្វែង» ដើម្បីបង្ហាញចំណងទាក់ទង

¹⁸²¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៩០។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៧-២៨។
¹⁸²² សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៩៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៩។
¹⁸²³ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៨។
¹⁸²⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៩៧-៩៨។

ច្បាប់សាលាដំបូងសេចក្តីសម្រេចបន្ទាន់បង្ខំ ដែលកំពុងរងការជំទាស់ ជាមួយនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះផ្ទាល់¹⁸²⁵។

បញ្ហាសំខាន់ៗជាទូទៅ៖ ក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចលើកបញ្ហានានាតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន ឬ ស្តាប់បណ្តឹងសាទុក្ខក្នុងករណីដែលភាគីបានលើកនូវបញ្ហាច្បាប់ណាមួយ ដែលពុំនាំឱ្យសាលក្រមទៅជាមោឃៈ ប៉ុន្តែទោះជាយ៉ាងណា វាមានសារៈសំខាន់ជាទូទៅចំពោះយុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក.¹⁸²⁶។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានបដិសេធសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើសុំដំណោះស្រាយជាសេចក្តីប្រកាស ថា តើ JCE III អាចអនុវត្តបាននៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. ដែរ ឬយ៉ាងណា ដោយសារកំហុសនីតិវិធី។ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថាសំណើនោះ «ពិតជាមានការពាក់ព័ន្ធមួយចំនួនផងដែរទៅនឹងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនាពេលអនាគត និងនៅចំពោះមុខតុលាការនេះ» ដោយសារ JCE III ត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាញឹកញាប់នៅក្នុងរឿងក្តីនានានៅចំពោះមុខសាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍ និងអាចពាក់ព័ន្ធទៅនឹងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី អ.វ.ត.ក. ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពុំយល់ឃើញថា មានហេតុផលត្រូវពិចារណាលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដោយឈរលើមូលដ្ឋានពិសេសនោះឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានផ្តល់សំអាងហេតុថា បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ជនជាប់ចោទ បានផ្តល់ឱកាសឱ្យខ្លួនធ្វើការវិភាគលើ JCE ដែលរួមបញ្ចូលទិដ្ឋភាពពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហានានាដែលបានលើកដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលខ្លួនយល់ឃើញថាមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការផ្តល់ជាគោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនាពេលអនាគត¹⁸²⁷។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួនបានលើកយកបញ្ហាថា តើ ការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌតាមទម្រង់ JCE អនុវត្តចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដោយចេតមានប្រយោល (dolus eventualis) ដែរ ឬយ៉ាងណា នៅពេលដែលចារិកបានដឹងអំពីហានិភ័យដែលជាតួផ្សំស្មុគស្មាញនៃបទឧក្រិដ្ឋ អាចកើតចេញពីអំពើសកម្ម ឬអកម្មរបស់ពួកគេ ហើយនៅតែទទួលយកលទ្ធផលបែបនោះ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថាវាចាំបាច់ក្នុងការដោះស្រាយ «បញ្ហាដែលជាសារៈសំខាន់ទូទៅសម្រាប់យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក.» ដែលកើតចេញពីសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង¹⁸²⁸។

៥.៧.៣. នីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខទៅអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល

វិធាន ១០៦ និង ១០៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងអំពីនីតិវិធីលើបណ្តឹងសាទុក្ខ នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល។ ការជូនដំណឹងនានាអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ និងបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរយៈត្រូវតែដាក់ទៅកាន់ក្រឡាបញ្ជីអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងចុះក្នុងបញ្ជីបណ្តឹងសាទុក្ខនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង¹⁸²⁹។ សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រម រួមទាំងការដាក់ឯកសារផ្សេងៗ បន្ទាប់ទៀត ត្រូវប្រគល់ជូនទៅក្រឡាបញ្ជីនៃអង្គជំនុំជម្រះ

¹⁸²⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣១។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១០០ និង ១១៣៤។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំពន្យាររយៈពេល និងបន្ថែមចំនួនទំព័រសម្រាប់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ និងសារណាតប ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ F9 កថាខណ្ឌ ១៦។

¹⁸²⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣២។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៥។

¹⁸²⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣២។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៥។

¹⁸²⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៩៤៦-១៩៤៧។

¹⁸²⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៦(២)។

តុលាការកំពូល¹⁸³⁰។ វិធាន ១០៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចែងអំពីគោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់ប្រភេទដាក់លាក់នៃបណ្តឹងសាទុក្ខ៖

- i. បណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗ ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេច ដែលមានអានុភាពបញ្ចប់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ឬ សេចក្តីសម្រេចលើការជ្រៀតជ្រែកចូលក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ត្រូវដាក់ក្នុងរយៈពេល៣០ថ្ងៃ ចាប់ពីថ្ងៃប្រកាសសេចក្តីសម្រេច ឬពីថ្ងៃជូនដំណឹងអំពីសេចក្តីសម្រេចនោះ¹⁸³¹។
- ii. បណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួន ការដាក់ឱ្យស្ថិតក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ ឬវិធានការការពារ ត្រូវដាក់ក្នុងរយៈពេល ១៥ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃប្រកាសសេចក្តីសម្រេច ឬការជូនដំណឹងពីសេចក្តីសម្រេចនោះ¹⁸³²។
- iii. បណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបង្គាប់ឱ្យដោះលែងឱ្យនៅក្រៅឃុំជាបណ្តោះអាសន្ន ត្រូវដាក់ក្នុងរយៈពេល ២៤ ម៉ោង គិតចាប់ពីពេលជូនដំណឹងអំពីដីកាសម្រេចឱ្យដោះលែងនោះ¹⁸³³។
- iv. ការជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវដាក់ក្នុងរយៈពេល ៣០ ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃប្រកាសសាលក្រម ឬការជូនដំណឹងអំពីសាលក្រមនោះ។ សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខត្រូវដាក់ក្នុងរយៈពេល ៦០ថ្ងៃ គិតចាប់ពីកាលបរិច្ឆេទនៃការជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ¹⁸³⁴។
- v. នៅពេលភាគីប្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ភាគីផ្សេងទៀតមានរយៈពេល ១៥ថ្ងៃ ក្នុងការដាក់សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ខ្លួន ពេលវេលានេះត្រូវគិតចាប់ពីថ្ងៃផុតរយៈពេលកំណត់សម្រាប់ការដាក់ការជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខលើកដំបូង¹⁸³⁵។

សារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទាំងអស់ តម្រូវឱ្យដាក់ជាភាសាខ្មែរ និងជាភាសាអង់គ្លេស ឬបារាំង¹⁸³⁶ និងត្រូវគោរពចំនួនទំព័រកំណត់ ដែលមានចែងក្នុងសេចក្តីណែនាំអនុវត្ត ស្តីពីការដាក់ឯកសារនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក.¹⁸³⁷។ ក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចទទួលយកសំណើរបស់ភាគីស្នើសុំពេលវេលា¹⁸³⁸ និងចំនួនទំព័របន្ថែម¹⁸³⁹ ក៏ដូចជាអនុញ្ញាតឱ្យពួកគេដាក់សារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរតែមួយភាសាជាមុនសិន ដោយដាក់សំណើបកប្រែតាមក្រោយ¹⁸⁴⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើកឡើងជាច្រើនដងថា ខ្លួនបានដឹងថាការពន្យារពេលមានភាពចាំបាច់ ដោយផ្អែកលើ

¹⁸³⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៦(៥)។
¹⁸³¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៧(១)។
¹⁸³² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៧(២)។
¹⁸³³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៧(៣)។
¹⁸³⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៧(៤)។
¹⁸³⁵ ដូចខាងលើ។
¹⁸³⁶ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារ មាត្រា ៧.១។
¹⁸³⁷ ដូចខាងលើ មាត្រា ៥.២។
¹⁸³⁸ ដូចខាងលើ មាត្រា ៨.១។ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៩(៤)(ក)។
¹⁸³⁹ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការដាក់ឯកសារ មាត្រា ៥.៤។
¹⁸⁴⁰ ដូចខាងលើ មាត្រា ៧.២។

ទំហំ និងភាពស្មុគស្មាញនៃរឿងក្តី និងសាលក្រម ហើយបានអនុញ្ញាតឱ្យមានការពន្យារពេល សម្រាប់បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រម¹⁸⁴¹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនអនុញ្ញាត ឱ្យមានការឆ្លើយតបទៅនឹងចម្លើយតបណាមួយសម្រាប់បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រម ឡើយ ដោយហេតុថា ខ្លួនបានបើកសវនាការសាធារណៈស្តាប់អំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់¹⁸⁴²។

៥.៧.៤. ការស៊ើបអង្កេតបន្ថែមលើបណ្តឹងសាទុក្ខ

យោងតាមវិធាន ១០៨(៧) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ភាគីអាចស្នើសុំអង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលឱ្យទទួលយកភស្តុតាងបន្ថែម ប្រសិនបើវាមិនអាចរកបានក្នុងអំឡុងពេលជំនុំជម្រះ និង អាចជាកត្តាកំណត់ក្នុងការឈានដល់ការធ្វើសេចក្តីសម្រេច។ សំណើបែបនេះត្រូវ «បញ្ជាក់ ឱ្យបានច្បាស់លាស់ អំពីទំនាក់ទំនងដោយផ្ទាល់រវាងភស្តុតាងបន្ថែមថ្មីនោះ ជាមួយនឹង សំអាងហេតុជាក់លាក់ ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើក»។ ភាគីផ្សេងទៀតដែល រងការប៉ះពាល់ដោយសំណើសុំនេះ ត្រូវធ្វើការឆ្លើយតបក្នុងរយៈពេល ១៥ ថ្ងៃ គិតចាប់ពីការ ជូនដំណឹងអំពីសំណើសុំនេះ¹⁸⁴³។ វិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ក៏អនុញ្ញាតឱ្យអង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូល «ខ្លួនឯងអាចបើកការពិនិត្យលើភស្តុតាង និងស្វែងរកភស្តុតាងថ្មី ដើម្បីធ្វើការ សម្រេចលើបញ្ហានេះ»។

ដើម្បីបង្ហាញថា ភស្តុតាងបន្ថែមដែលបានស្នើឡើងនោះ អាចជាកត្តាកំណត់បាន ភាគីដែលស្នើសុំភស្តុតាងត្រូវតែបង្ហាញថា «ភស្តុតាងនេះ ប្រសិនបើបានដាក់នៅចំពោះមុខ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អាចនាំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះនេះធ្វើការសម្រេចពីពិរុទ្ធភាពខុសប្លែកពី មុនទាំងស្រុង ឬផ្នែកខ្លះ»។ ភាគីដែលស្នើសុំដាក់ភស្តុតាងថ្មីត្រូវតែបង្ហាញពីឥទ្ធិពលរបស់ ភស្តុតាងដែលបានស្នើសុំដាក់បន្ថែមនោះ ទៅលើការយល់ឃើញផ្នែកអង្គហេតុសំខាន់មួយ (ច្រើន) ដែលចាំបាច់សម្រាប់ការសម្រេចដាក់ពិរុទ្ធភាព ឬការប្រកាសទោស ដោយពិចារណា លើភស្តុតាងដែលបានបង្ហាញរួចហើយទៅកាន់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង¹⁸⁴⁴។

លក្ខខណ្ឌតម្រូវ «កត្តាកំណត់» ពុំអនុវត្តចំពោះការកោះហៅសាក្សីដែលជាភស្តុតាង ថ្មី របស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល អនុលោមតាមវិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងទេ។ ក្នុង ការអនុវត្តឆន្ទៈសិទ្ធិរបស់ខ្លួនតាមវិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចំពោះការកោះហៅសាក្សី ដែលជាភស្តុតាងថ្មី អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាថាតើ ការកោះហៅសាក្សីដែល ជាភស្តុតាងថ្មីនេះ «មានផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌» ក្នុងន័យថា «អាចជួយស្វែងរកការពិត បាន» ដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁸⁴⁵។ ការណ៍នេះរួមបញ្ចូល ករណីដែលអង្គជំនុំជម្រះត្រូវប្រឈម ជាមួយនឹងភស្តុតាងដោះបន្ទុកមានសក្តានុពល ដែលភស្តុតាងនេះចាំបាច់ត្រូវទទួលយក ដើម្បីជៀសវាងភាពមិនយុត្តិធម៌ ឬក្នុងករណីដែលមេធាវីការពារក្តីបានលើកពីមន្ទិលសង្ស័យ

¹⁸⁴¹ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំពន្យាររយៈពេល និងបន្ថែមចំនួនទំព័រសម្រាប់សារណាបណ្តឹង សាទុក្ខ និងសារណាតប ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ F9 កថាខណ្ឌ ១៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំមេធាវីការពារក្តីសុំពន្យាររយៈពេល និងបន្ថែមចំនួនទំព័រលើសេចក្តីជូនដំណឹងអំពីបណ្តឹងសាទុក្ខ និងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ F3/3។

¹⁸⁴² សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំពន្យាររយៈពេល និងបន្ថែមចំនួនទំព័រសម្រាប់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ និង សារណាតប ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ F9 កថាខណ្ឌ ២២។

¹⁸⁴³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៨(៧)។

¹⁸⁴⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣០។

¹⁸⁴⁵ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣១។

ដែលមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ ទាក់ទងទៅនឹងភាពសមស្របនៃការធ្វើកំណត់ហេតុភ័ស្តុតាង គន្លឹះ¹⁸⁴⁶។ ទោះជាយ៉ាងណា នៅពេលអនុវត្តន្ត្រាវប្រឹក្សាសិទ្ធិរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលត្រូវប្រកាន់ខ្ជាប់តួនាទីរបស់ខ្លួន ដែលជាចម្បង «ត្រូវកំណត់ ថាតើសាលក្រមមាន កំហុសដោយមូលហេតុកំហុសអង្គច្បាប់នាំឱ្យមោឃៈសាលក្រម ឬកំហុសអង្គហេតុនាំឱ្យមាន ភាពមិនយុត្តិធម៌ ដែរ ឬយ៉ាងណា ដោយមិនចាំបាច់បើកការជំនុំជម្រះលើអង្គសេចក្តីជាលើក ទីពីរឡើយ»។ ហេតុដូច្នេះ លើកលែងតែមានកាលៈទេសៈជាក់លាក់ផ្តល់យុត្តិកម្មផ្សេងពីនេះ ទើបអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកោះហៅសាក្សីដែលជាភ័ស្តុតាងថ្មីនៅលើបណ្តឹងសាទុក្ខ អនុលោមតាមវិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ជាពិសេសក្នុងករណីដែល «ភ័ស្តុតាងនេះ ប្រសិនបើបានដាក់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនោះ អាចនាំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះនេះ ធ្វើការសម្រេចពិព្រឹទ្ធភាពខុសប្លែកពីមុនទាំងស្រុង ឬផ្នែកខ្លះ»។ ដូច្នេះ ភ័ស្តុតាងដែលបានស្នើ ឡើងនោះត្រូវតែ «បានវាយតម្លៃទៅតាមបរិបទនៃភ័ស្តុតាងដែលបានដាក់នៅចំពោះមុខអង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ទាក់ទងទៅនឹងការយល់ឃើញផ្នែកអង្គហេតុដែលមានសារៈសំខាន់ ឬ ចាំបាច់បំផុតដល់ការសម្រេចដាក់ព្រឹទ្ធភាពនោះ»¹⁸⁴⁷។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានកត់សម្គាល់ថា ការបកស្រាយរបស់ខ្លួនចំពោះ វិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អាចត្រូវបានបកស្រាយថាត្រួតគ្នាជាមួយនឹងវិធាន ១០៨(៧) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ប៉ុន្តែយល់ឃើញថា វិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងពុំមែនមិនសំខាន់នោះទេ។ ជាពិសេស វិធាន ១០៨(៧) អាចត្រូវបានផ្អែកលើក្នុងការទទួលយកភ័ស្តុតាងនៅក្នុងកិច្ច នីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលអាចរកបាននៅពេលជំនុំជម្រះ ប៉ុន្តែមិនត្រូវបានកោះហៅ ចំណែក ឯអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចប្រើវិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងធ្វើជាមូលដ្ឋានក្នុងការ កោះហៅសាក្សីដែលជាភ័ស្តុតាងថ្មីតាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន ដោយពុំចាំបាច់មានសំណើពី ភាគីឡើយ¹⁸⁴⁸។

¹⁸⁴⁶ ដូចខាងលើ។ សូមមើលឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើផ្នែកខ្លះនៃសំណើរបស់ នួន ជា សុំកោះហៅសាក្សីលើបណ្តឹង សាទុក្ខ ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ F2/5 កថាខណ្ឌ ១៧ កថាខណ្ឌ ២៣ និងកថាខណ្ឌ ២៥។

¹⁸⁴⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣២។

¹⁸⁴⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៣។

ការប្រកាសទោស

៦. ការប្រកាសទោស

៦.១. ប្រភពនៃច្បាប់ស្តីពីការប្រកាសទោស

វិធាន ៩៨(៥) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា ប្រសិនបើជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាព អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវ «ផ្ដន្ទាទោសជនជាប់ចោទនោះ ឱ្យស្របទៅនឹងកិច្ចព្រមព្រៀង ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា និង វិធានផ្ទៃក្នុង[ទាំងនេះ]»។ ឯកសារមូលដ្ឋានគោលទាំងអស់នេះមិនបែងចែករវាងឧក្រិដ្ឋកម្មជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិទេ ទាក់ទងនឹងការប្រកាសទោស។ មាត្រា ១០ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ចែងថា ទណ្ឌកម្មជាអតិបរមាសម្រាប់ផ្ដន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. គឺកំណត់ត្រឹមដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត។ មាត្រា ២៩(៥) នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. បំពេញបន្ថែមបទប្បញ្ញត្តិនេះដូចខាងក្រោម៖

ជនទាំងឡាយដែលប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋណាមួយ ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៣៥, ៤, ៥, ៦, ៧, និងមាត្រា ៨ នៃច្បាប់នេះ ត្រូវផ្ដន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋដាក់ពន្ធនាគារពី ៥ ឆ្នាំ រហូតដល់មួយជីវិត។

ក្រៅពីទោសដាក់ពន្ធនាគារ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនៃសាលាដំបូង អាចសម្រេចរឹបអូសទ្រព្យសម្បត្តិ ជាចលនវត្ថុ និងអចលនវត្ថុ និងលុយកាក់ដែលទទួលបានដោយខុសច្បាប់ ឬក៏បានដោយការប្រព្រឹត្តិអំពើឧក្រិដ្ឋកម្ម។

ទ្រព្យសម្បត្តិដែលរឹបអូសបាននេះត្រូវប្រគល់ជូនរដ្ឋ¹⁸⁴⁹។

ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. និងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក៏បានចែងផងដែរថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវអនុវត្តយុត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្លួន ស្របតាមមាត្រា ១៤ និង ១៥ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ («ICCPR») ¹⁸⁵⁰។ យោងតាមមាត្រា ១៥(១) នៃ ICCPR៖ (១) មិនត្រូវដាក់ទោស ឱ្យធ្ងន់ជាងទោសដែលអនុវត្តក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសឡើយ និង (២) ប្រសិនបើក្រោយពីការប្រព្រឹត្តបទល្មើសហើយ

¹⁸⁴⁹ សូមមើលផងដែរ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៣៨ («ទណ្ឌកម្មទាំងអស់ដែលត្រូវយកមកដាក់ត្រូវកំណត់ត្រឹមទោសដាក់ពន្ធនាគារ»)។

¹⁸⁵⁰ សូមមើល ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៣៣ (៥)។ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ១២(២)។

ច្បាប់បានបញ្ញត្តិឱ្យមានការដាក់ទោសស្រាលជាងមុន ជនល្មើសត្រូវទទួលអត្ថប្រយោជន៍ពីការដាក់ទោសស្រាលជាងនេះ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិនិត្យឡើងវិញលើគោលការណ៍ណែនាំអន្តរជាតិស្តីពីការប្រកាសទោសដែលពាក់ព័ន្ធ សម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងការបំពានបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ដោយយល់ឃើញថាគោលការណ៍ណែនាំទាំងអស់នេះ «បង្ហាញថា ការផ្ដន្ទាទោស ដែលយកមកអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក. ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះ មិនផ្ទុយនឹងមាត្រា ១៥(១) នៃកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយទេ»¹⁸⁵¹។

ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ អ.វ.ត.ក. គឺជាច្បាប់ពិសេស (lex specialis) ដែលចែងអំពីការដាក់ទោសមួយចំនួននៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក.។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវប្រឈមមុខនឹងបញ្ហាថា តើ មាត្រា ១០ និង ៩៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាអាចអនុវត្តបាននៅក្នុងការកំណត់អំពីទោស និងចែងអំពីការកម្រិតទោសស្រាលជាងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁸⁵²។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើកឡើងថា ទំនាក់ទំនងរវាងមាត្រា ៣៩ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. និង ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩ ត្រូវពិចារណា «ផ្អែកតាមគោលការណ៍ច្បាប់ពិសេស»។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានផ្តល់សំអាងហេតុថា ទោះបីជាក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩ គឺជាច្បាប់ទូទៅដែលដាក់ឱ្យអនុវត្តសម្រាប់តុលាការជាតិកម្ពុជាក៏ដោយ ក៏ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. «ត្រូវបានតាក់តែងឡើងជាពិសេស សម្រាប់គោលបំណងពិសេសរបស់ អ.វ.ត.ក. តាមអាណត្តិ យុត្តាធិការ ចរិត និងរចនាសម្ព័ន្ធរបស់ខ្លួន»¹⁸⁵³។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានផ្តល់សំអាងហេតុបន្ថែមទៀតថា ការបកស្រាយនេះត្រូវបានគាំទ្រដោយមាត្រា ៨ និង ៦៦៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩។ យោងតាមមាត្រា ៦៦៨ បទប្បញ្ញត្តិទូទៅនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌមានអានុភាពអនុវត្ត ក្នុងករណីដែលមានទំនាស់រវាងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌផ្សេងទៀត លើកលែងតែ «ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌដែលមានចរិតពិសេស»¹⁸⁵⁴។ មាត្រា ៨ បញ្ជាក់ថា «ការរំលោភនីតិមនុស្សធម៌អន្តរជាតិ ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ឬអនុសញ្ញាអន្តរជាតិដែលទទួលស្គាល់ដោយព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា» គឺជា «បទល្មើសធ្ងន់ធ្ងរ» ដែលកំណត់ដោយ «ច្បាប់ដោយឡែក»¹⁸⁵⁵។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យល់ឃើញថា ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. គឺជា «ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌដែលមានចរិតពិសេស» យោងតាមអត្ថន័យនៃមាត្រា ៦៦៨(៣) នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានកត់សម្គាល់លើ ទំនាស់រវាងមាត្រា ៣៩ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ដែលមិនកំហិត អ.វ.ត.ក. ក្នុងការប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារមានរយៈពេលកំណត់លើសពី ៣០ ឆ្នាំ ហើយមាត្រា ៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩ ដែលដកចេញនូវការប្រកាសទោសបែបនោះ។ ទោះជាយ៉ាងណា ដោយពិចារណាថា មាត្រា ៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩ មិនអាចអនុវត្តបាននៅ អ.វ.ត.ក. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា បញ្ហាច្បាប់ដែលកំណត់ទោសស្រាលជាង មិនអាចយកមកអនុវត្តបានឡើយ¹⁸⁵⁶។

¹⁸⁵¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៧៣។ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល។

¹⁸⁵² សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៤៥-៣៤៨។

¹⁸⁵³ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៤៨។

¹⁸⁵⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៤៩។ សូមមើលផងដែរ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា មាត្រា ៦៦៨។

¹⁸⁵⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៥០។ សូមមើលផងដែរ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា មាត្រា ៨។

¹⁸⁵⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៥១។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបំភ្លឺថា ក្នុងករណីដែលពុំមានទ្រព្យសម្បត្តិពិតប្រាកដ ឬផ្ទាល់ខ្លួន ឬអចលនទ្រព្យនោះត្រូវបានកំណត់អត្តសញ្ញាណថា ទទួលបានដោយខុស ច្បាប់ ឬដោយការប្រព្រឹត្តិអំពើឧក្រិដ្ឋនោះ មិនអាចជាកម្មវត្ថុនៃការរឹបអូសស្របតាមបទប្បញ្ញត្តិ មាត្រា ៣៩ ថ្មី នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ឡើយ¹⁸⁵⁷។

៦.២. គោលបំណងនៃការផ្ដន្ទាទោស

ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ អ.វ.ត.ក. និងច្បាប់កម្ពុជា មិនចែងអំពីគោលដៅ ឬគោលបំណង នៃការផ្ដន្ទាទោសទេ¹⁸⁵⁸។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ការផ្ដន្ទាទោសនៅ អ.វ.ត.ក. «ធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណងឱ្យមានការញញើតទាំងជនជាប់ចោទ និងបុគ្គលទូទៅ និងការផ្ដន្ទាទោសស្របតាមអំពើបានប្រព្រឹត្ត ដែលមិនមែនជាការសងសឹកនោះទេ»¹⁸⁵⁹។ ក្រៅពីគោលបំណងនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសំដៅលើ «ការរារាំងវិជ្ជមានជាទូទៅ និងជាលក្ខណៈបុគ្គល» ពោលគឺសារៈសំខាន់នៃការធានាដល់ជនរងគ្រោះដែលនៅរស់រាន មានជីវិត ក្រុមគ្រួសាររបស់ពួកគេ សាក្សី និងសាធារណជន ថាច្បាប់ត្រូវបានអនុវត្តយ៉ាងមាន ប្រសិទ្ធភាព និងអនុវត្តចំពោះមនុស្សគ្រប់រូបដោយពុំគិតពីឋានៈ ឬតួនាទីឡើយ¹⁸⁶⁰។ ការស្ដារ នីតិសម្បទាឡើងវិញមិនត្រូវបានចាត់ទុកថាជាគោលបំណងចម្បងនៃការផ្ដន្ទាទោសទេ ប៉ុន្តែវា ត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាស្ថានសម្រាលទោស¹⁸⁶¹។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានកត់សម្គាល់ថា សាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍ បាន ពិចារណាលើគោលបំណងនៃការផ្ដន្ទាទោសខាងក្រោម៖ ការដាក់ទណ្ឌកម្ម ការទប់ស្កាត់ ការរារាំងជាវិជ្ជមាន ការថ្កោលទោសជាសាធារណៈ ការមាក់ងាយដោយសហគមន៍អន្តរជាតិ និងការស្ដារនីតិសម្បទា¹⁸⁶²។ អ.ជ.ត.ក. បានលើកឡើងពីការពន្យល់របស់សាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌ អន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី («ICTY») អំពីប្លង់ «ការរារាំងជាវិជ្ជមាន» ដូចខាងក្រោម៖

គោលបំណងសំខាន់បំផុតនៃការដាក់ទោស ដែលបានប្រកាសដោយតុលាការ ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដើម្បីបញ្ជាក់ឱ្យកាន់តែច្បាស់ថា ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌អន្តរជាតិត្រូវបានអនុវត្ត និងពង្រឹង។ គោលបំណងនៃការដាក់ទោសនេះគឺសំដៅទៅលើការអប់រំអំពីទោស និងផ្ញើសារ មួយថា គោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិស្តីពីមនុស្សធម៌ ត្រូវតែគោរពនៅគ្រប់កាលៈទេសៈ។ ក្នុង ការធ្វើដូច្នេះ គោលការណ៍នៃការដាក់ទោសបានព្យាយាមដាក់បញ្ចូលគោលការណ៍ទាំងនេះ និងការទាមទារផ្នែកសីលធម៌តាមការចង់បានរបស់សាធារណជន¹⁸⁶³។

¹⁸⁵⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១០៨។

¹⁸⁵⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៩៨៣។

¹⁸⁵⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៨៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៦៧។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៩៨៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៧៩។

¹⁸⁶⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៨៨។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៦៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៧៩។

¹⁸⁶¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦១១។

¹⁸⁶² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៩៨៥។

¹⁸⁶³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៨៤ (យោងខាងក្នុងត្រូវបានលុបចេញ)។

ទាំងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ និង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបាន បដិសេធ អំណះអំណាងដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការមើលស្រាល សារៈសំខាន់នៃការដាក់ទណ្ឌកម្ម និងការទប់ស្កាត់ជាលក្ខណៈបុគ្គល ក្នុងការកំណត់ គោលការណ៍ស្តីពីការរារាំងជាវិជ្ជមាន រួមជាមួយនឹងគោលបំណងនៃការដាក់ទណ្ឌកម្ម និង ការទប់ស្កាត់។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាថា មិនមានសញ្ញាណបញ្ជាក់ថា ការ លើកឡើងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអំពីគោលបំណងទាំងនេះ បង្កើតបានជាការបង្ហាញ ពីភាពលម្អៀង ប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទនោះទេ¹⁸⁶⁴។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិចារណាថា ទោះបីជាមុខងារជាក់ស្តែងនៃការផ្ដន្ទាទោស គឺត្រូវដាក់ទណ្ឌកម្មយ៉ាងណាក្តី ក៏គោលដៅរបស់វា គឺពុំមែនជាការសងសឹកនោះទេ¹⁸⁶⁵។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាថា «ការដាក់ទោសដែលសមនឹងទទួល និងការធ្វើឱ្យ រាងចាល» ពាក់ព័ន្ធជាពិសេសទៅនឹងសំណុំរឿង ០០១ ដោយសារស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម របស់ខុចដោយបានសម្រេចថាទណ្ឌកម្មត្រូវតែធ្ងន់គ្រប់គ្រាន់ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលបានប្រព្រឹត្ត និងដើម្បីទប់ស្កាត់កុំឱ្យឧក្រិដ្ឋកម្មបែបនេះកើតឡើងជាថ្មីទៀត¹⁸⁶⁶។ អង្គ ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ភាពចាំបាច់នៃការធ្វើឱ្យរាងចាល ក្នុងការដាក់ទោសពី បទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ «ទាមទារឱ្យមានសេចក្តីថ្លែងការណ៍មួយដែលថា ទោះបីជា ពេលវេលាកន្លងទៅ ក៏មិនអាចនាំឱ្យមាននិទណ្ឌភាព និងការដាក់ទោសស្រាលដែលមិន ត្រឹមត្រូវនោះដែរ»¹⁸⁶⁷។

៦.៣. គោលការណ៍ និង កត្តានានានៃការផ្ដន្ទាទោស

កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. និងវិធាន ផ្ទៃក្នុង «មិនមានចែងអំពីគោលការណ៍ និងកត្តានានាដែលត្រូវយកមកពិចារណានៅពេល ធ្វើការផ្ដន្ទាទោសឡើយ»។ ពួកវាក៏មិនបានបញ្ជាក់ថាតើ ការផ្ដន្ទាទោសនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. ត្រូវ «អនុវត្តតាមបទដ្ឋានគតិយុត្តិជាតិ ឬអន្តរជាតិ ឬក៏ត្រូវរួមបញ្ចូលគ្នានៃបទដ្ឋាន គតិយុត្តិទាំងពីរនេះ» ឬយ៉ាងណា។ ជាងនេះទៀត មិនមាន «របបនៃការផ្ដន្ទាទោសអន្តរជាតិ តែមួយដែលអាចយកមកអនុវត្តនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក.» បានទេ ដោយសារមិនមានការ ឯកភាពគ្នាលើវិធីសាស្ត្រផ្ដន្ទាទោសនៅចំពោះមុខសាលាក្តីផ្សេងៗទៀត¹⁸⁶⁸។ ជាលទ្ធផល អង្គ ជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនក្នុងការកំណត់ទោសសមស្របមួយ ដោយស្វែងរកការណែនាំពីគោលការណ៍ និងកត្តានានាដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការផ្ដន្ទាទោស តាមច្បាប់ជាតិ និងច្បាប់អន្តរជាតិ ដែលរួមមាន៖ (១) គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព (២) គោលការណ៍ស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ គោលការណ៍សមាមាត្រ និងគោលការណ៍ ឯកត្តកម្មទោស (៣) ស្ថានទម្ងន់នៃបទឧក្រិដ្ឋ និងការចូលរួមរបស់ជនជាប់ចោទ (៤) ស្ថានសម្រាលទោស និង (៥) ស្ថានទម្ងន់ទោស¹⁸⁶⁹។

¹⁸⁶⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២០៤៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១១១០។

¹⁸⁶⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៨០។

¹⁸⁶⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៨០។

¹⁸⁶⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៨០។

¹⁸⁶⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៧៥-៥៧៦។

¹⁸⁶⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៧៨-៥៨៥។

៦.៣.១. គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព

គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពតម្រូវថា បទឧក្រិដ្ឋដែលមានអត្ថិភាពចំពោះមុខច្បាប់ ជាធរមាន នៅមុនពេលអំពើដែលរងការចោទប្រកាន់នោះត្រូវបានធ្វើឡើង (គ្មានបទល្មើសបើ គ្មានច្បាប់ចែង) និងថាទោសសម្រាប់បទឧក្រិដ្ឋទាំងនោះត្រូវបានធ្វើឡើងមុនពេលការប្រព្រឹត្ត បទឧក្រិដ្ឋរបស់ពួកវា (គ្មានទោសបើគ្មានច្បាប់ចែង)¹⁸⁷⁰។ គោលបំណងនៃលក្ខខណ្ឌតម្រូវ នេះ គឺដើម្បីធានានូវភាពជាក់លាក់ក្នុងកម្រិតអប្បបរមា ទាក់ទងទៅនឹងការដាក់ទោស និង ការយល់ដឹងអំពីទោស ប្រសិនបើត្រូវបានដាក់ពន្ធនាគារ។ នីត្យានុកូលភាពក៏តម្រូវដែរថា ប្រសិនបើច្បាប់បច្ចុប្បន្នដាក់ទោសស្រាលជាងច្បាប់ដែលមានអត្ថិភាពនៅខណៈពេលប្រព្រឹត្ត បទល្មើសនោះ ត្រូវអនុវត្តទោសស្រាលជាង (គោលការណ៍អនុវត្តទោសស្រាលជាង)¹⁸⁷¹។ គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពនេះ គឺជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ជាតិកម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ មុន ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់១៩៧៩¹⁸⁷²។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើកឡើងថា ទោះបីជាទោសសម្រាប់អំពើប្រល័យ ពូជសាសន៍ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម មិនត្រូវបានចែងច្បាស់ នៅក្នុងច្បាប់ជាតិកម្ពុជាក៏ដោយ ក៏គោលការណ៍ គ្មានទោសបើគ្មានច្បាប់ចែង មិនត្រូវបាន រំលោភឡើយ¹⁸⁷³។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ទោះបីជាអំពើប្រល័យ ពូជសាសន៍ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម មិនមែនជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ កម្ពុជានៅមុនឆ្នាំ១៩៧៥ ក៏ដោយ ក៏បទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់នេះមានអត្ថិភាពក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ អន្តរជាតិ ហើយមាត្រា ២១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ចែងអំពីការដាក់ទោសព្រហ្មទណ្ឌ ចំពោះការធ្វើឱ្យស្លាប់ ឬការបង្ខំឱ្យធ្វើការ «ពីបទឧក្រិដ្ឋធ្ងន់ធ្ងរដុត»¹⁸⁷⁴។ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលក៏បានពិចារណាលើគោលការណ៍ II នៃគោលការណ៍ Nuremberg ដែលចែងថា «ការណ៍ដែលច្បាប់ក្នុងស្រុកពុំបានដាក់ទោសលើអំពើដែលជាបទឧក្រិដ្ឋក្រោម ច្បាប់អន្តរជាតិ ពុំអាចឱ្យបុគ្គលដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើនោះរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវក្រោម ច្បាប់អន្តរជាតិឡើយ» និងយុត្តិសាស្ត្រនៃតុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស («ECtHR») ដែល សម្រេចថា «ច្បាប់» សម្រាប់គោលបំណងនៃនីត្យានុកូលភាព បានរួមបញ្ចូលទាំង «ច្បាប់ ដែលពុំត្រូវបានចែងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ»¹⁸⁷⁵។

៦.៣.២. គោលការណ៍ស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ គោលការណ៍សមាមាត្រ និងគោលការណ៍ឯកត្តកម្មទោស

គោលការណ៍សមភាពតម្រូវថា ការដាក់ទោសគប្បីត្រូវដាក់ឱ្យទទួលខុសត្រូវស្មើភាព គ្នា¹⁸⁷⁶។ មាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាចែងថា «ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមានភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខ ច្បាប់ មានសិទ្ធិសេរីភាព និងករណីយកិច្ចដូចគ្នាទាំងអស់ ដោយឥតប្រកាន់ពូជសាសន៍ ពណ៌

¹⁸⁷⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៩៨៧។

¹⁸⁷¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៨៧ និង ១៩៩៣។

¹⁸⁷² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៨៧។

¹⁸⁷³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៩២។

¹⁸⁷⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៨៨។

¹⁸⁷⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៨៨ និង ១៩៩០។

¹⁸⁷⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៩៤។

សម្បុរ ភេទ ភាសា ជំនឿសាសនា និងការនយោបាយ ដើមកំណើត ជាតិ ឋានៈសង្គម ធនធាន ឬស្ថានភាពដទៃទៀតឡើយ»¹⁸⁷⁷។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ វិធាន ២១(១)(ខ) នៃវិធាន ផ្ទៃក្នុង តម្រូវថា «បុគ្គលទាំងឡាយដែលរកឃើញថា ស្ថិតក្នុងស្ថានភាពស្រដៀងគ្នា និងត្រូវ បានចោទប្រកាន់ចំពោះបទល្មើសដូចគ្នា ត្រូវយកវិធានដូចគ្នាមកអនុវត្ត»។

គោលការណ៍សមាមាត្រក្នុងការដាក់ទោស ដែលជាគោលការណ៍មូលដ្ឋានក្នុង ច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ តម្រូវឱ្យការដាក់ទោសត្រូវមាន លក្ខណៈសមាមាត្រទៅនឹងភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទឧក្រិដ្ឋ និងស្ថានភាពរបស់ជនជាប់ចោទ¹⁸⁷⁸។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាថា បើទោះបីជាទោសណា មួយអាចមិនច្បាស់លាស់ ឬធ្ងន់ធ្ងរហួសហេតុ ប្រសិនបើពុំមានសមាមាត្រនៃទោសដែលត្រូវ បានដាក់នៅក្នុងកាលៈទេសៈស្រដៀងគ្នាសម្រាប់បទល្មើសតែមួយដូចគ្នាក៏ដោយ ក៏គោល ការណ៍ណែនាំដែលបានផ្តល់តាមរយៈការដាក់ទោស ដែលបានធ្វើឡើងដោយតុលាការផ្សេង ទៀតនោះ មានកម្រិតតិចតួច។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានផ្តល់សំអាងហេតុថា ការ ប្រៀបធៀបបែបនេះ តម្រូវថា បទល្មើសមានលក្ខណៈដូចគ្នា និងត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងក្នុង កាលៈទេសៈស្រដៀងគ្នា នៅក្នុងសាលាក្តីផ្សេងទៀត។ ជាលទ្ធផល ការដាក់ទោសផ្សេងគ្នា អាចត្រូវបានផ្តល់យុត្តិកម្ម នៅពេលដែលមានលក្ខណៈខុសប្លែកគ្នាខ្លាំងជាងលក្ខណៈស្រដៀង គ្នា ឬនៅពេលដែលស្ថានសម្រាលទោស និងស្ថានទម្ងន់ទោសខុសប្លែកគ្នា¹⁸⁷⁹។ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលបានសន្និដ្ឋានថា ការអនុវត្តការផ្ដន្ទាទោសរបស់សាលាក្តីផ្សេងទៀត ក្នុងរឿងក្តី ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងកាលៈទេសៈស្រដៀងគ្នាគឺគ្រាន់តែជា «កត្តាមួយដែលអង្គជំនុំជម្រះត្រូវតែពិ ចារណានៅពេលប្រើប្រាស់ឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនក្នុងការដាក់ទោស»¹⁸⁸⁰។

គោលការណ៍ឯកត្តកម្មនៃទោសនៅ អ.វ.ត.ក. តម្រូវថា កាលៈទេសៈជាបុគ្គលរបស់ អ្នកដែលត្រូវដាក់ពន្ធនាគារ ត្រូវតែបានពិចារណានៅក្នុងអំឡុងពេលដាក់ទោស¹⁸⁸¹។ មាត្រា ៩៦ នៃ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌចែងថា «តុលាការប្រកាសទោសដោយផ្អែកលើស្ថានទម្ងន់ និងកាលៈទេសៈ នៃបទល្មើស ទៅលើបុគ្គលិកលក្ខណៈនៃជនជាប់ចោទ ទៅលើសភាពផ្លូវចិត្ត ទៅលើធនធាន និងបន្ទុក ទៅលើមូលហេតុ ព្រមទាំងទៅលើកិរិយាមារយាទរបស់ជនល្មើស ក្រោយពេល ប្រព្រឹត្តបទល្មើស ជាអាទិ៍ ចំពោះជនរងគ្រោះ»¹⁸⁸²។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានកត់សម្គាល់ថា គោលការណ៍ទាំងនេះ បង្ហាញអំពី យុត្តិសាស្ត្រនៅតុលាការព្រហ្មទណ្ឌមិនអចិន្ត្រៃយ៍។ ជាពិសេស អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានសង្កេតមើលរបៀបដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃសាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍ ដែលបាន កំណត់ទោស ដោយពិចារណាលើកាលៈទេសៈទាំងមូល «រួមទាំងភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទឧក្រិដ្ឋ និង ស្ថានភាពជាលក្ខណៈបុគ្គលរបស់ជនជាប់ចោទ ប៉ុន្តែពុំបានសំដៅទៅលើកម្រិតនៃទោសដែល ត្រូវបានកំណត់ជាមុនដោយកត្តាខាងក្រៅ ឬស្ថានទម្ងន់ទោស និងសម្រាលទោសដែលត្រូវ

¹⁸⁷⁷ ដូចខាងលើ។
¹⁸⁷⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៩៥។
¹⁸⁷⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៩៦។
¹⁸⁸⁰ ដូចខាងលើ។
¹⁸⁸¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៩៩៧ និង ២០០៣។
¹⁸⁸² ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា មាត្រា ៩៦។

បានកំណត់ជាមុននោះឡើយ»¹⁸⁸³។ ចំណុចនេះខុសពីចក្រភពអង់គ្លេស ដែលគោលការណ៍ណែនាំបញ្ជាក់អំពីទោសសមស្របសម្រាប់បទល្មើសនីមួយៗ តែចំណុចនេះមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាជាងទៅនឹងការអនុវត្តក្នុងប្រទេសបារាំង ដែលចៅក្រមពុំប្រើប្រាស់គោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់ការដាក់ទោសឡើយ¹⁸⁸⁴។

៦.៣.៣. ស្ថានទម្ងន់នៃបទឧក្រិដ្ឋ និងការចូលរួមរបស់ជនជាប់ចោទ

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើកឡើងយ៉ាងស៊ីចង្វាក់គ្នាថា កត្តាចម្បងដែលត្រូវថ្លឹងថ្លែងក្នុងការដាក់ទោសគឺ «ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទឧក្រិដ្ឋ កាលៈទេសៈពិសេសនៃរឿងក្តី ឬក្រុមជាមួយនឹងទម្រង់ និងកម្រិតនៃការចូលរួមរបស់ជនជាប់ចោទ»¹⁸⁸⁵។ កត្តាដែលត្រូវពិចារណាពាក់ព័ន្ធបញ្ហានេះរួមបញ្ចូល៖

- i. ចំនួន និងភាពងាយរងគ្រោះរបស់ជនរងគ្រោះ
- ii. ផលប៉ះពាល់នៃបទឧក្រិដ្ឋទៅលើជនរងគ្រោះ និងសាច់ញាតិរបស់ពួកគេ
- iii. ចេតនាវិសេសអើងរបស់ជនជាប់ចោទនៅពេលពុំទាន់ក្លាយជាធាតុផ្សំនៃបទឧក្រិដ្ឋ
- iv. ទំហំ និងភាពសាហាវយោធន៍នៃបទល្មើស និង
- v. តួនាទីរបស់ជនជាប់ចោទ¹⁸⁸⁶។

សាលាក្តីអន្តរជាតិសម្រេចផ្ដន្ទាទោសកម្រិតខ្ពស់បំផុត ចំពោះរឿងក្តីដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបទឧក្រិដ្ឋដែលមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរពិសេស និងបានប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ក្នុងរឿងក្តីដែលពិរុទ្ធជនបានរំលោភលើមុខតំណែងដឹកនាំតាមរយៈការរៀបចំផែនការឬបញ្ជាឱ្យមានការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬតាមរយៈការបង្ហាញអំពីភាពយោធន៍ ឬការបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនដោយពេញចិត្ត¹⁸⁸⁷។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពន្យល់យ៉ាងស៊ីចង្វាក់គ្នាពីរបៀបដែល ស្ថានទម្ងន់នៃបទឧក្រិដ្ឋដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង គឺជា «លក្ខណវិនិច្ឆ័យសំខាន់សម្រាប់សម្រេចអំពីទោសឱ្យបានសមស្រប» ដែលតម្រូវឱ្យ «ពិចារណាអំពីកាលៈទេសៈពិសេសនៃរឿងក្តី» ព្រមទាំងទម្រង់ និងកម្រិតនៃការចូលរួម របស់ពិរុទ្ធជននៅក្នុងបទឧក្រិដ្ឋនោះ¹⁸⁸⁸។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានកត់សម្គាល់ថា វិធាន ១៤៥(១)(គ) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភ័ស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC ចែងស្រដៀងគ្នាថា៖

¹⁸⁸³ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៩៩៩។

¹⁸⁸⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២០០០។

¹⁸⁸⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២០០៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១១១៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៧៥។

¹⁸⁸⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២០០៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១១១៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៧៥។

¹⁸⁸⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៧៥។

¹⁸⁸⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៨២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៦៨។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៤៩។

ត្រូវពិចារណាអំពីទំហំនៃព្យាបាលកម្មដែលបង្កឡើង ជាពិសេសព្យាបាលកម្មដែលបង្កឡើងចំពោះជនរងគ្រោះ និងគ្រួសាររបស់ពួកគេ លក្ខខណ្ឌនៃអាកប្បកិរិយាខុសច្បាប់ និងវិធីដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ។ ត្រូវពិចារណាអំពីកម្រិតនៃការចូលរួមរបស់ពិរុទ្ធជន កម្រិតនៃចេតនា សភាពលក្ខណៈផ្លូវចិត្ត ពេលវេលានិងទីកន្លែង និងអាយុចំណេះដឹង ស្ថានភាពសង្គម និងសេដ្ឋកិច្ចរបស់ពិរុទ្ធជន¹⁸⁸⁹។

៦.៣.៤. ស្ថានសម្រាលទោស

ក្នុងការកំណត់និយមន័យស្ថានសម្រាលទោសសម្រាប់គោលបំណងនៃការប្រកាសទោស អ.វ.ត.ក. បានអនុម័តកត្តានានា ដែលមានចែងក្នុងវិធាន ១៤៥(២)(ក) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC៖ (១) «កាលៈទេសៈដែលពុំគ្រប់គ្រាន់ធ្វើជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ ដូចជាសមត្ថភាពផ្នែកស្មារតីចុះខ្សោយខ្លាំង ឬស្ថិតក្រោមការគំរាមកំហែង» និង (២) «ទង្វើរបស់ជនជាប់ចោទក្រោយពីការប្រព្រឹត្តនោះ រួមទាំងការខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួនសងសំណងជនរងគ្រោះ និងកិច្ចសហការណាមួយជាមួយតុលាការ»¹⁸⁹⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានគូសបញ្ជាក់ថា ស្ថានសម្រាលទោសក៏អាចរួមបញ្ចូល៖

- i. ទង្វើក្នុងអំឡុងពេលនៃការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ (ឧទាហរណ៍ ថាតើ ទណ្ឌិតព្យាយាមរារាំងបទល្មើស ប៉ុន្តែត្រូវបានបង្ខំឱ្យចូលរួម ឬថាតើ គាត់បានជួយដល់ជនរងគ្រោះ)
- ii. ទង្វើនៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ
- iii. ការប្រគល់ខ្លួនដោយស្ម័គ្រចិត្ត (ខុសពីការលាក់ខ្លួន ឬគេចវេចពីយុត្តិធម៌)
- iv. របាយការណ៍ជាប់ទោសពីមុនពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការចោទប្រកាន់បទឧក្រិដ្ឋសង្គ្រាមអន្តរជាតិ
- v. កិច្ចសហការសំខាន់ជាមួយអយ្យការ
- vi. អាយុ និងលក្ខខណ្ឌសុខភាព
- vii. ការសម្តែងវិប្បដិសារី
- viii. ការទទួលកំហុស និងឆន្ទៈរបស់គាត់ក្នុងការប្រាប់ការពិត (ប្រសិនបើគាត់ពិតជាទទួលកំហុស)
- ix. រយៈពេលដែលស្ថិតក្នុងការឃុំឃាំងមុនការជំនុំជម្រះ (លើកលែងតែគាត់បានអូសបន្លាយដោយចេតនា) និង
- x. ស្ថានភាពគ្រួសាររបស់គាត់¹⁸⁹¹។

¹⁸⁸⁹ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៨២។

¹⁸⁹⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២០០៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៦៩-១០៧០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៨៤។

¹⁸⁹¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២០០៧។

ទណ្ឌិតមានបន្ទុកក្នុងការបង្ហាញពីស្ថានសម្រាលទោស¹⁸⁹²។ បន្ទុកនេះមានកម្រិតទាបជាងបន្ទុករបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងការបង្ហាញពីស្ថានទម្ងន់ទោស។ ខុសពីស្ថានទម្ងន់ទោស ស្ថានសម្រាលទោសអាចត្រូវបានពិចារណា ដោយមិនគិតថាតើស្ថានសម្រាលទោសទាំងនោះពាក់ព័ន្ធផ្ទាល់ទៅនឹងបទល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ដែរ ឬយ៉ាងណានោះទេ¹⁸⁹³។

បរិយាកាសគាបសង្កត់នៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ត្រូវបានពិចារណាថាជាស្ថានសម្រាលទោសមួយក្នុងការសម្រេចអំពីទោស ប៉ុន្តែ «ក្នុងកម្រិតតិចតួច» ប៉ុណ្ណោះ¹⁸⁹⁴។ សនិទានភាពស្នូលនៃ «បរិយាកាសគាបសង្កត់» ដែលជាស្ថានសម្រាល ត្រូវបានរួមចំណែកដោយកត្តាបង្ខិតបង្ខំ ទោះក្នុងកម្រិតតិចតួចក៏ដោយ «ក៏ការផ្ដន្ទាទោសគប្បីធ្វើឡើងឱ្យសមស្របទៅនឹងលទ្ធភាពដែលមានតិចតួចរបស់ [ទណ្ឌិត] ក្នុងការជ្រើសរើសយកជម្រើសផ្សេង ដែលមានលក្ខណៈសីលធម៌ ដោយហេតុថាការបដិសេធក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ នឹងនាំទៅដល់ការគំរាមកំហែងដល់អាយុជីវិតរបស់[ទណ្ឌិត]»¹⁸⁹⁵។ ការខកខានរបស់ទណ្ឌិតក្នុងការបង្ហាញថា ខ្លួនមិនមានជម្រើសអ្វីក្រៅពីការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ឬថាខ្លួនបានទទួលការគំរាមកំហែងផ្ទាល់ខ្លួន ឬថាខ្លួនបានព្យាយាមក្នុងការផ្តាច់ខ្លួនចេញពីអំពើឧក្រិដ្ឋ នាំឱ្យស្ថានសម្រាលទោសផ្នែកលើមូលដ្ឋាននេះមានកម្រិតអប្បបរមា¹⁸⁹⁶។

អ្នកក្រោមបង្គាប់ដែលបានបង្ហាញពីអត្ថិភាពនៃបញ្ជារបស់ថ្នាក់លើអាច «នឹងទទួលការផ្ដន្ទាទោសក្នុងកម្រិតស្រាលបានតែនៅក្នុងករណីដែលបង្ហាញច្បាស់ថា បញ្ជារបស់ថ្នាក់លើពិតជាអាចកាត់បន្ថយកម្រិតនៃពិទ្ធភាព»¹⁸⁹⁷។ ទោះជាយ៉ាងណា ប្រសិនបើទណ្ឌិតបានដឹងថាបញ្ជានោះខុសច្បាប់ និងមិនមានការគំរាមកំហែងដែលនាំទៅដល់ការបង្ខិតបង្ខំទេនោះ នឹងពុំមានអានុភាពនៃស្ថានសម្រាលទោសឡើយ¹⁸⁹⁸។ អានុភាពសម្រាលទោសនៃឋានៈរបស់ថ្នាក់ក្រោម ត្រូវតែវាយតម្លៃផ្អែកលើបញ្ជាដែលបានទទួលពីថ្នាក់លើ¹⁸⁹⁹។ មិនមានវិធានណានៅ អ.វ.ត.ក. ដែលថាទោសខ្ពស់បំផុតត្រូវបានត្រៀមសម្រាប់បុគ្គលនៅថ្នាក់កំពូលនៃខ្សែចង្វាក់នៃការបញ្ជានោះទេ ហើយអង្គហេតុដែលថាទណ្ឌិតមិនស្ថិតនៅថ្នាក់កំពូលនៃខ្សែចង្វាក់នៃការបញ្ជានេះ មិនផ្តល់យុត្តិកម្មដល់ការដាក់ទោសមានលក្ខណៈស្រាលជាងនោះទេ¹⁹⁰⁰។

ការសម្តែងពីវិប្បដិសារីអាចជាស្ថានសម្រាលទោស ដរាបណាការសម្តែងពីវិប្បដិសារីទាំងនោះមានលក្ខណៈ «ស្មោះត្រង់ និងពិតប្រាកដ»¹⁹⁰¹។ ការសម្តែងនូវវិប្បដិសារីនេះតម្រូវឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវខាងផ្នែកសីលធម៌ចំពោះកំហុសរបស់ខ្លួន មិនមែនគ្រាន់តែសោកស្តាយអំពីការចូលរួមក្នុងបទឧក្រិដ្ឋនោះប៉ុណ្ណោះទេ។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានសម្រេចថា «ទម្ងន់» ដែលគប្បីផ្តល់ឱ្យចំពោះការសម្តែងវិប្បដិសារីដែលជាស្ថានសម្រាលទោសនោះ «មានកម្រិតតិចតួចប៉ុណ្ណោះ» ដោយសង្កេតឃើញថា ឌុប បាន

¹⁸⁹² សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៨៤។
¹⁸⁹³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៨៤។
¹⁸⁹⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៦៤។
¹⁸⁹⁵ ដូចខាងលើ។
¹⁸⁹⁶ ដូចខាងលើ។
¹⁸⁹⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦០៧។
¹⁸⁹⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៦៥។
¹⁸⁹⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៦៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦០៧។
¹⁹⁰⁰ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៧៧។
¹⁹⁰¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៩៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦១០។

ចំណាយពេលស្ទើរតែទាំងស្រុង ដែលបានផ្តល់ឱ្យគាត់ សម្រាប់ធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ ចុងក្រោយ ក្នុងការស្វែងរកឱ្យមានការបន្ថយការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួន តាមរយៈការទម្លាក់ ការទទួលខុសត្រូវទៅ «មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់»¹⁹⁰²។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ បានសន្និដ្ឋានស្រដៀងគ្នាថា អានុភាពស្ថានសម្រាលទោសនៃវិប្បដិសារីរបស់ ឌុច ត្រូវបានប៉ះពាល់ដោយការខកខានរបស់គាត់ ក្នុងការផ្តល់នូវការទទួលស្គាល់ការទទួលខុស របស់គាត់ឱ្យបានពេញលេញ និងគ្មានលក្ខខណ្ឌ¹⁹⁰³។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ និង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា ការសុំទោសរបស់ នួន ជា ត្រូវបាន ប៉ះពាល់ដោយការខកខានរបស់គាត់ ក្នុងការទទួលស្គាល់ការទទួលខុសត្រូវចំពោះកំហុស របស់ខ្លួន¹⁹⁰⁴។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ នៅក្នុងរឿងក្តីទាំងពីរ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន សន្និដ្ឋានថា ខៀវ សំផន មិនបានបង្ហាញការសោកស្តាយណាមួយ ឬ សេចក្តីអាណិតអាសូរ ចំពោះជនរងគ្រោះ ឬទទួលស្គាល់ការទទួលខុសត្រូវចំពោះហេតុការណ៍ណាមួយ ដែលអាច ជាយុត្តិកម្មសម្រាប់សម្រាលដល់ការផ្តន្ទាទោសរបស់គាត់នោះទេ¹⁹⁰⁵។ ទង្វើដែលចាត់ទុកថា ជាកិច្ចសហការ រួមមាន ការបំភ្លឺអំពីភាពមន្ទិលសង្ស័យនៃការស៊ើបអង្កេត ការផ្តល់ព័ត៌មានអំពី បទឧក្រិដ្ឋដែលពុំបានដឹងពីមុនដល់ព្រះរាជអាជ្ញា ការទទួលស្គាល់អង្គហេតុ ការជួយសម្រួល ដល់កិច្ចប្រតិបត្តិការដែលនាំទៅដល់ការចាប់ខ្លួនជនសង្ស័យដទៃទៀត និងការយល់ព្រមផ្តល់ សក្ខីកម្មក្នុងនាមជាសាក្សីនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីផ្សេងៗទៀត¹⁹⁰⁶។ កត្តានានាទាក់ទង ទៅនឹងភាពគ្រប់គ្រាន់នៃកិច្ចសហការរួមមាន ការបង្ហាញពីទិដ្ឋភាពពេញលេញនៃការយល់ ដឹងអំពីអង្គហេតុ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដើម្បីកាត់បន្ថយជាអតិបរមានូវតួនាទីរបស់ខ្លួន ការគេច វេចក្នុងការឆ្លើយតបដោយពេញលេញនៅពេលប្រឈមនឹងការចោទប្រកាន់អំពីការចូលរួម ដោយផ្ទាល់របស់ខ្លួន ការព្យាយាមទម្លាក់ការទទួលខុសត្រូវទៅលើអ្នកដទៃ និងការធ្វើសេចក្តី ថ្លែងការណ៍ដែលមិនស៊ីជម្រកជាមួយនឹងភស្តុតាងដែលមាន¹⁹⁰⁷។ ក្នុងករណីដែលកិច្ចសហការ ខកខានមិនបានផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់ៗ ទោះក្នុងបរិមាណ ឬគុណភាព កិច្ចសហការនោះ ទទួលបានទម្ងន់តិចតួចបំផុត¹⁹⁰⁸។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ កិច្ចសហការដែលមានរយៈពេល ខ្លី ផ្តល់តម្លៃជាស្ថានសម្រាលទោសតិចតួចបំផុត¹⁹⁰⁹។ ការដែលគ្រាន់តែចូលរួមក្នុងគ្រប់ សវនាការទាំងអស់ ដែលមិនលើសពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវអប្បបរមាតាមផ្លូវច្បាប់នោះ មិនអាច ចាត់ទុកថាជាកិច្ចសហការដែលជាស្ថានសម្រាលទោសឡើយ¹⁹¹⁰។ អង្គហេតុដែលថា ទណ្ឌិត បានផ្តល់សក្ខីកម្មអំពីសវនាការផ្ទាល់របស់ខ្លួន និងបានឆ្លើយសំណួរនានាដែលចោទសួរដោយ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទោះជាមាន «ឥទ្ធិពលខ្លះនៅក្នុងការជួយសម្រួលដល់ការផ្សះផ្សា» ត្រូវបានផ្តល់ «តម្លៃតិចតួចបំផុត [...] ជាស្ថានសម្រាលទោស»¹⁹¹¹។

លទ្ធភាពនៃការស្តារនីតិសម្បទារបស់ទណ្ឌិត ក៏ត្រូវបានពិចារណានៅ អ.វ.ត.ក. ផងដែរ ទោះបីជាត្រូវបានផ្តល់តម្លៃតិចតួចក៏ដោយ។ ទាំងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និង

¹⁹⁰² សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៦៩។
¹⁹⁰³ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦១០។
¹⁹⁰⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៩៦។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៩៣។
¹⁹⁰⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៩៦។
¹⁹⁰⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៦៦។
¹⁹⁰⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៦៨។
¹⁹⁰⁸ ដូចខាងលើ។
¹⁹⁰⁹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៩៤។
¹⁹¹⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៩៧។
¹⁹¹¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៩៧។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានផ្អែកលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការ ICTY ដែលសម្រេចថា ការស្តារនីតិសម្បទាពុំគួរផ្តល់តម្លៃច្រើនហួសហេតុនោះទេ¹⁹¹²។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធ ក្នុងការពិចារណាលើបញ្ហាសុខភាពថាជាស្ថានសម្រាលទោស ដោយយល់ឃើញថាបញ្ហានេះ «អាចត្រូវបានពិចារណាថាជាស្ថានសម្រាល តែនៅក្នុងកាលៈទេសៈពិសេសប៉ុណ្ណោះ»។ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលស្គាល់ថាវ៉ៃបាស់ គឺជាស្ថានសម្រាលទោសដែលពាក់ព័ន្ធក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្តល់តម្លៃតិចតួចបំផុតចំពោះស្ថានសម្រាលនេះ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១¹⁹¹³។

សក្ខីកម្មទាក់ទងនឹងអត្ថបរិតល្អរបស់ទណ្ឌិត និងសកម្មភាពនៅមុនពេល និងក្រោយពេលបទឧក្រិដ្ឋដែលបានចោទប្រកាន់ អាចទទួលយកបាននៅ អ.វ.ត.ក. និងត្រូវបានពិចារណាសម្រាប់គោលបំណងនៃការផ្ដន្ទាទោស¹⁹¹⁴។ សក្ខីកម្មដែលថាទណ្ឌិតប្រព្រឹត្តល្មមកលើភរិយារបស់ខ្លួន ឬមានសណ្តានចិត្តល្អចំពោះប្រជាជនក្នុងករណីមួយចំនួន មិនបានដើរតួនាទីសំខាន់នៅក្នុងការសម្រាលទោសឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរនោះទេ ហើយត្រូវបានផ្តល់តម្លៃតិចតួចជាស្ថានសម្រាលនៅក្នុងការសម្រេចអំពីទោស¹⁹¹⁵។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ យល់ថាពុំមានកំហុសណាមួយនៅក្នុងសេចក្តីពិចារណារបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើភស្តុតាងស្តីពីអត្ថបរិតល្អរបស់ ខៀវ សំផន នោះឡើយ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបដិសេធអំណះអំណាចដែលថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយល់ឃើញផ្ទុយគ្នា ដោយសារអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាននិយាយអំពី «អត្ថបរិតល្អ» របស់ខៀវ សំផន ខណៈដែលនៅកន្លែងផ្សេងទៀតនៅក្នុងសាលក្រមយល់ឃើញថាអត្ថបរិតល្អរបស់គាត់ «គួរឱ្យទុកចិត្ត និងគួរឱ្យគោរព»។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថាពុំមានភាពផ្ទុយគ្នានោះឡើយ ដោយពិចារណាថា «បុគ្គលម្នាក់គួរឱ្យទុកចិត្ត និងគួរឱ្យគោរព ប៉ុន្តែមិនធានាថា មានអត្ថបរិតល្អនោះទេ»¹⁹¹⁶។

៦.៣.៥. ស្ថានទម្ងន់ទោស

ក្នុងការកំណត់និយមន័យស្ថានទម្ងន់ទោស អ.វ.ត.ក. បានអនុម័តកត្តានានាដែលមានចែងក្នុងវិធាន ១៤៥(២)(ខ) នៃវិធានស្តីពីនីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់តុលាការ ICC៖

- i. ការផ្ដន្ទាទោសលើឧក្រិដ្ឋកម្មនានាដែលបានប្រព្រឹត្តពីពេលមុន ដែលឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះ ស្ថិតក្រោមយុត្តាធិការរបស់តុលាការ ឬមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នា
- ii. ការរំលោភអំណាច ឬសមត្ថកិច្ចផ្លូវការ
- iii. ការប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលជនរងគ្រោះមិនអាចការពារខ្លួនបាន

¹⁹¹² សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៧០។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦១១។

¹⁹¹³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៩៥។

¹⁹¹⁴ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៩៩-១១០៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦១៧-៦២២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៩៩។

¹⁹¹⁵ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១០៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១១១៥។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៩៤។

¹⁹¹⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១០៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១១១៥។

- iv. ការប្រព្រឹត្តបទល្មើសយ៉ាងសាហាវយោធន៍ ឬមានជនរងគ្រោះច្រើន
- v. ការប្រព្រឹត្តបទល្មើសដោយសារមានការជំរុញចិត្ត ដែលពាក់ព័ន្ធការរើសអើង ដោយសារមូលហេតុខាងក្រោម៖ ភេទ អាយុ ពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ ភាសា សាសនា ឬជំនឿ ទស្សនៈនយោបាយ ឬទស្សនៈផ្សេងៗ ជាតិសាសន៍ដើម ជាតិពន្ធដើម ឬសង្គមដើម ទ្រព្យសម្បត្តិ កំណើត ឬវណ្ណៈផ្សេងៗទៀត
- vi. ស្ថានភាពផ្សេងៗទៀត បើទោះបីជាមិនមានចែងខាងលើ ប៉ុន្តែអាស្រ័យតាមលក្ខណៈរបស់វា គឺស្រដៀងគ្នានឹងអ្វីដែលមានចែងដែរ¹⁹¹⁷។

ក្រៅពីនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាថា ទោះបីជាវិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាងរបស់សាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍ មិនបានបញ្ជាក់ពីស្ថានសម្រាលទោស និងស្ថានទម្ងន់ទោស ក៏យុត្តិសាស្ត្រស្តីពីស្ថានទម្ងន់ទោសរួមមាន៖

- i. កម្រិតនៃការជាប់ពាក់ព័ន្ធរបស់ជនជាប់ចោទ ជាចារីផ្ទាល់ ឬជាអ្នកសហការ ឬអ្នកជួយទំនុកបម្រុង
- ii. តួនាទីដោយស្ម័គ្រចិត្ត ដោយឆន្ទៈ ឬគាំទ្រការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម
- iii. ឋានៈ ឬមុខនាទីរបស់ទណ្ឌិត
- iv. ចំនួន និងភាពងាយទទួលរងគ្រោះរបស់ជនរងគ្រោះ និងផលប៉ះពាល់នៃបទឧក្រិដ្ឋទៅលើ ពួកគេ
- v. ទំហំ និងរយៈពេលនៃអំពើល្មើស
- vi. ការមិនអើពើលើផលវិបាក អំពើយោធន៍ ឬអំពើសាហាវយង់ឃ្នងនៃបទឧក្រិដ្ឋ
- vii. កម្រិតនៃការគិតទុកជាមុននៃបទល្មើស និង
- viii. ចេតនានៃការរើសអើងដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង¹⁹¹⁸។

សហព្រះរាជអាជ្ញាមានបន្ទុកក្នុងការបង្ហាញពីស្ថានទម្ងន់ទោស ក្រោមបទដ្ឋានដូចគ្នាដែលត្រូវការសម្រាប់ការដាក់ពន្ធនាគារណាមួយ៖ ពេលគឺ ហួសពីរឹមតិសង្ស័យ¹⁹¹⁹។ មានតែកត្តាទាំងឡាយណាដែលពាក់ព័ន្ធផ្ទាល់ទៅនឹងការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដែលមានការដាក់ពន្ធនាគារតែប៉ុណ្ណោះ ដែលអាចត្រូវបានពិចារណាជាស្ថានទម្ងន់។ អនុលោមតាមយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិដែលបានបង្កើត ការសម្រេចចិត្តរបស់ទណ្ឌិតក្នុងការនៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតប ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ មិនត្រូវបានចាត់ទុកថាជាស្ថានទម្ងន់ទោសនោះទេ¹⁹²⁰។

នៅពេលដែលកត្តាជាក់លាក់ណាមួយគឺជាធាតុផ្សំនៃបទល្មើសជាមូលដ្ឋាន វាមិនអាចត្រូវបានចាត់ទុកថាជាស្ថានទម្ងន់ទោសនោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើក

¹⁹¹⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៦៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៨៣។
¹⁹¹⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២០០៦។
¹⁹¹⁹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៦៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៨៣។
¹⁹²⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៧១។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៥។

ឡើងថា «ការគិតបញ្ចូលពីរដង» បែបនេះ ស្មើនឹងកំហុសអង្គច្បាប់¹⁹²¹។ ជាងនេះទៀត អង្គហេតុដែលមិនអាចត្រូវបានប្រើដើម្បីបង្ហាញពីភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទឧក្រិដ្ឋផង និងជាស្ថានទម្ងន់ទោសផងនោះបានទេ¹⁹²²។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការសម្រេចថា តើ វាមានលក្ខណៈសមស្របជាង ក្នុងការពិចារណាលើកត្តាមួយចំនួនថា បានចូលរួមចំណែកដល់ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទឧក្រិដ្ឋ ឬជាស្ថានទម្ងន់ទោសដែរ ឬយ៉ាងណា¹⁹²³។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា ភាពងាយរងគ្រោះនៃជនរងគ្រោះ មានភាពសមស្របជាងសម្រាប់ការពិចារណាលើស្ថានទម្ងន់ទោស ជាជាងជាការចូលរួមចំណែកដល់ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទឧក្រិដ្ឋ¹⁹²⁴។

តួនាទី ឬឋានៈខ្ពស់នៅក្នុងថ្នាក់ដឹកនាំ ជាធម្មតា ពុំអាចជាស្ថានទម្ងន់ទោសបានឡើយ¹⁹²⁵។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការពិចារណា៖ «ឋានៈខ្ពស់ តួនាទីក្នុងរដ្ឋអំណាច ឬតួនាទីជាថ្នាក់ដឹកនាំ» ជាស្ថានទម្ងន់ទោសបាន¹⁹²⁶។ អ្វីដែលសំខាន់គឺ ថា តើសិទ្ធិអំណាចនេះត្រូវបានប្រើប្រាស់ក្នុងលក្ខណៈបែបណាខ្លះ។ ដូច្នេះ បើទោះជាតួនាទីផ្លូវការនេះជាទូទៅមិនមែនជាស្ថានទម្ងន់ទោសក៏ដោយ ក៏ការរំលោភលើតួនាទីអាចត្រូវបានចាត់ទុកថាជាស្ថានទម្ងន់ទោស¹⁹²⁷។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានពិចារណាការរំលោភអំណាច ឬសមត្ថកិច្ចផ្លូវការរបស់ ឌុច ថាជាស្ថានទម្ងន់ទោស ដោយសារគាត់មានតួនាទីដឹកនាំសំខាន់នៅមន្ទីរ ស-២១ ដែលបាន «បំពានតួនាទីរបស់ខ្លួនដោយបានបង្កាត់បង្រៀនបញ្ជា និងគ្រប់គ្រងទៅលើបុគ្គលិកក្នុងការធ្វើទារុណកម្មជាប្រព័ន្ធ និងការសម្លាប់អ្នកទោសដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាជាសត្រូវរបស់របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដោយបង្ហាញពី «ការខិតខំប្រឹងប្រែងបំពេញភារកិច្ច» នៃមន្ទីរឃុំឃាំងនោះ¹⁹²⁸។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ និង ០០២/០២ បានលើកឡើងអំពីស្ថានទម្ងន់ទោសនេះ ប៉ុន្តែមិនបានវិភាគថា តើ វាអាចត្រូវបានអនុវត្តចំពោះ នួន ជា និង ខៀវ សំផន ដែរ ឬយ៉ាងណានោះទេ។

តួនាទីដឹកនាំ និងការពេញចិត្តយ៉ាងខ្លាំងក្នុងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ត្រូវបានពិចារណាថាជាស្ថានទម្ងន់ទោស ដែលគប្បីត្រូវបានផ្តល់ទម្ងន់ធ្ងន់ នៅក្នុងការកំណត់ទោស¹⁹²⁹។ ទោះជាយ៉ាងណា ការស្ម័គ្រចិត្តដោយមានសម្បជញ្ញៈ និងការខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ទណ្ឌិតក្នុងការបំពេញតួនាទីរបស់ខ្លួន នៅក្នុងការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋដែលបានចោទប្រកាន់ មិនជាចាំបាច់មានន័យថាជាការពេញចិត្ត ដែលជាស្ថានទម្ងន់ទោសនោះទេ¹⁹³⁰។ ការចូលរួមចំណែក

¹⁹²¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២០៥៩-២០៦៤។
¹⁹²² សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៦៩ និង ១០៧៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៨៣។
¹⁹²³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៧៨។
¹⁹²⁴ ដូចខាងលើ។
¹⁹²⁵ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១១១៣។
¹⁹²⁶ ដូចខាងលើ (ការដកស្រង់ខាងក្នុងត្រូវបានលុបចេញ)។
¹⁹²⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២០៥៧។
¹⁹²⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៧៧។
¹⁹²⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៧៨។
¹⁹³⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៨៥ និង១០៨៨។

ក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងតួនាទីជាន់ខ្ពស់ គឺជាការរំលោភបំពានលើតួនាទី ដែលមានអំណាច និងមានឥទ្ធិពល ដែលការណ៍នេះបង្កើតបានជាស្ថានទម្ងន់ទោសរបស់ ទណ្ឌិត¹⁹³¹។

ភាពឃោរឃៅដែលឧក្រិដ្ឋកម្មត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង ក៏ត្រូវបានពិចារណាជាស្ថាន ទម្ងន់ទោសដែរ។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា វិធីសាស្ត្រ ធ្វើទារុណកម្មដ៏សាហាវឃោរឃៅ ដែលប្រើទៅលើអ្នកទោស និងថាមានអ្នកស្លាប់មិនតិចជាង ១២.២៧៣ នាក់នោះ ជាស្ថានទម្ងន់ទោស¹⁹³²។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ភាពងាយ រងគ្រោះ និងគ្មានមធ្យោបាយការពារខ្លួន គឺជាស្ថានទម្ងន់ទោស។ អង្គជំនុំជម្រះបានពិចារណា ថា៖ (១) ជនរងគ្រោះជាច្រើន ដូចជាកុមារ ជនចាស់ជរា អ្នកជំងឺ និងអ្នកបួស ស្ត្រីមានផ្ទៃពោះ និងស្ត្រីទើបឆ្លងទន្លេ គឺជាកម្មវត្ថុនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ និង (២) អ្នកដែលត្រូវ ទទួលរងការជម្លៀសដោយបង្ខំ មិនអាចជួយខ្លួនឯងបាន ទន់ខ្សោយ អស់កម្លាំង មានរបួស និងមានជំងឺ ដោយសារតែខ្លះចំណីអាហារ ទឹកនៃស្នាក់នៅ ជំនួយ ឬបង្គន់អនាម័យ¹⁹³³។ ទោះជាយ៉ាងណា ដោយសារតែចំនួនជនរងគ្រោះត្រូវបានពិចារណានៅក្នុងការវាយតម្លៃលើ ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម បញ្ហានេះមិនត្រូវបានចាត់ទុកថាជាស្ថានទម្ងន់ទោសនោះទេ¹⁹³⁴។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានពិចារណាលើចំនួន និងភាពងាយ រងគ្រោះរបស់ជនរងគ្រោះ រួមជាមួយនឹងទំហំ និងភាពសាហាវឃោរឃៅនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ក្នុង ការវាយតម្លៃអំពីភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម¹⁹³⁵។ ហេតុដូច្នេះ កត្តាទាំងនេះមិនត្រូវបានពិចារណា ថាជាស្ថានទម្ងន់ទោសទេ¹⁹³⁶ ដោយសារការធ្វើបែបនេះនឹងរំលោភលើគោលការណ៍ដែលថា «អង្គហេតុដូចគ្នាមិនអាចយកមកប្រើប្រាស់សម្រាប់ការបង្ហាញពីភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទឧក្រិដ្ឋផង និងស្ថានទម្ងន់ទោសផងបាននោះទេ»¹⁹³⁷។

ប្រសិនបើចេតនាវិសេសត្រូវបានពិចារណា ក្នុងការវាយតម្លៃពីភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋ កម្ម វាក៏មិនអាចជាស្ថានទម្ងន់ទោសបានដែរ¹⁹³⁸។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ក្នុងករណីដែល ចេតនាវិសេសគឺជាធាតុផ្សំនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ដូចជាចេតនាក្នុងបទឧក្រិដ្ឋធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ វាមិន អាចត្រូវបានពិចារណាថាជាស្ថានទម្ងន់ទោស ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋនោះទេ។ ទោះជាយ៉ាងណា ចេតនាវិសេស អាចត្រូវបានចាត់ទុកជាស្ថានទម្ងន់ទោសទាក់ទងនឹងបទឧក្រិដ្ឋផ្សេងទៀត ក្នុងករណីដែលវាមិនមែនជាធាតុផ្សំគតិយុត្តិនៃបទល្មើសទាំងនោះ¹⁹³⁹។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានពិចារណាថា នៅពេលដែលទណ្ឌិតគឺជា «បុគ្គលដែលមានចំណេះដឹងខ្ពង់ខ្ពស់ ដែលធ្វើឱ្យគាត់យល់ដឹង

¹⁹³¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១០៨៤ និង ១០៨៧។
¹⁹³² សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦០៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៦០ និង៣៧៥។
¹⁹³³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៨២។
¹⁹³⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១០៨៣។
¹⁹³⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៣៨៦។
¹⁹³⁶ ដូចខាងលើ ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។
¹⁹³⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១០៦៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៨៣។
¹⁹³⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៦៩ និង១០៧៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៨៣។
¹⁹³⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦០៥។

ច្បាស់លាស់អំពីបច្ច័យទាំងឡាយដែលកើតចេញពីសកម្មភាពរបស់គាត់» អង្គហេតុទាំងអស់នោះអាចបង្កើតបានជាស្ថានទម្ងន់ទោស¹⁹⁴⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ បានបញ្ជាក់ថា អង្គជំនុំជម្រះដែលកំណត់អំពីទោស មានសិទ្ធិពិនិត្យមើលចំណេះដឹង សារតាវ បុព្វសិទ្ធិ និងគុណវិបត្តិរបស់បុគ្គលណាមួយ ជាកត្តាពាក់ព័ន្ធ¹⁹⁴¹។

៦.៤. អានុភាពនៃការផ្ដន្ទាទោសច្រើនដងនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដូចគ្នា

ពុំមានបទប្បញ្ញត្តិណាមួយក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ឬវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលបង្ហាញថា តើ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចដាក់ទោសរួមតែមួយ ក្រោយពីបានរកឃើញពីរូទ្ធភាពចំពោះបទល្មើសច្រើនដែរ ឬយ៉ាងណា នៅពេលដែលពីរូទ្ធភាពនីមួយៗផ្អែកលើអំពើឧក្រិដ្ឋដាច់ដោយឡែកពីគ្នា។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា ការដាក់ទោសអាចប្រកាសសរុបរួមតែមួយ ដែល «ឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីអំពើឧក្រិដ្ឋរួមរបស់ជនជាប់ចោទ ក្នុងករណីដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានរកឃើញថាមានពីរូទ្ធពីបទល្មើសច្រើន»¹⁹⁴²។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានវិភាគថា តើ ក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្តិ អ.វ.ត.ក. អនុញ្ញាតឱ្យអង្គជំនុំជម្រះដាក់ទោសរួមតែមួយ ក្រោយពីបានរកឃើញពីរូទ្ធភាពចំពោះបទល្មើសច្រើនដែរ ឬយ៉ាងណា នៅពេលដែលពីរូទ្ធភាពនីមួយៗផ្អែកលើអំពើឧក្រិដ្ឋដាច់ដោយឡែកពីគ្នា¹⁹⁴³។ អង្គជំនុំជម្រះសង្កេតឃើញថា ការអនុវត្តនៅតុលាការ Nuremberg និងតុលាការ Tokyo គឺអាចផ្ដន្ទាទោសសរុបរួមតែមួយ ទោះបីជាបទល្មើសច្រើន និងថា សាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍ ទុកបញ្ហានេះឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនីមួយៗ ធ្វើការសម្រេចតាមឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន។ ផ្ទុយមកវិញអង្គជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់ថា មាត្រា ៧៨(៣) នៃលក្ខន្តិកៈទីក្រុងវ្យូម តម្រូវឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICC ប្រកាសទោសសម្រាប់បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌមួយម្តងៗ និងទោសរួម ដែលបញ្ជាក់នូវរយៈពេលសរុបនៃទោសដាក់ពន្ធនាគារ។ ជាចុងក្រោយ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិចារណាលើមាត្រា ១៣៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩ ដែលចែងថា ការដាក់ទោសរួមអាចធ្វើទៅបាន «កាលបើទោសត្រូវទទួលបានច្រើន ហើយមានប្រភេទដូចគ្នា»¹⁹⁴⁴។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមិនបានពិនិត្យបញ្ហាដាក់លាក់នេះទេ ប៉ុន្តែបានកត់សម្គាល់ថា តាមនីតិវិធីច្បាប់កម្ពុជា សិទ្ធិទទួលបានការដោះលែងមុនពេលកំណត់ត្រូវបានសម្រេចតាមរយៈ «ការពិនិត្យមើលរយៈពេលនៃទោសរួមដែលត្រូវបានប្រកាស មិនមែនតាមរយៈបទល្មើសច្រើនដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ត្រួតគ្នានោះទេ»¹⁹⁴⁵។

¹⁹⁴⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៨៦ និង១០៨៩។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១១១៤។

សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៥២។

¹⁹⁴¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២០៤៨។

¹⁹⁴² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៥៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៧២។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៩០។

¹⁹⁴³ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥៨៦។

¹⁹⁴⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៨៦-៥៨៩។

¹⁹⁴⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣២៨។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ បានអនុវត្តវិធីសាស្ត្រពីមុន របស់ខ្លួន ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ដែលថាខ្លួនអាចដាក់ទោសសរុបរួមតែមួយ ដែលឆ្លុះបញ្ចាំង អំពីអំពើឧក្រិដ្ឋរួម¹⁹⁴⁶។

៦.៥. អានុភាពនៃការផ្ដន្ទាទោសច្រើននៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបន្តបន្ទាប់

ពុំមានបទប្បញ្ញត្តិណានៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ឬ វិធានផ្ទៃក្នុង អាចអនុវត្តបានចំពោះស្ថានភាពដែលជនជាប់ចោទ ត្រូវ បានផ្ដន្ទាទោសក្នុងការជំនុំជម្រះចំនួនពីរ ដែលបណ្តាលមកពីការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ហើយជនជាប់ចោទនោះកំពុងតែអនុវត្តទោសដែលអនុញ្ញាតជាអតិបរមាហើយនោះទេ ពោល គឺទោសជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត¹⁹⁴⁷។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ដោយកត់សម្គាល់ថាទណ្ឌិតបានកំពុងអនុវត្តទោស ជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតពីសំណុំរឿង ០០២/០១ ហើយនោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានពិចារណា «ថាតើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវសម្រេចអំពីទោសជាប់ដោយឡែកពីគ្នា ដែរ ឬយ៉ាងណា ចំពោះពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២»¹⁹⁴⁸។ អង្គជំនុំជម្រះបានពិនិត្យមើលមាត្រា ១៣៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩ ដែលក្នុងនោះ ការកំណត់ទោសដែលបានដាក់ចំពោះបទល្មើសច្រើន នៅក្នុងការជំនុំជម្រះជាប់ដោយឡែក ពីគ្នា «ទោសដែលនឹងត្រូវប្រកាស ត្រូវអនុវត្តត្រួតគ្នានៅក្នុងព្រំដែននៃអតិបរមាស្របច្បាប់ ដែលខ្ពស់ជាងគេ» ហើយ «តុលាការចុងក្រោយដែលត្រូវសម្រេចអាចប្រកាសឱ្យអនុវត្ត ទោសស្របបញ្ចូលគ្នាទាំងមូល ឬមួយផ្នែកនៃទោសដែលមានប្រភេទដូចគ្នា»¹⁹⁴⁹។ អង្គជំនុំ ជម្រះក៏បានពិចារណាទស្សនៈច្បាប់របស់បារាំងអំពី «confusion des peines» ដោយ បានសន្និដ្ឋានថា នៅពេលដែលទោសជាប់ពន្ធនាគារត្រូវបានប្រកាស និងជាស្ថាពរហើយ នោះ ទោសបន្ថែមណាផ្សេងទៀតសម្រាប់បទល្មើសត្រួតគ្នា នៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី បន្តបន្ទាប់ គប្បីត្រូវរួមបញ្ចូលគ្នាជាមួយការប្រកាសទោសដំបូងនោះ។ ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងសម្រេចថា បទឧក្រិដ្ឋនៅក្នុងសំណុំរឿងទាំងពីរគឺ សំណុំរឿង ០០២/០១ និង សំណុំរឿង ០០២/០២ គឺជាបទល្មើសត្រួតគ្នា យោងតាមច្បាប់កម្ពុជា។ ដោយពិចារណាលើ ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម រួមជាមួយស្ថានទម្ងន់ទោស និងស្ថានសម្រាលទោស អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងសម្រេចដាក់ទោសជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតមួយទៀត សម្រាប់បទឧក្រិដ្ឋ បន្ថែម នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ប៉ុន្តែរួមបញ្ចូលទោសនេះជាមួយនឹងទោសជាប់ពន្ធ នាគារអស់មួយជីវិតពីសំណុំរឿង ០០២/០១ សរុបជាទោសជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត តែមួយ។ ការសម្រេចនេះមានគោលបំណងធានាថា ការប្រកាសទោសនេះឆ្លុះបញ្ចាំងពី អំពើឧក្រិដ្ឋរួមរបស់ទណ្ឌិត នៅក្នុងសំណុំរឿងទាំងពីរ ដោយចៀសវាងការដាក់ទោសជាប់ពន្ធ នាគារអស់មួយជីវិតច្រើនដងត្រួតគ្នា¹⁹⁵⁰។

¹⁹⁴⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៥៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ១០៧២។

¹⁹⁴⁷ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៥៧-៤៣៥៨។

¹⁹⁴⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៣៥៧។

¹⁹⁴⁹ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា មាត្រា ១៣៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៥៩។

¹⁹⁵⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ៤៣៦០ និង៤៤០២។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានពិចារណាថា ការផ្ដន្ទាទោសជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត និងការរួមបញ្ចូលវាជាមួយនឹងទោសជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតដែលបានដាក់ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ដែលបង្កើតបានជាការផ្ដន្ទាទោសរួមតែមួយ ដែលគ្របដណ្ដប់លើអំពើរបស់ទណ្ឌិតនៅក្នុងសំណុំរឿងទាំងពីរ គឺមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវ។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានយល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង «មានការកាន់ប្រឡំតាមរយៈសំដៅទៅលើទោសត្រួតគ្នា ឬទោសពីរដែលត្រូវអនុវត្តក្នុងពេលតែមួយដូចគ្នា និងតាមរយៈការប្រដូចស្ថានការណ៍នៅចំពោះមុខខ្លួនជាមួយនឹងស្ថានការណ៍ដែលដោះស្រាយក្នុងច្បាប់ក្នុងស្រុករបស់កម្ពុជា នៃមាត្រា ១៣៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា»¹⁹⁵¹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាឃើញថា ស្ថានការណ៍នេះមានលក្ខណៈដូចគ្នាជាងទៅនឹង «ការចោទប្រកាន់តែមួយ» នៅក្នុងមាត្រា ១៣៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការរួមបញ្ចូលនូវទោសពីរទៅជាទោសតែមួយជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត បានអនុញ្ញាតឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចៀសផុតពីភាពមិនត្រឹមត្រូវដែលបណ្តាលមកពីការត្រួតទោសដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ខណៈពេលដែលធានាបានផងដែរថាទោសតែមួយបានឆ្លុះបញ្ចាំងអំពើល្មើសជារួមរបស់ទណ្ឌិត¹⁹⁵²។

៦.៦. ផលប៉ះពាល់នៃការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិពីមុន ទៅលើការផ្ដន្ទាទោស

ពុំមានបទប្បញ្ញត្តិណានៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ឬ វិធានផ្ទៃក្នុង ចែងអំពីដំណោះស្រាយសម្រាប់ការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិមនុស្សរបស់ទណ្ឌិតទេ¹⁹⁵³។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើកឡើងថា អ.វ.ត.ក. មិនអាចទូទាត់សងការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិរបស់ទណ្ឌិតបានឡើយ ក្នុងករណីដែលការរំលោភបំពាននោះមិនបានបង្កឡើងដោយ អ.វ.ត.ក. និងក្នុងករណីដែល អ.វ.ត.ក. មិនមែនជាអ្នករំលោភកិច្ចនីតិវិធី¹⁹⁵⁴។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានកាត់បន្ថយការផ្ដន្ទាទោសរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច រយៈពេលប្រាំឆ្នាំ និងទូទាត់ឱ្យគាត់សម្រាប់រយៈពេលអនុវត្តនៅតុលាការយោធាកម្ពុជា ជាសំណងសម្រាប់ការឃុំខ្លួនគាត់ខុសច្បាប់ ដោយតុលាការយោធា¹⁹⁵⁵។ ទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងយល់ឃើញថា ពុំមានរូបមន្តណាជាធរមានសម្រាប់គណនាការកាត់បន្ថយទោសរបស់ជនជាប់ចោទនៅ អ.វ.ត.ក. ផ្អែកលើការរំលោភលើសិទ្ធិរបស់ពួកគេពីមុនយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថាយុត្តិសាស្ត្រនៃសាលាត្រួតព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់រ៉ាន់ដា («ICTR») ផ្តល់ការណែនាំខ្លះៗចំពោះបញ្ហា

¹⁹⁵¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២០២៩។

¹⁹⁵² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ២០៣១-២០៣២។

¹⁹⁵³ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៩១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦២៥។

¹⁹⁵⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៩០។

¹⁹⁵⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦២៣-៦២៧។

នេះ¹⁹⁵⁶។ អង្គជំនុំជម្រះបានផ្តល់សំអាងហេតុទៀតថា ទាំងភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលគាត់ ជាប់សង្ស័យ ទាំងឧបសគ្គនៃប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជា ដែលដំណើរការនៅពេលនោះ គឺមិនអាច ធ្វើជាយុត្តិកម្មចំពោះការរំលោភលើសិទ្ធិរបស់ ឌុច បាននោះទេ¹⁹⁵⁷។

ទោះបីជាសហព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានជំទាស់ និងមិនបានប្តឹងសាទុក្ខសេចក្តីសម្រេច នេះក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិនិត្យ តាមគំនិតផ្តួចផ្តើមរបស់ខ្លួន ថា តើ ដំណោះស្រាយនេះអាចត្រូវបានរក្សាទុកជាបញ្ហាច្បាប់ដែរ ឬទេ¹⁹⁵⁸។ ដោយយល់ឃើញថា មិនមានសំណងចំពោះការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សរបស់ ទណ្ឌិតនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និង អ.ស.ប. ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ឬ វិធានផ្ទៃក្នុង និងថាសំណងបែបនេះ មិនមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ និងការអនុវត្តនៃប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជានោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលស្វែងរកគោលការណ៍ណែនាំពីយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិ¹⁹⁵⁹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកំហុសក្នុងការបកស្រាយយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិ ដែលពាក់ព័ន្ធ ត្រង់ចំណុចដែលមានខ្លឹមសារថា ការបំពានបំពានទៅលើសិទ្ធិរបស់ ឌុច ដោយ ស្ថាប័នមួយផ្សេងទៀត គប្បីត្រូវទទួលបានសំណងពី អ.វ.ត.ក.¹⁹⁶⁰។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលយល់ឃើញថា យុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់លាស់ថា មុន ពេលអាចទទួលបានសំណង ទណ្ឌិតត្រូវតែបង្ហាញថា ការរំលោភលើសិទ្ធិរបស់ខ្លួនមាន ជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងស្ថាប័នតុលាការណាមួយ ឬបង្ហាញថា យ៉ាងហោចណាស់ តុលាការមានការ ទទួលខុសត្រូវមួយចំនួនចំពោះការរំលោភសិទ្ធិនោះ¹⁹⁶¹។ ដោយសារតែការយំខ្លួនរបស់ ឌុច ដោយតុលាការយោធា មិនជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹង អ.វ.ត.ក. អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបាន សម្រេចថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគប្បីបានបដិសេធសំណើសុំសំណងរបស់ ឌុច នេះ¹⁹⁶²។

ចៅក្រម Klonowiecka-Milart និងចៅក្រម Jayasinghe បានជំទាស់ដោយ ផ្អែកទៅនឹងមតិភាគច្រើននៃអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលលើបញ្ហានេះ។ ទោះបីជាពួកគាត់ ឯកភាពថា ចាំបាច់ត្រូវដាក់ទោសជាប់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិតក៏ដោយ ក៏ពួកគាត់ជំទាស់ទៅ នឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់សំឡេងភាគច្រើនក្នុងការបដិសេធសំណងចំពោះ «ការរំលោភបំពាន យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ» លើសិទ្ធិជាសារវន្តរបស់ ឌុច ក្នុងអំឡុងពេលការយំខ្លួនគាត់មុនពេលជំនុំជម្រះ រយៈពេលយ៉ាងយូរ¹⁹⁶³។ ជាពិសេស ពួកគាត់មិនឯកភាពទៅនឹងសំឡេងភាគច្រើនដែល «អនុវត្តជាស្វ័យប្រវត្តិនូវវិធីសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY និងតុលាការ ICTR ទៅលើអង្គហេតុ នៃរឿងក្តីនេះ» ដោយយល់ឃើញថាវិធីសាស្ត្រនេះមិនសមស្រប ដោយផ្អែកលើ «ភាពខុសគ្នា យ៉ាងច្បាស់ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងគោលជំហររបស់ អ.វ.ត.ក. ធៀបជាមួយនឹងគោលជំហររបស់ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌមិនអចិន្ត្រៃយ៍ និងប្រព័ន្ធតុលាការជាតិដែលបង្កឱ្យមានការរំលោភបំពាន ទាំងនេះ»។ ខុសពី អ.វ.ត.ក. ដែលត្រូវបាន «បង្កើតឡើងដោយប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ ហើយ ស្ថិតក្រោមប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ» តុលាការ ICTY និងតុលាការ ICTR មិនត្រូវបានបង្កើតឡើង

¹⁹⁵⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦២៥។
¹⁹⁵⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦២៧។
¹⁹⁵⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៨៩។
¹⁹⁵⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៩១។
¹⁹⁶⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៩០។
¹⁹⁶¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៩២។
¹⁹⁶² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៩៦។
¹⁹⁶³ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា យោបល់ជំទាស់ដោយផ្អែករបស់ចៅក្រម Agnieszka Klonowiecka-Milart និងចៅក្រម Chandra Nihal Jayasinghe កថាខណ្ឌ ១។

ផ្អែកលើកិច្ចព្រមព្រៀងណាមួយជាមួយនឹងរដ្ឋាភិបាលរ៉ូន់ដា ឬអតីតយូហ្គោស្លាវី ឬច្បាប់របស់ពួកគេទេ¹⁹⁶⁴។ នៅក្នុង «ភាពខុសគ្នាយ៉ាងច្បាស់» ជៀបជាមួយនឹងយុត្តាធិការតុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍ រដ្ឋកម្ពុជាបានឃុំខ្លួន ឧប «អស់រយៈពេល ៨ (ប្រាំបី) ឆ្នាំ ដោយមិនមានកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីលើអង្គសេចក្តីណាមួយ ហើយក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ខ្លួនបានធ្វើការចរចាដើម្បីបង្កើត អ.វ.ត.ក. ហើយបន្ទាប់មកបានបញ្ជូន កាំង ហ្គេកអាវ ទៅតុលាការមួយដែលបានបង្កើតដោយខ្លួនឯង ដើម្បីធ្វើការស៊ើបអង្កេតទៅលើបទចោទដែល «ប្រហាក់ប្រហែលគ្នាយ៉ាងខ្លាំង»» ដូច្នេះ «ពិតជាមានទំនាក់ទំនង» រវាងការឃុំខ្លួនពីមុន និងករណី អ.វ.ត.ក.¹⁹⁶⁵។

៦.៧. ការគិតបញ្ចូលចីរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន

កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងវិធានផ្ទៃក្នុង ពុំមានបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការគិតបញ្ចូលចីរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននេះទេ¹⁹⁶⁶។ ទោះជាយ៉ាងណា មាត្រា ៥០៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ ចែងអំពីការគិតបញ្ចូលចីរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នទៅក្នុងចីរវេលានៃទោសដែលបានប្រកាស ឬចីរវេលាសរុបនៃការស្រូបទោសបញ្ចូលគ្នា ហើយមាត្រា ៥១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៩ ចែងស្រដៀងគ្នាថា ចីរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ត្រូវគិតបញ្ចូលទាំងស្រុងទៅក្នុងចីរវេលានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារដែលត្រូវទទួល¹⁹⁶⁷។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កេតឃើញផងដែរថា ការអនុវត្តការគិតបញ្ចូលចីរវេលាទៅលើការប្រកាសទោសដែលមានរយៈពេលកំណត់ និងការប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត គឺជាការអនុវត្តជាក់ស្តែងរបស់កម្ពុជា និងអន្តរជាតិ¹⁹⁶⁸។

ដោយសារតែសំណងសម្រាប់ការរំលោភបំពានសិទ្ធិ គឺជាបញ្ហាដាច់ដោយឡែកពីការគិតបញ្ចូលចីរវេលាសម្រាប់រយៈពេលនៃការអនុវត្តទោស អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានវិភាគថា ខ្លួនអាចគិតបញ្ចូលចីរវេលានៃការឃុំខ្លួនរបស់ ឧប ដោយតុលាការយោធាដែរឬទេ បើទោះបីជាខ្លួនបានបដិសេធសំណងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក៏ដោយ¹⁹⁶⁹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ស្របជាមួយនឹងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងការសន្និដ្ឋានថាការចោទប្រកាន់ «មានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាយ៉ាងខ្លាំង» ទៅនឹងការចោទប្រកាន់ទាំងឡាយនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក.។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលកត់សម្គាល់ថា យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិមិនអចិន្ត្រៃយ៍ បញ្ជាក់ថា ក្នុងកាលៈទេសៈបែបនេះ រយៈពេលដែលជនជាប់ចោទស្ថិតនៅក្នុងការឃុំខ្លួនជាបណ្តោះអាសន្ននៅក្រោមអំណាចតុលាការជាតិតែម្នាក់ឯង គឺត្រូវគិតបញ្ចូលទាំងស្រុងទៅក្នុងចីរវេលានៃទោស។ ដោយពិចារណាលើការអនុវត្តច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចជា

¹⁹⁶⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤-៦ និង ៩។

¹⁹⁶⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៣។

¹⁹⁶⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤០១។

¹⁹⁶⁷ ដូចខាងលើ។

¹⁹⁶⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤០១ និង ៤០៣។

¹⁹⁶⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤០៣។

ឯកច្ឆន្ទថា ឌុច មានសិទ្ធិទទួលបាននូវការគិតបញ្ចូលនូវថិរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ទាំងស្រុង ចាប់ពីថ្ងៃទី១០ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៩ មក ដោយមិនរាប់បញ្ចូលថ្ងៃចេញសាលដីកា សំណុំរឿង ០០១¹⁹⁷⁰។

៦.៨. ការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌ

មាត្រា ៥១២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ ចែងថា គ្រប់ទណ្ឌិតដែល ត្រូវទទួលទោសពន្ធនាគារមួយ ឬច្រើន អាចត្រូវដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌ ប្រសិនបើ ទណ្ឌិតនេះបានបង្ហាញឱ្យឃើញថា ខ្លួនមានគំនិតមារយាទល្អក្នុងរយៈពេលជាប់ឃុំ និង មានសម្បទាដែលអាចបញ្ចូលខ្លួនទៅក្នុងសង្គមវិញបាន។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះ តុលាការកំពូលយល់ឃើញថា នីតិភាពនៃបទប្បញ្ញត្តិពិសេសស្តីពីការដោះលែងដោយមាន លក្ខខណ្ឌ នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់របស់ អ.វ.ត.ក. បានបញ្ជាក់ថា បញ្ហានេះគប្បីត្រូវ បានសម្រេចស្របតាមនីតិវិធីជាធរមាន «នាពេលដែលការដោះលែងដោយមានលក្ខខណ្ឌ នេះ ត្រូវបានលើកមកពិចារណាសម្រាប់ទណ្ឌិតជាក់លាក់ណាម្នាក់ ហើយអាចជាពេលវេលា ដែល អ.វ.ត.ក. បានបញ្ចប់អាណត្តិការងាររបស់ខ្លួន» បន្ទាប់ពីការបញ្ចប់ដំណើរការនីតិវិធី រួចហើយ¹⁹⁷¹។

៦.៩. បទដ្ឋាននៃការពិនិត្យលើបណ្តឹងសាទុក្ខចំពោះការផ្ដន្ទាទោស

វិធាន ១០៤(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចែងថា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសម្រេចលើ បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រម ឬសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ផ្អែក លើមូលដ្ឋាន៖ (១) «កំហុសលើអង្គច្បាប់ ដែលនាំឱ្យមោឃៈសាលក្រមលើអង្គសេចក្តី ឬ សេចក្តីសម្រេចនោះ» ឬ (២) «កំហុសនៃអង្គហេតុ ដែលនាំឱ្យសាលក្រមលើអង្គសេចក្តី ឬ សេចក្តីសម្រេចនោះមានភាពមិនយុត្តិធម៌»។ ទោះជាយ៉ាងណា ពុំមានគោលការណ៍ណែនាំ នៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. វិធានផ្ទៃក្នុង ឬច្បាប់និងយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការកម្ពុជា ស្តីពីការអនុវត្តវិធាននេះចំពោះការផ្ដន្ទាទោសក្នុង បណ្តឹងសាទុក្ខឡើយ¹⁹⁷²។ ហេតុដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានស្វែងរកគោលការណ៍ ណែនាំនៅកម្រិតអន្តរជាតិ ដោយបានទទួលយក «បទដ្ឋានដែលបានគូសបញ្ជាក់ដោយអង្គ ជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនៃតុលាការ ICTY ថាជាការបកស្រាយអំពីការអនុវត្តដ៏ត្រឹមត្រូវនៃ វិធាន ១០៤(១)(ក)-(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អ.វ.ត.ក. ទាក់ទងទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំង នឹងការផ្ដន្ទាទោស»។ យោងតាមបទដ្ឋាននេះ៖

- i. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវបានផ្តល់នូវឆន្ទានុសិទ្ធិយ៉ាងទូលំទូលាយ ក្នុងការ សម្រេចប្រកាសទោសសមស្រប ដូចជាការសម្រេចអំពីទម្ងន់ ទៅលើស្ថានទម្ងន់ ទោស និងស្ថានសម្រាលទោស។

¹⁹⁷⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤០៣-៤០៤។

¹⁹⁷¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៨៧។

¹⁹⁷² ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៩៤។

- ii. តាមវិធានទូទៅ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលនេះ ពុំត្រូវកែប្រែការប្រកាសទោសណាមួយឡើយ លើកលែងតែអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង «បានប្រព្រឹត្តកំហុសដែលស្តែងចេញឱ្យឃើញពីការប្រើប្រាស់ឆន្ទានុសិទ្ធិ ឬពុំបានគោរពតាមច្បាប់ជាធរមាន» និង
- iii. ម្ចាស់បណ្តឹងសាទុក្ខមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការបង្ហាញថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្តល់ទម្ងន់ទៅលើការពិចារណានានាដែលពុំជាប់ពាក់ព័ន្ធ ឬពុំចាំបាច់ ពុំបានផ្តល់ទម្ងន់ណាមួយ ឬគ្រប់គ្រាន់ទៅលើការពិចារណាដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធ បានប្រព្រឹត្តកំហុសច្បាស់លាស់នៅក្នុងការប្រើប្រាស់ឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់អង្គជំនុំជម្រះទាក់ទងទៅនឹងអង្គហេតុ ឬថាសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពុំសមហេតុផល ឬមិនយុត្តិធម៌យ៉ាងច្បាស់ដែលធ្វើឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចសន្និដ្ឋានបានថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពិតជាពុំបានប្រើប្រាស់ឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនបានសមស្របឡើយ¹⁹⁷³។

ការប្រៀបធៀបទោសដែលបានសម្រេចដោយតុលាការផ្សេងនៅក្នុងរឿងក្តីផ្សេងគ្នានោះ ត្រូវបានពិចារណាថា «ពុំសមស្របក្នុងការបង្ហាញថា ជាកំហុសពីសំណាក់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងការប្រើប្រាស់ឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនដើម្បីដាក់ទោសសមស្របណាមួយឡើយ»។ ផ្ទុយទៅវិញ ការផ្ដន្ទាទោសសមស្រប «ជានិច្ចកាលនឹងត្រូវកំណត់ផ្អែកលើអង្គហេតុនៃរឿងក្តីជាក់លាក់ និងកម្រិតនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនជាប់ចោទនីមួយៗ»¹⁹⁷⁴។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា ប្រសិនបើការប្រកាសទោសរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង «មិនស្របទៅនឹងរបបនៃការប្រកាសទោស» នោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមានអំណាចផ្លាស់ប្តូរទម្ងន់ទោសជាថ្មី¹⁹⁷⁵។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានរកឃើញកំហុសអង្គច្បាប់ និងការរំលោភឆន្ទានុសិទ្ធិ នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង «បានផ្តល់ទម្ងន់មិនសមហេតុផលចំពោះស្ថានសម្រាលទោស និងមិនបានផ្តល់ទម្ងន់ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ចំពោះស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និងស្ថានទម្ងន់ទោស» និងហេតុដូច្នេះ «មានកំហុសក្នុងការប្រកាសទោសដែលមានលក្ខណៈមិនគ្រប់គ្រាន់យ៉ាងច្បាស់ក្រឡេក និងមានកំហុសក្នុងការប្រើឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន» ដែលមិនឆ្លុះបញ្ចាំងបានសមរម្យទៅនឹងស្ថានទម្ងន់នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម និងស្ថានភាពបុគ្គលរបស់ ឌុច¹⁹⁷⁶។ អាស្រ័យហេតុនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានកែប្រែការប្រកាសទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត¹⁹⁷⁷។

នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធការដាក់ពន្ធនាគារមួយ ឬច្រើនដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានផ្អែកទៅលើសម្រាប់ការធ្វើការប្រកាសទោសណាមួយនោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការសម្រេចប្រកាសទោសមួយផ្សេង ឬ

¹⁹⁷³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១១០៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៥៤។
¹⁹⁷⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១១១២។
¹⁹⁷⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៧៩ (ការដកស្រង់ខាងក្នុងត្រូវបានលុបចេញ)
¹⁹⁷⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣៧៣ និង៣៨៣។
¹⁹⁷⁷ ដូចខាងលើ ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមស្តីពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខក្នុង សំណុំរឿង ០០១ សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៥.១.២។

ប្រកាសទោសដែលសម្រាប់ការដាក់ពន្ធនាគារដែលនៅសេសសល់ផ្សេងទៀត។ ការធ្វើដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចកែប្រែការប្រកាសទោសរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង¹⁹⁷⁸។

ក្នុងករណីដែលកំហុសណាមួយត្រូវបានរកឃើញនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលរួមទាំងទាក់ទងទៅនឹងការរក្សាបទឧក្រិដ្ឋជាក់លាក់ ពុំប៉ះពាល់ដល់ការយល់ឃើញដែលការប្រកាសទោសបានផ្អែកលើនោះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ការប្រកាសទោសដែលបានកំណត់នោះពុំគួរផ្លាស់ប្តូរទេ¹⁹⁷⁹។ ទោះបីជាក្នុងករណីដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលរកឃើញកំហុសណាមួយនៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ ដែលប៉ះពាល់ដល់ការយល់ឃើញដែលការប្រកាសទោសនោះបានផ្អែកលើ នោះអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសន្និដ្ឋានថា ក្នុងកាលៈទេសៈនៃរឿងក្តីនេះ ការពិចារណាលើកំហុសនេះមិនបានធ្វើឱ្យការប្រកាសទោសចុងក្រោយទៅជាពុំសមស្រប ឬមិនយុត្តិធម៌នោះឡើយ¹⁹⁸⁰។

¹⁹⁷⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១១០៩។

¹⁹⁷⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១១១៩-១១២១។

¹⁹⁸⁰ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២០៦៩។

សកម្មភាព
ដើមបណ្តឹង
រដ្ឋប្បវេណី

៧. សកម្មភាពដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

អ.វ.ត.ក. ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយមានគោលការណ៍ណែនាំអំពី «ការស្វែងរកយុត្តិធម៌ និងការបង្រួបបង្រួមជាតិ ស្ថេរភាព សន្តិភាព និង សន្តិសុខ»¹⁹⁸¹។ ការដាក់បញ្ចូលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ត្រូវបានពិចារណាថាជាមធ្យោបាយមួយនៃការបង្រួបបង្រួមជាតិ¹⁹⁸²។

ការអនុម័តវិធានផ្ទៃក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ជាផ្លូវការ បានដាក់បញ្ចូលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដែលផ្តល់ឱ្យពួកគេនូវសិទ្ធិក្នុងការចូលរួមមួយចំនួន¹⁹⁸³។ ដោយសារតែការផ្តោតរបស់ អ.វ.ត.ក. មានលក្ខណៈខុសគ្នាខ្លាំងពីតុលាការធម្មតារបស់កម្ពុជា ដើម្បីធានាបាននូវប្រព័ន្ធមួយដែលមានលក្ខណៈពិសេស នោះក្របខ័ណ្ឌដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់អ.វ.ត.ក. មិនដូចគ្នាទៅនឹងក្របខ័ណ្ឌដែលមានចែងនៅក្នុងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឡើយ¹⁹⁸⁴។

វិធាន ២១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង តម្រូវថា ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ អ.វ.ត.ក. «ត្រូវតែបកស្រាយក្នុងន័យការពារជាតិដល់ប្រយោជន៍របស់ជនសង្ស័យ ជនត្រូវចោទ ជនជាប់ចោទ និងជនរងគ្រោះ»។ ហេតុដូច្នេះ អ.វ.ត.ក. ត្រូវគោរពសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ នៅទូទាំងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និងត្រូវធានាថាកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីទាំងនោះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយមានលក្ខណៈយុត្តិធម៌ និងគោរពគោលការណ៍ចំពោះមុខ និងរក្សាបាននូវតុល្យភាពរវាងសិទ្ធិរបស់ភាគីទាំងអស់¹⁹⁸⁵។ លើសនេះទៀត វិធាន ២៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បានកំណត់និយមន័យគោលបំណងនៃការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ពោលគឺ ដើម្បី៖ (១) «ចូលរួម

¹⁹⁸¹ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល បុព្វកថា។ វិធានផ្ទៃក្នុង បុព្វកថា។

¹⁹⁸² សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាដាក់កិច្ចចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងរឿងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/53 កថាខណ្ឌ ៣៧។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D404/2/4 កថាខណ្ឌ ៦៤-៦៥។

¹⁹⁸³ វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី០) វិធាន ២៣។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤៨៨។ សូមមើលផងដែរ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា មាត្រា ២ មាត្រា ១៣ និងមាត្រា ២២។

¹⁹⁸⁴ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក នួន ជា ប្រឆាំងចំពោះដីកាបដិសេធពាក្យសុំមោឃភាព ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D55/1/8 កថាខណ្ឌ ១៤។ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរម្យ៉ាងរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចអំពីសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្តន្ទាទោស និងសេចក្តីណែនាំទាក់ទងនឹងការសួរដេញដោលចោទ អ្នកជំនាញ និងសាក្សីដែលបានកោះហៅឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្ម ចុះថ្ងៃទី៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E72/3 កថាខណ្ឌ ១២។

¹⁹⁸⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២១(១)។

ក្នុងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ប្រឆាំងនឹងអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនៅក្នុង យុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ដោយគាំទ្រការចោទប្រកាន់» និង(២) «ទាមទារ សំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព»។

តួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការគាំទ្រដល់ការចោទប្រកាន់ ត្រូវបានបំភ្លឺ ជាបន្តបន្ទាប់¹⁹⁸⁶។ ទោះបីជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និង សហព្រះរាជអាជ្ញា មានផល ប្រយោជន៍រួមក្នុងការទទួលបានសេចក្តីសម្រេចមួយស្តីពីអំពើឧក្រិដ្ឋរបស់ជនជាប់ចោទ ក៏ដោយ ក៏ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនត្រូវបំពេញកិច្ចបន្ថែមលើសហព្រះរាជអាជ្ញាទេ និង មិនមានសិទ្ធិចូលរួមស្នើដោយនឹងសហព្រះរាជអាជ្ញាឡើយ¹⁹⁸⁷។ ជាងនេះទៀត សិទ្ធិរបស់ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ខុសពីសិទ្ធិរបស់ភាគីការពារក្តី និងសហព្រះរាជអាជ្ញា¹⁹⁸⁸។ ឧទាហរណ៍ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទទួលខុសត្រូវចំពោះការទាមទារសំណង ចំណែកឯសហព្រះរាជអាជ្ញា វិញមានការទទួលខុសត្រូវផ្តាច់មុខចំពោះបណ្តឹងអាជ្ញា ការធ្វើការស៊ើបអង្កេតបឋម និងការ បើកកិច្ចស៊ើបសួរតាមផ្លូវតុលាការ¹⁹⁸⁹។

ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០០៧ កិច្ចប្រជុំពេញអង្គ អ.វ.ត.ក. បានធ្វើវិសោធនកម្មវិធានផ្ទៃក្នុង ចំនួនដប់លើក ដែលជាលទ្ធផលមានវិធានជាច្រើនចែងអំពី ទិដ្ឋភាពមួយចំនួននៃសកម្មភាព របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី¹⁹⁹⁰។

៧.១. ភាពអាចទទួលយកបាននៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

វិធានផ្ទៃក្នុងកំណត់និយមន័យ «ជនរងគ្រោះ» ថាសំដៅលើ «រូបវន្តបុគ្គល ឬ នីតិបុគ្គលដែលបានទទួលរងព្យសនកម្ម ដោយសារអំពើឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការ នៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ»¹⁹⁹¹។ ដើម្បីឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីណាម្នាក់ត្រូវបានទទួលស្គាល់ ថាជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី យោងតាមវិធាន ២៣ស្ទួន(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ត្រូវបំពេញ

¹⁹⁸⁶ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមស្តីពីតួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សូមមើលផ្នែក ៧.២។

¹⁹⁸⁷ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរមរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចអំពីសិទ្ធិរបស់សហ មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្តន្ទាទោស និងសេចក្តីណែនាំទាក់ទងនឹងការសួរដេញដោលចោទ អ្នកជំនាញ និង សាក្សីដែលបានកោះហៅឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្ម ចុះថ្ងៃទី៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E72/3 កថាខណ្ឌ ២៥-២៦។

¹⁹⁸⁸ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបដិសេធសំណើរបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម២ ក្នុងការស្នើសុំធ្វើ សេចក្តីសន្និដ្ឋានបើកពេលសវនាការលើអង្គសេចក្តី ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E23/4 កថាខណ្ឌ ៦។ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរមរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចអំពីសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្តន្ទាទោស និងសេចក្តីណែនាំទាក់ទងនឹងការសួរដេញដោលចោទ អ្នកជំនាញ និងសាក្សីដែលបាន កោះហៅឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្ម ចុះថ្ងៃទី៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E72/3 កថាខណ្ឌ ២៥។

¹⁹⁸⁹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ លើដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតលេខ D250/3/3 ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ និងដីកាសម្រេចលេខ D250/3/2 ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ លើការទទួលស្គាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D250/3/2/1/5 កថាខណ្ឌ ៣០ និង ៥១។

¹⁹⁹⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៣ (គោលការណ៍ទូទៅនៃការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី) ២៣ ស្ទួន (បណ្តឹងតាំងខ្លួនជា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងការទទួលយកនូវពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី) ២៣ស្ទួនពីរ និង ២៣ស្ទួនបី (ការតំណាងផ្នែកច្បាប់) ២៣ស្ទួនបួន (សំណង) ១២ និង ១២ ស្ទួន និង១២ស្ទួនពីរ (វេទនាសម្ព័ន្ធភាព)។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមស្តីពីវិសោធនកម្មទៅលើវិធានផ្ទៃក្នុង សូមមើល សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ផ្នែក ៣.២.៣. (ជាទូទៅ) ៤.៤.៣ (ទាក់ទងនឹងការដំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី)។

¹⁹⁹¹ វិធានផ្ទៃក្នុង សន្ធានុក្រម។ សូមមើលផងដែរ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ មាត្រា ៣.២(ក)។

លក្ខខណ្ឌតម្រូវរួមចំនួនបួនគឺ៖ (១) ការខូចខាត (២) អត្ថិភាពនៃទំនាក់ទំនងហេតុនិងបច្ច័យ រវាងឧក្រិដ្ឋកម្ម និងព្យសនកម្ម (៣) ភស្តុតាងបំពេញតាមបទដ្ឋាននៃការបញ្ជាក់ភស្តុតាង និង (៤) ភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីអត្តសញ្ញាណ¹⁹⁹²។

៧.១.១. ព្យសនកម្ម

ដើម្បីត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អ្នកដាក់ពាក្យសុំត្រូវបង្ហាញពី ព្យសនកម្ម ដែលអាចជាខាងរូបរាងកាយ ខាងសម្ភារៈ និងផ្លូវចិត្ត¹⁹⁹³។ ពាក្យ «ព្យសនកម្ម» សំដៅលើការឈឺចាប់ ការខូចខាត ឬការអន្តរាយ¹⁹⁹⁴។ ទោះបីជាការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិមិន តែងតែត្រូវបានសន្មតជាមុនថានាំឱ្យមានព្យសនកម្មក៏ដោយ ក៏ព្យសនកម្មត្រូវបានពិចារណា ថាអាចកើតឡើងដោយហេតុ ឬអាចកើតមានឡើងពិតប្រាកដ នៅពេលដែលមានការ រំលោភសិទ្ធិកើតឡើង¹⁹⁹⁵។

៧.១.១.១. លក្ខណៈបុគ្គលនៃព្យសនកម្ម

ព្យសនកម្មត្រូវតែជាលក្ខណៈបុគ្គលចំពោះអ្នកដាក់ពាក្យស្នើសុំ¹⁹⁹⁶។ ក្នុងបរិបទ នៃអំពើហោរាយោជាទ្រង់ទ្រាយធំ ដែលមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ និងរីករាលដាល ដែលបាន ប្រព្រឹត្តឡើងនៅទូទាំងប្រទេស «បុគ្គលទាំងនោះប្រហែលជាទទួលរងផងដែរ នូវព្យសនកម្ម ជាសមូហភាព»។ ក្នុងករណីបែបទាំងនេះ ព្យសនកម្មអាចត្រូវបានវាស់វែងក្នុងបរិបទនៃ ការខូចខាតជាសមូហភាព ចំពោះសង្គមទាំងមូល ឬក៏ផ្នែកមួយនៃសង្គមនោះ ជាជាងសម្រាប់ បុគ្គលម្នាក់ៗ¹⁹⁹⁷។

¹⁹⁹² សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាច ទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D404/2/4 កថាខណ្ឌ ៥៧។ សូម មើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំ តាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ D362/6 កថាខណ្ឌ ៣៣។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណា លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ D269/4 កថាខណ្ឌ ៣៦។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីភាពអាច ទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ D384/7 កថាខណ្ឌ ៣៤។

¹⁹⁹³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៣ ស្ទួន (១)(ខ)។ សូមមើលផងដែរ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ មាត្រា ៣.២។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤១៦។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D362 កថាខណ្ឌ ២២។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D269 កថាខណ្ឌ ២១។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D384 កថាខណ្ឌ ២២។

¹⁹⁹⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤១៥។

¹⁹⁹⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤១៥-៤១៦។

¹⁹⁹⁶ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ មាត្រា ៣.២(ខ)(ii)។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤១៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៣៩-៦៤១។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានារបស់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D404/2/4 កថាខណ្ឌ ៤៧ និង ៨៣។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D362 កថាខណ្ឌ ១៣ និង២០។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D269 កថាខណ្ឌ ១២ និង១៩។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D384 កថាខណ្ឌ ១៣ និង២០។

¹⁹⁹⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានារបស់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាច ទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D404/2/4 កថាខណ្ឌ ៤៩ និង៦៨ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D362 កថាខណ្ឌ ៣២។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេច

បើទោះបីជាព្យសនកម្មត្រូវតែជាលក្ខណៈបុគ្គល វាមិនចាំបាច់ជាព្យសនកម្មផ្ទាល់ នោះទេ¹⁹⁹⁸។ ទំនាក់ទំនងពាក់ព័ន្ធត្រូវតែមានអត្ថិភាពរវាងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់ និងព្យសនកម្មដែលទទួលរង ជាជាងគោលដៅដែលជាចេតនានៃអំពើឧក្រិដ្ឋ¹⁹⁹⁹។ ចំណុច នេះមានន័យថា ជនជាប់ចោទអាចត្រូវបានដាក់ឱ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះព្យសនកម្ម ដែល បណ្តាលឡើងដោយផ្ទាល់ពីអំពើឧក្រិដ្ឋរបស់ពួកគេ ទោះបីជាអ្នកដែលទទួលរងព្យសនកម្ម ទាំងនោះ មិនមែនជាគោលដៅជាក់លាក់នៃអំពើឧក្រិដ្ឋក៏ដោយ²⁰⁰⁰។

យុត្តិសាស្ត្ររបស់ អ.វ.ត.ក. បានបែងចែករវាងជនរងគ្រោះពីរប្រភេទគឺ៖ ជនរងគ្រោះ ផ្ទាល់ និងជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់។ ជនរងគ្រោះផ្ទាល់សំដៅលើ «ក្រុមបុគ្គលណាដែលសិទ្ធិ របស់ខ្លួនត្រូវបានរំលោភបំពាន ឬទទួលរងការប៉ះពាល់ដែលបណ្តាលមកពីឧក្រិដ្ឋកម្មដែល ត្រូវបានចោទប្រកាន់»។ ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់រួមមានបុគ្គលដែល «ទទួលរងព្យសនកម្មដែល ជាផលវិបាកផ្ទាល់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តមកលើជនរងគ្រោះផ្ទាល់»។ ឧទាហរណ៍ ជន រងគ្រោះមិនផ្ទាល់ រួមបញ្ចូលជនទាំងឡាយណាដែលពិតជាបានទទួលរងព្យសនកម្មខាងផ្លូវ ចិត្ត ដោយសារលទ្ធផលនៃព្យសនកម្មដែលកើតមានចំពោះអ្នកជាទីស្រឡាញ់របស់ខ្លួន²⁰⁰¹។

ច្បាប់ជាធរមានមិនបានដាក់កំហិតប្រភេទនៃជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ ត្រឹមតែប្រភេទ បុគ្គលជាក់លាក់នោះទេ ប៉ុន្តែអាចរួមបញ្ចូលសមាជិកគ្រួសារសាច់ញាតិជិតឆ្ងាយ ប្តីប្រពន្ធ មិត្តភក្តិ និងឪពុកម្តាយធម៌ និងកូនធម៌តាមព្រឹត្តិន័យ នៅពេលដែលពួកគេអាចបង្ហាញថា ព្យសនកម្មបានកើតឡើងចំពោះខ្លួន។ សិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ក្នុងការចូលរួមក្នុងកិច្ច ដំណើរការនីតិវិធី អាចអនុវត្តយ៉ាងឯករាជ្យពីសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យ ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់អាចទទួលបានឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទោះបីជាក្នុងករណីដែល ជនរងគ្រោះផ្ទាល់នៅរស់រានមានជីវិត ហើយមិនបានប្តឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដោយខ្លួនឯងក៏ដោយ²⁰⁰²។

លើកាតអាចទទួលពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ **D269** កថាខណ្ឌ ៣១។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើកាតអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ **D384** កថាខណ្ឌ ៣២។

¹⁹⁹⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤១៧-៤១៨ និង ៤២២។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៤២-៦៤៣។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីកាតអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ **D362/6** កថាខណ្ឌ ៣៥។ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេច អំពីកាតអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ **D269/4** កថាខណ្ឌ ៣៨។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីកាតអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យ សុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ **D384/7** កថាខណ្ឌ ៣៦។

¹⁹⁹⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៤២។ សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីទំនាក់ទំនងហេតុនិងបច្ច័យរវាងព្យសនកម្ម និង ឧក្រិដ្ឋកម្ម សូម មើលផ្នែក ៧.១.២។

²⁰⁰⁰ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៤២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤១៨ និង៤៤២។

²⁰⁰¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤១៦-៤១៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៤៣។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីកាតអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ **D362/6** កថាខណ្ឌ ៣៥។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំង ដីកាសម្រេចលើកាតអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ **D269/4** កថាខណ្ឌ ៣៨។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីកាតអាចទទួលយកបាននៃ អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ **D384/7** កថាខណ្ឌ ៣៦។

²⁰⁰² សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤១៨។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើកាតអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ **D362** កថាខណ្ឌ ២០។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើកាតអាចទទួលពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ **D269** កថាខណ្ឌ ១៩។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើកាតអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ **D384** កថាខណ្ឌ ២០។

ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់បុគ្គល ដែលបានចូលរួមចំណែក ក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលខ្លួនអះអាងថាជាជនរងគ្រោះនោះ ត្រូវបានប្រកាសថាមិនអាច ទទួលយកបាន។ ទោះបីជាទទួលស្គាល់ថា បារីអាចទទួលបានការប៉ះទង្គិចផ្លូវចិត្ត ដែលជា លទ្ធផលមកពីការចូលរួមដោយផ្ទាល់របស់ខ្លួនក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិពិចារណាថា ជនរងគ្រោះដែលជាបារីបែបនេះ «មិនអាច ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រឆាំងនឹងអ្នកប្រព្រឹត្ត ផ្សេងទៀត ដែលត្រូវបានចោទអំពីបទល្មើសដូចគ្នានេះឡើយ» ជាពិសេស នៅពេលដែល កាលៈទេសៈមិនហ្មសពីការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួន²⁰⁰³។

ករណីលើកលែងតែមួយគត់ចំពោះលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យសនកម្មនោះ គឺអនុញ្ញាតឱ្យ សិទ្ធិវត្តមានផ្ដើម ឬបន្តបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅ អ.វ.ត.ក. ក្នុងនាមជាជនរងគ្រោះដែលបាន ទទួលមរណភាព។ សិទ្ធិរបស់សិទ្ធិវត្តមានមិនអាស្រ័យលើថាតើជនរងគ្រោះផ្ទាល់ បានដាក់ពាក្យ សុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមុនពេលមរណភាពរបស់ខ្លួននោះទេ²⁰⁰⁴។

៧.១.១.២. ព្យសនកម្មខាងរូបរាងកាយ ខាងសម្ភារៈ និងផ្លូវចិត្ត

ព្យសនកម្មខាងរូបរាងកាយសំដៅដល់ការខូចខាតខាងជីវសាស្ត្រ ខាងសរីរាង្គ ឬ ខាងប្រព័ន្ធដំណើរការនៃសរីរាង្គ ដែលអាចជាប្លង់ស្នាម កាយវិការកម្ម ការខូចទ្រង់ទ្រាយ មានជំងឺ ការបាត់បង់ ឬ ការមិនដំណើរការនៃសរីរាង្គណាមួយ ឬ មរណភាព។ ព្យសនកម្ម ខាងរូបរាងកាយ «ពាក់ព័ន្ធនឹងរូបរាងកាយ» និង «តាមធម្មតាតម្រូវឱ្យមានការព្យាបាលកម្រិត ណាមួយសម្រាប់ជនរងគ្រោះ»។ វាក៏អាចបណ្តាលមកពីរបួសផ្លូវចិត្តរយៈពេលយូរ ដែល បណ្តាលឱ្យមានជំងឺនានា²⁰⁰⁵។

ព្យសនកម្មខាងសម្ភារៈសំដៅដល់ការបាត់បង់តម្លៃជាវត្ថុបិយ ដែលរួមបញ្ចូលការ ខូចខាតទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក ឬការបាត់បង់ប្រាក់ចំណូលជាដើម។ ទម្រង់នៃព្យសនកម្មនេះលាតសន្ធឹងដល់បរិបទគ្រួសារ។ ព្យសនកម្មខាងសម្ភារៈអាចបណ្តាល មកពី ឬជាផលវិបាកផ្នែកសម្ភារៈ ដែលធ្វើឱ្យខូចខាតដល់បេតិកភណ្ឌរបស់គ្រួសារ។ ចំពោះ ជនរងគ្រោះផ្ទាល់វិញ ព្យសនកម្មខាងសម្ភារៈក៏អាចធ្លាក់ទៅលើជនទាំងឡាយដែលជនរង គ្រោះដោយផ្ទាល់ បានផ្ទេរទៅឱ្យនៅពេលទទួលរងគ្រោះ ឬនឹងអាចផ្ទេរទៅឱ្យនាពេលអនាគត

²⁰⁰³ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D362 កថាខណ្ឌ ២១។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលពាក្យសុំ តាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D269 កថាខណ្ឌ ២០។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើភាព អាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D384 កថាខណ្ឌ ២១។

²⁰⁰⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤១៩-៤២១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់ អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D362 កថាខណ្ឌ ១៨-១៩។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D269 កថាខណ្ឌ ១៧-១៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D384 កថាខណ្ឌ ១៨-១៩។

²⁰⁰⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤១៩ និង៤១៧។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ តាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហាឆ្នាំ២០១៨ឯកសារD362កថាខណ្ឌ២៤-២៥។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D269 កថាខណ្ឌ ២៣-២៤។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D384 កថាខណ្ឌ ២៤-២៥ (យោងខាងក្នុងត្រូវបានលុបចេញ)។

ដូចជានៅក្នុងទំនាក់ទំនងរវាងឪពុកម្តាយ និងកូន។ ព្យសនកម្មខាងសម្ភារៈក្នុងបរិបទនេះ អាច «មានប្រភពនៅក្នុងបណ្តឹងទាមទាររបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ដោយផ្អែកលើច្បាប់ ឬដោយ ផ្អែកលើកិច្ចសន្យា ដែលឧក្រិដ្ឋកម្មនេះបានរារាំងដល់ការអនុវត្ត»²⁰⁰⁶។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា ព្យសនកម្មផ្លូវចិត្ត រួមបញ្ចូល ជំងឺធ្លាក់ទឹកចិត្ត វិបល្លាសផ្លូវចិត្ត ឬជំងឺផ្លូវចិត្ត ឬរីកលចិត្ត ដែលរួមបញ្ចូល តែមិន កម្រិតត្រឹមតែ ជំងឺបាក់ស្បាតនោះទេ²⁰⁰⁷។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិពិចារណាថា ព្យសនកម្មផ្លូវចិត្តនៃជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ក៏អាច «បណ្តាលមកពីការគ្រាន់តែបានមើលឃើញ ហេតុការណ៍រន្ធត់ ឬព្រឹត្តិការណ៍ហិង្សាដោយផ្ទាល់ភ្នែក ឬមានអារម្មណ៍ពិបាកក្នុងចិត្តពេលរឭក ហេតុការណ៍នោះឡើងវិញ មិនថារឿងនោះកើតឡើង ៣០ ឆ្នាំ កន្លងទៅហើយក៏ដោយ»²⁰⁰⁸។ ចៅក្រម Marchi-Uhel បានពិចារណាថា សាក្សីនៃព្រឹត្តិការណ៍ដែលជាមូលដ្ឋាននៃឧក្រិដ្ឋ កម្មដែលបានចោទប្រកាន់ទាំងនោះ គប្បីមានគុណវុឌ្ឍិជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទោះបីជា ព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនោះមិនមានលក្ខណៈព្រៃផ្សៃហួសហេតុ និងគួរឱ្យរន្ធត់ក៏ដោយ ប្រសិនបើ ពួកគេបង្ហាញភស្តុតាងថា ខ្លួនបានទទួលរងព្យសនកម្មផ្លូវចិត្ត ដែលជាផលវិបាកដោយផ្ទាល់ នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើង²⁰⁰⁹។

ព្យសនកម្មផ្លូវចិត្តនៃជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ អាចកើតចេញពីការស្លាប់ព្យាបាទសន្តាន ភាពមិនច្បាស់លាស់ និងការភ័យខ្លាចអំពីជោគវាសនារបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ការដឹងអំពី ការឈឺចាប់របស់ជនរងគ្រោះទាំងនោះ ឬការមានអារម្មណ៍ភ័យខ្លាចអំពីសុវត្ថិភាព និង បូរណភាពខាងផ្លូវចិត្ត។ ព្យសនកម្មផ្លូវចិត្តក៏អាចត្រូវបានបង្ហាញក្នុងស្ថានភាពដែលបុគ្គល ងាយរងគ្រោះ ត្រូវបានបំបែកចេញពីអ្នកថែរក្សារបស់ខ្លួន²⁰¹⁰។

ដើម្បីបង្ហាញពីព្យសនកម្មផ្លូវចិត្តសម្រាប់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះតម្រូវឱ្យមានភស្តុតាងអំពីព្យាបាទសន្តាន ឬ «ចំណងពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់

²⁰⁰⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤១៥ និង៤១៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់ អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D362 កថាខណ្ឌ ២៦-២៧។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D269 កថាខណ្ឌ ២៥-២៦។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D384 កថាខណ្ឌ ២៦ និង២៧។

²⁰⁰⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤១៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៤១។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើគ្រប់ បណ្តឹងខ្លួនណាមួយទាំងអស់របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D404/2/4 កថាខណ្ឌ ៨៣។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើ បណ្តឹងខ្លួនណាមួយ ប្រឆាំងដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ D269/4 កថាខណ្ឌ ៣៩។ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងខ្លួនណាមួយប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីភាពអាច ទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ D384/7 កថាខណ្ឌ ៣៧។

²⁰⁰⁸ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D362 កថាខណ្ឌ ២៩។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលពាក្យសុំ តាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D269 កថាខណ្ឌ ២៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើភាព អាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D384 កថាខណ្ឌ ២៩។

²⁰⁰⁹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងខ្លួនណាមួយទាំងអស់របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាច ទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D404/2/4 និង ឯកសារ D411/3/6 យោបល់ដ៏ទាស់ដោយឡែក និង ដោយផ្អែករបស់ចៅក្រម Catherine Marchi-Uhel កថាខណ្ឌ ៣៨-៣៩។

²⁰¹⁰ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ មាត្រា ៣.២(គ)។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤១៧ ជើងទី៣៧ ៨៧៩។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចលើការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមាននៅក្នុងពាក្យសុំ D250/3 ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D250/3/2 កថាខណ្ឌ ១២។

បុគ្គលនៅក្នុងបន្ទប់» ដែលភ្ជាប់អ្នកដាក់ពាក្យស្នើសុំទៅនឹងជនរងគ្រោះផ្ទាល់²⁰¹¹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានផ្តល់សំអាងហេតុថា ប្រសិនបើពុំមាន «ចំណងទាក់ទងពីមុនដែលចងភ្ជាប់ម្ចាស់បណ្តឹងទាមទារសំណង តាមផ្លូវមនោសញ្ចេតនា ញាតិលោហិត ឬសេដ្ឋកិច្ចជាមួយនឹងជនរងគ្រោះផ្ទាល់ទេនោះ ព្យសនកម្មដែលបណ្តាលមកពីការប្រព្រឹត្តបទល្មើសនេះមិនអាចកើតមានចំពោះម្ចាស់បណ្តឹងទាំងនេះបានទេ»²⁰¹²។ ចំណងពិសេសនៃសេចក្តីស្រឡាញ់មិនមានអត្ថិភាពទេ ប្រសិនបើអ្នកដាក់ពាក្យស្នើសុំបានកើតក្រោយការស្លាប់របស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់²⁰¹³។ ទោះជាយ៉ាងណា ភាពក្មេងវ័យមិនជាចាំបាច់រវាងជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់ក្នុងការមានចំណងពិសេសនៃក្តីស្រឡាញ់ជាមួយនឹងជនរងគ្រោះផ្ទាល់នោះឡើយ²⁰¹⁴។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានទទួលស្គាល់លទ្ធភាពនៃការបង្កើតចំណងនៃអ្នកនៅក្នុងបន្ទប់ក្នុងអំឡុងពេលអនុវត្តគោលនយោបាយរបស់ខ្មែរក្រហម សូម្បីតែក្នុងចំណោមបុគ្គលដែលមិនធ្លាប់ជួបគ្នាពីមុន ដោយសារពួកគេមានជោគវាសនា និងការភ័យខ្លាចរួម។ ឧទាហរណ៍ អង្គជំនុំជម្រះបានយោងទៅចំណងទាក់ទងរវាងអ្នកទោស ដែលឃុំក្នុងបន្ទប់ឃុំឃាំងជាមួយគ្នា។ ព្យសនកម្មផ្លូវចិត្តក៏អាចបណ្តាលមកពីព្យសនកម្មដែលទទួលបានដោយបុគ្គលដែលស្ថិតក្នុងក្រុមគោលដៅដូចគ្នាឬសហគមន៍គោលដៅដូចគ្នាផងដែរ²⁰¹⁵។

៧.១.២. ចំណងទាក់ទងហេតុនិងបច្ច័យរវាងព្យសនកម្ម និងឧក្រិដ្ឋកម្មស្ថិតក្រោមការស៊ើបអង្កេត

ម្ចាស់បណ្តឹងត្រូវបង្ហាញថាព្យសនកម្មរបស់ខ្លួន គឺជាផលវិបាកផ្ទាល់ពី «យ៉ាងហោចណាស់មួយនៃបទឧក្រិដ្ឋជាច្រើន ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់លើជនត្រូវចោទ»²⁰¹⁶។ ផ្ទុយទៅវិញ ការពង្រីកបណ្តឹងសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ ហួសពីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់ដែលជាមូលដ្ឋាននៃរឿងក្តី ត្រូវចាត់ទុកថា «ជារឿងមិនត្រឹមត្រូវ និងមិនយុត្តិធម៌»²⁰¹⁷។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវអំពីទំនាក់ទំនងហេតុនិងបច្ច័យនេះគឺបន្ថែមទៅលើវិធាន ២៣(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលដាក់កំហិតការចូលរួមចំពោះជនរងគ្រោះនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតក្រោមយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក.²⁰¹⁸។

ដោយឡែក និងខុសពីក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ជនរងគ្រោះដែលស្វែងរកឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅ អ.វ.ត.ក. អាច «ធ្វើទៅបានតែតាមផ្លូវអន្តរាគមន៍ប៉ុណ្ណោះ»។

²⁰¹¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤៨៦-៤៨៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៤៣។
²⁰¹² សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤៨៧។
²⁰¹³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៨៤។
²⁰¹⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៦៣ និង ៥៩០។
²⁰¹⁵ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើក្របបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D404/2/4 កថាខណ្ឌ ៨៦-៨៩។
²⁰¹⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៣ សួន សួន (១)(ខ)។ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ មាត្រា ៣.២(ក) និង (ខ)(ii)។
²⁰¹⁷ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ D362/6 យោបល់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Kang Jin Baik កថាខណ្ឌ៥៥។ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ D269/4 យោបល់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Kang Jin Baik កថាខណ្ឌ ៦៤។
²⁰¹⁸ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ លើដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតលេខ D250/3/3 ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ និងដីកាសម្រេចលេខ D250/3/2 ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ លើការទទួលស្គាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២២ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D250/3/2/1/5 កថាខណ្ឌ ២៨ និង៥១។

និយាយម្យ៉ាងទៀត អ្នកដាក់ពាក្យស្នើសុំមិនអាចធ្វើការស៊ើបអង្កេតតាមផ្លូវតុលាការ ដោយគ្រាន់តែបានចូលរួមជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះឡើយ។ ប៉ុន្តែពួកគេអាចចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដែលកំពុងបន្តតាមរយៈពាក្យស្នើសុំ ដែលស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានជ្រើសរើសចោទប្រកាន់²⁰¹⁹។

វិធាន២៣ស្ទួន(១)(ខ)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ពុំតម្រូវឱ្យមានទំនាក់ទំនងហេតុនិងបច្ច័យរវាងព្យសនកម្ម និង អង្គហេតុសំខាន់ៗស្ថិតក្រោមការស៊ើបអង្កេតឡើយ។ ប៉ុន្តែ ទំនាក់ទំនងហេតុនិងបច្ច័យ ត្រូវតែស្ថិតនៅចន្លោះព្យសនកម្ម និងឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយដែលបានចោទប្រកាន់ដោយសារតែ ឧក្រិដ្ឋកម្មគឺជាការកំណត់ប្រភេទបទល្មើសនៃអង្គហេតុដែលត្រូវបានស៊ើបអង្កេត²⁰²⁰។

ទោះបីជាអង្គហេតុដែលត្រូវបានស៊ើបអង្កេតត្រូវបានកំណត់ត្រឹមតែតំបន់ ឬទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មជាក់លាក់មួយចំនួនក៏ដោយ ក៏ការកំណត់បទចោទនៃអង្គហេតុ រួមបញ្ចូលនូវ «ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលតំណាងឱ្យអំពើសាហាវយោធន៍ជាទ្រង់ទ្រាយធំ ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថា ជនត្រូវបានធ្វើឡើងរួមគ្នាក្នុងពេលអនុវត្តសហឧក្រិដ្ឋកម្មរួម [...] ប្រឆាំងប្រជាជន និង «នៅទូទាំងប្រទេស»។ ក្នុងបរិបទបែបនេះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានកំណត់អត្តសញ្ញាណនៅក្នុងដីកាដោះស្រាយ «គ្រាន់តែជាឧទាហរណ៍ ដើម្បីបង្ហាញពីរបៀបដំណើរការ មន្ទីរសន្តិសុខ និងកន្លែងសម្លាប់មនុស្សនៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជាតែប៉ុណ្ណោះ»។ ដោយសារតែឧក្រិដ្ឋកម្ម និងគោលនយោបាយជាមូលដ្ឋានរបស់ ប.ក.ក. ដែលបង្កើតបានជាមូលដ្ឋាននៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ «ត្រូវបានគេយកទៅអនុវត្តនៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា» អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនចាំបាច់ត្រូវបង្ហាញពីទំនាក់ទំនងរវាងព្យសនកម្មរបស់ខ្លួនទៅនឹងទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មជាក់លាក់ ដែលបានកំណត់អត្តសញ្ញាណនៅក្នុងផ្នែកសន្និដ្ឋានទៅលើអង្គហេតុ នៃដីកាដោះស្រាយនោះទេ²⁰²¹។

នៅក្នុងមតិជំទាស់ដោយផ្អែករបស់គាត់ ចៅក្រម Marchi-Uhel យល់ឃើញថា ការបកស្រាយរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះផ្ទុយទៅនឹងស្មារតី និងពាក្យពេចន៍របស់វិធានផ្ទៃក្នុង តាមរយៈការទទួលស្គាល់ជនងគ្រោះ ដែលមិនបានចោទប្រកាន់អំពីព្យសនកម្មទាក់ទងនឹងទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មជាក់លាក់ ដែលបានរៀបរាប់ក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ។ ចៅក្រម Marchi-Uhel យល់ឃើញថា ជនជាប់ចោទមិនត្រូវបានចោទប្រកាន់ «ពីបទឧក្រិដ្ឋនីមួយៗ

²⁰¹⁹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ លើដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតលេខ D250/3/3 ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ និងដីកាសម្រេចលេខ D250/3/2 ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ លើការទទួលស្គាល់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D250/3/2/1/5 កថាខណ្ឌ ៣០ និង៥២។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមានអានសម្រាប់នៅក្នុងខេត្តស្វាយរៀង ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D409 កថាខណ្ឌ ១៧។

²⁰²⁰ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D404/2/4 កថាខណ្ឌ ៤២។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D411/3/6 កថាខណ្ឌ ៤២។

²⁰²¹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D404/2/4 កថាខណ្ឌ ៤២ កថាខណ្ឌ ៧២ និង ៧៥។

ឬបទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់ដែលត្រូវបានលើកឡើងថា បានប្រព្រឹត្តដោយខ្មែរក្រហមនៅក្នុងរបប បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជានោះទេ ទោះបីជាផ្នែកមួយនៃគោលនយោបាយ [...] និង/ឬ ប្រឆាំងនឹង សមាជិកក្រុមនានាដែលត្រូវបានកំណត់ក៏ដោយ»²⁰²²។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ជនរងគ្រោះត្រូវបានតម្រូវឱ្យភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងការទាមទារ របស់ខ្លួនទៅនឹងទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្ម និងព្រឹត្តិការណ៍ជាក់លាក់ ពីព្រោះជនជាប់ចោទមិនត្រូវបាន ចោទប្រកាន់ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទូទាំងប្រទេសនោះទេ។ ហេតុដូច្នេះ ជនរងគ្រោះចាំបាច់ត្រូវ ភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងការទាមទាររបស់ខ្លួន ទៅមន្ទីរសន្តិសុខ ស-២១ ឬ កន្លែងណាមួយក្រោម ការគ្រប់គ្រងរបស់ ស-២១²⁰²³។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ អង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនអាចរកសំឡេង ភាគច្រើនដែលតម្រូវ ដើម្បីសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើភាពអាច ទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២ ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានលើកឡើងថា ដីកានេះបានកម្រិតវិសាលភាពយ៉ាង ត្រឹមត្រូវចំពោះអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលអាចទទួលយកបានជា សក្តានុពល ត្រឹមតែតំបន់ និង ព្រឹត្តិការណ៍ជាក់លាក់មួយចំនួនប៉ុណ្ណោះ។ ចៅក្រមបានផ្តល់ សំអាងហេតុថា កាលៈទេសៈក្នុងសំណុំរឿង ០០២ មិនអាចអនុវត្តបានក្នុងសំណុំរឿងនេះ ទេ ដោយសារតែឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងជនត្រូវចោទ កម្រិតត្រឹមតែទីតាំង ឧក្រិដ្ឋកម្ម និងបរិបទជាក់លាក់មួយចំនួន ឬ កម្រិតតាមតំបន់ភូមិសាស្ត្រ²⁰²⁴។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា អ្នកដាក់ពាក្យស្នើសុំគប្បីត្រូវបាន ទទួលយក ប្រសិនបើពួកគេបានចោទប្រកាន់ពីព្យសនកម្មដែលកើតចេញពីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបាន ចោទប្រកាន់ណាមួយ ដែលមានទំនាក់ទំនងទៅនឹងការអនុវត្តគោលនយោបាយរបស់ ប.ក.ក. នៅក្នុងតំបន់ស្ថិតក្រោមសិទ្ធិអំណាចរបស់ជនត្រូវចោទ បើទោះបីជាឧក្រិដ្ឋកម្មនោះមិនបានកើត ឡើងនៅទីតាំងជាក់លាក់ ដែលបានរៀបរាប់ក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះក៏ដោយ។ ចៅក្រម ពិចារណាថា ទោះបីជាព្យសនកម្មដែលទទួលរងដោយអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី គប្បីត្រូវមានទំនាក់ទំនងទៅនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយ នៅក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំ ជម្រះក៏ដោយ ក៏វាមិនចាំបាច់ត្រូវភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងទៅនឹងទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មជាក់លាក់នៅក្នុងដីកា បញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះនោះទេ²⁰²⁵។

²⁰²² ដូចខាងលើ យោបល់ជំនាស់ដាច់ដោយឡែក និង ដោយផ្អែករបស់ចៅក្រម Catherine Marchi-Uhel កថាខណ្ឌ ៣។
²⁰²³ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៤៤។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានា របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D404/2/4 កថាខណ្ឌ ៦៩ និង៧២។
²⁰²⁴ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចអំពីភាពអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២០ ឯកសារ D362/6 យោបល់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Kaing Jin Baik កថាខណ្ឌ ៥៥-៥៨។
²⁰²⁵ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ ប្រឆាំងដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលយកបាននៃអ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើម បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១ ឯកសារ D269/4 យោបល់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Kaing Jin Baik កថាខណ្ឌ ៧៣-៧៤ និង៧៧។

៧.១.៣. បន្ទុកនៃការបង្ហាញភស្តុតាង

ដើម្បីអាចទទួលយកបាន ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវមាន ព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីអាចធ្វើការផ្ទៀងផ្ទាត់បានថាពាក្យសុំទាំងនោះគោរពតាមវិធានផ្ទៃ ក្នុង²⁰²⁶។ វិធាន ២៣ស្ទួន(៤) តម្រូវជាពិសេសឱ្យពាក្យសុំ «ផ្តល់ព័ត៌មានលម្អិតអំពីឋានៈ ជាជនរងគ្រោះ បញ្ជាក់អំពីប្រភេទឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវចោទប្រកាន់ និងភ្ជាប់មកជាមួយនូវ ភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីព្យសនកម្មដែលទទួលបាន ឬ ការបង្ហាញអំពីពិរុទ្ធភាពរបស់ឧក្រិដ្ឋជន ដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់»។ នៅពេលពិចារណាលើពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអង្គជំនុំជម្រះ ត្រូវតែមានជំនឿថា «អង្គហេតុដែលគាំទ្រដល់ការ ដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះមានភាពពិតប្រាកដ»²⁰²⁷។

បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងស្តីពីភាព «បានកើតឡើងពិតប្រាកដ» មានលក្ខណៈ ជាក់លាក់ចំពោះភាពអាចទទួលយកបាននៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលខុសប្លែកពីតេស្តស្តីពី ភាពគ្រប់គ្រាន់នៃភស្តុតាង ដែលជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់ដាក់បញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ²⁰²⁸។ បទដ្ឋាននេះសន្មតជាមុនថា អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានគាំទ្រពាក្យ សុំរបស់ខ្លួន ប៉ុន្តែក៏តម្រូវឱ្យមានភាពពេញលេញ ភាពពិតប្រាកដ និងភាពអាចជឿជាក់បាន ក្នុងកម្រិតណាមួយផងដែរ។ ដូច្នេះ អ្នកដាក់ពាក្យប្តឹងត្រូវផ្តល់ភស្តុតាងគាំទ្រ ឬជ្រោមជ្រែង ទម្រង់បែបបទព័ត៌មានជនរងគ្រោះ និងសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ខ្លួន²⁰²⁹។

ពាក្យសុំត្រូវបានបដិសេធក្នុងករណីដែលមិនមានភស្តុតាងសត្យានុម័ត ឯកសារ ការ បញ្ជាក់អះអាង ឬ ការពន្យល់ ដែលបង្ហាញពីឋានៈជនរងគ្រោះ អត្ថិភាពនៃជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ចំណងនៃក្តីស្រឡាញ់ ឬភាពក្នុងបន្ទុក ភាពជាញាតិសន្តាន ឬព្យសនកម្ម²⁰³⁰។ ក្នុងន័យនេះ ដែរ សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលផ្អែកលើពាក្យចោមអាវាម ពីប្រភព ដែលមិនបានកំណត់អត្តសញ្ញាណច្បាស់លាស់ ឬប្រភពដែលភាពអាចជឿជាក់បានមានភាព មន្ទិលសង្ស័យយ៉ាងខ្លាំង ខកខានក្នុងការបំពេញបទដ្ឋានតម្រូវនៃការបង្ហាញភស្តុតាង²⁰³¹។ យ៉ាងណាក៏ដោយ សេចក្តីបន្ថែមនៃចម្លើយពិតតិចតួចដែលមានអត្តសញ្ញាណ ដែលបញ្ជាក់ អះអាងពីអត្ថិភាពនៃជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ញាតិសន្តាន ឬ ចំណងពិសេស អាចបំពេញ

²⁰²⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៣ ស្ទួន (៤)។ សូមមើលផងដែរ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ មាត្រា ៣.៥។
²⁰²⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៣ ស្ទួន (១)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៣១។
²⁰²⁸ សូមមើល ឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមានអសយដ្ឋាន នៅក្នុងខេត្តស្វាយរៀង ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D409 កថាខណ្ឌ ៩។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការទទួលយក ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមានអសយដ្ឋាននៅក្នុងខេត្តរតនគិរី ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D394 កថាខណ្ឌ ៨។
²⁰²⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥០៨ កថាខណ្ឌ ៥២៦ កថាខណ្ឌ៥៣៦ និង ៥៩៧។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើភាព អាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D362 កថាខណ្ឌ ៤០។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D269 កថាខណ្ឌ ៤០។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D384 កថាខណ្ឌ ៤០។
²⁰³⁰ សូមមើល ឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៤៧-៦៤៩ សម្គាល់ជើងទំព័រ ១០៧៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥០៨ និង ៥៤៦-៥៤៧។ ៥៦៤-៥៦៦ កថាខណ្ឌ ៦០០-៦០៣ កថាខណ្ឌ ៦០៨-៦១២ និង ៦១៣-៦១៥។
²⁰³¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៤៧ និង៥៥៧។

បទដ្ឋានតម្រូវនៃការបង្ហាញភស្តុតាងបាន²⁰³²។ សច្ចភាពនៃឯកសារ និងសេចក្តីថ្លែងរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ក៏ត្រូវបានទទួលយកផងដែរ នៅពេលដែលជនជាប់ចោទបានដឹងអំពីភាពពិតប្រាកដរបស់ពួកវា²⁰³³។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និង អង្គជំនុំជម្រះបានអនុម័តវិធីសាស្ត្រដែលមានភាពបត់បែនចំពោះភស្តុតាង ដោយទទួលស្គាល់មធ្យោបាយនៃការបង្ហាញភស្តុតាងយ៉ាងទូលំទូលាយ ដើម្បីបង្កើតលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យស្តីពីភាពអាចទទួលយកបានផ្សេងៗ²⁰³⁴។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាថា ទោះបីជាមានភាពមិនស៊ីជម្រកគ្នា ឬភាពផ្ទុយគ្នាតិចតួចអាចត្រូវបានពន្យល់ដោយផ្នែកលើកំហុសឆ្គងនៃការយល់ដឹង ឬមកពីការចងចាំមិនគ្រប់ជ្រុងជ្រោយរបស់មនុស្ស ជាពិសេសនៅពេលដែលពេលវេលាកន្លងផុតទៅយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អ្នកដាក់ពាក្យសុំនៅតែចាំបាច់ត្រូវរៀបរាប់ព្រឹត្តិការណ៍ «ឱ្យបានលម្អិតក្នុងកម្រិតដែលអាចទទួលយកបាន»²⁰³⁵។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិបានពិចារណាថា កត្តាជាក់លាក់មួយចំនួនអាច «កាត់បន្ថយកម្រិតនៃលក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់ភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីព្យសនកម្ម» មានដូចជា៖

- i. ពេលវេលាកន្លងផុតទៅយូរ និងផលប៉ះពាល់ ដែលបញ្ហានេះអាចមានមកលើលទ្ធភាពរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ ក្នុងការផ្តល់ឯកសារភស្តុតាង ដូចជា ឯកសារពេទ្យ។
- ii. ក្រោយរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ មានបញ្ហាសមត្ថភាពក្នុងការបង្ហាញ ក្នុងការឆ្លើយតប ឬធ្វើកំណត់ហេតុឱ្យបានស៊ីជម្រៅ និងត្រឹមត្រូវអំពីផលប៉ះពាល់ដែលស្ថានភាពនៅសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ មានមកលើសុខភាពផ្លូវចិត្តរបស់ប្រជាជន និង
- iii. ការជម្លៀស ការប្តូរទីកន្លែង និង ការផ្លាស់ទីលំនៅរបស់ប្រជាជនទៅតាមតំបន់ផ្សេងៗ និងផលប៉ះពាល់ដែលបញ្ហានេះមានមកលើលទ្ធភាពរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការផ្តល់ភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីកម្មសិទ្ធិក្នុងករណីមានការចោទប្រកាន់អំពីការបាត់បង់ទ្រព្យសម្បត្តិ និងលទ្ធភាពក្នុងការផ្តល់ភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីប្រាក់ចំណូលក្នុងករណីមានការចោទប្រកាន់អំពីការបាត់បង់ប្រាក់ចំណូល²⁰³⁶។

²⁰³² សូមមើល ឧទាហរណ៍ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥៤៤ កថាខណ្ឌ ៥៦៩-៥៧០ កថាខណ្ឌ ៥៧៤-៥៧៥ កថាខណ្ឌ ៥៧៩-៥៨០ កថាខណ្ឌ ៥៨៨ និង ៦១៨-៦១៩។

²⁰³³ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម ជើងទំព័រ ១០៧៩។

²⁰³⁴ សូមមើល ឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥២៦-៥២៧ (យោងទៅ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម សម្គាល់ជើងទំព័រ ១០៧៩ ជើងទំព័រ ១១២២ ជើងទំព័រ ១១២៥-១១២៧ និង ១១២៩-១១៣២។

²⁰³⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៥៩៧។

²⁰³⁶ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D362 កថាខណ្ឌ ៤១-៤២។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D269 កថាខណ្ឌ ៤១-៤២។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D384 កថាខណ្ឌ ៤១-៤២។

៧.១.៤. ការសន្មតទុកជាមុនតាមឆន្ទានុសិទ្ធិសម្រាប់ជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់

ប្រភេទជាក់លាក់នៃជនរងគ្រោះមិនផ្ទាល់មួយចំនួន អាចទទួលអត្ថប្រយោជន៍ពី ការសន្មតជាមុនពីព្យសនកម្មផ្លូវចិត្ត។ ការសន្មតទុកជាមុននេះមិនលុបបំបាត់ធាតុផ្សំដែល ចាំបាច់នៃការកំណត់និយមន័យ (អត្ថិភាពនៃព្យសនកម្មដោយផ្ទាល់ និងផ្ទាល់ខ្លួន) នោះ ទេ ប៉ុន្តែយោងតាមលក្ខខណ្ឌមួយចំនួន ការសន្មតទុកជាមុននេះអាច «បន្ថយបន្ទុកនៃការ បង្ហាញភស្តុតាងអំពីធាតុផ្សំនោះ»²⁰³⁷។ បុគ្គលដែលរួចផុតពីបន្ទុកនៃការបង្ហាញភស្តុតាងនៃ ព្យសនកម្មផ្លូវចិត្តនេះ រួមមាន៖

- i. សមាជិកគ្រួសារជិតស្និទ្ធបំផុតរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ដោយរួមបញ្ចូលឪពុកម្តាយ កូន ប្តីប្រពន្ធ និង បងប្អូនបង្កើត។
- ii. សមាជិកគ្រួសារសាច់ឆ្ងាយរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ ដោយរួមបញ្ចូលជីដូនជីតា ម្តាយមីង និងឪពុកមា ក្មួយប្រុស និងក្មួយស្រី បងប្អូនជីដូនមួយ សាច់ថ្លៃ និង ញាតិសន្តានសាច់ឆ្ងាយផ្សេងទៀត។
- iii. សមាជិកនៃក្រុមគោលដៅ ឬ សហគមន៍ដូចគ្នានឹងជនរងគ្រោះផ្ទាល់។ «ការសន្មត ទុកជាមុនអំពីការខូចខាតជាសហគមន៍» នេះ កើតចេញពីបរិបទសង្គម និង វប្បធម៌ ការរៀបចំរចនាសម្ព័ន្ធសង្គមឡើងវិញដែលជាលទ្ធផលនៃគោលនយោបាយ ខ្មែរក្រហម និង លក្ខណៈនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់ ដូចជា អំពើប្រល័យ ពូជសាសន៍ ឬឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ដែលតាមនិយមន័យ គឺក្រុមគោលដៅ ឬប្រជាជន²⁰³⁸។

៧.១.៥. ការបង្ហាញភស្តុតាងអំពីអត្តសញ្ញាណ

វិធាន ២៣សួន(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង តម្រូវឱ្យអ្នកដាក់ពាក្យសុំបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណ ឱ្យបានច្បាស់លាស់ នៅពេលដាក់ពាក្យសុំរបស់ខ្លួន²⁰³⁹។ ដោយពិចារណាលើសិទ្ធិក្នុង ការចូលរួម ដែលបានផ្តល់ឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងផលប៉ះពាល់ជាសក្តានុពលនៃការ ទទួលយកផ្នែកលើភាពឆាប់រហ័សនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី វាចាំបាច់ដែលថា អត្តសញ្ញាណ

²⁰³⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤២៥។
²⁰³⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៤៨-៤៤៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៤៣។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹង ខ្លួនណាមួយអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D404/2/4 កថាខណ្ឌ ៤៩ កថាខណ្ឌ ៨៦-៨៧ និង៩៣។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D362 កថាខណ្ឌ ៤៥។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៨ ឯកសារ D269 កថាខណ្ឌ ៤៥។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់ អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D384 កថាខណ្ឌ ៤៥។
²⁰³⁹ សូមមើលផងដែរ សេចក្តីណែនាំអនុវត្តស្តីពីការចូលរួមរបស់ជនរងគ្រោះ មាត្រា ៣.៥(ក)។

របស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំត្រូវតែ «មានភាពច្បាស់លាស់»²⁰⁴⁰។ ការបញ្ជាក់ណាមួយដែលមិនបានចេញដោយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច ឬលេខប័ណ្ណបោះឆ្នោតដែលគ្មាន សេចក្តីចម្លងរបស់ប័ណ្ណនោះ ពុំគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណនោះទេ²⁰⁴¹។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និង អង្គជំនុំជម្រះមិនអាចធ្វើអ្វីដែលផ្ទុយពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវក្នុងការបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណបានទេ²⁰⁴²។ ទោះជាយ៉ាងណា ដោយទទួលស្គាល់ពីបរិបទជាក់លាក់របស់កម្ពុជា និងបញ្ហាប្រឈមជាក់ស្តែងជាសក្តានុពល ក្នុងការផ្តល់ភស្តុតាងបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណ អ.វ.ត.ក. បានអនុម័តវិធីសាស្ត្រដែលមានភាពបត់បែន និង ផ្អែកតាមករណីជាក់ស្តែងនីមួយៗ ដែលតាមរយៈវិធីសាស្ត្រនេះ ប្រភេទឯកសារមួយចំនួន ដែលចេញដោយអាជ្ញាធរផ្សេងៗគ្នា អាចប្រើប្រាស់ជាភស្តុតាងបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណបាន។ ស្របជាមួយនឹងការអនុវត្តជាទូទៅរបស់តុលាការជាតិកម្ពុជា អង្គបុរេជំនុំជម្រះ និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានទទួលយកសេចក្តីថ្លែងពីអ្នកភូមិចាស់ទុំ ឬមេភូមិ ធ្វើជាភស្តុតាងបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណ²⁰⁴³។

៧.២. តួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី

យោងតាមវិធាន ២៣(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអនុញ្ញាតឱ្យជនរងគ្រោះចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ប្រឆាំងនឹងអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម នៅចំពោះមុខយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក. តាមរយៈការគាំទ្រដល់ការចោទប្រកាន់។ តួនាទីគាំទ្រនេះបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីផលប្រយោជន៍រួម «ទាំងសហគមន៍កម្ពុជា ដែលតំណាងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា និង [...] ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការទទួលបានការសម្រេចលើការផ្តន្ទាទោសចំពោះបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ»²⁰⁴⁴។ ការទទួលយកពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយស្វ័យប្រវត្តិ តម្រូវឱ្យមាននីតិវិធីមួយចំនួន និងសិទ្ធិចូលរួម ដែលមានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលលាតសន្ធឹងដល់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី²⁰⁴⁵។

²⁰⁴⁰ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីពីការបញ្ជាក់ភស្តុតាង លើអត្តសញ្ញាណរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E2/94 កថាខណ្ឌ ៦។ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំអោយពិចារណាឡើងវិញ ពាក់ព័ន្ធនឹងភស្តុតាងនៃអត្តសញ្ញាណចាំបាច់ ដើម្បីតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (E2/36) ចុះថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E2/94/4 កថាខណ្ឌ ៤។

²⁰⁴¹ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីពីការបញ្ជាក់ភស្តុតាង លើអត្តសញ្ញាណរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E2/94 កថាខណ្ឌ ៧។ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចអំពីឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចំពោះអ្នកដាក់ពាក្យសុំ E2/36 E2/51 និង E2/69 ចុះថ្ងៃទី៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E2/94/2 ទំព័រ ២។

²⁰⁴² សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីពីការបញ្ជាក់ភស្តុតាង លើអត្តសញ្ញាណរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E2/94 កថាខណ្ឌ ៨។

²⁰⁴³ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងខ្លួនទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D404/2/4 កថាខណ្ឌ ៩៥។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១២ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D362 កថាខណ្ឌ ៤៧-៤៨។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលបានពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ D269 កថាខណ្ឌ ៤៧-៤៨។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើភាពអាចទទួលស្គាល់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩ ឯកសារ D384 កថាខណ្ឌ ៤៧-៤៨។

²⁰⁴⁴ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរមរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចអំពី សិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្តន្ទាទោស និងសេចក្តីណែនាំទាក់ទងនឹងការស្វែងរកជនជាប់ចោទ អ្នកជំនាញ និងសាក្សីដែលបានកោះហៅឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្ម ចុះថ្ងៃទី៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E72/3 កថាខណ្ឌ ២៥។

²⁰⁴⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤៧៨ និង៤៨៨។

ក្នុងអំឡុងពេលកិច្ចស៊ើបសួរ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចស្នើសុំឱ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរ²⁰⁴⁶ ដាក់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដាក់លាក់មួយចំនួន ដែលចេញដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត²⁰⁴⁷ និងចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះ²⁰⁴⁸។ ពួកគេក៏មានសិទ្ធិស្នើសុំឱ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតស្តាប់ចម្លើយខ្លួន ស្តាប់ចម្លើយសាក្សី ចុះទៅដល់ទីកន្លែងកើតហេតុ បង្គាប់ឱ្យធ្វើកោសល្យវិច័យ ប្រមូលយកវត្ថុតាងដទៃទៀតតំណាងឱ្យខ្លួន²⁰⁴⁹ ឬចាត់តាំងអ្នកជំនាញថ្មីបន្ថែមដើម្បីធ្វើការត្រួតពិនិត្យជាថ្មី ឬត្រួតពិនិត្យឡើងវិញលើបញ្ហាណាមួយដែលធ្វើរួចហើយ និងមានក្នុងរបាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញមុន²⁰⁵⁰។ ប្រសិនបើសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចធ្វើការតទល់រវាងជនត្រូវចោទជាមួយនឹងភាគីណាមួយផ្សេងទៀត មេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចសួរសំណួរបាន ដោយមានការអនុញ្ញាតពីសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត²⁰⁵¹។

ក្នុងអំឡុងពេលដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចដាក់បញ្ជីឈ្មោះសាក្សី មុនពេលសវនាការបឋម²⁰⁵² ស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកោះហៅសាក្សីណា ឬទទួលយកភស្តុតាងថ្មីណាមួយក្នុងអំឡុងពេលជំនុំជម្រះ²⁰⁵³ ពិនិត្យ និងទទួលយកសំណើចម្លងនៃសំណុំរឿង តាមរយៈមេធាវីរបស់ពួកគេ²⁰⁵⁴ ឆ្លើយតបទៅនឹងអញ្ញត្រកម្ម²⁰⁵⁵ ឬ សួរសំណួរទៅកាន់ជនជាប់ចោទ សាក្សី ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផ្សេងទៀត និងអ្នកជំនាញ²⁰⁵⁶។ ពួកគេក៏មានសិទ្ធិត្រូវបានស្តាប់ចម្លើយ²⁰⁵⁷ ធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ²⁰⁵⁸ ធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបិទកិច្ចពិភាក្សាដេញដោល និង សេចក្តីសន្និដ្ឋានឆ្លើយតប²⁰⁵⁹។

ទាក់ទងទៅនឹងសាលក្រម ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចប្តឹងសាទុក្ខសេចក្តីសម្រេចស្តីពីសំណង។ នៅពេលដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាប្តឹងសាទុក្ខ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចប្តឹងសាទុក្ខសាលក្រមបាន។ ទោះជាយ៉ាងណា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចប្តឹងសាទុក្ខលើសេចក្តីសម្រេចផ្ដន្ទាទោសបានឡើយ²⁰⁶⁰។ នៅក្នុងរយៈពេលនៃនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចដាក់សំណើសុំភស្តុតាងបន្ថែម ប្រសិនបើភស្តុតាងនោះមិនអាចរកបានក្នុងពេលសវនាការ និងអាចជាកត្តាកំណត់

²⁰⁴⁶វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(១០)។
²⁰⁴⁷វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៤)។
²⁰⁴⁸វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៧៤(៤) និង ៧៧(៣)(ខ)។
²⁰⁴⁹វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៥(៥)។
²⁰⁵⁰វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣១(១០)។
²⁰⁵¹វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៥៨(៤)-(៥)។
²⁰⁵²វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨០(២)។
²⁰⁵³វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨៧(៤)។
²⁰⁵⁴វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨៦។ ក្នុងដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ មេធាវីតំណាងភាគីក៏អាចពិនិត្យសំណុំរឿង នៅពេលណាមួយ មុនពេលសវនាការ។
²⁰⁵⁵សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៨(៦)។
²⁰⁵⁶វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨៩(២)។
²⁰⁵⁷វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៩០(២) និង ៩១(២)។
²⁰⁵⁸វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៩១(១)។
²⁰⁵⁹វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៩២។
²⁰⁶⁰វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៩៤(១)(ក) និង ៩៤(២)។
²⁰⁶⁰វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៥(១)(គ)។

នាំឱ្យឈានដល់ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចនៅក្នុងសវនាការ²⁰⁶¹។ បន្ថែមលើនេះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចប្តឹងសាទុក្ខសេចក្តីសម្រេចណាមួយរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលបើកផ្លូវឱ្យប្តឹងសាទុក្ខតាម។²⁰⁶²។

ក្នុងរយៈពេលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី វិសាលភាពនៃតួនាទី និងការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបានបញ្ជាក់បំភ្លឺ ផ្នែកតាមវិធាន ២១(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ យុត្តិសាស្ត្រនេះមានរៀបរាប់នៅក្នុងផ្នែកខាងក្រោម។

៧.២.១. សិទ្ធិក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិចូលរួមក្នុង «ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី»។ ផ្ទុយទៅនឹងក្របខ័ណ្ឌតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ («ICC») ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅ អ.វ.ត.ក. មិនចាំបាច់ «បង្ហាញអំពីផលប្រយោជន៍ពិសេសណាមួយនៅក្នុងដំណាក់កាលនៃដំណើរការនីតិវិធី» ទេ។ ហេតុដូច្នេះ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាន នៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះ រួមបញ្ចូលទាំងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះពិចារណាលើព្រឹត្តិការណ៍សមត្ថភាពរបស់ជនត្រូវចោទក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងសារណានានា ដែលបានធ្វើឡើងដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីណាមួយនោះ បានការពារសិទ្ធិរបស់ខ្លួនក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយត្រឹមត្រូវ និងធានាបាននូវតុល្យភាពជាមួយនឹងសិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការចូលរួមជាលាយក្ខណ៍អក្សរ និងដោយផ្ទាល់មាត់²⁰⁶³។

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចបង្ហាញការពិត ទាក់ទងនឹង «អង្គហេតុ ឬកត្តានានាដែលទាក់ទងទៅនឹងការកំណត់ពិរុទ្ធភាព ឬភាពគ្មានពិរុទ្ធនៃជនជាប់ចោទ»²⁰⁶⁴។ ទោះជាយ៉ាងណា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានលើបញ្ហាទាក់ទងនឹងការផ្ដន្ទាទោសនោះទេ²⁰⁶⁵។ ការណែនាំនេះរួមបញ្ចូលសារណាលើ ឬការវាយតម្លៃពីអង្គហេតុដែលជាមូលដ្ឋាននៃសេចក្តីសម្រេចលើការផ្ដន្ទាទោស លើកលែងតែអង្គហេតុបែបនោះយោងសំដៅលើពិរុទ្ធភាព ឬភាពគ្មានពិរុទ្ធរបស់ជនជាប់ចោទ ឬការទាមទារសំណងណាមួយរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី²⁰⁶⁶។

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចសួរសំណួរជនជាប់ចោទ សាក្សី ឬអ្នកជំនាញ ទាក់ទងទៅនឹងអត្ថបទវិចារបស់ជនជាប់ចោទបានទេ។ ភស្តុតាងបែបនេះទាក់ទងទៅនឹងការផ្ដន្ទាទោស

²⁰⁶¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៨(៧)។

²⁰⁶² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១០៥(២)។

²⁰⁶³ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាអំពីការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងរឿងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជនត្រូវចោទ នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/53 កថាខណ្ឌ ៣៦ កថាខណ្ឌ ៤៣-៤៤ កថាខណ្ឌ ៤៦ និង ៤៩ ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។

²⁰⁶⁴ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរម្យ៉ាងរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចអំពីសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ដន្ទាទោស និងសេចក្តីណែនាំទាក់ទងនឹងការសួរជនជាប់ចោទ អ្នកជំនាញ និងសាក្សីដែលបានកោះហៅឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្ម ចុះថ្ងៃទី៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E72/3 កថាខណ្ឌ ៣២-៣៤។

²⁰⁶⁵ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១០៦៤។

²⁰⁶⁶ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរម្យ៉ាងរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សុំឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចអំពីសិទ្ធិរបស់សហមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ដន្ទាទោស និងសេចក្តីណែនាំទាក់ទងនឹងការសួរជនជាប់ចោទ អ្នកជំនាញ និងសាក្សីដែលបានកោះហៅឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្ម ចុះថ្ងៃទី៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E72/3 កថាខណ្ឌ ១, ៣៦ និង ៤០។

(និងមិនមែនពិរុទ្ធភាព ឬភាពគ្មានពិរុទ្ធ) លើកលែងតែមានភស្តុតាងច្បាស់លាស់អំពីអសមត្ថភាព ផ្នែកសតិបញ្ញា ដែលអាចមានឥទ្ធិពលទៅលើអំពើរបស់ជនជាប់ចោទ ឬសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន ដើម្បីបង្កើតបានជាចេតនា ដែលចាំបាច់ត្រូវទទួលបានការផ្ដន្ទាទោស²⁰⁶⁷។ ដោយជំទាស់ទៅនឹង មតិភាគច្រើនក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ចៅក្រម Lavergne យល់ឃើញថា ការវិភាគបុគ្គលិក លក្ខណៈរបស់ជនជាប់ចោទ និងលក្ខណៈជាក់លាក់នៃសារវារបស់ពួកគេ អាចមានភាព ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាចោទនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ។ ចៅក្រម Lavergne យល់ឃើញ ថា ការបដិសេធសិទ្ធិក្នុងការសួរដេញដោលសាក្សី ឬអ្នកជំនាញ អំពីអត្ថចរិតរបស់ជនជាប់ចោទ មិនស្របគ្នាទៅនឹងគោលការណ៍ចំពោះមុខ ដោយបន្ថែមថា ក្នុងករណីមួយចំនួន ដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីអាចផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់ ដោយសារតែចំណេះដឹងផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេអំពីជន ជាប់ចោទ²⁰⁶⁸។

ពេលវេលាដែលបានផ្តល់សម្រាប់សេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទាល់មាត់ ផ្នែកលើតម្រូវការឱ្យ មានតុល្យភាពនៃសិទ្ធិរបស់ភាគី។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនមានសិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា ស្មើគ្នា សម្រាប់ធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទាល់មាត់ ដោយមានតួនាទី «គាំទ្រ» ការចោទប្រកាន់។ ពេលវេលាបន្ថែម អាចត្រូវបានផ្តល់ឱ្យប្រសិនបើយល់ឃើញថាចាំបាច់ ឬ កាត់បន្ថយនៅពេល ណាដែលសេចក្តីសន្និដ្ឋានមិនពាក់ព័ន្ធ ឬជាន់គ្នា²⁰⁶⁹។

៧.២.២. សិទ្ធិក្នុងការចូលរួមដោយផ្ទាល់

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចលើកអំណះអំណាងដោយផ្ទាល់ទៅកាន់អង្គជំនុំជម្រះ បានទេ ក្រៅពីតាមរយៈតំណាងរបស់ពួកគេ លើកលែងតែក្នុងកាលៈទេសៈពិសេស។ ដូចដែល បានចែងពីដើមដំបូង វិធាន ២៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មិនមានការដាក់កំហិតលើដើមបណ្តឹង រដ្ឋប្បវេណីក្នុងការនិយាយតំណាងឱ្យខ្លួនឯងទេ ហើយក៏មិនតម្រូវឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវតំណាងដោយមេធាវីណាម្នាក់ ដើម្បីចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនោះដែរ²⁰⁷⁰។ អង្គបុរេ ជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា ដើម្បីធានាបាននូវ «កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីឆាប់រហ័ស» «សេចក្តី សន្និដ្ឋានពាក់ព័ន្ធ» និង ដើម្បី «ជៀសវាងការរាំងស្ទះ» វិធានផ្ទៃក្នុងគប្បីបកស្រាយថា តម្រូវ ឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលបានជ្រើសរើស ត្រូវបានតំណាងដោយមេធាវីណាម្នាក់ ដើម្បី «ធ្វើការកត់សម្គាល់ដោយសង្ខេបរបស់ខ្លួន អំពីពាក្យសុំ ឬ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ តាមរយៈមេធាវី របស់ខ្លួន»²⁰⁷¹។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបកស្រាយវិធានផ្ទៃក្នុង ៧៧(១០) ដែលចែងថា សេចក្តី សន្និដ្ឋានផ្ទាល់មាត់ទាំងអស់តំណាងឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី «ត្រូវធ្វើឡើងដោយមេធាវី តំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី»²⁰⁷²។

²⁰⁶⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៥-៤៧។

²⁰⁶⁸ ដូចខាងលើ យោបល់ជំទាស់របស់ចៅក្រម Jean-Marc Lavergne កថាខណ្ឌ ១៧, ២៧ និង ៣៥-៣៦។

²⁰⁶⁹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចទទួលយកសេចក្តីសង្កេតដាក់ទៅរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ មិថុនា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/I/41 កថាខណ្ឌ ៦។

²⁰⁷⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី០) វិធាន ២៣(៧)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីណែនាំអំពីសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទាល់មាត់របស់ ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងពេលសវនាការបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២០ ឧសភា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C20/I/21 កថាខណ្ឌ ៣។

²⁰⁷¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីណែនាំអំពីសេចក្តីសន្និដ្ឋានផ្ទាល់មាត់របស់ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្នុងពេលសវនាការបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះ ដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២០ ឧសភា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C20/I/21 កថាខណ្ឌ ១ និង ៥។

²⁰⁷² ដូចខាងលើ ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែលបានសម្រេចផ្ទាល់មាត់ នៅថ្ងៃទី០១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ អំពីសំណើសុំលើកអំណះអំណាងនៅចំពោះមុខតុលាការដោយផ្ទាល់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/I/54 កថាខណ្ឌ ៣។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបញ្ហាបន្ទាន់បន្តិច ដែលមេធាវីដើមបណ្តឹង

នៅក្នុងការសម្រេចលើសំណើសុំជាបន្តបន្ទាប់ ដែលបានដាក់ដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ស្នើសុំថ្លែងទៅកាន់អង្គជំនុំជម្រះដោយផ្ទាល់ ចៅក្រមភាគច្រើនលើសលប់នៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា មានតែមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីតែប៉ុណ្ណោះ ដែលមានសិទ្ធិធ្វើសេចក្តីសង្កេតផ្ទាល់មាត់ដោយសង្ខេប និងថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីម្នាក់ៗ «មិនអាចអនុញ្ញាតឱ្យ [...] លើកអំណះអំណាងដោយផ្ទាល់នៅចំពោះមុខតុលាការបានទេ»²⁰⁷³។

នៅក្នុងមតិជំទាស់របស់ខ្លួន ចៅក្រម Downing យល់ឃើញថា មានភាពផ្ទុយគ្នារវាងវិធាន ២៣ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលបានផ្តល់ «សិទ្ធិចូលរួមជាទូទៅ» ហើយវិធាន ៧៧(១០) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលដាក់កម្រិតលើការសង្កេតរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី នៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះទៅឱ្យមេធាវីរបស់ខ្លួនទៅវិញ។ ក្នុងករណីដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានបោះបង់មេធាវីរបស់ខ្លួន និងលែងមានអ្នកតំណាងហើយនោះ ចៅក្រម Downing នឹងអនុញ្ញាតឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរូបនោះចូលរួមដោយខ្លួនឯង និងលើកអំណះអំណាងអំពីបញ្ហាយុត្តាធិការនៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះបាន²⁰⁷⁴។

ការបកស្រាយដោយសំឡេងភាគច្រើននៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ត្រូវបានចងក្រងនៅក្នុងវិសោធនកម្ម (លើកទី ៣) នៅថ្ងៃទី៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ ដោយវិធាន ២៣ស្ទួនពីរ ដែលចែងថា «នៅពេលដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានតំណាងដោយមេធាវី សិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនឹងត្រូវបានអនុវត្តតាមរយៈមេធាវីនោះ»²⁰⁷⁵។ ទោះជាយ៉ាងណា វិធាននេះមិនបានអនុវត្តក្នុងករណីដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវបានស្តាប់ចម្លើយដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេត ឬត្រូវបានសួរដេញដោលនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការនោះទេ²⁰⁷⁶។

យ៉ាងណាក៏ដោយ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមានតំណាងស្របច្បាប់អាចលើកអំណះអំណាងទៅកាន់អង្គជំនុំជម្រះដោយផ្ទាល់ នៅពេលដែលផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួនខុសពីផលប្រយោជន៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ពោលគឺ ក្នុងករណីដែលផលប៉ះពាល់ដែលអាចកើតចេញពីសេចក្តីសម្រេចណាមួយនោះ អាចនឹងធ្វើឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះមិនមានលទ្ធភាពទាមទារសំណង²⁰⁷⁷។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមានតំណាង ដែលទាមទារសិទ្ធិលើកអំណះអំណាងនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ នៅក្នុងសវនាការដែលបានគ្រោងទុក ត្រូវបានតម្រូវឱ្យផ្តល់ការជូនដំណឹងជាមុន តាមរយៈការធ្វើសំណើជាលាយលក្ខណ៍អក្សរពន្យល់អំពីខ្លឹមសារ និងភាពពាក់ព័ន្ធនៃសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួន យ៉ាងហោចណាស់រយៈពេល ១០ ថ្ងៃ មុនថ្ងៃសវនាការ²⁰⁷⁸។

រដ្ឋប្បវេណីបានលើកឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ អៀង សារី ចំពោះដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/I/46 កថាខណ្ឌ ៨។

²⁰⁷³ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែលបានសម្រេចផ្ទាល់មាត់នៅថ្ងៃទី០១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ អំពីសំណើសុំលើកអំណះអំណាងនៅចំពោះមុខតុលាការដោយផ្ទាល់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/I/54 កថាខណ្ឌ ២-៣។

²⁰⁷⁴ ដូចខាងលើ យោបល់ជំទាស់របស់ចៅក្រម Rowan Downing កថាខណ្ឌ ១-៤។

²⁰⁷⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី៣) វិធាន ២៣(៧)(i) (បច្ចុប្បន្នមាននៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី១០) វិធាន ២៣ ស្ទួនពីរ ស្ទួន (២)។

²⁰⁷⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៣ស្ទួនពីរ (២) ត្រូវបកស្រាយរួមគ្នាជាមួយវិធាន ៥៩ និង ៩១(១)។

²⁰⁷⁷ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីបង្គាប់ស្តីពីសិទ្ធិរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមានមេធាវីតំណាង ក្នុងការថ្លែងប្រាស្រ័យជូនអង្គបុរេជំនុំជម្រះដោយខ្លួនឯង ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C22/I/69 កថាខណ្ឌ ៩-១០ ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។

²⁰⁷⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១១ ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។

តាំងពីវិសោធនកម្មក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១០ (វិសោធនកម្មលើកទី៥) ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានតម្រូវឱ្យ៖ (១) ត្រូវបានតំណាងដោយមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដើម្បីចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី²⁰⁷⁹ និង (២) ត្រូវបង្កើតជាក្រុមរួមបញ្ចូលគ្នាតែមួយ ដែលផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេត្រូវបានតំណាងដោយសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី²⁰⁸⁰។ ជាលទ្ធផល ចាប់ពីដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមាន «ការទទួលខុសត្រូវជាចុងក្រោយទៅកាន់តុលាការ សម្រាប់ការផ្តល់ការអះអាង និង យុទ្ធសាស្ត្រជាទូទៅ ព្រមទាំងការតំណាងចំពោះមុខតុលាការអំពីផលប្រយោជន៍របស់បណ្តឹងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលបានរួមគ្នាជាក្រុមតែមួយនោះ»²⁰⁸¹។ ដើម្បីធានាបាននូវប្រសិទ្ធភាពនីតិវិធី អង្គជំនុំជម្រះក៏អាចកម្រិតចំនួនមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលអាចថ្លែងការណ៍ផងដែរ²⁰⁸²។

ទោះបីជាសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី តម្រូវឱ្យស្វែងរកទស្សនៈផ្សេងៗ ពីមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ហើយនឹងព្យាយាមឱ្យអស់ពីលទ្ធភាពដើម្បីឈានដល់ការឯកភាពគ្នាជាឯកច្ឆន្ទ ក្នុងការសម្របសម្រួលការតំណាងក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចថា ពួកគេមិនតម្រូវឱ្យ «មានការឯកភាពពីមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅគ្រប់ដំណាក់កាល» នោះទេ។ ជាពិសេស ពួកគេមិនតម្រូវឱ្យធ្វើដូច្នោះឡើយ ក្នុងស្ថានភាពមួយដែលការណ៍នេះមិនស្របជាមួយកាតព្វកិច្ចចម្បងរបស់សហមេធាវីនាំមុខ អនុលោមតាមវិធាន១២ស្ទួនពីរ(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដើម្បី «ធានាឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពនូវការរៀបចំការតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចាប់ពីដំណាក់កាលជំនុំជម្រះតទៅ [...] ដែលធ្វើឱ្យមានតុល្យភាពនូវសិទ្ធិរបស់ភាគីទាំងអស់ និងតម្រូវការឱ្យការជំនុំជម្រះប្រព្រឹត្តទៅបានឆាប់រហ័សក្នុងបរិបទពិសេសរបស់ អ.វ.ត.ក.»²⁰⁸³។ នៅក្នុងមតិជំទាស់របស់គាត់ ចៅក្រម Lavergne ពិចារណាថា ដំណាក់កាលបឋមនៃការពិគ្រោះយោបល់នេះ ពុំមែនធ្វើឡើងតាមការជ្រើសរើសឡើយ ដែលក្នុងដំណាក់កាលនេះ សហមេធាវីនាំមុខអាច «ស្វែងរកទស្សនៈផ្សេងៗពីមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី»។ យោងតាមចៅក្រម Lavergne «ការទទួលខុសត្រូវចុងក្រោយ» កើតឡើងនៅពេលដែលសហមេធាវីនាំមុខមិនអាចឈានទៅដល់ការឯកភាពគ្នា²⁰⁸⁴។

៧.២.៣. សិទ្ធិក្នុងការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបើក និងបិទកិច្ចពិភាក្សាដេញដោល

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបើកការពិភាក្សាដេញដោលទេ។ ទោះជាយ៉ាងណា ពួកគេមានឱកាសធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបិទការពិភាក្សាដេញដោល និងសេចក្តីសន្និដ្ឋានឆ្លើយតប²⁰⁸⁵។

²⁰⁷⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី៥) វិធាន ២៣ ស្ទួនពីរ (១) បច្ចុប្បន្ននេះមាននៅក្នុងវិធានដដែលនៃ វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី១០)។
²⁰⁸⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី៥) វិធាន ២៣(៥) បច្ចុប្បន្ននេះមាននៅក្នុង វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី១០) វិធាន ២៣(៣)។
²⁰⁸¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១២ស្ទួនពីរ (៥)(ខ)។
²⁰⁸² សូមមើល ឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ ប្រតិចារិកសវនាការបឋម ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E1/6.1 ទំព័រ ៦៩-៧០។
²⁰⁸³ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើ «សារណាបន្ទាន់ស្នើសុំអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឱ្យកែតម្រូវអនុស្សរណៈ E62/3/10» (លេខឯកសារ E62/3/10/1) ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E62/3/10/4 ទំព័រ ២ (ដកស្រង់ វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី៧) វិធាន ១២ស្ទួនពីរ(១))។
²⁰⁸⁴ សំណុំរឿង ០០២ មតិជំទាស់របស់ចៅក្រម Jean-Marc Lavergne ពាក់ព័ន្ធនឹងសេចក្តីសម្រេចដែល ចេញដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងអនុស្សរណៈ E62/3/10/4 ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E62/3/10/4.1 កថាខណ្ឌ ១៤ (ដកស្រង់ វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី៨) វិធាន ១២ ស្ទួនពីរ (៣))។
²⁰⁸⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៩៤(១)(ក) និង ៩៤(២)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបដិសេធសំណើបស់តំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សុំធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានចោទប្រកាន់ ឬ ចំណាប់អារម្មណ៍បឋមក្នុងសំណុំរឿង ០០១ និង ០០២ ដោយលើកឡើងថា ទាំងវិធាន ៨៩ស្ទួន នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ កម្ពុជា មិនផ្តល់សិទ្ធិបែបនេះដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទេ²⁰⁸⁶។ អង្គជំនុំជម្រះបានសម្រេច ថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី «ពុំមានសិទ្ធិដូច ឬស្មើគ្នាទាំងស្រុងទៅនឹងចុងចោទ និងសហ ព្រះរាជអាជ្ញា» នោះទេ។ ដោយពិចារណាថា សេចក្តីសន្និដ្ឋានចោទប្រកាន់គឺជាការពន្យល់ សង្ខេបអំពីការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកឡើង ថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី «ពុំមានតួនាទីជាស្វ័យប្រវត្តិដើម្បីអនុវត្តនូវដំណាក់កាលនៃកិច្ច ដំណើរការនីតិវិធីនេះទេ»។ ហេតុដូច្នេះ ការបដិសេធនេះមិនរំលោភបំពានលើកាតព្វកិច្ចរបស់ អង្គជំនុំជម្រះ ក្នុងការកាតព្វផលប្រយោជន៍របស់ជនរងគ្រោះ និងការធានាឱ្យបាននូវតុល្យភាព រវាងសិទ្ធិរបស់ភាគីទាំងឡាយនោះទេ អនុលោមតាមវិធាន ២១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង²⁰⁸⁷។

៧.២.៤. វិសាលភាពនៃសក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចត្រូវបានស្តាប់ចម្លើយ ដូចសាក្សីធម្មតានៅក្នុងរឿងក្តី ដូចគ្នានោះទេ។ ពួកគេអាចត្រូវបានស្តាប់ចម្លើយក្រោមលក្ខខណ្ឌដូចគ្នាទៅនឹងជនត្រូវចោទ ឬ ជនជាប់ចោទដែរ²⁰⁸⁸។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ និង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានរៀបចំ កាលវិភាគ «សវនាការស្តីពីផលប៉ះពាល់លើជនរងគ្រោះ»²⁰⁸⁹ ដើម្បីផ្តល់លទ្ធភាពឱ្យមានការ បង្ហាញ «ភស្តុតាងស្តីពីការទទួលបាននូវការឈឺចាប់របស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងផល ប៉ះពាល់លើជនរងគ្រោះដោយសារតែឧក្រិដ្ឋកម្ម»²⁰⁹⁰។

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏ទទួលបានឱកាសធ្វើ «សេចក្តីថ្លែងអំពីទុក្ខសោក» នៅពេល បញ្ចប់សក្ខីកម្មរបស់ខ្លួន ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើអង្គសេចក្តីផងដែរ ដើម្បីបង្ហាញពី វិសាលភាពពេញលេញនៃព្យសនកម្មជាទូទៅ ដែលពួកគេបានទទួលរងគ្រោះក្នុងអំឡុងពេល

បដិសេធសំណើបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម២ ក្នុងការស្នើសុំធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបើកពេលសវនាការលើអង្គសេចក្តី ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E23/4 កថាខណ្ឌ ៤, ៧ និង ៩។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ ដីកាកំណត់កាលបរិច្ឆេទនៃការធ្វើ សេចក្តីសន្និដ្ឋានចោទប្រកាន់ និងសវនាការលើអង្គសេចក្តីនៃសំណុំរឿង ០០២ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E131 ទំព័រ ៣។ សំណុំរឿង ០០២ ចម្លើយតបរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ទៅនឹងសំណើបស់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងមេធាវី តំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីស្នើសុំធ្វើការកត់សម្គាល់បឋមត្រួសវាជំនួសមុខឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (E131/4) ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E131/4/1 ទំព័រ ១។

²⁰⁸⁶ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបដិសេធសំណើបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម២ ក្នុងការស្នើសុំធ្វើ សេចក្តីសន្និដ្ឋានបើកពេលសវនាការលើអង្គសេចក្តី ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E23/4 កថាខណ្ឌ ៤, ៧ និង ៩។ សំណុំរឿង ០០២ ចម្លើយតបរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ទៅនឹងសំណើបស់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងមេធាវីតំណាង ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីស្នើសុំធ្វើការកត់សម្គាល់បឋមត្រួសវាជំនួសមុខឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (E131/4) ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E131/4/1 ទំព័រ ១។

²⁰⁸⁷ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបដិសេធសំណើបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុម២ ក្នុងការស្នើសុំធ្វើ សេចក្តីសន្និដ្ឋានបើកពេលសវនាការលើអង្គសេចក្តី ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E23/4 កថាខណ្ឌ ៥-៦ និង ៩។

²⁰⁸⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៣(៤)។

²⁰⁸⁹ សំណុំរឿង ០០២/០១ ការកំណត់កាលបរិច្ឆេទនៃកិច្ចប្រជុំរៀបចំសវនាការ ចុះថ្ងៃទី៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E218 កថាខណ្ឌ ១៦ និង ១៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីជូនដំណឹងបន្ថែមពាក់ព័ន្ធការកំណត់កាលបរិច្ឆេទនៃសវនាការ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E236/5 កថាខណ្ឌ ២ និង ៤។ សំណុំរឿង ០០២/០២ ព័ត៌មានអំពី (១) សវនាការលើការបង្ហាញឯកសារ គន្លឹះក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ និង (២) សវនាការលើផលប៉ះពាល់ និងព្យសនកម្មទៅលើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E315/1 កថាខណ្ឌ ៧ និង ៩។

²⁰⁹⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣១៧ និង ៣២១។

នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ²⁰⁹¹។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបែងចែករវាងសក្ខីកម្មលើ បញ្ហាអង្គហេតុ ដែលកំណត់ត្រីមវិសាលភាពនៃការជំនុំជម្រះ និងជាកម្មវត្ថុនៃអំណាចអំណាច តទល់គ្នា និងសេចក្តីថ្លែងអំពីទុក្ខសោកជាទូទៅ²⁰⁹²។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនត្រូវបាន ទាមទារឱ្យបែងចែកនៅក្នុងសេចក្តីថ្លែងរបស់ខ្លួនរវាង ព្យសនកម្មដែលទទួលបានការឈឺចាប់ ដែលជាលទ្ធផលនៃអង្គហេតុស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃរឿងក្តី និងព្យសនកម្មជាមួយ ដែលទទួល បានការឈឺចាប់ក្នុងសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនោះទេ²⁰⁹³។ ទោះជាយ៉ាងណា ភាគីត្រូវបាន អនុញ្ញាតឱ្យធ្វើសេចក្តីអធិប្បាយនិងលើកឡើងពីធាតុផ្សំនានានៃសេចក្តីថ្លែងអំពីទុក្ខដែលទំនង ជាមិនពាក់ព័ន្ធ បន្ទាប់ពីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការ²⁰⁹⁴។ ភាគីការពារ ក្តីមានឱកាសជំទាស់ ក្នុងករណីដែលសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវបានជឿជាក់ថាទទួលបានការ រំលោភបំពាន²⁰⁹⁵។ ជាងនេះទៀត ប្រសិនបើសេចក្តីថ្លែងអំពីទុក្ខសោករបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្ប វេណី លើកឡើងពីអង្គហេតុ ឬការចោទប្រកាន់ថ្មីប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ នោះភាគីការពារ ក្តីអាចស្នើសុំឱ្យកោះហៅដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះឡើងវិញ ដើម្បីធ្វើការស្តាប់ចម្លើយបន្ថែម ទៀត។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចទទួលយកសំណើបែបនេះ ដើម្បីធានាថាព័ត៌មានថ្មី ណាមួយ ដែលអាចប៉ះពាល់ដល់ពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ អាចត្រូវបានពិនិត្យយ៉ាង ហ្មត់ចត់²⁰⁹⁶។

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនត្រូវបានរារាំងមិនឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្មលើបញ្ហានានា ទាក់ទង ទៅនឹងពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទឡើយ²⁰⁹⁷។ ផ្ទុយទៅវិញ វិធានផ្ទៃក្នុងបានផ្អែកលើការ សន្មតទុកជាមុនថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចផ្តល់ព័ត៌មានទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាទាំងអស់ នេះ²⁰⁹⁸។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបញ្ជាក់ថា សក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អាចបង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃភស្តុតាង ដែលត្រូវបានផ្អែកលើដើម្បីកំណត់ពិរុទ្ធភាព²⁰⁹⁹។ អង្គ ជំនុំជម្រះបានផ្តល់សំអាងហេតុថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានលើកឡើងរួមគ្នាជាមួយនឹង សាក្សី និងអ្នកជំនាញ នៅក្នុងវិធាន ៩១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ថាជាប្រភពបង្ហាញការពិត។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ការស្តាប់ចម្លើយធ្វើឡើងដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អនុលោមតាម វិធាន ៥៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អាចលើកឡើងបញ្ហាពាក់ព័ន្ធទៅនឹងពិរុទ្ធភាពរបស់ជនសង្ស័យ²¹⁰⁰។

²⁰⁹¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំកោះហៅសាជាថ្មីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី TCCP-187 ចុះថ្ងៃទី២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E267/3 កថាខណ្ឌ ១៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣១៧ និង ៣២០។

²⁰⁹² សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំកោះហៅសាជាថ្មីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី TCCP-187 ចុះថ្ងៃទី២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E267/3 កថាខណ្ឌ ១៤។ សំណុំរឿង ០០២/០២ ព័ត៌មានអំពី (១) សវនាការលើការបង្ហាញឯកសារគន្លឹះក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ និង (២) សវនាការលើផលប៉ះពាល់ និងព្យសនកម្មទៅលើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E315/1 កថាខណ្ឌ ៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣២០។

²⁰⁹³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំកោះហៅសាជាថ្មីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី TCCP-187 ចុះថ្ងៃទី២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E267/3 កថាខណ្ឌ ១៥ និង ១៧ និង ផ្នែកសម្រេចសេចក្តី។ សំណុំរឿង ០០២/០២ ព័ត៌មានអំពី (១) សវនាការលើការបង្ហាញ ឯកសារគន្លឹះក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ និង (២) សវនាការលើផលប៉ះពាល់ និងព្យសនកម្មទៅលើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E315/1 កថាខណ្ឌ ៨។

²⁰⁹⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣១៧។

²⁰⁹⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣២០។

²⁰⁹⁶ ដូចខាងលើ។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ ព័ត៌មានអំពី (១) សវនាការលើការបង្ហាញឯកសារគន្លឹះក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ និង (២) សវនាការលើផលប៉ះពាល់ និងព្យសនកម្មទៅលើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E315/1 កថាខណ្ឌ ៨។

²⁰⁹⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣១២-៣១៣។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៤១៥។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៧។

²⁰⁹⁸ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣១៣។

²⁰⁹⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៤១៥ និង១៤១៨។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣១៣។ សូមមើលផង ដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៧។

²¹⁰⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣១៣។

៧.២.៥. តម្លៃជាភស្តុតាងនៃសក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

ទោះបីជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានលើកលែងចេញពីការផ្តល់សក្ខីកម្មក្រោមសម្បជ្ឈយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ភស្តុតាងរបស់ពួកគេត្រូវបានបដិសេធនោះឡើយ²¹⁰¹។ ផ្ទុយទៅវិញ សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ពួកគេត្រូវបានវាយតម្លៃជាភស្តុតាងនៅពេលដែលមានភាពពាក់ព័ន្ធ និងមានតម្លៃ²¹⁰²។ ទោះជាយ៉ាងណា ឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ពួកគេអាចជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងតម្លៃជាភស្តុតាង និង/ឬ ភាពអាចជឿជាក់បាននៃសក្ខីកម្មរបស់ខ្លួន²¹⁰³។

នៅពេលធ្វើការយល់ឃើញអំពីអង្គហេតុទាក់ទងនឹងពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចផ្អែកលើសក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី សេចក្តីថ្លែងអំពីទុក្ខសោកដែលធ្វើឡើងដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រោយការផ្តល់សក្ខីកម្មក្នុងសវនាការរបស់ខ្លួន និងសក្ខីកម្មស្តីពីផលប៉ះពាល់លើជនរងគ្រោះ²¹⁰⁴។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើកឡើងថា ទោះបីជា «នេះអាចជាការខុសប្រក្រតីសម្រាប់ការយល់ឃើញដែលជាស្នូលនៃការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌជាលក្ខណៈបុគ្គល ផ្នែកតែទៅលើភស្តុតាងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះ [...] អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពុំដកចេញនូវលទ្ធភាពដែលថាការយល់ឃើញនៃការទទួលខុសត្រូវជាលក្ខណៈបុគ្គលផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌអាចសំអាងជាបឋមទៅលើភស្តុតាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឡើយ»²¹⁰⁵។

អង្គជំនុំជម្រះបានវាយតម្លៃលើទម្ងន់ដែលបានផ្តល់ឱ្យសក្ខីកម្មរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី «តាមករណីជាក់ស្តែងនីមួយៗ» ដោយផ្អែកលើកត្តានានាដូចជា «អត្ថបរិចរបស់បុគ្គលដែលផ្តល់សក្ខីកម្ម ភាពស៊ីចង្វាក់គ្នា ឬមិនស៊ីចង្វាក់គ្នាទាក់ទងទៅនឹងអង្គហេតុសត្យានុម័ត ការជំរុញទឹកចិត្តដោយខ្លួនឯង ការអះអាងបំភ្លឺបន្ថែម និងកាលៈទេសៈនានានៃរឿងក្តី»²¹⁰⁶។ អង្គជំនុំជម្រះក៏ពិចារណាផងដែរលើកត្តានានាដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងឋានៈរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដូចជា នគ្គីភាពនៃសម្បជ្ឈ ផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេក្នុងការទាមទារសំណង កង្វះការដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះសក្ខីកម្មក្លែងក្លាយ និងលទ្ធភាពរបស់ពួកគេក្នុងការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយមេធាវីក្នុងអំឡុងពេលនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី²¹⁰⁷។

ទោះជាយ៉ាងណា ភស្តុតាងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនត្រូវបានជឿជាក់ថាមានតម្លៃជាភស្តុតាងទាបដោយខ្លួនឯងជាងភស្តុតាងក្នុងទម្រង់ផ្សេងទៀតនោះឡើយ²¹⁰⁸។

²¹⁰¹ ដូចខាងលើ។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៤១៧។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៧។
²¹⁰² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៤១៥ និង ១៤១៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៥២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំកោះហៅសាជាថ្មីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី TCCP-187 ចុះថ្ងៃទី២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E267/3 កថាខណ្ឌ ២១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៧។
²¹⁰³ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣១៣។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៤១៧។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៧។
²¹⁰⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣០៥ កថាខណ្ឌ ៣១៨ កថាខណ្ឌ ៣២០-៣២២ និង ៣២៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៧។
²¹⁰⁵ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៤១៨ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។
²¹⁰⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣១៤។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៩ និង ៣៥២៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៤១៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤២ និង ៥៣។
²¹⁰⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣១៥។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៤១៧។
²¹⁰⁸ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ១៤១៥ (យោង សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៣១៣)។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៧។

ចម្លើយរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសវនាការ ត្រូវបានផ្តល់ទម្ងន់ធ្ងន់ច្រើន ជាងការរៀបរាប់នៅក្នុងពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី²¹⁰⁹។ អង្គជំនុំជម្រះបានកត់ សម្គាល់ជាច្រើនលើកថា ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលត្រូវបានប្រមូល ដោយមិនមានការត្រួតពិនិត្យដោយតុលាការ ពុំត្រូវបានសន្មតថា មានភាពអាចជឿជាក់បាន នោះទេ និងទទួលបានទម្ងន់ជាភស្តុតាងតិចតួចប៉ុណ្ណោះ ប្រសិនបើមាន នៅពេលដែលគ្មាន ព័ត៌មានអំពីកាលៈទេសៈនានាដែលពួកវាត្រូវបានធ្វើកំណត់ហេតុ²¹¹⁰។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលបានលើកឡើងថា ភាគច្រើននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងពាក្យ បណ្តឹងរបស់ជនរងគ្រោះ «ត្រឹមតែផ្តល់សេចក្តីសន្និដ្ឋានទូទៅដោយពុំមានពន្យល់នូវប្រភពអំពី ការដឹងរបស់សាមីបុគ្គល ដូច្នេះអាចជា «ការចងចាំរួម» ឬ «ការពិពណ៌នាធម្មតា» ប៉ុន្តែពុំមែន បទពិសោធន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ដែលនេះពុំសមស្របក្នុងការបង្ហាញអង្គហេតុពាក់ព័ន្ធឡើយ»²¹¹¹។ កាន់ តែទូទៅជាងនេះ កំណត់ហេតុក្រៅតុលាការរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងភស្តុតាងដែល មិនត្រូវបានប្រមូលសម្រាប់គោលបំណងការជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវបានពិចារណាថាមាន តម្លៃជាភស្តុតាងទាប²¹¹²។

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០១ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អន្តរជាតិក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២, ០០៣ និង ០០៤ បានអនុម័ត និងតម្កល់វិធីសាស្ត្រ នេះ ដោយបានរំលឹកថាសេចក្តីថ្លែងការណ៍ ឬភស្តុតាងដែលបានប្រមូលដោយពុំមានការ ត្រួតពិនិត្យដោយតុលាការ ធ្វើឡើងដោយស្ថាប័នខាងក្រៅ អ.វ.ត.ក. មិនត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយមានការធានាដោយតុលាការ និងទម្រង់ការដែលកំណត់ប្រភេទភស្តុតាងដែលបង្កើត ឡើងដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនោះទេ²¹¹³។

ទោះបីជាមិនអាចរកសំឡេងភាគច្រើនដែលតម្រូវបាន ដើម្បីធ្វើសេចក្តីសម្រេច លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គបុរេជំនុំជម្រះក្នុង សំណុំរឿង ០០៤/០១ បានសម្រេចជាកិច្ចសន្យាថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមានកំហុស ក្នុង «ការបង្កើតឋានានុក្រមនៃភស្តុតាងផ្នែកលើប្រភពផ្លូវការ ដោយមិនផ្អែកលើខ្លឹមសារនៃ ភស្តុតាង»។ ចៅក្រមបានផ្តល់សំអាងហេតុថា ការប្រមូលភស្តុតាងនៅ អ.វ.ត.ក. ត្រូវបាន កំណត់ដោយគោលការណ៍សេរីភាពនៃភស្តុតាង ដែលក្រោមគោលការណ៍នេះ ភស្តុតាង ទាំងអស់អាចទទួលយកបាន ហើយជាទូទៅគួរមានសច្ចៈធារណ៍ផ្លូវច្បាប់នៃតម្លៃជាភស្តុតាង ស្មើគ្នា។ ចៅក្រមបានលើកឡើងថា «លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យពាក់ព័ន្ធតែមួយគត់» គួរតែជា «ឥទ្ធិពល ដែលខ្លឹមសារនៃភស្តុតាងនោះអាចមានទៅលើជំនឿស្មោះត្រង់ពិតប្រាកដរបស់សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត ទាក់ទងនឹងបញ្ហាថាតើមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ឬអត់ សម្រាប់ការចោទប្រកាន់

²¹⁰⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩ និង ៣៥២៨។
²¹¹⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អនុលោមតាមវិធាន ៩២ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E96/7 កថាខណ្ឌ ២៩។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤៥៥, ៤៦២ និង ៤៧៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៩៦។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩ កថាខណ្ឌ ៧៣ និង ៣៥២៨។
²¹¹¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤៥៧។
²¹¹² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤៦២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ២៩៦ និង ៥៥០។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩។
²¹¹³ សំណុំរឿង ០០៤/០១ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ១០៣-១០៤ និង ១០៧។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១៧-១២០។ សំណុំរឿង ០០៤ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៥៩១-៥៩២ និង ៥៩៤។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១១៨-១១៩ និង ១២១។ សំណុំរឿង ០០៣ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៣៥៤-៣៥៥។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាដោះស្រាយ (ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ) កថាខណ្ឌ ១២៣-១២៤ និង ១២៦។ សំណុំរឿង ០០៤/០២ ដីកាសម្រេចលើកលែងចោទប្រកាន់ កថាខណ្ឌ ៤៨៥-៤៨៦ និង ៤៨៨។

នោះ»។ ជាវិបាក អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា ភាពអាចជឿទុកចិត្តបាននៃភស្តុតាងរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី គប្បីត្រូវបានវាយតម្លៃតាមករណីជាក់ស្តែងនីមួយៗ ហើយមិនត្រូវបានចាត់ទុកជាស្វ័យប្រវត្តិថាមិនអាចជឿជាក់បានដោយខ្លួនឯងនោះទេ²¹¹⁴។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិមានកំហុសអង្គច្បាប់ដូចគ្នាក្នុងសំណុំរឿង ០០៤/០២²¹¹⁵។ ទោះបីជាអង្គបុរេជំនុំជម្រះមិនបានធ្វើការសម្រេចទាំងអស់នេះជាឯកច្ឆន្ទក្នុងសំណុំរឿង ០០៣ និង ០០៤ យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ចៅក្រមអន្តរជាតិនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបញ្ជាក់បញ្ហាទាំងនេះឡើងវិញ នៅក្នុងយោបល់ដាច់ដោយឡែករបស់ខ្លួន²¹¹⁶។

៧.៣. សំណង

គោលបំណងនៃសកម្មភាពដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរួមបញ្ចូល «សំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព»²¹¹⁷។ ផ្ទុយទៅនឹងក្របខ័ណ្ឌរបស់តុលាការ ICC ដែលឋានៈជនរងគ្រោះសម្រាប់ការចូលរួមការជំនុំជម្រះ មិនធានាសិទ្ធិក្នុងការចូលរួម និងអាចត្រូវបានវាយតម្លៃឡើងវិញនៅពេលផ្ដន្ទាទោស ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅ អ.វ.ត.ក. អាចទាមទារសំណងដោយពុំមានការវាយតម្លៃឡើងវិញបែបនោះឡើយ²¹¹⁸។ ហេតុដូច្នេះ នៅពេលដែលជនរងគ្រោះបានទទួលឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ការចូលរួមរបស់ខ្លួនរួមបញ្ចូលសិទ្ធិជាភាគីមួយ ក្នុងការជំនុំជម្រះព្រហ្មទណ្ឌរបស់ជនជាប់ចោទ និងសិទ្ធិក្នុងការទាមទារសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព²¹¹⁹។

៧.៣.១. សិទ្ធិទទួលបានសំណង

យន្តការសំណងរបស់ អ.វ.ត.ក. ទាញចេញពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា និងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ²¹²⁰។ ទោះជាយ៉ាងណា ភាពពាក់ព័ន្ធនៃប្រភពទាំងអស់នេះមានកម្រិតដោយសារតែគម្រោងសំណងដែលមានចែងដោយវិធាន ២៣ស្ទួនបួន «ដែលសមស្របទៅតាមអាណត្តិ និងយន្តការពិសេសខុសប្លែកពីគេរបស់ អ.វ.ត.ក.»²¹²¹។ ការដាក់ចេញពីច្បាប់ក្នុងស្រុកត្រូវបានពិចារណាថា «ចាំបាច់ដោយគិតអំពីចំនួនដ៏ច្រើននៃដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលរំពឹងថាមាននៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. និងផលវិបាកដែលមិនអាចចៀសផុត នៃការកំណត់បរិមាណក្នុងវិសាលភាពពេញលេញនៃការចាត់បង់ ដែលក្រុមជនរងគ្រោះដែលមានលក្ខណៈមិនច្បាស់លាស់បានទទួលរង»²¹²²។

²¹¹⁴ សំណុំរឿង ០០៤/០១ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ ៤១-៥៩។

²¹¹⁵ សំណុំរឿង ០០៤/០២ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ កថាខណ្ឌ៧៣-៨៣។

²¹¹⁶ សំណុំរឿង ០០៣ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ យោបល់ចៅក្រម Olivier Beauvallet និង Kaing Jin Baik កថាខណ្ឌ ១៥៤-១៥៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០៤ សេចក្តីពិចារណាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាដោះស្រាយ យោបល់ចៅក្រម Kaing Jin Baik និង Olivier Beauvallet កថាខណ្ឌ ២៣៥។

²¹¹⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៣(១)(២)។

²¹¹⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៤៨៣-៤៨៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦០។

²¹¹⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៣៩។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦០។

²¹²⁰ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៤១ និង ៦៤៥-៦៥២។

²¹²¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៣៩, ៦៤១, ៦៤៤ និង ៦៦៧។

²¹²² សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម សម្គាល់ដើមទំព័រ ១១៤៤។

៧.៣.១.១. គម្រោងសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាព

ខុសពីក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មិនបានផ្តល់អំណាចឱ្យអង្គជំនុំជម្រះផ្តល់សំណងជាលក្ខណៈបុគ្គល និងជាហិរញ្ញវត្ថុឡើយ ប៉ុន្តែអាចផ្តល់បានតែសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាពប៉ុណ្ណោះ²¹²³។

«សំណងផ្លូវចិត្ត» គឺជាការជួសជុលព្យសនកម្មផ្លូវចិត្ត មិនមែនជួសជុលព្យសនកម្មខាងសម្ភារៈនោះទេ²¹²⁴។ វិធានការនេះត្រូវបានរៀបចំឡើងក្នុងគោលបំណងជានិមិត្តរូប ដែលផ្តល់ការទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការដល់ជនរងគ្រោះ ជួយស្តារសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់ពួកគេ និងថែរក្សាការចងចាំជាសមូហភាព²¹²⁵។

លក្ខណៈ «សមូហភាព» នៃវិធានការនានាមានន័យថា ពុំមានការផ្តល់សំណងជាលក្ខណៈបុគ្គលនោះទេ²¹²⁶។ ដរាបណាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទទួលបានសំណងជាសមូហភាពសំណងផ្លូវចិត្តក៏អាច «ផ្តល់នូវផលប្រយោជន៍សម្រាប់សមាជិកនៃក្រុមសមូហភាពផងដែរ»²¹²⁷។ បើទោះបីជាសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាពមិនអាច «ផ្តល់សំណងពេញលេញដល់ជនរងគ្រោះពីការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សខាងរូបកាយ ឬខាងសេដ្ឋកិច្ចក្តី» ក៏គោលបំណងនៃសំណងផ្សេងទៀតត្រូវបានបំពេញ ក្នុងកម្រិតដែលវិធានការទាំងនោះឆ្លើយតបទៅនឹង «ការរំលោភបំពានខាងចិត្តសាស្ត្រ ផ្លូវចិត្ត និងនិមិត្តរូប»²¹²⁸។

វិធានការការពារដែលទាមទារ តម្រូវឱ្យមានការទទួលស្គាល់ពីព្យសនកម្ម ដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទទួលរងគ្រោះ ដែលជាលទ្ធផលនៃការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានផ្ដន្ទាទោស។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ការទាមទារសំណងត្រូវមានទំនាក់ទំនងទៅនឹងព្យសនកម្មដែលទទួលរងគ្រោះ និងត្រូវកម្រិតត្រឹមឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបង្កើតបានជាមូលដ្ឋាននៃរឿងក្តី²¹²⁹។

សំណងត្រូវផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលលើកឡើងពីព្យសនកម្ម²¹³⁰។ ដោយមិនគិតពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្សេងទៀត ប្រភេទសំណងខាងក្រោមនេះត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌជាក់លាក់នេះ៖

- i. គម្រោងទាក់ទងនឹងការចងក្រងឯកសារ ការអប់រំជាសាធារណៈ ឬដែលផ្តោតលើ

²¹²³ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មាត្រា ១៤។ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៣ស្ទួនបួន(១)។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៥៨។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤០៨ និង ៤៤៦៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១១៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៧០ និង សម្គាល់ជើងទំព័រ ១១៤៤។

²¹²⁴ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤០៩ និង ៤៤៦៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១១៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៥៨។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើគ្រប់បណ្តឹងខ្លួនរណាទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D404/2/4 កថាខណ្ឌ៧០។

²¹²⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៤៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម សម្គាល់ជើងទំព័រ ១១៤៤។

²¹²⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ៦៥៨-៦៥៩។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤០៩។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១១៥។

²¹²⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៥៨។

²¹²⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៦១។

²¹²⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៣ ស្ទួនបួន (១)(ក)។

²¹³⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៣ ស្ទួនបួន(១)(ខ)។

ការធានាមិនឱ្យមានការកើតឡើងសាជាថ្មី²¹³¹។

ii. គម្រោងទាក់ទងនឹងការរដ្ឋាករ ការចងបំបាត់ និងការរដ្ឋាករការចងបំបាត់²¹³²។

iii. គម្រោងដែលបម្រើជាការស្តារនីតិសម្បទា ការជួយតាមវិធីព្យាបាលតាមរយៈការចងក្រងនូវសក្ខីកម្ម និងការព្យាបាលជំងឺផ្លូវចិត្ត²¹³³។

iv. គម្រោងដែលផ្តោតលើវិធានការបំពេញចិត្ត²¹³⁴។

៧.៣.១.២. មធ្យោបាយសំណងតាមផ្លូវតុលាការ និងក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ

នៅក្នុងអត្ថបទដំបូងនៃវិធានផ្ទៃក្នុង ការផ្តល់សំណងត្រូវធ្វើឡើងប្រឆាំងទៅនឹងទណ្ឌិត និងជាបន្ទុករបស់ទណ្ឌិត²¹³⁵។ ទោះជាយ៉ាងណា សំណុំរឿង ០០១ បានរៀបរាប់ថា នៅពេលដែលទំហំនៃការបាត់បង់ដែលរងគ្រោះនោះមានចំនួនច្រើន ហើយនៅពេលដែលទណ្ឌិតជាជនទីទ័លក្រគ្មានលទ្ធភាព ការផ្តល់សំណងឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ក្រោមទម្រង់បាស់កន្លងមក «មិនអាចផ្តល់សំណងជាក់ស្តែងសម្រាប់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបាននោះទេ»²¹³⁶។ វិសោធនកម្មឆ្នាំ២០១០ ទៅលើវិធានផ្ទៃក្នុង ដោះស្រាយការដាក់កម្រិតទាំងនេះ ដោយពង្រីកទំហំនៃសំណងនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក.²¹³⁷។

²¹³¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧០៨-៧០៩ (ការបង្កើត និងការចែកចាយសម្ភារៈសោតទស្សន៍ពីសំណុំរឿង ០០១)។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤៥៤-៤៤៦០ (ការសិក្សាតាមកម្មវិធីទូរស័ព្ទ(App) អំពីប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហម។ ការអប់រំអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហមតាមរយៈការបណ្តុះបណ្តាលគ្រូ និងគ្រូសាកលវិទ្យាល័យ និងសិក្ខាសាលា។ គម្រោងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងជាប្រវត្តិសាស្ត្រ និងភាពត្រូវការរបស់ពលរដ្ឋក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ គម្រោងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសហគមន៍ ស្តីពីបទពិសោធន៍របស់ជនជាតិចាមក្នុងសម័យខ្មែរក្រហម។ ការសម្តែងរបាំ និងការតាំងពិព័រណ៍ បង្ហាញពីបទបញ្ជាស្តីពីការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ក្នុងអំឡុងពេលរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ ការចងក្រងឯកសារ និងកិច្ចសន្ទនាអន្តរជំនាន់អំពីការប្រព្រឹត្តល្មើសជាតិចាម និងវៀតណាម ក្នុងពេលរបបខ្មែរក្រហម។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១៥៦-១១៦០ (ការតាំងពិព័រណ៍អចិន្ត្រៃយ៍ និងចល័ត និងគម្រោងអប់រំ។ ការដាក់បញ្ចូលជំពូកមួយស្តីពីការជម្លៀសប្រជាជនដោយបង្ខំ និងការសម្លាប់នៅទូលំពេងផ្ទៃក្នុងកម្មវិធីសិក្សានៅតាមសាលារៀនកម្ពុជា។ ការសាងសង់មជ្ឈមណ្ឌលសិក្សាសន្តិភាព។ កូនសៀវភៅអំពីអង្គហេតុ ដែលត្រូវបានសម្រេចសេចក្តីក្នុង សំណុំរឿង ០០២/០១ និងការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ ការបោះពុម្ព និងផ្សព្វផ្សាយសាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១ ជាពីរប្រភេទ។ ការដាក់បញ្ចូលឈ្មោះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលើគេហទំព័រ អ.វ.ត.ក.)។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦៧ និង ៦៦៩ (ការដាក់បញ្ចូលឈ្មោះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនិងសាច់ញាតិរបស់ពួកគេនៅក្នុងសាលក្រមស្តារព្រះ។ ការបោះពុម្ពសាលក្រម និង ការផ្សព្វផ្សាយ)។

²¹³² សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៨៣ និង ៧១៣ (ការសាងសង់បូជនីយដ្ឋាន)។ ការប្រកាសថ្ងៃចងចាំថ្នាក់ជាតិ។ ការប្រារព្ធពិធីជាផ្លូវការនានា។ ការសាងសង់នូវផ្ទាំងសិលាជាតំណែង និងជាការរំលឹក។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១៥២-១១៥៣ និង ១១៦១-១១៦៣ (ការបង្កើតថ្ងៃចងចាំថ្នាក់ជាតិ និងការសាងសង់បូជនីយដ្ឋានសាធារណៈស្ថិតក្នុងប្រភេទនេះ)។

²¹³³ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧០១ និង ៧០៤ (ការផ្តល់នូវការព្យាបាលផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ និងសេវាវេជ្ជសាស្ត្រដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី)។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤៦៣-៤៤៦៥ (កម្មវិធីព្យាបាលនិងផ្សះផ្សាសម្រាប់អ្នករស់រានមានជីវិតពីរបបខ្មែរក្រហម រួមមានកិច្ចសន្ទនាសហគមន៍ដែលប្រាប់អំពីការពិត គំនិតផ្តួចផ្តើមការចងចាំ/វេទិកាហេស្រព និងសកម្មភាពផ្សព្វផ្សាយដល់យុវជន។ ការផ្តល់ការថែទាំផ្លូវចិត្ត និង ផ្លូវកាយ)។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១៥៤-១១៥៥ (កម្មវិធីសុខភាពផ្លូវចិត្តដូចជា ការបង្កើតក្រុមជួយខ្លួនឯង និងការរៀបចំការព្យាបាលតាមរបៀបចងក្រងជាសក្ខីកម្ម)។

²¹³⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៧៥។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦៥ សម្គាល់ដើមទំព័រ ១១៥៣ (ការចងក្រងនិងផ្សព្វផ្សាយពាក្យសម្តីស្តីអំពីយោសរបស់ ឌុប)។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤៦១-៤៤៦២ (ការផលិតសៀវភៅរៀបរាប់ដែលមានរឿងរ៉ាវរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ជាពិសេសរឿងរ៉ាវរបស់អ្នកដែលមានឱកាសផ្តល់សក្ខីកម្ម។ ការប្រកួតប្រជែងតាក់តែងបទចម្រៀង។ ការតាំងបង្ហាញផ្ទាំងគំនូរដើម្បីការចងចាំអំពីមន្ទិរសន្តិសុខ។ ការចូលរួមលើកិណាត់ត្រារបស់តុលាការស្តីពីការជំនុំជម្រះមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម និងសម្ភារៈរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី)។

²¹³⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី១) វិធាន ២៣(១១)។ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៥៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦១។

²¹³⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤០៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១១២។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក្នុងសំណុំរឿង ០០២ បន្ទាប់ពីមានសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E284 ដើមទំព័រ ២៦៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៦៥ កថាខណ្ឌ ៦៨៤ កថាខណ្ឌ ៦៩២ កថាខណ្ឌ ៧០៣ កថាខណ្ឌ ៧០៩ និង ៧១៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦២ កថាខណ្ឌ ៦៦៤ និង ៦៦៦។

²¹³⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១២ ស្ទួន (m)-(d) និង ២៣ស្ទួន(៣)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១០៩ និង ១១១២-១១១៣។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤០៥។

ទីមួយ មធ្យោបាយសំណងបំពេញបន្ថែមតាមផ្លូវតុលាការត្រូវបានណែនាំ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ស្នើសុំអង្គជំនុំជម្រះឱ្យទទួលស្គាល់ថា វិធានការសំណងជាក់លាក់ណាមួយផ្នែកលើធនធានខាងក្រៅ ដែលត្រូវបានរៀបចំឡើង ឬកំណត់អត្តសញ្ញាណក្នុងកិច្ចសហការជាមួយនឹងផ្នែកគាំពារជនរងគ្រោះនោះមានលក្ខណៈសមស្រប និងអាចអនុវត្តបាន²¹³⁸។ នៅពេលដាក់ការទាមទាររបស់ខ្លួន ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបញ្ជាក់ទម្រង់មួយក្នុងចំណោមទម្រង់ទាមទារអនុវត្តចំនួនពីរ²¹³⁹។ មធ្យោបាយតាមផ្លូវតុលាការចំនួនពីរនៃសំណងមិនត្រឹមតែមានភាពដាច់ដោយឡែកពីគ្នាប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងមានលក្ខណៈមិនអាស្រ័យគ្នាទៅវិញទៅមកទៀតផង²¹⁴⁰។ ជាលទ្ធផល វា «មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតតាមផ្លូវច្បាប់» សម្រាប់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផ្នែកតាមការទាមទាររបស់ខ្លួនក្នុងពេលដំណាលគ្នាលើទម្រង់នៃការអនុវត្តទាំងពីរនោះទេ²¹⁴¹។

ទីពីរ វិសោធនកម្មបានពង្រីកអាណត្តិរបស់ផ្នែកគាំពារជនរងគ្រោះ។ វិធាន ១២ស្ទួន(៤) ផ្តល់សិទ្ធិឱ្យផ្នែកគាំពារជនរងគ្រោះបង្កើត និងអនុវត្ត «កម្មវិធីនិងវិធានការនានាក្រៅកម្មវិធីនិងវិធានការដែលមានលក្ខណៈគតិយុត្តិ ដែលបង្ហាញពីផលប្រយោជន៍របស់ជនរងគ្រោះទូលំទូលាយជាង» រួមបញ្ចូលទាំង ក្នុងករណីសមស្រប នៅក្នុងកិច្ចសហការជាមួយអង្គភាពរដ្ឋាភិបាល និងក្រៅរដ្ឋាភិបាលដែលនៅក្រៅ អ.វ.ត.ក.។ ចៅក្រម Catherine Marchi-Uhel បានផ្តល់សំអាងហេតុថា ការណែនាំនេះផ្តល់លទ្ធភាពឱ្យផលប្រយោជន៍របស់ជនរងគ្រោះត្រូវបានដោះស្រាយក្នុងពេលជាមួយគ្នានឹងដំណើរការតុលាការ រួមបញ្ចូលទាំងផលប្រយោជន៍របស់អ្នកដែលមិនបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃភាពអាចទទួលយកបាន ដើម្បីមានគុណវុឌ្ឍិក្លាយជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី²¹⁴²។

អង្គជំនុំជម្រះមិនមានសិទ្ធិអំណាចបង្គាប់ឱ្យមានការបង្កកទ្រព្យសម្បត្តិ មុនពេលជំនុំជម្រះ ដើម្បីគោលបំណងធានាការអនុវត្តការផ្តល់សំណងនាពេលអនាគតនោះទេ²¹⁴³។

៧.៣.១.៣. ការបង្កើត និងខ្លឹមសារនៃការទាមទារសំណង

យន្តការសំណងរបស់ អ.វ.ត.ក. គឺជា «យន្តការដែលចង់ឱ្យសំណងផុសចេញពីអ្នកទាមទារ» ដែលតម្រូវឱ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដាក់ការទាមទារសំណងដែលមានការរៀបចំ និងបញ្ជាក់គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីទទួលបានការអនុម័ត²¹⁴⁴។ វិធានផ្ទៃក្នុងតម្រូវថា ដើមបណ្តឹង

²¹³⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១២ស្ទួន (៣), ២៣ស្ទួនបួន (៣)(ខ)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤០៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១១៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ ការបញ្ជាក់ជាបឋមអំពីខ្លឹមសារនៃសំណងដែលសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានបំពេញទាមទារដោយអនុលោមតាមវិធាន ២៣ស្ទួនបួន(៣)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E125 ទំព័រ ២។

²¹³⁹ សូមមើល វិធានផ្ទៃក្នុង (វិសោធនកម្មលើកទី២) វិធាន ១២ ស្ទួន (២), ២៣(៣) និង ២៣ស្ទួនបួន(១)-(៣)។

²¹⁴⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១១៤ និង ១១២៣-១១២៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤១៣។

²¹⁴¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១២៤។

²¹⁴² សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើក្របបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ទាំងអស់ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចនានារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លើភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ D404/2/4 យោបល់ដាច់ដោយឡែក និង ជំទាស់ដោយផ្នែករបស់ចៅក្រម Catherine Marchi-Uhel កថាខណ្ឌ៥។

²¹⁴³ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើកបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសម្រេចរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទិននឹងទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ដែលជនត្រូវចោទមាន ចុះថ្ងៃទី៥ សីហា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D193/5/5 កថាខណ្ឌ ២៤-២៥។

²¹⁴⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៨៥ និង ៦៨៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦៥។

រដ្ឋប្បវេណីជាក់ការទាមទារតែមួយ ដែលផ្តល់ការរៀបរាប់អំពីសំណងដែលទាមទារ អំណះអំណាងមានសំអាងហេតុអ្វីជាតើសំណងទាំងនេះដោះស្រាយព្យសនកម្មដែលទទួលរងគ្រោះដោយរបៀបណា បញ្ជាក់ពីក្រុមដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលពាក់ព័ន្ធ ក្នុងករណីសមស្រប និងទម្រង់ជាក់លាក់នៃការអនុវត្តសម្រាប់វិធានការនីមួយៗ²¹⁴⁵។

ចាប់តាំងពីការណែនាំវិធាន ២៣ស្ទួនបួន(៣)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ការទាមទារសំណងដែលផ្អែកលើថវិកា ឬវិភាគទានពីខាងក្រៅ អាចត្រូវបានអនុញ្ញាត ក្នុងករណីដែលមានការបញ្ជាក់ពីការព្រមព្រៀង និងកិច្ចសហការពីអាជ្ញាធរពាក់ព័ន្ធ (ឬគតិយជនណាមួយដូចជា ម្ចាស់ជំនួយ ឬម្ចាស់ដីឯកជន) ត្រូវបានបង្ហាញ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត គម្រោងសំណងផ្អែកតាមវិធាន ២៣ស្ទួនបួន(៣)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង - ដែលការចំណាយមិនមែនជាបន្ទុករបស់ទណ្ឌិត - តម្រូវឱ្យមានការធានាការផ្គត់ផ្គង់ថវិកាគ្រប់គ្រាន់²¹⁴⁶។

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានបន្ទុកបង្ហាញភស្តុតាង ទាក់ទងនឹងភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំ និងខ្លឹមសារនៃការទាមទារសំណង²¹⁴⁷។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានលើកឡើងថា តម្រូវការវិនិច្ឆ័យរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌក្នុងរយៈពេលមួយសមស្រប មិនបានផ្តល់លទ្ធភាពឱ្យ អ.វ.ត.ក. អនុម័តវិធីសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរអាមេរិកកាំងស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សទេ ដែលយោងតាមវិធីសាស្ត្រនេះអង្គជំនុំជម្រះនឹងទទួលបន្ទុក «ភាពកិច្ចចុងក្រោយក្នុងការកំណត់សំណងប្រកបដោយសមធម៌ និងត្រឹមត្រូវសម្រាប់ភាគីដែលទទួលរងព្យសនកម្ម» និងកំណត់ «សំណងដែលសមស្រប ហើយមិនចងកាតព្វកិច្ចខ្លួនឯង ទៅតាមសំណើសុំរបស់ជនរងគ្រោះឡើយ»²¹⁴⁸។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ និង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអនុវត្តអំណាចរបស់ខ្លួនអនុលោមតាមវិធាន ៨០ស្ទួន(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ក្នុងការបង្កាប់ឱ្យសហមេធាវីនាំមុខផ្តល់ការចង្អុលបង្ហាញអំពីការទាមទារដំបូង ផ្តល់ព័ត៌មានអំពីបច្ចុប្បន្នភាពទាក់ទងនឹងស្ថានភាពហិរញ្ញវត្ថុសម្រាប់គម្រោងទាំងនេះ ក្នុងអំឡុងរយៈពេលនៃការជំនុំជម្រះ បញ្ជាក់គម្រោងអាទិភាព និងការទាមទារចុងក្រោយ²¹⁴⁹។ វិធីសាស្ត្រដ៏សកម្មនេះអនុញ្ញាតឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពិនិត្យមើលការគោរពតាមក្របខ័ណ្ឌច្បាប់នៅដំណាក់កាលដំបូង ហើយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផ្តល់ការចង្អុលបង្ហាញឱ្យបានច្រើនតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ខណៈដែលការផ្លាស់ប្តូរនានាទៅលើការអភិវឌ្ឍគម្រោងនៅតែអាចធ្វើទៅបាន²¹⁵⁰។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០១

²¹⁴⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២៣(៣) និង ២៣ស្ទួនបួន (២)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤១១។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១១៧។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦៥។

²¹⁴⁶ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤៦៣ និង ៤៤៦៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១២២, ១១២៦, ១១៥៣, ១១៥៥, ១១៦២ និង ១១៦៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ ចម្លើយតបរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ទៅនឹងការចង្អុលបង្ហាញរបស់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអំពីគម្រោង អាទិភាពសម្រាប់ការអនុវត្តសំណង អនុលោមតាមវិធាន៨០ ស្ទួន (៤) (E218/7/1) ចុះថ្ងៃទី១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E218/7/2 កថាខណ្ឌ ៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចជាបន្តបន្ទាប់និងចុងក្រោយរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើភាពជាក់លាក់ដែលបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពនៃគម្រោងសំណងជាអាទិភាពរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អនុលោមតាមវិធាន ៨១ស្ទួន (៤) (E218/7/3) ចុះថ្ងៃទី៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E218/7/4 កថាខណ្ឌ ៣។

²¹⁴⁷ សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីណែនាំស្តីពីនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធនឹងការទាមទារសំណង និងការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោល ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E159 ទំព័រ ២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាកថាខណ្ឌ ៦៨៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦៥។

²¹⁴⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកាកថាខណ្ឌ ៦៨៥។

²¹⁴⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤១៤-៤៤១៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១២០-១១២២។

²¹⁵⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ ការបញ្ជាក់ជាបឋមអំពីខ្លឹមសារនៃសំណងដែលសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានបំណងទាមទារដោយអនុលោមតាមវិធាន ២៣ស្ទួនបួន(៣)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E125 ទំព័រ ២-៣។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបង្គាប់ឱ្យក្រុមដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនីមួយៗ ដាក់សារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដែលគូសបញ្ជាក់ទម្រង់នៃសំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាពដែលទាមទារប្រឆាំងនឹងទណ្ឌិត²¹⁵¹។

ការទាមទារចុងក្រោយសម្រាប់សំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាពអាចទាញចេញពីការចង្អុលបង្ហាញពីដំបូង²¹⁵²។ តាមរយៈការទាមទារចុងក្រោយ គម្រោងណាមួយអាចស្ថិតក្រោមការអភិវឌ្ឍ ប្រសិនបើគម្រោងនោះរក្សានូវខ្លឹមសារសំខាន់ៗដែលដូចបានរៀបរាប់នៅក្នុងបណ្តឹងទាមទារ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា ការពង្រីកគម្រោង ឬការដាក់បញ្ចូលខ្លឹមសារថ្មីដែលមិនបានគ្រោងទុកជាមុនទៅក្នុងគម្រោងណាមួយគឺមានលក្ខណៈ «ហួសពីក្របខ័ណ្ឌដែលបានទទួលស្គាល់ដោយអង្គជំនុំជម្រះ»²¹⁵³។

នៅដំណាក់កាលបណ្តឹងសាទុក្ខ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនអាចលើកឡើងការទាមទារសំណងថ្មី ដែលមិនបានដាក់ទៅកាន់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនោះឡើយ²¹⁵⁴។

៧.៣.១.៤. ការអនុវត្តគម្រោងសំណង

ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់មិនផ្តល់យុត្តាធិការឱ្យស្ថាប័នណាមួយរបស់ អ.វ.ត.ក. អនុវត្តការផ្តល់សំណងនោះឡើយ²¹⁵⁵។ វិធាន ១១៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា ការអនុវត្តសំណងប្រឆាំងនឹងទណ្ឌិត «ត្រូវធ្វើឡើងដោយអាជ្ញាធរជាតិដែលមានសមត្ថកិច្ច ដោយអនុលោមតាមច្បាប់កម្ពុជា តាមការផ្តួចផ្តើមគំនិតរបស់សមាជិកណាម្នាក់នៃក្រុមសមូហភាព លើកលែងតែសាលាក្រមបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់ថា សំណងនេះត្រូវផ្តល់ទៅឱ្យក្រុមមួយជាក់លាក់»។ សំណងផ្អែកតាមវិធាន ២៣ស្ទួនបួន(៣)(ខ) មិននាំឱ្យមានការទាមទារដែលអាចអនុវត្តបាន ប្រឆាំងនឹងទណ្ឌិតនោះទេ ហើយការអនុវត្តសំណងទាំងនោះមិនស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃវិធាន ១១៣(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងនោះទេ²¹⁵⁶។

²¹⁵¹ សូមមើល សំណុំរឿង ០០១ សេចក្តីណែនាំស្តីពីនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធនឹងការទាមទារសំណង និងការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរបញ្ចប់ការពិភាក្សាដេញដោល ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E159 កថាខណ្ឌ ១-២ និង ៥។

²¹⁵² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៨០ ស្ទួន (៥)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ ការបញ្ជាក់ជាបឋមអំពីខ្លឹមសារនៃសំណងដែលសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានបំណងទាមទារដោយអនុលោមតាមវិធាន ២៣ស្ទួនបួន(៣)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E125 ទំព័រ ២-៣។

²¹⁵³ សំណុំរឿង ០០២/០២ អនុស្សរណៈឆ្លើយតបទៅនឹងសំណើរបស់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំគោលការណ៍ណែនាំពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្តល់បញ្ញត្តិទានបន្ថែម និងសកម្មភាពសម្រាប់គម្រោងសំណងមួយចំនួន ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៧ ឯកសារ E457/6/2/5 កថាខណ្ឌ ៥។

²¹⁵⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១១០(៥)។

²¹⁵⁵ សំណុំរឿង ០០២ សាលាដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសម្រេចរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទិននឹងទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ដែលជនត្រូវចោទមាន ចុះថ្ងៃទី៤ សីហា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D193/5/5 កថាខណ្ឌ ២៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលាក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦១។

²¹⁵⁶ សំណុំរឿង ០០២/០១ ការបញ្ជាក់ជាបឋមអំពីខ្លឹមសារនៃសំណងដែលសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានបំណងទាមទារដោយអនុលោមតាមវិធាន ២៣ស្ទួនបួន(៣)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E125 ទំព័រ ២។ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១១៣(១)។

៧.៣.២. គោលការណ៍

៧.៣.២.១. វិសាលភាពនៃក្របខ័ណ្ឌសំណង

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចទាមទារសំណង ប៉ុន្តែមិនមែនជាការធានាថាសំណងទាំងនោះនឹងត្រូវអនុវត្តនោះទេ²¹⁵⁷។ ទោះបីជាសំណើជាច្រើនបង្កើតបានជាទម្រង់សំណងសមស្របនិង/ឬត្រូវបានបញ្ជាក់យ៉ាងគ្រប់គ្រាន់យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ឧបសគ្គដែលកើតចេញពីក្របខ័ណ្ឌសំណងរបស់ អ.វ.ត.ក. បានរារាំងការអនុម័តការផ្តល់សំណងមួយចំនួន²¹⁵⁸។ ក្នុងករណីបែបទាំងនោះ អង្គជំនុំជម្រះបានលើកទឹកចិត្តឱ្យអាជ្ញាធរជាតិ សហគមន៍អន្តរជាតិ និងម្ចាស់ជំនួយសក្តានុពលផ្សេងទៀត បង្ហាញសាមគ្គីភាពជាមួយជនរងគ្រោះ តាមរយៈការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុនិងទម្រង់នៃការគាំទ្រផ្សេងទៀត ដើម្បីបង្កើត និងអនុវត្តទម្រង់នៃសំណងដែលសមស្របដែលមិនត្រូវបានអនុម័តយ៉ាងជាក់លាក់នៅក្នុងសាលក្រម ដែលអាចរួមចំណែកដល់ការស្តារនីតិសម្បទា ការបញ្ចូលក្នុងសង្គមឡើងវិញ និងការស្តារកិត្តិយសរបស់ពួកគេ²¹⁵⁹។ វិសាលភាពដ៏មានកម្រិតនៃសំណងដែលអាចរកបាននៅ អ.វ.ត.ក. នេះ «មិនធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ ដើម្បីស្វែងរក និងទទួលសំណងដែលអាចដោះស្រាយទាំងស្រុងនូវការខូចខាតរបស់ខ្លួននៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ដែលអាចមាន សម្រាប់គោលបំណងនេះនាពេលអនាគត» នោះទេ²¹⁶⁰។

៧.៣.២.២. សមត្ថភាពក្នុងការចងកាតព្វកិច្ច ឬបង្គាប់រដ្ឋ និងតតិយជនផ្សេងទៀត

អ.វ.ត.ក. ពុំមានយុត្តាធិការក្នុងការបង្គាប់ឱ្យមានការអនុវត្ត ឬការផ្តល់ថវិកាចំពោះវិធានការសំណងប្រឆាំងនឹងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ឬ បុគ្គល ឬស្ថាប័នណាមួយផ្សេងទៀត ដែលមិនមែនជាភាគីនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនោះទេ²¹⁶¹។ បន្ថែមលើនេះ អ.វ.ត.ក. មិនមានសិទ្ធិអំណាចក្នុងការវាយតម្លៃអំពីការគោរពពីសំណាក់រដ្ឋចំពោះកាតព្វកិច្ចអន្តរជាតិរបស់ខ្លួនលើវិធានការសំណងនោះទេ ដោយបែងចែកវាដាច់ដោយឡែកពីតុលាការសិទ្ធិមនុស្សក្នុងតំបន់ជាក់លាក់មួយចំនួន²¹⁶²។

បើគ្មានការប្តេជ្ញាចិត្តផ្តល់ថវិកាគាំទ្រគម្រោងណាមួយយោងតាមវិធាន ២៣ស្តង់ដារ (៣)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងទេនោះ ការទាមទារសំណងណាមួយដែលតម្រូវឱ្យមានការចូលរួមដ៏សកម្មពីសំណាក់អាជ្ញាធរកម្ពុជា ឬតតិយជននោះ គឺត្រូវបានបដិសេធបោល²¹⁶³។ ជាពិសេសនេះគឺជាករណីសម្រាប់សំណើទាមទារវិធានការដែលស្ថិតក្នុងបុព្វសិទ្ធិរដ្ឋាភិបាល ដូចជា ការ

²¹⁵⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសម្រេចរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទិននឹងទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ដែលជនត្រូវចោទមាន ចុះថ្ងៃទី៤ សីហា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D193/5/5 កថាខណ្ឌ ២១។

²¹⁵⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៧១៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចលើសំណើសម្រេចរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីសុំបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរទាក់ទិននឹងទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ដែលជនត្រូវចោទមាន ចុះថ្ងៃទី៤ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D193/5/5 កថាខណ្ឌ ២៥។

²¹⁵⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៩២ និង ៧១៧។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤៦៧។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១៦៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦៣។

²¹⁶⁰ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៦៨។

²¹⁶¹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៥៦ និង ៦៦៣។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤១១។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១១៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦៣។

²¹⁶² សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៥៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦៣។

²¹⁶³ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៦២-៦៦៤។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៧២ និង ៦៧៤។

បង្កើតថ្ងៃពុកបុណ្យជាតិ ការយកឈ្មោះជនរងគ្រោះដាក់ជាឈ្មោះអគារសាធារណៈ ការផ្តល់សញ្ញាតិដល់ជនរងគ្រោះ ការចេញការសុំទោសជាផ្លូវការ ឬការរៀបចំសេវាថែរក្សាសុខភាព²¹⁶⁴។

៧.៣.២.៣. ការទាមទារសំណង

៧.៣.២.៣.១. លទ្ធភាពនៃវិធានការសំណង

អង្គជំនុំជម្រះបានអនុម័តទស្សនៈដែលថា សំណងគប្បីត្រូវកំណត់ត្រឹមសកម្មភាពនានា ដែលដាក់ស្តែងអាចអនុវត្តបាន²¹⁶⁵។ ក្នុងន័យនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា «តាមគ្រប់លទ្ធភាព សំណងដែលមិនអាចអនុវត្តបាន ពោលគឺ សំណងដែលមានលក្ខណៈប្រឌិតតាមព្រឹត្តិវិធីនីមួយៗមិនបានបង្ហាញពីគោលបំណងនៃសំណងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងធ្វើឱ្យភ័ន្តច្រឡំ និងធ្វើឱ្យសោកស្តាយចំពោះជនរងគ្រោះ»²¹⁶⁶។ ហេតុដូច្នេះវិធានការសំណងសមស្របគឺជាវិធានការមួយដែល «មានលក្ខណៈសាមញ្ញ តែអាចអនុវត្តបាន»²¹⁶⁷។

វិធានការសំណងដែលបានទាមទារ តម្រូវឱ្យមានការពិចារណាពីលទ្ធភាពអាចរកថវិកាបាន²¹⁶⁸។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានបដិសេធការអនុម័តយល់ព្រមលើគម្រោងសំណងនានា ដែលការផ្តល់ថវិកាត្រូវបានផ្អែកលើលទ្ធភាពទណ្ឌិតក្រីក្រ អាចទទួលបានចំណូលនាពេលអនាគត ឬថាគតិយជននឹងផ្តល់សំណងជំនួស ដោយជ្រើសរើសធ្វើដូច្នេះតំណាងឱ្យទណ្ឌិត ជាជាងក្នុងនាមខ្លួនឯងផ្ទាល់²¹⁶⁹។ គម្រោងដែលទទួលបានការគាំទ្រថវិកាដោយផ្នែក មិនត្រូវបានអនុម័តយល់ព្រមទេ²¹⁷⁰។ ស្រដៀងគ្នានេះដែរ ការប្តេជ្ញាចិត្តបន្តកៀងគរថវិកាមិនមែនជាការធានាមួយ ដែលថានឹងទទួលបានការផ្តល់ថវិកានោះទេ²¹⁷¹។ ដោយពិចារណាអំពី «មូលនិធិរបស់ម្ចាស់ជំនួយនិងធនធានមនុស្សមានកំណត់ ទាំងនៅផ្នែកសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងនៅអង្គភាពគាំពារជនរងគ្រោះ» អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងជំរុញឱ្យសហមេធាវីនាំមុខ «កំណត់អាទិភាពគម្រោងសំណងដែលទំនងជាអាចសម្រេចបាន»²¹⁷²។

²¹⁶⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៦៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ ការបញ្ជាក់ជាបឋមអំពីខ្លឹមសារនៃសំណងដែលសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានបំណងទាមទារដោយអនុលោមតាមវិធាន ២៣ស្ទួនបួន(៣)នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E125 ទំព័រ ៣។

²¹⁶⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៦៨។

²¹⁶⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៦៧ (គូសបញ្ជាក់ក្នុងច្បាប់ដើម)។

²¹⁶⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៦៨។

²¹⁶⁸ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៦៨ ជើងទំព័រ ១៣៤៣។

²¹⁶⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៤៣ កថាខណ្ឌ ៦៦៦ និង ៦៦៨។

²¹⁷⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១២២ និង ១១៦២-១១៦៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចជាបន្តបន្ទាប់និងចុងក្រោយរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើភាពដាក់លាក់ដែលបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពនៃគម្រោងសំណងជាអាទិភាពរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អនុលោមតាមវិធាន ៨១ស្ទួន(៤) (E218/7/3) ចុះថ្ងៃទី៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E218/7/4 កថាខណ្ឌ ៣។

²¹⁷¹ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១៦៣។

²¹⁷² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤១៥។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១៦១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០១ ការកំណត់កាលបរិច្ឆេទនៃកិច្ចប្រជុំរៀបចំសវនាការ ចុះថ្ងៃទី៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E218 កថាខណ្ឌ ១៩។

៧.៣.២.៣.២. កម្រិតនៃភាពលម្អិត និងភាពជាក់លាក់

ការទាមទារសំណងតម្រូវឱ្យមានភាពជាក់លាក់ និងលម្អិតគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីឱ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចផ្តល់ការអនុញ្ញាតលើសំណើនោះ តាមរយៈសេចក្តីសម្រេចមួយដែលអាចអនុវត្តបាន²¹⁷³។ ដីកាមិនអាចចេញបានឡើយ នៅពេលដែលកម្មវត្ថុនៃការផ្តល់សំណង និងថ្លៃចំណាយរបស់វាមិនមានភាពច្បាស់លាស់ ឬមិនអាចកំណត់បាន²¹⁷⁴។ ចាំបាច់ត្រូវសង្កត់ធ្ងន់លើលទ្ធភាពនៃការផ្តល់សំណងដែលមានអានុភាពអនុវត្តដោយខ្លួនឯង²¹⁷⁵។

កង្វះភាពជាក់លាក់មិនមែនជាការធ្ងន់ធ្ងរនោះទេ «ប្រសិនបើ សំណើបង្ហាញថាការផ្តល់សំណងដែលបានទាមទារនោះមានលក្ខណៈសមស្រប និងអាចអនុវត្តបាន»²¹⁷⁶។ លក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យមានកម្រិតនៃភាពលម្អិតអាស្រ័យលើលក្ខណៈនៃការទាមទារសំណង។ បុរេលក្ខខណ្ឌទៅនឹងការផ្តល់សំណង គឺការចង្អុលបង្ហាញច្បាស់លាស់អំពីលក្ខណៈនៃដំណោះស្រាយដែលស្នើសុំ ទំនាក់ទំនងរបស់វាទៅនឹងព្យសនកម្មដែលបង្កឡើងដោយជនជាប់ចោទ និងចំនួននៃសំណងដែលជនជាប់ចោទត្រូវសង ដើម្បីធ្វើឱ្យការទាមទារសំណងនោះមានប្រសិទ្ធភាព²¹⁷⁷។

៧.៣.២.៣.៣. ទំនាក់ទំនងរវាងព្យសនកម្មដែលបណ្តាលមកពីឧក្រិដ្ឋកម្ម និងសំណងដែលស្នើសុំ

វិធាន ២៣ស្ទួនបួន(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងតម្រូវថា វិធានការសំណងត្រូវបញ្ជាក់អំពីព្យសនកម្មដែលទទួលរងគ្រោះដោយដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលជាលទ្ធផលនៃការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានផ្តន្ទាទោស²¹⁷⁸។

ការណ៍នេះបង្កប់ន័យទំនាក់ទំនងរវាងទម្រង់នៃសំណងដែលទាមទារ និងព្យសនកម្មដែលបណ្តាលមកពីឧក្រិដ្ឋកម្ម²¹⁷⁹។ «ពាក់ព័ន្ធនឹងព្យសនកម្មដែលមាននៅក្នុងទម្រង់នៃសំណងដែលចង់បាន និងសមស្រប បានលុបបំបាត់ចោលនូវផលវិបាកនៃអំពើល្មើស ព្រមទាំងស្ដារឡើងវិញតាមដែលអាចធ្វើបាននូវឋានៈស្របច្បាប់ពីមុន»។ ឧទាហរណ៍ ក្នុងករណីដែលព្យសនកម្មបង្ហាញឡើងដោយជនរងគ្រោះបណ្តាលមកពីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងនោះ គឺជាព្យសនកម្មចំពោះសុខភាពរូបរាងកាយ និងចិត្តសាស្ត្រ ដូច្នេះការផ្តល់នូវការព្យាបាលលើរូបរាងកាយ និងចិត្តសាស្ត្រនៃព្យសនកម្មនេះ គឺជាទម្រង់សមស្របនៃសំណង²¹⁸⁰។

²¹⁷³ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៨៧-៦៨៨។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៩១ និង ៦៦៥។
²¹⁷⁴ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦៥ កថាខណ្ឌ ៦៦៩ និង ៦៧២-៦៧៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៩៤ និង ៧០៤។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១៦២។
²¹⁷⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៨៨។
²¹⁷⁶ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៦៨៥។
²¹⁷⁷ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៩៤។
²¹⁷⁸ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៩៩។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤៣៦។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១៤១។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦៥។
²¹⁷⁹ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ 699។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៦៥ និង ៦៧៤។
²¹⁸⁰ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៩៩។

ជាងនេះទៀត វិធានការសំណងដែលបានស្នើឡើងត្រូវបានកម្រិតត្រឹមតែឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបង្កើតបានជាមូលដ្ឋាននៃការចោទប្រកាន់ក្នុងរឿងក្តីនេះ²¹⁸¹។ ឧទាហរណ៍ ការទាមទារណាមួយដែលស្វែងរកឱ្យមានការទទួលស្គាល់ការឈឺចាប់ដែលបានជួបប្រទះដោយជនជាតិដើមភាគតិចនៅខេត្តរតនគិរី និងមណ្ឌលគិរី ដោយសារសេចក្តីទុក្ខសោក ការរើសអើងនិងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ មិនអាចត្រូវបានអនុញ្ញាតទេ ប្រសិនបើរឿងក្តីនេះមិនបានបញ្ចូលការចោទប្រកាន់ទាំងនេះក្នុងតំបន់ទាំងអស់នេះ²¹⁸²។

ផលវិបាកមួយនៃការបំបែកសំណុំរឿង ០០២ គឺថា ជនរងគ្រោះជាច្រើនត្រូវបានទទួលយកជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃព្យសនកម្មបណ្តាលមកពីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ប៉ុន្តែមិនស្ថិតក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ឬផ្ទុយមកវិញ។ នៅក្នុងដីកាបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា «ការកម្រិតវិសាលភាពនៃអង្គហេតុដែលគ្រោងនឹងយកមកជំនុំជម្រះ» ពុំមានផលប៉ះពាល់ចំពោះការចូលរួមរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងពេលជំនុំជម្រះនោះឡើយ ដោយសារតែដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីលែងចូលរួមការជំនុំជម្រះជាលក្ខណៈបុគ្គលទៀតហើយ ផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃព្យសនកម្មជាក់លាក់របស់ពួកគេដែលទទួលរង ប៉ុន្តែផ្ទុយទៅវិញ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងនេះរួមបញ្ចូលជាបណ្តុំដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលបានរួមបញ្ចូលជាក្រុមតែមួយដែលផលប្រយោជន៍សមូហភាពរបស់ពួកគេ នឹងត្រូវតំណាងជាសមូហភាព។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានលើកឡើងថា ការទាមទារសំណងដែលធ្វើឡើងតំណាងឱ្យបណ្តុំដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដោយសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះ ត្រូវតែគិតពិចារណាលើវិធាន ២៣ស្ទួនបួន(១)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង²¹⁸³។ ដូច្នេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចថា អង្គជំនុំជម្រះគប្បីពិចារណាតែព្យសនកម្មដែលទទួលរង ដែលបណ្តាលមកពីការចោទប្រកាន់ដែលបង្កើតបានជាមូលដ្ឋាននៃសំណុំរឿង ០០២/០១ ទាក់ទងទៅនឹងសំណងដែលទាមទារអនុលោមតាមវិធាន ២៣ស្ទួនបួន(៣)(ក) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលការចំណាយមិនមែនជាបន្ទុករបស់ទណ្ឌិត។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនអាចផ្តល់សក្ខីកម្មអំពីអង្គហេតុដែលជាបញ្ហាចោទក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ បាន ប៉ុន្តែមានបទពិសោធន៍របស់ខ្លួនពាក់ព័ន្ធនឹងកម្មវត្ថុនៃការជំនុំជម្រះនាពេលខាងមុខ អាច «នឹងត្រូវ [...] ស្តាប់សក្ខីកម្មអឡុងសវនាការទាំងនេះ»²¹⁸⁴។

៧.៣.២.៣.៤. វិសាលភាពនៃអត្ថប្រយោជន៍

លក្ខខណ្ឌតម្រូវក្នុងវិធាន ២៣ស្ទួនបួន(១)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែលថា ការផ្តល់សំណងត្រូវតែផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងត្រូវលើកឡើងអំពីព្យសនកម្មនោះ តំណាងបទដ្ឋានជាអប្បបរមា។ ដោយសារតែពួកគេបង្កើតជាក្រុមរួមបញ្ចូលគ្នានៅដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ សំណងផ្លូវចិត្ត និងសមូហភាពដែលទាមទារតំណាងឱ្យពួកគេនោះ

²¹⁸¹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤១៤ និង ៤៤៦៦។ សំណុំរឿង ០០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៦៧៤។
²¹⁸² សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤៦៦។
²¹⁸³ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី អនុលោមតាមវិធាន ៨៩ស្ទួនពីរ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី២២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E124 កថាខណ្ឌ ៨។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីសម្រេចលើការបំបែកកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីក្នុងសំណុំរឿង ០០២ បន្ទាប់ពីមានសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៣ ឯកសារ E284 កថាខណ្ឌ ១០ និង ១៥៧-១៥៨។
²¹⁸⁴ សំណុំរឿង ០០២/០១ សេចក្តីជូនដំណឹងអំពីការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង លើសំណើដែលនៅសេសសល់មុនសវនាការ និងការណែនាំបន្ថែមទៅសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E145 ទំព័រ ២។

អាចលើកឡើងពីព្យសនកម្មដែលបានទទួលរងគ្រោះដោយក្រុមដ៏មានកម្រិតនេះ ហើយក៏អាចផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ពាក់ព័ន្ធដល់ក្រុមជនរងគ្រោះមួយចំនួនធំដែលមិនមានតំណាង ដែលបានទទួលរងព្យសនកម្មដែលបណ្តាលមកពីការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសផងដែរ²¹⁸⁵។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា លក្ខណៈសមូហភាពនៃគម្រោងសំណងគាំទ្រ «វិធានការទាំងឡាយដែលផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់ជនរងគ្រោះជាច្រើនតាមតែអាចធ្វើបាន»។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលសង្កេតឃើញថា «គួរផ្តល់អាទិភាពដល់វិធានការនៃសំណងទាំងឡាយ ដែលមានលក្ខណៈពេញលេញ» ដោយពិចារណាថាជនរងគ្រោះមួយចំនួន (១) មិនបានដឹងពីកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ឬឱកាសក្នុងការចូលរួមជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី (២) មិនស្ថិតក្នុងស្ថានភាពជាបុគ្គលដែលមានលទ្ធភាពខាងហិរញ្ញវត្ថុ មិនមានកាយសម្បទារឹងមាំ មិនមានសម្បទាផ្លូវចិត្ត ឬមិនមានលទ្ធភាពខាងភស្តុភារដើម្បីចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី (៣) មិនមានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីបំពេញបាននូវលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃភាពអាចទទួលយកបានសម្រាប់ពាក្យសុំរបស់ពួកគេ ឬ (៤) មិនចង់ចូលរួមដោយមូលហេតុផ្សេងៗទៀត²¹⁸⁶។

ការបកស្រាយបែបបរិយាបន្ននៃវិធាន ២៣ស្ទួនបួន(១)(ខ) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងនេះ ជាឧទាហរណ៍ ត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំង នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអនុម័តគម្រោងនានាដែលផ្តោតគោលបំណងលើការបង្កើតទិដ្ឋភាពនៃការចងចាំ និងការសាងសង់ប្លង់នីយស្ថានដើម្បីផ្តល់ «ការទទួលស្គាល់ជាសាធារណៈ ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្ត និងព្យសនកម្មដែលបានទទួលរង» និង «ជួយដល់ការព្យាបាលរបស់ស្នាមរបស់ជនរងគ្រោះទាំងអស់ ដោយវាបានពង្រីកឥទ្ធិពលនៃសំណង មិនត្រឹមតែចំពោះបុគ្គលដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនោះទេ»²¹⁸⁷។ ការសង្កត់ធ្ងន់ជាពិសេសត្រូវបានធ្វើឡើងទៅលើលទ្ធភាពនៃវិធានការសំណងមួយចំនួន ក្នុងការចូលរួមចំណែកដល់គោលបំណងនៃ «ការយល់ដឹងរបស់សាធារណជន» «ការផ្សះផ្សាជាតិ» និងការលើកកម្ពស់ «វប្បធម៌សន្តិភាព»²¹⁸⁸។

៧.៣.២.៤. ការអនុវត្តវិធានការសំណង

ដោយពិចារណាលើបញ្ហាលំបាកជាក់ស្តែង ក្នុងការធានាបាននូវការគាំទ្រផ្នែកថវិកាពីខាងក្រៅ សម្រាប់ការសម្រេចបាននូវវិធានការសំណង ផ្នែកលើវិធាន ២៣ស្ទួនបួន(៣)(ខ) ការអនុវត្តគម្រោងសំណងអាចចាប់ផ្តើមមុនពេលចេញសាលក្រម²¹⁸⁹។ ការទទួលស្គាល់ជាបន្តបន្ទាប់នៃគម្រោងដែលបានចាប់ផ្តើមអនុវត្តរួចហើយនោះ ឬថែមទាំងបានបញ្ចប់មុន

²¹⁸⁵ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ជើងទំព័រ ៣២១០។
²¹⁸⁶ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៥៩។
²¹⁸⁷ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១៥២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ ៦៨៣។
²¹⁸⁸ សំណុំរឿង ០០១ សាលដីកា កថាខណ្ឌ៦៨៣ និង ៧០៨។ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤៦៧។ សំណុំរឿង ០០២/០១ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ១១៥២, ១១៥៤, ១១៥៦ និង ១១៥៨។
²¹⁸⁹ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤១៨ និង ៤៤២០-៤៤៣៣។ សំណុំរឿង ០០២/០១ អនុស្សរណៈរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្តីពី៖ ការចង្អុលបង្ហាញអំពីគម្រោងជាអាទិភាពសម្រាប់ការអនុវត្តសំណង (វិធាន៨០ ស្ទួន(៤)) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E218/7 ទំព័រ ១។

ពេលសាលក្រមនោះ គឺស្របគ្នា «ទៅនឹងការអនុម័តវិធាន ២៣ស្ទួនបួន(៣)(ខ) នៃវិធាន ផ្ទៃក្នុង ដែលនឹងជម្រុញដល់ការអនុវត្តសំណងប្រកបដោយអត្ថន័យក្នុងពេលវេលាដ៏សមស្រប ដោយមានជំនួយពីមូលនិធិម្ចាស់ជំនួយ និងកិច្ចសហការពីខាងក្រៅ»²¹⁹⁰។

²¹⁹⁰ សំណុំរឿង ០០២/០១ ការចង្អុលបង្ហាញអំពីគម្រោងជាអាទិភាពសម្រាប់ការអនុវត្តសំណង (វិធាន៨០ស្ទួន(៤)) ចុះថ្ងៃទី៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E218/7 ទំព័រ ១។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២/០២ សាលក្រម កថាខណ្ឌ ៤៤១៨។

កិច្ចការរដ្ឋបាល

របស់អង្គជំនុំជម្រះ

៨. កិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ

ក

រគ្រប់គ្រងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់ អ.វ.ត.ក. ត្រូវបានចែងនៅក្នុងឯកសារបង្កើតរបស់ខ្លួន ដូចដែលត្រូវបានបំពេញបន្ថែមតាមរយៈក្រមសីលធម៌ និងត្រូវបានបង្កើតឡើងតាមរយៈករណីយុត្តិសាស្ត្រ។ បទដ្ឋានជាក់លាក់គ្របដណ្តប់លើគោលការណ៍ស្តីពីក្រមសីលធម៌ និងវិជ្ជាជីវៈចៅក្រម ការដកខ្លួន និងបណ្តឹងដិតចិត្តចំពោះចៅក្រម ការជ្រៀតជ្រែកក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ និងកំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់មេធាវី។ គោលការណ៍នីមួយៗត្រូវបានពិភាក្សាដាច់ដោយឡែកពីគ្នាខាងក្រោម។

៨.១. គោលការណ៍ស្តីពីក្រមសីលធម៌ និងការទទួលខុសត្រូវផ្នែកតុលាការ

ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ និងគោលការណ៍ស្តីពីក្រមសីលធម៌ និងការទទួលខុសត្រូវសម្រាប់ចៅក្រម ត្រូវបានចែងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងច្បាប់ អ.វ.ត.ក. ហើយត្រូវបានបង្កើតឡើងបន្ថែមទៀត នៅក្នុងក្រមសីលធម៌ចៅក្រមនៃ អ.វ.ត.ក.²¹⁹¹។ ចៅក្រមមានកាតព្វកិច្ចស្នូលប្រកបដោយឯករាជ្យភាព²¹⁹² អព្យាក្រឹតភាព²¹⁹³ សេចក្តីសង្ខតព្យាយាម²¹⁹⁴ សុចរិតភាព²¹⁹⁵ និងការរក្សាភាពសម្ងាត់²¹⁹⁶ ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីនិយាមជាតិ និងអន្តរជាតិ²¹⁹⁷។ សហព្រះរាជអាជ្ញាមានកាតព្វកិច្ចស្រៀងគ្នានេះដែរអំពីសុចរិតភាព សមត្ថភាព និងសេចក្តីសង្ខតព្យាយាម²¹⁹⁸។

ឯករាជ្យភាពតុលាការគឺ «ពិតជាមានសារៈសំខាន់ខ្លាំង និងជាមូលដ្ឋានស្នូលដើម្បីលើកកម្ពស់ និងរក្សាបាននូវជំនឿទុកចិត្តពីសាធារណៈជនលើប្រព័ន្ធតុលាការ»²¹⁹⁹។ សិទ្ធិ

²¹⁹¹ ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. ដែលបានអនុម័តនៅកិច្ចប្រជុំពេញអង្គនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា នៅថ្ងៃទី៣១ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ និងត្រូវបានវិសោធនកម្មនៅកិច្ចប្រជុំពេញអង្គរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា នៅថ្ងៃទី៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ («ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក.»)។

²¹⁹² កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៣(៣) និង ៥(៣)។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១០ (ថ្មី) និង ២៥។ ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១។ សូមមើលផងដែរ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១៤(១) និង ១៧(១)។

²¹⁹³ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៣(៣) និង ៥(៣)។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១០ (ថ្មី) និង ២៥។ ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. មាត្រា ២។

²¹⁹⁴ ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៥។

²¹⁹⁵ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៣(៣) និង ៥(៣)។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១០ (ថ្មី)។ ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៣។

²¹⁹⁶ ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៤។

²¹⁹⁷ ដូចខាងលើ ច្បកថា។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈស្តីពីបណ្តឹងដិតចិត្តជាបន្ទាន់របស់សហមេធាវីជនត្រូវចោទ នួន ជា ចំពោះលោកចៅក្រម នីយ ថុល ចុះថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/29 កថាខណ្ឌ ៣០។

²¹⁹⁸ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៦(២)។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១៩។ សូមមើលផងដែរ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១៣(១)។

²¹⁹⁹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់លោក អៀង សារី ដែលប្តឹងដិតចិត្តចំពោះលោកចៅក្រម និល ណុន និងសំណើពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E5/3 កថាខណ្ឌ ១១។

ទទួលបាននូវតុលាការមួយឯករាជ្យ និងឥតលម្អៀង «[ក៏ជា]ធាតុសំខាន់នៃសិទ្ធិជាសារវន្ត ដើម្បីទទួលបានការជំនុំជម្រះក្តីដោយយុត្តិធម៌»²²⁰⁰។ ចៅក្រមមិនត្រូវទទួលយក ឬស្វែងរក ការណែនាំពីរដ្ឋាភិបាល ឬប្រភពណាមួយផ្សេងទៀតឡើយ²²⁰¹ ឬកាន់តួនាទីនយោបាយ ណាមួយឡើយ²²⁰²។ ចៅក្រមត្រូវរក្សានូវភាពមិនលម្អៀង និងចៀសវាងការបង្ហាញពីភាព លម្អៀង²²⁰³ និងត្រូវប្រតិបត្តិខ្លួនដោយភាពថ្លៃថ្នូរ ដោយសេចក្តីសុចរិតទៀងត្រង់ និងដោយ សីលធម៌ ដើម្បីលើកកម្ពស់ជំនឿទុកចិត្តពីសាធារណជនលើតុលាការ²²⁰⁴។

ចៅក្រមដែលត្រូវជ្រើសតាំងត្រូវមានបទពិសោធន៍ច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ²²⁰⁵។ ពួកគេត្រូវ បំពេញតួនាទីភារកិច្ចរបស់ខ្លួន ដោយសេចក្តីសង្ហាតព្យាយាម ក្នុងការបំពេញភារកិច្ចរបស់ ខ្លួន²²⁰⁶ ត្រូវបាត់វិធានការសមស្របដើម្បីរក្សាចំណេះដឹង និងជំនាញរបស់ខ្លួន ហើយត្រូវ បំពេញតួនាទីរបស់ខ្លួនឱ្យបានឆាប់រហ័ស²²⁰⁷។ ចៅក្រមក៏ត្រូវគោរពនូវសារៈសំខាន់នៃការរក្សា ការសម្ងាត់ ចំពោះព័ត៌មានដែលទទួលបានក្នុងការបំពេញមុខនាទីរបស់ខ្លួន និងរក្សាភាព សម្ងាត់នៃការពិភាក្សាសម្រេច²²⁰⁸ ហើយត្រូវមានសិទ្ធិក្នុងការបញ្ចេញមតិ និងចូលរួមក្នុង កិច្ចការសាធារណៈដែលសមស្របជាមួយនឹងមុខនាទីនៃការិយាល័យរបស់ខ្លួន ហើយដែល មិនជះឥទ្ធិពល ឬទំនងជាអាចជះឥទ្ធិពលដល់ឯករាជ្យភាព និងភាពមិនលម្អៀងរបស់ តុលាការ²²⁰⁹។

ដូចគ្នានឹងចៅក្រមដែរ សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវមានចរិតលក្ខណៈស្មារតីខ្ពស់ និង សុចរិត²²¹⁰ និងមានសមត្ថភាពវិជ្ជាជីវៈកម្រិតខ្ពស់ រួមមានបទពិសោធន៍ទូលំទូលាយនៅក្នុង ការធ្វើការស៊ើបអង្កេត និងការចោទប្រកាន់រឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ²²¹¹។ សហព្រះរាជអាជ្ញាក៏ ត្រូវតែឯករាជ្យផងដែរ ក្នុងការបំពេញមុខនាទីរបស់ខ្លួន ហើយមិនត្រូវទទួល ឬស្វែងរកការ បង្គាប់បញ្ជាពីរដ្ឋាភិបាលណាមួយ ឬប្រភពណាមួយផ្សេងទៀតនោះឡើយ²²¹²។

៨.២. ការដកខ្លួន និង បណ្តឹងដិតចិត្ត

ក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការជំនុំជម្រះដោយតុលាការ ឯករាជ្យ និងមិនលម្អៀង²²¹³ ចៅក្រមអាចត្រូវបានដកខ្លួន ឬប្តឹងដិតចិត្ត ដោយសារភាព

²²⁰⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៥។

²²⁰¹ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៣(៣) និង ៥(៣)។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១០ (ថ្មី)។ ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. មាត្រា ២។ សូមមើលផងដែរ ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៨។ ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. ក៏បញ្ជាក់ផងដែរថា ក្រមនេះ ផ្ទាល់មិន «សំដៅកំណត់ ឬដាក់កំហិតតាមមធ្យោបាយណាមួយទៅលើឯករាជ្យភាពរបស់ចៅក្រមឡើយ»។ សូមមើល ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៩(២)។

²²⁰² ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៨(២)។

²²⁰³ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៣(៣)។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១០ (ថ្មី)។ ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. មាត្រា ២។

²²⁰⁴ ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៣។

²²⁰⁵ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១០ (ថ្មី)។

²²⁰⁶ ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. មាត្រា ៥។

²²⁰⁷ ដូចខាងលើ។

²²⁰⁸ ដូចខាងលើ មាត្រា ៤។

²²⁰⁹ ដូចខាងលើ មាត្រា ៧.១។

²²¹⁰ កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អ.ស.ប. និងរាជរដ្ឋាភិបាល មាត្រា ៦(២)។ ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១៩។

²²¹¹ ដូចខាងលើ។ សូមមើលផងដែរ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១៣(១)។

²²¹² ច្បាប់ អ.វ.ត.ក. មាត្រា ១៩។ សូមមើលផងដែរ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១៣(១)។

²²¹³ សូមមើល ឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សំណងហេតុចំពោះសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្ត ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ E314/12/1 កថាខណ្ឌ ៣៣។

លម្អៀងជាក់ស្តែង ឬ ភាពលម្អៀងដែលស្តែងឱ្យឃើញ²²¹⁴។ យន្តការសម្រាប់ការដកខ្លួន និង ការប្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម ត្រូវបានចែងនៅក្នុងវិធាន ៣៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង និងត្រូវបានបង្កើត ឡើងតាមរយៈករណីយុត្តិសាស្ត្រ ដែលបានផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងលើយុត្តិសាស្ត្រមកពីតុលាការមិន អចិន្ត្រៃយ៍ ហើយក្នុងករណីខ្លះតុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស («ECtHR»)²²¹⁵។

៨.២.១. នីតិវិធីសម្រាប់ការដកខ្លួន ឬការប្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម

ចៅក្រមអាចដកខ្លួនដោយខ្លួនឯង ឬភាគីណាមួយអាចដាក់បណ្តឹងដិតចិត្តប្រឆាំង នឹងចៅក្រម²²¹⁶។ បណ្តឹងដិតចិត្តត្រូវតែបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់អំពីមូលហេតុ ដែលបានចោទ ប្រកាន់ ដោយផ្តល់ភស្តុតាងគាំទ្រ និងត្រូវដាក់ឱ្យបានឆាប់បំផុតតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន នៅពេលដែលភាគីបានដឹងអំពីមូលហេតុនោះ²²¹⁷។

ដើម្បីបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌតម្រូវនៃភាពច្បាស់លាស់ សម្រាប់គោលបំណងនៃការ ទទួលយកពាក្យបណ្តឹង «ម្ចាស់បណ្តឹងត្រូវតែបង្ហាញមូលហេតុនៃបណ្តឹងដិតចិត្តឱ្យបានច្បាស់ លាស់គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីឱ្យអង្គបុរេជំនុំជម្រះ អាចធ្វើការត្រួតពិនិត្យលើអង្គសេចក្តីបានត្រឹមត្រូវ»²²¹⁸។ រាល់ភស្តុតាងគាំទ្រទាំងអស់ដែលម្ចាស់បណ្តឹងផ្អែកលើ ត្រូវដាក់ជាមួយនឹងពាក្យបណ្តឹងដិត ចិត្ត²²¹⁹។ វិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង «មិនមែនជាយន្តការសុក្រិក្សដើម្បីបង្ហាញនូវភស្តុតាងក្នុង ការគាំទ្រលើបណ្តឹងដិតចិត្តនេះឡើយ»²²²⁰។ ចៅក្រមដែលត្រូវបានគេប្តឹងដិតចិត្តប្រឆាំងនឹង ខ្លួន មានសិទ្ធិដាក់សារណាទៅអង្គជំនុំជម្រះ ក្នុងរយៈពេល ១០ ថ្ងៃ គិតចាប់ពីថ្ងៃដែលគាត់ បានទទួលពាក្យបណ្តឹង²²²¹។

ពាក្យបណ្តឹងត្រូវដាក់ក្នុងក្របខ័ណ្ឌពេលវេលាដែលបានចែងក្នុងវិធាន ៣៤(៤) នៃ វិធានផ្ទៃក្នុង៖

- i. ប្រឆាំងនឹងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត មុនពេលមានដីកាដោះស្រាយ
- ii. ប្រឆាំងនឹងចៅក្រមនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះ មុនពេលធ្វើសេចក្តីសម្រេចទៅលើរឿងក្តីណា មួយ
- iii. ប្រឆាំងនឹងចៅក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាមុនពេល

²²¹⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន 34. សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ, នួន ជា និង អៀង សារី ដែលប្តឹង ដិតចិត្តចំពោះលោកចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT ចៅក្រម យ៉ា សុខន ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE និងចៅក្រម ធុ មណី ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E55/4 កថាខណ្ឌ ១១។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ សុំដិតចិត្តចៅក្រម សោម សិរីរៀង ដោយសារការដកខ្លួនដកវិសាមញ្ញ ចុះថ្ងៃទី៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ 1/4 កថាខណ្ឌ ១០។

²²¹⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៤។ ចំពោះបញ្ជីសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្តនៅ អ.វ.ត.ក. សៀវភៅណែនាំអំពី អ.វ.ត.ក. (ភាគ ១) ឧបសម្ព័ន្ធ ៥(ក)។

²²¹⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៤(១)-(២)។

²²¹⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៤(៣)។

²²¹⁸ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម យូ ប៊ុនឡុង ចុះថ្ងៃទី១០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារលេខ 8 កថាខណ្ឌ ២៦។

²²¹⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៤(៣)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើពាក្យបណ្តឹងដិតចិត្តរបស់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី ចំពោះសហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចៅក្រម Marcel Lemonde ចុះថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារលេខ 7 កថាខណ្ឌ ១៤។ ភាគីអាចដឹងពី (អ្វីដែលអាច ជា) «ភស្តុតាងដែលគាំទ្រ» មុនពេលពួកគេដឹងពីមូលដ្ឋានសម្រាប់ការប្តឹងដិតចិត្ត ក្នុងកាលៈទេសៈបែបនេះ ភាគីត្រូវបង្ហាញភស្តុតាងតាមៗ នៅពេលដែលដឹងអំពីភាពពាក់ព័ន្ធនោះ។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងរបស់ នួន ជា សុំប្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម Marcel Lemonde ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារលេខ 4 កថាខណ្ឌ ១៣។

²²²⁰ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម Silvia Cartwright ចុះថ្ងៃទី២ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E137/5 កថាខណ្ឌ ១៤។

²²²¹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៤(៧)។

ជំនុំជម្រះ យ៉ាងយូរបំផុតត្រឹមពេលសវនាការបឋម ឬ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាកើតឡើងក្នុងអំឡុងពេលជំនុំជម្រះ ឬកាលណាភាគីមិនបានដឹង នៅមុនពេលជំនុំជម្រះនៅមុនពេលធ្វើសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយលើសំណុំរឿងនោះ ឬ

- iv. ប្រឆាំងនឹងចៅក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាដែលកើតឡើងមុនពេលធ្វើបណ្តឹងសាទុក្ខ នៅពេលចាប់ផ្តើមនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខ ឬ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបញ្ហាកើតឡើងក្នុងអំឡុងពេលនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខ ឬ បញ្ហាដែលភាគីមិនបានដឹងនៅមុនពេលចាប់ផ្តើមនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខ មុនពេលធ្វើសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយលើបណ្តឹងសាទុក្ខនោះ។

ពាក្យបណ្តឹងក៏ត្រូវដាក់ទៅកាន់អង្គជំនុំជម្រះពាក់ព័ន្ធ ដែលចៅក្រមរូបនោះស្ថិតនៅឬទៅកាន់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ប្រសិនបើធ្វើឡើងប្រឆាំងនឹងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត²²²²។ ចៅក្រមពេញសិទ្ធិអាចត្រូវជំនួសដោយចៅក្រមបម្រុង ដើម្បីបើកសវនាការជំនុំជម្រះពាក្យបណ្តឹងនោះ²²²³។ ចៅក្រមត្រូវបានអនុញ្ញាតបន្តចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីតុលាការ ដោយរង់ចាំសេចក្តីសម្រេចពីបណ្តឹងដិតចិត្ត ប៉ុន្តែចៅក្រមនោះអាចសម្រេចចិត្តលាលែងដោយស្ម័គ្រចិត្តបាន²²²⁴។

ទម្រង់ការនៃការសម្រេចលើពាក្យបណ្តឹងមិនត្រូវបានដោះស្រាយផ្សេងពីនេះនៅក្នុងវិធាន ៣៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងទេ។ យោងតាមអង្គបុរេជំនុំជម្រះវិធាន ៣៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងបានចែងអំពី «នីតិវិធីមួយចំនួនដែលផ្តល់លទ្ធភាព ក្នុងការធ្វើការសម្រេចចិត្តលើបណ្តឹងដិតចិត្ត»²²²⁵។ នីតិវិធីទាំងនេះរួមមាន ការសម្រេចលើបញ្ហាផ្នែកលើសារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ការបើកសវនាការជាសាធារណៈ ឬការស្វែងរកសារណារបស់អ្នកដែលមិនមែនជាភាគីនៃរឿងក្តី²²²⁶។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាដាច់ដោយឡែកពីគ្នាថា វិធាន ៣៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ពុំមានចែងពីសវនាការផ្ទាល់មាត់ ឬការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទេ²²²⁷។ បណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្តមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតនោះឡើយ²²²⁸។

៨.២.២. បទដ្ឋានសម្រាប់ការដកខ្លួន ឬ បណ្តឹងដិតចិត្ត

បទដ្ឋានសម្រាប់ការដកខ្លួន ឬការប្តឹងដិតចិត្ត គឺផ្អែកលើភាពលម្អៀងជាក់ស្តែងឬភាពលម្អៀងដែលត្រូវបានគេយល់ឃើញ²²²⁹។ ការផ្អែកលើការសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ

²²²² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៤(៥)។
²²²³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៤(៦)។
²²²⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៤(៥)។
²²²⁵ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈស្តីពីបណ្តឹងដិតចិត្តជាបន្ទាន់របស់សហមេធាវីជនត្រូវចោទ នួន ជា ចំពោះលោកចៅក្រមនីយ ថុល ចុះថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/29 កថាខណ្ឌ ៨។
²²²⁶ ដូចខាងលើ។ វិធាន ៣៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មិនបានយោងច្បាស់លាស់ទៅវិធីសាស្ត្រនីតិវិធីទាំងអស់នេះទេ។
²²²⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើពាក្យបណ្តឹងដិតចិត្តរបស់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី ចំពោះសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចៅក្រម Marcel Lemonde ចុះថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារលេខ 7 កថាខណ្ឌ ១៤។
²²²⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៤(៨)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្តីពីបណ្តឹងដិតចិត្ត លោកស្រីចៅក្រម SILVIA Cartwright ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E137/5/1/3 កថាខណ្ឌ ១១។
²²²⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៤(២)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សំអាងហេតុចំពោះសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្ត ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ E314/12/1 កថាខណ្ឌ ៣៣។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម Silvia Cartwright ចុះថ្ងៃទី២ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E137/5 កថាខណ្ឌ ១៣។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ, នួន ជា និង អៀង សារី ដែលប្តឹងដិតចិត្តចំពោះលោកចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT ចៅក្រម យ៉ា សុខន ចៅក្រម

សាលាឧទ្ធរណ៍នៃសាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី («ICTY») ក្នុងរឿង ក្តី Furundžija អ.វ.ត.ក. បានសម្រេចថា ភាពអាចកើតមាននៃភាពលម្អៀង²²³⁰ អាចត្រូវបាន បង្ហាញប្រសិនបើ (ក) ចៅក្រមរូបនោះគឺជាភាគីណាមួយក្នុងរឿងក្តី ឬមានផលប្រយោជន៍ ផ្ទាល់ខ្លួន ឬហិរញ្ញវត្ថុ ចំពោះលទ្ធផលនៃរឿងក្តី ឬប្រសិនបើការសម្រេចរបស់ចៅក្រមរូបនោះ នឹងនាំឱ្យកើតចេញនូវបុព្វហេតុអ្វីមួយផ្សេងទៀតដែលចៅក្រមរូបនោះមានការពាក់ព័ន្ធ ឬ (ខ) កាលៈទេសៈនោះ ដែលធ្វើឱ្យអ្នកសង្កេតការណ៍មិនលម្អៀងម្នាក់ដែលបានទទួលព័ត៌មាន គ្រប់គ្រាន់ យល់ឃើញដោយសមហេតុផលថាមានភាពលម្អៀង²²³¹។ «អ្នកសង្កេតការណ៍មិន លម្អៀង» ក្នុងគោលបំណងទាំងនេះ គឺជាបុគ្គលដែលបានទទួលព័ត៌មានគ្រប់កាលៈទេសៈ ពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ រួមបញ្ចូលទាំងប្រពៃណី និងភារកិច្ចនៃសុចរិតភាព និងអនាគតភាព²²³²។

នៅក្នុងបណ្តឹងដិតចិត្ត «ការស្វែងរកភស្តុតាងគឺជាបន្ទុករបស់អ្នកដាក់បណ្តឹងទាំង ស្រុង»²²³³។ ចំណុចចាប់ផ្តើមសម្រាប់ការកំណត់លើការចោទប្រកាន់អំពីភាពលម្អៀងរបស់ ចៅក្រម គឺការសន្មតជាមុនសិនអំពីភាពមិនលម្អៀង ដោយផ្អែកលើការធ្វើសច្ចាប្រណិធាន ចូលកាន់តំណែង និងលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការតែងតាំងពួកគាត់ជាចៅក្រម²²³⁴។ លក្ខខណ្ឌខ្ពស់នេះតម្រូវឱ្យមាន «ពីព្រោះថា វាជាការគំរាមខ្លាំងមកលើផលប្រយោជន៍នៃ ការស្វែងរកយុត្តិធម៌ ដោយមិនលម្អៀង និងយុត្តិធម៌ចំពោះចៅក្រមដែលត្រូវបានប្តឹងដិតចិត្ត ដោយផ្អែកលើការចោទប្រកាន់ដោយគ្មានមូលដ្ឋាន និងគ្មានភស្តុតាងគាំទ្រអំពីភាពលម្អៀង នោះ»²²³⁵។

Jean-Marc LAVERGNE និងចៅក្រម ជូ មណី ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E55/4 កថាខណ្ឌ ១០-១១។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម យ៉ា សុខន ចុះថ្ងៃទី១០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារលេខ 8 កថាខណ្ឌ ៣៤។

²²³⁰ វិធាន ៣៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងមានពេក្យចេញពីសវនករណីយុត្តិសាស្ត្រ ស្តីពីការស្វែងរកឱ្យឃើញនូវភាពលម្អៀង និងមិនគ្របដណ្តប់ ផ្ទាល់លើភាពលម្អៀងពិតប្រាកដឡើយ ដែលស្រដៀងគ្នាទៅនឹងសាលាក្តីមិនអចិន្ត្រៃយ៍។ រៀបរាប់ទៅនឹង សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើពាក្យ បណ្តឹងដិតចិត្តរបស់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី ចំពោះសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចៅក្រម Marcel Lemonde ចុះថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារលេខ 7 កថាខណ្ឌ ១៦។

²²³¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ, នួន ជា និង អៀង សារី ដែលប្តឹងដិតចិត្តចំពោះលោកចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT ចៅក្រម យ៉ា សុខន ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE និងចៅក្រម ជូ មណី ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E55/4 កថាខណ្ឌ ១១-១២។ ការបញ្ជាក់នៃការធ្វើតេស្តនេះទាញចេញពីករណីយុត្តិសាស្ត្រនៃតុលាការ ICTY និងមិន អនុវត្តតាមវិធាន ៣៤ (២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងឡើយ។

²²³² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ សុំដិតចិត្តចៅក្រម សោម សិរិឡា ដោយសារកង្វះឯករាជ្យភាព ចុះថ្ងៃទី៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារលេខ 1/4 កថាខណ្ឌ ១០ និងដែលបានតម្កល់សេចក្តីសម្រេចក្នុង សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹង របស់ អៀង ធីរិទ្ធ, នួន ជា និង អៀង សារី ដែលប្តឹងដិតចិត្តចំពោះលោកចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT ចៅក្រម យ៉ា សុខន ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE និងចៅក្រម ជូ មណី ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E55/4 កថាខណ្ឌ ១១-១២។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈស្តីពីបណ្តឹងដិតចិត្តជាបន្ទាន់របស់សហមេធាវីជនត្រូវចោទ នួន ជា ចំពោះ លោកចៅក្រម នីយ ថុល ចុះថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/29 កថាខណ្ឌ ២១។

²²³³ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើពាក្យបណ្តឹងដិតចិត្តរបស់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី ចំពោះសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចៅក្រម Marcel Lemonde ចុះថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារលេខ 7 កថាខណ្ឌ ១៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងដិត ចិត្តចៅក្រម យ៉ា សុខន ចុះថ្ងៃទី១០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ 8 កថាខណ្ឌ ៣៤។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈ ស្តីពីបណ្តឹងដិតចិត្តជាបន្ទាន់របស់សហមេធាវីជនត្រូវចោទ នួន ជា ចំពោះលោកចៅក្រម នីយ ថុល ចុះថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/29 កថាខណ្ឌ ១៩។

²²³⁴ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ, នួន ជា និង អៀង សារី ដែលប្តឹងដិតចិត្តចំពោះលោកចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT ចៅក្រម យ៉ា សុខន ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE និងចៅក្រម ជូ មណី ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E55/4 កថាខណ្ឌ ១២ និងដែលបានតម្កល់សេចក្តីសម្រេចក្នុង សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈស្តី ពីបណ្តឹងដិតចិត្តជាបន្ទាន់របស់សហមេធាវីជនត្រូវចោទ នួន ជា ចំពោះលោកចៅក្រម នីយ ថុល ចុះថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/29 កថាខណ្ឌ ១៩-១៧។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើពាក្យបណ្តឹងដិតចិត្តរបស់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី ចំពោះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចៅក្រម Marcel Lemonde ចុះថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារលេខ 7 កថាខណ្ឌ ១៥។

²²³⁵ សំណុំរឿង ០០២ សំអាងហេតុចំពោះសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្ត ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ E314/12/1 កថាខណ្ឌ ៣៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម Silvia Cartwright ចុះថ្ងៃទី២ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E137/5 កថាខណ្ឌ ១៥។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី សុំឱ្យមានវិធានការសមរម្យ ពាក់ព័ន្ធ នឹងសេចក្តីថ្លែងការណ៍មួយចំនួនដែលធ្វើដោយសម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ដែលតតាំងនឹងឯករាជ្យភាពរបស់ចៅក្រមអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ចៅក្រម KATINKA Lahuis និងចៅក្រម ROWAN Downing ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារលេខ 5 កថាខណ្ឌ ៧។

ពាក្យបណ្តឹងដែលមានលក្ខណៈទាយស្មាន ឬផ្នែកតែទៅលើការសង្ស័យ គឺមិនគ្រប់គ្រាន់នោះទេ។ ទោះបីជាភាពលម្អៀងពិតប្រាកដ ឬភាពលម្អៀងដែលចៅក្រមបង្ហាញឱ្យឃើញច្បាស់ ប៉ះពាល់ដល់ភាពជឿទុកចិត្តក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលតុលាការ ការប្តឹងដិតចិត្តចៅក្រមទាំងនោះដោយផ្អែកលើការចោទប្រកាន់អំពីភាពលម្អៀងដែលគ្មានមូលដ្ឋាន ក៏អាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ភាពជឿទុកចិត្តក្នុងរដ្ឋបាលតុលាការផងដែរ។ ក្នុងន័យនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានយោងទៅលើអង្គហេតុដែល «បណ្តឹងដិតចិត្តដែលៗ ឬឥតបានការ» នៅចំពោះមុខសាលាក្តីអន្តរជាតិផ្សេងទៀត ដែលជាលទ្ធផលនាំឱ្យមានការដាក់ទណ្ឌកម្ម ឬការព្រមានដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះអ្នកប្តឹង²²³⁶។

៨.២.៣. សេចក្តីថ្លែងការណ៍ធ្វើឡើងដោយចៅក្រម

ក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងគោលការណ៍ដែលថា ចៅក្រមត្រូវតែអនុវត្តសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិនិងការចូលរួមរបស់ខ្លួន តាមវិធីណាមួយដែលមិនប៉ះពាល់ (ឬបង្ហាញឱ្យឃើញថាប៉ះពាល់) ឯករាជ្យភាព ឬអនាគតភាពតុលាការនោះ²²³⁷ មានបណ្តឹងជាច្រើនត្រូវបានធ្វើឡើងទាមទារឱ្យមានការដកខ្លួន ឬការប្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម ផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃសេចក្តីថ្លែងការណ៍ធ្វើឡើងដោយចៅក្រម²²³⁸។ ពុំមានបណ្តឹងណាមួយទទួលបានជោគជ័យនោះទេ។

អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានប្រានចោលបណ្តឹងដិតចិត្តសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិដោយផ្អែកលើពាក្យសម្តីដែលគេចោទថាគាត់បានលើកឡើងនៅក្នុងការប្រជុំបុគ្គលិក។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា ភស្តុតាងអំពីហេតុការណ៍ដែលបានចោទប្រកាន់នោះមិនគ្រប់គ្រាន់ ដោយពិចារណាលើវេទិកានៃការប្រជុំ (ពោលគឺ ជាលក្ខណៈឯកជន មិនមែនសាធារណៈ) ដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបាននិយាយជាភាសាអង់គ្លេស មិនមែនជាភាសាបារាំងទេ (ពោលគឺ មិនមែនជាភាសាការងាររបស់គាត់) និងថា វាអាចទៅរួចដែលថាពាក្យសម្តីនោះត្រូវបាននិយាយជាការលេងសើច ឬជា «ទំនោរ» ជាជាងការណែនាំផ្ទាល់²²³⁹។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានប្រានចោលបណ្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម ចំពោះពាក្យសម្តីដែលគាត់បញ្ចេញក្នុងសារព័ត៌មាន ក៏ដូចជាសេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាតំណក់ដែលបានធ្វើឡើងក្នុងអំឡុងពេលកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះ។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាលើករណីយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអឺរ៉ុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ដែលបានសម្រេចថា ការបញ្ចេញយោបល់របស់ចៅក្រមនៅក្នុងប្រព័ន្ធសារព័ត៌មាន មិនបង្ហាញពីភាពខ្វះអនាគតនោះទេ លើកលែងតែបានបង្ហាញពីទស្សនៈមិនពេញចិត្តចំពោះរឿងក្តីរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំនោះ។ ក្នុងករណីនេះ អង្គជំនុំជម្រះយល់ឃើញថា សេចក្តីថ្លែងការណ៍ព័ត៌មានមិនបង្ហាញពីទស្សនៈមិនពេញចិត្តចំពោះជនជាប់ចោទនោះទេ។ ទាក់ទងទៅនឹងសេចក្តីថ្លែងនៅក្នុងតុលាការវិញ

²²³⁶ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម Silvia Cartwright ចុះថ្ងៃទី២ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E137/5 កថាខណ្ឌ ១៤-១៥។
²²³⁷ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើពាក្យបណ្តឹងដិតចិត្តរបស់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី ចំពោះសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចៅក្រម Marcel Lemonde ចុះថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារលេខ 7 កថាខណ្ឌ ១៨-១៩។
²²³⁸ សូមមើល ឧទាហរណ៍ ដូចខាងលើ។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្តចំពោះចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT ចុះថ្ងៃទី៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E171/2។
²²³⁹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើពាក្យបណ្តឹងដិតចិត្តរបស់ជនត្រូវចោទ អៀង សារី ចំពោះសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចៅក្រម Marcel Lemonde ចុះថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារលេខ 7 កថាខណ្ឌ ៥ និង ២០-២១។

អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថាសេចក្តីថ្លែងទាំងនេះគឺ «ជាការអនុវត្តសមស្របនូវ ឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ចៅក្រម [...] ដើម្បីធានាឱ្យមានកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីត្រឹមត្រូវ»។ ហេតុដូច្នេះ ភ័ស្តុតាងទាំងមូលដែលបានផ្តល់ឱ្យ «ពុំមានភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការដកចេញនូវការសន្មតអំពី ភាពអនាគតរបស់ចៅក្រម» នោះទេ អាស្រ័យហេតុនេះបណ្តឹងនេះត្រូវបានបដិសេធចោល²²⁴⁰។

៨.២.៤. ការចោទប្រកាន់ពីអំពើពុករលួយ និងសម្បទាក្នុងការបំពេញមុខងារ

សំណើសុំប្តឹងដិតចិត្តចៅក្រមដែលផ្អែកលើការចោទប្រកាន់ពីអំពើពុករលួយ ការពុំ មានសម្បទាក្នុងការបំពេញមុខងារ និងកង្វះភាពអនាគត ពុំទទួលបានជោគជ័យទេ ដោយ សារតែពុំបានបង្ហាញពីផលប៉ះពាល់ដែលអាចស្តែងឱ្យឃើញ។ នៅពេលដែលកើតមានការ ព្រួយបារម្ភអំពីសម្បទារបស់ចៅក្រមក្នុងការបំពេញមុខងារនោះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានពិចារណាថា បញ្ហានេះគប្បីដោះស្រាយតាមរយៈយន្តការជាតិ ដើម្បីធានាបាននូវសុចរិត ភាពតុលាការនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា²²⁴¹។

៨.២.៥. ការចោទប្រកាន់ពីកង្វះឯករាជ្យភាព និងអនាគតភាព

ពាក្យសុំជាច្រើនដែលប្តឹងដិតចិត្ត បានផ្អែកលើការជាប់ពាក់ព័ន្ធផ្នែកតុលាការក្នុង បញ្ហានយោបាយកម្ពុជា និងការចោទប្រកាន់ពីការធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ឯករាជ្យភាព និង អនាគតភាព²²⁴²។ បណ្តឹងទាំងអស់នេះមិនបានបំពេញលក្ខខណ្ឌតម្រូវអប្បបរមាសម្រាប់ បណ្តឹងដិតចិត្តទេ ដោយ អ.វ.ត.ក. បានបញ្ជាក់សច្ចធារណ៍ ថា «នៅពេលដែលចៅក្រមម្នាក់ បានស្អប់ចូលកាន់តំណែង គឺមានការសន្មតថា[ពួកគេ]អាច ហើយនឹងធ្វើការកែតម្រូវចិត្ត របស់គាត់ មិនឱ្យមានជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងជំនឿផ្ទាល់ខ្លួន ឬភាពលម្អៀងណាមួយឡើយ»²²⁴³។

៨.២.៦. ការប្រាស្រ័យទំនាក់ទំនងជាមួយភាគីតែម្ខាង

ទោះបីជាសង្កត់ធ្ងន់លើសារៈសំខាន់នៃឯករាជ្យភាព និងអនាគតភាពតុលាការក៏ ដោយ ក៏ក្រមសីលធម៌ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. មិនមានបទប្បញ្ញត្តិណាចែងអំពីការប្រាស្រ័យ ទំនាក់ទំនងជាមួយភាគីតែម្ខាងនោះឡើយ។ ប្រសិនបើការប្រាស្រ័យទំនាក់ទំនងរវាងសហ ព្រះរាជអាជ្ញា និង ចៅក្រមមិនទាក់ទងទៅនឹងខ្លឹមសារនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីដែលកំពុង ធ្វើទេនោះ ការប្រាស្រ័យទំនាក់ទំនងជាមួយភាគីតែម្ខាងនេះមិនបង្ហាញពីភាពលម្អៀង ឬ ការលេចឡើងពីភាពលម្អៀងនោះទេ²²⁴⁴។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល

²²⁴⁰ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្តចំពោះចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT ចុះថ្ងៃទី៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E171/2 កថាខណ្ឌ ១៤ កថាខណ្ឌ ១៧-១៨ និង ២០។

²²⁴¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់លោក អៀង សារី ដែលប្តឹងដិតចិត្តចំពោះលោកចៅក្រម និល ណុន និងសំណើពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ E5/3 កថាខណ្ឌ ១៦។

²²⁴² សូមមើល ឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈស្តីពីបណ្តឹងដិតចិត្តជាបន្ទាន់របស់សហមេធាវីជនត្រូវចោទ នួន ជា ចំពោះលោកចៅក្រម ន័យ ថុល ចុះថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/29។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម យូ ប៊ុនឡុង ចុះថ្ងៃទី១០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារលេខ 8។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ សុំដិតចិត្ត ចៅក្រម សោម សិរីវឌ្ឍ ដោយសារកង្វះឯករាជ្យភាព ចុះថ្ងៃទី៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារលេខ 1/4។

²²⁴³ សំណុំរឿង ០០២សេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈស្តីពីបណ្តឹងដិតចិត្តជាបន្ទាន់របស់សហមេធាវីជនត្រូវចោទ នួន ជា ចំពោះលោកចៅក្រមន័យ ថុល ចុះថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/29 កថាខណ្ឌ ២៨។

²²⁴⁴ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម Silvia Cartwright ចុះថ្ងៃទី២ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E137/5 កថាខណ្ឌ ១៨ និង ២២។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាឡាញ់របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្តី

យល់ឃើញថា ការជួបគ្នាបែបនោះអាចបង្កើតជាអាការៈបង្ហាញសិទ្ធិចូលរួមប្រជុំជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធ និងបានណែនាំឱ្យរួមបញ្ចូលផ្នែកគាំពារការការពារក្តី ឬសមាជិកក្រុមមេធាវីការពារក្តីផង²²⁴⁵។

ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិនិត្យមើលការចោទប្រកាន់អំពីភាពលម្អៀងរបស់ចៅក្រមម្នាក់ បន្ទាប់ពីការចូលរួមរបស់គាត់ក្នុងការសន្ទនាជាមួយសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ និងអនុប្រធានរដ្ឋបាលនៃ អ.វ.ត.ក.។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានពិចារណាថា នៅក្នុងតុលាការអន្តរជាតិបន្តនិយកមធ្យោបាយផ្សេងទៀត ការជួបប្រជុំជាប្រចាំរវាងប្រធានអយ្យការ និងក្រឡាបញ្ជី គឺជាឿងធម្មតា។ ជារួម អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា ការចូលរួមរបស់ចៅក្រមក្នុងការប្រជុំទាំងនេះ មិនបង្កើតបានជាការព្រួយបារម្ភសមហេតុផលអំពីភាពលម្អៀងនោះទេ ហើយបានបដិសេធបណ្តឹងដិតចិត្តចៅក្រមនោះ²²⁴⁶។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ដោយបានពិចារណាអង្គហេតុលើបណ្តឹងសាទុក្ខដូចគ្នានេះ បានសន្និដ្ឋានថា ការជួបប្រជុំជាមួយភាគីតែម្ខាង ដែលក្នុងពេលនោះពុំមានបញ្ហាណាមួយមិនសមរម្យត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានពិភាក្សានោះ មិនបង្កើតបានជាការជ្រៀតជ្រែកដោយចេតនាពិតប្រាកដក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះនោះទេ។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានពិចារណាថា ការប្រជុំបែបនោះអាច «បង្កើតអាការៈបង្ហាញថាសហព្រះរាជអាជ្ញាមានសិទ្ធិចូលរួមប្រជុំ ដូចចៅក្រមជំនុំជម្រះ» ហើយដូច្នេះបានណែនាំថាការប្រជុំបែបនោះគប្បីចូលរួមដោយផ្នែកគាំពារការការពារក្តី ឬសមាជិកក្រុមមេធាវីការពារក្តីផងដែរ²²⁴⁷។

៨.២.៧. ការរកឃើញនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីតុលាការពីមុន

មេធាវីការពារក្តីបានដាក់បណ្តឹងដិតចិត្តចៅក្រមក្នុងសំណុំរឿង ០០២ ដោយបានអះអាងថា ការចូលរួមរបស់ចៅក្រមដែលក្នុងរឿងក្តីមុន បានបង្ហាញពីភាពលម្អៀងពិតប្រាកដ ឬដែលបង្ហាញឱ្យឃើញ²²⁴⁸។ ការសម្រេចផ្នែកតុលាការបានបង្កើតបទដ្ឋានរឹងមាំសម្រាប់ការបង្ហាញពីភាពលម្អៀង ដោយផ្អែកលើករណីយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ECtHR។

ចំពោះការចោទប្រកាន់ពីភាពលម្អៀងផ្នែកលើការសម្រេចរបស់តុលាការពីមុន វាមិនគ្រប់គ្រាន់ឡើយក្នុងការចោទប្រកាន់ពីកំហុសអង្គច្បាប់ ដែលអាចមានការបកស្រាយលើសពីមួយនោះ។ អ្នកដាក់ពាក្យប្តឹងក៏ពុំត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យ «គ្រាន់តែលើកឡើងថាសេចក្តីសម្រេចមានកំហុស» ឬជំទាស់ទៅនឹងការវាយតម្លៃអង្គហេតុពាក់ព័ន្ធនោះទេ។ ការមិនឯកភាពទៅនឹងខ្លឹមសារនៃសេចក្តីសម្រេចគឺជាបញ្ហាសម្រាប់បណ្តឹងសាទុក្ខ ពុំមែនពាក្យសុំប្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម

ពីបណ្តឹងដិតចិត្ត លោកស្រីចៅក្រម SILVIA Cartwright ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E137/5/1/3 កថាខណ្ឌ ២៣។
²²⁴⁵ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្តីពីបណ្តឹងដិតចិត្ត លោកស្រីចៅក្រម SILVIA Cartwright ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E137/5/1/3 កថាខណ្ឌ ២៤។
²²⁴⁶ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្តចៅក្រម Silvia Cartwright ចុះថ្ងៃទី២២ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E137/5 កថាខណ្ឌ ១៥ និង ២២។
²²⁴⁷ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្តីពីបណ្តឹងដិតចិត្ត លោកស្រីចៅក្រម SILVIA Cartwright ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E137/5/1/3 កថាខណ្ឌ ២៣-២៤។
²²⁴⁸ សំណុំរឿង ០០២ សំអាងហេតុចំពោះសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្ត ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ E314/12/1។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់ អៀង ធីរ្យៈ នួន ជា និង អៀង សារី ដែលប្តឹងដិតចិត្តចំពោះលោកចៅក្រម និល ណុន ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT ចៅក្រម យ៉ា សុខន ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE និងចៅក្រម ធួ មណី ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E55/4។

នោះទេ²²⁴⁹។ ពាក្យបណ្តឹងដែលផ្អែកលើការចោទប្រកាន់ពីការប្រព្រឹត្តខុសឆ្គងក្នុងរឿងក្តីផ្សេង និងមិនទទួលបានជោគជ័យទេ លើកលែងតែមានភស្តុតាងបង្ហាញថា កំហុសនោះនឹងរារាំង មិនឱ្យចៅក្រមរូបនោះអនុវត្តបាននូវគំនិតអនាគតក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ន²²⁵⁰។ ការរកឃើញភាព លម្អៀងនៅក្នុងរឿងក្តីពីមុន មិនតម្រូវឱ្យចៅក្រមរូបនោះដកខ្លួនចេញពីរឿងក្តីដទៃទៀតដែល មិនពាក់ព័ន្ធនោះទេ²²⁵¹។

អត្ថិភាពនៃសមាសភាពចៅក្រមដដែល ដែលបើកសវនាការជំនុំជម្រះរឿងក្តីជាបន្ត បន្ទាប់ មិនបង្កើតបានជាមូលដ្ឋានសម្រាប់បណ្តឹងដិតចិត្តនៅ អ.វ.ត.ក. នោះទេ²²⁵²។ លក្ខណៈ យុត្តាធិការដែលបានអនុវត្តដោយសាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិពិសេសនោះគឺថា ជាញឹកញាប់ វាវាឱ្យមានការជំនុំជម្រះច្រើនកើតចេញពីអង្គហេតុតែមួយ²²⁵³។

ទោះជាយ៉ាងណា ការសម្រេចពីមុនលើពិរុទ្ធភាពរបស់បុគ្គលដែល «ពិតជាបាន ធ្វើបុរេវិនិច្ឆ័យ» លើពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ អាចបង្ហាញពីការយល់ឃើញដោយសម ហេតុផលថាមានភាពលម្អៀង។ ដោយពិចារណាលើករណីយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTR និង ECtHR អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា «ពិតជាបានធ្វើបុរេវិនិច្ឆ័យ» មានន័យថា បានពិចារណាលើ «លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យចាំបាច់ពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ក្នុងការបង្កើត ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ និង ... ថាតើអ្នកដាក់ពាក្យសុំមានពិរុទ្ធភាពលើសពីរឹមតិសង្ស័យ ចំពោះការប្រព្រឹត្តបទល្មើសបែបនេះ» ដែរ ឬយ៉ាងណា²²⁵⁴។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានពិចារណាលើអំណះអំណាងរបស់មេធាវីការពារក្តី ដែលថាការយល់ឃើញដែលបានធ្វើ ឡើងដោយអង្គជំនុំជម្រះដដែលក្នុងសំណុំរឿង ០០១ និង ០០២/០១ អាចបណ្តាល ឱ្យអ្នកសង្កេតការណ៍ជ័សមហេតុផល មានមន្ទិលលើសមត្ថភាពរបស់ក្រុមប្រឹក្សាចៅក្រម ដដែល ក្នុងការវាយតម្លៃឡើងវិញឱ្យបានត្រឹមត្រូវលើបញ្ហាទាំងអស់នោះនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ និង ០០២/០២។ បទដ្ឋាននេះមិនត្រូវបានបំពេញនៅក្នុងរឿងក្តីណាមួយនោះ ឡើយ²²⁵⁵។

²²⁴⁹ សំណុំរឿង ០០២ សំអាងហេតុចំពោះសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្ត ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ E314/12/1 កថាខណ្ឌ ៣៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ, នួន ជា និង អៀង សារី ដែលប្តឹងដិតចិត្ត ចំពោះលោកចៅក្រម និល ណាន ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT ចៅក្រម យ៉ា សុខន ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE និងចៅក្រម ធូ មណី ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E55/4 កថាខណ្ឌ ១៣។

²²⁵⁰ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់លោក អៀង សារី ដែលប្តឹងដិតចិត្តចំពោះលោកចៅក្រម និល ណាន និងសំណើពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ E5/3 កថាខណ្ឌ ៧។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចជាសាធារណៈស្តីពីបណ្តឹងដិតចិត្តជាបន្ទាន់ របស់សហមេធាវីជនត្រូវចោទ នួន ជា ចំពោះលោកចៅក្រម នីយ ថុល ចុះថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C11/29 កថាខណ្ឌ ៣១។

²²⁵¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់លោក អៀង សារី ដែលប្តឹងដិតចិត្តចំពោះលោកចៅក្រម និល ណាន និងសំណើពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ E5/3 កថាខណ្ឌ ៧។

²²⁵² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ, នួន ជា និង អៀង សារី ដែលប្តឹងដិតចិត្តចំពោះលោកចៅក្រម និល ណាន ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT ចៅក្រម យ៉ា សុខន ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE និងចៅក្រម ធូ មណី ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E55/4 កថាខណ្ឌ ២១។

²²⁵³ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ, នួន ជា និង អៀង សារី ដែលប្តឹងដិតចិត្តចំពោះលោកចៅក្រម និល ណាន ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT ចៅក្រម យ៉ា សុខន ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE និងចៅក្រម ធូ មណី ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E55/4 កថាខណ្ឌ ២១។ ជៀបទៅនឹង សំណុំរឿង ០០២ សំអាងហេតុចំពោះសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្ត ចុះ ថ្ងៃទី៣០ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ E314/12/1 និង យោបល់ដ៏ទាស់ដោយផ្នែករបស់ចៅក្រម Rowan Downing កថាខណ្ឌ ១៧។

²²⁵⁴ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ, នួន ជា និង អៀង សារី ដែលប្តឹងដិតចិត្តចំពោះលោកចៅក្រម និល ណាន ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT ចៅក្រម យ៉ា សុខន ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE និងចៅក្រម ធូ មណី ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E55/4 កថាខណ្ឌ ២១។

²²⁵⁵ សំណុំរឿង ០០២ សំអាងហេតុចំពោះសេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងដិតចិត្ត ចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៥ ឯកសារ E314/12/1 កថាខណ្ឌ ៩២។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ, នួន ជា និង អៀង សារី ដែលប្តឹងដិតចិត្តចំពោះលោកចៅក្រម និល ណាន ចៅក្រម Silvia CARTWRIGHT ចៅក្រម យ៉ា សុខន ចៅក្រម Jean-Marc LAVERGNE និងចៅក្រម ធូ មណី ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E55/4 កថាខណ្ឌ ២២-២៥។

៨.២.៨. ការចោទប្រកាន់ពីភាពលម្អៀងរបស់បុគ្គលិក

យន្តការបណ្តឹងដិតចិត្តមិនអនុវត្តចំពោះបុគ្គលិកទេ។ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អៀង សារី បានប្តឹងដិតចិត្តបុគ្គលិកនៃការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត «ពីព្រោះថា កាតព្វកិច្ច នៃភាពអនាគតរបស់តុលាការត្រូវតែអនុវត្តស្មើគ្នាចំពោះអ្នកទាំងឡាយណា ដែលបម្រើការងារ យ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងអនុវត្តមុខងារតុលាការក្នុងនាមសហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេត»។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចថា មូលដ្ឋាននៃភាពអាចទទួលយកបានអនុលោម តាមវិធាន ៣៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងសំដៅយ៉ាងច្បាស់តែទៅលើចៅក្រមប៉ុណ្ណោះ។ បុគ្គលិកមិនត្រូវ បានរួមបញ្ចូលទេ ហើយតួនាទី និងមុខងាររបស់អ្នកស៊ើបអង្កេត ឬមន្ត្រីច្បាប់គឺខុសគ្នាពីតួនាទី និងមុខងាររបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះសម្រេចថា ពាក្យបណ្តឹងនោះ មិនអាចទទួលយកបាន²²⁵⁶។

៨.៣. ការចោទប្រកាន់ពីការជ្រៀតជ្រែកក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ

វិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងពីយន្តការគ្រប់គ្រងលើការជ្រៀតជ្រែកក្នុងកិច្ចការ រដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ នៅ អ.វ.ត.ក.²²⁵⁷។ អនុវត្តតាមអង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍ នៃ តុលាការ ICTY អ.វ.ត.ក. បានបង្ហាញថា គោលបំណងនៃការហាមឃាត់ទង្វើបែបនេះគឺ «ដើម្បីធានាថា ការអនុវត្តនូវយុត្តាធិការរបស់តុលាការពុំត្រូវបានរារាំង ហើយការកិច្ចជាមួយដ្ឋាន របស់តុលាការត្រូវបានការពារ»²²⁵⁸។ អ.វ.ត.ក. បានពិចារណាយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY នៅក្នុងការបកស្រាយបទប្បញ្ញត្តិនានាទាក់ទងនឹងការជ្រៀតជ្រែកក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាល របស់តុលាការ ដោយយោងទៅលើភាពស្រដៀងគ្នា ដែលអាចបង្ហាញបានរវាងយន្តការទាំង ពីរ²²⁵⁹។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានញែករវាងវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ពោលគឺ បទប្បញ្ញត្តិទូទៅដែលបង្ហាញពីប្រភេទនៃទង្វើដែលហាមឃាត់ ជាមួយនឹងវិធាន ៣៤ នៃ វិធានផ្ទៃក្នុងដែលជា «នីតិវិធីពិសេសមួយដែលមានគោលបំណងធានានូវសិទ្ធិទទួលបានការ ជំនុំជម្រះប្រកបដោយយុត្តិធម៌ និងសុចរិតភាពនៃតួនាទីតុលាការ»។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលបានសម្រេចថា បញ្ហាចោទពាក់ព័ន្ធស្ថិតក្រោមវិធាន ៣៥ គឺ «ថាតើបទល្មើសប្រឆាំង នឹងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងដែរ ឬយ៉ាងណា»²²⁶⁰។

ភាពអាចអនុវត្តបាននៃវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចំពោះចៅក្រម គឺមានកម្រិត ខ្លាំងណាស់។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបដិសេធមិនផ្ដើមការស៊ើបអង្កេតតាមវិធាន ៣៥ លើ ការចោទប្រកាន់ថា សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការត្រូវបានទទួលរងឥទ្ធិពលមិនត្រឹមត្រូវ ដោយ

²²⁵⁶ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងដិតចិត្តរបស់ជនត្រូវចោទ ទៅលើលោកបណ្ឌិត Stephen Heder និងលោកបណ្ឌិត David Boyle ចុះថ្ងៃទី២២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារលេខ 3 កថាខណ្ឌ ៧ កថាខណ្ឌ ១៤ កថាខណ្ឌ ១៩-២០ និង ២២។

²²⁵⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៥។

²²⁵⁸ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2 កថាខណ្ឌ ២១។

²²⁵⁹ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើកទីពីរ លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី និង លោក នួន ជា ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស លើសំណើសុំឱ្យកោះហៅសាក្សី ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ D314/1/12 កថាខណ្ឌ ៣២។

²²⁶⁰ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្តីពីបណ្តឹង ដិតចិត្ត លោកស្រីចៅក្រម SILVIA Cartwright ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E137/5/1/3 កថាខណ្ឌ ១៥។

សម្រេចថា អង្គជំនុំជម្រះនៃ អ.វ.ត.ក. ពុំមានយុត្តាធិការកំណត់ថា តើ «កិច្ចតាមដានវត្តមាន» គឺជាការជ្រៀតជ្រែកចូលក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលតុលាការ អនុលោមតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងដែរ ឬយ៉ាងណានោះឡើយ។ អង្គបុរេក៏បានសន្និដ្ឋានផងដែរថា ពុំមានយុត្តាធិការណា ចែងសម្រាប់ឱ្យអង្គជំនុំជម្រះណាមួយនៃ អ.វ.ត.ក. ដោះស្រាយបញ្ហាវិន័យចំពោះចៅក្រមណា ម្នាក់នៃ អ.វ.ត.ក. ហួសពីការកម្រិតរបស់វិធាន ៣៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងឡើយ។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាថា «ជាគោលការណ៍ ចៅក្រម យ៉ាងហោចណាស់ ស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការនៃវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែលបានចែងថា ការប្រព្រឹត្តរបស់ ចៅក្រមឈានទៅដល់កម្រិតនៃការជ្រៀតជ្រែកចូលក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ យោងតាមខ្លឹមសារនៃវិធាននេះ»²²⁶¹។

៨.៣.១. លក្ខខណ្ឌតម្រូវផ្នែកនីតិវិធីនៃការអនុវត្តតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង

បុគ្គលណាម្នាក់ដែលស្ថិតក្រោមកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មានសិទ្ធិទទួលបានជំនួយផ្នែកច្បាប់ ហើយសេចក្តីសម្រេចតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង បើកផ្លូវឱ្យប្តឹងឧទ្ធរណ៍/ប្តឹងសាទុក្ខ (ផ្ទុយនឹងបទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយក្រោមវិធាន ៣៤ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង)²²⁶²។

វិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងពុំបានបញ្ជាក់ក្របខ័ណ្ឌពេលវេលាសម្រាប់ពាក្យបណ្តឹង ឡើយ ប៉ុន្តែក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងការចោទប្រកាន់មួយអំពីការជ្រៀតជ្រែក ឬកំហុសវិជ្ជាជីវៈ ទាក់ទងនឹងសាក្សីសក្តានុពលម្នាក់ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបាន ពិចារណាថា មេធាវីការពារក្តីបាន «ខកខានមិនបានលើកឡើងអំពីការចោទប្រកាន់ពីការ ជ្រៀតជ្រែកទៅក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលតុលាការដែលបង្ហាញពីការខ្វះការយកចិត្តទុកដាក់ និងមិន បានបង្ហាញពីភាពបន្ទាន់នៃសំណើនេះទេ រហូតដល់រយៈពេលជាងពីរឆ្នាំក្រោយមកទើបលើក ពីបញ្ហានេះ»។ ជាទូទៅ ការស៊ើបអង្កេតអនុលោមតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អាចត្រូវ បាន «អនុវត្តដោយប្រសិទ្ធភាព ដោយស្ថាប័នតុលាការដែលទទួលសំណុំរឿងនេះ»²²⁶³។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានឯកភាពជាទូទៅជាមួយនឹងការសន្និដ្ឋានរបស់អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូង ប៉ុន្តែបានបញ្ជាក់ថា ក្នុងកាលៈទេសៈជាក់លាក់ ស្ថាប័នតុលាការដែលទទួលរឿង ក្តីអាចមានអំណាច ទាក់ទងនឹងការចោទប្រកាន់អំពីការជ្រៀតជ្រែកពីមុន ដោយសារ «ស្ថាប័ន ណាមួយនៃអង្គជំនុំជម្រះដែលទទួលសំណុំរឿង [...] គ្មានជម្រើសអ្វីក្រៅពីអនុវត្តអំណាចដែល មាន ដើម្បីធានាថា កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីស្របទៅនឹងបទដ្ឋានអន្តរជាតិស្តីពីយុត្តិធម៌ ដោយ មិនគិតថា រឿងរ៉ាវដែលបានចោទប្រកាន់អំពីការជ្រៀតជ្រែកបានកើតឡើងនៅពេលណានោះ ទេ»²²⁶⁴។

²²⁶¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១១-១៧ (យោង សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងសេចក្តី សម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលបង្គាប់ឱ្យជនជាប់ចោទមានវត្តមានក្នុងសាលាសវនាការ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែមករា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E130/4/3)។

²²⁶² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៥(៣) និង ៣៥(៦)។ សូមមើលផងដែរ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៤(៨)។

²²⁶³ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ជនជាប់ចោទ នួន ជា ពាក់ព័ន្ធនឹងភាពត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចស៊ើបសួរ (ឯកសារ E51/3, E82, E88 និង E92) ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E116 កថាខណ្ឌ ២១ និង ២៣។

²²⁶⁴ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពាក់ព័ន្ធនឹង ភាពត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E116/1/7 កថាខណ្ឌ ៣១។

៨.៣.២. អំពើដែលអាចរងទណ្ឌកម្មវិន័យ

អំពើដែលអាចរងទណ្ឌកម្មវិន័យ គឺជាការប្រព្រឹត្តទាំងឡាយណាដែលព្យាយាម «បង្អាក់សិទ្ធិអំណាច ឬដំណើរការរបស់តុលាការ»។ អំពើនោះមិនចាំបាច់ជ្រៀតជ្រែកជាក់ស្តែងចូលទៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីទេ ប្រសិនបើវា «ប៉ះពាល់ដល់ធម្មនុរូបរបស់តុលាការជាមួយនឹងភាគីនានា និងសាធារណជនទូទៅ»²²⁶⁵។

វិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងអំពី «ទម្រង់មួយចំនួននៃអំពើដែលអាចចាត់ជាការជ្រៀតជ្រែកចូលក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលតុលាការ» ឬ «កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងមួយ ដើម្បីបង្អាក់សិទ្ធិអំណាច ឬដំណើរការរបស់តុលាការ»²²⁶⁶។ អនុកថាខណ្ឌ (ក), (ខ) និង (ង) ចែងពាក់ព័ន្ធនឹងការមិនគោរពតាមដីកាបស់ អ.វ.ត.ក.។ អនុកថាខណ្ឌ (គ) និង (ឃ) ដោះស្រាយការជ្រៀតជ្រែកទៅលើការផ្តល់ភស្តុតាងនៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក.។ អនុកថាខណ្ឌ (ច) ចែងអំពីការជួយជនជាប់ចោទឱ្យរួចផុតពីយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក.²²⁶⁷។ ទោះជាយ៉ាងណា វិធាន ៣៥(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងមិនបាន «កំណត់អំពើដែលច្បាប់បានហាមឃាត់ឱ្យបានលម្អិតឡើយ» ដែលមានន័យថា អំពើផ្សេងទៀតដែលស្រដៀងទៅនឹងអំពើនានាដែលត្រូវបានរៀបរាប់ក្នុងវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ក៏ត្រូវចាត់ទុកថាស្ថិតនៅក្នុងវិសាលភាពនៃវិធាននេះដែរ²²⁶⁸។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបញ្ជាក់ថា អំពើដែលអាចរងទណ្ឌកម្មវិន័យអាច តែមិនចាំបាច់ ជាអំពើព្រហ្មទណ្ឌឡើយ ហើយផ្ទុយទៅនឹងសាលាក្តីអន្តរជាតិ វិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងពុំមែនជាប្រភពស្វ័យប្រវត្តិនៃការកំណត់បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌទេ²²⁶⁹។ ទាក់ទងនឹងអំពើព្រហ្មទណ្ឌ ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្មជាអនុវត្ត ចំណែកឯទាក់ទងនឹងបទល្មើសដែលមិនមែនជាបទព្រហ្មទណ្ឌវិញ ចៅក្រម អ.វ.ត.ក. មានការទទួលខុសត្រូវក្នុងការសម្រេចថាតើបទល្មើសដែលមិនមែនជាបទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ត្រូវបានរួមបញ្ចូល²²⁷⁰។

ការសម្រេចរបស់តុលាការបានគ្របដណ្តប់លើអំពើទាំងឡាយស្ថិតក្នុងវិសាលភាពនៃវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានផ្អែកលើករណីយុត្តិសាស្ត្ររបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការ ICTY ទាក់ទងនឹងការជ្រៀតជ្រែកសាក្សី ដែលបង្ហាញថា ការគំរាមកំហែងត្រូវបានកំណត់និយមន័យថាជា «ចេតនាបង្កឱ្យមានរបួស ឬការខូចខាតនានាទៅលើសាក្សីណាមួយ និង/ឬទ្រព្យសម្បត្តិរបស់សាក្សី ឬទៅលើបុគ្គលទីបីណាមួយ និង/ឬទ្រព្យសម្បត្តិរបស់គាត់ ដើម្បីជះឥទ្ធិពលទៅលើឆន្ទៈរបស់សាក្សីដែលទទួលរងនូវការគំរាមកំហែងនោះ»។ ក្នុងគោលបំណងនេះ ការបំភិតបំភ័យមានន័យថាជា «អំពើ ឬការធ្វេសប្រហែសទាំងឡាយណា ដែលអាចបង្កឱ្យមានការគំរាមកំហែងដោយផ្ទាល់

²²⁶⁵ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៣៤-៣៥។
²²⁶⁶ ដូចខាងលើ។
²²⁶⁷ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៥(១)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៣៤។
²²⁶⁸ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៣៣-៣៤។
²²⁶⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣២។
²²⁷⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣២-៣៣។

ដោយប្រយោល ឬដោយមានសក្តានុពល ទៅលើសាក្សីណាមួយ ដែលអំពើនេះ អាចរំខានដល់ ឬជ្រៀតជ្រែកទៅលើសក្ខីកម្មរបស់សាក្សី»។ ម្យ៉ាងវិញទៀតការជ្រៀតជ្រែកទៅលើសាក្សីគឺជា «បទប្បញ្ញត្តិដែលមានន័យទូលំទូលាយមួយ ដែលគ្របដណ្តប់ទៅលើរាល់អំពើ ឬការធ្វេសប្រហែសទាំងឡាយណា ក្រៅពីការគំរាម ការបំភិតបំភ័យ ការបង្ករបួសស្នាម ឬការផ្តល់សំណូក ដែលអាច និងទំនងជាអាចធ្វើឱ្យសាក្សីផ្តល់សក្ខីកម្មមិនពេញលេញ និងមិនពិតប្រាកដ ឬដោយមធ្យោបាយផ្សេងទៀត អាចជ្រៀតជ្រែកទៅលើលក្ខណៈនៃភស្តុតាងរបស់សាក្សីនោះ»²²⁷¹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបញ្ជាក់ថា ការបញ្ចេញឯកសារសម្ងាត់គឺជាបទល្មើសមួយ ដែលអាចនាំឱ្យមានការដាក់ទណ្ឌកម្មរ៉ឺនីយ ស្របតាមច្បាប់កម្ពុជា និង/ឬការសន្និដ្ឋានអំពីកំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់មេធាវី²²⁷²។

វិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងក៏ «ទាមទារឱ្យមជ្ឈដ្ឋានខាងក្រៅបញ្ឈប់ការព្យាយាមដាក់ឥទ្ធិពលមកលើចៅក្រម ឬបញ្ឈប់ទង្វើដែលគេអាចចាត់ទុកជាការព្យាយាមដាក់ឥទ្ធិពលមកលើចៅក្រម»។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចាត់ទុកការអត្ថាធិប្បាយទៅកាន់សារព័ត៌មានធ្វើឡើងដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រី អំពី នួន ជា គឺមិនស្របគ្នាទៅនឹងគោលការណ៍នៃការសន្មតថាគ្មានទោសទេ និង «មានហានិភ័យដែលអាចត្រូវបានគេយកទៅបកស្រាយថា មានការប៉ុនប៉ងដាក់សម្ពាធដោយមិនសមរម្យមកលើចៅក្រមដែលកំពុងទទួលបន្ទុកចាត់ការរឿងក្តីនេះ»²²⁷³។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលឯកភាពថា សកម្មភាពដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ឯករាជ្យភាព និងអនាគតភាពរបស់ចៅក្រម គឺជាការជ្រៀតជ្រែកដែលត្រូវបានហាមឃាត់ក្រោមវិធាន ៣៥(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ ដូច្នេះ ការធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ការបង្ហាញឱ្យឃើញនូវឯករាជ្យភាព និងភាពអនាគតរបស់ អ.វ.ត.ក. គឺជាការជ្រៀតជ្រែក ដែលមិនគ្រាន់តែជាការបង្ហាញឱ្យឃើញនូវការជ្រៀតជ្រែកនោះឡើយ²²⁷⁴។ បន្ទាប់ពីបានសន្និដ្ឋានថា សេចក្តីថ្លែងការណ៍នោះគឺជាហានិភ័យមួយចំពោះការសន្មតថាគ្មានទោសរបស់ នួន ជា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានជ្រើសរើសចេញសេចក្តីប្រកាស «យ៉ាងច្បាស់លាស់ជាសាធារណៈអំពីសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការទទួលបាននូវការសន្មតថាគ្មានទោស និងភាពចាំបាច់ដែលមន្ត្រីនានាគប្បីចៀសវាងការធ្វើសេចក្តីអធិប្បាយណាមួយដែលមិនស្របទៅនឹងគោលការណ៍នេះ»។²²⁷⁵

មេធាវីការពារក្តី និងមេធាវីតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចប្រព្រឹត្តអំពើដែលអាចរងទណ្ឌកម្មរ៉ឺនីយបាន (ហើយប្រសិនបើដូច្នោះ អាចទទួលខុសត្រូវចំពោះកំហុសវិជ្ជាជីវៈអនុលោមតាមវិធាន ៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង)²²⁷⁶។ ទង្វើដែលអាចរងទណ្ឌកម្មរ៉ឺនីយដែលបានប្រព្រឹត្តដោយមេធាវីណាម្នាក់រួមបញ្ចូលទាំង «ការធ្វើឱ្យមានការរំខាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ»

²²⁷¹ សំណុំរឿង ០០២ ការជូនដំណឹងរបស់មេធាវីការពារក្តី ពីភាសាសម្រាប់ដាក់ និងទទួលឯកសារ និង ការស្នើសុំពន្យារពេលដាក់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស លើសំណើរបស់ នួន ជា និង អៀង សារី ស្នើសុំកោះហៅសាក្សី ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ D314/1/12 កថាខណ្ឌ ៣៣។

²²⁷² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពាក់ព័ន្ធនឹងភាពត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E116/1/7 កថាខណ្ឌ ៣៦។

²²⁷³ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2 កថាខណ្ឌ ២១ និង ២៩។

²²⁷⁴ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៣៦។

²²⁷⁵ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2 កថាខណ្ឌ ៣១។

²²⁷⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៥(៥)។

និង «ការធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ដំណើរការផ្នែកភស្តុតាងរបស់តុលាការ»²²⁷⁷។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលក៏បានសម្រេចផងដែរថា ការប្រព្រឹត្តខុសរបស់ចៅក្រម យ៉ាងហោចណាស់ជាគោលការណ៍ ស្ថិតក្នុងយុត្តាធិការនៃវិធាន ៣៥ ផងដែរ²²⁷⁸។

៨.៣.៣. លក្ខខណ្ឌតម្រូវធាតុផ្សំអត្ថនាម័ត

យោងតាមវិធាន ៣៥(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ទង្វើដែលអាចរងទណ្ឌកម្មនីយត្រូវតែមាន «ចេតនាពិតប្រាកដ»²²⁷⁹ ជាបទដ្ឋានមួយដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងតាមរយៈករណីយុត្តិសាស្ត្រ។

យោងតាមអង្គបុរេជំនុំជម្រះ បទដ្ឋានធាតុផ្សំអត្ថនាម័ត តម្រូវថា «ជនជាប់ចោទបានប្រព្រឹត្តអំពើដោយចេតនាពិតប្រាកដ ហើយដឹងថា អំពើរបស់ខ្លួនទំនងនឹងរារាំង ឬជ្រៀតជ្រែកដល់សាក្សី ឬអ្នកដែលអាចក្លាយទៅជាសាក្សី»²²⁸⁰។ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានបកស្រាយវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដោយយោងទៅលើយន្តការនៃការជ្រៀតជ្រែកចូលទៅក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់តុលាការនៃតុលាការ ICTY ដែលតម្រូវឱ្យមាន «ចេតនាជាក់លាក់» ក្នុងការជ្រៀតជ្រែក²²⁸¹។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបញ្ជាក់បំភ្លឺថា បទដ្ឋានត្រូវបានអនុវត្តខុសៗ គ្នាអាស្រ័យលើប្រភេទនៃបទល្មើសដែលជាបញ្ហាចោទ។ បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ និងធាតុផ្សំអត្ថនាម័តរបស់ពួកវា ត្រូវបានកំណត់និយមន័យតាមច្បាប់ជាតិកម្ពុជា។ ចំពោះបទល្មើសមិនមានលក្ខណៈព្រហ្មទណ្ឌវិញ ធាតុផ្សំចេតនាគឺត្រូវកំណត់និយមន័យ «ដើម្បីរួមបញ្ចូលពិរុទ្ធភាពដូចដែលសមស្រប ក្នុងការធានាបាននូវការការពារដែលការចែងហាមឃាត់កំណត់ឡើង»។ ចេតនាជាក់លាក់ ពោលគឺដូចដែលបានបង្ហាញដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃតុលាការ ICTY សម្រាប់បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនៃបទប្រមាថតុលាការ ត្រូវបានចាត់ទុកថាមានលក្ខណៈតឹងរឹងពេកសម្រាប់បទល្មើសផ្នែករដ្ឋបាល²²⁸²។

៨.៣.៤. វិធីសាស្ត្រសម្រាប់ដោះស្រាយអំពើដែលអាចរងទណ្ឌកម្មនីយជាសក្តានុពល

ក្នុងករណីដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះមានមូលហេតុជឿថា បុគ្គលណាម្នាក់អាចបានប្រព្រឹត្តអំពើណាមួយក្នុងចំណោមអំពើទាំងឡាយ ដែលមានចែងក្នុងវិធាន

²²⁷⁷ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៣៥។

²²⁷⁸ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្តីពីបណ្តឹងដិតចិត្ត លោកស្រីចៅក្រម SILVIA Cartwright ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E137/5/1/3 កថាខណ្ឌ ១៤។ សូមមើលសំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៣៦។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះពិមុខនាបឋមសវនាការស៊ើបអង្កេត អនុលោមតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ទៅលើការចោទប្រកាន់នានាថា សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការទទួលរងឥទ្ធិពលមិនត្រឹមត្រូវ ដោយសម្រេចថា អង្គជំនុំជម្រះ អ.វ.ត.ក. មិនមានយុត្តាធិការក្នុងការពិចារណាថាតើ កិច្ចតុលាការមានតម្លៃស្មើទៅនឹងការជ្រៀតជ្រែកកិច្ចការយុត្តិធម៌ អនុលោមតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងនោះទេ។

²²⁷⁹ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៥(១)។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៣៧។

²²⁸⁰ សំណុំរឿង ០០២ សាលាដំកាលលើកទីពីរ លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី និង លោក នួន ជា ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់ក.ស.ច.ស លើសំណើសុំឱ្យកោះហៅសាក្សី ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ D314/1/12 កថាខណ្ឌ ៣៥។

²²⁸¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2 កថាខណ្ឌ ២២។

²²⁸² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៣៨។

៣៥(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ពួកគេអាច៖ (១) ដោះស្រាយបញ្ហានោះជាបន្ទាន់ (២) ធ្វើការស៊ើបអង្កេតបន្ថែមដើម្បីបញ្ជាក់ថាមានមូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីចាត់ការតាមនីតិវិធី ឬ (៣) បញ្ជូនបញ្ហានោះទៅឱ្យអាជ្ញាធរកម្ពុជា ឬអង្គការសហប្រជាជាតិ²²⁸³។ វិធានការផ្អែកតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង គឺជាអំណាចតាមឆន្ទានុសិទ្ធិ²²⁸⁴។

នីតិវិធីសង្ខេបផ្អែកតាមវិធាន ៣៥(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង សមស្របជាពិសេសចំពោះអំពើទាំងឡាយដែល «ដឹងជាសាធារណៈ ដោយសារតែចរិតលក្ខណៈនៃអំពើទាំងនោះ អំពើដែលត្រូវបានចាត់ទុកនៅក្នុងវិធីអូបស័ព្ទតុលាការ»។ នៅពេលដែលវាជាបញ្ហាទាក់ទងនឹងការជ្រៀតជ្រែកលក្ខណៈព្រហ្មទណ្ឌ វិធានការដែលសមស្របបំផុតនោះ គឺការបញ្ជូនទៅឱ្យអាជ្ញាធរកម្ពុជា។ ដោយយោងទៅលើពេលវេលា និងធនធានមានកម្រិត អ.វ.ត.ក. «មិនទំនងជាធ្វើការកំណត់ការទទួលខុសត្រូវ និងការដាក់ទណ្ឌកម្មព្រហ្មទណ្ឌនោះទេ»²²⁸⁵។

៨.៣.៥. បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងសម្រាប់ការស៊ើបអង្កេត និងការដាក់ទណ្ឌកម្ម

យោងតាមវិធាន ៣៥(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចៅក្រមត្រូវមាន «ហេតុផលជឿ» ថា អំពើដែលអាចដាក់ទណ្ឌកម្មបាននោះបានកើតឡើង មុនពេលបន្តចាត់ការតាមនីតិវិធីទៅរកវិធានការណាមួយក្នុងចំណោមវិធានការនានាដែលរៀបរាប់ក្នុងវិធាន ៣៥(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង (ការសម្រេចជាបន្ទាន់ ការបញ្ជូន ឬការស៊ើបសួរបន្ថែម)។ មធ្យោបាយ «ស៊ើបសួរបន្ថែម» តម្រូវឱ្យមាន «មូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់» សម្រាប់ចាត់ការតាមនីតិវិធី²²⁸⁶។ បទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងសម្រាប់ការស៊ើបសួរ និងការដាក់ទណ្ឌកម្ម មិនត្រូវបានកំណត់ផ្សេងពីនេះនៅក្នុងវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងទេ ហើយត្រូវបានដោះស្រាយដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង និងអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល²²⁸⁷។

វិធាន ៣៥(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងផ្តល់នូវវិធានការបីយ៉ាង នៅពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះមានហេតុផលជឿ ថា បុគ្គលណាម្នាក់អាចបានប្រព្រឹត្តអំពើណាមួយ ដូចបានរៀបរាប់ក្នុងវិធាន ៣៥(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះចាត់ទុកថានេះគឺជា «បទដ្ឋានដែលមានលក្ខណៈស្រាលបំផុត ហើយនឹងអាចនាំឱ្យមានការស៊ើបសួរពីសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះ»។ ពុំមានលក្ខខណ្ឌតម្រូវឱ្យមានសេចក្តីសម្រេចណាមួយទៅលើអង្គសេចក្តីនៃការចោទប្រកាន់ ឬភាពសង្ស័យនៃការជ្រៀតជ្រែកនោះទេ ប៉ុន្តែសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះត្រូវតែមានមូលដ្ឋានជាក់លាក់ ឬមូលហេតុដែលជាមូលដ្ឋាននៃជំនឿរបស់ខ្លួន (ដែលការណ៍នេះអាចមានលក្ខណៈជាអត្តនោម័ត)²²⁸⁸។

²²⁸³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៥(២)។

²²⁸⁴ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៣៩។

²²⁸⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៩ និង ៤១។

²²⁸⁶ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៥(២)(ខ)។

²²⁸⁷ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពាក់ព័ន្ធនឹងភាពត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E116/1/7។ សំណុំរឿង ០០២ ការជូនដំណឹងរបស់មេធាវីការពារក្តី ពីភាសាសម្រាប់ដាក់ និងទទួលឯកសារ និង ការស្នើសុំពន្យារពេលដាក់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស លើសំណើរបស់ នួន ជា និង អៀង សារី ស្នើសុំកោះហៅសាក្សី ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ D314/1/12។

²²⁸⁸ សំណុំរឿង ០០២ ការជូនដំណឹងរបស់មេធាវីការពារក្តី ពីភាសាសម្រាប់ដាក់ និងទទួលឯកសារ និង ការស្នើសុំពន្យារពេលដាក់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

ទាក់ទងនឹងមធ្យោបាយផ្នែកនីតិវិធីដែលអាចរកបាន បន្ទាប់ពីការសង្ស័យត្រូវបានបង្ហាញ មានតែមធ្យោបាយមួយប៉ុណ្ណោះក្នុងចំណោមមធ្យោបាយនានា បានលើកឡើងអំពីបទដ្ឋាននៃភស្តុតាង ពោលគឺការធ្វើការស៊ើបសួរបន្ថែមដើម្បីបញ្ជាក់ថាមានមូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ចាត់ការតាមនីតិវិធីប្រយោជន៍²²⁸⁹។ ស្របគ្នាទៅនឹងអង្គជំនុំជម្រះសាលាឧទ្ធរណ៍នៃតុលាការ ICTY អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា ការណ៍នេះតម្រូវឱ្យមានការពិចារណាថាតើ ភស្តុតាងបង្ហាញជាបឋម ថាមានករណីជ្រៀតជ្រែកទៅក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់តុលាការដែរឬទេ ហើយមិនមែនជាការសម្រេចចុងក្រោយលើបញ្ហាថាតើ អំពើដែលរងការចោទប្រកាន់នោះពិតជាបានកើតឡើងឬយ៉ាងណានោះទេ²²⁹⁰។

បញ្ហាដែលកាន់តែចម្រុះចម្រាស់ទៀតនោះ គឺបទដ្ឋានដែលត្រូវអនុវត្តនៅពេលដែលដោះស្រាយជាមួយនឹងបញ្ហាណាមួយជាបន្ទាន់ ពោលគឺ នៅពេលដែល អ.វ.ត.ក. ជ្រើសរើសដាក់ទណ្ឌកម្មដោយខ្លួនឯង។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា បទដ្ឋាននៃភស្តុតាងឱ្យហួសពីរឹមតឹងសង្ស័យ ត្រូវតែបំពេញ មុនពេលទណ្ឌកម្មអាចត្រូវបានដាក់ទៅលើបុគ្គលណាម្នាក់ចំពោះការរំលោភបំពានលើវិធាន ៣៥(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដោយសារតែនេះគឺជា «បទដ្ឋានដែលត្រូវបានទទួលយកជាសកល ជាបទដ្ឋាននៃការបង្ហាញភស្តុតាងនៅក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ»²²⁹¹។

ដូចដែលបានគូសបញ្ជាក់ពីមុន ដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបំភ្លឺថា អំពើរួមបញ្ចូលទាំងបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ និងបទល្មើសរដ្ឋបាល អង្គជំនុំជម្រះបានបង្ហាញថាការសម្រេចលើការទទួលខុសត្រូវត្រូវតែ «អនុវត្តតាមលក្ខខណ្ឌមូលដ្ឋាននៃភាពយុត្តិធម៌»²²⁹²។ ទាក់ទងនឹងបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌវិញ ការណ៍នេះតម្រូវឱ្យមានបទដ្ឋាននៃភស្តុតាងខ្ពស់ជាង «ហេតុផលជឿ»²²⁹³។ បន្ទុកនៃភស្តុតាងសម្រាប់បទល្មើសដែលមិនមែនជាបទព្រហ្មទណ្ឌប្រែប្រួលពី «តុល្យភាពនៃភស្តុតាង» ទៅ «ហួសពីរឹមតឹងសង្ស័យ» ផ្អែកតាមវិធានការ ឬទណ្ឌកម្មដែលមាន²²⁹⁴។

ក្នុងការឈានដល់សេចក្តីសម្រេចនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានដាក់ចេញពីអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ក្នុងការពិចារណាលើការចោទប្រកាន់អំពើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាសាធារណៈលើពិរុទ្ធភាពរបស់ នួន ជា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសន្និដ្ឋានថា ទោះបីជាភស្តុតាង «ពុំមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីឱ្យមានកិច្ចស៊ើបសួរផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ ហើយវាគ្រាន់តែជាសំណើមួយដែលផ្អែកលើការស្មានៗប៉ុណ្ណោះ» ក៏សេចក្តីថ្លែងការណ៍នោះ «បំពេញ

របស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស លើសំណើរបស់ នួន ជា និង អៀង សារី ស្នើសុំកោះហៅសាក្សី ចុះថ្ងៃទី៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ D314/1/12 កថាខណ្ឌ ៣៦-៣៧។
²²⁸⁹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៦ និង ៣៨។
²²⁹⁰ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៨។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបកស្រាយបទដ្ឋាននេះថាអាចអនុវត្តបានចំពោះវិធីសាស្ត្រទាំងបី ក្រោមវិធាន ៣៥(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។
²²⁹¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៦ និង ៣៩។
²²⁹² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៤២។
²²⁹³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៩។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើកទីពីរ លើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក អៀង សារី និង លោក នួន ជា ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់ ក.ស.ច.ស លើសំណើសុំឱ្យកោះហៅសាក្សី D314/1/12 កថាខណ្ឌ ៣៦។
²²⁹⁴ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៣៩។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខភ្លាមៗរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពាក់ព័ន្ធនឹងភាពត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E116/1/7 កថាខណ្ឌ ៣៦ (ដែលអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបញ្ជាក់ថា ការដាក់បង្ហាញឯកសារដែលបានធ្វើចំណាត់ថ្នាក់រួចហើយ «ប្រសិនបើត្រូវបានបង្ហាញឱ្យហួសពីរឹមតឹងសង្ស័យ» គឺជាបទល្មើសមួយប្រភេទ ដែលអាចបណ្តាលឱ្យមានការដាក់ទណ្ឌកម្មស្របតាមច្បាប់កម្ពុជា និង/ឬ ក៏ដាក់ហួសវិជ្ជាជីវៈរបស់មេធាវី)។

បទដ្ឋានអប្បបរមាសម្រាប់ការអនុវត្តន៍» ទាក់ទងនឹងរឿងក្តីដែលមិនមែនជាបទព្រហ្មទណ្ឌ ហើយបានបន្តកំណត់អត្តសញ្ញាណអំពើដែលអាចដាក់ទណ្ឌកម្មបាន²²⁹⁵។ ផ្ទុយទៅវិញ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានពិចារណាយើងថា ទម្ងន់នៃភស្តុតាងពុំគួរត្រូវបានពិចារណាថា ជាផ្នែកមួយនៃការវាយតម្លៃថាតើ បទល្មើសគប្បីត្រូវបញ្ជូនឬយ៉ាងណានោះទេ ការដោះស្រាយជាមួយបញ្ហាណាមួយដោយប្រើនីតិវិធីសង្ខេប គឺជានីតិវិធីសាមញ្ញសម្រាប់ធ្វើការសម្រេច និង «មិនអនុញ្ញាតឱ្យសម្រេចដោយសេរី ដោយផ្អែកតាមភស្តុតាងកម្រិតទាបនោះទេ»²²⁹⁶។

៨.៣.៦. ទណ្ឌកម្មដែលអាចអនុវត្តបាន

វិធាន ៣៥(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងថា ច្បាប់កម្ពុជាអនុវត្តចំពោះ «ការដាក់ទណ្ឌកម្ម» ទាក់ទងនឹងអំពើណាមួយដែលមានចែងក្នុងវិធាន ៣៥(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ប៉ុន្តែក្រៅពីនេះ មិនបានកំណត់និយមន័យទណ្ឌកម្មដែលមាននោះទេ។

អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានបញ្ជាក់ថា ខ្លួនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យដាក់ការឆ្លើយតបណាមួយចាំបាច់ដើម្បីធានាសុចរិតភាពនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ថាមាន ឬមិនមាន លក្ខណៈជាទណ្ឌកម្មបន្ថែម ឬយ៉ាងណា បន្ថែមលើទណ្ឌកម្មព្រហ្មទណ្ឌដែលមានចែងក្នុង ច្បាប់កម្ពុជា នៅពេលដែលបទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង²²⁹⁷។ ទណ្ឌកម្មដែលអាចអនុវត្តបានរួមបញ្ចូល «ការព្រមាន» «ការជូនដំណឹងដល់អង្គភាពដាក់វិន័យ» «ការបោះពុម្ពផ្សាយ លទ្ធផលនៃដំណើរការនីតិវិធីនៅក្នុងសារព័ត៌មាន» និង «ការផ្សព្វផ្សាយរដ្ឋបាលដោយមាន កម្រិត»²²⁹⁸។ រាល់ទណ្ឌកម្មទាំងអស់ត្រូវអនុវត្តស្របតាមគោលការណ៍នៃភាពចាំបាច់ និង សមាមាត្រ²²⁹⁹។

²²⁹⁵ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2 កថាខណ្ឌ ៣០។

²²⁹⁶ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យ ចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៤១។

²²⁹⁷ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៤៤-៤៥។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២៣។

²²⁹⁸ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យ ចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៤៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពី ថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២៣។ ខុសពីទណ្ឌកម្មដែលបានចេញតាម វិធាន ៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ទណ្ឌកម្មដែលដាក់តាមវិធាន៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មិនតម្រូវឱ្យមានការព្រមានជាមុននោះទេ។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចធ្វើការព្រមាន ដោយអនុលោមតាមវិធាន ៣៨ ចុះ ថ្ងៃទី៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D367/1/5 កថាខណ្ឌ ១១។

²²⁹⁹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យ ចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៤៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២៣។

៨.៤. ភារកិច្ចផ្នែកសីលធម៌ និង ការទទួលខុសត្រូវផ្នែកវិជ្ជាជីវៈរបស់មេធាវី

មេធាវីការពារក្តី និងសហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី មានកាតព្វកិច្ចផ្នែកសីលធម៌ និងការទទួលខុសត្រូវផ្នែកវិជ្ជាជីវៈ ដែលមានចែងក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង²³⁰⁰ និងនៅក្នុងក្រមសីលធម៌របស់គណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា²³⁰¹។

មេធាវីការពារក្តី និង សហមេធាវីតំណាងជនរងគ្រោះត្រូវចុះបញ្ជីជាមួយគណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា²³⁰²។ ពួកគេមានកាតព្វកិច្ចគោរពតាមយន្តការរបស់ អ.វ.ត.ក. ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈរបស់គណៈមេធាវី និង «បទដ្ឋាន និងក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈដែលបានទទួលស្គាល់»²³⁰³។ មេធាវីត្រូវមានសមត្ថភាពខាងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងនីតិវិធីនៅកម្រិតជាតិ និងអន្តរជាតិ ហើយក្រៅពីនេះតម្រូវឱ្យមានបទពិសោធន៍ច្រើនឆ្នាំសម្រាប់មេធាវីអន្តរជាតិ²³⁰⁴ និងមានកាតព្វកិច្ចលើកកម្ពស់យុត្តិធម៌ និងដំណើរការនីតិវិធីប្រកបដោយភាពត្រឹមត្រូវ និងប្រសិទ្ធភាព²³⁰⁵។

មេធាវីត្រូវគោរព «គោលការណ៍សុចរិតភាព និងភាពស្មោះត្រង់»²³⁰⁶ និងត្រូវបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនឱ្យអស់ពីសមត្ថភាពដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់កូនក្តីខ្លួន²³⁰⁷។ កាតព្វកិច្ចផ្សេងទៀតរួមបញ្ចូលការរក្សាការសម្ងាត់²³⁰⁸ និង «ការប្រុងប្រយ័ត្ន» ក្នុងសកម្មភាពសាធារណៈ ឬសារព័ត៌មាន²³⁰⁹។ មេធាវីការពារក្តីមានភារកិច្ចចំពោះតុលាការ ក៏ដូចជាចំពោះកូនក្តីរបស់ខ្លួនផងដែរ²³¹⁰ ដោយមាន «កាតព្វកិច្ចក្នុងការលើកកម្ពស់យុត្តិធម៌ និងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងត្រឹមត្រូវ»²³¹¹។ មេធាវីការពារក្តីមិនជាប់កាតព្វកិច្ចអនុវត្តតាមការណែនាំរបស់កូនក្តីខ្លួនទេ នៅពេលដែលការណែនាំទាំងនេះនាំឱ្យមានការបំផ្លាញកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ឬផ្ទុយទៅនឹងផលប្រយោជន៍នៃយុត្តិធម៌²³¹²។ អង្គជំនុំជម្រះ

²³⁰⁰ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១១(២) វិធាន ១១(៤) វិធាន ១២ ស្ទួន (១) វិធាន ១២ ស្ទួន (២) វិធាន ២២(១) និង ២២(៤)។

²³⁰¹ ក្រមសីលធម៌មេធាវីនៃគណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា («ក្រមសីលធម៌មេធាវី»)។

²³⁰² វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១១(២)(ខ)-(គ) វិធាន ១២ ស្ទួន (១)(គ) និង ២២(១)។ សូមមើលផងដែរ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ច្បាប់ស្តីពីគណៈមេធាវីអន្តរជាតិដោយរដ្ឋសភាជាតិ នៅថ្ងៃទី១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៩៥ («ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី» មាត្រា ៦, ៨។ BAKK ក៏បានអនុម័តគោលការណ៍នានាស្តីពីឯករាជ្យភាពផងដែរ សូមមើល ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី មាត្រា ១៣ («គណៈមេធាវីមិនស្ថិតនៅក្រោមគណៈបក្សនយោបាយណាមួយ ឬអង្គការសាសនាណាមួយ ឬអង្គការនានាផ្សេងទៀតឡើយ។ ការសម្តែងមនោគមវិជ្ជា សាសនា ឬនយោបាយ ត្រូវហាមឃាត់»)។

²³⁰³ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២២(៤)។ សូមមើលផងដែរ ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី មាត្រា ១។

²³⁰⁴ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១១(៤)(គ)-(ឃ)។ មេធាវីការពារក្តីអន្តរជាតិ ត្រូវមានបទពិសោធន៍ការងារពាក់ព័ន្ធ ១០ ឆ្នាំ ចំណែកសហមេធាវីអន្តរជាតិមិនមានពេលវេលាកំណត់ជាក់លាក់នោះទេ។

²³⁰⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ១២ ស្ទួន(២) និង ២២(៤)។

²³⁰⁶ ក្រមសីលធម៌មេធាវី មាត្រា ៦ (សូមមើលផងដែរ មាត្រា ១៦)។ មាត្រា ៣៤ នៃ ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី ចែងអំពីសម្បត្តិដែលមេធាវីត្រូវតែធ្វើនៅចំពោះមុខ «សាលាឧទ្ធរណ៍» ដែលមានសេចក្តីថា៖ «ខ្ញុំសូមសម្លាញ់ប្រណិធានថា នឹងអនុវត្តវិជ្ជាជីវៈរបស់ខ្ញុំ ដោយសេចក្តីថ្លៃថ្នូរដោយសតិសម្បជញ្ញៈ ដោយសេចក្តីទៀងត្រង់ ដោយមនុស្សធម៌ ដោយស្មារតីឯករាជ្យ និងដោយគោរពរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងច្បាប់ទាំងឡាយនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា»។ មាត្រា ៥៨ នៃ ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី ចែងថា «មេធាវីកំណត់តាមសតិសម្បជញ្ញៈរបស់ខ្លួនត្រូវលើកឡើងដើម្បីការពារ ផលប្រយោជន៍របស់អតិថិជនដែលខ្លួនទទួលបន្ទុក»។

²³⁰⁷ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការតែងតាំងមេធាវីដែលចាត់តាំងដោយតុលាការសម្រាប់ ខៀវ សំផន ចុះថ្ងៃទី២១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E320/2 កថាខណ្ឌ ១៨ (យោង វិធានផ្ទៃក្នុង វិធានផ្ទៃក្នុង ២២)។

²³⁰⁸ ក្រមសីលធម៌មេធាវី មាត្រា ៧។

²³⁰⁹ ដូចខាងលើ មាត្រា ១៥។ សូមមើលផងដែរ ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី មាត្រា ៧។

²³¹⁰ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២៦។

²³¹¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការតែងតាំងមេធាវីដែលចាត់តាំងដោយតុលាការសម្រាប់ ខៀវ សំផន ចុះថ្ងៃទី២១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E320/2 កថាខណ្ឌ ១៨ (ដកស្រង់ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ២២(៤))។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាបញ្ជូនការប្រព្រឹត្តរបស់មេធាវីការពារក្តី ខៀវ សំផន ទៅអង្គភាពមានសមត្ថកិច្ច ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E330 កថាខណ្ឌ ២៨។

²³¹² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការតែងតាំងមេធាវីដែលចាត់តាំងដោយតុលាការសម្រាប់ ខៀវ សំផន ចុះថ្ងៃទី២១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E320/2 កថាខណ្ឌ ១៨។

តុលាការកំពូលបានពិចារណាថា ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ជាធរមានបានបញ្ជាក់ «ច្បាស់លាស់ថា មេធាវី បើទោះបីជាធ្វើតាមសម្បជញ្ញៈ និងការណែនាំរបស់កូនក្តីក៏ដោយ ក៏ត្រូវតែគោរពច្បាប់ និងបទប្បញ្ញត្តិជាធរមានដទៃទៀត រួមទាំងការបង្គាប់របស់តុលាការផងដែរ»²³¹³។ មេធាវី ការពារក្តីដែលបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. ក៏ត្រូវបានតម្រូវដោយច្បាប់កម្ពុជាឱ្យ «សំដែងជូនចៅក្រមក្នុងភាពឯករាជ្យ និងភាពថ្លៃថ្នូរ នូវការគោរពទៅតាមមុខងារ» ផងដែរ²³¹⁴។

៨.៤.១. កំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់មេធាវី

វិធាន ៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងចែងអំពីកំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់មេធាវី²³¹⁵។ វិធាននេះចែងអំពី អំពើដែល «ជាការប្រមាថមើលងាយ រាំងស្ទះដល់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធី រំលោភទៅលើរឿងក្តី ឬ ផ្ទុយទៅនឹងមាត្រា ២១(៣) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង»²³¹⁶។ អំពើនេះមិនត្រូវបានកំណត់និយមន័យ ផ្សេងពីនេះ និងត្រូវបានបញ្ជាក់តាមរយៈករណីយុត្តិសាស្ត្រ។ រាល់ទណ្ឌកម្មទាំងអស់ត្រូវបាន ដាក់ទៅលើមេធាវីការពារក្តី²³¹⁷។ ប្រសិនបើបុគ្គលណាម្នាក់ត្រូវបានលុបឈ្មោះចេញពីបញ្ជីមេ ធាវីដែលត្រូវបានអនុម័តឱ្យការពារក្តីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. ដោយសារតែវិធានការវិន័យ នោះ មេធាវីរូបនោះត្រូវប្រគល់រាល់សម្ភារៈទាំងអស់ទៅកាន់អង្គភាពពាក់ព័ន្ធនៃការិយាល័យ រដ្ឋបាល ដើម្បីធានានិរន្តរភាពក្នុងការការពារក្តី²³¹⁸។

វិធាន ៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងផ្តល់ជា «ដំណោះស្រាយងាយស្រួលជាង និងមានទម្រង់ បែបបទនៃនីតិវិធីខ្លីជាងវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង»²³¹⁹។ វិធាន ៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដែល មានគោលបំណង «ធានាបានថា ដំណើរការនីតិវិធីមិនត្រូវបានរាំងស្ទះដោយ [...] ការប្រព្រឹត្ត ណាមួយដែល [...] នាំឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់ដល់កិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់តុលាការ»²³²⁰ ត្រួតគ្នា

²³¹³ ក្នុងសំណុំរឿង ០០២ មេធាវីការពារក្តីជាតិរបស់ នួន ជា បានតវ៉ាថា ក្នុងការពន្យល់អំពីការចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការរបស់ខ្លួននៅថ្ងៃដំបូងនៃ សវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខ ថាមាត្រា ៥៨ នៃច្បាប់ស្តីពីគណៈមេធាវីកម្ពុជា ចែងថា មេធាវីត្រូវជាប់កាតព្វកិច្ចតាមសម្បជញ្ញៈ និងការណែនាំ របស់កូនក្តី ក្នុងការសម្រេចចិត្តលើយុទ្ធសាស្ត្រការពារក្តី។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវី ការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើកំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E214 កថាខណ្ឌ ៨។

²³¹⁴ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើកំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E214 កថាខណ្ឌ ៨។ សូមមើលផងដែរ ក្រមសីលធម៌មេធាវី មាត្រា ២៤។

²³¹⁵ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៨។

²³¹⁶ ដូចខាងលើ។

²³¹⁷ ក្នុងសំណុំរឿងមួយ មេធាវីការពារក្តីតវ៉ាថា តំណាងអយ្យការគប្បីត្រូវទទួលបានការខកខានក្នុងការបង្ហាញសម្ភារៈដោះបន្ទុក។ ការ លើកឡើងនេះត្រូវបានបដិសេធផ្អែកលើមូលដ្ឋានថា មិនមានផលប៉ះពាល់ដល់ភាគីការពារក្តី។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចលើ សំណើរបស់មេធាវីការពារក្តី អៀង សារី ស្តីពីការដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះសហព្រះរាជអាជ្ញា ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D97/9/7 កថាខណ្ឌ ៩ និង ១៣។

²³¹⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៨(៤)។

²³¹⁹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២៤។

²³²⁰ សំណុំរឿង ០០២ ការព្រមានចំពោះសហមេធាវីអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/22 កថាខណ្ឌ ២៥។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាលើការបកស្រាយរបស់តុលាការ ICTY លើវិធានស្រដៀងគ្នាទៅនឹងវិធាន ៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ដោយឯកភាព ថា វិធាននេះ «មានន័យទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាចរិយាមាយាទនៅក្នុងសាលសវនាការ ឬក៏ឥរិយាបថផ្សេងទៀតនៅក្នុងការប្រព្រឹត្តទៅនៃកិច្ច ដំណើរការនីតិវិធី ដែលធ្វើឱ្យវិធាននេះមានលក្ខណៈប៉ាន់ប៉ងក្នុងការធានាថា មេធាវីមិនមានធុរកិច្ចនៅក្នុងសវនាការ ដើម្បីបន្តនូវការប្រព្រឹត្តដែល មានលក្ខណៈរាំងស្ទះរបស់គាត់នោះឡើយ»។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះក៏បានពិចារណាផងដែរលើករណីយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ ICTY និង SCSL រួមបញ្ចូលទាំងករណីយុត្តិសាស្ត្រដែលលើកឡើងថា ការខានដល់ការជំនុំជម្រះអាចនាំឱ្យមានហានិភ័យដល់ភាពអយុត្តិធម៌ និងថា វាគឺជាការកិច្ច របស់អង្គជំនុំជម្រះក្នុងការធានាថា កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីត្រូវបានធ្វើឡើងយ៉ាងត្រឹមត្រូវ ស្របតាមនិយាមនៃដំណើរការតុលាការ។ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ ការព្រមានចំពោះសហមេធាវីអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/22 កថាខណ្ឌ ២០-២៤។

មួយចំនួនជាមួយនឹងវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ហើយយន្តការនៃកំហុសវិជ្ជាជីវៈអាចអនុវត្ត ស្របគ្នាជាមួយនឹង ឬដាច់ដោយឡែកពី វិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង²³²¹។ ទោះជាយ៉ាងណា វិធាន ៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងត្រូវបាន «តាក់តែងឡើងដើម្បីដោះស្រាយកំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់មេធាវី ដោយពុំគិតថា កំហុសនេះមានគុណវុឌ្ឍិជាការជ្រៀតជ្រែកចូលក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលតុលាការ ដែរ ឬយ៉ាងណានោះឡើយ [យោងតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង]»²³²²។ ក្នុងករណីមួយ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ទោះបីជាយល់ឃើញថា មានការជ្រៀតជ្រែកចូលក្នុងកិច្ចការរដ្ឋ បាលរបស់តុលាការក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចប្រើទណ្ឌកម្មចំងក្នុង វិធាន ៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងវិញ ដោយសារវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង «នឹងធ្វើឱ្យបំណាយពេល វេលា និងធនធានបន្ថែមទៀត»²³²³។

អាកប្បកិរិយាវាយប្រហារ មិនមានការគោរព ឬអាកប្បកិរិយាដទៃទៀតក្នុងតុលាការ ដែលប្រាសចាកពីក្រមសីលធម៌ គឺជាការរំលោភលើវិជ្ជាជីវៈ ដែលបានបង្កើតឡើងយ៉ាង ត្រឹមត្រូវ²³²⁴។ ឧទាហរណ៍នានារួមបញ្ចូលទាំងការបន្តសួរសំណួរដែលមិនពាក់ព័ន្ធ និងមិន សមរម្យចំពោះសាក្សី ដោយមិនអើពើទៅនឹងការបង្កាប់ និងការព្រមានជាច្រើនដង²³²⁵ ខកខាន មិនបានបង្ហាញខ្លួនពេលសវនាការ បណ្តាលឱ្យមានការពន្យារពេលកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី និង ខ្លះខ្លាយធនធាន²³²⁶ ការបដិសេធមិនបន្តចូលរួមក្នុងសវនាការ²³²⁷ ការខកខានមិនបាន ចូលរួមប្រកបដោយអត្ថន័យក្នុងសវនាការ²³²⁸ និង «ការជម្រុញយ៉ាងសកម្មដល់ជនជាប់ចោទ ដែលខ្លួនតំណាងឱ្យ បង្កឱ្យអង្គជំនុំជម្រះមានការភ័ន្តច្រឡំ»²³²⁹។

ឥរិយាបថមិនគោរពចំពោះចៅក្រម ទោះជានៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ឬខាងក្រៅ គឺជា អំពើដែលអាចរងទណ្ឌកម្ម។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា «នៅពេលដែលសមាស ភាព និងមុខងាររបស់តុលាការអាចរងនូវការរិះគន់នោះ [...] អំពើវាយប្រហារដោយសារតែ

²³²¹ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការរំលោភបំពានលើភាពសម្ងាត់នៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D138 កថាខណ្ឌ ២០។
²³²² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២៤។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ ដីកាបញ្ជូន ការប្រព្រឹត្តរបស់មេធាវីការពារក្តី ខៀវ សំផន ទៅអង្គភាពមានសមត្ថកិច្ច ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E330 កថាខណ្ឌ ១៤។
²³²³ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២៩-៣៣។
²³²⁴ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើកំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E214 កថាខណ្ឌ ៦។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ លើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២០។
²³²⁵ សំណុំរឿង ០០២ ប្រតិចារិកសវនាការលើអង្គសេចក្តីនៃសំណុំរឿង ០០២ ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E1/153.1 ទំព័រ ៤៩ ទំព័រ ៥៦ និង ៦០-៦៥។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេល សវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២០។
²³²⁶ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២០។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការតែងតាំងមេធាវីប្រចាំការដោយតុលាការសម្រាប់ ខៀវ សំផន ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E321/2 កថាខណ្ឌ ១២ (ទាក់ទងនឹងមេធាវីដែលត្រូវបានតែងតាំងដោយតុលាការ)។
²³²⁷ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២០។
²³²⁸ សំណុំរឿង ០០២ ការព្រមានចំពោះសហមេធាវីអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/22 កថាខណ្ឌ ៣១។ សូម មើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខ កាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២០។
²³²⁹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើកំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E214 កថាខណ្ឌ ១៣។

បញ្ហាផ្ទាល់ខ្លួន ដែលធ្វើឡើងប្រឆាំងនឹងចៅក្រម ដែលបានបង្កើតនូវបរិយាកាសដែលខូចប្រយោជន៍ដល់កិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់តុលាការដ៏មានសណ្តាប់ធ្នាប់នោះ អាចជាភស្តុតាងនៃការដាក់ទណ្ឌកម្ម»²³³⁰។ នៅក្នុងករណីនោះ ការចោទប្រកាន់ដែលមិនមានការគាំទ្រ និងពាក្យពេចន៍ដែលសហមេធាវីបានប្រើ ត្រូវបានរកឃើញថា «ជាការប្រមាថមើលងាយចំពោះចៅក្រមនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះ»²³³¹ ការប្រើពាក្យពេចន៍វាយប្រហារ ឬមិនមានការគោរព នៅក្នុងសំណើនានាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ក៏ត្រូវបានសន្និដ្ឋានថាជាកំហុសវិជ្ជាជីវៈផងដែរ²³³²។

នៅក្នុងការពិចារណាលើការខកខានរបស់សហមេធាវីក្នុងការចូលរួមវគ្គសវនាការបណ្តឹងសាទុក្ខ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសម្រេចថា គាត់បានជ្រៀតជ្រែកចូលក្នុងកិច្ចការរដ្ឋបាលរបស់អង្គជំនុំជម្រះ យោងតាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង²³³³។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានសន្និដ្ឋានថា ខ្លួនមិនប្រើវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងឡើយ «គោលបំណងដើម្បីទទួលបាននូវប្រសិទ្ធភាព»²³³⁴។ ជាលទ្ធផល អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលយល់ឃើញថា ជាការសមស្របក្នុងការយោងទៅលើទណ្ឌកម្មតាមវិធាន ៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង គឺការស្តីបន្ទោសផ្លូវការជាសាធារណៈ²³³⁵។

ការបង្ហាញអំពីកំហុសវិជ្ជាជីវៈផ្សេងទៀតរួមមាន ការផ្សព្វផ្សាយឯកសារសម្ងាត់ដោយមេធាវី²³³⁶ និងការខកខានក្នុងការអនុវត្តតាមការណែនាំរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ក្នុងការដាក់ឯកសារក្នុងពេលវេលាដែលបានកំណត់²³³⁷។

៨.៤.២. ការព្រមាន ទណ្ឌកម្ម និង ការបញ្ជូន

យោងតាមវិធាន៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬអង្គជំនុំជម្រះបន្ទាប់ពីការព្រមាន អាចដាក់ទណ្ឌកម្មប្រឆាំងនឹង ឬបដិសេធមិនឱ្យមេធាវីចូលរួមសវនាការប្រសិនបើខ្លួនយល់ឃើញថា ទង្វើរបស់មេធាវីបនោះត្រូវបានចាត់ទុកថាជាការប្រមាថមើល

²³³⁰ សំណុំរឿង ០០២ ការព្រមានចំពោះសហមេធាវីអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/22 កថាខណ្ឌ ២១និង ២៥។

²³³¹ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ៣០។

²³³² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើកំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E214 កថាខណ្ឌ ១២។ ឧទាហរណ៍ដែលបានយោង សំដៅលើការណែនាំថា អង្គជំនុំជម្រះ «ពុំមានសំអាងហេតុ» «ពុំមានហេតុផលត្រឹមត្រូវ» និង «មានកំហុស»។

²³³³ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ៣១។

²³³⁴ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣២។

²³³⁵ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ៣៣។

²³³⁶ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើសំណើសុំឱ្យចាត់ការជាបន្ទាន់ តាមវិធាន ៣៥ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ចុះថ្ងៃទី១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E176/2/1/4 កថាខណ្ឌ ៣១។ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើការព្រមានទទួលយកបាននៃ «បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត អំពីការរំលោភបំពានការសម្ងាត់នៃកិច្ចស៊ើបសួរ» ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D138/1/8។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២០។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើកំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E214 កថាខណ្ឌ ៧។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសម្បទារបស់ នួន ជា ក្នុងការចូលរួមសវនាការ និងលើសំណើរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី សុំចាត់តាំងអ្នកជំនាញវេជ្ជសាស្ត្របន្ថែម ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E115/3 កថាខណ្ឌ ៣៩ ជើងទំព័រ ៩៣។ អង្គជំនុំជម្រះកត់សម្គាល់ថា អ្នកពិគ្រោះយោបល់វេជ្ជសាស្ត្រពីខាងក្រៅ ត្រូវបានផ្តល់ឱ្យនូវឯកសារសម្ងាត់ និងសម្ងាត់បំផុតមួយចំនួន ដោយរំលោភលើមាត្រា ៨.១ នៃសេចក្តីណែនាំអនុវត្ត ស្តីពីការធ្វើចំណាត់ប្រភេទ និងការគ្រប់គ្រងព័ត៌មានទាក់ទងនឹងសំណុំរឿង។

²³³⁷ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើកំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E214 កថាខណ្ឌ ១៥។

ងាយ²³³⁸។ ចំនួនពិតប្រាកដនៃទណ្ឌកម្មមិនត្រូវបានកំណត់និយមន័យ នៅក្នុងវិធាន ៣៨(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងទេ²³³⁹ ហើយត្រូវបានបង្កើតតាមរយៈករណីយុត្តិសាស្ត្រ។

ទោះបីជាការព្រមាន ឬទណ្ឌកម្មជាវិបាក គឺជាអំណាចតាមឆន្ទានុសិទ្ធិយោងតាម វិធាន ៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា ខ្លួនមាន «ភារកិច្ចការពារភាពថ្លៃថ្នូរដំណើរការនីតិវិធី» ក្នុងការឈានមកដល់ដំណាក់កាលនេះ²³⁴⁰។

ការព្រមាន «ជាញឹកញាប់ ដែលជាវិធានការទប់ស្កាត់ផង និងដាក់ទោសផង សម្រាប់កំហុសវិជ្ជាជីវៈ» មានដូចជាការបញ្ចេញព័ត៌មានសម្ងាត់ ការបដិសេធមិនចូលរួម ក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី ការខកខានក្នុងការបង្ហាញខ្លួន និងការប្រើប្រាស់អាកប្បកិរិយា ប្រមាថមើលងាយនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ²³⁴¹។ ទណ្ឌកម្មទូទៅគឺជាការស្តីបន្ទោសជាលក្ខណៈ ឯកជន ឬជាសាធារណៈ ដែលត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិចារណាថាជា «ទម្រង់ សមគួរមួយស្តីពីវិន័យមេធាវី» ដែល «ប្រកាសអំពីការប្រព្រឹត្តរបស់មេធាវីថាពុំត្រឹមត្រូវ ប៉ុន្តែពុំ បានកម្រិតលើសិទ្ធិរបស់មេធាវីក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ឡើយ»²³⁴²។ ទណ្ឌកម្មផ្សេងទៀតរួមបញ្ចូល ការបញ្ជូនការប្រព្រឹត្តរបស់មេធាវីទៅគណៈមេធាវីថ្នាក់ជាតិ²³⁴³ ការណែនាំឱ្យបដិសេធការផ្តល់ ប្រាក់កម្រៃ²³⁴⁴ ការបណ្តេញចេញពីបន្ទប់សវនាការ²³⁴⁵ ឬត្រូវបានបង្គាប់ឱ្យបញ្ឈប់អាកប្បកិរិយា ពាក់ព័ន្ធនោះ²³⁴⁶។ ទណ្ឌកម្មជាសក្តានុពលផ្សេងទៀតរួមមាន «ការបដិសេធយូអង្វែង ឬ ជាអចិន្ត្រៃយ៍នូវសិទ្ធិរបស់មេធាវីក្នុងការចូលរួមសវនាការ ឬទណ្ឌកម្មជាប្រាក់កាស»²³⁴⁷។

យោងតាមវិធាន ៣៨(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មេធាវីបរទេសដែលបំពេញវិជ្ជាជីវៈ នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក. ដែលស្ថិតក្រោមវិធានការវិន័យដោយគណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រ កម្ពុជា អាចប្តឹងឧទ្ធរណ៍ទៅកាន់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ក្នុងរយៈពេល ១៥ ថ្ងៃ គិតចាប់ពីពេលទទួល

²³³⁸ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២៤។

²³³⁹ ដូចខាងលើ។

²³⁴⁰ សំណុំរឿង ០០២ ការព្រមានចំពោះសហមេធាវីអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/22 កថាខណ្ឌ ២៥។

²³⁴¹ សូមមើល ឧទាហរណ៍ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខតាមរយៈរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ សាលាដំបូងពាក់ព័ន្ធនឹងភាពត្រឹមត្រូវនៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E116/1/7 កថាខណ្ឌ ៣៧។ សេចក្តីសម្រេច លើសម្បទារបស់ នួន ជា ក្នុងការចូលរួមសវនាការ និងលើសំណើបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី សុំដាក់តាំងអ្នកជំនាញវេជ្ជសាស្ត្របន្ថែម ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១ ឯកសារ E115/3 កថាខណ្ឌ ៣៩ ជើងទំព័រ ៩៣។ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការរំលោភបំពានលើភាពសម្ងាត់ នៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D138។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារ ក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២៤។ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើសំណើសុំពន្យារពេលសវនាការលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាឃុំខ្លួន បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ C26/1/25។ សំណុំរឿង ០០២ អនុស្សរណៈរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ស្តី ពី «ការព្រមានមេធាវីការពារក្តី នួន ជា និង ខៀវ សំផន» ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E320 កថាខណ្ឌ ៦ និង ៨។ សំណុំរឿង ០០២ ការព្រមានចំពោះសហមេធាវីអន្តរជាតិ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ C26/5/22។

²³⁴² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២៤។

²³⁴³ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចលើកំហុសវិជ្ជាជីវៈរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១២ ឯកសារ E214 ទំព័រ ៨។ សូមមើលផងដែរ សំណុំរឿង ០០១ ដីកាបញ្ជូនការប្រព្រឹត្តរបស់មេធាវីការពារក្តី ខៀវ សំផន ទៅអង្គភាពមានសមត្ថកិច្ច ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E330 កថាខណ្ឌ ៣១។

²³⁴⁴ សំណុំរឿង ០០១ ដីកាបញ្ជូនការប្រព្រឹត្តរបស់មេធាវីការពារក្តី ខៀវ សំផន ទៅអង្គភាពមានសមត្ថកិច្ច ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ E330 កថាខណ្ឌ ៣១។

²³⁴⁵ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខ កាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ F30/18 កថាខណ្ឌ ២៤។

²³⁴⁶ សំណុំរឿង ០០២ ដីកាសម្រេចស្តីពីការរំលោភបំពានលើភាពសម្ងាត់នៃកិច្ចស៊ើបសួរ ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ D138 ទំព័រ ១០។

²³⁴⁷ សូមមើល សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខ កាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ F30/18 កថាខណ្ឌ ២៤។

បានការជូនដំណឹងអំពីសេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា²³⁴⁸។ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះព្យួរការអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចលើកលែងតែអង្គបុរេជំនុំជម្រះសម្រេចផ្សេងៗ សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះបិទផ្លូវប្តឹងតវ៉ា²³⁴⁹។ វិធាន ៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងមិនមាន ចែងអំពីសិទ្ធិណាមួយទៀតដើម្បីប្តឹងឧទ្ធរណ៍ឡើយ។ នៅក្នុងការសម្រេចរបស់ខ្លួនថា ការ ព្រមានអាចត្រូវបានជំទាស់តវ៉ា តែក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងការដាក់ទណ្ឌកម្ម នៅពេល បន្ទាប់មកទៀតអនុលោមតាមវិធាន ៣៨ ប៉ុណ្ណោះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានបញ្ជាក់ថា សិទ្ធិ ប្តឹងឧទ្ធរណ៍ជាសារវន្តពិតជាមានអត្ថិភាព²³⁵⁰។ ទោះជាយ៉ាងណា អង្គជំនុំជម្រះតុលាការ កំពូលបានសង្កេតឃើញថា ផ្ទុយទៅនឹងវិធាន ៣៨ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៥ ពុំផ្តល់ «សិទ្ធិ ប្តឹងឧទ្ធរណ៍» ឡើយ²³⁵¹។

៨.៤.៣. ការតែងតាំងមេធាវីជំនួស

ផ្អែកលើការអនុវត្តរបស់សាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ អ.វ.ត.ក. បានបង្ហាញថា នៅពេលដែលជម្រើសរបស់ជនជាប់ចោទស្តីពីការទទួលបានមេធាវីការពារក្តី បានធ្វើឱ្យរាំង ស្ទះដល់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនោះ អង្គជំនុំជម្រះមានឆន្ទានុសិទ្ធិក្នុងការតែងតាំងមេធាវីដើម្បី ជួយជ្រោមជ្រែងជនជាប់ចោទ²³⁵²។ ការណ៍នេះចាំបាច់ដើម្បីធានាថាកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីអាច ដំណើរការទៅមុខ «ប្រកបដោយយុត្តិធម៌ និងឆាប់រហ័ស»²³⁵³។

²³⁴⁸ វិធានផ្ទៃក្នុង វិធាន ៣៨(m)។

²³⁴⁹ ដូចខាងលើ។

²³⁵⁰ សំណុំរឿង ០០២ សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតសម្រេចធ្វើការព្រមាន ដោយអនុលោមតាមវិធាន ៣៨ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ [D367/1/5](#) កថាខណ្ឌ ១១។

²³⁵¹ សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការប្រព្រឹត្តរបស់សហមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការលើបណ្តឹងសាទុក្ខកាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៥ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ២០១៦ ឯកសារ [F30/18](#) កថាខណ្ឌ ២៤។

²³⁵² សំណុំរឿង ០០២ សេចក្តីសម្រេចស្តីពីការតែងតាំងមេធាវីប្រចាំការដោយតុលាការសម្រាប់ ខៀវ សំផន ចុះថ្ងៃទី៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤ ឯកសារ [E321/2](#) កថាខណ្ឌ ១៥។

²³⁵³ ដូចខាងលើ កថាខណ្ឌ ១៨។

